

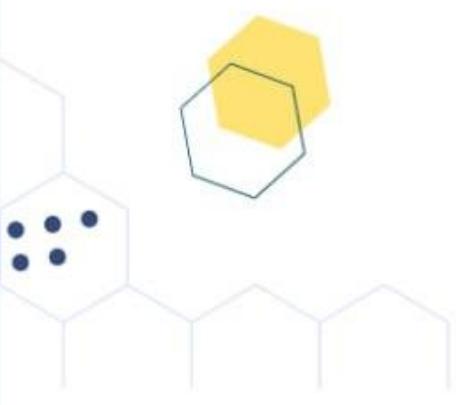
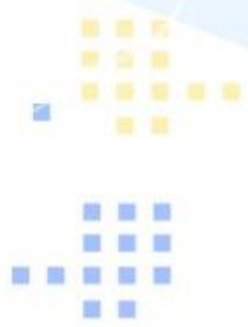

9 0 7 2 4 5 6 4 8
3 6 9 6 9 5 6 0 2
3 5 7 9 9 7 2 9 7

SCIENTIFIC CONFERENCE

**GLOBAL INNOVATIONS
AND COLLABORATIVE
SOLUTIONS IN
CONTEMPORARY SCIENCE**

ISBN: 978-83-969744-0-2

Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science

Materials

International scientific conference (December 15, 2023, Poland)

*The collection includes materials of scientific works (abstracts, articles),
submitted in accordance with the requirements of the conference.*

The papers are printed in the author's edition, in the original language.

The authors take full responsibility for the content of the submitted materials.

Claims to the organizers are not accepted.

*Materials are presented in the original language. The authors of the materials are responsible for the
reliability of facts, statistical and other data, the accuracy of formulations and conclusions.*

Editorial Team

Editor in chief

Yaroslav Tsekhmister

Ed.D. National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Ukraine

Editorial Board

Neil Gordon

Ph.D. University of Hull, UK

Hasan Baharun

Ph.D. Universitas Nurul Jadid, Indonesia

Marina Järvis

Ph.D. Tallinn University of Technology, Estonia

Jakub Horák

Ph.D. Institute of Technology and Business, Czech Republic

Steffen Dietzsch

Humboldt University of Berlin, Germany

Błażej Kmiecik

Medical University of Lodz, Poland

Anar Tursynbekova

Scientific and Research Institute of Cardiology and Internal Diseases, Almaty, Kazakhstan

Manogari Chetty

University of the Western Cape & WHO Collaboration Centre for Oral Health, South Africa

**Futurity
Publishing**

SECTION: PUBLIC ADMINISTRATION.

SEKCJA: ADMINISTRACJA PUBLICZNA.

How to cite: Bachynskyi, O. S. (2023). Digitalisation of civil servants' work. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 4-7). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

ЦИФРОВІЗАЦІЯ РОБОТИ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

DIGITALISATION OF CIVIL SERVANTS' WORK

Остап-Степан Бачинський

*аспірант кафедри адміністративного та фінансового менеджменту, Національного університету «Львівська політехніка», м. Львів, Україна, business.bachynskyu@gmail.com,
<https://orcid.org/0009-0002-4652-5403>*

Анотація: У тезах розглянуто інноваційні підходи в адаптації на роботу державних службовців у сучасному управлінні. Визначено, що ці підходи є ключовими для підвищення ефективності та результативності державних органів і допомагають їм адаптуватися до сучасних викликів.

Ключові слова: інновації, адаптація, державні службовці, цифрова трансформація, менторство, ухвалення рішень.

Abstract: The thesis considers innovative approaches to adaptation of civil servants to work in modern governance. It is determined that these approaches are key to improving the efficiency and effectiveness of government agencies and help them adapt to modern challenges.

Keywords: innovation, adaptation, civil servants, digital transformation, mentoring, decision-making.

Accepted: September 11, 2023 | **Published:** October 16, 2023 | **Language:** Ukrainian

Вступ

Цифровізація сучасного суспільства відкриває безмежні можливості для трансформації різних аспектів життя, зокрема діяльності державних службовців. Завдяки розвитку інформаційних технологій, впровадженню електронного уряду та інших інноваційних рішень, державні службовці мають унікальну можливість оптимізувати свою роботу, підвищити рівень обслуговування громадян та забезпечити більшу відкритість і прозорість в управлінні країною. У цих тезах ми розглянемо важливі аспекти цифровізації роботи державних службовців, її переваги та виклики.

Результати дослідження

Варто зазначити, що слово «цифровізація» не так давно увійшло в нашу мову. Водночас підкреслимо, що й нині точаться дискусії щодо самого визначення цього поняття не лише у вітчизняному науковому полі, а й за кордоном.

Словник «Мислово» пояснює цей термін як перетворення всіх аспектів суспільного життя завдяки використанню цифрових технологій, які є частиною глобальної цифрової революції (Словник). Іншими словами, це процес, коли цифрові інновації та технології впливають на всі сфери суспільства.

С. Туль трактує цифровізацію як «унікальне явище сучасності, зумовлене розвитком продуктивних сил, і одночасно як процес масштабних змін у відносинах між акторами (урядом, бізнесом і соціумом у представництві його індивідуумів), що охоплює всі сфери суспільної діяльності та відбувається під впливом інтеграції цифрових технологій, даних і мережі Інтернет» (Туль, 2019).

Цифровізація державного управління – це процес упровадження цифрових трансформацій у публічній сфері (у контексті радикальної трансформації діяльності органів державної влади), що призведе до стрибкового переходу до цифрового управління через застосування цифрових технологій. Тобто у вужчому розумінні цифровізація державного управління – це стрибкоподібний процес.

Цифровізація державного управління означає впровадження цифрових технологій у роботу державних органів з метою радикально змінити спосіб їхньої роботи. Це сприяє швидкому переходу до управління, заснованого на цифрових інструментах. Іншими словами, цифровізація державного управління – це стрибкоподібний процес цифрових трансформацій державного управління в цифрове управління (Куйбіда, 2018).

Основна умова виникнення «сервісної держави» – її здатність надавати кожному громадянину, кожному суб'єкту господарювання, кожному громадському об'єднанню якісні адміністративні послуги. При цьому необхідно діяти на основі принципів рівноправності, тобто якість послуг не має залежати від особи, яка обслуговується, та її місцезнаходження; рівень відмови в обслуговуванні має бути низьким, а рівень доступності послуг високим.

І саме цифровізація надає можливість реалізувати всі вищезазначені принципи та вимоги «сервісної держави». Основна ідея цифровізації державних послуг полягає в тому, щоб надавати адміністративні послуги населенню в цифровому форматі, через ефективну взаємодію між громадянами та цифровими технологіями. Електронні адміністративні послуги в цьому контексті є адміністративними послугами, доступними громадянам у цифровій формі за допомогою digital-технологій (Петренко, 2020).

Окрім того, зараз у цифровізації державних послуг виникли дві взаємопов'язані тенденції:

– перша з них ґрунтується на припущенні, що цифровізація є передумовою для впровадження електронного урядування як нової моделі управління. Ця модель визнає, що використання сучасних цифрових технологій стає фундаментом для покращення роботи уряду та надання громадянам більш зручного та ефективного доступу до державних послуг і ресурсів;

– друга тенденція полягає в розгляді електронного урядування як нового способу доступу до інформаційних ресурсів і державних послуг. Ця модель підкреслює можливість переходу від традиційного адміністрування до більш інтерактивного та гнучкого електронного управління, за якого громадяни активно взаємодіють з урядом через цифрові канали та інструменти (Єгорова-Луценко, 2020).

Отже, цифровізацію державного управління можна визначити як процес фундаментальної зміни всіх аспектів функціонування державного управління загалом, а також конкретних дій та органів влади, через упровадження цифрових технологій. Цей процес сприяє прогресивному розвитку цифрових трансформацій у країні, створюючи фундаментально нові механізми та методи управління державними справами.

Цифровізація роботи державних службовців – це процес упровадження інформаційних технологій та цифрових інструментів для покращення ефективності та продуктивності роботи урядових органів та служб. Ця ініціатива має на меті спростити рутинні завдання, забезпечити легкий доступ до інформації, покращити обмін даними між різними відомствами, зробити процеси управління державними справами більш прозорими і доступними для громадян.

Основні аспекти цифровізації державних служб охоплюють:

1. Електронні сервіси. Розробка та впровадження електронних сервісів, які дають змогу громадянам та підприємствам звертатися до державних органів онлайн, подавати документи та отримувати послуги без необхідності відвідувати офіси влади.
2. Електронні документи. Заміна паперових документів електронними, зокрема електронний обмін даними між різними державними органами для забезпечення швидкості та точності обробки інформації.
3. Автоматизація процесів. Використання автоматизованих систем для оптимізації рутинних процесів та забезпечення їхньої швидкості та точності.
4. Захист даних. Забезпечення високого рівня безпеки та конфіденційності даних, зокрема особистих даних громадян, що обробляються державними службами.
5. Аналітика та ухвалення рішень. Використання аналітичних інструментів та штучного інтелекту для аналізу даних та підтримки ухвалення рішень на основі об'єктивних даних.
6. Доступність та інклюзивність. Забезпечення доступності цифрових сервісів та інформації для всіх громадян, включно з людьми з обмеженими можливостями.

Цифровізація роботи державних службовців має багато переваг, основні з яких згруповані в таблиці 1.

Таблиця 1

Переваги цифровізації роботи державних службовців

№ за/п	Перевага	Характеристика
1	Підвищена ефективність	Впровадження цифрових технологій дає змогу автоматизувати рутинні завдання, що підвищує продуктивність праці та зменшує час, потрібний на виконання завдань
2	Зручність для громадян	Електронні послуги дають змогу громадянам звертатися до державних органів онлайн, що зменшує необхідність відвідування офісів і витрати часу на довгі черги
3	Підвищена прозорість і відкритість	Цифрові інструменти дають змогу публікувати інформацію та рішення в мережі для загального доступу, забезпечуючи більшу прозорість роботи державних органів

4	Швидкий доступ до даних	Цифрова система зберігання та обробки даних допомагає державним службовцям швидко отримувати доступ до інформації, необхідної для ухвалення рішень
5	Зменшення бюрократії	Цифрові інструменти можуть спростити процеси документообігу та зменшити бюрократичні обмеження

Джерело: власна розробка автора

Варто зазначити, що нинішня активна політика уряду України щодо впровадження цифрових технологій стикається з низкою протидіючих чинників. Зокрема, існує протистояння з боку різних інституційних чинників, фінансові обмеження та зовнішньополітичні загрози державності. Серед цих інституційних викликів особливо важливою є постійна політична боротьба за владу між різними фінансовими кланами та впливовими групами на рівнях національного та регіонального урядів. Ці групи використовують різні методи, щоб перешкодити втіленню урядової політики, особливо якщо вона представляє правлячу партію або коаліцію. Вони керуються хибним припущенням, що чим гіршим стає життя громадян, тим швидше зростатиме їхнє невдоволення, що відкриває можливість для нових виборів і зміни уряду (Малий, 2022).

Висновки

Отже, цифровізація державних служб може допомогти покращити якість обслуговування громадян, зменшити бюрократичні бар'єри, знизити витрати та підвищити прозорість урядових процесів. Вона також сприяє підвищенню ефективності та відкритості державного управління.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі охоплюють дослідження впливу цифровізації на конкретні галузі державного управління, розробку ефективних стратегій впровадження цифрових технологій, вивчення практики інших країн та оцінку соціальних і економічних вигод цифровізації для суспільства загалом.

Література

Сгорова-Луценко, Т. П. (2020). Цифровізація у сфері надання адміністративних послуг. *Цифрові трансформації України 2020: виклики та реалії* : зб.наук.пр. НДІ ПЗІР НАПрН України № 1 за матеріалами круглого столу, 18 березня 2020 р. Харків: НДІ ПЗІР НАПрН України, 53–62. URL: <http://openarchive.nure.ua/handle/document/13904> (дата звернення: 02.10.2023).

Малий, І. Й., & Цедік, М. Г. (2022) Інституційний вимір цифровізації державного управління в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*, 2. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=2618> (дата звернення: 02.10.2023).

Словник сучасної української мови та сленгу «Мислово». URL: http://myslovo.com/?page_id=4634 (дата звернення: 02.10.2023).

Туль, С.І. (2019). Трансформація світового ринку праці в умовах діджиталізації : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.02. Вінниця, 20 с.

Куйбіда, В. С., Карпенко, О. В., & Наместнік, В. В. (2018). Цифрове врядування в Україні: базові дефініції понятійно-категоріального апарату. *Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України. Серія: Державне управління*, 1, 5–10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnaddy_2018_1_3 (дата звернення: 01.10.2023).

Петренко, Н. О., & Машковська, Л. О. (2020). Цифровізація державних адміністративних послуг в Україні: нормативно-правові аспекти. *Розбудова держави і права: питання теорії та конституційної практики*, 2, 112–119. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2020/2_2020/part_1/20.pdf (дата звернення: 01.10.2023).

How to cite: Kolodii, V., Stanichenko, O. & Kuchak, A. (2023). The impact of game technologies on motivation and learning outcomes in Ukraine. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science*. (pp. 8-12) Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

ВПЛИВ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА МОТИВАЦІЮ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ В ЗВО УКРАЇНИ

THE IMPACT OF GAME TECHNOLOGIES ON MOTIVATION AND LEARNING OUTCOMES IN UKRAINE

Колодій Валентина Анатоліївна¹, Станіченко Оксана Федорівна², Кучак Альона Ігнатівна³

¹ кандидат біологічних наук, старший викладач, кафедра біології та екології, природничо-економічний факультет, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, м. Кам'янець — Подільський, Україна, kolodiyva@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-9669-4144>

² старший викладач, кафедра педагогіки, психології та дошкільної освіти, Обласний коледж "Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А.С. Макаренка", м. Кременчук, Україна, ksuskaa1982@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-4816-6718>

³ кандидат фізико-математичних наук, викладач, Чернівецьке вище комерційне училище Державного торговельно-економічного університету, м. Чернівці, Україна, aliona22kuchak@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-5056-8719>

Accepted: September 21, 2023 | **Published:** October 16, 2023 | **Language:** Ukrainian

Анотація: Сучасний світ переживає значні зміни в освітній сфері, викликані швидким розвитком технологій і зростаючим рівнем конкуренції на міжнародному ринку освіти. Ігрові технології, як-от віртуальна реальність, симуляції, комп'ютерні ігри та інші інтерактивні ігрові інструменти, виступають важливим інноваційним засобом зміни традиційних підходів до навчання у закладах вищої освіти. Тези присвячено дослідженню впливу ігрових технологій на мотивацію та

результати навчання за допомогою таких методів наукового пізнання, як опис, систематизація, класифікація та критичний аналіз. У дослідженні наведено досвід використання ігрових технологій у практиці українських ЗВО.

Ключові слова: ігрові технології в освіті, інформаційні технології в навчанні, гейміфіковані засоби навчання, гейміфікація, цифрове навчання.

Abstract: The modern world is experiencing significant changes in the educational sphere caused by the rapid development of technologies and the growing level of competition in the international education market. Game technologies, such as virtual reality, simulations, computer games and other interactive gaming tools, are an important innovative means of changing traditional approaches to learning in higher education. The thesis is devoted to the study of the impact of game technologies on motivation and learning outcomes using such methods of scientific knowledge as description, systematization, classification, and critical analysis. The study presents the experience of using game technologies in the practice of Ukrainian higher education institutions.

Keywords: game technologies in education, information technologies in education, gamified learning tools, gamification, digital learning.

Вступ. У сучасній освітній сфері все більшої популярності набуває гейміфікація, яка поступово змінює парадигму навчання у закладах вищої освіти (ЗВО). Актуальність її застосування в Україні може бути важливою, зважаючи на необхідність покращення якості навчання та підвищення залученості студентів. Ігрові технології виконують такі завдання, як створення більш захопливого й ефективного навчального процесу; поліпшення засвоєння матеріалу через інтерактивність і візуалізацію; створення симуляції реальних ситуацій, що дає змогу студентам навчатися шляхом спроб і помилок; залучення студентів до співпраці та комунікації з метою розвитку навичок командної роботи; розвиток аналітичного та критичного мислення.

Досліджувана тема викликає значний інтерес серед науковців, педагогів і практиків освіти в Україні та світі завдяки своїм потенційним можливостям вплинути на мотивацію студентів і покращити їхні навчальні результати.

Мета роботи полягає в дослідженні впливу гейміфікації на мотивацію та результати навчання у ЗВО України, зважаючи на виклики часу. Досягнення визначеної мети зумовлює необхідність виконання таких завдань:

- 1) визначення поняття «ігрові технології» в навчанні;
- 2) класифікація та систематизація сучасних ігрових технологій;
- 3) розкриття досвіду впровадження гейміфікації в українських ЗВО та визначення її впливу на мотивацію студентів і результати навчання.

Об'єктом роботи виступає навчальний процес, в якому застосовуються інноваційні підходи з використанням ігрових технологій.

Предмет роботи – теоретико-методичні та прикладні засади впровадження гейміфікації в освіті.

Результати дослідження

Ігрові технології пропонують можливості для створення такого навчального середовища, яке стимулює активну участь студентів і розвиває їхні навички. Головні з них – інтерактивність, відтворення реальних ситуацій і навчання через власний досвід, що є особливо привабливим для освітніх закладів. Проблема впливу цифрових технологій на мотивацію та результати навчання у ЗВО привертає до себе пильну увагу вчених і громадськості через те, що виконання завдань за допомогою гейміфікованих засобів може стимулювати бажання студентів навчатися та розвивати навички, які відповідають сучасним вимогам ринку праці. За останні десятиліття спостерігається значний розвиток досліджень цієї теми.

Так, Халявка-Васильєва та Жданова-Неділько (2023) зазначають, що ігрові технології – це інноваційний педагогічний підхід, який використовує комп'ютерні ігри, симуляції, віртуальну реальність та інші інтерактивні технології з метою покращення якості навчання та сприяння активному залученню студентів до навчального процесу.

Науковці Тріщук, Фіголь та Волик (2019) у своїй праці розглядають ігрові технології як метод, в якому елементи гри та ігрові підходи використовуються для досягнення освітніх цілей і покращення процесу навчання та розвитку учнів. Вони можуть включати в себе використання комп'ютерних ігор, симуляцій, віртуальної реальності та інших інтерактивних засобів для створення навчального середовища.

Хоменко та Панфілов (2023) розглядають ігрові технології суто з педагогічної точки зору, а саме: на їхню думку, ігрові технології – це педагогічний підхід, який базується на використанні інтерактивних ігрових середовищ та інструментів, зокрема комп'ютерних ігор, симуляцій, віртуальної реальності, з метою покращення ефективності навчання та мотивації студентів. Цей підхід базується на принципах активного навчання, інтерактивності й індивідуалізації, сприяючи залученню здобувачів освіти та підвищенню їхньої мотивації до навчання (Хоменко & Панфілов, 2023).

З метою кращого розуміння проблеми варто з'ясувати, які сучасні ігрові технології існують в освітньому процесі.

По-перше, це комп'ютерні ігри, які включають в себе спеціалізовані ігри, розроблені для використання в освітніх цілях.

По-друге, віртуальна реальність (VR), яка дає змогу студентам поринути у віртуальне навчальне середовище.

По-третє, розширена реальність (AR), яка доповнює реальний світ інтерактивними об'єктами, що може бути корисним для практичних навчальних завдань.

По-четверте, мобільні додатки на смартфонах і планшетах, які можна використовувати для ефективного навчання.

По-п'яте, різні типи навчальних ігор (симуляції, гейміфікація, колаборативні ігри).

По-шосте, онлайн платформи для навчання (Sanglier Contreras et al., 2021).

Отже, залежно від конкретних потреб і цілей навчальної програми можуть використовуватися різні комбінації цих технологій для поліпшення навчання та підвищення мотивації студентів.

Нині українські заклади вищої освіти зацікавлені у використанні ігрових технологій для покращення навчання та мотивації студентів. Упровадження гейміфікації сприяє покращенню якості освіти та підготовці студентів до викликів сучасного світу. Нижче доцільно зупинитися на розкритті досвіду використання ігрових технологій в освітньому процесі в Україні (таблиця 1).

Таблиця 1

Використання ігрових технологій у практиці українських ЗВО

№	ЗВО	Ігрові технології, які використовуються
1	Національний університет «Одеська політехніка»	Брав участь у міжнародному проєкті ERASMUS+KA2. «Співпраця між університетами та підприємствами в ігровій індустрії» в Україні – GameHub». У рамках цього проєкту кожен студент створював комп'ютерну гру, в якій моделював різні ситуації, таким чином опановуючи методологію системного аналізу систем фізичного захисту.
2	Київський національний лінгвістичний університет	При вивченні англійської мови студенти використовують відкриті платформи, створюючи на їх основі інтерактивні ігри, квести та вікторини. Наприклад, за допомогою платформи Content Generator, обравши один з 15 шаблонів, викладач створює серію інтерактивних вправ та ігор для вивчення лексики.
3	ДЗВО «Університет менеджменту освіти»	Використовує гру MMORPG – комп'ютерну мережеву рольову онлайн-гру, де велика кількість гравців взаємодіють один з одним у віртуальному світі. Учасники в команді та під керівництвом викладача виконують завдання, а викладач відмічає досягнення студентів в онлайн-системі.
4	КНУ ім. Тараса Шевченка	Платформа дистанційної освіти, яка використовується в КНУ дає змогу створювати інтерактивні елементи (3D моделі, підказки, навчальні ігри тощо), проводити онлайн тестування (встановлювати час тестування, бал за кожен правильну відповідь, додавати підказки).

Джерело: власна розробка авторів

Останніми роками ІТ-компанії в Україні активно працюють над удосконаленням освітніх платформ і створенням нових ігрових освітніх програм для використання у відкритому інформаційно-освітньому середовищі. Наразі найпопулярнішими в Україні є Classcraft, Minecraft: Education Edition, Power Point Quick Starter, Paint 3D, LinguaLeo, Lego Education, WeDo 2.0, SimCity тощо. Такі продукти стали надзвичайно важливим сучасним інструментом для педагогів у ЗВО України.

Майнкрафт: Education Edition – це освітня версія однієї з найуспішніших в історії відеоігор, здатна залучати учнів і студентів у свій віртуальний світ. Платформа «Minecraft: Education Edition» використовується в Інституті інформаційних технологій і засобів навчання Національної академії педагогічних наук України. Це поширена універсальна освітня платформа, яка використовується викладачами різних дисциплін з метою формування й розвитку навичок 21-го століття, зокрема

цифрової грамотності, винахідливого та креативного мислення, продуктивності дій та ефективної комунікації учасників освітнього процесу.

Отже, можна стверджувати, що ігрові технології та гейміфікація мають значний вплив на мотивацію та результати навчання. Використання ігрових елементів й інтерактивних підходів стимулює інтерес до навчання та робить освітній процес більш захоплюючим. Графіка, цікаві ігри, викликові завдання, системи нагород і рейтинги допомагають утримувати увагу студентів і збільшують їхню мотивацію для досягнення навчальних цілей. Наведені приклади успішних та популярних ЗВО тому підтвердження.

Висновки

Проведене дослідження дає змогу зробити висновок, що доступ до сучасних інформаційних технологій сприяє народженню нового типу суспільства, яке підвищує ефективність і конкурентоспроможність будь-якої країни на світовому ринку та потребує значних змін у системі освіти. В останні роки однією з ключових напрямів розвитку інформаційних технологій є впровадження ігрових технологій в освітню сферу через покращення наявних платформ і створення нових навчальних ігор для використання у відкритому інформаційно-освітньому середовищі.

Література

Трищук, О. В., Фіголь, Н. М. & Волик, Н. С. Гейміфікація в освітньому процесі. *Технологія і техніка друкарства*. 2019. № 3 (65). С. 72–79. DOI: [https://doi.org/10.20535/2077-7264.3\(65\).2019.202000](https://doi.org/10.20535/2077-7264.3(65).2019.202000)

Халявка-Васильєва, Л. & Жданова-Неділько, О. Використання ігрових технологій в процесі викладання іноземної мови як інструмент стимулювання інтересу до навчання. *SCIENTIFIC PRACTICE: MODERN AND CLASSICAL RESEARCH METHODS: Collection of Scientific Papers «ЛОГОΣ»* 2023. May 26. P. 268–269. DOI: <https://doi.org/10.36074/logos-26.05.2023.078>

Хоменко І. & Панфілов Ю. Методика та програмний комплекс ігрового навчання та тестування для студентів-електроенергетиків. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2023. № 3. С. 34-47. DOI: <https://doi.org/10.20998/2078-7782.2023.3.03>

Чернищук, Ю. І. Використання ігрових технологій при вивченні іноземних мов як інструмент компетентісно-орієнтовного навчання у ВНЗ. *Інноваційна педагогіка*. 2022. № 44 (2). С. 47-50. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/44/2.9>

Sanglier Contreras, G., Zuil Escobar, J. C., Martinez Cepa, C. B., Serrano Fernandez, I., & Hernandez Gonzalez, A. (2021). The role of games through gamification in higher education. *Contemporary Engineering Sciences*, 14(1), 43–50. <https://doi.org/10.12988/ces.2021.91675>

SECTION: ECONOMIC SCIENCES.

SEKCJA: NAUKI EKONOMICZNE.

How to cite: Lemeshchuk, R. (2023) Management of the personnel adaptation system at enterprises. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science*. (pp. 13-18). Futurity Research Publishing
https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

**УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ АДАПТАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ НА
ПІДПРИЄМСТВАХ
MANAGEMENT OF THE PERSONNEL ADAPTATION SYSTEM AT
ENTERPRISES**

Лемещук Руслан Володимирович

*аспірант, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, м. Умань,
Україна, Rlemeshchuk@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0003-7115-930X>*

Accepted: September 19, 2023 | **Published:** October 16, 2023 | **Language:** Ukrainian

Анотація: В сучасний період адаптація персоналу підприємства є невід'ємною частиною економічного середовища, в якому все більше керівників і топ-менеджерів усвідомлюють важливість даного процесу в контексті управління персоналом та організаційної діяльності. Тези присвячено узагальненню сучасних теоретичних та практичних методів і підходів до адаптації персоналу, розробленню концептуальних засад управління системою адаптації персоналу за допомогою методів наукового пізнання, таких як: опис, систематизація, класифікація та критичний аналіз. В дослідженні розроблено підхід до сутності поняття «система адаптації», виокремлено концептуальні засади адаптації.

Ключові слова: адаптація персоналу, процес адаптації, системний підхід, менеджмент персоналу, система.

Abstract: In the modern period, the adaptation of enterprise personnel is an integral part of the economic environment, in which more and more managers and top managers are aware of the importance of this process in the context of personnel management and organisational activities. The thesis is devoted to generalisation of modern theoretical and practical methods and approaches to staff adaptation, development of conceptual foundations of management of the staff adaptation system using methods of scientific knowledge, such as description, systematisation, classification and critical analysis. The study develops an approach to the essence of the concept of "adaptation system" and allocates conceptual foundations of adaptation.

Keywords: personnel adaptation, adaptation process, systematic approach, personnel management, system.

Вступ. Сучасне конкурентне середовище вимагає розробки та реалізації ефективних стратегій адаптації персоналу. Нові співробітники, які приєднуються до команди, потребують особливої уваги та підходу для швидкого включення в робочий процес і досягнення максимальної продуктивності. Отже, актуальність дослідження полягає в тому, що адаптація персоналу на підприємствах є важливим процесом в управлінні людськими ресурсами, спрямованим, в першу чергу, на забезпечення успішної інтеграції нових співробітників в колектив і налагодження їх роботи в компанії. Відтак тези націлені на дослідження управління системою адаптації персоналу на сучасних підприємствах.

Мета дослідження полягає в узагальненні сучасних теоретичних та практичних методів і підходів до адаптації персоналу, у розробленні концептуальних засад управління системою адаптації персоналу на сучасному підприємстві, зважаючи на виклики часу.

Управління системою адаптації розглядається автором як невід'ємна складова менеджменту персоналу підприємства. Наукове завдання дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та розробленні науково-прикладних засад та підходів до управління системою адаптації персоналу. Об'єктом дослідження виступає процес управління системою адаптації підприємств. Предмет дослідження – теоретико-методичні та прикладні засади управління системою адаптації підприємства.

Наукова новизна дослідження полягатиме у поглибленні та розвитку теоретико-методичних положень, у розробленні обґрунтованих науково- методичних засад та підходів до управління системою адаптації на сучасних підприємствах.

Практичне значення одержаних результатів визначається характером дослідження та полягатиме у використанні результатів дослідження у вигляді методичних розробок і практичних рекомендацій у процесі управління системою адаптації персоналу на підприємствах.

Результати дослідження. Система адаптації персоналу з точки зору організаційної науки і управління людськими ресурсами є процесом систематичного та цілеспрямованого впровадження нових співробітників в робоче середовище підприємства з метою максимальної віддачі ефективності та інтеграції в корпоративну культуру підприємства (Лобза, Бикова, Рябуха, 2021).

Автори Куделя & Гриценко (2020) визначають адаптацію персоналу як отримання вигоди від необхідного потенціалу команди (характеристики членів, адаптивність членів, а також командні структури та особливості завдань) та ефективного командного процесу.

Адаптацію в широкому сенсі як постійне емерджентне явище розглядають Мосійчук & Кучинський (2021), автори наголошують, що останнє виникає в результаті динамічних і циклічних, індивідуальних дій членів команди, спрямованих на виявлення змін і реагування на них з метою досягнення функціональних результатів.

У свою чергу, Федорчук та Мажаровська (2023) розглядають адаптацію з психологічної точки зору та формують це поняття як процес накопичення індивідом різноманітних навичок під впливом інструментів менеджменту, результатом якого є освоєння, пізнання та пристосування до умов внутрішнього середовища організації.

Автори Шапка та Яшкіна (2023) визначають, що при подібності формулювання «адаптації персоналу» є певна відмінність. Одні вважають, що це процес пристосування до змін, умов праці, а інші, що це процес навчання, накопичення навичок працівником. Таку відмінність автори пояснюють тим, що адаптація має різні характеристичні ознаки (об'єкт, суб'єкт, сфера, зміст, рівень).

Абрантес, Пассос, Кунья та Сантос (2022) припускають, що колективний процес та інші стани будуть змінюватися залежно від події (адаптивного стимулу), до якої адаптується персонал, що може відрізнятися за походженням (внутрішнє чи зовнішнє по відношенню до підприємства) та тривалістю (тимчасове чи тривале).

Таким чином, дослідження останніх двадцяти років почали розглядати адаптацію персоналу з точки зору системного підходу, як адаптивне виконання, загалом визнаючи, що робоче середовище для людей не є статичним, а приносить із собою різні зміни та виклики, до яких вони повинні пристосовуватися. Адаптивна продуктивність пов'язана з поведінкою, яку людина може здійснювати у відповідь на зміни, пов'язані з її роботою, або в очікуванні таких змін. Це має сенс, враховуючи, що адаптація вважається важливою для окремих осіб, команд і цілих підприємств через різноманітні фактори (глобалізація, технологічні зміни, економічні потрясіння, кризи), які постійно створюють необхідність для організацій реагувати на зміни у функціональній та ефективній спосіб) (Ybarra, 2023).

Під системою адаптації персоналу автором пропонується розуміти сукупність взаємопов'язаних, необхідних та достатніх, обумовлених призначенням та умовами застосування, структурованих елементів управління процесом, змістом, технологіями, формами та методами адаптації, які у проявах множини інформаційних потоків, перебуваючи під впливом внутрішніх та

зовнішніх, формальних та неформальних взаємодій, які виникають в процесі та внаслідок адаптації, динамічно розвиваються та утворюють єдине ціле і забезпечують досягнення організаційних цілей адаптації.

Відповідно, автором пропонується розглядати процес адаптації персоналу з декількох точок зору, а саме:

- 1) як процесу композиції та включення, тобто адаптація персоналу визначається як систематичний, послідовний та безперервний процес, спрямований на узгодження цілей нового працівника та організації через включення та інтеграцію нових працівників у внутрішнє середовища компанії;
- 2) як певну адаптацію до змін в умовах господарювання, тобто адаптація персоналу також може визначатися як здатність компанії та її працівників ефективно реагувати на зміни зовнішнього середовища та адаптуватися до них для досягнення цілей діяльності підприємства;
- 3) як інтеграційний механізм системи управління персоналом, тобто в контексті менеджменту адаптація персоналу розглядається як елемент системи, так і спосіб поєднання підсистем управління (планування, управління навчанням та розвитком, оцінкою персоналу, управління мотивацією тощо), який націлений на узгодження елементів системи управління задля досягнення її цілей;
- 4) адаптація персоналу як спосіб забезпечення видозмін ключових поведінкових реакцій нового працівника на зміни в середовищі перебування на етапі його планового входження в організацію. Це забезпечує посилення адаптивних якостей працівника як чинника закономірності його розвитку в нових умовах перебування та підвищує ймовірність його пристосування до подальших незапланованих змін, які можуть виникнути після проходження ним первинної адаптації.

Наступним кроком можна виокремити концептуальні засади управління системою адаптації персоналу, які мають сприяти забезпеченню ефективної та систематизованої роботи з новими працівниками та підтриманню досягнення стратегічних цілей підприємства через ретельно розроблений підхід до їхньої адаптації та розвитку.

По-перше, це індивідуальний підхід, який ґрунтується на засаді, що кожен працівник є унікальним, тому важливо враховувати індивідуальні потреби та певний підхід при розробці програми адаптації.

По-друге, це безперервне навчання та розвиток, який ґрунтується на засаді, що адаптація повинна бути багаторазовим процесом, який включає в себе навчання та розвиток працівників протягом їхнього перебування на підприємстві.

По-третє, забезпечення підтримки, що ґрунтується на засаді, що адаптація будується в першу чергу, на підтримці нових працівників у вирішенні певних питань, і адаптація до нових робочих процесів повинна пройти швидко та успішно.

В четвертих, створення позитивної робочої атмосфери, що ґрунтується на засаді, що забезпечення позитивної та відкритої корпоративної культури сприяє більш успішній адаптації персоналу.

В п'ятих, залучення керівництва, що ґрунтується на засаді важливості активної ролі керівництва у процесі адаптації. Керівництво повинно бути прикладом для нових співробітників і надавати їм необхідну підтримку.

По-шосте, забезпечення композиції та пропорційності складових адаптації, що ґрунтується на засадах поєднання та узгодження відповідних рівнів розвитку елементів системи управління персоналом.

Таким чином, розроблені концептуальні засади мають сприяти підвищенню ефективності проходження адаптації новим співробітником.

Висновки Здійснене дослідження дає підстави зробити висновок, що система управління адаптацією персоналу - це важливий системний процес управління людськими ресурсами, який має на меті забезпечити ефективну інтеграцію нових працівників, поєднуючи інтереси працівника та роботодавця. Розглядаючи підходи до визначення адаптації персоналу було виявлено, що існує велика різноманітність таких підходів, і вибір підходу залежить від конкретних потреб підприємства.

Системний підхід до адаптації полягає у поєднанні та врахуванні структурованих елементів управління процесом, змістом, технологіями, формами та методами адаптації, які утворюють єдине ціле і забезпечують досягнення організаційних цілей адаптації. Що допомагає підприємству враховувати всі аспекти процесу та сприяє уникненню фрагментації та недоліків у процесі.

Зважаючи на призначення адаптації, важливо обирати концептуальні засади та підходи, які найкращим чином відповідають потребам підприємства, а також активно вдосконалювати цей процес, щоб забезпечити ефективність та підтримку високої продуктивності персоналу.

Література

- Куделя В., Гриценко Н. (2020). Управління адаптацією персоналу сучасного підприємства. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*, 31(70), 4, 128-131. DOI: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/70-4-23>
- Лобза, А., Бикова, А., & Рябуха, Т. (2021). Розробка програми адаптації для персоналу. *Молодий вчений*, (1 (89)), 174–178. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-1-89-36>
- Мосійчук О., Кучинський В. (2021). Ефективна адаптація працівників як основа формування стабільного і конкурентоспроможного персоналу підприємства. *Теоретичні та практичні дослідження молодих вчених* : зб. тез доп. 15-ї Міжнар. наук.-практ. конф. магістрантів та аспірантів, с. 227-228. <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/b34a011f-663c-4d26-acc0-c15a7dbb1d0f/content> (дата звернення: 01.10.2023)

Федорчук, Т. Ю., & Можаровська, Т. В. (2023). Теоретичні аспекти психодогічних особливостей адаптації працівників. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія*, (2), 65-68. <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2023.2.12> (дата звернення: 09.10.2023)

Шапка, І. В., & Яшкіна, Н. В. (2023). Інструментарій адаптації персоналу як фактор ефективної діяльності компанії. *Economic Synergy*, (3), 38–54. <https://doi.org/10.53920/ES-2023-3-3>

Ybarra, O. (2023). The skills that help employees adapt: Empirical validation of a four-category framework. *PloS One*, 18(2), e0282074. doi:10.1371/journal.pone.0282074

Abrantes, A. C. M., Passos, A. M., Cunha, M. P. e., & Santos, C. M. (2022). Getting the knack for team-improvised adaptation: The role of reflexivity and team mental model similarity. *The Journal of Applied Behavioral Science*, 58(2), 281–315. doi:10.1177/00218863211009344

How to cite: Myroshnychenko, V., Savastru, N. & Strelok, N. (2023). Using interactive teaching methods to stimulate student engagement in higher education in Ukraine. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science*. (pp. 19-24). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

Viktor Myroshnychenko, Nataliia Savastru, Nadiia Strelok |

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ДЛЯ СТИМУЛЮВАННЯ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ У ВИЩІЙ ОСВІТІ УКРАЇНИ

USING INTERACTIVE TEACHING METHODS TO STIMULATE STUDENT ENGAGEMENT IN HIGHER EDUCATION IN UKRAINE

**Мирошніченко Віктор Олексійович¹, Савастру Наталія Іванівна², Стрелок Надія
Володимирівна³**

¹ Голова циклової комісії суспільно-гуманітарних дисциплін, викладач-методист, викладач вищої категорії, ВСП "Одеський технічний фаховий коледж Одеського національного технічного університету", м. Одеса, Україна, amartol.ioann@gmail.com, 0000-0002-6811-9791

² доцент, заступник директора з науково-методичної роботи, кафедра теоретичних дисциплін, Коледж хореографічного мистецтва "Київська муніципальна академія танцю імені Сержа Лифаря", м. Київ, Україна, nataliasavastru@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-0845-3763>

³ старший викладач, загальноакадемічна кафедра іноземних мов, Військова академія, м. Одеса, Україна, margosha777.love@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-6953-9333>

Accepted: September 17, 2023 | **Published:** October 16, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: The article substantiates the necessity of using active and interactive teaching methods in higher education institutions, such as design, modelling of professional situations, games, cases, quest technologies, etc. The purpose of the article is to highlight the peculiarities of applying interactive learning in practice. The methods of synthesis, analysis, data collection, and generalisation were used for the theoretical development of the topic. The main results include a description and recommendations for

the implementation of interactive methods that form cognitive motivation, teamwork skills, promote effective learning, develop communication skills, and develop conscious professional competence. The significance of the results obtained is significant for both students and teachers, as well as for their joint beneficial interaction during the educational process using interactive methods.

Keywords: active methods, interactive learning technologies, higher education institution, modern requirements, educational trends, prospects.

Вступ

Для мотивації сучасних студентів й успішного розкриття їхнього потенціалу в освітньому процесі потрібно створити умови для розвитку мобільності, здатності інтегруватися в динамічне суспільство, критичного мислення, можливості генерувати нові ідеї, уміння ухвалювати нестандартні рішення й відповідати за них, комунікативних навичок, навичок роботи в команді, вміння моделювати навчальні й тренувальні ситуації. Використання інтерактивних технологій навчання може допомогти вирішити ці завдання.

Сьогодні рекомендується виділити 3 найбільш поширені форми взаємодії між викладачами й студентами:

- 1) активні методи;
- 2) пасивні методи;
- 3) інтерактивні методи.

Сьогодні широко використовуються інтерактивні й активні методи навчання. Застосування інтерактивів у навчанні дає змогу студентам успішно навчатися і є основним джерелом освіти.

Основна відмінність між традиційним й інтерактивним навчанням полягає в тому, що студенти не тільки оновлюють і зміцнюють наявні знання, але й доповнюють і накопичують нові. Тому сьогодні важливим напрямком підготовки студентів як висококваліфікованих спеціалістів є застосування інтерактивних методів навчання.

Результати дослідження

Сучасні тенденції розвитку української системи освіти передбачають перегляд організації освітнього процесу. Основним завданням сьогодні є підготовка фахівців, які володіють теоретичними знаннями й практичними навичками, необхідними для подальшої професійної діяльності, що робить впровадження сучасних педагогічних і науково-методичних розробок і використання інноваційних технологій актуальним завданням для розвитку вищої освіти.

Велика кількість дослідників вивчають питання інтеграції інтерактивних методів навчання для стимулювання активності студентів у вищій освіті України. Artyukhova, Kravchenko & Prykhodko (2020) визначають особливості сучасної системи освіти й застосування інтерактивних методів, як пріоритетний напрямок її діяльності. На їхній погляд, стандарти освітнього процесу створені для успішного вироблення відповідних компетенцій, які здатні формуватися під час використання інтерактивних методів. Bordei та Fenchak (2021) розглядають використання інтерактивних методів на практиці і зазначають, що вони допомагають студентам самостійно вирішити проблемні питання й сформулювати власні думки в процесі навчання. Bashkir (2018) перелічує основні аспекти використання інтерактивних методів в Україні й зарубіжних країнах. Sager, Sigida, & Kolesnyk (2018) висвітлюють основні принципи роботи з використанням інтерактивних методів і способи їх дотримання. До цих принципів відносять інноваційний характер процесу, відкритість, структурованість та інші. Mukhalyuk (2020) звертає увагу на переваги й недоліки, можливості й ризики стимулювання до навчання студентів інтерактивними методами. Khilukha (2019) визначає

їхні важливі форми, що застосовуються для роботи зі студентами: тренінги, дискусії, ігри. Reshetchenko & Skubareva (2021) розглядають у своєму дослідженні вплив сучасних змін й освітніх тенденцій на роботу з інтерактивними методами. Sytnik (2021) визначає інтерактивні форми навчання, як новітні й перспективні напрямки розвитку вищої освіти. Про можливість трансляції необхідної інформації студентам й отримання потрібних знань за посередництвом інтерактивних методів говорять Shekhovtseva & Dolinna (2019). Starosta (2018) розробляє подальші перспективні напрямки розвитку інтерактивних методів для роботи зі студентами.

У сучасному світі знання вже не сприймається як набір істин. Під впливом нових відкриттів у науці й змін свідомості людей знання тепер постає як постійно мінлива, багатовимірна сутність, суб'єктивна інформація, кількість якої стрімко зростає. Навіть у межах однієї наукової дисципліни потік інформації створює виклики для пізнання з огляду на його обсяг і неоднорідність. Для її розпізнавання недостатньо лише уваги й пам'яті, потрібен складний процес аналізу й синтезу, щоб виокремити її фрагменти, необхідні для досягнення певної мети, в потрібний момент, за конкретних умов. Непідготовлена людина розгублюється у великій кількості різномірної й часто суперечливої інформації й не може знайти правильне рішення.

Водночас, як показує практика, сучасні студенти не вміють аналізувати інформацію, а швидше визначають і сприймають її зміст інтуїтивно або на основі думок вишлених для них суб'єктів.

Одним із напрямів сучасного розвитку педагогічного процесу є інтерактивне навчання. Термін «інтерактивний» походить від англійського слова «interact» («inter» – «взаємний», «act» – «діяти») Мухалюк (2020).

Інтерактивне навчання розглядається як особлива форма організації пізнавальної діяльності з конкретними й передбачуваними цілями. Однією з них є створення приємних умов для навчального процесу, в якому студенти можуть досягти успіху, набути інтелектуальної компетентності й проробити продуктивну роботу.

До інтерактивних методів освіти належать лекції з мультимедійними презентаціями, дискусії, мозкові штурми й критичне мислення. Основними критеріями інтерактивної моделі навчання є можливість неформального обговорення, розвиток спонтанних підходів і ставлення групових завдань, які вимагають колективних зусиль.

Проблема, яка сьогодні ще не вирішена, – це відсутність мотивації до навчання. Тому вдосконалення методів викладання залишається актуальним питанням.

Одним із пріоритетів успішної підготовки кваліфікованих кадрів є принцип зважання на інтереси студентів. Саме тому різні форми навчання є однією з найперспективніших основ мотивації студентів у сучасній системі освіти, стверджує Khilukha (2019). Такий підхід формує пізнавальну активність студентів, розвиває самостійність й організованість, заохочує творчі підходи до вирішення професійних завдань, підвищує самооцінку й у подальшому покращує якість професійної підготовки до практичної діяльності.

Дослідженню питання використання інтерактивних методів навчання для стимулювання активності студентів у вищій освіті України займалися багато вітчизняних і зарубіжних науковців. Інтерактивні методи навчання дозволяють усім учням організувати навчальний процес так, щоб кожен з них однаково брав участь у пізнавальному процесі й водночас сприяв навчанню інших, що дозволяє студентам обмінюватися інформацією й ідеями. Такі стосунки дають змогу учням не тільки отримувати знання, а й слухати інших, оцінювати різні погляди, дискутувати, приймати спільні рішення, розвивати терпимість тощо.

В інтерактивному навчанні студенти беруть активну участь в освітній діяльності, моделюють професійні ситуації, виконують творчі й дослідницькі завдання, дискутують з іншими учнями, обґрунтовують своє бачення, вчаться комунікувати, виробляють ефективні стратегії поведінки в різних ситуаціях, на погляд Sager, Sigida & Kolesnyk (2018).

Головне завдання вчителя – створити умови для активної й ініціативної діяльності студента. Інтерактивні методи освіти можуть викликати інтерес студентів, стимулювати активну участь кожного в навчальному процесі, допомогти зважати на почуття кожного учасника, сприяти ефективному засвоєнню матеріалів, всебічно впливати, забезпечувати зворотний зв'язок, формувати життєві навички й змінювати поведінку.

Успішна діяльність студентів безпосередньо пов'язана з їхньою мотивацією. Мотиваційна спрямованість визначається як спонукання до навчання з метою оволодіння професійною компетентністю і відіграє особливо важливу роль у майбутній практичній діяльності випускників, зазначають Artyukhova, Kravchenko & Prykhodko (2020).

Останніми роками вищі навчальні заклади країни не задоволені підготовкою майбутніх фахівців. Основною причиною недостатньої практичної компетентності студентів вважається зниження мотивації навчання у зв'язку з поглибленням «інструменталізму» й «техніцизму» в мисленні викладачів, а також зниженням інтересу до особистості студента. Саме викладачі повинні мобілізувати активний і свідомий досвід здобуття знань студентами (їхні уподобання, способи мислення) й формувати їхню здатність знаходити значущі смисли своєї навчальної діяльності й допомогти їм залишатися й надалі вмотивованими на всіх етапах самоосвіти.

На формування позитивної мотивації студентів до навчання впливає багато факторів. Основними з них є гнучка організація навчального процесу, чітко визначений обсяг завдань і шляхи й засоби їх виконання, продуктивна співпраця між викладачем і студентами й у групах студентів, педагогічне управління й самоуправління, здатність студентів до самооцінки.

Важливе місце серед основних позитивних мотивів пізнавальної самостійності студентів займає їхній інтерес до своєї майбутньої професії й прагнення відповідати тим високим вимогам, які суспільство очікує від сучасних фахівців.

Основними факторами мотивації в організації навчального процесу є прагнення відповідати високим вимогам майбутньої професії й запиту суспільства до сучасних фахівців, використання професійних матеріалів й акцент на особистому досвіді.

Інтерактивне навчання – це процес діалогу між викладачем і студентом. На відміну від односторонньої комунікації в лінійній освітній системі, багатовимірною комунікацією в унітарній системі передбачає участь викладача, рівність, відсутність деспотичного контролю, викладання, а також активність кожного учасника освітнього процесу.

Вона є стратегією вищої освіти й спрямована на інтелектуальну автономію студентів з розвиненими соціальними компетенціями.

Інтерактивне навчання характеризується такими особливостями, як вказує Bashkir (2018):

- 1) обов'язковий зворотний зв'язок;
- 2) підвищення автономії й ініціативності студентів;
- 3) співпраця всіх учасників навчального процесу;
- 4) вирішення проблем і рефлексивне навчання.

Переваги інтерактивних методів:

- 1) забезпечення більшої взаємодії студентів з викладачами й іншими студентами;
- 2) створення умов для домінування діяльності студентів у навчальному процесі;
- 3) сприяння формуванню навичок;
- 4) дозволяє організовувати навчальний процес за власним бажанням;
- 5) стимулювання співпраці, а не конкуренції;
- 6) розвиток аналітичного мислення студентів;
- 7) дозволяє краще застосовувати знання й навички;
- 8) заохочує творчість;
- 9) заохочує критичне мислення студентів;
- 10) виховує почуття відповідальності;
- 11) розвиває «колективну» культуру, засновану на співпраці й взаємній підтримці.

Reshetchenko & Skubareva (2021) висловлюють думку, що використання деяких інтерактивних методів під час практичних занять заохотить студентів до індивідуальної й групової роботи. Наприклад, замість того, щоб ставити запитання і просити першого, хто підніме руку, дати відповідь, можна запропонувати їм обговорити свої думки щодо поставленої проблеми з іншими студентами, а потім дати можливість відповісти на запитання лише тим, хто хоче це зробити. Так усі можуть взяти участь у дискусії й обговорити необхідну інформацію. А тоді викладач може задати запитання. Наприкінці лекції студенти можуть виконати письмове завдання. Лекції й практичні заняття, що проводяться за принципами інтерактивного навчання, повинні бути змістовними, гнучкими, щоб викладач міг адаптувати їх відповідно до реакції студентів в процесі навчання, а також орієнтованими на дискусію й взаємодію.

Отже, в процесі інтерактивного навчання студенти можуть розвивати інтелектуальну незалежність, творчий пошук, соціальні й комунікативні навички.

Сьогодні інтерактивне навчання довело свою важливість і затребуваність на всіх рівнях системи освіти, оскільки воно сприяє створенню нових можливостей для оновлення її змісту, методів і поширення знань за допомогою сучасних мультимедійних технологій. Інтерактивне навчання урізноманітнює навчальний процес, а також є фактором, який підвищує інтерес і мотивацію до навчання.

Отже, використання інтерактивних технологій навчання в поєднанні з іншими елементами інноваційних технологій розвиває креативність здобувачів вищої освіти, їхнє критичне мислення, самостійність у навчанні, вміння відстоювати власну думку й спростувати хибні позиції інших учасників освітнього процесу, сприяє взаємному навчанню, тобто зміцненню відносин між викладачем і студентом, а також між самими студентами.

Список використаної літератури:

Artyukhova, V., Kravchenko, O. & Prykhodko, D. (2020). Peculiarities of implementing interactive learning methods in the educational process of higher education institutions. *Bulletin of the National University of Defense of Ukraine*, 54(1), 37–44. doi:10.33099/2617-6858-2020-54-1-37-44

Bashkir, O. I. (2018). Modern formats of professional development of educational community. *Innovative solutions in modern science*, 3 (22), 116-128.

Bordei, N., & Fench, L. (2021). Application of interactive teaching methods in higher education. *Actual problems of teaching and upbringing in the context of integration processes in the educational and scientific space: collection of abstracts of the IV All-Ukrainian Scientific and Practical Internet Conference*,

November 5, 2021, Mukachevo; Edited by T. Bondar (editor-in-chief) and others: MSU, pp.67-70. <http://dspace-s.msu.edu.ua:8080/handle/123456789/9243>

Sager, L. Y., Sigida, L. O. & Kolesnyk, A. A. (2018). Interactive learning methods as a tool for marketing educational services. *Bulletin of Sumy State University. Series "Economics"*, (4), 13-24. https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/media/attachments/2020/03/20/saher_4_2018.pdf

Shekhovtseva, T. G., Dolinna, M. O. (2019). Interactive teaching methods as the basis of student motivation in the conditions of the modern pedagogical process. *Actual problems of modern medicine*, 19(1), 105–108. doi:10.31718/2077-1096.19.1.105

Starosta, V. (2018). Interactive learning methods: essence, classification. *Scientific bulletin of V. O. Sukhomlynskyi MNU*, 2(61), 256-262. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nvmdup_2018_2_50.pdf

Sytnik, T. I. (2021). The place and role of interactive learning in the system of innovative technologies in institutions of higher education. *Bulletin of the Cherkasy National University named after Bohdan Khmelnytskyi. Series "Pedagogical Sciences"*, (4), 11-18. <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/4364>

Khilukha, O. A. (2019). Interactive methods of corporate training and formation of personnel competencies. *Scientific Bulletin of Kharkiv State University. Series "Economic Sciences"*, 33, 150-153. <https://ejournal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/121>

Mykhalyuk, A. (2020). The use of interactive teaching methods in the process of training future teachers. *Pedagogical education: Theory and practice. Psychology. Pedagogy*, (33), 76–79. <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2020.33.9>

Reshetchenko, S. & Skubareva, T. (2021). Interactive learning methods as a means of successful educational activity of students. *Problems of continuous geographical education and cartography*, (33), 62-68. <https://doi.org/10.26565/2075-1893-2021-33-07>

How to cite: Kartashova, Zh., Kuziv, M. & Zadorina, O. (2023). Effectiveness of problem-based learning in increasing the activity of higher education students. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 25-28). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

**ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОБЛЕМНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ У
ПІДВИЩЕННІ АКТИВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

**EFFECTIVENESS OF PROBLEM-BASED LEARNING IN INCREASING THE
ACTIVITY OF HIGHER EDUCATION STUDENTS**

Карташова Жанна Юріївна¹, Кузів Марія Василівна², Задоріна Ольга Миколаївна³

¹кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра музичного мистецтва, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, м. Кам'янець-Подільський, Україна, gannakart@gmail.com, ORCID -0000-0001-7368-9249

²старший викладач, кандидат мистецтвознавства, кафедра музичного мистецтва, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, м. Кам'янець-Подільський, Україна, mariaKuziv65@ukr.net, ORCID -0000-0001-9969-1937

³ кандидат педагогічних наук, доцент кафедри математики і методики її навчання, Південноукраїнський національний педагогічний університет ім.К. Д. Ушинського, м. Одеса, Україна, don_zadorina@ukr.net, ORCID -0000-0002-1935-6475

Accepted: September 14, 2023 | **Published:** October 18, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: The modern world is experiencing a process of rapid technological and socio-cultural growth, which continuously affects the requirements for the education system. In this context, problem-based learning (PBL) is recognised as one of the most appropriate methods of education. This article is devoted to the study of the effectiveness of problem-based teaching in improving the learning outcomes of higher education students, based on the methods of critical literature analysis, process description, systematisation and classification of the advantages and disadvantages of problem-based teaching.

Keywords: problem-based learning, systematic approach, educational process, innovations in education, PBL-method.

Вступ

Освіта завжди була важливим елементом суспільного розвитку, але сучасне суспільство через свою рухливість і динамічність постійно потребує нових підходів до навчання. Саме тому проблемно-орієнтоване навчання (PBL) вважається сучасною та ефективною методологією, яка вирізняється своєю універсальністю та спроможністю адаптуватися до різних дисциплін і освітніх рівнів. На сьогоднішній день проблемно-орієнтоване навчання широко використовується на різних освітніх рівнях і в різних галузях знань, від медицини до інженерії та гуманітарних наук. Його популярність зумовлена можливістю заохочувати студентів до навчання через розв'язання реальних проблем і створення сприятливих умов для розвитку не лише академічних знань, а й навичок співробітництва, критичного мислення та комунікації.

Метою цього дослідження є вивчення ефективності проблемно-орієнтованого навчання в підвищенні студентської активності у вищій школі. Для досягнення сформульованої мети необхідно дати визначення поняттю «проблемно-орієнтоване навчання» в освітній галузі, узагальнити переваги проблемно-орієнтованого навчання, виявити його недоліки та визначити ефективність. Об'єктом дослідження є навчальний процес, в якому застосовується метод проблемно-орієнтованого навчання. Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні засади цього навчання в галузі освіти.

Результати дослідження

Проблемно-орієнтоване навчання було вперше запропоноване американським психологом і педагогом Джоном Дьюїм (J. Dewey) і визначило переломну точку у педагогічному процесі. Він пропонував перейти від запам'ятовування інформації до активної участі студентів у процесі здобуття знань, з огляду на їхню пізнавальну активність та зацікавленість. Дж. Дьюїм підкреслював важливість використання ігрових та проблемних методів у навчанні. В подальшому ідеї Дж. Дьюїма виявилися достатньо важливими для системи навчання багатьох медичних шкіл Північної Америки. Саме в цих школах і відбувся розвиток інноваційного методу навчання, який став відомий як «проблемно-орієнтоване навчання» (PBL — Problem Based Learning). За цією методологією студенти не лише засвоюють теоретичні знання, а й здобувають практичні навички та розвивають критичне мислення, оскільки звертають увагу на розв'язання конкретних проблем (Ket, 2022).

Проблемно-орієнтоване навчання представляє собою перехід від пасивного навчання до активної участі студентів у навчальному процесі. Завдяки своєму потенціалу значно покращити результати навчання, ця тема викликає неабиякий інтерес у дослідників, педагогів і практиків освіти в Україні та в усьому світі. Останніми роками помітний значний прогрес у дослідженнях з цієї тематики.

Авторка Бурлаченко (2020) розглядає проблемно-орієнтоване навчання як ефективний інструмент формування фахових компетентностей майбутніх фахівців і зазначає, що в цьому процесі розвивається креативність студентів, критичне мислення та дослідницькі навички. Авторка

також підкреслює, що процес упровадження проблемного навчання на практиці змінює як певні елементи методу, так і загальну структуру навчання. Деякі елементи проблемного навчання зазнають подальшого розвитку, інші переосмислюються і, як наслідок, до методики додаються нові структурні елементи (Бурлаченко, 2020).

Науковці Должковий та ін. (2022) розглядають проблемно-орієнтоване навчання (PBL) насамперед як процес розв'язання реальних проблем, де сама проблема мотивує до набуття нових знань. На їхню думку, учасники освітнього процесу зосереджуються на аналізі матеріалу, пошуку рішень і навчанні в контексті конкретної проблеми. Автори підкреслюють відмінність PBL від інших методів. Ця відмінність полягає в тому, що теоретичні знання набуваються саме під час розв'язання проблеми, а не раніше Должковий та ін. (2022).

Соколенко та ін. (2023) у своїй статті визначають проблемне навчання як підхід, що поєднує різноманітні методи навчання та використовується на різних освітніх рівнях і в усіх галузях знань. Основними особливостями PBL автори вважають його універсальність та пристосованість до різних дисциплін.

Отже, подальше розкриття цієї теми потребує визначення переваг та недоліків використання проблемно-орієнтованого навчання в закладах вищої освіти (таблиця 1).

Таблиця 1

Основні переваги та недоліки використання проблемно-орієнтованого навчання в закладах вищої освіти

№	Переваги	Недоліки
1	Зацікавленість студентів — студенти стають більш активними у власному навчанні	Витрата часу та ресурсів — використання цього методу потребує більше часу та ресурсів як викладача, так і студентів
2	Можливість співпрацювати та взаємодіяти між собою та викладачем, що розвиває навички роботи в команді	Висока залежність процесу та результату від групи — ефективне використання методу потребує занурення у процес всіма його учасниками, а результати залежать від активності, ініціативності студентів та викладача
3	Розвиток критичного мислення — метод сприяє підвищенню критичного мислення та обґрунтування своїх рішень, відповідей, поглядів, що дає змогу розвивати аналітичні навички	Невідомість кінцевого результату — на відміну від традиційного навчання, де результати оцінюються за стандартами, в PBL іноді важко передбачити результати, що може стати проблемою для викладачів
4	Навчання з реальних ситуацій — студенти мають самостійно шукати інформацію та розв'язувати проблеми, це сприяє розвитку самостійності та відповідальності	Брак структури — для деяких учнів брак чіткої структури та контролю може бути проблемою, і вони можуть почуватися розгубленими
5	Активне навчання, яке заохочує учнів до взаємодії з багатьма темами, сприяє зануренню в процес і мотивує учнів покращувати свою успішність	Підходить не для всіх предметів — PBL може бути менш ефективним у галузях, де важливі базові теоретичні знання

Джерело: власне розроблення авторів

З іншого боку, PBL потребує більше часу та ресурсів, і від цього може залежати успішність студентських груп. Цей метод також може бути менш ефективним у тих предметах, де потрібні базові теоретичні знання. Отже, використання PBL у навчальному процесі потрібно оцінювати з урахуванням індивідуального підходу, зважаючи на індивідуальні потреби та цілі навчання. Відтак, ефективність використання проблемно-орієнтованого навчання для підвищення активності студентів у вищій школі є очевидною з певними перевагами, а отже, цей метод є дієвим та ефективним інструментом підготовки студентів до викликів сучасного суспільства, зважаючи на його переваги й недоліки в конкретних контекстах.

Висновки

Отже, проблемно-орієнтоване навчання (PBL) — це ефективний метод з численними перевагами. Динамічна природа методу заохочує студентів до навчання та розв'язання реальних проблем, розвиває критичне мислення та навички співпраці; PBL також створює можливості для студентів працювати в реальних життєвих ситуаціях та застосовувати знання на практиці. Важливою перевагою такого навчання є те, що воно розвиває незалежність і самодисципліну студентів. Такий підхід відповідає вимогам сучасного суспільства, де важливо не лише засвоїти знання, а й бути готовим застосовувати їх у реальних ситуаціях; PBL допомагає студентам підготуватися до вимог сучасного ринку праці та мати конкурентну перевагу.

Література

- Бурлаченко, Н. (2020). Стан і тенденції розвитку проблемного навчання в системі вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 1(27), 206–211. doi:10.24919/2308-4863.1/27.203401
- Должковий С. & Крижановський О., Оганезян А., & Шейко В. (2022). Використання методу проблемно-орієнтованого навчання в роботі зі студентами-медиками. *Полтавський державний медичний університет*, 95-96. http://repository.pdmu.edu.ua/bitstream/123456789/18515/1/Dolzhkoviy_Vikoristannya_metodu.pdf
- Соколенко, Л., Бойко, Ю., & Танасійчук, Ю. (2023). Вища освіта України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: аналіз сучасних підходів до методики викладання. *Наукові інновації та передові технології*, (2(16)), 385-396. doi:10.52058/2786-5274-2023-2(16)-385-396
- Хламанова Л. & Чайковський Ю. (2019). Проблемно-орієнтоване навчання у вищій медичній освіті. *Медична освіта*, (1), 41–47. doi:10.11603/me.2414-5998.2019.1.10057
- Kem, D. D. (2022). Personalised and adaptive learning: Emerging learning platforms in the era of digital and smart learning. *International Journal of Social Science and Human Research*, 05(02). doi:10.47191/ijsshr/v5-i2-02

How to cite: Shcherbakova, N. (2023). Peculiarities of Forming Speech Etiquette in Primary School Students. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science*. (pp. 29-31). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

Peculiarities of Forming Speech Etiquette in Primary School Students

Надія Щербакова

кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри педагогіки Бердянський державний педагогічний університет, Бердянськ, Україна

Abstract: The article explores the peculiarities of forming speech etiquette among primary school students. It presents the logic of pedagogical management activities in the process of shaping students' speech etiquette. Positive changes resulting from the implementation of a specially designed program aimed at developing specific personal qualities in the educational process of primary school are demonstrated.

Keywords: speech etiquette, indicators and levels of speech etiquette, pedagogical conditions.

Вступ

Сучасна педагогіка вирішує проблеми, пов'язані з пошуком ефективних шляхів формування особистостей здобувачів освіти, зокрема початкової.

Пріоритетні напрями цього процесу представлено в законодавчих та нормативних документах (Концепція НУШ, Закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Державний стандарт початкової освіти та ін.). У них визначено зміст та особливості організації освітнього процесу й акцентується увага на необхідності формування ключових компетентностей учнів. Однією з таких компетентностей є комунікативна, вона формується з раннього віку й особливого значення набуває в період навчання дитини в початковій школі, оскільки є одним із важливих чинників гармонійного розвитку особистості молодшого школяра.

Учні 6–10 років проявляють прагнення виокремити своє «Я», висловити власну позицію стосовно інших людей, бути активними суб'єктами різноманітних соціальних відносин. Тобто, це період, коли діти починають почувати себе активними учасниками суспільного життя і для цього їм необхідно володіти нормами й правилами міжособистісної комунікативної взаємодії.

Результати дослідження

Досліджувана проблема вивчалась науковцями різних галузей: філософами, соціологами, психологами, педагогами. У контексті педагогічних досліджень ця проблема розглядається в багатьох напрямках. Так, у дослідженні Копелюк (2015) увага приділяється проблемі формування культури мовленнєвого спілкування учнів. Авторка вважає, що цей процес залежить від використання засобів новітніх технологій. Серед них вона виділяє інтерактивне навчання, а саме такі його форми: бесіди, тренінги, виховні заняття та ін. На нашу думку, культура мовленнєвого спілкування включає в себе мовленнєвий етикет.

Спираючись на аналіз сучасної педагогічної практики, Дубовик та Осемян (2020) доводять, що рівень мовленнєвої культури і культури етикетного спілкування молодших школярів, не повною мірою відповідає потребам сучасної освіти і суспільства в цілому. Авторки з метою розв'язання окресленої проблеми обрали поєднання полікультурного, лінгводидактичного і партисипативного підходів. На цій основі вони виділили провідні ідеї методичного регулятиву формування мовленнєвого етикету молодших школярів та дві підсистеми принципів формування мовленнєвого етикету учнів початкової школи. Важливе значення у їх дослідженні надається управлінській діяльності вчителя, який шляхом використання відповідних форм, методів та засобів навчання забезпечує міжособистісну взаємодію учнів. На основі аналізу досліджень даної проблеми і власного педагогічного досвіду (Щербакова, 2015) було організовано педагогічний експеримент, на початку якого проведено діагностування сформованості мовленнєвого етикету в учнів молодшого шкільного віку. Відповідно до виділених показників (усвідомлення морально-ціннісного значення мовленнєвого етикету як регулятора комунікативного процесу; здатність до емоційного співпереживання, вербальної і невербальної взаємопідтримки; знання загальноприйнятих етикетних норм і правил поведінки; чітке і повне розуміння сутності основних понятійних реалій мовленнєвої етики; володіння навичками рольової мовленнєвої поведінки; сталість звички етикетної мовленнєвої поведінки у процесі спілкування) було визначено три рівні цієї якості особистості: високий, середній, низький. Дані констатувального експерименту свідчили про значні розбіжності в індивідуальній характеристиці. Незначна кількість учнів експериментальної і контрольної груп була віднесена до високого рівня (31,25 % – КГ, 33,4 % – ЕГ). Майже половина дітей мала середній рівень сформованості мовленнєвого етикету (43,75 % – КГ, 44,4 % – ЕГ). На жаль, частина дітей обох груп мала низький рівень сформованості мовленнєвого етикету (25 % – КГ, 24, 2 % – ЕГ).

Ці дані свідчили про необхідність цілеспрямованої організації формування мовленнєвого етикету учнів на спеціальних заняттях.

З метою підвищення якості мовленнєвого етикету в дослідженні було розроблено експериментальну програму. Ця програма спиралась на визначені та впроваджені в освітній процес відповідні педагогічні умови: управлінська діяльність учителя з урахуванням індивідуальних та вікових особливостей другокласників; створення адекватних завданням дослідження комунікативних ситуацій; організація міжособистісної взаємодії учнів з орієнтацією на толерантне спілкування.

Упровадження в освітній процес цих педагогічних умов відбувалось комплексно. Дослідно-експериментальна робота здійснювалась і на уроках, і в позаурочній діяльності.

На початку визначали тематику, здійснювали планування й на основі цього розробляли комплекс заходів, які включали спеціальний зміст, форми, методи та прийоми роботи з формування мовленнєвого етикету учнів другого класу експериментальної групи.

Визначення необхідних для формування умінь, навичок та звичок, які стосуються мовленнєвої етикетної поведінки здійснювали на основі нормативних вимог Державного стандарту початкової освіти, навчальних програм, змісту підручників, а також наукових досліджень сучасних учених-педагогів, спрямованих на формування мовленнєвого етикету молодших школярів.

У результаті проведеної роботи, як показав контрольний зріз, в експериментальній групі відбулися значні позитивні зміни, які представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Порівняльні дані сформованості мовленнєвого етикету в експериментальній і контрольній групах наприкінці дослідження

Рівень розвитку мовленнєвого етикету	Експериментальна група				Контрольна група			
	Кількість учнів		%		Кількість учнів		%	
	До	Після	До	Після	До	Після	До	Після
Високий рівень	5	8	31,25	50	6	7	33,4	39
Середній рівень	7	8	43,75	50	8	8	44,4	44,4
Низький рівень	4	0	25		4	3	22,2	16,6

Джерело: власна розробка автора.

Як доводять дані таблиці позитивні зміни відбулися в обох групах, але в експериментальній групі вони були більш показовими у порівнянні з контрольною групою.

Висновок. Формування мовленнєвого етикету залежить від цілеспрямованої організації освітнього процесу, управлінської діяльності вчителя та створення відповідних педагогічних умов.

Література

Дубовик, С., & Осепян, А. (2020). Методика формування етикетного мовлення молодших школярів. Молодий учений, (4(80)), 139–144. <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2020/4/30.pdf>.

Копелюк, С. В. (2015). Формування культури мовленнєвого спілкування учнів початкової школи засобами новітніх технологій. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки, (2(49)), 88–92.

Щербакова, Н. (2015). Основи етикету й методика навчання школярів етикетним нормам. Бердянськ: Видавець Ткачук О. В.

Щербакова, Н. (2015). Основи етикету й методика навчання школярів етикетним нормам. Бердянськ: Видавець Ткачук О. В.

How to cite: Stepanenko, Zh., Kryvokhyzha, Y. & Halytska-Didukh, T. (2023). Evaluation of the results of using creative approaches to enhance learning activities in higher education in Ukraine. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science*. (pp. 32-35). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ ВИКОРИСТАННЯ КРЕАТИВНИХ ПІДХОДІВ ДО АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВИЩІЙ ОСВІТІ УКРАЇНИ

EVALUATION OF THE RESULTS OF USING CREATIVE APPROACHES TO ENHANCE LEARNING ACTIVITIES IN HIGHER EDUCATION IN UKRAINE

Степаненко Олена Костянтинівна¹, Кривохижа Євген Михайлович², Галицька-Дідух Тамара Вячеславівна³

¹кандидат філологічних наук, доцент, професор кафедри соціально-гуманітарної освіти, Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти», Дніпропетровської обласної ради», м. Дніпро, Україна, olena.step@ukr.net, orcid.org/0000-0003-0887-5808

²доктор сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник, професор кафедри агробіотехнологій, навчально-науковий інститут інноватики, природокористування та інфраструктури, Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна, ye.kryvokhyzha@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-7270-6529>

³кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України і методики викладання історії, Факультет історії, політології і міжнародних відносин, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ, Україна, tamarahalytska22@gmail.com, 0000-0002-0950-5182

Abstract: With the rapid development of technology, the emphasis in education is shifting from the simple transfer of knowledge to the use of creative and modern approaches to knowledge transfer. Teachers with a creative mindset can not only transfer knowledge effectively, but also create new

teaching methods, respond to changes in the learning process and influence the development of students' skills in solving complex problems. The thesis is devoted to the study of the results of using creative approaches to improve learning activities in Ukrainian higher education. The article presents the practical experience of applying the creative approach in Ukrainian higher education institutions.

Keywords: creative approach, creative thinking, innovative teaching methods, higher education, systemic approach

Вступ. Зміни в сучасному освітньому процесі мають значний вплив на інтенсифікацію навчальної діяльності у вищих навчальних закладах. Соціально-економічні перетворення в суспільстві, зростання ринку та конкуренції у сфері освіти, посилення гуманізації системи освіти спонукають викладачів бути креативними та неординарними, пропонуючи більш ефективні розв'язання нових проблем. Саме інновації спонукають вчителів до нових досягнень у науці. Організації, які активно застосовують творчі підходи та інновації, мають конкурентну перевагу і, відповідно, випереджають інші структурні елементи освіти. Під креативною діяльністю розуміють освітню ініціативу, яка трансформує ідеї в більш цікаві, нестандартні рішення та сприяє формуванню системи управління цим процесом. Творча діяльність в освіті — це цілеспрямована педагогічна робота, що ґрунтується на рефлексії власного педагогічного досвіду та зміні й удосконаленні освітнього процесу через порівняння і дослідження для досягнення кращих результатів, набуття нових знань і створення якісного освітнього досвіду (Терещук та ін., 2023).

Мета роботи полягає в дослідженні результатів використання креативних підходів до активізації навчальної діяльності у вищій освіті України.

Досягнення визначеної мети зумовлює необхідність виконання таких завдань:

- 1) визначення поняття «креативний підхід» в освітньому процесі;
- 2) систематизація принципів креативного підходу до активізації навчальної діяльності у вищій освіті;
- 3) оцінювання результатів використання креативного підходу в ЗВО України. Об'єктом роботи є навчальна діяльність, в якій використовуються креативні підходи.

Предмет роботи — теоретико-методичні та прикладні засади використання креативних підходів в ЗВО України.

Результати дослідження. На сучасному етапі розвитку, коли Україна вдосконалює зміст системи вищої освіти, очевидно, що необхідно активно шукати нові ресурси для забезпечення якісної освіти. Креативні та інноваційні підходи в освітньому процесі стали предметом численних педагогічних, психологічних та соціологічних досліджень.

Автор Веремчук (2020) у своїй роботі розглядає креативний підхід як метод навчання, що спонукає студентів до відмови від усталених шаблонів і методів розв'язання професійних завдань та необхідності пошуку інноваційних і нетривіальних рішень у професійних ситуаціях (Веремчук, 2020).

Бобрикова (2019) вважає, що креативний підхід до навчання — це специфічна освітня стратегія та методологія, що сприяє розвитку креативності, інноваційного мислення та здатності самостійно розв'язувати проблеми через активне використання потенціалу здобувачів вищої освіти та заохочення їхньої участі в навчальному процесі (Бобрикова, 2019).

На думку Шолох (2023), креативний підхід має стимулювати здобувачів вищої освіти до виявлення та розвитку власних ідей, а також до розвитку навичок самоорганізації, критичного мислення та роботи в команді. Автор вважає, що цей підхід підтримує активне використання низки методів, завдань і підходів, спрямованих на створення стимулюючого та відкритого навчального середовища, в якому студенти можуть проявити свій творчий потенціал (Шолох, 2023).

Таблиця 1

Принципи використання креативного підходу в навчальній діяльності у вищій освіті

№	Принцип	Змістова характеристика принципу
1	Індивідуалізація та диференціація	Цей принцип вимагає зважати на різні стилі навчання, інтереси та потреби студентів. Кожен студент може мати власний рівень навчання та розраховувати на індивідуальний підхід.
2	Колаборація	Принцип зумовлює заохочення спільної роботи та взаємодії студентів у групах та командах. Колективні проекти та обговорення сприяють якісному обміну ідеями.
3	Безперервне вдосконалення	Сприяння розвитку навичок самоосвіти, які важливі для учнів у світі, що постійно змінюється. Самостійне навчання та мислення є важливими елементами творчого підходу.
4	Використання інтерактивних методів	Використання інтерактивних засобів, які сприяють взаємодії між викладачами та студентами, а також між самими студентами.
5	Проблемне навчання	Створення навчальних ситуацій, де студенти розв'язують реальні проблеми та завдання, використовуючи свої знання та навички на практиці.
6	Активна діяльність студентів та викладачів	Створення можливостей для студентів активніше долучатися до навчального процесу та брати на себе відповідальність за власне навчання. Залучення студентів до вирішення труднощів, створення проектів та спільної роботи.

Джерело: власне розроблення автора на основі (Шолох, 2023; Voichenko et al., 2022; Данильченко-Черняк, 2023).

Отже, принципи сприяють формуванню такого навчального процесу, який підтримує розвиток креативності та інноваційної діяльності студентів.

Найуспішніші вищі навчальні заклади України сьогодні використовують креативні підходи в різних напрямках своєї діяльності. Використання інтерактивних методів навчання, таких як групові проекти, дискусії та творчі завдання, дає змогу студентам бути активнішими та глибше засвоювати знання. Крім того, загальноуніверситетські та міжкафедральні проекти дають змогу студентам розвивати лідерські навички та практичний досвід, втілюючи свої ідеї на практиці та використовуючи креативні підходи. Сьогодні багато закладів вищої освіти в Україні заохочують креативність серед студентів і співробітників, створюючи сприятливе середовище, організовуючи творчі конкурси та заходи, надаючи можливості для самореалізації та розвитку ідей. Наприклад, Київський державний університет ім. Тараса Шевченка впроваджує інноваційні проекти та заохочує розвиток креативних підходів в освіті. Університет «Львівська політехніка» активно просуває такі креативні методи, як активне навчання, проблемне навчання, дизайн-мислення та

командна робота. Київський державний економічний університет ім. Вадима Гетьмана також активно впроваджує інтерактивні та креативні навчальні проекти. Університет фокусується на розвитку практичних навичок, вміння розв'язувати проблеми та автономії студентів. Національна Києво-Могилянська академія зосереджується на розвитку студентів як критично мислячих особистостей. Вона пропонує широкий спектр проектів та міждисциплінарних курсів, які заохочують творчість та інновації. Національний авіаційний університет пропонує творчий підхід до спеціалізованого навчання в авіації та має доступ до сучасних лабораторій і навчальних приміщень, що дають змогу студентам застосовувати свої теоретичні знання на практиці та творчо.

Висновки. В дослідженні зроблено висновок, що використання креативних підходів у вищих навчальних закладах має суттєві позитивні результати. Цей підхід заохочує розвиток креативності та інноваційного мислення у студентів і підтримує розвиток ключових навичок, як-от самостійне навчання, критичне мислення, розв'язання проблем, співпраця та комунікація. Помічено, що творчі підходи дають змогу учням генерувати нові ідеї, створювати проекти та здійснювати відкриття у відповідних галузях. Креативні підходи можуть бути ефективними, але їхній успіх залежить від якості впровадження, підтримки, яка надається викладачам і студентам, та їхньої адаптації до конкретного контексту вищої освіти.

Література

Бобрикова, Ю. С. (2019). Креативність як основа інноваційної педагогічної діяльності у процесі професійної підготовки інженерів-педагогів. «ЛОГОС. Мистецтво наукової думки», 2, 31-33.

Веремчук А. (2020). Сучасний вимір педагогічної освіти: креативний підхід. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 1(29), 253-258. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/29_2020/part_1/37.pdf

Терещук, В. І., Ільченко, А. М., & Семенишина, І. В. (2023). Інноваційні технології навчання у закладах вищої освіти. *Академічні візії*, (16). URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/157>

Шолох, О. (2023). Формування педагогічної креативності у майбутніх викладачів закладів вищої освіти як оптимальна умова професійної самореалізації. *Science and Education : XVII International Conference*. <https://elar.khmnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/cac29ff8-6301-4874-ba71-94d1d03fa0d8/content>

Boichenko, M., Kozlova, T., Kulichenko, A., Shramko, R., & Polyezhayev, Y. (2022). Creative activity at higher education institutions: Ukrainian pedagogical overview. *Revista Amazonia Investiga*, 11(59), 161–171. <https://doi.org/10.34069/ai/2022.59.11.15>

Danylchenko-Cherniak, O. (2023). Creative and collaborative learning during russian-ukrainian war period: philological aspects. *Philological Treatises*, 15(1), 51–61. Retrieved from <https://tractatus.sumdu.edu.ua/index.php/journal/article/view/1069>

How to cite: Deliou, C. & Malagkoniari, M. (2023). Business Executives' Perspectives on Their Workplace Well – Being Throughout COVID-19 Pandemic. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science*. (pp. 36-41). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

Business Executives' Perspectives on Their Workplace Well – Being Throughout COVID-19 Pandemic

Cleopatra Deliou¹ & Maria Malagkoniari²

¹Ph.D., Lecturer in Quality Management, Erasmus+ Coordinator, Athens University of Economics and Business, Greece

² Ph.D., Scientific Collaborator, National Documentation Centre, Greece

Abstract: Work well – being has been displayed continuously after a period of prolonged pandemic that left deep scars on humanity. Realizing the crisis created by the sudden change in work status as a protective measure, we decided to investigate how employees felt at work during the COVID-19 pandemic. The sample came from business executives who were enrolled as part – time students of postgraduate programs. The key finding was that the large percentage of respondents consider that the company/ organization they work for is not really interested in employees' welfare. This conclusion is in line with many surveys carried out to date.

Keywords: well – being, remote working, COVID-19 pandemic, burnout.

Introduction

Well – being has been associated with human happiness and has always been one of the main issues of human concern. The attempt to conceptualize dates to the ancient Greek philosophers, who considered happiness as the highest good and motivation for human behavior and functioning (Diener, 1984). Specifically, the philosopher Aristotle presented the first term of well – being, happiness as the supreme human good.

Remote work has been displayed due to the businesses' digitization and the ICT' development to facilitate workers who made business trips (Athanasidou & Theriou, 2021). Since then, "remote work" is used to describe all types of work that take place outside the main office, but remain connected to it (Bailey & Kurland, 2002).

The paper is supported by a literature analysis that theoretically analyzes the main research axes of remote working and well-being. Following that, the basic research hypotheses, data collection method, research tool, and a general descriptive analysis of the sample are offered. The interpretation of the findings comes next, followed by a discussion of the findings. The report finishes with conclusions, limits, and future research ideas.

Literature Review

"Well – being" is a multifaceted term for which different definitions have been given based on the approaches developed by scholars over the years.

Nowadays, the first conceptualizations recorded before the Second World War link well – being to health and evaluate it by the absence of disease and disability. In 1948, the World Health Organization (WHO) proposed to the scientific community a broader definition of health as "a state of complete physical, mental and social well – being and not merely the absence of disease and infirmity" (Cooke et al., 2016).

Since then, well – being has engaged many disciplines of the scientific community, including psychology, medicine, sociology, and counseling (Cooke et al., 2016). The World Health Organization links the term of "well – being" to working life, describing it as "a state in which individuals realize their potential, manage the stress of everyday life, work productively and efficiently and contribute more broadly to their environment". Also, Sahai and Mahapatra (2020) link employees' work well – being to the fulfillment of their overall purpose in the workplace and their positive emotions in it.

Moreover, in Europe, the term "electronic work (e – work)" has been used, which generally refers to work carried out digitally. Remote work is widely recognized in the literature as an "alternative mode of work" or "flexible work arrangements" (Drucker, 1999) and its term is found in many studies in English terminology as "remote work" (Barsness et al., 2005), "teleworking" (Haddon & Lewis, 1994), "working from home" (WFH) (Breckmann & Rupietta, 2016), "mobile work" (Chatterjee et al., 2009), "remote e-working" (Grant et al., 2013) and "work from anywhere" (Choudhury et al., 2021).

Most evidence shows that the way people telework and this practice's effect on their well – being can vary depending on the organizational context, the individual characteristics and the environment in which teleworking takes place (Beckel & Fisher, 2022).

Research Methodology

The sample consisted of students of four postgraduate programs of two Greek universities during the academic year 2020 – 2021. Each program consisted of 35 students, so the size of the population was 140 people. Therefore, the data is primary, and all students received the link to the form (Google Forms) to answer the survey regarding their experience as workers especially during the difficult and unprecedented period of the COVID-19 pandemic.

The research is carried out with a "quantitative" approach and methodology. The questionnaire was based on the scales of Pradhan and Hati (2022) and Wieneke et al. (2019). The total number of questions – closed type – was 12 and the estimated time to complete the questionnaire is 5 minutes. These questions aimed to contribute to drawing conclusions both about the challenges faced by new workers (and graduate students) and about the needs (psychological, social, work) that arose within the new work context.

After the preparation and the evaluation of the above-mentioned questionnaire, it was distributed via e – mail to all students. Each questionnaire is accompanied by a brief letter in which the purposes and the necessity are mentioned. Fifteen calendar days after the first e – mail, a second kind of reminder e – mail followed. The data collection period was from 31/05/2021 to 30/6/2021 (one calendar month). The total number of responses is 110 out of 140 students. The response rate, also known as completion rate, is calculated at 78,5%.

Research Results

When asked if there is a helpful working environment, the majority of participants, 66.3%, agree (strongly). The same is true for the question of whether the company (organization) has fostered a cooperative spirit based on teamwork and employee cooperation. The majority, i.e., 55.45% of survey participants, clearly agree (totally). When asked whether their obligations and everyday work are vital to them, the majority of participants, 84.54%, agreed (definitely) and 62.72%, agree (absolutely) about the their organization having effectively dealt with the challenges that the COVID-19 pandemic has brought to the workplace.

However, when asked whether the company (organization) truly cares about the wellbeing of its employees, 39.09% of respondents disagree (strongly), while 34.54% do not give a clear answer - neither agrees nor disagrees. The same is true for the question of whether the company (the organization) offers excellent prospects for advancement. 43.63% of survey respondents disagree (strongly), with a similar number of 40% holding the exact opposite viewpoint. There were clearly opposing perspectives in several questions.

Other queries yielded more evident results. 45.45% of survey participants disagree (definitely) when asked whether their organization encourages them to live a healthy lifestyle (diet, exercise, sleep, etc.). Furthermore, 45.45% of poll respondents agree (totally) that they are exhausted from work

(experiencing so-called "burnout"). The same results show in the question of whether the firm (organization) financially supports them through various benefits/services, where the majority of participants, i.e., 53.63%, disagree (totally).

When asked which was the biggest challenge they faced throughout the COVID-19, 35 participants - the majority - indicated job burnout, while 22 participants said job isolation. We also have 14 individuals who express work-related stress, 13 who report financial concerns, 12 who report job uncertainty, and others who describe a lack of supervision from superiors. Only 2 participants noted something else: (a) daily contact with many people with the risk of transmission of the virus as a hospital worker and (b) the mandatory vaccination.

The huge percentage of respondents who believe their work environment to be helpful and oriented toward employee collaboration and teamwork was a key finding of the study. 45.45% believe that working in a company that allows employees to enhance their skills is beneficial. The majority of participants (84.54%) agree (definitely) that their obligations and everyday work are vital to them.

The percentage of responders who believe that their company (organization) has effectively dealt with the challenges brought about by the COVID - 19 outbreaks is also very significant. While this positive response is evident in how businesses (organizations) have dealt with pandemic difficulties, a significant majority, up to 50%, believe that the company they work for does not assist employees in adopting a healthy lifestyle (diet, exercise, sleep, etc.). The same is true for how fatigued employees are from their occupations (so-called "burnout"). More than half say that their company (organization) does not financially aid them through various benefits/services.

Many people disagree about whether they have enough time for their personal/family life (work - life balance). The similar opinion persists when it comes to professional advancement, with a substantial majority, close to 45%, believing that there is no advancement and a fraction of the order of 40% believing the reverse.

As previously stated, a significant finding is that a sizable proportion of respondents believe that the firm (organization) for which they work is unconcerned about their well-being. Our findings are consistent with previous study, which indicated that one in every three workers and executives suffers from exhaustion and poor mental health and believes that their employer does not care about their well-being in at least 45% of cases.

Conclusions

Observing this research results, we would say that both the health and the well – being of employees are evolving as an imperative in the business world. We should not forget that even global quality standards such as ISO 45003:2021 were created in addition to 45001:2018, which concerns both the health and the safety of workers, to provide practical guidelines for the management of psychological health in the workplace.

Organizations should recognize the paramount importance of human resources well – being in their journey to achieve long – term sustainability. Especially in unprecedented situations such as the implementation of flexible working practices, the health and emotional stability of employees must be the focus of organizational policies, with substantial investments that promote well – being (Gigauri, 2020).

Therefore, the formation of an environment of holistic well – being that will not be limited to piecemeal practices, but to the cultivation of trusting relationships and a culture that encourages and empowers employees, will inevitably ultimately lead to the assumption of "happy employee – productive employee", ensuring long – term competitiveness and sustainability of the organization (Ojala, 2019).

By monitoring teleworker experiences, organizations and HR professionals can design strategies that promote organizational human resource well-being policies (Kulik, 2022). When implementing telework, the issue of psychological separation from work should be addressed on the agenda of policies to support employee well-being. The organization's support should not be restricted to the apparent, but should also listen to individuals' needs and sentiments by giving meaningful communication and direction.

In conclusion, focusing on developing a culture of good mental health is the best way to go, especially after the imposition of new conditions brought about by the epidemic and reinforced by teleworking. Employers must create the optimal working conditions by providing workers with the tools they need to be efficient and happy, while also balancing the psychosocial elements that affect individuals whether they work on-site or remotely.

It would be beneficial to use a qualitative data collecting research instrument, such as the interview method, to offer information regarding teleworker experiences, resulting in more targeted organizational interventions. At the same time, doing study on a broader sample of people would allow the current work's findings to be confirmed.

References

- Athanasiadou, C., & Theriou, G. (2021). Telework: Systematic literature review and future research agenda. *Heliyon*, 7(10), e08165.
- Bailey, D. E., & Kurland, N. B. (2002). A review of telework research: Findings, new directions, and lessons for the study of modern work. *Journal of Organizational Behavior: The International Journal of Industrial, Occupational and Organizational Psychology and Behavior*, 23(4), 383 – 400.
- Barsness, Z. I., Diekmann, K. A., & Seidel, M. D. L. (2005). Motivation and opportunity: The role of remote work, demographic dissimilarity, and social network centrality in impression management. *Academy of Management Journal*, 48(3), 401 – 419.

- Beckel, J. L., & Fisher, G. G. (2022). Telework and worker health and well-being: A review and recommendations for research and practice. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(7), 3879.
- Breckmann, M., & Rupietta, K. (2016). *Working from Home—What is the Effect on Employees' Effort*. Center of Business and Economics (WWZ) University Basel.
- Chatterjee, S., Chakraborty, S., Sarker, S., Sarker, S., & Lau, F. Y. (2009). Examining the success factors for mobile work in healthcare: a deductive study. *Decision Support Systems*, 46(3), 620 – 633.
- Choudhury, P., Foroughi, C., & Larson, B. (2021). Work-from-anywhere: The productivity effects of geographic flexibility. *Strategic Management Journal*, 42(4), 655 – 683.
- Cooke, P. J., Melchert, T. P., & Connor, K. (2016). Measuring well-being: A review of instruments. *The Counseling Psychologist*, 44(5), 730 – 757.
- Diener, E. (1984). Subjective Well-Being. *Psychological Bulletin*, 95(3), 542 – 575.
- Drucker, P. F. (1999). *Management Challenges for the 21st Century*. Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Gigauri, I. (2020). Organizational support to HRM in times of the COVID-19 pandemic crisis. *European Journal of Marketing and Economics*, 4(1), 16 – 30.
- Grant, C. A., Wallace, L. M., & Spurgeon, P. C. (2013). An exploration of the psychological factors affecting remote e-worker's job effectiveness, well-being and work-life balance. *Employee Relations*, 35(5), 527 – 546.
- Haddon, L., & Lewis, A. (1994). The experience of teleworking: an annotated review. *International Journal of Human Resource Management*, 5(1), 193 – 223.
- Kulik, C. T. (2022). We need a hero: HR and the 'next normal' workplace. *Human Resource Management Journal*, 32(1), 216 – 231.
- Ojala, J. (2019). *Employee welfare related to organizational change*. Bachelor's Thesis, European Business Administration of Metropolia University of Applied Sciences.
- Pradhan, R. K., & Hati, L. (2022). The measurement of employee well-being: development and validation of a scale. *Global Business Review*, 23(2), 385 – 407.
- Sahai, A., & Mahapatra, M. (2020). Subjective well-being at workplace: A review on its implications. *Journal of Critical Reviews*, 7(11), 807 – 810.
- Wieneke, K. C., Egginton, J. S., Jenkins, S. M., Kruse, G. C., Lopez-Jimenez, F., Mungo, M. M., ... & Limburg, P. J. (2019). Well-being champion impact on employee engagement, staff satisfaction, and employee well-being. *Mayo Clinic Proceedings: Innovations, Quality & Outcomes*, 3(2), 106 – 115.

**Futurity
Publishing**

SECTION: ECONOMIC SCIENCES.

SEKCJA: NAUKI EKONOMICZNE.

How to cite: Orujov, E., Z. oghlu (2023). Application Possibilities of the French Model of Using Wood in The Construction Industry. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science*. (pp. 42-46). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

Application Possibilities of the French Model of Using Wood in The Construction Industry

Eishan Zohrab oghlu Orujov

PhD in Economics, Lecturer, Department on Economics and Management, "Azerbaijan University",

Orujov_2022@yahoo.com

Accepted: October 6, 2023 | **Published:** October 28, 2023 | **Language:** English

Abstract: In recent years, the European Union has focused on energy security and the transition to green energy as major issues. It studies the approaches to the main agendas of the International Energy Agency and the G7 countries 49th summit on May 19-21, 2023, the European Union's action plan until 2050 related to the energy security of the European Union, and French government policies in environmental regulation in the context of energy security and transition to green energy and to achieve net zero waste in this field as a part of the European energy security and green energy transition policy.

Keywords: green energy, environmental regulation, French model, zero waste, climate change, wood industry.

Introduction

Recently, at the G7 49th summit, the report of the head of the International Energy Agency, Mr. F. Birol, on the transition to green energy was listened to. According to Mr. F. Birol, the speed of switching to alternative energy has reached an unprecedented level in the last two years. For example, in 2022, the installed capacity in the solar energy segment increased by 40%, which is a record indicator in that field. The expert said that due to its cheapness, solar energy is in the lead among renewable energy sources (Kirton, 2023).

According to the report, one out of every five cars sold last year was an electric vehicle. However, in 2020, this ratio will be 25/1. According to Mr. Fateh Birol, the way to get rid of the crises experienced from time to time in the global oil and gas markets is to accelerate the transition to alternative energy (Kirton, 2023). From the statistics presented by Mr. Fateh Birol, it is clear that a radical change in the world energy map will happen sooner than the targeted period. Even in the next 5 years, it will be clear how radically the landscape will change.

In connection with the transition to green energy, many countries are currently aiming to achieve net zero waste in the construction industry, especially in the construction industry related to the use of forest timber, in order to reduce climate change and protect forest carbon stock. Two opposing approaches have been widely debated: one side proposes to increase forest carbon storage by reducing wood use, and the other side proposes to increase wood use by increasing carbon uptake, resulting in many times fewer carbon emissions. These two conflicting approaches make it difficult to implement policy directives. At the same time, there are many experts who suggest the possibility of coexistence between these two opposite approaches: biodiversity protection and carbon neutrality (Nimubona et al., 2023). At this point, it is necessary to separate green housing gas reporting from forest management by including the additional effects of wood harvesting, resulting in a different cost-benefit effect. In this way, many times less carbon emissions can be achieved, contributing to the creation of a clean exhaust system.

Research Results

Discussions of the Three Dilemmas of French Forestry Policy

The French government organized the “Forest and Wood Conference” at the end of 2021 in a context marked by growing interest from society in forestry issues and the future of the wood industry. For several years now, the forestry subject has (re)become political, emancipating itself from its technical-administrative framework and its socio-professional compartmentalization. The risk is to see this form of politicization of the forest subject leading to an ideological clash opposing economy and ecology. To try to avoid this pitfall, we propose a reframing of the debate around three (other) major political dilemmas to be addressed in order to face contemporary challenges: the sovereignty dilemma, the multifunctionality dilemma and the democratic dilemma. The results are inconclusive (little increase in biomass mobilization, increase in the trade balance deficit), but this strategy inspired by German and Scandinavian models is not called into question (Ministère de la Transition énergétique, 2023).

Multifunctionality is a “constitutional” principle of national forest policy. It recognizes that the forest contributes to providing a set of goods and services of individual and collective interest. The spatial distribution of forest functions is a fundamental component of forest management, but it is also necessary to integrate it into land planning tools in order to conduct controlled and legitimized planning of the evolution of forests by drawing on existing tools such as territorial coherence plans and local town planning plans.

Finally, forest policy suffers from a lack of legitimacy. Its prolonged absence from public debate has contributed to maintaining the low level of knowledge and appropriation of the subject by citizens. Even as it crystallizes, sometimes excessively, concerns linked to the environmental crisis. This situation also questions its democratic base and the conditions in which its orientations are subject to broad debate. This configuration of the democratic basis of forest policy contributes to limiting the capacity of the forest debate to open up to the diversity of actors who today claim a right to review the future of the forest (Nimubona et al., 2023).

However, there is an alternative, which involves the opening of arenas (notably subnational) for decision-making (and not just consultation). It risks contributing to weakening the inter-professional

dynamic and weakening the national cohesion of the sector: this development, however, seems inevitable and requires not only reforming governance bodies, but also improving the conditions for defining and framing public problems in order to pacify the conditions for democratic debate.

None of these dilemmas will be resolved by radically favoring one or the other option, but by finding compromises and adjustments on the basis of an open and reasoned debate. Underlying these issues is the capacity of the State to promote and organize the diversity and heterogeneity of ecological transition trajectories in the territories.

European Union and French Government Policies in Environmental Regulation

As we know, the world community is currently fighting in the direction of reducing carbon emissions due to climate change. Along with reducing carbon emissions, there is also a need to protect and increase forest carbon reserves. In addition, the role of forestry is emphasized in the 2030 Climate Target Plan of the European Union, even achieving net zero emissions by 2050. Research has found that apartment buildings that use traditional construction methods produce many times more carbon emissions than apartment buildings that use a lot of wood (European Environment Agency, 2020). This fact itself shows how important the use of wood is in the construction industry.

In order to increase the role of wood in construction, the importance of afforestation to obtain high-quality wood that can be used in industry and forest management is one of the issues that should be prioritized (<https://www.iea.org/>). In other words, special forest stocks (special tree species) should be established for use in industry, especially in construction. In addition, a specific list of concrete, steel, and other materials used in construction that can be substituted for wood can be prepared. On the other hand, the government can take measures to stimulate the use of wood by construction companies. The first of these stimulating measures is the improvement of the legislation in this direction by investigating the factors affecting the use of wood by the managers of construction companies.

Establishing standards and/or guidelines to help managers decide whether to manage a forest for carbon sequestration or timber production can also be part of the work. In addition, the legislation can also emphasize that forests provide many other functions (e.g., ecosystem services) in addition to carbon offsets. In this regard, the French government created four thematic working groups in October 2021 until January 2022 and organized a series of discussions and conferences. At the end of January 2022, the extensive report of the synthesis of four thematic working groups was published. In addition to the creation of a ministry or any government agency responsible for forest management, the report also includes a concrete action plan (Ministère de la Transition énergétique, 2023).

In addition, France laid the foundation for the transition from thermal regulations to environmental regulations by adopting the Environmental Regulation 2020 (RE2020) in 2020. According to the French Ministry of Ecological Transition in February 2023, in France, the building sector accounts for 44% of energy consumption and nearly 25% of CO₂ emissions. In addition, the construction sector is growing by more than 10% year-on-year. In Environmental Regulation 2020 (RE2020), one of the main highlights is that it sets high performance requirements in terms of building design, comfort, energy consumption, and resource requirements (Ministère de la Transition énergétique, 2023).

As for concrete proposals, proposals for the development of the use of wood in the construction sector can be grouped in two directions:

1. Government incentives for construction companies.
2. Incentive measures taken by construction companies towards their stakeholders and customers.
Government stimulus measures may include:

There are several measures that governments can take to stimulate the use of wood in construction industry by construction companies. Here are some examples:

1. Establish building codes and regulations that prioritize wood: Governments can establish building codes and regulations that prioritize the use of wood in construction. This can involve adjusting fire safety regulations, building codes, and zoning requirements to make it easier for builders to use wood (Mukhtarov, 2023).
2. Provide financial incentives: Governments can provide financial incentives, such as tax credits or subsidies, to encourage the use of wood in construction. This could include incentives for builders who use sustainably harvested wood or who design buildings that maximize wood usage or minimize carbon emissions.
3. Support research and development: Governments can invest in the research and development of new wood-based construction materials and technologies to make wood more attractive for builders. This could include research on new glues or coatings to enhance the performance of wood or new processing technologies to make wood more durable and resistant to fire.
4. Promote education and training: Governments can provide education and training programs for architects, designers, builders, and regulators on the benefits of using wood. This could include training on wood construction techniques, design, and fire safety to enable builders to incorporate wood more effectively in their projects.
5. Raise awareness through public campaigns: Governments can use public campaigns to raise awareness about the benefits of using wood in construction projects. These campaigns could include advertising, social media, and industry events to promote the use of wood as a sustainable and cost-effective building material.

Conclusions

Wood has gained new significance in recent years as an essential material for sustainable building practices in the building sector. The traditional way of cooling buildings through air conditioning systems consumes a lot of energy and emits greenhouse gases, which contribute to climate change. As a result, there's been a push towards alternative cooling systems that promote natural ventilation, passive cooling, and the use of renewable energy sources.

One of the ways of wood industry has been incorporated into air conditioning policies is through the design of passive cooling systems that utilize natural ventilation. This design allows buildings to harness natural winds by strategically placing windows to allow the flow of air through the building, thereby reducing the need for air conditioning systems. Wood also has excellent insulating properties, which ensure that the natural ventilation system doesn't compromise indoor thermal comfort.

Green roofs are also a rising trend in the building sector, and wood plays an integral role in their construction. Green roofs comprise vegetation grown on a layer of soil or growing medium on top of waterproofing systems, which absorb heat, filter pollutants, and improve indoor environmental quality. Wooden decks and structures offer a stable support structure for the vegetation and contribute to the green roof's overall aesthetic (Martes & Köhl, 2022).

Thus, wood has gained prominence as a vital material in air conditioning policies in the building sector, promoting sustainable building practices that prioritize natural ventilation, passive cooling, and the use of renewable energy sources. By utilizing wood in different building applications, builders can contribute to creating energy-efficient and environmentally responsible buildings. This approach not only reduces energy consumption but also improves indoor air quality and occupant comfort.

References

- Nimubona, A. D., Ozkardas, A., & Perea, J. C. (2023). Negotiations over the provision of multiple ecosystem services. *Environmental and Resource Economics*, 84(2), 475–506. <https://doi.org/10.1007/s10640-022-00730-w>
- European Environment Agency. (2020). 2030 climate target plan. <https://www.eea.europa.eu/policy-documents/2030-climate-target-plan>
- Kirton, J. (2023, May 31). The strong performance of the 2023 G7 Hiroshima summit. G7 Research Group. <http://www.g7.utoronto.ca/evaluations/2023hiroshima/kirton-performance-230531.pdf>
- Martes, L., & Köhl, M. (2022). Improving the contribution of forests to carbon neutrality under different policies—A case study from the Hamburg metropolitan area. *Sustainability*, 14(4), Article 2088. <https://doi.org/10.3390/su14042088>
- Mukhtarov, S. (2023). Do renewable energy and total factor productivity eliminate CO2 emissions in Turkey?. *Environmental Economics and Policy Studies*. <https://doi.org/10.1007/s10018-023-00377-x>
- Ministère de la Transition énergétique. (2023, February 17). Réglementation environnementale RE2020. <https://www.ecologie.gouv.fr/reglementation-environnementale-re2020>

How to cite: Filippova, L., Shevchenko, O. & Shulha, N. (2023). Introduction of artificial intelligence in educational programs as a means of improvement or deterioration of Ukrainian education? *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science*. (pp. 47-50). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

Впровадження штучного інтелекту у навчальні програми як засіб покращення чи погіршення української освіти?

Introduction of artificial intelligence in educational programs as a means of improvement or deterioration of Ukrainian education?

Філіппова Лариса Валеріївна¹, Шевченко Олена Миколаївна², Шульга Наталія Володимирівна³

¹ Доктор педагогічних наук, доцент закладу вищої освіти, Національний медичний університет імені О. О. Богомольця, Україна, м. Київ, Filippoval@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-7836-4355>

² Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри українознавства та гуманітарної підготовки, стоматологічний факультет, Полтавський державний медичний університет, м. Полтава, shevchenko.36028@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-5829-2048>

³ Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри мовних та гуманітарних дисциплін, Донецький національний медичний університет, м. Кривий Ріг, shulga.natasha13@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-3382-7533>

Accepted: October 7, 2023 | **Published:** October 30, 2023 | **Language:** Ukrainian

Анотація: The purpose of the study was to analyze the impact of the use of artificial intelligence on the educational process, to identify the main challenges and prospects. The methods of comparison, analysis and generalization were used to conduct the research. The implementation of artificial intelligence in educational programs can be effective and useful for both teachers and learners with different levels of knowledge and abilities and individual needs. Artificial intelligence can help create personalized learning

programs and facilitate effective monitoring of the progress of learners. However, issues such as data privacy and ethical issues.

Ключові слова: innovations in education, digitalization, artificial intelligence technologies, advantages and disadvantages, quality of educational services.

Вступ

У сучасному освітньому просторі спостерігається зростання використання інформаційних і комунікативних технологій, що суттєво впливає на темп здобуття необхідної інформації і перетворює характер навчання на більш інтерактивний. Технологічний потенціал інформаційно-комунікативного середовища розглядається як основний напрямок розвитку в усіх сферах людської діяльності, включаючи освіту. Суспільство стає все більш залежним від готових продуктів штучного інтелекту (ШІ). Проте варто розуміти, що активне впровадження таких технологій може мати як переваги, так і недоліки, які необхідно враховувати для збереження високого рівня якості української освіти.

Результати дослідження

Штучний інтелект – це галузь комп'ютерної лінгвістики та інформатики, яка стрімко розвивається та спрямована на створення інтелектуальних систем, здатних виконувати завдання, що зазвичай вимагають людського інтелекту. Це технічна (комп'ютерна) система, яка обладнана певними ознаками інтелекту, і має здатність:

- розпізнавати та розуміти інформацію;
- знаходити шляхи для досягнення цілей;
- приймати рішення;
- навчатися (Корепанова, & Корепанова, 2023).

Виділяють два основних типи штучного інтелекту: перший тип ґрунтується на правилах, другий – використовує машинне навчання. Штучний інтелект, базований на правилах, оперує настановами для прийняття рішень та надання рекомендацій або розв'язання певних завдань. Прикладом може бути інтелектуальний репетитор, який надає граматичні правила та конкретний зворотній зв'язок для здобувачів освіти. Штучний інтелект, що базується на машинному навчанні, є більш потужним, оскільки комп'ютери можуть фактично вчитися та ставати кращими з часом, особливо при роботі з великими обсягами даних (Мар'єнко, & Коваленко, 2023).

Вплив штучного інтелекту на якість освіти, особливо в контексті різних видів та методів дистанційного навчання, виявляється дедалі помітнішим. Здобувачі освіти отримують більше можливостей для відвідування онлайн-занять, що дозволяє їм детальніше досліджувати різні аспекти однієї теми. Це стало можливим завдяки застосуванню штучного інтелекту.

Використання штучного інтелекту може приносити користь як викладачам, так і здобувачам освіти у різних контекстах, таких як оцінювання робіт та моніторинг навчання. Наявна аналітика даних може сприяти вдосконаленню навчальних програм та матеріалів викладачів. А це, своєю чергою, вплине на краще задоволення потреб здобувачів освіти і підвищення їхньої успішності. Завдяки штучному інтелекту існує можливість створювати індивідуальні навчальні програми, які враховують потреби та здібності кожного здобувача освіти чи учня. Такі програми сприяють більш ефективному навчанню і надають можливість навчатися у власному темпі (Горчинський, Софілканич, & Горбенко, 2023).

Позитивними аспектами впровадження технологій штучного інтелекту у навчальні програми є наступні (рис.):

Рисунок

Позитивні аспекти використання ШІ в освітньому просторі

Джерело: власна розробка авторів

До того ж, технології ШІ допомагають визначити найбільш оптимальний рівень складності завдань для кожного здобувача освіти. Наприклад, якщо здобувач освіти регулярно вирішує завдання низького рівня складності, то система ШІ запропонує йому більш складні завдання з метою забезпечити оптимальний рівень розвитку його здібностей. Проте, разом із безліччю переваг, використання штучного інтелекту в освіті може також викликати деякі проблеми.

Існує певна стурбованість щодо можливості неконтрольованої ініціації, перехоплення ініціативи та потенційних невдач, які можуть призвести до шкоди важливим даним і стійкості організації навчального процесу. Це вимагає обережного підходу до активного використання штучного інтелекту, який наразі не повністю вивчений і є об'єктом інтенсивних досліджень (Борисенко, 2023).

Відсутність взаємодії із здобувачами освіти – це один з найбільш вагомих недоліків використання штучного інтелекту у навчальному процесі. Навіть при тому, що системи штучного інтелекту сприяють індивідуалізації навчання, вони не можуть повністю замінити людську взаємодію.

Основними проблемами використання ШІ в освітньому процесі є:

- зменшення міжособистісного спілкування між викладачами та здобувачами освіти;
- відчуття залежності від технологій, включаючи потребу у відповідній технічній інфраструктурі, програмному та апаратному забезпеченні;
- недостатність індивідуалізації навчання (навіть при наявності можливостей адаптації, інтелектуальні системи ще не здатні повністю замінити індивідуальний підхід викладача до кожного здобувача освіти);
- потреба в адаптації.

Впровадження штучного інтелекту у навчальні програми пов'язане з появою нових проблем та викликів, тому використання цієї технології повинне бути безпечним і контрольованим.

Висновки

Отже, технології штучного інтелекту мають великий потенціал у покращенні освітнього процесу в цілому. Використання штучного інтелекту є корисним для всіх здобувачів освіти із різними рівнями здібностей та індивідуальними потребами. Проте важливо бути уважними до потенційних етичних проблем і порушень приватності даних, які можуть виникати при використанні штучного інтелекту. Окрім того, варто розуміти, що технології штучного інтелекту не можуть повністю замінити людське спілкування та роль викладача у навчальному процесі. Вони є лише доповненням для підвищення ефективності навчання у різних закладах освіти.

Література

Борисенко, Д. (2023). Штучний інтелект у професійній освіті: скринька пандори чи нові можливості. *Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору освіти впродовж життя (Forum-SOIS, 2023) : збірник матеріалів (тез доповідей) 4го і 5го Міжнародного науково-практичного WEB-форуму* (с. 93-96). Вінниця. DOI: <https://doi.org/10.33407/lib.NAES.736724> (дата звернення: 17.10.2023).

Горчинський, С. В., Софілканич, М. І., & Горбенко, І. Ф. (2023). Якість української освіти й академічна доброчесність: вплив застосування штучного інтелекту. *Академічні візії*, 20. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8022979> (дата звернення: 17.10.2023).

Корепанова, К. О., & Корепанова, М. О. (2023). Вплив штучного інтелекту на якість навчання у вищій освіті. *The 8th International scientific and practical conference "Scientific research in the modern world"* (pp. 526-531). Perfect Publishing, Toronto, Canada. <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2023/06/SCIENTIFIC-RESEARCH-IN-THE-MODERN-WORLD-1-3.06.23.pdf#page=526> (дата звернення: 17.10.2023).

Мар'єнко, М., & Коваленко, В. (2023). Штучний інтелект та відкрита наука в освіті. *Фізико-математична освіта*, 38(1), 48-53. DOI: <https://doi.org/10.31110/2413-1571> (дата звернення: 17.10.2023).

How to cite: Kocharyan, A., Prylypko, V. & Stelmah, N. (2023). The role of distance learning in supporting the educational process in the conditions of war: Ukrainian realities. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science*. (pp. 51-54). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

Роль дистанційного навчання у підтримці освітнього процесу в умовах війни: українські реалії

The role of distance learning in supporting the educational process in the conditions of war: Ukrainian realities

Кочарян Артур Борисович¹, Прилипко Вікторія Михайлівна², Стельмах Ніна Василівна³

¹ кандидат педагогічних наук, старший співробітник, відділ проектування розвитку обдарованості, Інститут обдарованої дитини НАПН України, м. Київ, a.kocharyan@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0003-3854-4532>

² кандидат педагогічних наук, доцент, викладач вищого навчального закладу, Придніпровський інститут ПРАТ "ВНЗ" Міжрегіональна академія управління персоналом", м. Кременчук, priliponkavm@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-6271-2148>

³ кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної освіти, філологічний факультет, Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського, м. Миколаїв, stivanmar.21@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-8088-0612>

Accepted: October 4, 2023 | **Published:** October 30, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: The purpose of the study was to investigate the impact of martial law on the educational process in Ukraine, to determine how the introduction of distance learning affects this process. The method of analysis, comparison, and generalization was used to conduct the research. Despite the challenges of martial law, distance learning has revealed its potential to provide affordable and quality education in Ukraine. These aspects also created the basis for the further development of the education system using modern information technologies and ensuring the concept of "lifelong learning". The obtained results are important in the context of modern challenges faced by Ukraine in the conditions of war and global changes in education.

Keywords: online learning, martial law, digital technologies, challenges of education.

Вступ

Початок війни в Україні вніс суттєві зміни в різні аспекти життя, зокрема і в освітній процес. Спочатку впровадження дистанційного навчання було надзвичайно складним завданням, оскільки в деяких населених пунктах тривали бойові дії і виникли серйозні проблеми із забезпеченням зв'язку, часто навіть із повною відсутністю телефонного зв'язку та доступу до Інтернету. Проте наразі дистанційне навчання поширилося по всій території України і забезпечує українській молоді можливість здобуття середньої та вищої освіти в умовах війни.

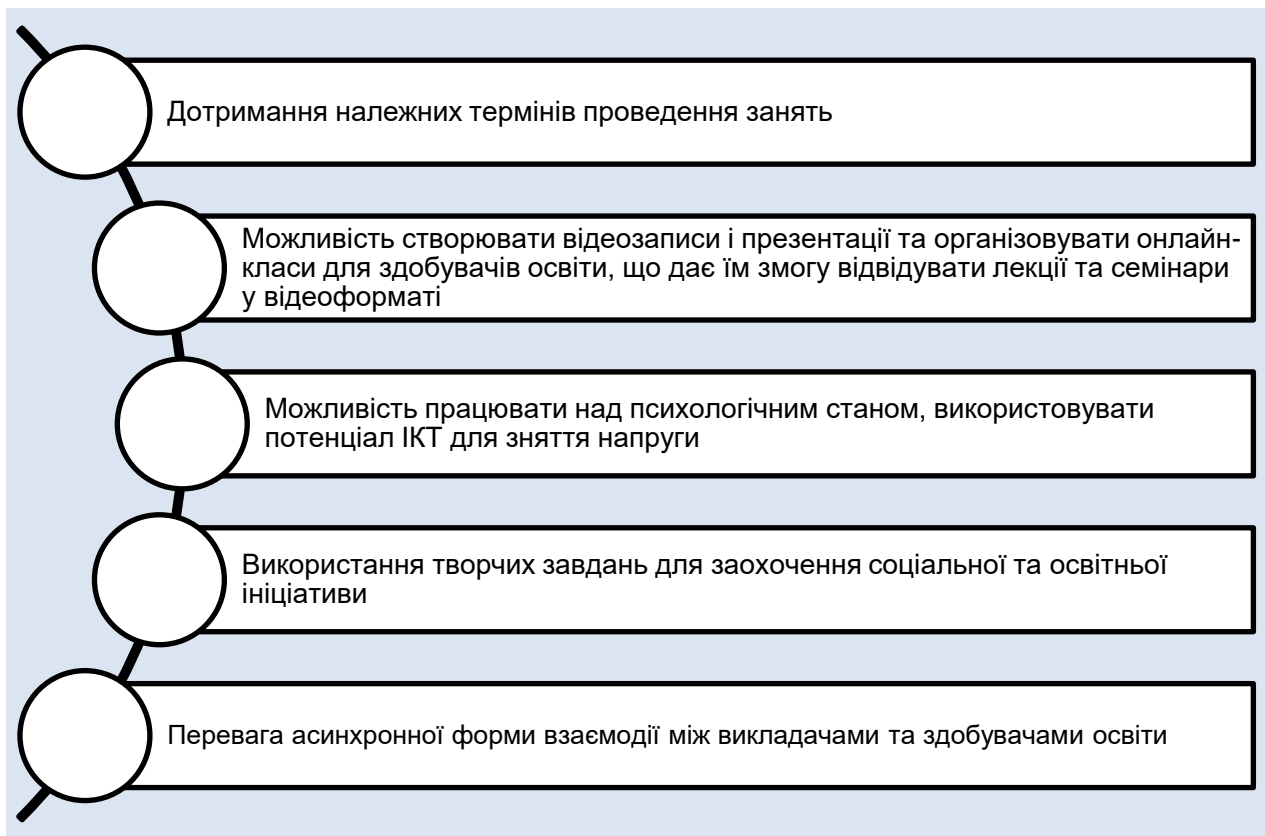
Результати дослідження

Впровадження інформаційних технологій в освіту України є ключовим механізмом, який впливає на основні напрями модернізації освітньої системи. Однією з поширених форм навчання на основі інтернет-технологій є дистанційна освіта, популярність якої з кожним роком зростає (Хіріна, & Савченко, 2022). Адже безсумнівними є переваги цієї форми навчання:

- економія часу та ресурсів;
- розширення сфери додаткової освіти;
- можливість обирати місцезнаходження для занять;
- легкість контактування з викладачами та з іншими здобувачами освіти;
- легкість відстежування прогресу кожного здобувача освіти викладачем.

Дистанційне навчання – це форма навчання, за якої використовуються комп'ютерні та телекомунікаційні технології для забезпечення інтерактивної комунікації між викладачами та здобувачами освіти на різних стадіях навчання, а також для самостійної роботи з матеріалами, доступними в інформаційній мережі.

Дистанційне навчання в умовах воєнного стану відрізняється від того, як воно проходило під час пандемії. Здобувачі освіти не почувуються в безпеці та не можуть контролювати ситуацію, і це призводить до змін у їхньому емоційному стані, когнітивних функціях та активності. Важливу роль в таких умовах відіграють онлайн-заняття, особливо синхронні, оскільки вони можуть забезпечити плавний перехід від стабільного минулого здобувачів освіти до мінливого сьогодення (Васильєва, 2022). Воєнні дії в Україні, логістика та можливості організації навчального процесу, а також інші чинники, як-от психологічний стан здобувачів освіти й викладачів, впливають на взаємодію в навчанні. Всі ці аспекти дають змогу визначити основні тенденції дистанційного навчання в умовах війни (рис. 1).

Рис. 1. Тенденції дистанційного навчання в умовах війни

Джерело: власна розробка авторів

Дистанційне навчання спонукає до використання сучасних педагогічних методик під час самостійної роботи та стимулює мотивацію здобувачів освіти. Більшість сучасних студентів ЗВО володіють необхідними навичками для отримання послуг дистанційної освіти і мають доступ до інтернету. У цей важкий період дистанційне навчання сприяє підвищенню мотивації здобувачів освіти, пропонуючи можливість більш індивідуалізованого навчання та ефективного управління навчальним процесом без значних витрат часу та зусиль. Студенти мають вільний доступ до різноманітних баз даних, бібліотечних каталогів та інших ресурсів і підтримують інтерактивність в навчанні (Рудницька, Кузик, & Дзямко, 2022).

Основні переваги дистанційного навчання охоплюють:

- самостійність;
- високий рівень дисципліни;
- свідомий підхід здобувача освіти до навчального процесу;
- здобуття нових знань, навичок і вмінь.

Активно та ефективно використовуючи сучасні технології, викладачі мають можливість значно збільшити обсяг теоретичних матеріалів, лекцій та навчальних ресурсів, тоді як здобувачі освіти можуть успішно засвоювати значну кількість нової інформації (Шевчук, & Шевчук, 2022).

Умови воєнного стану в Україні відкривають перспективи для цифрової трансформації освітньої діяльності у ЗВО, особливо щодо підготовки фахівців у галузі педагогіки. У майбутньому цифрові технології в освітній діяльності та дистанційна форма навчання можуть бути використані для залучення до навчального процесу громадян України та інших осіб, які тимчасово евакуювалися. Цифрові технології допоможуть в організації дистанційного навчання, включно з підвищенням

кваліфікації та перепідготовкою працюючого населення, що відповідає ідеї концепції навчання впродовж життя (Белова, 2023).

Висновки

Повномасштабне вторгнення РФ в Україну та введення воєнного стану суттєво змінили ситуацію в усіх аспектах громадського життя. Незважаючи на низку проблем, які постали перед сучасною вітчизняною освітньою системою через російську агресію, вона все ще зберігає можливості для подальшого розвитку. Дистанційне навчання має свої особливості та тенденції, проте це не скасовує його важливості для закладів освіти, викладачів і здобувачів освіти. Потенціал дистанційного навчання для забезпечення доступної та якісної освіти в Україні створив передумови для подальшого розвитку системи освіти з використанням сучасних інформаційних технологій та реалізацією концепції навчання впродовж життя.

Література

Белова, В. (2023). Особливості дистанційного навчання в ЗВО в умовах війни та пандемії. *European Science*, 3, 105–116. <https://doi.org/10.30890/2709-2313.2023-20-03-006> (дата звернення: 23.10.2023).

Васильєва, Д. (2022). Стан дистанційного навчання математики під час війни в Україні. *Український Педагогічний журнал*, (2), 38–47. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-2-38-47> (дата звернення: 23.10.2023).

Рудницька, О. Г., Кузик, П. В., & Дзямко, В. Й. (2022). Перспективи онлайн-навчання в умовах війни. *Наука і техніка сьогодні*, 7(7), 196–204. [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-7\(7\)-196-204](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-7(7)-196-204) (дата звернення: 23.10.2023).

Хіріна, Г. О., & Савченко, А. О. (2022). Дистанційна освіта в умовах війни: нові можливості та перспективи. Тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Застосування інноваційних технологій та методів навчання при викладанні мовних дисциплін у вишах» (с. 51–54). Харків : Національний фармацевтичний університет. https://podfac.nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2022/12/zbirnyk_15.12.2022.pdf#page=51 (дата звернення: 23.10.2023).

Шевчук, І., & Шевчук, А. (2022). Освітня аналітика крізь призму війни: виклики та можливості для вищої школи України. *Економіка та суспільство*, 39. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-80> (дата звернення: 23.10.2023).

How to cite: Savula, A. (2023). The Ode «To Melpomene» as One of the Peaks of Horace's Poetic Mastery. Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science. (pp. 55-59). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

The Ode «To Melpomene» as One of the Peaks of Horace's Poetic Mastery

Савула Андрій Михайлович

кандидат філологічних наук, доцент, Львівський національний університет імені Івана Франка

<https://orcid.org/0000-0002-8583-4818>

Accepted: October 9, 2023 | **Published:** November 1, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: Horace as an ancient Roman poet is characterised by various poetic genres. The purpose of the present report is to analyse the poetics and stylistics of the ode "To Melpomene" and to prove the fact of Horace's high artistic style. The following methods of studying a literary text were used: formal, sociological, statistical, biographical, cultural. The results of the study have shown that Horace's idiom belongs to a high poetic level. The significance of the obtained results makes it possible to understand the structure of the poetics and stylistics of Roman classical poetry, to understand the nature of poetic images.

Key words: Roman poetry, odes, poetics, tropes, alliteration, assonance, images.

Вступ

Ім'я Квінта Горація Флакка, поета доби правління Октавіана Августа, – епохи Римської імперії, – увінчує римську античну поезію. Як відомо, згідно Аристотелевого твердження, «прикрашеною», тобто, високої професійної майстерності, називаємо поезію таку, що поєднує ритм, гармонію з віршованим розміром (Арістотель, 1967). Горацій як поет-лірик – майстерний винахідник літературних образів у своїх творах, які є носіями глибокої філософської думки

(Содомора, 1984). З допомогою власного літературного ідіостилю, власної поетики: ритмомелодики, тропів, а передусім: асонансу, алітерації, архетипних образів, він творить поетичні звукові образи, які також перетворюються слухачеві (читачеві) в зорові. Звуковий образ створюється завдяки ритмічній повторюваності однакових звуків-тембрів. Ритмомелодика творить атмосферу, породжує всілякі емоції та відчуття, увиразнює семантику, образність, експресію тексту (Загайська, 2011; Содомора, 1979). Візуальний Горацієвий образ, на відміну від звукового, є замаскований, прихований, асоціативний, конотаційний, частково полісемантичний. Поет немовби запрошує читачів стати співтворцями своїх рядків і творити образи разом. Протягом одинадцяти років поет пише чотири книги своїх «Од» (Содомора, 1980). Саме цей ліричний вид поетичного твору найбільше збагачений поетичною майстерністю Горація. У «Одах» поет зображає власне безсмертя, а найбільшою заслугою свого життя вважає власну новаторську для Риму (тобто Горацій вперше започаткував написання їх латиною) манеру написання поетичних рядків, – запозичену в давньогрецьких поетів з острова Лесбосу – Алкея і Сапфо. В них Горацій перейняв форму – різноманітні специфічні ліричні строфи, складені з різностопних віршів, в яких звучать змінні, досить важкі для сприйняття, ритми. З-поміж Горацієвих «Од» є окремі «перлини» його творчості. Однією з таких є 30-а ода «До Мельпомени» / «Exegi monumentum» із третьої книги, так званій «Пам'ятник (дослівно: я спорудив пам'ятник)». Як відомо, вірш складається з 16 рядків, і написаний малою асклепіадовою строфою (Содомора, 2009).

Результати дослідження

Горацію як величому поету римської літератури найбільше притаманне вживання фонетико-сміслових фігур, – тобто асонансу та алітерації. Обидві фігури якраз і є основою звукопису твору, вагомою ритмомелодичною складовою. Варто зауважити, що поету притаманне використання асонансу через призму розуміння його як архетипних образів. Тобто автор усвідомлював, що кожен голосний звук асоціюється з певними базовими абстрактними, предметними життєвими поняттями. Так звук «а» творить образ основи, завершеності, впевненості, цілісності, висоти; «о» – образ сталого росту, піднесення, величини, об'єму, структури, структурованого руху, подиву, твердості, опори; «и» – образ енергії, сили, швидкого руху, росту; «е» образ простору, величини, напрямку, далі, часу; «і» образ поєднання, єднання, творіння. Кількісна активність таких звуків у тексті у поєднанні з відповідними лексемами оживляє «сказане» автором, оскільки завданням поета і є «дивувати словом».

Перейдемо до аналізу тексту:

Exegi monument(um) aere perennius

Regalique situ pyramid(um) aetius

Quod non imber edax, non Aquil(o) impotens

Possit diruer(e) aut innumerabilis (Mueller, 1930)

Звів я пам'ятник свій. Довше, ніж мідь дзвінка,

Вищий од пірамід царських, простоїть він.

Дош його не роз'їсть, не сколихне взимі,

Впавши в лют, Аквілон; низка років стрімких – (Горацій, 2021).

(тут і далі переклад Андрія Содомори)

У перших двох рядках Горацій аж 8 разів вживає асонанс звука «е», який дуже яскраво створює образ часу і надає виразності тій інформації, що слава Горація буде вічною. Очевидно, що пам'ятник у цій оді є літературним тропом – алегорією, яка уособлює високі літературні досягнення автора. Далі перший куплет просто-напросто рясніє алітераціями та асонансами: *eg, eg; on, on; en, en, en; er, aer, er, er; al, al; il, il; ius, ius*. Також маємо використаним літературне порівняння: пам'ятник ↔ царська піраміда, для підсилення образу; далі, в другій половині куплету і, захоплючи перший рядок другого куплету, слідує три підряд епітети: *imber edax* – руйнівний дощ, *Aquil(o) impotens* – всемогутній аквілон, *innumerabilis annorum series* – незліченна низка років, що своєю щільністю значно збагачують контекст.

Також не можна не зауважити як Горацій майстерно інтегрував заголовок *ad Melpomenem* до однієї із алітерацій/асонансів першої строфи: *enem* ↔ *en, en, en*.

Продовжимо аналіз другого вірша:

Annorum series et fuga temporum.

Non omnis moriar, multaque pars mei

Vitabit Libitin(am): usqu(e) ego posreta

Creascam laude recens, **dum** Capitoli**um** (Mueller, 1930)

Часу біг коловий – в прах не зітре його.

Смерті весь не скорюєсь: не западе в імлю

Частка краща моя. Поміж потомками

Буду в славі цвісти, поки з весталкою (Горацій, 2021).

Другому куплету притаманний асонанс звука «u»: 7 разів, – яким Горацій хоче добитися творення образу втечі: «перегони його слави з самим часом та смертю». У строфі наявні такі показові алітерації/асонанси: *orum, orum, um, um, tu*, та одне *um* з першого рядка третього куплету; *an, on, om, to; sc, sc, останнє* також із третього куплету.

Приступімо до розбору третього куплету:

Scandet cum tacita virgane pontifex.

Dicar, qua violens obstrepit **Aufidus**

Et qua **pauper** aquae **Daurus** **agrestium**

Regnavit **populor**(um), ex humili potens (Kiessling, 1959)

Йтиме понтифік-жрець до Капітолію.

Там, де Авфід бурлить, де рільникам колись

Давн за владаря був серед полів сухих, –

Будуть знати, що я – славний з убогого – (Горацій, 2021).

В третьому куплеті панують асонанси звуків «а» та «о». Стрижневою думкою тут є акцентація бідного минулого Горація: поет не стидається цього факту, не цурається і сміливо та

гордо підкреслює. Звук «о» символізує образ росту від бідного до багатого, а також подив з цього факту; а звук «а» символізує завершеність цього процесу та висоту, тобто новий кращий статус автора.

В тексті присутні такі яскраві алітерації/асонанси: *au, au, au; po, po, po; er, re, re*.

Четвертий куплет випромінює впевненість Горацієвих слів; як і в першому куплеті, тут панує асонанс звука «е», автор ж розповідає про свій творчий літературний шлях:

Princeps Aeoleum **carmen** ad Italos

Deduxisse modos. **Sume** superbiam

Quasitam **meritis** et mihi Delphica

Lauro cinge volens, **Melpomene**, comam. (Kiessling, 1959)

Вперше скласти зумів по-італійському

Еолійські пісні. Горда по праву будь,

Мельпомено, й звінчай, мило всміхаючись,

Лавром сонячних Дельф нині й моє чоло. (Горацій, 2021).

Тут також вжито низку яскравих алітерацій/асонансів: *um, ume; os, os; am, am; men, me, me, men*.

Характерним для Горація, але нетиповим для римської поезії загалом є міжкуплетна алітерація та міжкуплетний асонанс: в кінці кожного куплету Горацій використав по дієприкметнику, які закінчуються на *-ens*. Тобто міжкуплетна алітерація та асонанс такі: *ens, ens, ens, ens*.

Висновки

Як бачимо Горацієвий поетичний професіоналізм побудований на умінні вдало поєднувати та інтегрувати у складні поетичні розміри відповідну лексику, яка б не тільки описувала бажану інформацію, а ще й і творила з допомогою фонетико-сміслових тропів архетипні фундаментальні образи. Окрім алітерації та асонансу поет у дослідженій оді використав епітет, порівняння, алегорію. Висока планка Горацієвого професіоналізму, вже досліджений список стилістичних засобів і розуміння природи ідіостилію його поезії дозволить легко у порівняльному аспекті досліджувати поетики інших римських античних поетів.

Список використаних джерел

Арістотель. (1967). *Поетика* (Б. Тена, пер.). Мистецтво.

Горацій, К. (2021). *Оди. Еподи. Сатири. Послання* (А. Содомора, Пер.). Апріорі.

Загайська, Г. (2011). Особливості вживання тропів в Одах Горація. *Науковий вісник Чернівецького університету*, (547–548), 273–280.

Содомора, А. (1983). Власні імена в поетичних образах Горацієвих од. *Іноземна філологія*, (19), 93–101.

Содомора, А. (2009). *Жива античність* (2-ге вид.). Срібне слово.

Содомора, А. (1979). Світлотіньові і кольорові контрасти в поезії. *Іноземна філологія*, (55), 118–127.

Содомора, А. (1980). Поєднання слів як засіб творення образів у поезії Горація. *Іноземна філологія*, (60), 145–155.

Содомора, А. (1984) Простір як елемент образності в поезії Горація. *Іноземна філологія*, (74), 111–117.

Kiessling, A. (Ed.) (1959). *Horatius Q. F.: Oden und Epoden*. Weidmannsche Verlagsbuchhandlung.

Mueller, L. (Ed.). (1930). *Horatii, F. Q.: Carmina*. Editio Stereotypa Minor.

SECTION: PEDAGOGICAL SCIENCES.

SEKCJA: NAUKI PEDAGOGICZNE.

How to cite: Chubenko, V., Tugushev, A., & Krasnova, A. (2023). Implementation of virtual reality in medical education: impact on the educational process and training of students. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science*. (pp. 60-64). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

Впровадження віртуальної реальності в медичну освіту: вплив на навчальний процес і підготовку студентів

Implementation of virtual reality in medical education: impact on the educational process and training of students

Чубенко Валентина Анатоліївна¹, Тугушев Алій Саїмович² Краснова Анатолія Анатоліївна³

¹ викладач, Черкаська медична академія, м. Черкаси, Україна, v.chubenko.2016@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-9497-1005>

² кандидат медичних наук, асистент кафедри факультетської хірургії, Запорізький державний медично-фармацевтичний університет, м. Запоріжжя, Україна, tugushev63@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-8006-1863>

³ кандидат медичних наук, доцент, кафедра факультетської терапії, медичний факультет, Ужгородський Національний університет, м. Ужгород, Україна, anatolijakrasnova@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-6858-4549>

Accepted: October 12, 2023 | **Published:** November 2, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: In today's world, where medicine is constantly evolving and acquiring new forms and technologies, the training of medical specialists is becoming more complex and requires the introduction of innovative teaching methods. One of these innovations is the use of virtual reality in medical education. The abstracts are dedicated to highlighting the impact of virtual reality on the educational process and training of students in medical institutions. The abstracts present the advantages and disadvantages of

using virtual reality in medical education, reveal the impact of virtual reality on the learning process of medical students.

Keywords: virtual reality, innovative teaching methods, interactive technologies, medical education, educational process, immersive learning

Вступ

Медична освіта є однією з найважливіших сфер навчання, оскільки від неї залежить якість і безпека майбутнього медичного обслуговування пацієнтів. Розвиток технологій і наукових досягнень в медицині ставить перед сучасними студентами медичних факультетів завдання обов'язкового оволодіння новими навичками й знаннями. Одним із варіантів вдосконалення медичної освіти й підготовки студентів є використання інноваційних технологій. Віртуальна реальність (VR) – інноваційна технологія, що поступово впроваджується в медичну освіту й практику й відкриває нові можливості для покращення навчальних процесів і підготовки студентів.

Мета роботи – проаналізувати вплив віртуальної реальності на навчальний процес і підготовку студентів у медичних університетах. Для досягнення цієї мети необхідно виконати такі *завдання*:

- 1) висвітлити поняття «віртуальна реальність» у навчальному процесі;
- 2) систематизувати переваги і недоліки застосування віртуальної реальності в медичній освіті;
- 3) визначити ступінь впливу VR на навчальний процес і підготовку студентів. Об'єктом вивчення являється навчальний процес у медичних закладах освіти, в межах якого застосовується віртуальна реальність.

Предмет дослідження – теоретичні й практичні аспекти використання VR в медичних закладах освіти.

Результати дослідження

Сьогодні впровадження нових технологій в процес навчання є невід'ємною частиною стратегії підвищення якості будь якої освіти. В сучасних закладах вищої освіти переважно використовуються традиційні підходи до навчання, які передбачають викладання матеріалу, його опрацювання студентами й оцінку їхніх знань. У практичних галузях особливо важливим є вдосконалення навичок за допомогою практики, роботи з методиками й здобуття відповідного досвіду. Наприклад, в медичній освіті важливі практичні заняття й стажування, оскільки якість їхнього проведення і їхня кількість суттєво впливають на кваліфікацію майбутніх фахівців. Для ефективного викладання базових медичних дисциплін, як-от «Анатомія людини», «Фізіологія» й «Патофізіологія», необхідна пряма демонстрація людського матеріалу. Навіть наявність найкращих підручників, посібників і навчальних відеоматеріалів не гарантує оптимального засвоєння знань (Ковальчук та інші, 2020).

Автори Кудря та інші (2020) вважають, що віртуальна реальність – це технологічно створена імітація реального середовища, яка дає користувачам відчуття присутності в ній. Вона може містити 3D-зображення, звук, імітувати відчуття дотику та інші сенсорні враження, що дозволяють взаємодіяти з цим віртуальним світом. VR використовується в різних галузях, включно з розвагами, освітою, медициною, наукою й багатьма іншими, і має на меті створення іммерсивного досвіду (Кудря та інші, 2020).

На думку Ковальчук (2023) віртуальна реальність – це використання програмного забезпечення для створення іммерсивного середовища. На відміну від звичайних інтерфейсів з екранами, у VR візуалізація здійснюється за допомогою спеціального дисплею у формі шолому (HMD) і спеціальних сенсорів (маніпулятори, рукавиці, стилуси), які дозволяють користувачу взаємодіяти з оточенням, віртуальними персонажами й об'єктами, наче б вони були реальними.

В таблиці 1. перелічено переваги й недоліки використання віртуальної реальності в медичній освіті.

Таблиця 1

Переваги й недоліки використання віртуальної реальності в медичній освіті

№	Переваги	Недоліки
1	Отримання іммерсивного досвіду. Віртуальна реальність надає студентам-медикам можливість іммерсивно взаємодіяти з віртуальними середовищами, які імітують різні клінічні сценарії. Такий досвід сприяє глибокому засвоєнню матеріалу й формує практичні навички.	Вартість обладнання. Для впровадження, створення й використання VR-середовищ потрібне спеціалізоване обладнання, яке може бути досить витратним, що знижує його доступність для багатьох навчальних закладів.
2	Поширення доступу. За допомогою віртуальної реальності студенти можуть навчатися віддалено, використовуючи віртуальний доступ до клінічних ситуацій.	Підготовка викладачів. Викладачам необхідно навчатися використовувати VR-технології й розробляти відповідні навчальні матеріали, що суттєво ускладнить освітній процес.
3	Безпека. Віртуальна реальність дозволяє створити серйозні клінічні сценарії без реальної загрози для пацієнтів. Студенти можуть вправлятися без ризику помилитися й завдати шкоди пацієнтам.	Потреба контенту. Розробка високоякісного VR-контенту може бути витратною з огляду на час і ресурси, які потрібні для цього.
4	Інтерактивність. Студенти мають змогу взаємодіяти з віртуальними пацієнтами, виконувати процедури й спостерігати за реакцією. Інтерактивність розвиває практичні навички й уміння розв'язувати клінічні ситуації.	Деякі користувачі під час користування VR можуть відчувати дискомфорт, головний біль або запаморочення.
5	Мультидисциплінарність. Віртуальна реальність може об'єднувати студентів з різних медичних спеціальностей для спільного навчання й співпраці над клінічними сценаріями.	Обмеженість фізичної взаємодії. У віртуальному середовищі фізичний контакт обмежений, що здатне спричиняти проблеми вивчення деяких медичних процедур, де фізичний контакт є важливим.
6	Ефективність.	Залежність від технології.

	Дослідження показують, що використання віртуальної реальності в медичній освіті підвищує рівень засвоєння матеріалу й покращує підготовку студентів.	Викладання з використанням VR-технологій може ускладнюватися технічними проблемами, поломками обладнання чи відсутністю стабільного інтернет-з'єднання.
7	Можливості відновлення. Віртуальна реальність дозволяє студентам удосконалювати виконання процедур без обмежень часу й кількості повторень.	Етичні питання. Використання VR у медичній освіті може зіштовхнутися з етичними питаннями, особливо в контексті імітації клінічних сценаріїв з пацієнтами.
8	Збільшення мотивації. Ігровий аспект віртуальної реальності збільшить мотивацію студентів до навчання й практичних вправ.	Необхідність постійного оновлення. Технології VR швидко розвиваються, а тому навчальні програми й обладнання потребуватимуть постійного оновлення.

Джерело: власна розробка авторів на основі аналізу (Аветіков та інші, 2019; Pottle, 2019; Камінський та інші, 2023; Ковальчук та інші, 2023)

Отже, можна стверджувати, що використання технологій VR в медичній освіті підвищує мотивацію й покращує цифрові навички учасників освітнього процесу, поєднує теоретичні й практичні знання, розширює методологічні можливості викладачів, знімає етичні обмеження в дослідженнях, оптимізує навчальний процес і зменшує витрати на матеріальне забезпечення в довгостроковій перспективі.

Висновки

Використання віртуальної реальності в медичній освіті має великий потенціал для поліпшення навчального процесу й підготовки студентів. Вона забезпечує іммерсивний досвід, який дозволяє студентам відчувати себе в реальному клінічному середовищі. Віртуальна анатомія, фізіологія й практичні навички стають доступними для набуття й удосконалення без реальних клінічних ризиків. Студенти краще розуміють і запам'ятовують матеріал, напружують вміння приймати правильні рішення. Незважаючи на багато переваг, використання VR вимагає великих інвестицій в обладнання й розробку віртуальних середовищ. Загалом впровадження віртуальних технологій в медичну освіту відкриває нові можливості для покращення навчального процесу й підготовки кваліфікованих медичних фахівців, які готові до реальної клінічної практики й викликів медичного сектору.

Література

Pottle, J. (2019). Virtual reality and the transformation of medical education. *Future Healthcare Journal*, 6(3), 181–185. <https://doi.org/10.7861/fhj.2019-0036>

Аветіков Д. С., Яценко І. В. & Локес К. П. (2019). Сучасні системи віртуальної реальності в комплексній підготовці лікарів-стоматологів. *Актуальні проблеми сучасної вищої медичної освіти в Україні* : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю (м. Полтава, 21 березня 2019 р.). с. 5–6. Полтава.

Камінський В. В., Коваленко В. В., Мунтян Л. Я. & Кірієнко Т. В. (2023). Інновації в українській вищій медичній освіті: пріоритетні напрями, прогноз майбуття. *Академічні візії*, (19). <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/356>

Кудря І. П., Кулішов С. К., Третяк Н. Г. (2020). Симуляційні технології в сучасному освітньому процесі підготовки майбутніх лікарів. *Вісник проблем біології і медицини*, 2(156), 198–201. DOI: <http://repository.pdmu.edu.ua/handle/123456789/12866>

Kovalchuk, O. I., Bondarenko, M. P., Okhrey, A. G., Prybytko, I. Y., & Reshetnyk, E. M. (2020). Features of using immersive technologies (virtual and augmented reality) in medical education and practice. *Morphologia*, 14(3), 158–164. <https://doi.org/10.26641/1997-9665.2020.3.158-164>

How to cite: Berezovska, T., Datsiuk, T. & Semeniuk-Prybaten, A. (2023). Legal aspects of Ukrainian national identity: from history to the present. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science*. (pp. 65-69). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

Правові аспекти української національної ідентичності: від історії до сучасності

Legal aspects of Ukrainian national identity: from history to the present

Березовська Тетяна Ігорівна ¹, Дацюк Тетяна Кузьмівна ², Семенюк-Прибатень Анна Вікторівна ³

¹ спеціаліст 1 категорії, викладач соціально-економічних дисциплін, Борщівського агротехнічного фахового коледжу, м.Борщів, Україна, Nykolyshyn_tanya@ukr.net, <https://orcid.org/0009-0000-6354-3617>

² кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри соціально-гуманітарних та загальноправових дисциплін, факультету №1, Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, м. Кривий Ріг, Україна, t.k.datsiuk@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1708-076X>

³ кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри археології, спеціальних історичних і правознавчих дисциплін Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, м. Кам'янець-Подільський, Україна, semanya31@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0003-0520-5083>

Accepted: October 8, 2023 | **Published:** November 2, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: Over the past six months, the process of transformation of the national identity of Ukrainians has significantly intensified and entered a new stage of development. The deep awareness of the people of their national identity contributes to the holistic and harmonious development of the state. The article analyses the formation of the identity of Ukrainian citizens in the process of European integration, which is a relevant and important area of research for Ukrainian specialists. The article

analyses the main aspects of the transformation of Ukrainian national identity in the context of intensification of European integration processes. The methods of synthesis, analysis, information gathering, and generalisation were used for the theoretical development of the topic. The main results present the components of Ukrainian and European identities and identify common points of contact in terms of their further convergence. The study analyses the change in Ukrainians' attitudes towards the EU after the full-scale Russian invasion and concludes that this process marked the beginning of a new stage in the formation of Ukrainian identity. The study also identifies the prospects for the development of the identity of Ukrainian citizens in the context of their gradual entry into the European space. The research is based on the study of historical experience and analysis of the impact of current events on the process of self-identification of Ukrainians as an independent state.

Keywords: national identity, social reality, national culture, nation-building, cultural values, civil society.

Вступ

Сучасна українська наука трактує поняття «ідентичність» як особливе позначення, що включає в себе відповідності всередині певної групи. Унікальні історичні, культурні, ціннісні та політичні зв'язки відрізняють певну групу від інших спільнот. Основна суть поняття ідентичності ґрунтується на емоційному аспекті особистості. Усвідомлення привілею своєї індивідуальності в окремих людей і груп сприяє формуванню індивідуальної та колективної ідентичності.

Термін «ідентичність» широко використовується в політичній науці. Особливо це стосується виразів «політична ідентичність» та «національна ідентичність», де спільнота є колективним суб'єктом з відмінною ідентичністю. Ключовим поняттям у контексті цього дослідження є національна ідентичність та її прояви в українському суспільстві.

Національна ідентичність – це сприйняття індивідом своєї приналежності до групи людей, об'єднаних на основі спільного громадянства, яке поділяють інші члени цієї групи. Це визначення ґрунтується насамперед на факторах соціальної інтеграції, таких як мова, історія, культурна пам'ять, спільна територія, економіка тощо. Виходячи з цього формулювання, можна сказати, що національна ідентичність визначається двома основними елементами: близькість індивіда до національної спільноти на основі емоційного контакту та наслідування громадянами певної країни спільних цінностей, традицій, мови.

Не існує фіксованого переліку чинників, що формують національну ідентичність, в тому числі й українську. Однак основними складовими національної самоідентифікації є історія розвитку нації, мова, культурна спадщина, загальнолюдські цінності, традиції та релігія. Існування позитивної та цілісної ідентичності спільноти та наявність у більшості населення чітко визначеної національної ідентичності є ключовими факторами для успішного розвитку будь-якої держави.

Українська національна ідентичність все ще перебуває на стадії формування і є «незавершеним проєктом». Формування української національної ідентичності розглядається через призму складових національної ідентичності: спільної мови, історичної пам'яті та релігійних переконань. Виходячи з цього, дослідник робить висновок, що лише цих трьох базових чинників недостатньо, щоб охопити весь спектр детермінант, які формують українську національну ідентичність. Процес її формування постійно стикається з викликами та перешкодами, пов'язаними з боротьбою за право мати власну незалежну державу.

Результати дослідження

Чимало дослідників вивчають питання правових аспектів української національної ідентичності у часовому проміжку від давнини і до сьогодення. Зокрема, Воуко (2022) визначає засади формування національної ідентичності в умовах російсько-української війни. Davyduyk (2023) розглядає використання конституційної моделі ідентичності, яка поєднує «дух народу» і універсальні цінності. Hnatenko (2018) подає основні історичні концепції формування української ідентичності, а саме: шовіністичну, трьох народів, автохтонно-вегетативну. Dvurechenska & Gusenytsia (2022) висвітлюють новий рівень української ідентичності у взаємозв'язку із євроінтеграційними процесами. Horinov & Dzapushko (2022) визначають особливості становлення національної ідентичності. Kislyuk (2018) у своєму дослідженні трактує поняття «національної ідентичності». Pometun (2023) виявляє чинники та механізми формування національної ідентичності. Про факти з історії щодо національної ідентичності українців вказує Vydaychuk (2022).

Питання ідентичності об'єктивно спричинено переходом багатьох сучасних суспільств до постіндустріальної стадії розвитку, зокрема, масовою глобалізацією в політичній і культурній сферах та медіатизацією світової культури. Ці тенденції ставлять під сумнів усталені маркери ідентичності, особливо ідентичність класичної моделі національної держави 19-20 століть. Деякі з них спираються на відомі фундаменталістські релігійні та етнічні цінності з історичних та культурних традицій, тоді як інші є цілком сучасними.

У цьому контексті формування решти українського етносу, з одного боку, ускладнюється, а з іншого – отримує нові можливості для прискорення.

У свою чергу, поступ у цій площині суттєво підвищить здатність України протистояти гібридній зовнішній агресії та пройти системну трансформацію всередині країни.

Щодо термінології, то ми віддаємо перевагу терміну «українська ідентичність». Національна – тому що вона не обмежується кордонами України. Етнічна – насамперед тому, що цінності, культура, традиції та обрядовість української нації не є загально визнаними.

Національна ідентичність – це почуття приналежності до нації, народу чи регіону, що виходить за межі громадянства. Національна ідентичність – це психологічний термін, що означає «визнання відмінностей», «відчуття і сприйняття "нас" і "них", які мають спільну ідентичність як нація, незважаючи на те, що складаються з різних народів, що входять до її складу». Історія, культура, традиції, фольклор, символи та спільна мова нації формують зв'язок між людьми, які належать до неї. Національна ідентичність пов'язана з патріотизмом – лояльністю та відданістю своїй країні. Це відчуття «нації як єдиного цілого, представленого її самобутніми традиціями, культурою та мовою». Вона являє собою насамперед результат присутності навколо нас національних символів, кольорів, мови, історичної пам'яті, культури, музики та кухні. Ці колективні елементи сягають корінням в історію нації. Психологи називають це почуття «ми», або переживання «взаємозалежності доль», яке визнається фундаментальним критерієм приналежності до групи. Національна ідентичність означає, що людина особисто формує важливі національні переконання і цінності та втілює їх у повсякденному житті.

Термін «національно-культурна ідентичність», який використовують деякі дослідники, за змістом близький до того, що ми розуміємо під поняттям національної ідентичності. Наприклад, на думку науковців у галузі освіти, національно-культурна ідентичність дитини характеризується суб'єктивним переживанням належності до української нації чи держави, свідомим прийняттям відповідних моральних цінностей, виявленням і формуванням відповідних етнічних Я-концепцій, таких як самоповага, національна гідність, здатність реалізовувати права і свободи,

справедливість, відповідальність, любов до України, любов до своєї долі, прагнення пов'язувати своє життя з долею України.

Поняття «етнічна ідентичність» є близьким за своєю природою до поняття «національна ідентичність». Представники етнографії та етнополітології часто розуміють етнічну ідентичність як узагальнення, як засіб виокремлення людей чи груп на основі певних характеристик і віднесення їх до певної етнічної спільноти.

Підсумовуючи, з точки зору різних наук, які вивчають феномен етнічної ідентичності, можна виділити кілька моментів: етнічна ідентичність людини формується протягом усього життя, її основи закладаються в дитинстві і зміцнюються в процесі соціалізації під впливом різних чинників; вона є досить стійким утворенням; етнічна ідентичність може ставати більш вираженою.

Висновки

Сильна національна ідентичність є вирішальним елементом розвитку України як незалежної європейської держави. Українське суспільство пододало кризу пошуку ідентичності і перейшло до етапу процвітання та визнання самобутності на тлі нинішньої війни з росією. Єдність щодо спільних проблем та європейське бачення майбутнього своєї країни згуртували населення та посилили процес формування української ідентичності.

Європейський Союз (ЄС) експериментує з різними способами формування наднаціональної ідентичності. Однак, враховуючи наявність спільних цінностей, історичного коріння та колективних цілей, можна стверджувати, що присутні необхідні елементи для того, щоб феномен ідентичності вийшов за межі однієї держави. У цьому контексті інтеграція української ідентичності в європейське співтовариство має відбуватися у формі двостороннього рішення, заснованого на рівності та взаємоповазі.

Українське суспільство має позбутися свого «язичницького» статусу в очах європейців і голосно заявити, що від початку 2022 року воно стане власним громадянином. Продовження процесу посилення громадянських ініціатив означає, що національна ідентичність українців набуде нового змісту. Виходячи з цього, процес європейської інтеграції, боротьба українців за те, щоб стати частиною Європи, та відстоювання демократичних цінностей відіграють важливу роль у трансформації національної ідентичності українців.

Література:

Boyko, S. (2022). The formation of the national identity of the Ukrainian people in the conditions of the Russian-Ukrainian war. *Ukrainian studies almanac*, 30, 17-22. DOI: <https://doi.org/10.17721/2520-2626/2022.30.2> [in Ukrainian].

Davydyuk, V. (2023). The national-constitutional model of identity as a guarantee of the consolidation of Ukrainian society. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: Law*, 79, 138-143. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.79.1.23> [in Ukrainian].

Dvurechenska, O., & Gusenytsia, A. (2022). The process of transformation of Ukrainian identity in the context of European integration processes. *Bulletin of Yaroslav Mudry NYU. Series: Philosophy, philosophy of law, political science, sociology*, 3(54). <https://doi.org/10.21564/2663-5704.54.265742> [in Ukrainian].

Glushanytsia, N. V., Konoplianyk, L. M., Pryshupa, Y. Yu., Shostak, O. G., Kolisnychenko, A. V., & Kharytska, S. V. (2020). The role of the formation of national identity in the system of social

communications. Scientific publications of the Department of Foreign Languages and Applied Linguistics, 176-231. <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/44133>

Horinov, P., & Drapushko, R. (2022). The formation of the national identity of Ukrainians as the basis of the national security of the Ukrainian state. *Legal scientific electronic journal*, 10, 26-30. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-10/2> [in Ukrainian].

Hnatenko, P. (2018). National identity and historical memory. *Scientific and theoretical almanac Grani*, 21(10), 164-169. DOI: <https://doi.org/10.15421/1718143> [in Ukrainian].

Kislyuk, K. (2018). Ukrainian identity: historical and cultural retrospectives and modern perspectives. *Philosophical thought*, 3, 48-65. URL: <https://dumka.philosophy.ua/index.php/fd/article/download/416/328> [in Ukrainian].

Vydaychuk, T. (2022). Aspects of the history of the Ukrainian language as a means of forming national identity and historical memory. *Ukrainian Pedagogical Journal*, (2), 48–63. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-2-48-63> [in Ukrainian].

Piontkovska, D. (2022). Psychological features of the formation of the national identity of Ukrainians in the conditions of the Russian-Ukrainian war. *Collection of scientific works*, 19, 119-128. <https://doi.org/10.35619/praprv.v1i19.31>

Pometun, O. (2023). Teaching history and civic education as a factor in the formation of the national and civic identity of students and the conditions of the war and post-war development of Ukraine. *Ukrainian Pedagogical Journal*, 2, 62-72. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2023-2-62-72> [in Ukrainian].

SECTION: PEDAGOGICAL SCIENCES.

SEKCJA: NAUKI PEDAGOGICZNE.

How to cite: Andreou, G., Gillies, R., & Gkantaki, M. (2023). Collaborative Learning in Higher Education in Greece and Australia: Advantages and Challenges. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science*. (pp. 70-75). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

Collaborative Learning in Higher Education in Greece and Australia: Advantages and Challenges

Georgia Andreou¹, Robyn Gillies², Maria Gkantaki³

¹*Professor of Linguistics, Department of Special Education, University of Thessaly, Volos, Greece*

²*Professor of Linguistics, School of Education, The University of Queensland, St. Lucia, Australia*

³*Ph.D. Candidate, Department of Special Education, University of Thessaly, Volos, Greece*

Accepted: October 8, 2023 | **Published:** November 3, 2023 | **Language:** English.

Abstract: The present study aimed to investigate the advantages and challenges of implementing collaborative learning (CL) in higher education in Greece and Australia. Ten university instructors from both countries participated in this research by answering interview questions on the topic of CL. The results of the study showed that there are many similarities between the two countries concerning the advantages and challenges of implementing CL in higher education. However, further research is needed on the subject in order to give support to the claim that CL has a positive impact on higher education students' learning across countries and cultures.

Keywords: collaborative learning, higher education, Greece, Australia.

Introduction

CL is an effective pedagogy used to promote learning and critical thinking and it helps to develop students' communication skills, enhance self-regulated learning, and promote academic motivation (Cámara-Zapata & Morales, 2020). Students' learning is positively influenced by the relationships they create with each other and as a result, when students feel supported and safe in their classroom, learning is enhanced (Barksdale et al., 2021). Research indicates that CL creates such an environment, wherein students have opportunities to collaborate together and share their academic experiences, which promotes mutual learning (Eryilmaz & Cigdemoglu, 2019). Instructors are crucial in promoting dialogue among their students by teaching them how to ask questions, express their ideas, and evaluate the relevance of the topics they are discussing. Consequently, providing clear guidelines and task instructions play a crucial role in maximizing the effectiveness of such interactions (Sumtsova et al., 2018).

In particular, at universities, students often interact and collaborate in small groups to complete tasks like presentations, seminars, and group projects. Research indicates that working in groups encourages students to actively engage with the course content, develop their interpersonal skills, and gain a deeper understanding of complex concepts (Gisbert et al., 2017). In addition, it has been shown that individual differences that might exist among the members of the groups do not impede group productivity, but rather have a positive impact overall as they provide diversity within the group and perspectives which lead to innovative solutions to problems and a higher quality of the work produced (Nguyen-Phuong-Mai, 2019). However, although CL is often seen as beneficial, many instructors find it challenging to implement it in their classes (De Hei et al., 2015). Dependence on others for solutions and lack of time for group work may be factors that contribute to this challenge (Buchs et al., 2017).

While previous research has shown the benefits and challenges of CL (Chiu & Cheng, 2017; Gillies, 2011) and its impact on students' learning, few studies have focused on the perspectives of university instructors who apply CL in their classes. Further investigation is needed to determine how CL can be effectively integrated into university teaching and learning. Therefore, this study, conducted by researchers from Greece and Australia, aims to investigate the advantages and challenges as perceived by university instructors themselves in CL environments hoping to contribute to the understanding of the factors that play a crucial role in the university instructors' choice of implementing CL in their classes.

Main material

A case-study design with an interpretative-qualitative approach was used. In this study, thematic analysis, which is a foundational method for qualitative analysis, was employed to examine the collected data. Five instructors from the School of Education of the University of Queensland (UQ) in Australia and five instructors from the School of Humanities of the University of Thessaly (UT) in Greece were invited to participate in an interview on the topic of CL. The criteria for inclusion in the interview process were: implementation of CL in the class, and willingness to participate in an interview. The participants were 2 male and 3 female instructors from UQ, and 2 male and 3 female instructors from the UT. All instructors answered to interview questions and the average time for each interview was 25 min. Semi-structured interviews were conducted by researchers at the UQ in November and December 2022, and at the UT in April and May 2023. The interview questions were designed to be open-ended, enabling participants to provide additional information as they saw fit. During the interview the following two (2) questions were discussed:

1. What do you think are the advantages of implementing CL in your classroom?

2. What do you think are the challenges you face by implementing CL in your classroom?

At both universities, the authors collected and grouped the responses given by the participants. The researchers transcribed the content of the interviews, and then they reviewed the interview files and typed the text several times to ensure transcription accuracy. This process aimed to minimize potential errors in transcription. The participants' responses were grouped into themes, according to which of the two areas of interest they belonged, namely advantages or challenges. These themes were identified based on recurring themes and discussions, and this procedure provided a concise way of understanding the main findings of the research. Furthermore, ensuring confidentiality and privacy is a common practice to protect the participants in research studies. This involves concealing their real names and other identifiable characteristics to minimize the risk of exposing their personal information (Cohen et al., 2018). Participants at both universities were de-identified and given a unique ID number (for Greek male and female participants, e.g., GM1, GF2 and for Australian male and female participants, e.g., AM1, AF2). The participants were briefed on the research prior to conducting the research and after the data collection by the researchers. They were assured that their personal information was protected and they signed a consent form in which they indicated their comprehension of the research aims and confidentiality policies as well as their agreement to participate in the research.

Research Results

Regarding the first question, the advantages of CL, the first theme that emerged from the data collection was the learning environment. Participants from both Greece and Australia highlighted the importance of the interactive, pleasant, and safe environment that CL provides. They perceived this as an advantage and highlighted the importance and value they placed on the CL environment by the following comments: GF2: *“CL encourages people to engage in interactions that are not typically associated with traditional education.”*, AF3: *“Although my lesson plan is more theoretical in nature, CL has made the classroom more attractive to students.”*. This finding confirms previous research which has identified CL as a tool that enables students to learn in an appropriate learning environment (Barksdale et al., 2021).

The second theme that emerged from the data collection was the quality of learning. Participants from both countries agreed that implementing CL in their classrooms enhances the quality of students' learning. All participants believe that CL offers significant benefits to students as new ideas and different perspectives are presented which can help to solve complex problems, as it is shown in the following comments: GF1: *“By working together, individuals can combine their unique skills, experiences, and ideas to find creative solutions to complex challenges. This approach not only leads to better outcomes but also fosters a sense of community and cooperation. So, let's embrace the power of collective thinking and tackle complex problems together.”*, AM2: *“CL offers the benefit of fostering creativity among students, encouraging them to present more powerful and insightful perspectives in their group work. Furthermore, it enables students to approach subject matter from various angles, thereby promoting a more comprehensive understanding of the material.”*. Our results are in line with those of previous studies which found that CL contributed to comprehensive understanding of the material and to the use of creative solutions (Cámara-Zapata & Morales, 2020; O'Connor et al., 2017), indicating a high quality of learning.

On the other hand, regarding the second question, the challenges of CL, the first theme that emerged from the data collection was the constraints posed by the academic curriculum. In particular, in both universities most instructors referred to the lack of time and the students' concern about the grading system, as shown by the following comments: GF3: *“University courses are often crammed with material,*

leaving students feeling the constant pressure of limited time”, AM1: “Several students are anxious about their upcoming assessment. They are concerned about their abilities and fear not performing well.”. Previous research has also considered insufficient time a challenge for CL (Buchs et al., 2017), yet there is recent research that showed that effective implementation of CL can actually lead to time savings (Keramati & Gillies, 2022).

The second theme that emerged from the data collection was the constraints posed by students' individual differences, as shown in the following comments: GM4: *“Student diversity is evident in both personality and social skills. Some students are outgoing and prefer to communicate verbally, whereas others are reserved and dislike speaking in public.”*, AF5: *“Some students exhibit weak social skills and have trouble relating to their peers.”*. The answers provided by the instructors of the UT showed that they referred to individual differences owing to personality traits, while the instructors of the UQ mostly referred to individual differences owing to population diversity. In addition, the instructors of the UT reported insufficient knowledge of teamwork and lack of motivation and cooperative skills on the part of their students, a finding which is in line with a previous study (Le et al., 2018) which also reported the lack of cooperative skills as a challenge. At the UQ the individual differences of the students in CL classes appeared to exist because of the fact that most students are not native Australians, but they are students coming from different cultures mainly from East Asia, especially from China. Research has shown that Asian students are usually strong competitors in classes (Bempechat & Drago-Severson, 1999) a fact which seems university teachers consider a challenge in their implementing CL in their classes.

The third theme that emerged from the data collection was instructors' challenges. In both universities the participants referred to the instructors' attitude towards CL. In particular classroom management and insufficient familiarity of the instructors with CL were the two common challenges, as shown by the comments that follow: GF1: *“Instructors will require greater familiarity with CL as inadequate knowledge about it can hinder its effective utilization.”*, AM2: *“Lack of familiarity with CL results in difficulty in using it appropriately, compelling instructors to upgrade skills to gain better control over it.”*. Our results concerning the instructors' attitude and their lack of knowledge of how to implement CL in their classroom are in line with the results of previous studies which found a correlation between teachers' knowledge, self-efficacy, attitudes, and subjective norms regarding the use of cooperative learning (Abercrombie et al., 2019; De Hei et al., 2015; Kimmelman & Lang, 2019; Völlinger & Supanc, 2020)

Conclusions

This study revealed many similarities between the two countries regarding the usefulness of CL in higher education and the advantages it provides as well as the challenges it entails, as perceived by the instructors of Greek and Australian Universities. The results, as shown by the comments and answers given by the instructors of both countries during the interview process, indicate that CL is a valuable teaching and learning approach that should be incorporated into higher education teaching classrooms, yet certain challenges are emerged which are common in both higher educational systems. However, the results of this research should be treated with caution as there are certain limitations. It is a small-scale research in which a limited number of higher education instructors from both universities participated and only those who expressed interest and claimed to use the CL approach in their classrooms. Therefore, the results cannot be generalized as to the advantages and challenges of the CL approach, since with a different methodology, other than the interview, more instructors who use CL in their classrooms might be willing to take part, who had not expressed interest to participate in this study. Therefore, further research with larger samples is needed on the topic of collaborative learning in higher education, its advantages and challenges and whether those are different among various countries and cultures, in order to strengthen the claim that collaborative learning improves learning outcomes for students.

References

- Abercrombie, S., Hushman, C.J., & Carbonneau, K.J. (2019). The influence of timing of peer cooperation on learning. *Educational Psychology*, 39(7), 881–899. <https://doi.org/10.1080/01443410.2019.1567690>
- Barksdale, C., Peters, M.L., & Corrales, A. (2021). Middle school students' perceptions of classroom climate and its relationship to achievement. *Educational Studies*, 47(1), 84–107. <https://doi.org/10.1080/03055698.2019.1664411>
- Bempechat, J., & Drago-Severson, E. (1999). Cross-national differences in academic achievement: beyond etic conceptions of children's understandings. *Review of Educational Research*, 69(3), 287–314. <https://doi.org/10.3102/00346543069003287>
- Buchs, C., Filippou, D., Pulfrey, C., & Volpé, Y. (2017). Challenges for cooperative learning implementation: Reports from elementary school teachers. *Journal of Education for Teaching*, 43(3), 296–306. <https://doi.org/10.1080/02607476.2017.1321673>
- Cámara-Zapata, J.M., & Morales, D. (2020). Cooperative learning, student characteristics, and persistence: An experimental study in an engineering physics course. *European Journal of Engineering Education*, 45(4), 565–577. <https://doi.org/10.1080/03043797.2019.1569593>
- Chiu, P.H., & Cheng, S.H. (2017). Effects of active learning classrooms on student learning: A two-year empirical investigation on student perceptions and academic performance. *Higher Education Research and Development*, 36(2), 269–279. <https://doi.org/10.1080/07294360.2016.1196475>
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2018). *Research methods in education*. Rutledge.
- De Hei, M.S., Strijbos, J.W., Sjoer, E., & Admiraal, W. (2015). Collaborative learning in higher education: Lecturers' practices and beliefs. *Research Papers in Education*, 30(2), 232–247. <https://doi.org/10.1080/02671522.2014.908407>
- Eryilmaz, M., & Cigdemoglu, C. (2019). Individual flipped learning and cooperative flipped learning: Their effects on students' performance, social, and computer anxiety. *Interactive Learning Environments*, 27(4), 432–442. <https://doi.org/10.1080/10494820.2018.1522652>
- Gillies, R. (2011). Promoting thinking, problem-solving and reasoning during small group discussions. *Teachers and Teaching Theory Practice*, 17(1), 73–89. <https://doi.org/10.1080/13540602.2011.538498>
- Gisbert, D.D., Seuba, M.C., & Coll, M.F. (2017). Enhancing expectations of cooperative learning use through initial teacher training. *International Journal of Educational Psychology*, 6(3), 278–300. <https://doi.org/10.17583/ijep.2017.2504>
- Keramati, M.R., & Gillies, R.M. (2022). Advantages and challenges of cooperative learning in two different cultures. *Education Sciences*, 12(1), 3. <https://doi.org/10.3390/educsci12010003>
- Kimmelman, N., & Lang, J. (2019). Linkage within teacher education: Cooperative learning of teachers and student teachers. *European Journal of Teacher Education*, 42(1), 52–64. <https://doi.org/10.1080/02619768.2018.1547376>

- Le, H., Janssen, J., & Wubbels, T. (2018). Collaborative learning practices: Teacher and student perceived obstacles to effective student collaboration. *Cambridge Journal of Education*, 48(1), 103–122. <https://doi.org/10.1080/0305764X.2016.1259389>
- Nguyen-Phuong-Mai, M. (2019). Culturally appropriate face strategies in cooperative learning with insight from cultural neuroscience. *Comparative Education*, 55(1), 66–96. <https://doi.org/10.1080/03050068.2018.1541664>
- O'Connor, C., Michaels, S., Chapin, S., & Harbaugh, A.G. (2017). The silent and the vocal: Participation and learning in whole-class discussion. *Learning and Instruction*, 48(1), 5–13. <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2016.11.003>
- Sumtsova, O., Aikina, T., Bolsunovskaya, L., Phillips, C., Zubkova, O., & Mitchell, P. (2018). Collaborative learning at engineering universities: Benefits and challenges. *International Journal of Emerging Technologies in Learning*, 13(1), 160–177. <https://doi.org/10.3991/ijet.v13i01.7811>
- Völlinger, V.A., & Supanc, M. (2020). Student teachers' attitudes towards cooperative learning in inclusive education. *European Journal of Psychology of Education*, 35(1), 727–749. <https://doi.org/10.1007/s10212-019-00435-7>

How to cite: Kozhushko, O. (2023). To the issue of borrowing foreign experience in the administrative and legal regulation of volunteer activities. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science*. (pp. 76-78). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

До питання адміністративно-правового регулювання волонтерської діяльності в Україні в умовах європейської інтеграції

To the issue of borrowing foreign experience in the administrative and legal regulation of volunteer activities

Кожушко О. О.

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри правових та інформаційних технологій
Відокремлений структурний підрозділ закладу вищої освіти «Відкритий міжнародний
університет розвитку людини «Україна» Хмельницький інститут соціальних технологій м.
Хмельницький, Україна, <https://orcid.org/0000-0001-6939-1466>*

Accepted: October 15, 2023 | **Published:** November 3, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: The national legislation of different countries of the world has very different approaches to regulating the issue of volunteering. Volunteering is the social orientation of the services provided: persons in difficult life circumstances, children and youth who are in a difficult life situation due to disability, illness, homelessness, orphanhood, poverty, conflicts and cruel treatment in the family, etc. Having studied foreign experience, analyzed foreign legislation in the field of legal regulation and regulation of volunteering, conclusions and proposals were formulated regarding the improvement of the provisions of the current Ukrainian administrative legislation in the field of volunteering.

Key words: volunteering, legislation, foreign experience.

Вступ

Українське законодавство волонтерство визначає як добровільну безоплатну суспільно корисну діяльність, спрямовану на вирішення або пом'якшення соціальних проблем (Верховна Рада України, 2011). Дотепер, особливим та актуальним напрямком волонтерства є надання такої допомоги Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, правоохоронним органам, органам державної влади під час дії особливого періоду, дії правового режиму надзвичайного чи

воєнного стану, проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації у Донецькій та Луганській областях, здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України та/або іншої країни проти України; надання волонтерської допомоги для подолання наслідків бойових дій, терористичного акту, збройного конфлікту, тимчасової окупації; утвердження української національної та громадянської ідентичності; надання волонтерської допомоги для подолання наслідків збройної агресії Російської Федерації проти України та/або іншої країни проти України, а також для післявоєнного відновлення і розвитку України; надання волонтерської допомоги особам/сім'ям, які опинилися у складних життєвих обставинах через шкоду, завдану бойовими діями, терористичним актом, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією, збройною агресією російської федерації проти України та/або іншої країни проти України (Верховна Рада України, 2011).

Кабінет Міністрів України, Національна соціальна сервісна служба України, інші органами державної влади та органи місцевого самоврядування – це ті органи, що відповідають за реалізацію державної політики у сфері волонтерської діяльності.

Результати дослідження

Аналізуючи та порівнюючи законодавство країн Європейського Союзу, можна виокремити певні особливості у регламентації порядку укладання договору про співпрацю, у визначенні напрямів волонтерської діяльності, у порядку створення та порядку здійснення контролю за волонтерською діяльністю в зарубіжних країнах.

Структуруючи особливості юридичного оформлення волонтерських відносин, привертає увагу процедура підписання договору про співпрацю. У Польщі на початку співробітництва сторони укладають договір про співпрацю. В договорі чітко прописуються умови, предмет, обсяг співробітництва. В Україні такий механізм працює не в повній мірі. Здебільшого організації досі не укладають договорів про співпрацю з волонтерами, окрім тих, хто збирають кошти у громадських місцях (Громадський простір, 2015). У Чехії також договір між волонтерами та організацією обов'язково укладається у письмовій формі. І є дві форми для таких договорів залежно від тривалості волонтерської діяльності: у випадку довгострокової волонтерської служби (більше 3 місяців); у випадку короткострокової волонтерської служби, для виконання якої волонтер направляється за кордон (Центр демократії та верховенства права, 2022).

Цікавими для порівняння є також вимоги до особи волонтера, які висувають національні законодавства зарубіжних країн. Польське законодавство не визначає чітких вимог стосовно освіти волонтерів. Хоча у законі про суспільно корисну діяльність зазначається, що волонтер повинен мати кваліфікацію, необхідну для надання певних послуг та відповідати іншим вимогам волонтерської роботи певного напрямку. В Україні також немає конкретних вимог до освіти волонтера.

По різному визначається вікова категорія для особи-волонтера. В Чеській Республіці волонтером може бути особа старша 15 років, якщо мова йде про здійснення волонтерської діяльності на території Чеської Республіки і старша 18 років, якщо здійснює волонтерську діяльність за кордоном. Закон України "Про волонтерську діяльність" передбачає можливість здійснювати волонтерську діяльність з 14 років, а тому його норми не поширюються на ситуації, коли до таких проєктів залучені діти молодшого віку.

Законодавство зарубіжних країн регулює волонтерську діяльність за досить обмеженим переліком напрямів. Кожен з цих напрямів є серед пріоритетів для уряду країни. Так, закон Чеської Республіки передбачає можливість здійснення волонтерської діяльності за такими напрямами:

- 1) допомога безробітним, особам похилого віку, соціально незахищеним верствам, особам з інвалідністю, представникам національних меншин, особам, які відбувають покарання у місцях позбавлення волі, наркозалежним, особам, що потерпають від домашнього насильства, іммігрантам, а також допомога у догляді за дітьми, молоддю й сім'ями у вільний час;
- 2) допомога у випадку природних, екологічних або гуманітарних катастроф, у захисті та покращенні навколишнього середовища, у турботі про збереження культурної спадщини, в організації культурних, благодійних заходів із збору коштів для осіб, перелічених вище;
- 3) допомога у реалізації програм розвитку та у рамках діяльності проєктів та програм міжнародних організацій та установ, у тому числі міжнародних неурядових організацій (Центр демократії та верховенства права, 2022).

Узагальнюючи досвід зарубіжних країн, можна дійти висновку, що всі країни обов'язково регулюють питання щодо відшкодування витрат волонтера, шляхом надання певних пільг, субсидій, але, в основному, шляхом звільнення від сплати податку з доходів.

Висновки

Таким чином, беручи до уваги Закон України «Про волонтерську діяльність», досвід волонтерів зарубіжних країн, аргументи вітчизняних науковців, громадських діячів, досвід та практику українських волонтерів, до поширених причин виникнення перепон у волонтерській діяльності в Україні можна віднести наступні:

- а) недостатність державної підтримки (у вигляді податкових стимулів та субсидій для організацій, що залучають волонтерів);
- б) недостатня імплементація сучасних міжнародних практик обов'язковості письмового договору з волонтером та обов'язкове страхування життя волонтера.

Тому необхідно вдосконалити правову базу, яка регламентує ці суспільні відносини. Тож варто запровадити наступне:

- 1) нормативне закріплення податкових пільг, субсидій або відшкодувань хоча би для окремо визначених напрямів волонтерської діяльності;
- 2) закріпити обов'язковість страхування життя волонтерів.

Література

Верховна Рада України. (2011, квітень 19). Про волонтерську діяльність : Закон України від 19 квіт. 2011 р. № 3236-VI. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>.

Громадський простір. (2015, лютий 9). Волонтерство і податки в ЄС. <https://www.prostir.ua/?news=volonterstvo-i-podatky-v-es>.

Центр демократії та верховенства права. (2022, листопад 29). Як створити сприятливе законодавче середовище для волонтерів? Уроки із законодавства та його імплементація в Чехії. <https://cedem.org.ua/analytics/vol>

SECTION: SOCIAL COMMUNICATIONS.

SEKCJA: KOMUNIKACJA SPOŁECZNA.

How to cite: Bidzilya, Y., & Solomin Y. (2023). Analysis of linguistic means in political debates: strategies of persuasion and manipulation. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 79-82). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

Аналіз мовленнєвих засобів у політичних дебатах: стратегії переконавання та маніпуляції

Analysis of linguistic means in political debates: strategies of persuasion and manipulation

Юрій Бідзіля¹, Євген Соломін²

¹доктор наук із соціальних комунікацій, професор кафедри журналістики, декан філологічного факультету, Державний вищий навчальний заклад "Ужгородський національний університет", м. Ужгород, Україна, bidzilja@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-5134-3239>

²кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент, завідувач кафедри журналістики, філологічний факультет, Державний вищий навчальний заклад "Ужгородський національний університет", м. Ужгород, Україна, evgenlnu@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-6770-5505>

Accepted: October 15, 2023 | **Published:** November 5, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: The study provides a definition of the essence of political discourse, since the main goal is to highlight the main manipulative practices and beliefs in political debates. In general, political discourse has many manifestations, but debates are the most indicative in terms of manipulation and persuasion. A summary table has been compiled showing the relationship between the main functions of political debates and their manipulative component. A list of the most commonly used manipulative strategies is provided.

Keywords: manipulation, persuasion, manipulative strategy, political debate, political discourse, opponent, verbal and non-verbal communication.

Вступ

Політика відіграє важливу роль у сучасному громадському та приватному житті людини, проявляється в усіх осередках соціуму. Політичний слід простежується майже в усіх сферах: культурній, історичній, економічній, соціальній тощо.

З огляду на це спостерігається дуже тісний взаємозв'язок між політикою та стилем і типом мови. Цей взаємозв'язок постійно відстежують і моніторять психологи, соціологи, філологи, філософи, соціолінгвісти, громадські діячі, тренери й коучі з ораторського мистецтва та нейролінгвістичного програмування (НЛП). Актуальність дослідження полягає саме в тому, що значення мови (мовлення), її стилістики, забарвленості та змістового наповнення тексту зараз набуває широкої популярності й має розглядатися з різних аспектів, зокрема щодо можливості маніпулятивного впливу й тактик переконання.

Мета дослідження

Виявити та проаналізувати основні маніпулятивні механізми в процесі політичного дискурсу.

Результати дослідження

Політичний дискурс є унікальним способом міжособистісної комунікації, яка здебільшого проявляється у вербальному та невербальному висловленні своїх думок і позицій учасниками цього дискурсу, відповідно до особистих поглядів, бачення та переконань.

Зосередимо нашу увагу саме на вербальному прояві політичного дискурсу. Так, основними його видами є політичні публічні виступи в ЗМІ, прес-конференції, відеозвернення, прямі ефіри в соціальних мережах, дебати на телебаченні.

Політичний дискурс, найяскравішим проявом якого є політичні дебати, має функції, що в той чи інший спосіб відображаються у стратегіях переконання та маніпуляцій (табл. 1).

Таблиця 1

Взаємозв'язок функцій політичних дебатів та основних стратегій переконання та маніпуляції

Функція	Сутність	Маніпулятивний складник
Персуазивна	Вплив на співрозмовника через усні або письмові засоби передачі інформації із закликом до певних дій або намаганням переконати в чомусь	Це явний вплив на опонента. Зазвичай співрозмовник говорить дуже швидко, не даючи часу схаменутися та навести контраргументи. Дуже часто цю техніку використовують політичні діячі та прокурори
Сугестивна	Прихований вплив на опонента, зазвичай щодо ціннісних орієнтирів і переконань	Навіювання та переконання співрозмовника з використанням неявних засобів міжособистісної комунікації. Часто використовується в психологічній практиці, коли потрібно отримати від пацієнта бажаний результат
Інформативна	Інформування співрозмовника щодо тих чи інших додаткових фактів, які допомагають прийти до спільної думки. Здебільшого є допоміжною функцією	Оперування інформацією (найчастіше прихованою) є непоганим «козирем» в руках політичного діяча під час політичних дебатів. Інформація може як допомогти дійти спільного рішення, так і звести нанівець політичну кар'єру свого опонента
Експресивна	Ця функція показує індивідуальність співрозмовника, його здатність надавати емоційного забарвлення розмові	Емоційне забарвлення дебатів залежить здебільшого від прояву цієї функції. Це можуть бути провокуючі вислови, підвищена емоційна забарвленість монологу, жести, рухи, які можуть як спонукати до дії, так і маніпулювати поведінкою суперника
Комунікативна	Відповідає за донесення інформації від одного співрозмовника до іншого	Ця методика дає змогу краще пізнати психотип опонента, його комунікативні можливості та підходи. Зазвичай саме комунікативна функція

показує, наскільки співрозмовник може апелювати до тих чи інших контраргументів свого візаві.

Джерело: власна розробка авторів на основі (Гнезділова, 2018; Кобзева, 2019).

Загалом, оперуючи нормами переконливої комунікації, варто дотримуватися таких законів (Вінтонів, 2018):

- ✚ розуміння опонента не означає прийняття його точки зору та політичної позиції;
- ✚ доведення своєї позиції не завжди значить ефективне переконання в ній аудиторії та співрозмовника;
- ✚ найважливіше, що має зробити політичний діяч, – це створити максимальну емоційну прихильність аудиторії до себе. Про це свідчать екзит-поли та онлайн-опитування аудиторії безпосередньо під час політичних дебатів.

Головними способами реалізації цих законів є основні маніпулятивні стратегії, а саме (Лукіна, 2021):

- ✚ Використання актуальних для певного політичного періоду лексичних одиниць, як-от «Євромайдан» (період 2013–2014 років), «Революція гідності», «тітушки» тощо. Цей маніпулятивний хід налаштовує суспільство на підтримку оратора, ніби вказуючи, що він перебуває в одному середовищі з аудиторією, говорить з людьми однією мовою та вживає ті ж самі терміни, що й вони. Це елемент стратегії «Ми з вами – одне ціле» або «Я такий, як і ви» – стратегії ідентифікації (в цьому разі мовної);
- ✚ Стратегія викривлення інформації. Досить активно використовується на політичних дебатах з метою показати ту чи іншу ситуацію у вигідному світлі для одного із співрозмовників. Яскравим прикладом є висвітлення росією своїх жахливих злочинів у форматі інформаційних повідомлень на місцевих ЗМІ – абсолютне викривлення фактів і доказів вчинених злочинів, які натомість виставляються як «акт допомоги та звільнення»;
- ✚ Стратегія імунізації. Використовується, коли політичному діячеві потрібно схилити на свій бік більшість глядацької аудиторії. Вона досить тісно пов'язана з експресивною та комунікативною функціями. Приклад її використання: «українці – сильна та незламна нація, нас ніхто не зможе здолати. Ми тут – на своїй землі». Інакше кажучи, якщо ви не поряд зі своїм народом або живете зараз на іншій території, ви вже не є елементом сильної та незламної нації. Дуже часто такі аргументи висловлюються щодо тих політичних діячів, які перебувають поза межами країни і не беруть активної участі в управлінні державою або регіонами.

Висновки

Як бачимо, задля досягнення кінцевої мети – перемоги (політичної або особистої), політичні діячі використовують багато різних тактик і практик. І не завжди вони бувають чесними та коректними щодо своїх опонентів. Для того щоб адекватно протистояти подібним маніпулятивним стратегіям і тактикам, потрібно бути широко обізнаним у їх різноманітності і час від часу практикувати їх використання.

Література

Вінтонів, М. О., Вінтонів, Т.М., & Мала, Ю.В. (2018). *Синтаксичні засоби експресивізації в українському політичному дискурсі*. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ». <https://core.ac.uk/download/pdf/185262448.pdf>

Гнезділова, Я. В. (2018). Персуазивна VS маніпулятивна функції мета комунікації. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка Філологічні науки*, 1, 63–68 <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/handle/787878787/1220>

Кобзева, О. О. (2019). Особливості організації сучасного електорального дискурсу. *Закарпатські філологічні студії*, 1(9), 93–97 <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jsru/handle/lib/33260>

Лукіна, Л. В. (2021). Політичний дискурс: сутність та особливості застосування. *Політикус*, 2, 75–80. <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2021-2.13>

How to cite: Plazova, T., Horbenko, I., & Vilchynskiy, O. (2023). Media influence on the formation of public opinion and political preferences in the digital age. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 83-86). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

Вплив медіа на формування громадської думки і політичні вподобання в епоху цифрової інформації

Media influence on the formation of public opinion and political preferences in the digital age

Плазова Тетяна Іванівна ¹, Горбенко Інна Федорівна ², Вільчинський Олександр Казимирович ³

¹ кандидат історичних наук, доцент, кафедра воєнної історії, Національна академія сухопутних військ імені Гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів, Україна, taniaiviv17@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-8690-1031>

² кандидат філологічних наук, доцент кафедри видавничої справи та редагування, факультет журналістики, Запорізький національний університет, м. Запоріжжя, Україна, ingo16@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0003-2190-0887>

³ кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент кафедри філософії та суспільних наук, історичний факультет Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна, vilchuk2008@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-8369-1692>

Accepted: October 15, 2023 | **Published:** November 7, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: In the digital information age, the media play an important role in shaping public opinion and political preferences. Modern mass communications, such as social networks, news portals and television channels, have provided every member of society with unlimited access to information. The thesis is devoted to highlighting the impact of media resources on the formation of public opinion and political preferences. The following research methods were used: critical analysis, generalisation and systematisation; the inductive method was applied. The thesis presents the coverage of the terms "public

opinion" and "political preferences" and identifies the impact of media resources on the formation of public opinion.

Keywords: media resources, public opinion, political preferences, disinformation, fakes.

Вступ. Вплив медіа на формування громадської думки і політичні вподобання в епоху цифрової інформації представляє собою важливу та актуальну проблему, яка завжди привертала увагу дослідників та громадськості. Сучасний інформаційний ландшафт, насичений різноманітними джерелами інформації, від великих новинних агентств до соціальних мереж та інтернет-платформ, суттєво перетворив медіасередовище. Цифрова трансформація привела до змін у способах, якими люди споживають і сприймають інформацію, відкривши нові можливості для медіа впливати на громадську думку і політичні вподобання. У цьому контексті, аналіз феномену медіавпливу стає необхідністю для кращого розуміння взаємозв'язку між медіа та громадськістю в сучасному світі.

Мета роботи полягає в дослідженні впливу медіа на формування громадської думки та політичні вподобання в епоху цифрової інформації.

Досягнення мети зумовлює необхідність виконання наступних *завдань*: 1) висвітлення понять «громадська думка», «політичні вподобання» в сучасному суспільстві; 2) визначення впливу на формування громадської думки та політичних вподобань. Об'єктом роботи виступає процес формування громадської думки та політичних вподобань. Предмет роботи – особливості впливу медіаресурсів на формування громадської думки та політичних вподобань.

Результати дослідження. В сучасному цифровому інформаційному середовищі вплив медіа на формування громадської думки та політичних уподобань має вирішальне значення. Соціальні медіа, онлайн-новини, цифрові платформи та інші медіаканали стали найважливішими джерелами інформації для громадян у цьому переході до цифрового інформаційного середовища.

Авторка Світла (2023) вважає, що громадська думка – це сукупність поглядів, переконань, цінностей і уявлень, які є загальними для певної групи людей, громади, суспільства або країни. Така «думка» відображає узгоджені переконання і ставлення людей до різних аспектів життя, таких як політика, соціальні питання, культура, економіка, мистецтво тощо. Громадська думка формується на основі взаємодії і обміну інформацією між членами суспільства. Засоби масової комунікації, такі як медіа, соціальні мережі, телебачення, радіо та інтернет, грають важливу роль у формуванні та вираженні громадської думки, оскільки вони надають можливість громадянам обмінюватися інформацією та думками.

Отже, громадська думка, що формується на базі взаємодії та інформаційного обміну, має безпосередній вплив на політичні вподобання і рішення громадян. У країнах з демократичними системами політичні партії та кандидати залежать від підтримки громадської думки (Дембіцький, 2023). У цьому контексті, розуміння впливу медіа на політичні вподобання стає надзвичайно важливим. Важливим аспектом є також питання, як можна заохочувати інформаційну грамотність та критичне мислення серед громадян, щоб вони могли більш об'єктивно оцінювати інформацію.

Політичні вподобання - це індивідуальні або колективні переконання і відданість певним політичним партіям, ідеям, кандидатам або політичним програмам. Вони визначають, які політичні погляди і цінності підтримують індивідуальні громадяни або групи громадян. Політичні вподобання впливають на те, як люди голосують на виборах, як вони ставляться до конкретних політичних рішень і як вони підтримують або протиставляються політичним партіям і лідерам (Bossert, Clark, D'Ambrosio, & Lepinteur, 2023). Медіа, включаючи телевізію, інтернет та соціальні мережі, є не тільки джерелом інформації, але і платформою для політичної агітації та публічного обговорення. Політичні лідери використовують медіа для висловлення своїх поглядів і програм, а також для маніпуляції громадською думкою. Організовані кампанії, політичні рекламні матеріали та дебати на телебаченні можуть впливати на виборчий вибір громадян.

Політичні вподобання можуть бути сталими або змінюватися з часом під впливом нових інформаційних подій, соціокультурних змін чи політичних лідерів. Вони є важливим елементом політичної участі громадян і визначають їхню участь у виборчих процесах та громадських діях (DePaula, 2023).

В таблиці 1 представлено способи впливу на формування громадської думки та політичних вподобань

Таблиця 1

Способи впливу на формування громадської думки та політичних вподобань

№	Спосіб	Приклади впливу
1	Фільтрування інформації	Алгоритми соціальних мереж та новинних порталів обмежують доступ до певних новин або підсилюють певні теми
2	Дезінформація та фейки	Поширення неправдивої інформації через мережі може впливати на громадську думку та ставлення до політичних подій чи лідерів
3	Медійна концентрація	Власники великих медіакорпорацій можуть визначати пріоритети та змінювати сприйняття громадськістю різних подій
4	Громадська журналістика	Незалежні журналісти та громадянська журналістика можуть виправляти неточності і розкривати правдиву інформацію
5	Персоналізація інформації	Мікротаргетинг та персоналізація контенту можуть впливати на політичні переконання і ставлення до певних кандидатів або партій

Джерело: власна розробка авторів на основі (Світла, 2023;.de León, 2023; Богуш, 2021)

Отже, вплив медіа на формування громадської думки і політичних уподобань є комплексним процесом, який включає в себе різноманітні напрямки, від фільтрування інформації до дезінформації та медійної концентрації. Медіа мають великий вплив на сприйняття політичних подій та ставлення до них. Розуміння цих аспектів є важливим для аналізу та регулювання медіа-середовища, а також для забезпечення інформованості громадян та збереження об'єктивності громадської думки.

Сучасне медіасередовище відіграє ключову роль у визначенні та впливі на уявлення суспільства про події, політичних лідерів і політичні питання. Цифрова трансформація змінила спосіб, яким суспільство споживає інформацію, зробивши медіа більш доступними та інтерактивними. Проте це також призвело до викликів, які можуть сприяти виникненню «інформаційних бульбашок» і маніпуляціям громадською думкою. Медіа впливають на формування громадської думки і політичних вподобань через різні механізми, включаючи власність над медіакомпаніями, вибір і представлення новин, агрегацію інформації та використання алгоритмів для персоналізації контенту. Однак інформаційна грамотність, критичне мислення та доступ до різноманітної інформації можуть відігравати важливу роль у підвищенні свідомості і відсіюванні дезінформації.

Висновки. Розуміння впливу медіа на громадську думку і політичні вподобання є важливим завданням для сучасного суспільства, оскільки воно визначає як політичний ландшафт, так і сприйняття подій та розвиток громадської думки. Аналіз і регулювання цього впливу стають важливими завданнями для забезпечення об'єктивності, інформованості і вільного обміну інформацією в сучасному суспільстві. Подальші дослідження у цій галузі допоможуть краще зрозуміти сучасне медіасередовище і розробити стратегії та політики, спрямовані на забезпечення об'єктивності, інформованості і захисту громадської думки в цифровій епохі.

Література

Богуш, Л. А. (2021). Вплив медіа на формування громадської думки у світі. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*, 32(71), 1. DOI: <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.1-3/49>

Дембіцький, С. С. (2023). Особливості громадської думки в Україні під час війни (академічний досвід). *Вісник Національної академії наук України*, (5), 86-89. DOI: <https://doi.org/10.15407/vsn2023.05.086>

Світла, В. В. (2023). Громадська думка та політичні наслідки діджиталізації: специфіка та її вектори взаємовпливу. *Політологія*, 2(58), 285-310. DOI: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2023.2\(58\).285610](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2023.2(58).285610)

Bossert, W., Clark, A. E., D'Ambrosio, C., & Lepinteur, A. (2023). Economic insecurity and political preferences. *Oxford Economic Papers*, 75(3), 802–825. DOI: <https://doi.org/10.1093/oep/gpac037>

de León, E. (2023). On Issue Survival: News Media and How Political Issues Remain Salient in the Face of Crisis. *International Journal of Public Opinion Research*, 35(3), DOI: <https://doi.org/10.1093/ijpor/edad024>

DePaula, N. (2023). Political ideology and information technology in government online communication. *Government Information Quarterly*, DOI: doi.org/10.1016/j.giq.2022.101747

**Futurity
Publishing**

How to cite: Karadimou M. (2023). Scraping the Tip of the Iceberg: The Multifaceted Roles of School Leaders. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 87-91). Futurity Research Publishing. https://futuraity-publishing.com/international_conference_3/

Scraping the Tip of the Iceberg: The Multifaceted Roles of School Leaders

*Maria, Karadimou*¹

¹PhD, Post PhD Researcher, Aristotle University of Thessaloniki, Greece

Accepted: October 12, 2023 | **Published:** November 7, 2023 | **Language:** English

Abstract: Educational leadership is an important issue for the modern educational reality. The purpose of this article is to emphasize the necessity of the modern leader teacher not just to be limited to the performance of their duties, but to function as a manager of human relations, as a connecting link with society, and as a shaper of the school climate. The article concludes that contemporary social conditions require that the helm of school leadership should be in the hands of people who possess both the knowledge as well as the skills to cope with the demands of this complex role.

Keywords: cooperation school-society, educational leadership, HR management, ideal leader, school culture

Introduction

The role that the educational leader is called upon to play is particularly complex, since they must possess basic management knowledge, contribute to the formation of an appropriate climate, and coordinate the Teachers' Association, acting as an animator, while at the same time they must be the connecting link between the school unit and the wider local community. All this multi-role nature makes the task that they must carry out particularly difficult, since they are often called upon to make decisions, which may also conflict with each other (Lemoni & Kolezakis, 2013). Below there is a brief mention of some of the key roles that a leader teacher is called upon to serve in the needs of the modern school.

Research Results

The educational leader as a human relationship manager

The leader teacher is a central person in shaping the school climate (Price, 2012). As Northouse (2015) argues, the situations that arise in the school environment and are related to the school leader can be resolved through communication, since human interaction constitutes a basic function of a group and presupposes the existence of a voluntary influence on the behavior of its members (Chance, 2013). It becomes clear from the above that the utilization of processes of dialogue and communication by the educational leader is considered particularly important for increasing the dynamics of educational leadership in the school (Brezicha et al., 2015). In order to be effective in their work, the educational leader must be characterized by a number of leadership skills, such as the intended inspiration, the motivation of the school's human resources, the gift of communication and persuasion, systemic thinking, the ability to receive creatively decisions and problem solving through rational thinking, the existence of emotional intelligence and self-regulation such as anger management (Bouradas, 2018, p. 92), so that they can deal with the daily challenges that arise in an optimal way.

The educational leader as a connecting link with society

The way in which the school is interested in its students is also reflected by the interest it shows in the families of its students. If the school perceives the students as individual entities, then it is not able to perceive the important role that the family can play as a partner in the school education of the children, since the partners have common interests but also responsibilities, providing the appropriate opportunities for development (Epstein, 2018).

Of particular interest is the fact that a theory that comes from a completely different field than that of education, such as the theory of social capital, is also applicable in the field of education. The theory of social capital is based on the idea that relationship formation through the creation of social networks between the actors involved contributes to the educational outcomes of students (Ehlen et al., 2016; Green, 2018). More specifically, it argues that there are influences between the home, the school and the community, which interact and can affect the students, thus necessitating the direct cooperation of the decision-makers for the benefit of the children (Epstein & Sheldon, 2016).

Partnerships between the school and agencies can help improve school climate, strengthen school programs, develop networks with the school and the wider community, help teachers understand parents, who in turn will help support teachers' efforts. The goal between school, family and society cooperation is not to reproduce successful students but to guide and motivate them to produce their own successes, through a safe and cooperative framework for themselves (Epstein, 2018).

Educational leaders can play a catalytic role in this entire project, as it is particularly useful to form and maintain communication with the local community. This can be achieved through regular meetings, newsletters and social media, as channels to inform parents and community members about school activities, achievements, and daily challenges (Blank, 2017).

The leader teacher as a shaper of school culture

For an organization, having a culture is particularly important because it gives meaning to every part of its operation as well as to all the elements that it is consisted of. One of the most basic functions of culture is the formation of attitudes and behaviors, but also ensuring the stability of the organization (Amiras, et al., 2018). When it comes to culture formation, the role of the leader teacher dominates, as they should act as a role model that conveys the core of shared beliefs, values and behaviors. They should take care to promote cultural awareness and respect for individuals as well as group differences (Blair, 2010), implement programs and innovative actions with the participation of teachers, parents and the local community (Dickerson & Helm-Stevens, 2011). To achieve the above, it is considered necessary to

promote the training and cooperation of teachers with other school units, encouraging feedback and giving courage in times of crisis (Amiras, et al., 2018).

An educational leader should know the culture and history of their school as well as be able to evaluate aspects of organizational culture in education and identify which are constructive and which are detrimental (Golia, et al., 2013). According to Saitis (2012, p. 234–241), the role of the school administration in shaping the school culture focuses on three main axes. The first area concerns the cooperation of the leader teacher with the other involved members of the school, which should be the result of targeted actions since they will act as a role model and be committed to the vision of the school in which everyone will participate together for decision-making. The second area is related with the communication of the educational leader with the students and specifically to manifest their love and interest for them in practice, and the third and last area concerns the communication of the educational leader with the parents of the students through regular meetings.

Envisioning the model of the ideal educational leader

The complex nature of school units requires a leadership personality with a multitude of abilities and skills capable of coping with modern socio-economic changes. The ability to lead is not limited to a few individual leaders but requires a good knowledge of the concept of leadership and increased self-awareness to become an effective leader (Raptis & Grigoriadis, 2017). After all, a leader is made, born and emerges, as reasonably argued by Saiti and Saitis (2014) and is a result of both the inherited nature of leadership ability and a mixture of education-training and experience. By the term leading executive, we refer to the person who holds a job through which they can make decisions that directly affect the work of the others within the organization, while the elements that make it up are the authority of the executives, the responsibility of the leading executives and the enforcement (Saiti & Saitis, 2014). Effective instructional leadership grounded in the concepts of school leadership for learning is second only to teacher instruction as one of the most important factors contributing to student learning and school improvement (Hallinger, 2011). Characteristic elements of a leader's results are the knowledge of the conditions surrounding their school unit and being able to manage it effectively, solving problems, satisfying the needs of team members and satisfying the values of the whole (Saiti & Saitis, 2014).

In literature, one finds a wealth of research regarding the profile of the effective leader teacher, with the common denominator being the uniqueness of each one, focusing their attention on teaching and on the participants in the educational process, acting in a pedagogical way and making a regular reflection through which they take responsibility for creating safe and welcoming environments for their students (Barkman, 2015).

Conclusions

The modern school is called upon to contribute substantially to the formation of complex personalities capable of coping with everyday challenges. The role of them who lead the school unit becomes particularly important, since they must effectively fulfill a series of objectives. It must be a bet, both for each educational leader individually, as well as for the decision-makers of the educational policy, the formation of education executives freed from the narrow frameworks of the bureaucratic handling of responsibilities. The continuous social changes, as well as the daily challenges, require an educational leader who will be a patchwork of a multifaceted amalgam of personality and knowledge, who will be able to perceive the importance of their role and the responsibilities they are called to perform, having as their guiding principle the power that its actions and innovations have in creating integrated citizens of tomorrow.

References

- Amiras, P., Papadopoulou, H., & Kalpidis, I. (2018). Apopseis ekpaideftikon ton EPAL Thessalonikis gia ta haraktiristika tis sholikis koulouras ton sholeion tous [Opinions of teachers of EPAL of Thessaloniki on the characteristics of the school culture of their schools]. *School Leadership and Educational Organizations*, 2, 6–20.
- Barkman, C. (2015). The characteristics of an effective school leader. *BU Journal of Graduate Studies in Education*, 7(1), 14–18.
- Blair, M. (2010). Effective school leadership: The multi-ethnic context. *British journal of sociology of education*, 23(2), 179–191. <https://doi.org/10.1080/01425690220137701>
- Blank, M. J. (2017). *Leading schools in a data-rich world: Harnessing data for school improvement*. Teachers College Press.
- Bouradas, D. (2018). *Epityhimenos igetis kai manager, praktikes, methodoi, ergaleia gia exairetika apotelesmata meso omadas* [Successful leader and manager, practices, methods, tools for great results through team]. Psihogios.
- Brezicha, K., Bergmark, U., & Mitra, D. L. (2015). One size does not fit all: Differentiating leadership to support teachers in school reform. *Educational Administration Quarterly*, 51(1), 96–132. <https://doi.org/10.1177/0013161X14521632>
- Chance, P. (2013). *Introduction to educational leadership & organizational behavior*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315853932>
- Dickerson, M.S., & Helm-Stevens, R. (2011). Reculturing schools for greater impact: Using appreciative inquiry as a non-coercive change process. *International Journal of Biometrics*, 6, 66. <http://dx.doi.org/10.5539/ijbm.v6n8p66>
- Ehlen, C. G. J. M., Van der Klink, M. R., & Boshuizen, P. A. (2016). Unravelling the social dynamics of an industry-school partnership: Social capital as perspective for co-creation. *Studies in Continuing Education*, 38(1), 61–85. <https://doi.org/10.1080/0158037X.2015.1030610>
- Epstein, J. L. (2018). Caring for the children we share. In J. L., Epstein, M. G., Sanders, S. B., Sheldon, B. S., Simon, K. C., Salinas, N. R., Jansorn, ... & K. J. Williams (Eds.), *School, family, and community partnerships: Your handbook for action* (pp. 11–33). Corwin Press.
- Epstein, J. L., & Sheldon, S. B. (2016). Necessary but not sufficient: The role of policy for advancing programs of school, family, and community partnerships. *The Russel Sage Foundation Journal of the Social Sciences*, 2(5), 202–219. <https://doi.org/10.7758/RSF.2016.2.5.10>
- Golia, A. K., Tsioli, S., Belias, D. A., & Koustelios, A. (2013). Organosiaki kouloura kai igesia stin ekpaidefsi [Organizational culture and leadership in education]. *Educational Sciences*, 1-2/2013, 15–31.
- Green, T. (2018). School as community, community as school: Examining principal leadership for urban school reform and community development. *Education and Urban Society*, 50(2), 111–135. <https://doi.org/10.1177/0013124516683997>
- Hallinger, P. (2011). Leadership for learning: Lessons from 40 years of empirical research. *Journal of Educational Administration*, 49(2), 125–142. <https://doi.org/10.1108/09578231111116699>
- Lemoni, I., & Kolezakis, A. (2013). To polisintheto ergo tou diefthinti sholikis monadas kai l elleipsi shetikis katartisis tou sti dioikisi ekpaideftikon monadon [The complex work of the Director of a School

Unit and his lack of relevant training in the Administration of Educational Units]. *Educational cycle*, 1(3), 165–184. <https://journal.educircle.gr/images/teuxos/2013/3/teuxos3-a10.pdf>

Northouse, P. G. (2015). *Introduction to leadership* (3rd ed.). Sage.

Price, H. E. (2012). Principal–teacher interactions: How affective relationships shape principal and teacher attitudes. *Educational Administration Quarterly*, 48(1), 39-85. <https://doi.org/10.1177/0013161X11417126>

Raptis, N., & Grigoriadis, D. (2017). *Igesia ekpaideftikon monadon, igetika haraktiristika ton dieftinton/rion defterovathmias ekpaidefsis* [Leadership of educational units, leadership characteristics of secondary school principals]. Afoi Kiriakidi.

Saiti, A. H., & Saitis, H. A. (2012). *O dieftintis sto sighrono sholeio. Theoria, erevna kai meleti periptoseon* [The principal in the modern school. Theory, research and case studies]. Self-Publishing.

Saiti, A. H., & Saitis, H. A. (2014). *Miisi ton ekpaideftikon sta mistika tis sholikis igesias. Slghrones taseis kai praktikes* [Introducing teachers to the secrets of school leadership. Contemporary trends and practices]. Self-Publishing.

How to cite: Kondratenko, V., Bilyk, L., & Sydoruk, N. (2023). Assessment of professional training of healthcare professionals in the context of global health challenges. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 87-91). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

Оцінка професійної підготовки медичних фахівців у контексті глобальних викликів у сфері здоров'я

Assessment of professional training of healthcare professionals in the context of global health challenges

Кондратенко Вікторія Володимирівна¹, Білик Любов Володимирівна², Сидорук Наталія Іванівна³

¹ доцент кафедри фізичного виховання та спеціальної підготовки, Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро, Україна, vika.kidon@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-9056-5851>

² кандидат педагогічних наук, кафедра природничих дисциплін, Проректор з науково-педагогічної роботи та післядипломної освіти Черкаської медичної академії, м. Черкаси, Україна, luba_medcol@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-0054-4628>

студент, Черкаська медична академія, спеціальність, м. Черкаси, Україна, 215, medacademy@ukr.net, <https://orcid.org/0009-0007-6080-718X>

Accepted: October 18, 2023 | **Published:** November 7, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: The study outlines the main trends in the professional training of healthcare professionals in the context of global challenges and future prospects for their development. Changes in the political, economic and social spheres in Ukraine have a significant impact on the requirements for training specialists in various fields, including healthcare. The main findings identify that the necessary components of training are competence, professional knowledge, professional training, receptivity to innovation, creative search, self-improvement and sustainable development. The national healthcare system is being reformed and is creating new models that are close to the best international practices and European standards. The methods of synthesis, analysis, data collection, and generalisation were

used for the theoretical development of the topic. The study aims to substantiate the need to reform the healthcare system of Ukraine by changing the model of medical education and training methods, eliminating the uneven distribution of personnel, which offsets positive changes in the medical sector. The study proves that medical reform is an extremely important strategic policy of personnel training, and the improvement of the healthcare system largely depends on the human resources potential.

Keywords: медична сфера, кадрове забезпечення медицини, механізми державного управління, компоненти підготовки, стратегія розвитку.

Вступ

Питання підготовки медичних кадрів для системи охорони здоров'я України охоплює багато взаємопов'язаних етапів: реформу системи охорони здоров'я, реформу системи медичної освіти, зміну принципів надання медичних послуг та запровадження страхової медицини. Ці аспекти вимагають багатогранного підходу до вдосконалення існуючої системи підготовки кадрів, яка має відповідати вимогам національної системи охорони здоров'я та сучасним міжнародним стандартам. Водночас підготовка якісно нового рівня професіоналів та компетентних фахівців неможлива без зміни підходу до організаційно-правового регулювання національної системи охорони здоров'я.

Кадрове забезпечення в контексті глобальних викликів розглядається як багатофункціональне поняття, що включає правові, організаційні, змістовні та діяльнісні складові системи базової професійної освіти, післядипломної освіти та підвищення кваліфікації медичних фахівців, як умова безперервного розвитку професійних компетенцій працівників у рамках кадрової політики в сфері охорони здоров'я.

Результати дослідження

Питання підготовки медичних фахівців у контексті глобальних викликів у сфері охорони здоров'я є предметом дослідження багатьох науковців. Зокрема, Salata & Horachuk (2020) визначають основні засади і вимоги до підготовки медичних фахівців в Україні. Koshova (2020) розглядає моделі трансформаційних змін у сфері охорони здоров'я. Sabetska (2021) наголошує на необхідності пошуку додаткових фінансових джерел для реформування медичних закладів і, зокрема, підготовки фахівців. На особливості підготовки медичних фахівців, здатних здійснювати професійну діяльність у різноманітних напрямках, вказує Nazarkina (2020). Тему здійснення державної кадрової політики висвітлює Maligon (2020). Migenko et al. (2023) представляють результати організації роботи закладів вищої освіти в умовах війни. Popov et al. (2023) виявляє необхідність і важливість модернізації і трансформації сфери охорони здоров'я, що впливає на підготовку медичних фахівців. Bashkirova et al. (2023) аналізує європейський досвід, який Україна може запозичити у медичній сфері та використати для її реформування. Щодо проблем і перспектив розвитку медичної освіти України висловлюють думку Horobeyko & Dinets (2022). Lekhan et al. (2018) акцентують увагу на важливості запровадження змін у сфері охорони здоров'я в Україні в сучасних умовах.

Сфера охорони здоров'я України є одним з пріоритетних напрямів державної діяльності. Її розвиток визначає державна політика, яка за визначенням Salata & Horachuk (2020), має бути спрямована насамперед на такі напрями:

1. Забезпечення і зміцнення здоров'я населення та створення системи державного фінансування комплексних державних економічних програм з обстеження, лікування, профілактики, реабілітації та інших заходів.

2. Використання концептуальних засад для подолання кризи в системі охорони здоров'я та повернення її до сталого розвитку.
3. Постановка глобальних національних і локальних регіональних цілей.
4. Впровадження системи показників/індикаторів і критеріїв для оцінки ефективності управління у зв'язку з переходом до сталого розвитку в секторі охорони здоров'я.
5. Зміцнення інститутів, що займаються підготовкою медичних кадрів.
6. Розробка механізмів подолання кризи в системі охорони здоров'я та демографії народонаселення (зниження рівня смертності, підвищення коефіцієнту народжуваності та збільшення тривалості життя).

Очевидно, що реалізація таких важливих цілей неможлива без відповідного організаційно-правового забезпечення, яке в цьому контексті слід розглядати як сукупність способів, засобів і нормативно-правових актів, що регулюють та організують розвиток, впровадження і функціонування системи медичної освіти.

Головним органом, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я в Україні, є Міністерство охорони здоров'я України (МОЗ). МОЗ визначає вимоги до професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації медичних і фармацевтичних працівників, затверджує номенклатуру медичних та фармацевтичних спеціальностей і посад; встановлює єдині кваліфікаційні вимоги до осіб, які провадять медичну та фармацевтичну діяльність (ст.4 Положення про Міністерство охорони здоров'я України).

Кваліфікаційною вимогою для працевлаштування у сфері охорони здоров'я України є наявність відповідної медичної освіти, яка об'єднує університети, інститути та академії медицини, фармації та стоматології, вищі навчальні заклади, що здійснюють підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації та післядипломну освіту медичних працівників.

Попри потужну мережу ЗВО, які займаються підготовкою медичних кадрів, не досягнуто такого ступеня фундаментальної та клінічної підготовки фахівців у сфері охорони здоров'я, який би повністю відповідав сучасним міжнародним стандартам. До причин можна віднести:

1. повільне впровадження сучасних наукових розробок та основ доказової медицини, адаптованих до європейських вимог галузевих освітніх стандартів для вищої медичної та фармацевтичної освіти;
2. несвоєчасний перегляд та оновлення освітніх програм для підготовки фахівців сфери охорони здоров'я, які повинні відповідати прогресу сучасної медичної науки та новітніх технологій;
3. неефективна, надмірно централізована та застаріла система регулювання та фінансування медичної освіти;
4. нерозвиненість університетських клінік;
5. недостатня фізична та технологічна інфраструктура вищих навчальних закладів;
6. нерівність у доступі до якісної освіти.

Усунути ці негативні чинники та якісно змінити подальший розвиток медичної освіти в Україні покликана Стратегія розвитку медичної освіти в Україні (далі – Стратегія). Стратегія є частиною процесу трансформації системи охорони здоров'я України і має на меті підвищити конкурентоспроможність медичної освіти в країні, підняти її на новий якісний рівень та покращити якість медичних послуг. Етапи Стратегії є системними, послідовними та комплексними. Стратегія розрахована на 10 років і охоплює такі шляхи та способи вирішення проблем у сфері медичної освіти, як єдиний національний кваліфікаційний іспит, систему безперервного професійного

розвитку, діяльність вищих навчальних закладів та їх автономізацію, що визначено відповідно до вимог Закону України «Про вищу освіту».

Дотримання формальних вимог для отримання дозволу на провадження освітньої діяльності не гарантує, що заклад має потужну клінічну базу, де студенти можуть відпрацьовувати свої навички. Для того, щоб гарантувати якість медичної освіти, в умови акредитації медичних вищих навчальних закладів мають бути включені конкретні вимоги, які мають ґрунтуватися на міжнародних рекомендаціях, зокрема, на Міжнародних рекомендаціях щодо створення нових медичних шкіл.

Значні організаційні та правові зміни передбачені також для медичного персоналу, який працює на проміжних рівнях у закладах охорони здоров'я. Згідно з кваліфікаційними характеристиками, медичні сестри різних спеціальностей повинні отримати ступінь спеціаліста, який вважається початковим рівнем вищої освіти.

Безперервний професійний розвиток лікарів включає участь у формальній, неформальній (діяльність, спрямована на вдосконалення знань, умінь і навичок, що здійснюється в межах освітньої програми та не передбачає присвоєння освітньої кваліфікації) та інформальній освіті (самоосвіта або навчання в процесі повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською чи іншою діяльністю, та інституційний професійний розвиток, що передбачає участь у процесі повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською чи іншою діяльністю). За проходження безперервного професійного розвитку нараховуються та обліковуються бали та створюється індивідуальне навчальне портфоліо лікаря. Невирішеними досі залишаються інституційні проблеми, пов'язані з системою безперервного професійного розвитку, такі як відсутність гарантованого фінансування, відсутність адекватних вимог до провайдерів навчальних програм та їх змісту, ризик фальсифікацій під час заходів з професійного розвитку, відсутність законодавчих вимог до сертифікації, що підтверджує участь лікаря у заходах з професійного розвитку.

Висновки

Належна підготовка медичних кадрів тісно пов'язана з реформуванням системи охорони здоров'я України. Стратегія розвитку медичної освіти в Україні є основним документом, що визначає цілі, напрями, принципи та перспективи розвитку освіти в системі охорони здоров'я на найближчу перспективу.

План дій та конкретні завдання з реалізації цієї стратегії сприяють підвищенню якості медичної освіти, ефективному фінансуванню та управлінню, розвитку академічної культури та поглибленню наукових досліджень. Більшість нормативно-правових актів та законопроектів, що впроваджуються в контексті реформування системи охорони здоров'я, зокрема у сфері медичної освіти, розроблені на основі глибоких аналітичних досліджень та обговорень, міжнародного досвіду та експертних висновків і проходять громадське обговорення.

Окрім теми розвитку медичних кадрів, яка розглядається в цьому дослідженні, є також питання, пов'язані з медичним ліцензуванням (проект концепції професійного ліцензування лікарів винесено на громадське обговорення), якісними змінами в медицині (в Україні запроваджено нові інструменти фінансування наукових досліджень), кадровими змінами в управлінні медичними закладами (запропоновано зміни до класифікатора професій та нову систему медичних спеціалістів), здійсненню медичної реформи (питання, пов'язані з реформуванням системи охорони здоров'я). Пріоритетними напрямками подальших досліджень у питанні підготовки спеціалістів медичної сфери залишаються такі: удосконалення фахової підготовки, розробку програм підвищення кваліфікації та оцінку впливу таких програм на покращення функціонування.

Література

- Bashkirova, L. M., Lovas, P. S., & Yakymenko, V. V. (2023). European strategies for the development of medical education: experience for Ukraine. *Academic visions*, 20, 1-10. <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8068250> [in Ukrainian].
- Horobeyko, M. B., & Dinets, A. V. (2022). Medical education in Ukraine: systemic problems and possible solutions. *Ukrainian medical journal*, 5 (151), 1-3. <https://api.umj.com.ua/wp/wp-content/uploads/2022/09/5171.pdf> [in Ukrainian].
- Koshova, S. (2020). Training of health care management specialists in the conditions of public administration reform. *Aspects of public administration*, 3 (8), 119-128. <https://doi.org/10.15421/152075> [in Ukrainian].
- Lekhan, V. M., Kryachkova, L. V., & Zayarskyi, M. I. (2018). Analysis of health care reforms in Ukraine: from independence to modern times. *Health of the nation*, 4 (52), 5-11. <https://repo.dma.dp.ua/4969/1/Lekhan.pdf> [in Ukrainian].
- Maligon, Yu. M. (2020). State personnel policy in the sphere of health care: theoretical foundations and modern trends. *Economy, management and administration*, 4 (94), 160-164. [https://doi.org/10.26642/ema-2020-4\(94\)-160-164](https://doi.org/10.26642/ema-2020-4(94)-160-164) [in Ukrainian].
- Migenko, B. O., Migenko, O. B., & Migenko, L. M. (2023). Interdisciplinary integration of practical training in medical educational institutions: modern realities in the conditions of war. *Perspectives and innovations of science*, 9 (27), 687-699. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-9\(27\)-687-699](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-9(27)-687-699) [in Ukrainian].
- Nazarkina, V. M. (2020). Analysis of the state of training of specialists in the assessment of health care technologies in the countries of the world. *Pharmaceutical journal*, 75 (2), 12-25. 10.32352/0367-3057.2.20.02 [in Ukrainian].
- Popov, M. V., Ilyina-Stognienko, V. Yu., & Sysoeva I. N. (2023). Modernization of the medical education system of Ukraine in conditions of distance learning. *Academic visions*, 17, 2-12. <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.776321> [in Ukrainian].
- Sabetska, T. (2021). Problems and prospects of financial support of the sphere of health care of Ukraine. *Economy and society*, 27, 1-8. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-54> [in Ukrainian].
- Salata, I.V., Horachuk, V.V. (2020). Personnel training for the health care system: organizational and legal aspects. *Investment and experience*, 5, 102-109. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.5.102> [in Ukrainian].
- Strategy for the Development of Medical Education in Ukraine dated February 27, 2019 [application date 11/02/2023]. <https://ips.ligazakon.net/document/view/KR190095?an=1&q=%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B8> [in Ukrainian].

How to cite: Pastushenko, V., Pavlenko, I. & Rizak, G. (2023). The use of simulation-based learning in medical education: an assessment of practical benefits and limitations. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 97-100). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

Використання симуляційного навчання у медичній освіті: оцінка практичних переваг та обмежень

The use of simulation-based learning in medical education: an assessment of practical benefits and limitations

Пастушенко Віталій Петрович¹, Павленко Ірина Андріївна², Різак Галина Вікторівна³

¹студент Черкаської медичної академії, м. Черкаси, Україна, vitalik2000past@gmail.com,
<https://orcid.org/0009-0003-4158-5893>

²кандидат медичних наук доцент кафедри анестезіології та інтенсивної терапії ФПДО, Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, м. Львів, Україна, irunapavlenko@gmail.com, irunapavlenko@meta.ua, <https://orcid.org/0000-0002-3287-4584>

³кандидат фармацевтичних наук, доцент кафедри органічної хімії, Навчально-наукового інституту хімії та екології УжНУ, м. Ужгород, Україна, galina.rizak@uzhnu.edu.ua,
<https://orcid.org/0000-0002-0230-2366>

Accepted: October 15, 2023 | **Published:** November 8, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: Simulated training, based on the use of specialized models and mannequins, is an important component of modern medical programs. The research aims to analyze the practical advantages and limitations of simulation-based learning. Content analysis, deduction, systematization, and logical synthesis methods were used in the writing process. The research results demonstrated an increase in the competence of students, a reduction in stress levels and an improvement in the quality of medical care when simulations are used. However, simulation-based learning should be complemented by real

clinical practice and be accessible. Results can be used by students and scholars during preparation for topic.

Key words: simulation center, simulation training, nursing education, SIM 1, CASE, tactical medicine.

Вступ

В останні роки зростає інтерес до медичних програм навчання на основі симуляцій, які допомагають запобігти скоєнню помилок в процесі лікування. Симуляційне навчання сприяє підвищенню концентрації уваги, задоволеності навчанням, практичному засвоєнню набутих знань. Особливої актуальності дана тема набуває в умовах воєнного стану.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Питанню ефективності застосування симуляційного навчання в медичній освіті присвячено ряд робіт вітчизняних та зарубіжних вчених. Вітчизняні науковці Мельник та Проняєв у своїй праці розглядали методи оцінки якості симуляційного навчання, насамперед, метод, що передбачає використання рівнів Кіркпатрика (Мельник, Проняєв, 2022). В свою чергу, Лотте Абільдгрєн, Мальте Лебан-Хадіді та інші проаналізували основні інструменти симуляційного навчання (Abildgren та ін., 2023). Однак, дослідження показують відсутність єдиної думки щодо рівню ефективності використання симуляційного навчання в сучасній медицині. Для успішного впровадження симуляційного навчання в освітній процес необхідним є аналіз його основних переваг та обмежень, які необхідно подолати.

Метою написання роботи є визначення поняття симуляційного навчання, дослідження переваг та обмежень його використання у медичній освіті.

Результати дослідження

Симуляційне навчання у медичній освіті – це один з найбільш актуальних та прогресивних методів тренування студентів медичних вузів, а також медичних професіоналів впродовж проходження курсів з підвищення кваліфікації, що включає комплекс заходів, направлених на опанування та покращення ними практичних навичок без залучення реальних пацієнтів шляхом імітації медичних ситуацій із використанням манекенів, симуляторів, комп'ютерних програм та інших учбових моделей різної складності. Симуляційне навчання проводиться виключно штатними інструкторами-спеціалістами.

Перші спроби застосування симуляційного навчання в медицині були зафіксовані в працях Абу Алі аль-Хусейн ібн Абдаллах ібн Сіні, більш відомого як Авіценна. Так, для опанування навичок проведення репозиції кісток при переломах використовувався простий симулятор – мішок з глечиком, розбитим на великі шматки, які потрібно було зібрати. З часом симулятори ускладнювалися та удосконалювалися, що було пов'язано з науково-технічним прогресом. Перші сучасні роботи-пацієнти з'явилися в 60-х роках минулого століття. Так, робот SIM 1 або пацієнт, якого завжди можна реанімувати, був найпершим роботом, що застосовувався для навчання проведення ендотрахеальної інтубації та введення анестезії (Rothkrug, Mahboobi, 2023). В 1988 році було створено тренажер CASE (Comprehensive Anesthesia Simulation Environment), який дозволив покращити навички введення анестезії з застосуванням математичних моделей. В Україні перші симуляційні технології з'явилися в 2013 році. В 2014 році в Одесі було відкрито перший симуляційний центр. На сьогоднішній день з розвитком інформаційних систем та

технологій набуває популярності використання комп'ютерних моделей віртуальної реальності, завдяки яким можливо дослідити будову органів та тканин, а розробки спрямовані на створення гібридних тренажерів для покращення взаємодії лікарів та медсестр.

Основними практичними перевагами використання стимуляційного навчання є:

1. Зменшення рівню стресу навчаючихся. Студенти молодших курсів, не маючи достатнього практичного досвіду, можуть зіткнутися з підвищеним рівнем стресу в результаті опанування інтенсивних медичних програм, які мають безпосередній або опосередкований вплив на психологічний та фізичний стан навчаючихся. Потреба у швидкому прийнятті рішень, від яких залежить життя іншої людини, вимагає високого рівню стресостійкості, який виробляється в процесі симуляційного навчання, під час якого відсутній ризик погіршення стану або смерті пацієнта.
2. Підвищення рівню безпеки пацієнтів. Як було зазначено, завдяки впровадженню симуляційного навчання підвищується якість медичних послуг, адже зводиться до мінімуму можливість нанесення шкоди пацієнту. Не залежно від рішення, яке прийме студент під час здобуття освітніх навичок з використанням симуляторів, реальний пацієнт залишиться неушкодженим, а припущені помилки допоможуть не припуститися схожих в реальному житті.
3. Покращення навичок командної роботи. Симуляційне навчання дозволяє студентам-медикам навчитися працювати в команді, що набуває своєї актуальності у надзвичайних ситуаціях, коли швидка та ефективна комунікація між членами медичної бригади рятує життя.
4. Пришвидшення опанування навчальних матеріалів. Практичне використання набутих навичок дозволяє студентам краще опанувати та закріпити матеріал медичних програм. Вважається, що для досягнення достатнього рівню практичних навичок необхідно провести щонайменше сто процедур.
5. Підвищення якості системи оцінювання. Медична освіта, на відміну від економічної, педагогічної, юридичної тощо, вимагає не тільки теоретичної перевірки набутих знань, а й оцінки їх практичного використання для визначення готовності майбутніх лікарів до роботи з пацієнтами.
6. Покращення комунікаційних навичок. Деякі види симуляції можуть включати взаємодію з «пацієнтом» задля навчання майбутніх медиків встановлювати контакт з пацієнтом.
7. Тренування поведінки в надзвичайних ситуаціях. Розробка сценаріїв надзвичайних ситуацій, таких як масові катастрофи, отримання ураження на полі бою, втрата свідомості в натовпі тощо, з застосуванням симуляцій дозволяє студентам медичних закладів навчитися ефективно та швидко працювати в екстремальних умовах.

Наприклад, у Рівному з 2022 року працює симуляційний центр, в якому створені умови, найбільш наближені до реальності. В центрі відкрито тринадцять аудиторій, в кожній з яких програються різні сценарії. Так, в одній аудиторії навчають надавати першу медичну допомогу серед натовпу. В інших – приймати пологи або робити ін'єкції. Аудиторії оснащені манекенами, муляжами, комп'ютерами, що дозволяє вчителям навіть приймати іспити у студентів (Стратонова, Климчук, 2022). Загалом, на сьогоднішній день опанування навичок надання медичної допомоги набуває своєї актуальності у зв'язку з впровадженням на території України військового стану з 24 лютого 2022 року. Курси тактичної медицини, оснащені різними симуляторами, допомагають громадянам отримати базові навички надання допомоги в критичних ситуаціях.

Однак, важливо зазначити, що, незважаючи на розглянуті переваги, симуляційне навчання має певні обмеження, недоліки. Так, наразі відсутні чіткі стандарти його здійснення. Кожний

симуляційний центр працює за своєю програмою, враховуючи технічні та фінансові можливості. В свою чергу, в навчальних закладах використовують різні методи та підходи до навчання, що пов'язано з внутрішніми традиціями та можливостями. Окрім того, недостатньо часу приділяється опануванню практичних навичок всіма учасниками учбового процесу через чіткий розподіл кредитів та відсутність достатньої кількості манекенів та інших симуляторів. Найчастіше, закупають по одному симулятору через брак коштів та площі. До інших обмежень використання симуляційного навчання можна віднести:

1. Фінансові обмеження. Так, на оснащення та обслуговування симуляційного центру у Рівному було витрачено три мільйони гривень або понад вісімдесят дві тисячі доларів США. Нажаль, такі витрати не мають можливість понести всі медичні заклади, що діють на території України та інших країн, в першу чергу, третього світу.
2. Обмежену реалістичність. Симуляції не можуть точно відтворити складні клінічні ситуації, а також врахувати індивідуальні особливості пацієнтів, включаючи реакції організму на різні маніпуляції і препарати. Крім того, складним є повноцінне відтворення анатомічних особливостей людини.
3. Обмежену емоційну складову. Симуляційне навчання не завжди враховує емоційні та психологічні аспекти роботи з пацієнтами, які можуть виникнути у реальній клінічній практиці. Таким чином, необхідною є також практика в медичних закладах, наприклад, присутність на прийомі.

Висновки

Симуляційне навчання виступає невід'ємною складовою сучасної медичної освіти. Воно дозволяє покращити якість медичних послуг, підвищує рівень безпеки пацієнтів та забезпечує високий професіоналізм медичних спеціалістів. Для успішного використання симуляційного навчання в медичній освіті необхідним є його поєднання з традиційними формами навчання, а також розробка нормативної бази, стандартизованих навчальних посібників та фінансове забезпечення відповідних навчальних програм з боку держави та спонсорів.

Література

Мельник, В. В., Проняєв, Д. В. (2022). Ефективність симуляційного навчання. *Медична симуляція – погляд в майбутнє (впровадження інноваційних технологій у вищу медичну освіту України)*, 186–187. http://dspace.bsmu.edu.ua:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/20508/187_Мельник-Проняєв.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Стратонова, Н., Климчук, Т. (2022, 21 січня). *Пологи і порятунк: У Рівному для студентів-медиків відкрили симуляційний центр*. Суспільне Новини. <https://suspijne.media/199589-pologi-i-poratunok-u-rivnomu-dla-studentiv-medikiv-vidkrili-simulacijnij-centr/>

Abildgren, L., Lebahn-Hadidi, M., Mogensen, C. B., Toft, P., Steffensen, S. V., Hounsgaard, L. (2023). Transfer of human factor skills from simulation-based training to competency in clinical practice – a demonstration of a hybrid method for assessing transfer of learning. *International Journal of Healthcare Simulation*. <https://doi.org/10.54531/gore1210>

Rothkrug, A., Mahboobi, S. K. (2023). *Simulation training and skill assessment in anesthesiology – statpearls – NCBI bookshelf*. National Center for Biotechnology Information. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK557711/>

How to cite: Bukoros, A. (2023). Theoretical principles of designing an innovative model of competence formation in digital technologies among bachelors of multimedia design. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 101-105). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

Теоретичні засади проектування інноваційної моделі формування компетентності з цифрових технологій у бакалаврів мультимедійного дизайну

THEORETICAL PRINCIPLES OF DESIGNING AN INNOVATIVE MODEL OF COMPETENCE FORMATION IN DIGITAL TECHNOLOGIES AMONG BACHELORS OF MULTIMEDIA DESIGN

Букорос Антон Сергійович¹

¹ аспірант Київський національний університет технологій та дизайну (КНУТД), м. Київ, Україна, <https://orcid.org/0009-0001-1548-6504>, anton.bukoros@gmail.com

Accepted: October 22, 2023 | **Published:** November 12, 2023 | **Language:** Ukrainian

Annotation: The goals of this study are the analysis of the theoretical foundations of designing an innovative model of competence formation in digital technologies. The methods of this research are analysis, synthesis of observation and forecasting. The results of this study are an analysis of key theoretical aspects that should be taken into account when designing a model of competence in digital technologies. A conclusion was made about the need to develop long-term strategies and the emergence of new partnerships between participants. The value of the obtained results. This study is important, because at the moment education is at the stage of adaptation to the needs and challenges of today, and the analysis of the theoretical foundations of designing an innovative model of competence formation in digital technologies is important.

Keywords: innovative model, digital technologies, multimedia design bachelors, innovative competence, digital competences.

Вступ

Дотепер цифрова компетентність необхідна для досягнення успіху в цифровому суспільстві. За допомогою гаджетів ми не тільки можемо спілкуватися й працювати, але й обробляти великі обсяги даних і критично оцінювати наявну інформацію. Цілком ймовірно, що за 5 років суспільство зіткнеться із серйозною проблемою нестачі кадрів, які б професійно володіли цифровими навичками. З огляду на це, розвивати наукову освіту й компетенцію у сфері цифрових технологій є вкрай актуальним.

Огляд літератури

В рамках проєкту MoPED Гриневич Л. М. провела опитування, яке підтвердило зацікавленість суспільства STEAM-освітою, формування практико-орієнтованого навчання, розвиток підприємницького, дослідницького й критичного мислення, вивчення цифрових та інноваційних технологій (Презентація Центру інноваційних освітніх технологій (ICR клас) в рамках проєкту MoPED в Університеті Грінченка, 2020).

Морзе та ін. (2019) наголошують на доцільності визначення рівня сформованості цих компетентностей, детального аналізу їхніх складових і критеріїв оцінювання, розробки рекомендацій щодо запровадження наукової освіти в освітню систему України.

Карташова, Бахмат, & Пліш (2018) у своїх дослідженнях акцентували увагу на необхідності розробки довгострокові стратегії для запровадження інноваційних компетенцій серед суспільства.

Овчарук (2020) зазначила, що взаємодія з цифровими технологіями потребує критичного аналізу обґрунтованості й важливості інформації й даних, доступ до яких отримується за допомогою електронних цифрових засобів.

Власій й Дудка (2019) висували, що залучення в освітній процес сучасних інформаційно-комунікаційних технологій дозволить створити добрі умови для розвитку інформаційно-цифрової компетентності всіх учасників освітнього процесу.

Сахно та ін. (2021) досліджували питання необхідних елементів цифрових компетенцій для освітян і педагогів, які створюють власний потенціал цифрових технологій і впроваджують найефективніші практики для розвитку інноваційного напрямку освітнього процесу.

Втім серед досліджень немає аналізу теоретичних засад проєктування інноваційної моделі формування компетентності бакалаврів мультимедійного дизайну саме з цифрових технологій. Тому дослідження цієї теми є актуальним.

Мета дослідження – проаналізувати теоретичні засади проєктування інноваційної моделі формування компетентності з цифрових технологій у бакалаврів мультимедійного дизайну.

Результати дослідження

Дотепер володіння цифровими компетентностями обов'язкове для досягнення успіху в цифровому суспільстві. Проведені Міністерством цифрової трансформації України опитування свідчать про доцільність аналізу способів вивчення цифрової трансформації освіти. Результати показали, що 37,9% українців віком 18–70 років мають цифрові навички нижче середнього рівня, ще 15,1% взагалі не володіють ними. Отже, 53% населення України, за методологією оцінки цифрових навичок, яка застосовується Європейською комісією, знаходяться нижче позначки «середній рівень» (Міністерство цифрової трансформації, 2019).

Особливої актуальності набувають прогнози Європейської комісії щодо обов'язковості наукової освіти для кожного в процесі навчання впродовж життя, тобто з дошкільного віку, школи й до університету й освіти дорослих (Биков, Спирін, & Пінчук, 2020).

Дослідники зазначають, що інноваційна компетентність характеризується толерантністю до ризиків, взаємозалежною поведінкою, вмінням вирішувати проблеми, інтегрованим мисленням, комунікаційними навичками, навичками спостереження, експериментуванням, встановленням

контактів, прийняттям рішень, плануванням виконання, ентузіазмом і задоволенням (Unlocking Innovation: Training Teams and Individuals to have Every Day Breakthroughs, 2014).

Водночас вчені роблять висновок, що чинниками розвитку в Україні ринку онлайн-освіти є застаріла освітня база, у зв'язку з чим особи змушені постійно шукати онлайн-курси, які б давали актуальні знання, а також військовий конфлікт на Сході країни й повномасштабне вторгнення росії у 2022 році (Gorokhova & Mamatova, 2020).

Впровадження дистанційних й онлайн-курсів для учнів на непідконтрольних територіях уможливить проходження шкільної програми, а згодом – успішний вступ і навчання у ЗВО України (Український інститут майбутнього, n.d.).

Також проблемою є визнання університетами дистанційної форми як окремого формату навчання. Розробляються навчальні програми для онлайн-освіти, формується цінова політика, вивчається попит і використання інтернет-технологій. Якщо багато студентів проходять онлайн-курси під час стандартного навчального процесу, то в умовах пандемії й карантинних обмежень попит на них зростає (Pro Capital Group, 2020, 02 квітня). Міністерство освіти Данії було однією з перших установ, яка вивчала інноваційні можливості на основі роботи, виконаної в рамках ОЕСР. У данському дослідженні до переліку компетенцій додали центральну – «креативність й інноваційність». Креативність визначається як особистісна характеристика. У вищевказаних працях науковців перелічуються різні характеристики творчих особистостей: здатність ставити нові запитання, передавати знання в різних контекстах і зосереджуватися на конкретних цілях. Втім, останні розвідки підкреслюють, що креативність – це не просто індивідуальна характеристика людини, а радше її взаємодія зі сферою знань і навичок, в якій вона працює, і соціальним середовищем. Творчість проявляється лише тоді, коли людина є новатором у певній галузі, а суспільство визнає винахід. На відміну від креативності, концепція інновацій походить від розвитку технологій. Концептуальна основа аналізу інновацій найчастіше береться з економіки чи бізнес-досліджень, а самі інновації розглядаються як організаційна діяльність, а не індивідуальна якість. Поняття творчості й інновацій вказують на щось нове: продукти, плани, знання, які чітко відрізняються від того, що вже існує (Rychen & Salganik, 2001).

Необхідно зазначити, що проектування інноваційної моделі формування компетентності з цифрових технологій у бакалаврів мультимедійного дизайну базується на розумінні основних теоретичних засад:

1) компетентнісний підхід, який передбачає, що концепція компетентності ґрунтується на розумінні зв'язку між знаннями, вміннями й навичками. Його застосування до проектування моделі формування компетентності з цифрових технологій допоможе забезпечити інтегрований і практичний підхід до навчання;

2) поділ компетентності на окремі компоненти, як-от знання, вміння й особистісні якості, дозволить створити збалансовану модель її формування. До бакалаврів мультимедійного дизайну можуть ставитися вимоги стосовно знань про цифрові технології, вміння використовувати відповідні інструменти й програмне забезпечення, а також розвитку творчих і комунікативних навичок;

3) активне навчання і використання методів проєктної діяльності, спільної роботи, ролевих ігор тощо сприяє більш ефективному формуванню компетентності. Бажано створити таку модель, яка дозволяє студентам активно застосовувати отримані знання й уміння в практичних ситуаціях;

4) оскільки модель передбачає формування компетентності з цифрових технологій, важливо застосовувати наочність й інноваційні підходи і технології. Це може бути використання віртуальної реальності, аргументованої реальності, цифрових інструментів, онлайн-курсів тощо;

5) модель формування компетентності повинна передбачати систему оцінювання, яка базується на практичних завданнях, проєктах, самооцінці, а зворотній зв'язок допоможе стимулювати навчання й покращувати якість отриманої компетентності;

6) в сучасному світі цифрових технологій необхідно постійно аналізувати й відстежувати оновлення й нові тренди. Модель формування компетентності повинна бути гнучкою

й адаптованою до змін, а також передбачати можливість навчання впродовж усього процесу здобування освіти й працевлаштування після його завершення.

Ці теоретичні засади можна використовувати як початковий підхід до проектування інноваційної моделі формування компетентності з цифрових технологій у бакалаврів мультимедійного дизайну. З огляду на конкретні потреби й характеристики цільової аудиторії можна деталізувати й налаштувати цю модель для досягнення найкращих результатів

Важливим є той факт, що розвиток цифрових можливостей має потенціал змінити структуру зайнятості шляхом автоматизації «рутинних» завдань і створення нових і різних типів робочих місць, тому в кожному секторі економіки потрібні більш кваліфіковані ІТ-фахівці. Високий рівень цифрових навичок необхідний майже на всіх робочих місцях, а ІКТ доповнюють завдання й технології для їхнього виконання. Цифрові технології трансформують процес здобування освіти й викладання, сприяють розвитку Інтернет-спільнот, забезпечують можливість навчання, орієнтованого на людину, підтримують розвиток навичок творчого вирішення проблем, організаційної співпраці й креативності, створюючи освітній простір. Процес стає цікавим, але потребує принаймні базових цифрових навичок, щоб уможливити повноцінне мобільне життя, інноваційну діяльність, нові форми навчання тощо.

Висновки

Отже, масштаб перспективи формування цифрових компетентностей в Україні вимагає розроблення довгострокових стратегій і появи нових партнерських відносин між європейськими, національними, регіональними, державними й приватними учасниками, включно з громадянським суспільством. Водночас причинами розвитку в Україні ринку онлайн-освіти вчені називають застарілу освітню базу, внаслідок якої особи змушені постійно шукати онлайн-курси, які б давали актуальні знання, військовий конфлікт на Сході країни й повномасштабне вторгнення РФ у 2022 році.

Список використаних джерел

Биков, В., Спирін, О., Пінчук, О. (2020). Сучасні завдання цифрової трансформації освіти. *Вісник Кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття»*, 1, 27-36. <https://lib.iitta.gov.ua/722869/>

Власій, О., & Дудка, О. (2019). Шляхи формування інформаційно-цифрової компетентності учасників освітнього процесу. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*, 383-397.

Карташова, Л. А., Бахмат, Н. В., & Пліш, І. В. (2018). Розвиток цифрової компетентності педагога в інформаційно-освітньому середовищі закладу загальної середньої освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 68(6), 193-205.

Міністерство цифрової трансформації (2019). *Цифрова грамотність населення України*. URL: https://osvita.diia.gov.ua/uploads/0/585-cifrova_gramotnist_naselenna_ukraini_2019_compressed.pdf (дата звернення: 26.10.2023 р.)

Овчарук, О. В. (2020). Ставлення вчителів до використання ІКТ у практичній роботі та у створенні цифрового середовища навчання. *Моделювання цифрового навчального середовища закладу загальної середньої освіти* : зб. матеріалів всеукр.наук.-практ.семінару (Київ, 5 березня 2020 р.) / за заг.ред. Київ: Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України: Київ.

Презентація Центру інноваційних освітніх технологій (ICR клас) в рамках проекту MoPED в Університеті Грінченка. (2020, 13 березня). MoPED. <https://moped.kubg.edu.ua/prezentatsiia-tsentru-innovatsiinykh-osvitnikh-tekhnologii-icr-klas-v-ramkakh-proektu-moped-v-universyteti-hrinchenka/>

Сахно, О. В., Денисова, А. В., Івашев, Є. В., Грядуща, В. В., & Удовик, С. І. (2021). Цифрова компетентність як складник розвитку професійної компетентності. *Цифрова компетентність як*

складник розвитку професійної компетентності педагогічного працівника ЗП(ПТ)О: матеріали регіонального науково-практичного семінару (6 жовтня 2021 р.). (с. 91-95). Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України.

Україна – learning nation. URL: <https://strategy.uifuture.org/ukraine-learning-nation.html>. (дата звернення: 26.10.2023 р.)

Український інститут майбутнього. (n.d.). Uifuture.org. Retrieved November 10, 2023, from <https://strategy.uifuture.org/ukraine-learning-nation.html>

Gorokhova, T., & Mamatova, L. (2020). Distinctives of the learning process transformation through digital tools: challenges and opportunities. Organization and management in the services' sphere on selected examples. Monograph. *Opole: The Academy of Management and Administration in Opole*, 230-241.

Morze, N., Bazeliuk, O., Vorotnikova, I., Dementiievskaya, N., Zakhar, O., Nanaieva, T., Pasichnyk, O., & Chernikova, L. (2019). Description of educator's digital competence. *Open educational e-environment of modern university*, (special edition). <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2019s39>

Pro Capital Group (2020, 02 квітня). Ринок онлайн-освіти в Україні :аналітичний огляд. <https://pro-consulting.ua/ua/pressroom/rynok-onlajn-obrazovaniya-v-ukraine-analiticheskij-obzor>

Rychen, D. S. E., & Salganik, L. H. E. (2001). *Defining and selecting key competencies*. hogrefe & huber publishers. <https://psycnet.apa.org/record/2001-05275-000>

Unlocking Innovation: Training Teams and Individuals to have Every Day Breakthroughs (6 February 2014). Slideshare.net. Retrieved November 10, 2023, from <https://www.slideshare.net/ccgmag/unlocking-innovation-training-teamsand-individuals-to-have-every-day-breakthroughs>

How to cite: Gutz, N., Svitiukova, S., & Cherevko, S. (2023). Pedagogical skill as a factor in improving the quality of education: analysis and improvement strategies. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 106-109). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

Педагогічна майстерність як фактор підвищення якості освіти: аналіз і стратегії вдосконалення

Pedagogical skill as a factor in improving the quality of education: analysis and improvement strategies

Гуц Неля ¹, Світлюкова Світлана ², Черевко Світлана³

¹старший викладач, Національний технічний університет України «КПІ імені Ігоря Сікорського», м. Київ, Україна, gutz.gna23@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-4041-1053>

²викладач, Відокремлений структурний підрозділ Херсонський політехнічний фаховий коледж Національного університету «Одеська політехніка», м. Херсон, Україна, svitukova2@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0008-2695-4562>

³кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра фізичного виховання та спорту, факультет медичних технологій діагностики та реабілітації, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, м., Дніпро, Україна, svetvikch@gmail.com, 0000-0003-3129-6599

Accepted: October 25, 2023 | **Published:** November 13, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: The main goals of the study included the analysis of the concept of "pedagogical skill", the determination of the main factors that affect pedagogical skill and strategies for its improvement. The research was conducted using the method of analysis, synthesis and generalization. The role of pedagogical skill in improving the quality of education is determined. The skills and competences that testify to the pedagogical mastery of the teacher have been identified. The main ways of improving and

increasing the level of teachers' skills are given. Taking into account the results of the research will help to form and improve strategies for the development of the educational system.

Keywords: digitization of education, teacher's skills, areas of improvement, pedagogical skills.

Вступ

Сучасна якість освіти базується на розвитку компетенцій. Один з ключових чинників, що впливає на успішне виконання поставлених завдань, – готовність і здатність педагогів адаптуватися до нових умов. Інтенсивні зміни в системі освіти роблять педагогічну діяльність все більш складною та різнобічною, унаслідок чого зростають вимоги до якісних характеристик фахівців у цій галузі. Підвищення рівня педагогічної майстерності є однією з умов якісної фахової підготовки у закладах освіти.

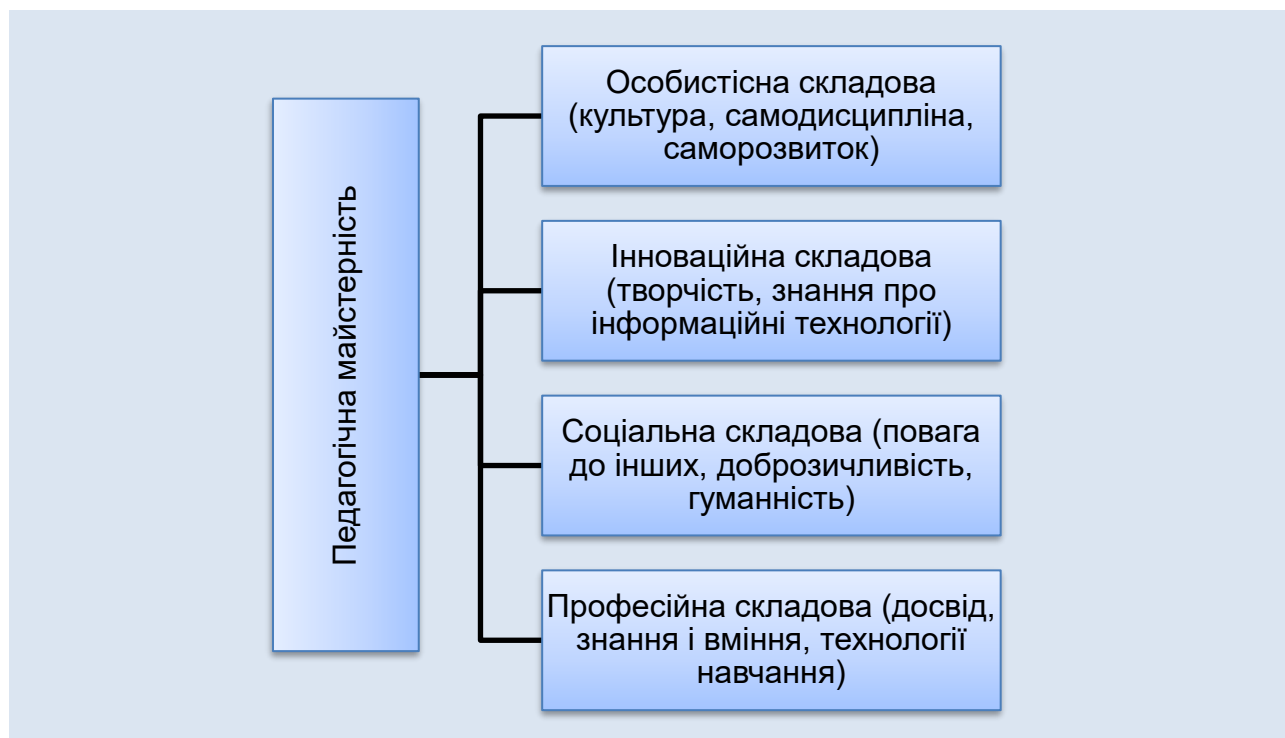
Результати дослідження

Компетенція (компетентність) – один із показників якості освіти, який було введено в Європейському освітньо-науковому просторі. Вона охоплює професійні знання, вміння, методи й техніки фахової діяльності, а також сукупність установок і орієнтацій, набутого досвіду, що дає змогу вчителю досягати високих освітніх результатів (Кофанова & Кофанов, 2023).

Педагогічна майстерність проявляється у вмінні вчителя на високому рівні реалізовувати заздалегідь поставлені цілі через належну організацію навчального процесу й успішне вирішення педагогічних завдань (Гавриленко, Дмитриєв & Чаплінський, 2021). Її структурні елементи представлені на рисунку 1.

Рисунок 1

Структурні елементи педагогічної майстерності

Джерело: власна розробка авторів

В епоху активної цифровізації галузі освіти педагогічна майстерність виявляється в:

- доцільних діях і вчинках викладача у поєднанні з умінням ефективно організовувати навчально-пізнавальну діяльність учнів / студентів;
- налагодженні педагогічного спілкування з усіма учасниками освітнього процесу;
- уміннях і навичках самостійного вдосконалення педагогічних здібностей та інших важливих якостей у цифровому освітньому середовищі (Сорока, 2021).

Застосування сучасних цифрових інструментів значно підвищує технологічність навчального процесу та його індивідуалізацію, що враховує потреби й можливості кожного здобувача освіти. Окрім того, це сприяє зростанню інтересу та мотивації молоді до навчання, допомагаючи загалом досягти нового рівня якості освіти в умовах цифрової трансформації.

Майстерність педагога в умовах цифрової освіти має бути спрямована на розвиток ціннісних установок, які визначають мотиви професійної діяльності та контролюють окремі її аспекти. Для того щоб бути компетентними у нових інформаційних і комунікаційних технологіях, а також у цифрових інструментах, педагогам потрібні додаткові знання та навички. Для успішного створення цифрового освітнього середовища в закладах освіти й ефективної реалізації навчального процесу, педагог повинен мати широкий спектр знань у цій галузі та володіти відповідними навичками. Сучасний педагог має виступати як модератор, розробник освітніх траєкторій, тьютор, організатор проєктного навчання та координатор освітньої онлайн-платформи для здобувачів освіти. Крім загальних і взаємодоповнюваних навичок, необхідних для успішного використання цифрових технологій у щоденному житті, педагог повинен володіти також спеціальними вміннями у використанні новітніх сервісів.

Розвиток педагогічної майстерності викладачів вишів зумовлений необхідністю врахування нових вимог до вищої освіти в умовах трансформації суспільства, а також критичним аналізом якості їх роботи на теперішньому етапі. Це потребує перегляду підходів до організації, структури, змісту та методів удосконалення педагогічної майстерності (Фокша, 2023).

Один з важливих факторів на цьому шляху полягає в систематичному та цілеспрямованому самовдосконаленні. Він передбачає вивчення, освоєння, оновлення та застосування знань через цілеспрямовану самостійну працю, направлену на особистісний розвиток, задоволення власних інтересів, і відповідь на об'єктивні потреби закладу освіти.

Також вагомим чинником підвищення педагогічної майстерності є короткострокові стажування науково-педагогічних працівників у відповідних закладах освіти України та Європи. Цей підхід сприяє взаємовигідному обміну науковими ідеями, дослідницькими методами й педагогічним досвідом, що дає можливість отримати більше інформації про моделі створення та поширення знань. Він також розширює індивідуальний досвід особи і сприяє вдосконаленню педагогічної та професійної майстерності викладачів.

Загалом, удосконалення педагогічної майстерності викладача є процесом, що триває протягом усього його професійного шляху. Динамізм і незавершеність є однією з характеристик цієї інтегративної властивості особистості (Кабиш, 2023).

Підвищення рівня професійної майстерності викладачів потребує:

- наявності професійної компетентності;
- готовності до систематичного підвищення рівня професійного розвитку;
- готовності до творчої професійної діяльності;
- володіння інноваційними технологіями для ефективного ведення освітнього процесу в умовах кризових ситуацій (пандемія, воєнний стан);
- здатності до отримання і трансформації новітньої інформації.

Висновки

Якісна освіта в сучасному світі є ключовим фактором глобального розвитку й обов'язковою умовою для успішного функціонування будь-якої країни. Аналіз поняття педагогічної майстерності підтверджує її вплив на якість навчання та розвиток здобувачів освіти. Педагогічна майстерність на пряму пов'язана з професійним самовдосконаленням викладача, з розвитком його здібностей та з розробкою і використанням нових засобів і методів навчання. Стратегії її удосконалення повинні бути направлені на розвиток ключових компетенцій викладачів, використання інноваційних методів і технологій.

Література

Гавриленко, Є. А., Дмитриєв, Ю. О., & Чаплінський, А. П. (2021). Педагогічна майстерність викладача вищої школи. *Збірник науково-методичних праць Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного*, 24, 217-221. <http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/13792/1/Гавриленко%20Є.А.pdf>

Кабиш, М. (2023). Організація і методика дослідження розвитку педагогічної майстерності викладача загальноосвітніх дисциплін закладу професійної освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 2(60), 229-236. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/60-2-35>

Кофанова, О., & Кофанов, О. (2023). Шляхи розвитку педагогічної майстерності викладачів-дослідників у технічному закладі вищої освіти. *Actual Problems in the System of Education: General Secondary Education Institution – Pre-University Training – Higher Education Institution*, 1 (3), 403–411. DOI: <https://doi.org/10.18372/2786-5487.1.17721>

Сорока, В. В. (2021). Педагогічна майстерність в умовах цифрової освіти. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*, 45, 250-257. DOI: <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2021-1-250-257>

Фокша, О. М. (2023). Педагогічні уміння як основа розвитку педагогічної майстерності викладача іноземної мови. *Вісник науки та освіти*, 6(12), 623-634. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-6\(12\)-623-634](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-6(12)-623-634)

How to cite: Rodrigues, A. (2023). Sustainability Reports in Higher Education Institutions in Portugal and Spain. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 110-112). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

SUSTAINABILITY REPORTS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN PORTUGAL AND SPAIN

António Rodrigues ¹

*¹PhD in Management, ISG -Business & Economics School, Lisboa, Portugal, antonio.rodrigues@isg.pt,
<https://orcid.org/0000-0001-5550-5581>*

Accepted: October 28, 2023 | **Published:** November 14, 2023 | **Language:** English

Abstract: According to the United Nations in 2018, higher education institutions play a fundamental role in promoting sustainable development, influencing society and contributing to the solution of national and global problems. The results of the study by the International Association of Universities (IAU) show that Higher Education and partnerships are essential to face the global challenges identified in the Sustainable Development Goals (SDGs) in building a more sustainable future. This study is based on the concept of sustainability and its relevance in Higher Education Institutions (HEIs). The concept is influenced by new challenges and strategies with a view to ensuring better performance and response from HEIs to their stakeholders.

Keywords: Higher Education Institutions, Shared Value Creation, Sustainable Development Goals, Sustainability Reports.

Introduction

The 2030 Agenda is based on 17 Sustainable Development Goals (SDGs) and 169 goals to be implemented in all countries, arising from the Millennium Development Goals, established between 2000 and 2015, which were intended to support only developing countries. The SDGs should be used by HEIs as a critical instrument to introduce and incorporate sustainable development into their activities and strategies (Bayas Aldaz et al., 2019; Junior et al., 2019; Leal Filho et al. 2018). These play a leading role

in the creation and dissemination of knowledge, driving global, national and local innovation, as well as economic development and social well-being (SDSN Australia/Pacific, 2017). In this way, universities have a high positive impact as drivers in the implementation of the SDGs (Körfggen et al., 2018). According to SDSN Australia/Pacific (2017), institutions commitment to the SDGs is reflected in their teaching activities; in research production; in interaction with society; and in the operations and management of the institution.

Purpose

Sustainability reports are a tool that HEIs adopt to publish their economic, social and environmental performance. HEI sustainability reports are far from being harmonized to allow reading and comparison between different HEIs. Based on the theory of Shared Value Creation by Michael Porter and Mark Kramer, this exploratory study aims to compare the sustainability reports of a sample of ten HEIs in Portugal and Spain in the year 2022. The purpose of this article is to analyze how the HEIs adapted the principles of that theory to their activities and how they disclose it in their reports.

Methodology

Qualitative research, the analysis presented in this article is based on a review of literature and official sustainability reports from Higher Education Institutions.

Results and conclusions

From the perspective of the authors of shared value theory, Michael Porter and Mark Kramer, it is possible to create and measure the impacts of the organization from an economic and social point of view:

1. Recognize new market demands
2. Redefine productivity in the production chain
3. Develop the local cluster

Analyzing the reports, it is suggested that each Higher Education Institution adapts and disseminates the assumptions of the theory to its teaching and research activities and mission through the reconfiguration of products and services based on society's demands, of operations based on identity values and development of communities and preservation of the planet.

The fact that HEIs do not have a legal requirement to disclose sustainability reports means that this communication occurs voluntarily, contributing to researchers' lack of interest in analyzing the dissemination of sustainability reporting within HEIs (Alonso-Almeida et al., 2014; Fonseca et al., 2011; Romolini et al., 2015). Additionally, HEIs reveal that they are unaware of the information they should disclose in sustainability reports, as well as how they should be structured (Davis & Searcy, 2010), in addition to other studies revealing that few HEI reports are externally verified, consequently presenting a limited value (Walton et al., 1997).

References

- Alonso-Almeida, M.d.M. Marimon, F. Casani, F. & Rodríguez-Pomeda, J. (2014). Diffusion of sustainability reporting in universities: current situation and future perspectives. *Journal of Cleaner Production*, 106. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2014.02.008>
- Bayas Aldaz, C., Sandoval Hamón, L.A., Casani, F. & Rodríguez-Pomeda, J. (2019). Stakeholders environmental sustainability perceptions in Spanish campuses. *The International Journal of Environmental Sustainability*, 15(2), 1-22. Doi:10.18848/2325-1077/CGP/v15i02/1-22
- Davis, G. & C. Searcy (2010). A review of Canadian corporate sustainable development reports. *Journal of Global Responsibility*, 1(2), 316–329. <https://doi.org/10.1108/20412561011079425>
- Junior, R. M., Fien, J. & Horne, R. (2019). Implementing the UN SDGs in universities: Challenges, opportunities, and lessons learned. *Sustainability: The Journal of Records*, 12(2), 129–133. <https://doi.org/10.1089/sus.2019.0004>
- Fonseca, A., Macdonald, A., Dandy, E., & Valenti, P. (2011). The state of sustainability reporting at Canadian universities. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 12(1), 22–40. <https://doi.org/10.1108/14676371111098285>
- Leal Filho, W., Pallant, E., Enete, A., Richter, B. & Brandli, L. L. (2018). Planning and implementing sustainability in higher education institutions: an overview of the difficulties and potentials. *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*, 25(8), 713–721. <https://doi.org/10.1080/13504509.2018.1461707>
- Körffgen, A., Förster, K., Glatz, I., Maier, S., Becsi, B., Meyer, A. ... Stötter, J. (2018). It's a Hit! Mapping Austrian research contributions to the sustainable development goals. *Sustainability*, 10(9), 1–13. <https://doi.org/10.3390/su10093295>
- Romolini, A., Fissi, S., & Elena, G. (2015). Quality disclosure in sustainability reporting: Evidence from universities. *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, 11(44), 196–218. <https://rtsa.ro/tras/index.php/tras/article/view/433>
- SDSN Australia/Pacific. (2017). *Getting started with the SDGS in Universities: A guide for universities, higher education institutions, and the academic sector*. https://ap-unsdsn.org/wp-content/uploads/University-SDG-Guide_web.pdf
- Walton, J., Alabaster, T., Richardson, S., & Harrison, R. (2017). Environmental reporting for global higher education institutions using the World Wide Web. *The Environmentalist*, 17(3), 197–208. <https://doi.org/10.1023/A:1018524722033>

How to cite: Prysiazniuk, I. (2023). Protection of the rights of military personnel in the criminal process of Ukraine: aspects of martial law. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 113-118). Futurity Research Publishing.
https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

**Захист прав військовослужбовців у кримінальному процесі України:
аспекти воєнного стану**

**Protection of the rights of military personnel in the criminal process of
Ukraine: aspects of martial law**

Присяжнюк Іван Іванович ¹

¹ кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права, процесу та криміналістики
Київського університету інтелектуальної власності та права, м. Київ, Україна,
ivanivanovich0872@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0006-9543-4152>

Accepted: October 28, 2023 | **Published:** November 14, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: This article examines the protection of the rights of military personnel in criminal proceedings under martial law in Ukraine. It was determined that criminal proceedings are a formal mechanism for protecting the rights of military personnel, and these rights are protected and guaranteed by the Code of Ukraine on Criminal Liability. Military servicemen enjoy the rights and freedoms established by law on an equal basis with other citizens, but due to the specifics of military service, they are subject to restrictions provided for by law and other normative legal acts. One of the features of military service is the obligation assigned to military personnel to prepare for the armed defense of the country and unconditionally perform their duties under any circumstances, including under martial law.

Ключові слова: military serviceman, martial law, human rights, criminal process, law.

Вступ

Права і свободи людини та громадянина вважаються найвищими цінностями, які сприяють гідності, незалежності та розвитку кожної людини. Вони створюють основу для розвитку та соціалізації людини, дозволяючи їй висловлювати свої думки, переконання та ідеї, вибирати шляхи досягнення своїх цілей. Найгостріші занепокоєння у сфері захисту прав людини у сфері безпеки і оборони викликані насамперед початком широкомасштабного збройного наступу на Україну 24 лютого 2022 року. З огляду на обставини, значну увагу слід приділити питання реалізації прав і свобод військовослужбовців і військовополонених.

Свою увагу теоретичним засадам розуміння захисту прав військовослужбовців приділяли у своїх наукових працях: Александров (2009), Лазор (2010) та Сербалюк (2023).

Зокрема, питанням правового статусу військовослужбовців приділяли увагу у своєму дослідженні Волков та Перепадя (2019), Карпенко та Тесленко (2023) а також Абламська (2022) здійснили змістовне дослідження у сфері нормативне врегулювання процедури застосування запобіжного заходу в умовах воєнного стану, щодо військовослужбовців.

До прикладу, Маркович (2023) вважає, що захист прав людини в умовах воєнного стану є надзвичайно ускладненим. У свою чергу, Подобний та Ракіпова (2022) вважають, що питання безоплатної медичної допомоги є важливою в контексті захисту прав військових.

Однак ці розвідки не були присвячені комплексному осмисленню проблем захисту прав військовослужбовців у кримінальному провадженні в умовах воєнного стану та розглядалися науковцями лише частково. Недостатній ступінь розробленості зазначеного питання свідчить про необхідність його додаткових досліджень. Саме це визначає предмет наукового дослідження та його важливість.

Результати дослідження

Україна є суверенною, незалежною, демократичною, соціальною та правовою державою. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Тому першочерговим завданням демократичної держави є забезпечення надійного захисту прав і свобод людини.

Воєнний стан відображає стан суспільства, коли країна стикається з серйозною загрозою безпеці або зазнає внутрішньої чи зовнішньої агресії. У таких ситуаціях постає питання, як забезпечити безпеку держави, не порушуючи основоположні гарантії її громадян. 24 лютого 2022 року війна, розв'язана росією проти України, стала переломним моментом для українського народу, вплинувши на всі сфери національного життя.

Маркович (2023) підкреслив, що українське законодавство передбачає можливість введення воєнного стану при загрозі національній безпеці або територіальній цілісності країни. Під час дії воєнного стану з метою забезпечення оборони країни та забезпечення національної безпеки можуть бути обмежені окремі цінності громадян. Однак ці обмеження поширюються не на всі права громадян.

Волков та Перепадя (2019) вказують, що зміст правового статусу військовослужбовців є надзвичайно багатограним і залежить від низки факторів. Перш за все, як громадяни країни, воїни виконують обов'язок збройного захисту країни. Цей обов'язок вимагає від них беззаперечного виконання наказів і обов'язків у будь-якій ситуації, включаючи ситуації, що загрожують життю. Тому військовослужбовці користуються громадянськими правами і свободами, закріпленими в Конституції, повинні виконувати свої обов'язки та нести відповідальність.

Відповідно, під час вступу на військову службу громадянин має низку обмежень, які передбачені законом і впливають з особливостей військової служби, а також наділяється додатковими правами, пільгами, гарантіями та компенсаціями відповідно до особливостей військової служби. Так, Александров (2009) визначає поняття правового статусу військовослужбовців і показує, що він є сукупністю прав, свобод, обов'язків, обмежень, заборон і відповідальності, встановлених законом і гарантованих державою.

Як зазначає Лазор (2010) правовий статус державних службовців ґрунтується на сукупності прав, свобод, обов'язків, обмежень, заборон і відповідальності, що визначаються і гарантуються державою.

Військовослужбовці користуються правами і свободами, встановленими законом для інших громадян, але у зв'язку зі специфікою військової служби на них поширюються обмеження, передбачені законом та іншими нормативно-правовими актами.

Підготовка до збройного конфлікту включає різні аспекти, від фізичної тренування до набуття знань і навичок. У небезпечних ситуаціях військовослужбовці повинні швидко та розсудливо приймати рішення. Вони зобов'язані протистояти загрозам і захищати країну, використовуючи свою підготовку і вміння. Безпека товаришів по зброї і цілісність країни є головним пріоритетом. Обов'язки військовослужбовців з підготовки до захисту країни настільки важливі, що потребують чіткої дисципліни, самовідданості і відданості.

Обмеження прав і свобод військовослужбовців компенсуються державою шляхом надання додаткових пільг, гарантій і компенсацій. Військовослужбовці та працівники перебувають під захистом держави і користуються всіма правами і свободами, закріпленими Конституцією України.

Ефективність реалізації прав і свобод та виконання обов'язків військовослужбовцями залежить насамперед від повноти нормативно-правової бази, що регулює їхні права, свободи та

обов'язки, а також правових механізмів їх реалізації. Регулювання прав, свобод і обов'язків військовослужбовців та членів збройних сил виникло і розвивалося разом з виникненням і розвитком держави та таких державних інститутів, як збройні сили.

Створено єдину систему правового та соціального захисту, яка враховує фінансову, матеріальну та інші види допомоги залежно від статусу, звання, кваліфікації, вислуги років та умов служби військовослужбовців. Права і свободи, обов'язки і відповідальність, соціальні пільги і гарантії військовослужбовців закріплені в нормативно-правових актах України та забезпечують правові механізми їх реалізації. Забезпечення виконання вимог Закону "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців" та інших нормативно-правових актів є обов'язком органів державної влади та органів місцевого самоврядування (за соціальним статусом). (Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей, 2023)

Ніхто не має права обмежувати права і свободи військовослужбовців та членів їхніх сімей, передбачені законами України. Соціальне обслуговування сімей військовослужбовців здійснюється в порядку, встановленому чинним законодавством України.

Такі послуги можуть надаватися на регулярній основі (за зверненням або за потребою) або в порядку аутріч (надання комплексної підтримки у вирішенні проблем). Такі послуги надаються на основі добровільного вибору щодо отримання або відмови від соціальних послуг з урахуванням часу, необхідного для розв'язання проблеми (Про соціальні послуги, 2022).

Сербалюк (2023) наголошує, що створивши належні умови для соціального захисту військовослужбовців та їхніх родин, держава отримує більш мотивовану та боєздатну армію, що є запорукою збереження незалежності та національного суверенітету України.

Важливо пам'ятати, що норми Кримінально-процесуального кодексу не можна ігнорувати тільки тому, що на території України тривають бойові дії, навіть в умовах воєнного стану Карпенко та Тесленко (2023). Кримінальний процесуальний кодекс України застосовується з урахуванням практики Європейського суду з прав людини. (Кримінальний процесуальний кодекс України, 2023) Це дає підстави відстоювати позицію, що, окрім цієї практики, існують й інші нормативно-правові акти, які гарантують правовий статус військовополонених і таким чином забезпечують їх обмін, запобігають порушенням прав і свобод людини і громадянина та гарантують правовий статус осіб, які утримуються як військовополонені.

Питання доступу до безоплатної правової допомоги є дуже важливим для захисту законних прав та інтересів військовослужбовців у кримінальному провадженні, особливо для уникнення побічної шкоди для особливих потерпілих, особливо вразливих у кримінальному провадженні. Це питання є особливо важливим сьогодні та надзвичайно актуальним в умовах воєнного стану в Україні (Подобний та Ракіпова, 2022)

Як зазначила Абламська (2022), в умовах військового стану процес кримінального провадження суттєво змінився і законодавець прийняв низку норм, які змінюють порядок притягнення особи до кримінальної відповідальності та запроваджують обмежувальні правила для громадян. Першим фактором, що впливає на кримінальне провадження в умовах надзвичайного стану, є специфіка нормативно-правового регулювання цього провадження.

Видається, що особливості кримінального провадження задекларовані в окремій главі Кримінального кодексу України, що дає можливість говорити про особливий порядок кримінального провадження (іншими словами, законодавець відніс розділ IX-1 Кримінального кодексу України до диференційованої форми кримінального провадження). Така законодавча логіка є цілком виправданою, адже досудове розслідування та судове провадження потребує законодавчого закріплення певних особливостей, зумовлених специфікою режиму воєнного стану. Це пов'язано з тим, що широкомасштабне вторгнення Росії в Україну негативно вплинуло не лише на економічне та соціальне життя України, а й на роботу правоохоронних органів, змусивши деякі правоохоронні органи тимчасово передислокуватися в інші місця.

У зв'язку з введенням воєнного стану в Україні Верховна Рада України прийняла низку змін та доповнень до чинного законодавства, оскільки державні установи повинні продовжувати свою діяльність та виконувати свої обов'язки і функції. Як уже зазначалося, зміни також були внесені до чинного КПК У. Мета законопроекту про внесення змін до КПК України (щодо застосування запобіжних заходів до військовослужбовців, які вчиняють військові злочини в умовах воєнного стану), є унеможливлення застосування запобіжних заходів до військовослужбовців, які вчиняють військові злочини, передбачені воєнний стан превентивні заходи, крім арешту військовослужбовців, які вчиняють злочини.

Висновки

У результаті можна зробити висновок, що кримінальний процес є формальним механізмом захисту забезпечення прав військовослужбовців, ці права охороняються та гарантуються законом про кримінальну відповідальність.

Предметом кримінального провадження є реалізація процесуальних прав військовослужбовців як учасників кримінального провадження, повернення їх майнових та інших порушених прав, є частиною кримінально-процесуальної діяльності, оскільки спрямована на захист інтересів військовослужбовця як суб'єкта кримінального провадження.

Подальші дослідження будуть спрямовані на виявлення змін у правовому регулюванні у сфері забезпечення належної правової безпеки військовослужбовців.

Література

- Александров, В. М. (2009). *Військова служба як особливий вид державної служби в Україні* : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. Харків: Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого.
- Кримінальний процесуальний кодекс України (2023). *Відомості Верховної Ради України*, 4651-VI. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
- Лазор, О. (2010). Правовий статус публічних службовців. *Ефективність державного управління*, 22, 118–125.
- Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей (2023). *Відомості Верховної Ради України*, 2011-XII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>
- Про соціальні послуги (2022). *Відомості Верховної Ради України*, 2671-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>
- Сербалюк, Ю. (2023). Соціальний захист військовослужбовців: Зміни в умовах воєнного стану. *Humanitas*, (6), 72–79. <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.6.11>
- Абламська, В. В. (2022). Законодавчі новели щодо здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану. *Право і безпека*, 85(2), 140–148. <https://doi.org/10.32631/pb.2022.2.13>
- Карпенко М. О., Тесленко О. І. (2023). Нормативне врегулювання процедури застосування запобіжного заходу в умовах воєнного стану: окремі аспекти. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*, (2), 150–155. <https://doi.org/10.32782/39221485>
- Маркович, Х. М. (2023). Права і свободи людини в умовах воєнного стану: фокус пріоритетів. *Аналітично-порівняльне правознавство*, (4), 95-99. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.04.13>
- Подобний, О. & Ракіпова, І. (2022). Актуальні аспекти захисту прав потерпілого у кримінальному провадженні в умовах воєнного стану. *Юридичний вісник*, (3), 50–57. <https://doi.org/10.32782/yuv.v3.2022.7>
- Волков, І. М., & Перепадя, В. І. (2019). Аналіз наукових підходів до визначення поняття правового захисту в контексті службової діяльності військовослужбовців Національної гвардії України. *Честь і закон*, (2), 79-86. <https://doi.org/10.33405/2078-7480/2019/2/69/177930>

How to cite: Luzhanytsia, O., Bachynska, H. & Verbytskyi, Y. (2023). Study of interaction between two languages in bilingual environments and their influence on linguistic identity. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 119-122). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

**Вивчення взаємодії між двома мовами у білінгвальних середовищах
та їх вплив на лінгвістичну ідентичність**

**Study of interaction between two languages in bilingual environments and
their influence on linguistic identity**

**Лужаниця Олена Іванівна¹, Бачинська Галина Василівна², Вербицький Євгеній
Едуардович³**

¹ кандидат філологічних наук, доцент, доцент, кафедра англійської філології та лінгводидактики, факультет іноземної філології, Запорізький національний університет, м. Запоріжжя, Україна, luzhanytsia@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-0749-3018>

² кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови та славістики, факультет філології та журналістики, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна, g.bachynska@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-6901-613X>

³ магістр філології, Національний університет "Кієво-Могилянська академія", м. Київ, Україна, zhekamykhailov@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0004-9254-0545>

Accepted: October 31, 2023 | **Published:** November 14, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: This scientific article investigates the interaction between two languages in bilingual environments and its impact on linguistic identity. The research aims to understand the dynamics of language interaction, including syntactic, lexical, and phonetic aspects, as well as their socio-cultural and

psychological implications. A comprehensive review of existing studies and original research findings reveals that bilinguals often employ code-switching and borrow vocabulary, resulting in syntactic variations and a rich lexical repertoire. These interactions shape individuals' linguistic identities, influencing self-concept and affiliations within cultural and social contexts. The significance of this study lies in its contribution to language education, policy development, and a deeper appreciation of linguistic diversity in a globalized world.

Keywords: bilingualism; language interaction; linguistic identity; phonetic influence; bilingual environment.

Вступ

Двомовність стає все більш поширеною в глобалізованому світі, де мільйони людей щодня спілкуються двома мовами. Це розмаїття дає унікальну нагоду дослідити, як дві мови взаємодіють в одній людині, формуючи її мовну ідентичність. Дослідження двомовності пропонує цінне уявлення про складну динаміку між мовами та їхній вплив на самооцінку особистості (Яроцька, Г., 2022).

Складна взаємодія двох мов у двомовному середовищі та її глибокий вплив на мовну ідентичність давно привертають увагу дослідників у галузях лінгвістики, психології та соціології. Двомовність, що визначається як здатність ефективно спілкуватися двома мовами, стає все більш поширеним і динамічним аспектом нашого глобалізованого світу. Ця стаття досліджує багатогранні виміри мовної взаємодії у двомовному контексті та її вплив на те, як люди сприймають свою мовну ідентичність (Яшкіна, 2014). Спираючись на попередні наукові дослідження та наукову роботу, ми заглиблюємось у складність перемикування кодів, лексичних запозичень, фонетичних варіацій, а також соціально-культурних і психологічних чинників, які формують мовну ідентичність. Це дослідження сприяє зростанню обсягу знань, які поглиблюють наше розуміння складних взаємозв'язків між мовою та ідентичністю в глобальному ландшафті, що постійно змінюється (Шапран & Мацнева, 2017).

Результати дослідження

Одним із найважливіших аспектів мовної взаємодії у двомовному середовищі є її вплив на синтаксис або структуру речень. Дослідження показали, що двомовні люди можуть використовувати структури з однієї мови, розмовляючи іншою. Це явище, відоме як «перемикування коду», може призвести до синтаксичних варіацій і вплинути сприйняття білінгвами своєї мовної ідентичності. Наприклад, двомовний носій може відчувати себе комфортніше, висловлюючи складні ідеї однією мовою, а іншу використовувати для неформального спілкування. Перемикування кодів є життєво важливим аспектом взаємодії між двома мовами у двомовному середовищі та його впливу на мовну ідентичність. Він не лише відображає природну мовну поведінку двомовних людей, але й ілюструє динамічний характер мовного контакту. Коли двомовні орієнтуються у своїй мовній ідентичності, перемикування кодів слугує практичним засобом для вираження складних ідей і адаптації до конкретних комунікативних контекстів (Соколова, 2017).

Лексичний аспект мовної взаємодії передбачає запозичення слів і висловів між мовами. Двомовні люди часто вводять слова з однієї мови до свого мовлення іншою, що призводить до багатого мовного репертуару. Ця взаємодія формує їхню мовну ідентичність, визначаючи лексику, доступну їм у різних контекстах, і нюанси, які вони можуть передати (Узбек, & Мацнева, 2013).

Фонетична взаємодія між мовами є ще одним важливим виміром, який треба враховувати. Білінгви можуть проявляти відмінності у вимові, інтонації та акцентах під час перемикування між мовами. Ці фонетичні варіації можуть вплинути на мовну ідентичність людини, оскільки вони здатні

пов'язувати певні акценти з певними мовами, спільнотами чи соціальним контекстом (Дробот & Іванюшева, 2012).

На мовну взаємодію у двомовному середовищі глибоко впливають соціокультурні чинники. Культурні та суспільні мають велику вагу у формуванні вибору, який двомовні люди роблять щодо використання мови. Соціокультурний контекст також впливає на їхню мовну ідентичність, оскільки вони можуть приєднатися до однієї чи іншої мови, щоби підтвердити свою належність до певної культурної групи (Соколова, 2017).

Двомовність може мати глибокий психологічний вплив на людей, позначаючись на їхній самооцінці та ідентичності. Білінгви можуть відчувати подвійність, ототожнюючи себе з двома мовними спільнотами одночасно. Розуміння психологічних аспектів білінгвізму має вирішальне значення для розуміння того, як формується мовна ідентичність і як вона може змінюватися із часом (Яшкіна, 2014).

Двомовні освітні програми відіграють вирішальну роль у формуванні мовної ідентичності. У такому середовищі студенти знайомляться з обома мовами, розвиваючи унікальний погляд на свої лінгвістичні здібності. Дослідження показали, що двомовна освіта може позитивно вплинути на мовну ідентичність людини, сприяючи розвитку сильного почуття компетентності в обох мовах. Учні часто пишаються своєю двомовністю, вважаючи її цінним надбанням (Соколова, 2017).

У двомовних спільнотах явище збереження та зміни мови має велике значення. Підтримання мови стосується зусиль, спрямованих на збереження та продовження використання обох мов, тоді як зміна мови відбувається, коли одна поступово витісняє іншу. Ця динаміка може мати глибокий вплив на мовну ідентичність індивіда, оскільки він може вирішувати приєднатися до мови, яка є найбільш релевантною або домінуючою в їхньому соціальному середовищі (Дробот & Іванюшева, 2012).

У багатьох регіонах двомовність є лише одним з аспектів ширшого багатомовного контексту. Люди в такому середовищі можуть орієнтуватися на трьох або більше мовах одночасно, що ще більше ускладнює взаємодію між мовами та її вплив на мовну ідентичність. Дослідження в багатомовному середовищі має потенціал виявити навіть більш тонкі аспекти формування мовної ідентичності (Узбек & Мацнева, 2013).

Важливо визнати взаємозв'язок мовної і соціальної ідентичності. Люди можуть вибрати узгодження своєї мовної ідентичності з конкретними соціальними групами, що призводить до динамічної взаємодії між мовою, культурою та особистою ідентичністю. Розуміння того, як ці чинники взаємодіють, є центральним для комплексного дослідження мовної ідентичності (Мацнева, 2017).

Оскільки двомовність і далі зростає в усьому світі, дослідження в цій галузі залишаються динамічними та постійно розвиваються. Майбутні напрями дослідження білінгвізму мають вивчати вплив нових технологій, як-от соціальні медіа, на мовну взаємодію та мовну ідентичність. Крім того, глибше розуміння того, як двомовність впливає на когнітивні функції, такі як розв'язання проблем і творчість, є захоплюючим шляхом для майбутніх досліджень.

Висновки

Тому, вивчення мовної взаємодії у двомовному середовищі є складною галуззю, яка розвивається, пропонуючи цінну інформацію про формування мовної ідентичності. Білінгви встановлюють тонкий баланс між двома мовами, адаптуючи своє мовлення, відповідно до мовного, культурного та соціального контексту. Взаємодія між цими мовами суттєво впливає на мовну ідентичність людини, сприяючи багатому та багатогранному самопочуттю.

Вивчення взаємодії між двома мовами в двомовному середовищі та її вплив на мовну ідентичність є багатогранною сферою досліджень, яка розвивається. Двомовність пропонує унікальну лінзу, через яку можна досліджувати складну взаємодію мови, культури та особистої ідентичності. Це дослідження робить внесок не лише в лінгвістичну теорію, але й у розроблення ефективної мовної політики, освітніх програм і глибшого оцінювання мовного розмаїття в нашому взаємопов'язаному світі.

Отже, двомовність є динамічною та постійно розширюваною сферою, яка пропонує глибоке розуміння того, як індивіди орієнтуються в складнощах мови та ідентичності. Розуміння того, як дві мови взаємодіють і впливають на мовну ідентичність, є не лише академічним збагаченням, але й вирішальним для побудови більш інклюзивних та поінформованих суспільств. Дослідження формування мовної ідентичності є свідченням багатства людського розмаїття та сили мови у формуванні нашого сприйняття себе та інших.

Це дослідження підкреслює необхідність подальшого вивчення білінгвізму та його наслідків для мовної ідентичності. Розуміння складної взаємодії між двома мовами у двомовному середовищі може сприяти більш ефективній мовній освіті, розробленню мовної політики та глибшому розумінню складного гобелену мовного розмаїття в нашому глобалізованому світі.

Література

Дробот, О. А., & Іванюшева, Н. В. (2012). Особливості двомовних програм. *Жестова мова й сучасність*, 1(7), 27-41.

Мацнева, Є. А. (2017). Специфіка соціально-філософського аналізу білінгвізму як феномену соціальної дійсності. *Молодий вчений*, 43(3), 45-49.

Соколова, С. (2017). Регіональні особливості взаємодії мовних кодів за двомовного спілкування. *Українська мова*, (3), 25-39.

Узбек, К. М., & Мацнева, Є. А. (2013). Білінгвізм як об'єкт дослідження соціальної філософії. *Інтелект, особистість, цивілізація*, (11), 160-167.

Шапран, Д. П., & Мацнева, Є. А. (2017). Університет як інституціональне середовище розвитку білінгвізму. *Інтелект, особистість, цивілізація*, (15), 26-36.

Яроцька, Г. (2022). Мовна та національна ідентичність білінгва (за результатами опитування 2022 року в Україні). *Вісник Одеського національного університету. Філологія*, 27(2 (26)), 100-108.

Яшкіна, В. В. (2014). Мультилінгвалізм або культурне розмаїття. *Міжнародний журнал у галузі мультилінгвальної освіти*, 2, 8-18.

How to cite: Kostenko, L., Spolska, O., & Tsoi, M. (2023). Art as a Means of Shaping Civic Identity: Pedagogical Approach. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 123-127). Futurity Research Publishing.
https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

Art as a Means of Shaping Civic Identity: Pedagogical Approach

Мистецтво як засіб формування громадянської ідентичності: педагогічний підхід

Костенко Людмила Василівна ¹, Спольська Олена Володимирівна ², Цой Микола Павлович³

¹ кандидат педагогічних наук, професор, Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, м. Ніжин, Україна, lusy07@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-9846-2259>

² доктор філософії за спеціальністю 025 Музичне мистецтво, асистент, кафедра театрального мистецтва, факультет мистецтв, провідний фахівець ректорату Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна, olenadovbush84@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-2397-2035>

³ кандидат технічних наук, доцент, Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури, м. Київ, Україна, pntsoy22@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-4353-733X>

Accepted: October 31, 2023 | **Published:** November 14, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract

The study explores the role of art as a factor in shaping civic identity. Visual art has the ability to clearly denote the ethnic belonging of Ukrainians. The main results indicate that the fusion of civic and artistic elements can integrate the essential parameters of Ukrainian existence as a whole and foster meaningful connections between individuality and ethnic community. Theoretical development of the topic employs methods of synthesis, analysis, information gathering, and generalization. The research aims to substantiate the necessity for Ukrainians to pursue directions in civic preservation and national construction, which constitute a potent potential of cultural heritage – traditions and artistic language. In

the conclusions, it is argued that the study of Ukraine's artistic heritage serves as a means of shaping civic identity and appears relevant and essential in contemporary conditions.

Keywords: art, identity formation, pedagogical approach, shaping tools.

Вступ

У сучасному глобалізованому світі ідентичність та приналежність є дискусійним, багатовимірним та об'єднуючим питанням. Для кожної країни це питання також є дуже специфічним. Для України, наприклад, питання расової ідентичності та її відображення в мистецтві та культурі апіорі не є актуальним. В Україні наразі зростає кількість проєктів, які аналізують гендерну ідентичність, особливо жіночу.

Поняття ідентичності набуває нового значення, оскільки окреслює взаємодію між особою чи спільнотою та конкретним середовищем. Ця взаємодія відбувається у постійному пошуку нових контекстів комунікації, де відмінність, гетерогенність і збереження «автентичності» набувають особливого значення.

Поняття «ідентичність» лише нещодавно почало активно використовуватися у вітчизняній науковій літературі. Цей термін рідко вживається в мистецтвознавстві. Зазвичай його використовують у філософії, політології та соціології.

Водночас проблема ідентичності в мистецтві відіграє дуже важливу роль у західному світі. Відображення ідентичності в мистецтві – одне з найскладніших питань. Міфи, образи, символи та архетипи є важливими інструментами в цьому процесі. З їхньою допомогою глядач конструює нові стереотипи та асоціації або згадує старі. Іншими словами, мистецтво стає одним з найпотужніших інструментів формування та закріплення певної ідентичності. Особливість мистецтва полягає в тому, що воно візуалізує мовні та просторові міфи і легенди, акцентуючи увагу на тому, що є найважливішим, актуальним і доречним.

Ідентичність – це водночас сукупність властивостей особистості, які уможливають реалізацію самототожності та автентичності. Формування сучасного змісту ідентичності відбувалося в русі філософської думки від філософії свідомості до філософії комунікації, через тривалу трансформацію категорій, що визначають ідентичність: тотожність і відмінність, зовнішнє і внутрішнє, одиничне і множинне. Найбільш прийнятним способом аналізу такого складного явища, як ідентичність, є представлення концепту в рамках фреймової моделі, яка забезпечує процес організації, конструювання та представлення знань.

Ідентичність і компетентність у діяльності вчителя перетинаються між собою, вони взаємопов'язані, постійно змінюються і оновлюються, зберігаючи свою індивідуальну і соціальну природу.

Поняття ідентичності ґрунтується на сприйнятті вчителем самого себе та своєї діяльності.

Ідентичність є складовою самопізнання та самоідентифікації вчителя і сприяє його професійному розвитку як механізм соціалізації особистості, відчуття професійного самовизначення та єдності з професією і представниками конкретних професій.

Питання ідентичності, включаючи етнічну, національну та громадянську ідентичність, будуються в педагогічній освіті таким чином, щоб привести до чіткого розуміння цих базових понять.

Результати дослідження

Велика кількість дослідників аналізують мистецтво як засіб формування громадянської ідентичності. Зокрема, Chervonyi (2023) зазначає, що питання визначення громадянської ідентичності в сучасному світі є однією з головних тем дискусій як у науці, так і в повсякденному житті. Наприклад, Kasyan (2018) аналізує роль мистецтва в контексті формування національної

ідентичності, зокрема етнічної та громадянської. Khokhlov (2021) підкреслює, що навчання через мистецтво, враховуючи особливості сучасного мультикультуралізму, формує особистість студента як частину соціуму, що є базовим структурним елементом усієї нації. Kravchenko (2023) виокремлює чотири основні організаційно-педагогічні умови, які, проявляючись у складних комбінаціях, забезпечують формування громадянської ідентичності британських студентів. Makarova (2020) стверджує, що, незважаючи на важливість проблеми формування громадянської ідентичності особистості в освітньому процесі, на сучасному етапі існують певні протиріччя між зростаючою потребою у підтримці розвитку громадянської ідентичності молоді та недостатнім використанням психолого-педагогічних ресурсів закладів вищої освіти для вирішення цього питання. Petrovska (2017) з'ясовує, що природа громадянської ідентичності характеризується організаційними витоками, а тому запропонувала розглядати громадянську ідентичність особистості як різновид організаційної ідентичності. Pometun (2023) запропонувала дидактичне формування ідентичності людини, що складається з когнітивного, афективного, ціннісного та активно-поведінкового елементів, знання та розуміння основних понять громадянства, цінностей і ставлень, умінь і навичок як структурних компонентів. Tokareva & Chizhikova (2021) визначили перелік показників знань, умінь, навичок і ставлень, що забезпечують формування української національної та громадянської ідентичності під час навчання історії та громадянської освіти учнів різного віку. Udovichenko (2022) акцентувала увагу на особливостях культурно-національної ідентичності та основних шляхах її формування. Zinenko (2018) визначила основні складові сучасного мистецтва, дослідила приклади концептуальних рішень виставок, присвячених расовій ідентичності.

Естетична свідомість – форма суспільної свідомості, що реалізується як художньо-емоційне освоєння дійсності через естетичні почуття, переживання, оцінки, смаки та ідеали, які концентруються і узагальнюються в художній творчості та естетичних поглядах.

Вона формується на основі естетичної практики в ході історичного розвитку суспільства. Її основними елементами є естетична емоція – особливе почуття задоволення, яке відчуває людина під час сприйняття прекрасного в дійсності або у творі мистецтва; естетичний смак – здатність людини правильно оцінювати прекрасне, відрізнити істинно прекрасне від неестетичного; естетичний ідеал являє собою те, що людина вважає прекрасним, чого вона прагне, на що людина дивиться і що бачить. Естетичний ідеал – це ознаки краси в поведінці та вчинках людини (ставлення до праці та суспільства, манери та доглянутість, форми спілкування з людьми).

У кожної людини має бути, здавалося б, проста мета існування – стати громадянином конкретної держави.

Громадянин є людиною, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мови та інших ознак, яка проживає на території держави, з юридичними правами й обов'язками відповідно до законів держави та несе відповідальність перед державою і суспільством.

Але чи відображає формальне визначення громадянина його особистість, характер і роль у суспільстві? Якщо говорити про носіїв культури, то можна виокремити основні риси громадян:

- повага до минулої і теперішньої історії та цінностей своєї Батьківщини і громадянської держави;
- повага до прав інших людей і прагнення виконувати свої обов'язки;
- культура поведінки високого рівня і готовність поширювати її на інших членів суспільства;

- характер із загальнолюдськими моральними та духовними цінностями;
- високий рівень освіти, готовність розвиватися і вчитися;
- прагнення до культурного і духовного розвитку своєї особистості, суспільства і нації в цілому;
- усвідомлення патріотичних принципів та обов'язків.

Мистецтво має найбезпосередніший стосунок до культури людської чуттєвості та до цілісного благополуччя людини у світі. Зокрема, можна виділити такі відмінні риси мистецтв та їхні особливі завдання у вихованні та навчанні громадянської ідентичності:

- формування особистості людини, її ціннісних орієнтацій, досвідченого пізнання, креативності та творчого потенціалу;
- естетичне ставлення до дійсності та мистецтва;
- розуміння учнями світоглядних, мистецьких цінностей і актуальності мистецтва та мистецтв;
- розвиток здатності сприймати й інтерпретувати твори мистецтва, висловлювати особисте ставлення до них, обстоювати свої думки та оцінки;
- формування сукупності знань та уявлень про природу, види та жанри мистецтва;
- розвиток мистецьких інтересів, смаків, моральних та естетичних ідеалів, потреб у мистецькій самореалізації та духовно-естетичному саморозвитку відповідно до здібностей і вікового етапу розвитку особистості;
- розширення і збагачення художньо-естетичного досвіду, набуття мистецьких навичок у практичній діяльності, формування мистецької компетентності;
- спроможності орієнтуватися в набутих мистецьких знаннях і навичках, готовності використовувати набутий досвід у самостійній діяльності відповідно до загальнолюдських естетичних цінностей і власної духовно-ідеологічної позиції.

Висновки

Сучасний світ характеризується змінами, пов'язаними з глобалізацією. Він ґрунтується насамперед на економічному зростанні та цифровізації людського життя, що позбавляє людей розвитку їхніх сенсорних, естетичних і духовних здібностей, можливості емоційно сприймати реальність. Одночасно з естетичним спустошенням сприйняття дійсності, знижується й активність громадян.

Саме мистецтво, як частина художньо-естетичної освіти, має розумітися з урахуванням значущості у вихованні особистості учня, у формуванні його здатності пізнавати навколишній світ і розуміти, як влаштована соціальна дійсність. Важливо підкреслити, що мистецька освіта сприяє не тільки розвитку творчих здібностей і внутрішнього бачення особистості, а й формуванню «зовнішнього образу» культурної людини і громадянина.

Поняття «громадянська ідентичність» стосується суб'єктивних відчуттів індивіда, які є результатом його ідентифікації із суспільством у всіх його соціокультурних аспектах і формують особистісні якості та цінності. Громадянська ідентичність слугує для формування системи уявлень

та смислів, що є точкою відліку для порівняння груп «ми» та «вони». Мистецтво займає основоположне місце у формуванні громадянської ідентичності.

З вищесказаного можна зробити висновок, що громадянська ідентичність є фундаментальною сходинкою в структурі особистості, а динаміка її формування забезпечується спеціальними психолого-педагогічними ресурсами і складається з програм і методик формування цих якостей на етапі підліткового та юнацького віку.

Література

Chervonyi, P. D. (2023). Psychological and pedagogical features of the formation of civic identity in institutions of higher education with specific conditions of study. *Psychological and pedagogical problems of professional education and patriotic education of the personnel of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine*, 1, 63-64. <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7ab0adde-f3e8-44dd-a286-41239fd49245/content>

Kasyan, T. K. (2018). The role of art in the formation of national identity. *Bulletin of the Cherkasy National University named after Bohdan Khmelnytskyi*, 6, 57-61. <https://pedejournal.cdu.edu.ua/article/view/2571/2719>

Khokhlov, A. S. (2021). Art is a fundamental component of aesthetic education in the context of the form of a citizen's personality. *Personal spirituality: methodology, theory and practice*, 1 (100), 281-291. <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2021-100-1-281-291>

Kravchenko, T. (2023). Organizational and pedagogical conditions for the formation of the civic identity of students of institutions of higher education in Great Britain. *Advanced Linguistics*, 11, 169-180. <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/59683?mode=ful>

Makarova, O. P. (2020). Formation of civic identity in institutions of higher education. *Academic notes of TNU named after V.I. Vernadskyi*, 153-157. <http://habitus.od.ua/journals/2020/20-2020/24.pdf>

Petrovska, I. R. (2017). Civic identity as a type of organizational identity. *Collection of scientific works "Problems of modern psychology"*, (39), 244–256. <http://surl.li/mwcqc>

Pometun, O. (2023). Learning history and civic education as a factor in the formation of the national and civic identity of students in the conditions of war and post-war development of Ukraine. *Ukrainian Pedagogical Journal*, (2), 62–72. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2023-2-62-72>

Tokareva, A. V., & Chizhikova, I. V. (2021). Modern approaches to the formation of civic competence of students: international and national contexts. *Bulletin of Alfred Nobel University*, 1 (21), 88-93. <https://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2021/1/11.pdf>

Udovichenko, L. M. (2022). The problem of cultural and national identity and ways to solve it in the new Ukrainian school. *Collection of scientific works*, 37 (1), 70-75. <https://doi.org/10.28925/2311-2409.2022.3710>

Zinenko, A. (2018). Identity and its reflection in the art of the modern world (on the example of art exhibitions in the USA). *Collection of scientific works, modern art*, 14, 151-160. <http://sm.mari.kyiv.ua/article/download/152237/153409>

How to cite: Maslova, N. (2023). The role of constitutional law as a tool for ensuring human rights in Ukraine. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 128-132). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

Роль конституційного права як інструмент забезпечення прав людини в Україні.

The role of constitutional law as a tool for ensuring human rights in Ukraine

Маслова Наталія Григорівна

доктор юридичних наук, професорка кафедри гуманітарних та фундаментальних юридичних дисциплін Харківського університету, м. Харків, Україна, savochkacat@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-2690-9517>

Accepted: November 4, 2023 | **Published:** November 17, 2023 | **Language:** Ukrainian

Annotation: This study focuses on the role of constitutional law on the protection of human rights in Ukraine. This issue has been considered in different historical periods, defended and fought for during the period of slavery and serfdom. Nowadays, Ukrainians are beginning to build their own system of rights, independent of Soviet influence, which correlates with European values and standards of living. The author provides a list of types of legal status of a person and their characteristics. This characterization makes it possible to understand how human rights are ensured at various state levels within the framework of constitutional law.

Key words: legal system, legal status, citizen's rights and freedoms, social norms

Вступ

Правова система нашої країни являє собою комплекс загальнообов'язкових для виконання, встановлених державою принципів, норм та правил поведінки її громадян. Невиконання або

порушення цих норм та правил може регулюватися примусом з боку держави. Права та свободи людини регламентуються нормами та принципами конституційного права, яке є провідним в сфері охорони громадянських прав та свобод.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питаннями конституційного права в широкому його розумінні займалися Качурінер та Згама (2020). Вони дослідили не тільки теоретичну складову конституційного права, а й безліч його прикладних аспектів. Васильчук (2019) акцентує увагу на впровадженні єдиного конституційно-правового механізму, який зможе забезпечити безпечний правовий простір для реалізації прав та свобод людини. Громовчук (2022) в своїй роботі зауважує на важливості використання принципу гуманізму в практиці конституційного права. Адже саме цей принцип відповідає за належне виконання норм та стандартів стосовно прав та свобод громадянина.

Мета дослідження

Метою дослідження є аналіз основних складових аспектів конституційного права, які характеризують права та свободи громадянина України в сучасній правовій системі.

Результати дослідження

Конституційне право загалом, як галузь права, прийнято вважати провідною ланкою правової системи України. Існує безліч формулювань та тлумачень конституційного права, але є загальноприйняте визначення Качурінер & Згама (2020): «це комплекс юридичних норм та принципів, які регламентують ряд економічних та політичних аспектів організації українського суспільства, принципи формування та організаційний механізм ключових ланок правового механізму держави, її територіальної організації, а також взаємодію її громадян в межах закону».

Одним з найголовніших принципів сучасної державності є існування держави для її громадян, для охорони прав і свобод, сприяння процвітання та благополуччю.

Значущість ролі конституційного права неухильно зростає, адже українське суспільство досі не має загальноприйнятих стереотипів та шаблонів реалізації політичної культури, етики (Громовчук, 2022). На більшість дій накладає певний відбиток українська ментальність, яка тільки починає своє становлення, незалежно від радянського минулого та тих шаблонів, які були нав'язані радянською владою. Зараз питання прав та свобод громадян чітко регламентуються саме в конституційному праві, яке корелюється із загальноєвропейськими стандартами захисту людських прав та свобод.

Взагалі, питання прав і свобод громадянина є індикатором так званого «здоров'я» правової системи в країні. Адже акцентується увага на проблемах в юридичній сфері (відповідність юридичних норм та законів основним потребам суспільства), а також в соціальній (соціальні норми та нормативи, які впливають на рівень життя суспільства).

Юридична характеристика прав і свобод громадянина відображається через численні засоби, при цьому вона змінюється відповідно до політичного, економічного стану в країні, від історичного періоду. Так, наприклад, звернувшись до історії, можна переконатись, що далеко не завжди громадяни тієї чи іншої країни мали свої власні права та свободи. Наукові історичні розвідки про період рабства та кріпацтва свідчать про те, що люди виступали скоріше як елемент купівлі-продажу, як товар, а не як повноправний суб'єкт права, якому належать певні права та свободи, гарантовані державою.

В конституційному праві прийнято виокремлювати наступні види правового статусу (таблиця 1): конституційний, спеціальний, індивідуальний, статус іноземців, галузевий правовий статус. Розглянемо їх трохи детальніше.

Таблиця 1

Види правового статусу людини

Вид правового статусу	Його сутність
Загальний (конституційний)	Цей статус є однаковим для усіх громадян. Його характерною рисою є узагальненість, прив'язка до Конституції України, якою гарантовані основні права та свободи.
Спеціальний	Його ще називають статусом окремих категорій громадян. Характерною рисою є наявність особливих умов для окремих категорій громадян, а саме: студентів закладів вищої освіти; військовослужбовців та членів їхніх сімей; осіб, що досягли пенсійного віку; викладачів закладів вищої та професійної освіти; учителів загальноосвітніх шкіл; власників фермерських господарств; учасників та ветеранів війн тощо. Дані категорії населення за цим статусом можуть мати додаткові права та обов'язки, які передбачені законом.
Індивідуальний	Даний статус характеризує індивідуальні особливості конкретного громадянина, а саме: стать, вік, рівень освіти, сімейний стан тощо. Ці характеристики є динамічними, можуть змінюватися протягом життя людини.
Статус іноземця, особи без громадянства	Визначається як комплекс правових норм та прав, що включають в себе ключові правові принципи та гарантії, відповідно до яких визначається та регулюється поведінка іноземців та осіб без громадянства на території України.
Галузевий	Даний статус відображає ключові характеристики прав та свобод громадян, які належать до представників певної галузі і підпорядковуються відповідним нормам та галузям права.

Джерело: Качурінер & Згама (2020)

Одним із головних джерел отримання інформації щодо захисту прав людини в рамках конституційного права є головний документ нашої держави – Конституція України (КУ). Так, у ст. 21 Конституції України визначено, що всі люди є рівними та вільними у вираженні своїх прав та свобод (Верховна Рада України, 1996). Відповідно до ст. 22 КУ, основні права людини є невичерпними. Тобто громадянин країни може абсолютно вільно ними користуватися в рамках дії конституційного права. Також ці права гарантуються державою і не можуть бути скасованими через певний проміжок часу. Ч. 3 ст. 22 КУ акцентує увагу на такому аспекті: у разі зміни існуючих законів, що гарантують громадянам України певні права та свободи, конституційним правом не допускається будь-яких змін у бік зменшення вже існуючих прав та свобод. Ст. 53 КУ регламентує право на освіту, що в загальному розумінні являє собою складову культурних прав і свобод людини. Це, звичайно, не повний перелік прав і свобод громадянина, який гарантується йому Конституцією України в рамках конституційного права України.

Слід зауважити, що після реалізації усіх засобів захисту своїх прав, свобод та інтересів на державному рівні, громадянин може звернутися до міжнародних органів суду чи до міжнародних організацій, де Україна представлена як член або учасник. Це право регламентується ч.4 ст. 55 КУ. Юридична сторона захисту прав та свобод громадянина являє собою низку можливостей самих громадян захищати власні права та свободи.

Практична реалізація основних засад конституційного права в сфері захисту прав людини в сучасній правовій системі передбачає стійку економічну та державну політику. За таких умов конституційна держава зможе сприяти у формуванні прав людини як найбільшої соціальної цінності. Основним обов'язком держави є повага, заохочення, захист та надання усіх необхідних прав своїм громадянам. У випадку порушення прав та свобод людини, норми та стандарти конституційного права мають повернути справедливість та допомогти своїм громадянам у відновленні справедливості на усіх рівнях (Васильчук, 2019).

Висновки

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що сучасне конституційне право має акцентувати свою увагу на євроінтеграційних перспективах в процесі становлення та захисту прав людини. Адже це є динамічний процес, який змінюється під впливом політичних, соціальних, зовнішньоекономічних факторів. Питання прав і свобод громадян мають бути пріоритетними під час прийняття сучасних реформ, внесення змін або розширення повноважень тих чи інших владних структур. Слід спиратися, в першу чергу, на Конституцію України та успішний багаторічний досвід європейської правової системи.

Список використаних джерел

Васильчук, Л. Б. (2019). Окремі особливості реалізації конституційно-правового механізму забезпечення єдності правового простору. *Порівняльно-аналітичне право*, 3, 29-33. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/49394>

Громовчук, М. В. (2022). Принцип гуманізму в конституційній практиці. *Україна на сучасній геополітичній шахівниці світу: феноменологічний та конституційно-правовий аналіз* (с. 32-47). Ужгородський національний університет. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/50356>

Качурінер, В. Л. & Згама, А. О. (2020). *Конституційне право України*. Одеса: Видавничий дім «Гельветика». <https://hdl.handle.net/11300/24206>

Верховна Рада України (1996). Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

How to cite: Rusyn, V., & Kapshyn, S. (2023). Research of Benzothiazolecarbocyanine in Aqueous Solutions. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 133-138). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

Дослідження бензотіазолкарбоціаніна у водних розчинах

Research of Benzothiazolecarbocyanine in Aqueous Solutions

Русин Васи́лина Миха́йлівна¹, Капшин Сергій Олександрович²

¹ к. х. н., доц., Ужгородський національний університет, Україна

² студент, Ужгородський національний університет, Україна

Accepted: November 6, 2023 | **Published:** November 17, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: This article is devoted to the use of cyanine dyes in analytical chemistry, namely the prospect of using benzothiazole carbocyanine in analysis, as well as the study of an aqueous solution of this dye using spectrophotometry. In the study, a number of factors that can affect the condition of the dye in the water environment were studied, in particular, its concentration and the working range of the medium's acidity. The effect of anionic surfactants on the color change of benzothiazolecarbocyanine in solutions was also investigated, and it was determined how the absorption spectrum of the dye changes under the influence of surfactants. The obtained results can serve for further research of the dye and the development of spectrophotometric methods using it.

Keywords: cyanine dyes; cyanine; benzthiazole carbocyanine; spectrophotometry; anionic surfactants.

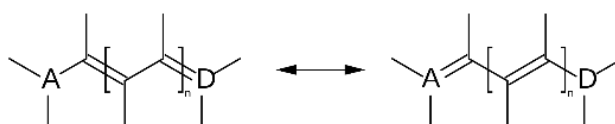
Вступ

Барвники – це сполуки, природного чи синтетичного походження, які здатні інтенсивно поглинати і перетворювати енергію електромагнітних випромінювань (світлову енергію) у видимій і ближніх ультрафіолетовій (УФ) та інфрачервоній (ІЧ) областях спектра, і застосовуються для надання цієї властивості іншим тілам. Залежно від характеру перетворення енергії, що поглинулася молекулою, ці сполуки мають забарвлення, люмінесценцію або здатність впливати на фотохімічні процеси (Ягодинець та ін., 2019).

Метинові барвники – це група синтетичних барвників, хромофорна система яких складається з спряжених подвійних зв'язків (полієнів), фланкованих двома кінцевими групами – акцептором електронів А та донором електронів D (Welsch, 2006b; Zollinger, 2003):

Рисунок 1

Принцип будови метинових барвників

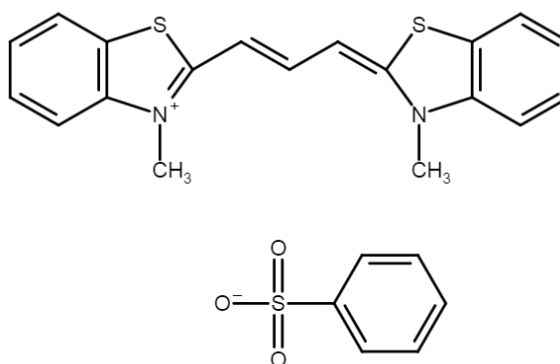
Джерело: (Welsch, 2006b).

Метинові барвники можна охарактеризувати як полієнові барвники з кінцевими електронодонорними та акцепторними групами.

Ціанінові барвники – збірне поняття для синтетичних, органічних барвників із групи поліметинових барвників. Спочатку вони використовувалися і досі використовуються для збільшення діапазону чутливості фотографічних емульсій, тобто для збільшення діапазону довжин хвиль, які формуватимуть зображення на плівці, роблячи плівку панхроматичною (Berneth, 2008). Більшість ціанінів чутливі до світла, тому вони мають низьку стійкість кольору і, як правило, не підходять для фарбування текстилю. Ціаніни також використовуються в лазерах на органічних барвниках і як ліки від глистових інфекцій (Welsch, 2006a).

Рисунок 2

Формула 3,3'-диметилтіакарбоціанін бензосульфонату (бензтіазолкарбоціанін)

Джерело: власна розробка авторів

Бензотіазолкарбоціанін (БТК) – це аніонний барвник, який входить у групу бензотіазолціанінових барвників і має широке застосування у біології та біохімії, зокрема у вивченні структури та функцій біомолекул. Цей барвник може бути використаний для маркування протеїнів та інших біомолекул, а також для визначення концентрації різних біомолекул у розчинах (Deligeorgiev, 2009; Ogul'chansky, 2001; Volkova, 2008).

Бензотіазоли – це група барвників, які мають планарну структуру, що є суттєвим критерієм для зв'язування нуклеїнових кислот і, отже, для їх застосування як ефективного біологічного маркера (Kovalska, 2006). Використання сполук бензотіазолу як агентів візуалізації *in vivo* для хвороби Альцгеймера вважається великим проривом у дослідженнях бензотіазолу (Klunk et al., 2004).

Бензотіазолкарбоціанін має сильний абсорбційний максимум в області 590 нм, що дозволяє використовувати його для вимірювання оптичної щільності розчинів біологічних молекул.

Експериментальне визначення

Робочий розчин основного барвника – 3,3'-диметилтіакарбоціанін бензосульфونات (БТК) із концентрацією $1 \cdot 10^{-3}$ М готували розчиненням наважки $\rho = 0,0494$ г препарату в дистильованій воді з попереднім додаванням 10 мл етилового спирту.

Розчин АПАР – вихідний розчин додецилбензенсульфонат натрію з концентрацією 10^{-2} М готували із наважки $\rho = 0,3484$ г з розчиненням у дистильованій воді.

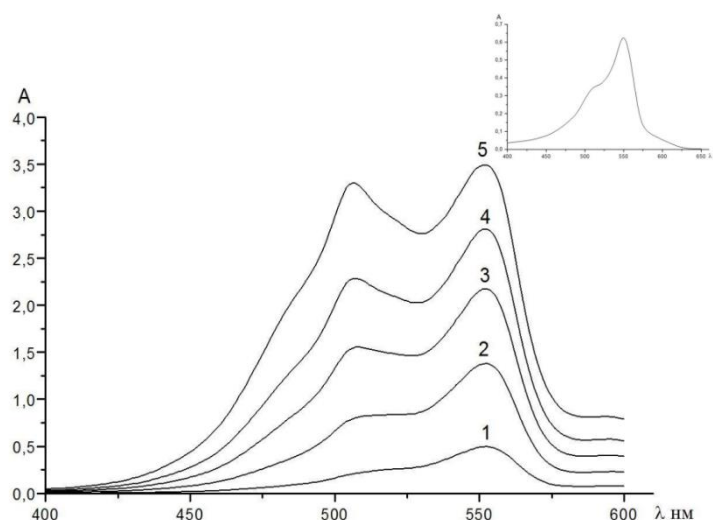
При виконанні роботи оптичну густину забарвлених розчинів вимірювали на спектрофотометрі "Spekol 11" з товщиною поглинаючого шару 1 см та спектрофотометрі "SHIMADZU UV-2600".

Research Results

Вплив концентрації барвника. Приготування водних розчинів БТК проводилось таким чином: серія розчинів з $V_{\text{БТК}(C=10^{-3} \text{ М})} = 0,1-1,0$ мл відповідно доводиться дистильованою водою об'єм водної фази до 5 мл. Діапазон вимірювання: [400-600нм]. Вимірювання проводилось на спектрофотометрі "SHIMADZU UV-2600" з товщиною поглинаючого шару 1 см. На основі отриманих даних були побудовані спектри світопоглинання від концентрації барвника. Спектр при концентрації БТК = $1 \cdot 10^{-4}$ М має один добре виражений максимум при 550нм, що відповідає світопоглинанню барвника:

Рисунок 3

Спектри світопоглинання БТК

$$1 - C_{(\text{БТК})} = 2 \cdot 10^{-5} \text{ M}$$

$$2 - C_{(\text{БТК})} = 6 \cdot 10^{-5} \text{ M}$$

$$3 - C_{(\text{БТК})} = 1 \cdot 10^{-4} \text{ M}$$

$$4 - C_{(\text{БТК})} = 1,4 \cdot 10^{-4} \text{ M}$$

$$5 - C_{(\text{БТК})} = 2 \cdot 10^{-4} \text{ M.}$$

Джерело: власна розробка авторів.

Вплив кислотності середовища. Кислотність середовища є одним із найважливіших факторів, який впливає на проведення експерименту та остаточні результати. В залежності від рН середовища процес екстракції може проходити по різному і з різним ступенем вилучення потрібного компонента. В нашому дослідженні регулювання кислотності середовища проводилось за допомогою аміачно-ацетатної буферної суміші, 12-% хлоридної кислоти (HCl) та свіжоприготовленого 1 M NaOH.

Серії дослідів з різною концентрацією водневих йонів проводили наступним чином: в кожную пробірку приливали 0,5 мл $1 \cdot 10^{-3}$ M БТК, певну кількість ацетатно-аміачної буферної суміш із певним значення рН, HCl та NaOH і доводять дистильованою водою об'єм водної фази до 5 мл.

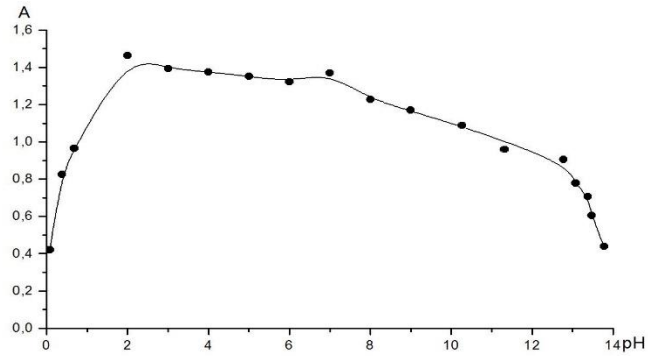
Метою цього експеримента було визначення впливу кислотного середовища на основний барвник та встановлення того діапазону рН, де барвник проявляє стабільність. Вимірювання проводилось при довжині хвилі 550 нм. Вимірювання проводилось на спектрофотометрі "SHIMADZU UV-2600" з товщиною поглинаючого шару 1 см. Як показали результати дослідження, рН в межах від 3 до 7 практично не впливає на аналітичний сигнал, а при рН = 5 було обраховано коефіцієнт світлопоглинання:

$$\varepsilon = A/l \cdot C = 1,416 \cdot 10^4 \text{ л/моль} \cdot \text{см}$$

Рисунок 4

Залежність від рН ($C_{(\text{БТК})} = 10^{-4} \text{ M}$)

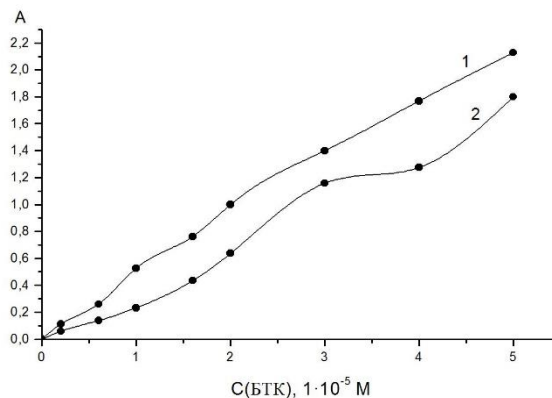

Джерело: власна розробка авторів

Вплив концентрації барвника на утворення ІА ДДБСо з БТК. Залежність від барвника є важливою складовою для побудови градувального графіку, адже визначення найбільш оптимальної концентрації при вимірюванні оптичної густини розчину відіграє велику роль в остаточному результаті. Приготування розчинів проходило таким чином: брали $V_{(ДДБСо)} = 0,5$ мл з концентрацією $C = 1 \cdot 10^{-4}$ М, $V_{(рН 5)} = 0,5$ мл та $V_{(БТК)} = 0,1-2,5$ мл з $C = 1 \cdot 10^{-4}$ М відповідно та доводили все дистильованою водою до об'єму 5 мл. Також готували таку ж серію холостих розчинів таким же чином, але без додавання ДДБСо. Вимірювання проводилось при довжині хвилі 550 нм. Вимірювання проводилось на спектрофотометрі "Spekol 11" з товщиною поглинаючого шару 1 см. Як результат - ІА ДДБСо з БТК (2) знебарвлюється в порівнянні з водним розчином барвника (1). Також, проаналізувавши графіки, можна дійти висновку, що найбільш оптимальна концентрація барвника для дослідження ІА ДДБСо з БТК – це $1 \cdot 10^{-5}$ М.

Рисунок 5

Залежність впливу концентрації барвника на ІА ДДБСо з БТК

1 – водні розчини 3,3'-диметилтіакробоціаніну бензенсульфонату

2 – ІА ДДБСо з БТК

Джерело: власна розробка авторів.

Висновок

Факт знебарвлення БТК аніонною поверхнево-активною речовиною дозволить в перспективі створення нової безекстракційної методики по визначенню АПАР у різних зразках, за допомогою цього барвника і загалом, бензтіазолкарбоціанін є досить перспективною та цікавою сполукою з різноманітними застосуваннями в наукових і медичних дослідженнях.

Список використаних джерел

- Ягодинець, П. І., Скрипська, О. В., & Андрійчук, Ю. М. (2019) *Хімія барвників*. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича.
- Berneth, H. (2008). Methine dyes and pigments. In C. Ley & B. Elvers (Eds.), *Ullmann's encyclopedia of industrial chemistry*. https://doi.org/10.1002/14356007.a16_487.pub2
- Deligeorgiev, T. G., Kaloyanova, S., & Vaquero, J. J. (2009). Intercalating cyanine dyes for nucleic acid detection. *Recent Patents on Materials Science*, 2(1), 1–26.
- Klunk, W. E., Engler, H., Nordberg, A., Wang, Y., Blomqvist, G., Holt, D. P., ... & Långström, B. (2004). Imaging brain amyloid in Alzheimer's disease with Pittsburgh Compound-B. *Annals of Neurology: Official Journal of the American Neurological Association and the Child Neurology Society*, 55(3), 306–319. <https://doi.org/10.1002/ana.20009>
- Kovalska, V. B., Volkova, K. D., Losytsky, M. Y., Tolmachev, O. I., Balanda, A. O., & Yarmoluk, S. M. (2006). 6, 6'-Disubstituted benzothiazole trimethine cyanines – new fluorescent dyes for DNA detection. *Spectrochimica Acta Part A: Molecular and Biomolecular Spectroscopy*, 65(2), 271–277. <https://doi.org/10.1016/j.saa.2005.10.042>
- Ogul'chansky, T. Y., Losytsky, M. Y., Kovalska, V. B., Yashchuk, V. M., & Yarmoluk, S. M. (2001). Interactions of cyanine dyes with nucleic acids. XXIV. Aggregation of monomethine cyanine dyes in presence of DNA and its manifestation in absorption and fluorescence spectra. *Spectrochimica Acta Part A: Molecular and Biomolecular Spectroscopy*, 57(7), 1525–1532. [https://doi.org/10.1016/S1386-1425\(01\)00437-1](https://doi.org/10.1016/S1386-1425(01)00437-1)
- Volkova, K. D., Kovalska, V. B., Balanda, A. O., Losytsky, M. Y., Golub, A. G., Vermeij, R. J., ... & Yarmoluk, S. M. (2008). Specific fluorescent detection of fibrillar α -synuclein using mono- and trimethine cyanine dyes. *Bioorganic & Medicinal Chemistry*, 16(3), 1452–1459. <https://doi.org/10.1016/j.bmc.2007.10.051>
- Welsch, N. (2006a). *Cyanin-Farbstoffe*. Thieme RÖMPP. <https://roempp.thieme.de/lexicon/RD-03-03017>
- Welsch, N. (2006b). *Polymethin-Farbstoffe*. Thieme RÖMPP. <https://roempp.thieme.de/lexicon/RD-16-03430>
- Zollinger, H. (2003). *Color chemistry: Syntheses, properties, and applications of organic dyes and pigments*. John Wiley & Sons.

SECTION: PEDAGOGICAL SCIENCES.

SEKCJA: NAUKI PEDAGOGICZNE.

How to cite: Pylypenko, N., Hubar, O., & Chyrva, H. (2023). Ethical aspects of the use of artificial intelligence in educational processes and work with the data of education seekers. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 139-142). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

Етичні аспекти використання штучного інтелекту у навчальних процесах та робота з даними здобувачів освіти

Ethical aspects of the use of artificial intelligence in educational processes and work with the data of education seekers

Пилипенко Надія Миколаївна¹, Губарь Ольга Григорівна² Чирва Ганна Миколаївна³

¹ к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та підприємництва, факультет економіки та менеджменту, Сумський національний аграрний університет, м. Суми, Україна, nadijapilipenko70@gmail.com, ORCID - 0000-0002-1064-389X

² кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра спеціальної та інклюзивної освіти, факультет педагогічної і мистецької освіти, Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка, м. Полтава, Україна, olhahubar82@ukr.net, ORCID - 0000-0003-3640-1490

³ кандидат педагогічних наук, доцент кафедри економіки та соціально-поведінкових наук, Інститут економіки та бізнес освіти, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, м. Умань, Україна, ch56@i.ua, ORCID - 0000-0003-3791-6111

Accepted: November 8, 2023 | **Published:** November 18, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: The main goals of the study were the analysis of existing systems of artificial intelligence in education, the evaluation of the ethical principles of using these tools. General scientific methods, namely the method of analysis, synthesis and generalization, were used for the research. The results of the study emphasize that the implementation of artificial intelligence systems in the educational environment has

important ethical and legal aspects that require attention and regulation. Special attention should be paid to the protection of personal data and the definition of responsibility for decision-making.

Key words: artificial intelligence technologies, ethical aspects, education and science, data processing.

Вступ

За останні декілька років штучний інтелект пройшов активний етап розвитку. Нові або удосконалені версії інструментів штучного інтелекту широко впроваджуються та використовуються у різних сферах, включаючи освіту і науку. Втім, розвиток штучного інтелекту також поставив питання етичності та безпеки, а також приватності й захисту персональних даних. Ці питання потребують подальшого дослідження і ретельного розгляду, оскільки впровадження інтелектуальних систем у навчальні процеси має великий потенціал для трансформації системи освіти та підвищення якості навчання.

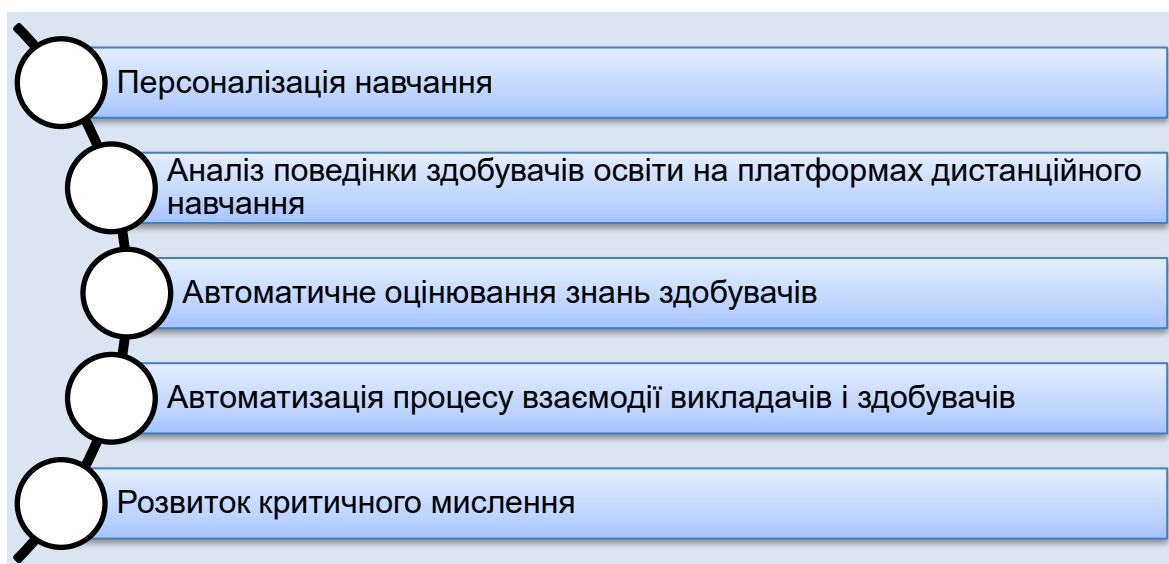
Результати дослідження

Визначення штучного інтелекту полягає у вивченні методів розв'язання завдань, пов'язаних із використанням методів аналогії, дедукції та індукції, що вимагають розуміння людиною. Штучний інтелект також передбачає накопичення базових знань і вміння їх використовувати для розв'язання завдань (Бердо, Расюн, & Величко, 2023).

Активне впровадження технологій штучного інтелекту в освітнє середовище є важливим напрямом розвитку цієї сфери. Використання штучного інтелекту має великий потенціал для поліпшення ефективності навчання та індивідуалізації освітнього процесу. Основними можливостями та перспективами використання інструментів ШІ є наступні (рис. 1):

Рисунок 1

Основні можливості та перспективи використання ШІ в освіті

Джерело: Мельник, (2023).

А втім, використання інструментів штучного інтелекту в освіті не є безпроблемним і викликає ряд проблем, що стосуються зокрема етичних та правових аспектів.

Етичні аспекти використання штучного інтелекту порушують низку складних питань, які фокусуються на аспектах обробки даних, таких як згода та конфіденційність. Однак важливо зауважити, що етика використання штучного інтелекту в освіті виходить за межі питань даних та обчислювальних методів. Вона також повинна охоплювати власне етику освіти.

На відміну від галузі охорони здоров'я, де існують давно чітко визнані етичні принципи та кодекси правил для взаємодії з пацієнтами, сфера освіти (окрім університетських досліджень) не має такого ж універсального підходу або загальноприйнятої моделі функціонування етичних комітетів. В контексті використання штучного інтелекту в освіті більшість обговорень стосується здобувачів як об'єктів обробки даних, а не як людей. Внаслідок цього комерційні організації та заклади освіти можуть впроваджувати системи, керовані штучним інтелектом, не враховуючи етичні чи інші ризики для здобувачів (Матусевич, 2023).

Питання безпеки та конфіденційності даних є ще однією ключовою проблемою використання ШІ у навчальних процесах. З впровадженням штучного інтелекту зростає ризик порушення безпеки освітніх систем і неправомірного використання або доступу до особистих даних здобувачів освіти. Необхідно проводити подальші дослідження у сфері використання штучного інтелекту в освіті, щоб виявити нові можливості для удосконалення навчального процесу та підвищення його ефективності. Також важливо розробляти та впроваджувати надійні та етичні алгоритми, спрямовані на забезпечення безпеки та захисту приватності користувачів (Мельник, 2023).

Законодавці в Україні можуть розглядати можливості встановлення стандартів і норм поведінки, які гарантують етичне використання штучного інтелекту. Важливо враховувати, що створення законодавчого регулювання для штучного інтелекту становить собою складне завдання і вимагає збалансованого підходу, який сприяє інноваціям, а водночас забезпечує захист прав і свобод громадян (Колесніков, & Карапетян, 2023).

Зклади освіти повинні розробляти політику та процедури для захисту даних, зокрема:

- розумний вибір технологій та систем шифрування;
- регулярна перевірка безпеки;
- забезпечення обізнаності персоналу щодо принципів захисту даних та конфіденційності (Бердо, Расюн, & Величко, 2023).

Важливо, щоб українські заклади освіти дотримувалися прав користувачів щодо здійснення контролю за їхніми особистими даними. Це означає, що здобувачі освіти повинні бути інформовані про збір, обробку та використання даних і мати можливість висловити свою згоду або відмовитися від них.

Висновки

Штучний інтелект продовжує змінювати підходи до розвитку і трансформації усіх сфер людської діяльності, що вимагає подальшого дослідження та осмислення концептуальних перспектив та етичних принципів використання ШІ зокрема у сфері освіти. Використання штучного інтелекту в освіті може сприяти покращенню якості та ефективності навчального процесу, проте це передбачає необхідність розвитку надійних та етичних алгоритмів і технологій для взаємодії з користувачами.

Література

- Бердо, Р. С., Расюн, В. Л., & Величко, В. А. (2023). Штучний інтелект та його вплив на етичні аспекти наукових досліджень в українських закладах освіти. *Академічні візії*, 22. <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8174388>
- Колесніков, А., & Карапетян, О. (2023). Штучний інтелект: переваги та загрози використання. *Ефективна економіка*, 8. <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.8.9>
- Матусевич, Т. В. (2023). Технології штучного інтелекту в освіті для відповідального громадянства: концептуальні перспективи та етичні перестороги. *Концептуальні, методологічні та практичні проблеми соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики* (с. 41-45). Український державний університет імені Михайла Драгоманова. <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/42008/Matusevych.pdf?sequence=1>
- Мельник, А. В. (2023). Застосування штучного інтелекту в освітньому середовищі: потенціал та виклики. *Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій* (с. 250-253). Глухівський НПУ ім. О. Довженка. <http://eprints.zu.edu.ua/37171/1/ЗАСТОСУВАННЯ%20ШТУЧНОГО%20ІНТЕЛЕКТУ%20В%20ОСВІТ%20НЬОМУ.pdf>

How to cite: Zaburmekha, T. & Khomanchuk, L. (2023). Value Education of Junior Schoolchildren: National and Patriotic Aspect. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 143-148). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

Ціннісне виховання молодших школярів: національно-патріотичний аспект

Value Education of Junior Schoolchildren: National and Patriotic Aspect

Забурмеха Тетяна Василівна ¹, Хоманчук Любов Василівна ²

¹ вчитель початкових класів, Хмельницька середня загальноосвітня школа №22 імені Олега Ольжича I-III ступенів, м. Хмельницький, Україна, zaburmekhat@gmail.com

² вчитель початкових класів Хмельницька середня загальноосвітня школа №22 імені Олега Ольжича I-III ступенів, м. Хмельницький, Україна, lyubachomanchuk@gmail.com

Accepted: November 8, 2023 | **Published:** November 19, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: The article defines the task of national education in raising conscious citizens and patriots and defines the ways of including national-patriotic education in the educational process of primary school; establishment of national-patriotic education within the educational system of Ukraine is examined. The components of patriotic education at school and the basic conditions for educating patriotic students have been determined. The article reveals the concepts: education, patriotism, patriotic education. National-patriotic education in its contemporary forms and approaches is described. The element of patriotism is mirrored, serving as the primary worldview reference point in the individual's education, upbringing, and socialization systems.

Keywords: education, patriotism, patriotic education, national-patriotic education, junior schoolchildren, national-patriotic aspect.

Вступ

На сучасному етапі розвитку Української держави глобальною проблемою є відродження національної свідомості українського народу та молоді, зокрема виховання справжніх громадян і

патріотів Батьківщини. Як зазначено в Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді, найактуальнішими аспектами виховної сфери є патріотизм і громадянськість.

Патріотичне виховання відповідає нагальним вимогам і викликам сьогодення та закладає підвалини для формування свідомості нинішніх і прийдешніх поколінь, які вбачають у державі гарантію свого особистісного розвитку, на основі ідей гуманізму, соціального добробуту, демократії, свободи, толерантності та відповідальності. Національно-патріотичне виховання це одна з найважливіших галузей освіти і науки в Україні. Його метою є розвиток України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної держави, забезпечення національної безпеки, формування громадян-патріотів України, які самовіддано готові сприяти єдності Українського народу, громадянському миру і злагоді в суспільстві.

Любов до своєї країни - одна з характерних рис громадян. Патріотизм як цілісна якість включає в себе емоційне, моральне та активне ставлення до себе, інших людей, матеріальних і духовних надбань власної природи, нації та суспільства.

Сьогодні основним напрямком патріотичного виховання є «національне виховання», тобто виховання, в основі якого лежить дух української духовності, потяг до прекрасного і пошук гармонії.

Результати дослідження

Багато дослідників вивчали ціннісне виховання та національно-патріотичну проблематику в перших класах. Зокрема, Antonyuk & Khomyarchuk (2018) визначають особливості формування національно-патріотичного виховання в учнів загальноосвітньої школи засобами малюнка та живопису.

Наприклад, Bardadym (2018) розглядає, що головним завданням школи на сучасному етапі є відродження старої філософії національно-патріотичного виховання відповідно до сучасного запиту на виховання громадян як членів правового суспільства, демократичної держави, як людей, які відчувають і поважають ідеали свободи і рівності, визнають цінність людської гідності.

У дослідженні Bezlyudna (2022) проаналізовано основні соціально-педагогічні умови національно-патріотичного виховання учнівської молоді та систему інтегрованих і взаємопов'язаних підходів у вихованні учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Danylyak & Mulyar (2022) визначає, що в умовах війни між Росією та Україною учні середніх шкіл вважають питання патріотичного виховання життєво важливим. Dubrovska & Deshko (2018) розкривають такі поняття: патріотизм, громадянсько-патріотичне виховання, національна свідомість, патріотичне виховання.

У дослідженні Dyakiv-Mukhailiuk (2017) визначено структурні елементи громадянського та патріотичного виховання, залежність моральних і громадянських відносин та інтегративні якості моральної та громадянської культури особистості. Kostyuk (2020) досліджував рівень патріотичного виховання серед учнів загальноосвітніх шкіл. Teslenko (2018) пояснюється структуру патріотизму та природу фази когнітивного підкріплення експериментального методу.

Tretyak (2022) визначила цілі національного виховання - свідомих громадян і патріотів - та шляхи інтеграції національно-патріотичного виховання у навчально-виховний процес у початковій школі.

На даному етапі розвитку України, коли існує загроза денационалізації, втрати національної незалежності та загроза потрапляння під вплив інших держав, є нагальна потреба переглянути зроблене та впровадити системні заходи, спрямовані на посилення патріотичного виховання дітей та молоді, зазначають (Dubrovska & Deshko, 2018):

1. Повага до національної символіки.
2. Участь у суспільно-політичному житті країни.
3. Повага до прав людини.
4. Верховенство права.
5. Толерантність до цінностей і переконань людей, які представляють інші культури, а також до релігійних і національних мовних особливостей.
6. Рівність перед законом.
7. Готовність захищати суверенітет і територіальну цілісність України.

Виховання - це соціально і педагогічно організований процес формування людини як особистості. Суспільство як соціальна спільнота людей може функціонувати і розвиватися лише тоді, коли кожна людина цілеспрямовано, систематично і організовано займається вихованням. Зупинка цього процесу була б катастрофою для суспільства і призвела б до того, що люди не досягли б індивідуального рівня. Виховання школярів відбувається в процесі навчально-виховної діяльності в школах.

Сьогодні перед суспільством і школою стоїть завдання розвитку свідомої української етнічної особистості, яка об'єднує українську національну ідентичність. Саме національне виховання надає достатні можливості для пізнання української історії, культури, традицій, звичаїв, мови, формування національної гідності та розвитку особистісних характеристик громадян української нації.

Патріотичне виховання - це сфера духовного життя, яка проходить через усе, що людина пізнає, робить, до чого прагне, любить і ненавидить у процесі свого становлення.

Патріотизм - це системне поняття національної свідомості та національної самосвідомості, що визначається любов'ю до України, надією і вірою в краще майбутнє, знанням історії та кращих здобутків народу, гордістю і відданістю Батьківщині, готовністю до практичної діяльності на благо України, стверджує (Bezlyudna, 2022).

Ідея патріотизму має бути головною і наскрізною частиною системи шкільного життя.

Національна ідеологія як складова патріотизму є провідним світоглядним орієнтиром у системі освіти, виховання та соціалізації особистості.

Вона відображає усвідомлену і формально визначену стратегію патріотичного виховання, яка має гармонійно відображати потреби життя і розвитку народу, слугує духовною основою для саморуку і прогресу українського суспільства. Національно-патріотичне виховання є складовою всього освітнього процесу виховання підростаючого покоління. Історія українського державотворення побудована на героїзмі українського козацтва, визвольного руху та їхніх здобутках у політиці, освіті, науці та культурі. Однак слід зазначити, що сьогодні цей процес потребує нових підходів та різноманітних інноваційних інструментів. Соціальна і громадянська компетентність у початковій школі має міждисциплінарний характер та інтегрується в усі освітні галузі з метою соціалізації учнів, набуття ними громадянських якостей та дотримання соціальних норм і правил.

Складовими патріотичного виховання в школі є:

1. Громадянськість.
2. Духовність.
3. Моральність.
4. Гуманність.

Основними умовами патріотичного виховання учнів загальноосвітніх шкіл є наступні:

1. Створення ситуації, в якій знання учнями української культури є внутрішньо визнаними
2. Педагогічна підтримка процесу становлення особистісної значущості учня в діяльності з оволодіння національними цінностями
3. Створення емоційно-естетичного контексту, в якому використання вчителем дидактичного матеріалу на уроках української мови стає засобом розвитку етнічної свідомості особистості учня.

Уява дітей домінує з раннього віку, а найбільш характерними формами діяльності є ситуативно-рольові ігри, сюжетно-рольові ігри, ігри-драматизації, інсценізації, ігри-бесіди, ігри-подорожі, екскурсії, ігрові вправи, групові творчі групи, бесіди, тематичні конспекти, ранки, свята, щоденники диктантів, робота в групах, оформлення альбомів, уявні подорожі, конкурси, ігри, школа етикету, демонстрації, розповіді, ліплення, вікторини, екскурсії, виставки картин, основні операції, виставки, переклички, благодійні акції, мистецькі акції, години спостережень, години вигуків, спортивні змагання, козацькі ігри, театр, лялькові вистави, рекорди класного колективу, розважальні старти, естафети, догляд за флорою та фауною.

Сьогодні перед суспільством і школою стоїть завдання виховати свідомих громадян України, які поєднують українську національну ідентичність з національною самосвідомістю. Саме національне виховання надає широкі можливості для пізнання української історії, культури, традицій, звичаїв, мови, формування національної гідності та розвитку особистісних якостей українського народу, подає (Tretyak, 2022).

Реалізація державно-патріотичного виховання потребує системної роботи щодо забезпечення гармонійного балансу між різними дисциплінами, засобами та методами виховання дітей у навчальному процесі та позакласній діяльності. Як зазначено в рекомендаціях Міністерства освіти і науки, національно-патріотичне виховання є предметом стратегічного значення. З раннього віку діти повинні дізнаватися про національні символи, їх значення для держави, історію виникнення та правила використання. Тому важливо залучати молодших школярів до загальношкільних заходів, присвячених Дню Конституції, Дню Прапора та Дню Незалежності. Вчителі повинні формувати моральні якості особистості та культуру поведінки, виховувати дбайливе ставлення до природи та сприяти розвитку трудової етики. Вони також повинні плекати національну ідентичність учнів, розвивати моральні та культурні цінності, бажання розуміти історію, сприяти формуванню системи вчинків, мотивованих любов'ю, вірою, волею та відповідальністю. Наприклад, перший урок у навчальному році часто присвячений темі нації. Рекомендується розвивати ці моральні якості в учнів під час спілкування та позакласних заходів.

Розвивати громадянську свідомість учнів, знайомити з історією українського козацтва, зберігати та популяризувати історичну та культурну спадщину українського народу. Знання та використання української мови має бути пріоритетом у навчально-виховній діяльності дітей. Мовне середовище має впливати на формування учнів-громадян, патріотів України. Читання українських казок та рольові ігри за мотивами народних казок допомагають прищепити любов до української мови; починаючи з 1-го класу, ознайомлення з творчістю видатних українських поетів та письменників: Тараса Шевченка, Лесі Українки. Зустрічі з видатними українськими особистостями

слід перетворювати на радісні події, які залишаться в пам'яті дітей. Наприклад, залучати дітей до ігор, читання та перегляду фільмів за їхніми творами. Мова сприяє вираженню української ментальності, є способом самопізнання та самоідентифікації, а також своєрідним кодом доісторичної пам'яті.

Варто згадати про традиції колядування, щедрування та посівання у святкові дні. Важливе місце на уроках української мови займає використання малих фольклорних форм, таких як загадки, лічилки, мирилки, ідіоми та прислів'я, фольклорні прикмети, уривки з казок, лічилки, колискові, забавлянки, веснянки, колядки та щедрівки. Наприклад, українська щедрівка характерна для українців усього світу. Тематичні уроки також можна проводити українською мовою: «Свята рідної мови», «Мова Шевченка» тощо.

Використовуючи мову як інструмент, знайомте учнів з історією народу, різними сферами його культури та глибинною сутністю національного життя.

На уроці «Мова і мовлення» необхідно звернути увагу учнів на багатство і мелодійність української мови, викликати захоплення її красою, пробудити любов до рідної мови і спонукати до оволодіння нею. У 3-4 класах розкривається значення української мови в становленні України як незалежної суверенної держави, роль української мови як державної мови. У процесі розвитку культури спілкування бажано збагачувати мовлення молодших школярів українськими мовленнєво-етикетними засобами, викликати в них інтерес до свого походження, показати їхній зв'язок з етнічними звичаями і традиціями українського народу. Під час вивчення правила написання власних назв з великої літери слід зосередити увагу на застосуванні цього правила при написанні назв Батьківщини, столиці, рідного краю, села, річки, моря, гори та інших українських географічних назв. Вивчення походження цих назв, краси та унікальності українських пам'яток, а також написання творів про історичне минуле України та відомих людей (письменників, художників, історичних діячів, спортсменів, акторів, естрадних виконавців тощо) є цінним для патріотичного виховання. Для реалізації виховного потенціалу слід пояснювати здобувачам освіти, що багатство і розмаїття народної творчості свідчить про мудрість і талановитість українців, а знання і шанобливе ставлення до народного мистецтва є запорукою збереження цього багатства для майбутніх поколінь. Текстцентричний принцип у навчанні української мови створює можливості для використання різноманітних текстів з навчально-дидактичним змістом. Через тексти (аналіз їх змісту) можна виховувати в молодших школярів любов до своєї землі та Батьківщини, повагу до традицій і символів українського народу, шанобливе ставлення до людей інших національностей, їхніх звичаїв і традицій, гордість за видатних людей України та ціннісне ставлення до цінностей і здобутків Батьківщини. Бажано. Важливо, щоб учні пишалися рідною мовою, свідомо користувалися нею, не соромилися її і не вважали неповноцінною.

Водночас у школах слід проводити просвітницьку роботу з батьками за участю психологів, істориків, працівників кримінальної поліції, спрямовану на виховання поваги і толерантності до культури, історії, мови, звичаїв і традицій як українців, так і представників інших національностей.

Таким чином, громадянське та патріотичне виховання є складним процесом на загальнодержавному рівні. Його вирішення потребує спільних зусиль усіх установ та організацій, а вчителі мають бути високоосвіченими та вихованими активними громадянами. Загальноосвітні навчальні заклади з їх високими моральними стандартами та інтелектуальним потенціалом відіграють важливу роль у формуванні національного світогляду та патріотизму учнів.

Висновки

Молодший шкільний вік є особливим періодом у розвитку людини, протягом якого підрастаюче покоління набуває досвіду в соціальній, поведінковій, чуттєвій, морально-етичній та

естетичній сферах, готується до формування високої національної свідомості, виконання громадянського та конституційного обов'язку щодо захисту національних інтересів, незалежності та цілісності України, відстоювання суверенітету держави. В українській державі, яка орієнтується на європейські цінності, національно-патріотичне виховання має бути спрямоване на формування у підростаючого покоління почуття національної ідентичності, любові до України, турботи про добробут народу, здатності цивілізовано захищати права і свободи громадян, сприяти громадянському миру і злагоді в суспільстві. У період воєнного стану дуже важливо приділяти увагу розвитку в українських школярів національної ідентичності, ідеалів свободи та рівності, усвідомленню молодим поколінням цінності людської гідності, поваги та любові до української мови, медіаосвіті та інформаційній безпеці учнів, різноманітним проектам, волонтерській роботі, де це можливо, флешмобам, військовій участі дітей в акціях на підтримку українського народу, фізкультурно-оздоровчим та спортивним заходам, що сприяють національно-патріотичному вихованню. Тільки живучи з Україною в серці, ми можемо мати переможне і світле майбутнє у вільній і незалежній державі.

Література

Antonyuk, N., & Khomyarchuk, A. (2018). National-patriotic education of younger schoolchildren by means of decorative and applied arts. *Pedagogical journal of Volyn*, 4 (11), 9-14. <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/15890/1/Антонюк%2c%20Хомярчук%2c%209-14.pdf>

Bardadym, O. V. (2018). Modern forms and methods of patriotic education. *Cherkasy Regional Institute of Postgraduate Education of Pedagogical Workers*, 1-7. <https://eprints.cdu.edu.ua/4509/1/СТАТТЯ%20патріотичне%20виховання.pdf>

Bezlyudna, N. (2022). Peculiarities of national-patriotic education of younger schoolchildren under martial law. *Psychological and pedagogical problems of modern school*, 2(8), 76–83. [https://doi.org/10.31499/2706-6258.2\(8\).2022.268057](https://doi.org/10.31499/2706-6258.2(8).2022.268057)

Bezlyudna, N. (2022). Socio-pedagogical conditions for the implementation of national-patriotic education of younger schoolchildren during the period of martial law. *Science and perspective*, 7 (14), 165-177. [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2022-7\(14\)-165-177](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2022-7(14)-165-177)

Danylyak, R., & Mulyar, N. (2022). Psychological and pedagogical aspects of patriotic education of younger schoolchildren in the conditions of the Russian-Ukrainian war (2014-2022). *Teacher professionalism: theoretical and methodical aspects*, 2 (17), 75–87. <https://doi.org/10.31865/2414-9292.17.2022.259995>

Dubrovska, L., & Deshko, O. (2018). Theoretical principles of civic and patriotic education of younger schoolchildren. *Scientific notes*, (2), 12-15. <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2018-PP-2-12-15>

Dyakiv-Mykhailyuk, G. (2017). National and patriotic education is a general requirement and challenge today. *Educational space of Ukraine*, 10, 120-127. <https://doi.org/10.15330/esu.10.120-127>

Kostyuk, V. O. (2020). Family and school cooperation in solving the tasks of national-patriotic education of younger schoolchildren. *Vinnitsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsyubynskyi*, 73-77. <http://93.183.203.244/xmlui/handle/123456789/6705>

Teslenko, S. (2018). Education of national and patriotic feelings of older preschoolers in the process of getting to know their native land. *Scientific collection "Actual issues of humanitarian sciences: interuniversity collection of scientific works of young scientists of Ivan Franko Drohobyt'sk State Pedagogical University"*, 3 (20), 131-137. <https://doi.org/10.24919/2308-4863.3/20.167529>

Tretyak, N. (2022). National-patriotic education of younger schoolchildren in the context of the scientific heritage of I. Ohienko. *Ivan Ohienko and modern science and education*, (XVI), 222–228. <http://ohienko.kpnu.edu.ua/article/view/246080>

How to cite: Yehorenko, M., Hrechanovska, O., & Lishchun, O. (2023). Research on the impact of social networks on self-esteem and mental health of young people *Solutions in Contemporary Science* (pp. 149-152). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

Дослідження впливу соціальних мереж на самооцінку та психічне здоров'я молоді

Research on the impact of social networks on self-esteem and mental health of young people

Єгоренко Маргарита Вікторівна¹, Гречановська Олена Володимирівна², Ліщун Олена Дмитрівна³

¹магістр, кафедра педагогіки та психології управління соціальними системами імені академіка І.А. Зязюна, Факультет Навчально-науковий інститут Соціально-гуманітарних технологій, Національний Технічний Університет "Харківський Політехнічний Інститут", м. Харків, Україна, margoshilo2016@gmail.com

² доктор педагогічних наук, професор кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, Україна, stellamondo05@gmail.com

³методист, Вінницький державний центр естетичного виховання учнів професійно -технічних навчальних закладів, м. Вінниця, Україна, arnika557@meta.ua

Accepted: November 8, 2023 | **Published:** November 20, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: In the modern world, social networks are an important part of the lives of young people. The purpose of writing the work is to study the impact of their use on the self-esteem and mental health of modern youth. Methods of classification, deduction, and logical generalization were used. As a result, a positive influx of social networks on the psychological well-being of people was determined, as well as a danger of the cyberspace was found out. The impossibility of avoiding cyberspace encourages building an effective interaction in it. The results of the study can be used by psychologists and students.

Keywords: social networks, cyberbullying, Internet addiction, user, Internet, mental health, self-esteem.

Вступ

У XXI столітті соціальні мережі стали невід'ємною частиною суспільного життя в багатьох країнах світу. Нині понад 40% населення нашої планети використовують соціальні мережі, що вказує на вагомe значення соціальних мереж в житті людини, в першу чергу, молоді. Для визначення доцільності їх використання необхідним є дослідження впливу соціальних мереж на психічне здоров'я людини, в тому числі, самооцінку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

З огляду на те, що соціальні мережі з'явилися відносно—нещодавно та, таким чином, виступають новою темою для дослідження, в науковій літературі не знаходимо чітких висновків щодо рівню їх впливу на молодь. Так, доктор педагогічних наук Гречановська та кандидати педагогічних наук Мегем та Потапюк у своїй праці дослідили основні аспекти впливу соціальних мереж на психічний стан молоді, зокрема, виділили основні ознаки інтернет-залежності (Гречановська та ін., 2023, с. 60-66). Кандидат психологічних наук Асеева, в свою чергу, дослідила вплив Instagram на психічний стан молоді (Асеева, 2020, с. 152-156). Необхідно продовжити дослідження впливу соціальних мереж на молодь, оскільки досі не визначено його чітку картину.

Мета роботи – визначити, як соціальні мережі впливають на самооцінку та психічне здоров'я молоді.

Результати дослідження

Стрімкий науково-технічний прогрес, зокрема, розвиток інформаційних систем та технологій, зумовили появу віртуального світу, в який можна потрапити через віртуальні платформи, таких як соціальні мережі. Термін «соціальні мережі» з'явився в 1954 році, однак, сучасного розуміння та поширення він придбав лише на початку XXI століття. Соціальні мережі є різновидом неформальних онлайн-спільнот, створених з метою організації безперебійної комунікації між людьми, яких вони знають особисто, а також з людьми, яких вони не знають. Втім, нині функціонал соціальних мереж значно розширився, та надає користувачам широкий спектр можливостей, зокрема обміну аудіо- та відео-матеріалами, публікації фотографій, проведення онлайн-трансляцій та зустрічей тощо. До того ж, соціальні мережі стали інструментом прямого маркетингу та пасивного доходу для певних груп людей, наприклад, підприємців, блогерів, лідерів думок тощо. Це призвело до необхідності переосмислити їх вплив на психічне здоров'я та самооцінку людей, оскільки існує ряд досліджень, які показують, що соціальні мережі можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на ці сфери життя людини.

За останні десять років загальна кількість користувачів соціальних мереж у світі збільшилась в два рази. Нині доступ до соціальних мереж має 90% населення нашої планети. Щоденне використання соціальних мереж є найбільш притаманним молоді, яка в середньому проводить в них понад чотири години на добу. Важливо зазначити, що молодь є більш сприйнятливою до стороннього впливу, ніж дорослі. Таким чином, пропонується розглянути вплив соціальних мереж саме на дану вікову групу.

Отже, щонайперше, соціальні мережі надають можливість молоді підвищити або понизити свою самооцінку за допомогою таких інструментів, як лайки, підписки та коментарі, які виступають віртуальним аналогом задоволення потреби у визнанні. Відсутність достатньої кількості лайків, підписок і коментарів формує у людини відчуття непотрібності, ізоляції. У відповідь на це у людини може виникнути стійке бажання відповідати запитам користувачів інтернет-платформ, щоб

отримати позитивну оцінку своїх дій. Соціальні мережі призводять до поширення самообману, який може проявлятися в різних формах, наприклад, у присвоєнні чужих думок, редагуванні фотографій за допомогою програм, призначених для цього, накладанні фільтрів на відео-матеріали, ідеалізації власного життя тощо. Постійне порівняння себе з іншими користувачами може призвести до зниження власної самооцінки, знецінення власних досягнень, формування занадто високих вимог до себе, що може призвести до відчуття нереалізованості, не задоволеності своїм життям. Важливо зазначити, що молодь, яка активно користується соціальними мережами, може не завжди розуміти, що те, що вона бачить у віртуальному світі, не завжди відповідає реальності. Це може призвести до того, що підлітки та молоді люди будуть ставити собі занадто високі вимоги, будуть знецінювати свої власні досягнення і почувати себе нереалізованими. В подальшому це може призвести до падіння продуктивності, відмови від досягнення поставлених цілей, втрати особистості, прогресування депресії. Втім, якщо людина є чесною по відношенню до себе та інших користувачів соціальних мереж, тобто не намагається видати себе за когось, ким вона не є насправді, такі платформи можуть виступити засобом формування та підтримки здорової самооцінки.

По-друге, поширення кібербулінгу, який найчастіше буває безпідставним, може призвести до падіння самооцінки та погіршення психічного здоров'я. Кібербулінг є формою психологічного насильства, яке проявляється у вигляді шантажу та агресивних дій, спрямованих на розповсюдження пліток, приниження групи людей, або окремої особистості, з використанням інформаційних систем та технологій. На відміну від звичайного булінгу, кібербулінг може бути анонімним та більш агресивним, що пов'язано з практичною відсутністю адміністративної або кримінальної відповідальності за власні слова у віртуальному світі. Окрім того, кривдником може виступати будь-яка особа, незалежно від статі, віку, статури та власних сил. В Україні від кібербулінгу страждає кожна п'ята особа віком від чотирнадцяти до тридцяти п'яти років, а більшість самогубств здійснюються підлітками саме через інтернет-цькування (Протидія кібербулінгу: суб'єкти реагування та механізми захисту порушених прав дитини, 2021). Це призвело до потреби в удосконаленні наявного законодавства, що регламентує відповідальність за здійснення булінгу.

В свою чергу, власники соціальних мереж та адміністратори інтернет-спільнот розробляють більш сучасні алгоритми виявлення та блокування кібербулінгу. Так, наприклад, користувач може залишити скаргу у відділі підтримки, встановити фільтрацію коментарів, заборону на отримання повідомлень від інших користувачів, які не входять до числа його контактів тощо.

По-третє, як було зазначено на початку дослідження, молодь витрачає на соціальні мережі майже тридцять годин на тиждень, або п'ять днів на місяць. Хитрість соціальних мереж полягає у тому, що вони створюють ілюзію, нібито вони є важливим засобом соціальної взаємодії. Молодь, а в тому числі і підлітки, дуже часто вважають, що вони повинні бути присутніми в соціальних мережах, щоб не відставати від своїх друзів, підтримувати взаємовідносини та отримувати увагу. Це може стати причиною появи інтернет-залежності. Інтернет-залежність – це патологічний стан, який супроводжується зростанням непереборної потреби у використанні мережі «Інтернет», в тому числі, соціальних мереж. За медичними критеріями інтернет-залежність не є психічним розладом, однак, медичними працівниками було підтверджено негативний вплив постійного використання соціальних мереж на емоційний стан молоді, модель поведінки якої знаходиться лише в процесі формування, а психіка є нестійкою. В свою чергу, використання соціальних мереж людьми середнього та похилого віку сприяє стимулюванню мозкової активності, покращує пам'ять, емоційний стан.

Однак, міжнародні наукові дослідження показали наявність також і позитивного впливу використання соціальних мереж на психічне здоров'я сучасної молоді. Так, у студентів

університетів Іспанії при використанні соціальних мереж формується відчуття благополуччя, що пов'язано з отриманням підтримки в інтернет-спільнотах, частина яких організовується службами психологічної підтримки на безоплатній основі, а також можливістю підтримки постійного взаємозв'язку з друзями, одногрупниками та близькими, незалежно від їх місцезнаходження (Березовська, 2023, с. 24). До того ж, соціальні мережі, виступаючи майданчиком для самовираження в різних формах, таких як текст, фото, відео та ін., дозволяють молоді обмінюватися ідеями та знаходити однодумців, спілкування з якими сприяє розвитку самоідентифікації та самопізнання, збагаченню власних знань, а також потенційних роботодавців або інвесторів.

Використання соціальних мереж під час розповсюдження пандемії COVID-19 та в період дії воєнного стану, в свою чергу, забезпечує інформаційну підтримку, яка включає в себе доступ до актуальної інформації про ситуацію, можливість спілкування з іншими людьми, які переживають схожі емоції, та надання психологічної підтримки та допомоги. Отримання інформації знижує рівень стресу, сприяє емоційній стабільності, формуванню відчуття безпосередньої причетності до подій, що знижує прояв синдрому втрачених можливостей або FoMO (Fear of Missing Out), який проявляється у появі відчуття тривоги через ймовірність непізнання важливої для людини інформації.

Висновки

Соціальні мережі мають як позитивний, так і негативний вплив на самооцінку та психічне здоров'я сучасної молоді. Основні переваги їх використання включають можливість самореалізації та саморозвитку, підтримки постійного взаємозв'язку між людьми, отримання необхідної інформації, психологічної допомоги. Негативний вплив проявляється у поширенні кібербулінгу, інтернет-залежності, неадекватному порівнянні себе з іншими, а саме, сприйнятті лише їх хороших сторін. Для досягнення балансу між реальним і віртуальним світами та зниження негативних наслідків перебування у кіберпросторі необхідно дотримуватись чітких правил, розробці та уніфікації яких варто приділити подальші дослідження.

Література

- Асеева, Ю. О. (2020). Кіберкомунікативна залежність від соціальної мережі Instagram як проблема сучасної молоді. *Габітус*, (14), 152–157. <https://repo.odmu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8327>
- Березовська, Л. І. (2023). Психологічне благополуччя молоді, що проявляють активність у соціальних мережах. *Вісник Національного університету оборони України*, (2 (72)), 21–28. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2023-72-2-21-28>
- Гречановська, О. В., Мегем, О. М., Потапюк Л. М. (2023). Вплив соціальних мереж на психологічний стан та самооцінку української молоді. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія*, (4), 60–66. <https://doi.org/10.32782/2709-3093/2023.4/11>
- Протидія кібербулінгу: суб'єкти реагування та механізми захисту порушених прав дитини.* (2021, 26 листопада). Вища школа адвокатури НААУ. <https://www.hsa.org.ua/blog/protydiya-kiberbulingu-sub-yekty-reaguvannya-ta-mehanizmy-zahystu-porushenyh-prav-dytyny>

How to cite: Bilov, V. (2023). The Use of Building Information Modeling Technologies in the Restoration and Further Operation of Architectural Monuments. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 153-157). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

The Use of Building Information Modeling Technologies in the Restoration and Further Operation of Architectural Monuments

Використання технологій інформаційного моделювання будівель при реставрації та подальшій експлуатації пам'яток архітектури

Білов Владислав Анатолійович

*аспірант кафедри основ архітектури та архітектурного проектування Київського національного університету будівництва і архітектури, м. Київ, Україна,
bilov_va-2022@knuba.edu.ua, <https://orcid.org/0009-0006-5039-2075>*

Accepted: November 11, 2023 | **Published:** November 20, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: This study explores the application of Building Information Modeling (BIM) technologies in the restoration and sustainable operation of architectural monuments. Focused on enhancing precision and efficiency, the research addresses the critical need for advanced tools in preserving cultural heritage. Investigating historical significance, structural complexities, and material compositions, the study formulates a comprehensive BIM template. Tasks include the integration of additional parameters for damaged structures and the creation of a nuanced digital model. Results anticipate improved restoration accuracy, streamlined collaborative efforts, and a sustainable approach to monument maintenance exploitation, emphasizing the pivotal role of BIM in protection of safeguarding architectural treasures for future generations.

Key words: building information modeling, architectural monuments, restoration, cultural heritage, sustainability, precision.

Вступ

Реставрація та стале функціонування пам'яток архітектури знаходяться на перетині збереження спадщини, технологічних інновацій та практичного застосування. У сучасну епоху інтеграція технологій Будівельного Інформаційного Моделювання (BIM) у ці зусилля стала першорядною. Ця стаття має на меті дослідити актуальність використання BIM у реставрації та подальшій експлуатації пам'яток архітектури, надаючи вичерпний огляд наявного наукового та практичного досвіду, пропонуючи систему класифікації цих шанованих споруд (Чобан, 2013)

Збереження архітектурної спадщини є надзвичайно важливим для збереження культурної ідентичності та сприяння зв'язку між минулим і сьогоденням. Проте реставрація пам'яток архітектури – це складна справа, яка передбачає складні історичні дослідження, конструктивний аналіз і впровадження передових технологій. BIM, такі як інформаційне моделювання будівель, пропонують цілісний підхід до цієї проблеми, надаючи цифрове представлення фізичних і функціональних характеристик будівлі. Використання BIM підвищує точність, ефективність і сталість реставраційних проєктів, що робить це дослідження вирішальним для просування практики збереження спадщини (Чобан, 2013).

Численні дослідження підкреслили переваги включення BIM у процес реставрації. BIM, наприклад, забезпечує міждисциплінарну співпрацю, дозволяючи архітекторам, історикам, інженерам і природоохоронцям безперешкодно працювати на спільній цифровій платформі. Цей спільний підхід спрощує процеси прийняття рішень, мінімізує помилки та покращує загальну ефективність проєкту. Крім того, інтеграція BIM сприяє створенню повної бази даних для історичної документації, сприяючи збереженню безцінної інформації, пов'язаної з пам'ятками архітектури (Трач, 2017).

Практичний досвід реставраційних проєктів у всьому світі підкреслює позитивний вплив BIM. Тематичні дослідження знакових пам'яток, таких як реставрація Собору Паризької Богоматері в Парижі чи Тадж-Махала в Індії, демонструють успішне застосування BIM для вирішення структурних проблем, оптимізації використання ресурсів і забезпечення довгострокової стійкості цих архітектурних споруд (Григоровський, Горда & Чуканова, 2019).

Результати дослідження

Для покращення застосування BIM у реставраційних роботах пропонується комплексна система класифікації пам'яток архітектури. Ця система враховує різні критерії, включаючи історичне значення, архітектурний стиль, структурну складність і склад матеріалів. Класифікуючи пам'ятники на основі цих параметрів, практики можуть адаптувати свої підходи BIM до конкретних завдань, пов'язаних з кожним класом. Ця класифікація не тільки допомагає визначити пріоритети проєктів реставрації, але також служить цінним інструментом для тих, хто приймає рішення, для ефективного розподілу ресурсів (Попик, 2015).

Одним із важливих кроків у використанні технологій інформаційного моделювання будівель (BIM) для реставрації пам'яток архітектури є ретельне визначення вихідних даних, необхідних для створення моделі. Цей процес передбачає збір повної інформації для забезпечення точності та достовірності цифрового представлення.

Ключові компоненти цього списку вихідних даних включають такі складові:

- ✚ архітектурна документація (історичні креслення, ескізи та малюнки, фотозаписи пам'ятки протягом часу);

- ✚ структурна інформація (детальний аналіз існуючих елементів конструкції, матеріальний склад і оцінка стану);
- ✚ геопросторові дані (топографічні зйомки, географічна інформація про об'єкт); історичний контекст (культурно-історичні наративи, пов'язані з пам'яткою, попередні реставраційні записи та втручання);
- ✚ функціональні вимоги (цільове призначення та майбутні функції пам'ятки, доступність і міркування безпеки) (Трач, 2017).

Збираючи повний набір початкових даних, фахівці-практики закладають основу для точної та контекстно-насиченої BIM-моделі, гарантуючи, що цифрове представлення узгоджується з історичними, культурними та функціональними аспектами пам'ятки архітектури.

Успіх використання BIM-технологій у реставрації пам'яток архітектури полягає в детальній класифікації рівнів деталізації (LOD) у цифрових моделях. Ця система класифікації гарантує, що цифрове представлення відповідає конкретним потребам проекту реставрації на різних етапах. Запропонована класифікація LOD включає наступні компоненти (Григоровський, Горда & Чуканова, 2019):

1. LOD 100 - Концептуальний дизайн:
  - базове геометричне представлення для ранньої концептуалізації;
  - обмежені деталі, насамперед для початкового планування та обговорення.
2. LOD 200 - Схематичний проект:
  - покращене геометричне представлення з більшою кількістю деталей;
  - основні конструктивні елементи та просторові співвідношення.
3. LOD 300 - Розробка дизайну:
  - детальне геометричне зображення з точними розмірами;
  - інформація про конкретні матеріали та компоненти.
4. LOD 400 - Будівельна документація:
  - дуже деталізована модель з інформацією для побудови;
  - точне представлення елементів конструкції та послідовність.
5. LOD 500 - Модель у виконанні:
  - комплексна модель, що відображає остаточний стан;
  - містить інформацію про технічне обслуговування та експлуатацію.

Ця класифікація LOD гарантує, що модель BIM розвивається в складності в міру просування проекту реставрації, дозволяючи застосовувати систематичний і ефективний підхід до процесу реставрації.

Вибір відповідного програмного забезпечення BIM має вирішальне значення для успіху проектів реставрації пам'яток архітектури. Порівняльний аналіз провідних варіантів програмного забезпечення BIM, таких як Autodesk Revit, ArchiCAD і Bentley AECOsim, є важливим. На вибір програмного забезпечення впливають наступні фактори: інтерфейс користувача та доступність (простота використання та навчання, сумісність з існуючими робочими процесами); спільні можливості (особливості мультидисциплінарної співпраці, інтеграція з іншим програмним забезпеченням та інструментами); обмін даними та сумісність (можливість імпорту та експорту файлів різних форматів, взаємодія з іншими платформами BIM і CAD); можливості моделювання (обробка складної геометрії та історичних деталей, підтримка LOD переходів по всьому проекту); документація та візуалізація (формування будівельної документації, можливості реалістичного рендерингу та візуалізації) (Попик, 2015).

Ретельне порівняння варіантів програмного забезпечення BIM дозволяє фахівцям-практикам приймати обґрунтовані рішення, вибираючи програмне забезпечення, яке найкраще відповідає унікальним вимогам проєктів реставрації пам'яток архітектури (Трач, 2017).

У контексті реставрації пошкоджених пам'яток архітектури першочерговим є визначення та включення додаткових параметрів у процес інформаційного моделювання. Ці параметри виходять за рамки звичайного збору даних і відіграють вирішальну роль у розумінні масштабів пошкодження та формулюванні ефективних стратегій відновлення. Ключові додаткові параметри наступні: індекси тяжкості пошкоджень (кількісна оцінка ступеня пошкодження конструкції, розрізнення незначних і великих порушень); показники деградації матеріалу (оцінка деградації будівельних матеріалів, виявлення матеріалів, схильних до псування); оцінка впливу на навколишнє середовище (аналіз впливу зовнішніх факторів на пошкодження, врахування клімату, забруднення та геологічних міркувань); показники безпеки та доступності (оцінка безпеки реставраційних груп та мешканців, забезпечення доступності для людей з обмеженими можливостями).

Завдяки об'єднанню цих додаткових параметрів інформаційна модель стає комплексним інструментом не лише для представлення поточного стану пам'ятки, але й для надання розуміння конкретних проблем, пов'язаних із наявними пошкодженнями (Григоровський, Горда, & Чуканова, 2019).

Створення стандартизованого шаблону для побудови цифрової моделі є критично важливим кроком у забезпеченні послідовності та ефективності процесу реставрації. Шаблон служить структурованим посібником для систематичного збору відповідної інформації. Головними складовими створення стандартизованого шаблону є: геометричне представлення (вказівки щодо фіксації точних геометрій будівель, інтеграція пошкоджених ділянок і структурних аномалій); джерела даних і документація (стандартизовані процедури документування історичних записів, інструкції щодо включення даних із різних джерел); стандарти метаданих (визначення стандартів метаданих для узгодженого маркування інформації, включення даних про якість, точність і релевантність даних); спосіб взаємодії (інструкції щодо сумісності з іншими інструментами та програмним забезпеченням, забезпечення сумісності для майбутніх оновлень і технологічних досягнень).

Шаблон служить основою для систематичного та відтворюваного підходу до створення інформаційних моделей, сприяючи співпраці між міждисциплінарними командами, залученими до процесу реставрації.

У той час як стандартизований шаблон забезпечує загальну структуру, уточнення для конкретних об'єктів є необхідним для врахування унікальних характеристик кожної пам'ятки архітектури. Це передбачає адаптацію шаблону до індивідуального історичного, культурного та архітектурного контексту пам'ятки. Компоненти уточнень по шаблону мають у своєму складі наступні складові: історична контекстуалізація (включення додаткових історичних документів, адаптація шаблону для відображення унікального історичного нарративу пам'ятника); архітектурні стилі (налаштування шаблону відповідно до конкретних архітектурних стилів, фіксація складних деталей і унікальних елементів дизайну пам'ятника); адаптація структурної складності (модифікація шаблону для вирішення різних рівнів структурної складності, облік унікальних проблем, пов'язаних із специфічними архітектурними особливостями) (Кисіль, Левченко & Михальченко, 2018).

Удосконалюючи шаблон для конкретних об'єктів, практики можуть створювати індивідуальні моделі, які відображають суть кожної пам'ятки, забезпечуючи більш точне представлення її характеристик і полегшуючи цілеспрямовані зусилля з відновлення.

Окрім етапу реставрації, інформаційна модель відіграє ключову роль у поточній експлуатації та обслуговуванні пам'яток архітектури. Формулювання пропозицій щодо застосування моделі в цьому контексті передбачає: планування технічного обслуговування (використання моделі для прогнозного планування технічного обслуговування, виявлення потенційних проблем до їх загострення); розподіл ресурсів (надання даних для ефективного розподілу ресурсів у поточних операціях, оптимізація енергоспоживання та впливу на навколишнє середовище); підвищення туристичної спадщини (використання моделі для віртуальних турів і освітніх цілей, покращення досвіду відвідувачів за допомогою інтерактивних цифрових платформ); постійний моніторинг та оновлення (Кисіль, Левченко & Михальченко, 2018).

Формулюючи ці пропозиції, інформаційна модель перетворюється з інструменту виключно для реставрації на динамічний ресурс, який сприяє сталому та адаптивному управлінню пам'ятками архітектури протягом усього терміну їх експлуатації.

Висновки

Інтеграція BIM у реставрацію та експлуатацію пам'яток архітектури являє собою зміну парадигми у збереженні спадщини. У цих тезах визначається сучасність такої технології, розглядається існуючий науковий і практичний досвід, і пропонується система класифікації для поліпшення використання BIM у цій галузі. Використовуючи ці технологічні досягнення, ми можемо забезпечити стале збереження нашої архітектурної спадщини для майбутніх поколінь.

Таким чином, ефективне використання BIM-технологій у реставрації пам'яток архітектури вимагає ретельного підходу до підготовки даних, класифікації LOD та вибору програмного забезпечення. Розглядаючи ці компоненти, практики можуть підвищити точність, ефективність і загальний успіх реставраційних проєктів.

Література

Григоровський, П. Є., Горда, О. В., & Чуканова, Н. П. (2019). Інформаційні середовища в будівництві. *Будівельне виробництво*, 68, 15-19.

Кисіль, О. В., Левченко, О. В., & Михальченко, С. В. (2018). Теоретичні та методологічні засади створення державної бази даних будівельних об'єктів, паспортизованих за технологією BIM. *Web of Scholar*, 3(6), 13-16.

Попик, Н. В. (2015). Містобудівна оцінка якості житлового середовища на основі інформаційно-інтелектуальної технології в контексті створення систем автоматизації проєктувальних робіт. *Будівельне виробництво*, (58), 28-33.

Трач, Р. В. (2017). Застосування інформаційного моделювання (BIM) як фактор підвищення конкурентоспроможності будівельного підприємства. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*, 22(1), 93-97.

Чобан, О. Я. (2013). Принципи модернізації та реконструкції залізничних вокзальних комплексів історичних міст. *Вісник Національного університету Львівська політехніка. Серія: Архітектура*, (757), 321-324.

How to cite: Havryliuk, T., Zaverukha, Y., & Kushevska, N. (2023). Study of intercultural communication and its role in the modern world. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 158-161). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

Дослідження міжкультурної комунікації і її роль у сучасному світі

Study of intercultural communication and its role in the modern world

**Гаврилюк Тетяна Вікторівна¹, Заверуха Юлія Григорівна², Кушевська Наталя
Миколаївна³**

¹ доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, права та соціально-гуманітарних дисциплін, обліку та аудиту, фінансово-економічного факультету, Національної академії статистики, м. Київ, Україна, tatianagavryliyk@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-8525-9470>

² старший викладач кафедри лінгвістика та перекладу, факультету романо-германської філології, Київського університету імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна, y.zaverukha@kubg.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0003-2184-5566>

³старший викладач кафедри лінгвістики та перекладу, факультету романо-германської філології, Київського університету імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна, n.kushevska@kubg.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0002-9379-0915>

Accepted: November 12, 2023 | **Published:** November 20, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: The main goals of this study were to consider the concept of intercultural communication, its role in improving intercultural understanding, and the challenges and opportunities associated with intercultural communication in various contexts. Such methods as analysis, synthesis, and generalization were used to investigate this issue. It was determined that in the conditions of globalization, intercultural communication allows people to communicate and cooperate with other countries and cultures, which contributes to economic, socio-cultural, and political exchange. The significance of the obtained results lies in helping to reveal socio-cultural and political processes in the modern world and influence them.

Keywords: cultures, dialogue, communication, political and social processes.

Вступ

У сучасному комунікативному середовищі існує складна система, де важливе значення надається різним видам спілкування. Це обумовлено тим, що люди використовують стилі спілкування, котрі відрізняються між собою в залежності від обставин та ситуацій, в яких знаходяться співрозмовники, і впливає на їх взаємодію. Міжкультурна комунікація охоплює різноманітні форми та типи спілкування між особами, які представляють різні культури, раси, етнічні групи, релігії та субкультури всередині великих культурних спільнот. В епоху глобалізації та поширення інформаційних технологій до проблеми міжкультурної комунікації зростає науковий інтерес, оскільки сучасне суспільство стає все більш взаємопов'язаним. Дослідженню цієї проблеми присвячено наукові праці таких вітчизняних авторів, як Іванець (2019), Шехавцова (2022), Денисова, Кузьмич & Ніколаєва (2020) та багатьох інших.

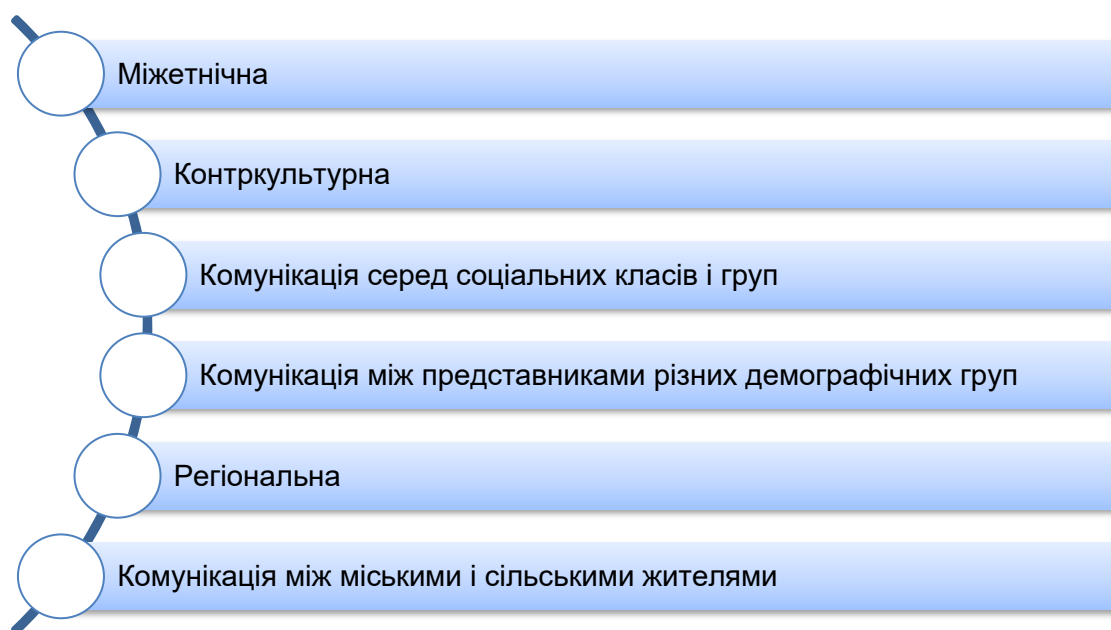
Результати дослідження

Комунікація представляє собою процес обміну інформацією, де постійно відбувається переосмислення значень, оскільки вони можуть відрізнятися навіть у тих співрозмовників, які володіють однією мовою і виховувались в одній культурі. Міжкультурну комунікацію можна розглядати як взаємодію культур, що відбувається у певному просторі і часі. У цьому контексті культура розглядається як загальне поняття, а культурні контакти приймають різні форми, такі як конфлікти, взаємодія, синтез та діалог (Іванець, 2019). Міжкультурна комунікація активно досліджується в галузях людської діяльності, де вона використовується, і особливо важливою є її роль в освіті. Здійснення міжкультурної комунікації в освітній сфері сприяє розширенню міжкультурних зв'язків, зокрема за допомогою академічних обмінів. Інтернаціоналізація вищої освіти має важливе значення для України.

Можна виділити декілька видів міжкультурної комунікації у сучасному світі (рис.1):

Рисунок 1

Види міжкультурної комунікації

Джерело: Іванець (2019)

У процесах міжкультурної комунікації відбувається взаємодія між звичайною нормативною системою власної культури і незвичайною, часто незрозумілою нормативною системою іншої культури. В таких випадках більшість людей, стикаючись з невідомим у чужому світі, спираються на відоме і близьке їм. Це може призвести до порівняння різних аспектів, таких як релігія, література, мова, одяг і поведінка, з метою знаходження спільних рис зі своєю культурою у чужому середовищі. Даний феномен часто називають етноцентризмом, тобто надмірним підкресленням переваг своєї етнічної групи, або прикладом внутрішньої групової фаворитизації (Денисова, Кузьмич, & Ніколаєва, 2020). Дослідження цього явища має важливе значення для повного розуміння ролі міжкультурної комунікації у сучасному світі.

Важливість міжкультурної комунікації виявляється у передачі креативних ідей на глобальному рівні. Цей аспект був особливо актуальним у період пандемії і зараз, під час повномасштабного вторгнення в Україні, коли відбувається переосмислення цінностей, і неабиякої значущості набула здатність до міжнародного спілкування. Викладачі та здобувачі вищої освіти високо оцінюють можливість отримати унікальний досвід завдяки участі у міжнародних проєктах, спілкуванню з колегами з різних країн та галузей, а також нагоду поглибити розуміння різноманітності культур у світі та розширити свої горизонти (Єфімова, Жицька, Химай, & Браєвська, 2021).

Міжкультурний діалог є відкритим обміном ідеями, який ґрунтується на взаєморозумінні та повазі між окремими людьми і групами, що відрізняються за культурними, релігійними і мовними особливостями та своїм історичним спадком. У цьому контексті ключовими цінностями є:

- свобода вибору,
- свобода самовираження,
- рівність,
- толерантність,
- повага до гідності людини.

Успішний міжкультурний діалог передбачає наявність низки якостей, які властиві демократичній культурі, наприклад: неупередженість, бажання висловлювати свої думки та слухати інших, здатність розв'язувати конфлікти мирним шляхом і приймати обґрунтовані аргументи інших. І саме міжкультурний діалог допомагає зміцненню демократичної стабільності та подоланню стереотипів у суспільному житті і політичній риториці, сприяє утворенню коаліцій з представників різних культурних і релігійних громад, і отже – може слугувати попередженню або вирішенню конфліктів (Шехавцова, 2022).

Нерідко можна спостерігати випадки, коли людина в іншому культурному середовищі демонструє поведінку, що відрізняється від загальноприйнятих норм у її власній культурі. Це пов'язано із культурною адаптацією людини до нових норм та цінностей. Справжній міжкультурний діалог допомагає виявити загальні цінності, світоглядні позиції і традиції. Для різних культур такими загальними цінностями є більшість з тих, що лягають в основу концепцій культури миру, а це – ідея єдності людства, повага до прав та життя кожної людини, свобода, толерантність, справедливість, солідарність і турбота про навколишнє середовище. Вони сприяють розширенню сфери справедливості і зменшенню нерівності, а також підтримують ідеали взаєморозуміння, толерантності та солідарності між усіма цивілізаціями, народами і культурами.

В умовах глобалізації міжкультурна комунікація дозволяє людям спілкуватися та співпрацювати з іншими країнами та культурами, що сприяє економічному, соціокультурному та політичному обміну. Її основними завданнями є розвиток міжкультурної компетентності, набуття важливих знань про різні національні групи та культури з метою упередження міжетнічних і міжкультурних конфліктів і створення комфортних умов для спілкування в різних сферах і життєвих ситуаціях. Вона відіграє важливу роль у дипломатії та міжнародних відносинах, сприяючи міжнародному співробітництву та вирішенню глобальних проблем. Перспективними можуть бути дослідження у галузі освіти, які допоможуть розробити більш ефективні методи навчання міжкультурної комунікації молодого покоління.

Література

Денисова, С. П., Кузьмич, О. В., & Ніколаєва, І. А. (2020). Міжкультурна комунікація як важливий напрямок дослідження в сучасному суспільстві. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія», 10(78), 7-9.* [https://doi.org/10.25264/2519-2558-2020-10\(78\)-7-9](https://doi.org/10.25264/2519-2558-2020-10(78)-7-9)

Єфімова, О. М., Жицька, С. А., Химай, Н. І., & Браєвська, А. І. (2021). Міжкультурна комунікація в умовах глобалізаційних процесів у розвитку сучасного світу. *Scientific collection "Interconf", 42, 343-348.* <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.02.2021.031>

Іванець, Н. В. (2019). Роль міжкультурної комунікації у формуванні мультикультурної компетентності молодших школярів. *Scientific Journal Virtus, 35, 104-107.* https://false-science.ucoz.ua/experiment/virtus_2019.pdf#page=104

Шехавцова, С. (2022). Міжкультурна комунікація в освіті як імператив демократичного розвитку суспільства. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти, 2(17), 174–184.* <https://doi.org/10.31865/2414-9292.17.2022.260021>

How to cite: Panzyha, O. (2023). The Impact of the Contrastiveness Principle on the Process of Creating a System of Exercises for Teaching the German Language After English: Analysis of Approaches and Innovations. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 162-165). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

Вплив принципу контрастивності на процес створення системи вправ для навчання німецької мови після англійської: аналіз підходів та інновацій

The Impact of the Contrastiveness Principle on the Process of Creating a System of Exercises for Teaching the German Language After English: Analysis of Approaches and Innovations

*Панзига Оксана Миколаївна*¹

викладач

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

м. Чернігів, Україна, oksana.panzyga@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1273-9772>

Accepted: November 12, 2023 | **Published:** November 21, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: This research presents the concept of the principle of contrastiveness in the study of the German language as a second foreign language after English. The necessity and relevance of learning the German language lie in its importance within higher education in Ukraine. Theoretical development of the topic utilizes methods of synthesis, analysis, information gathering, and generalization. The research aims to explore the phenomenon of contrastive linguistics and the specifics of selecting exercises for learning the German language after English. The results reveal lexical and grammatical differences in Germanic languages, which pose challenges in mastering certain topics of the curriculum. In conclusion, effective methods are provided to adhere to the principle of contrastiveness in the process of selecting or creating exercises for learning the German language in the educational process.

Keywords: contrastive grammar, foreign language learning, knowledge deepening, teaching tools and methods, modern approach.

Вступ

Контрастивний метод у засвоєнні іноземної мови зумовлене як позитивною, так і негативною інтерференцією у процесі навчання. Позитивна інтерференція є основою для формування асоціативних зв'язків з урахуванням етимологічних та семантичних особливостей лексичної одиниці. Негативна інтерференція, навпаки, призводить до виникнення хибних асоціацій.

Для успішної роботи зі студентами, які вивчають іноземну мову, викладачі повинні вміти розпізнавати і передбачати можливі джерела труднощів і помилок, запобігати цим помилкам і максимально використовувати подібні моменти.

У сучасній лінгвістиці існує низка термінів, що позначають галузь мовознавства, у якій дві або більше мов вивчаються на основі зіставлення і протиставлення. Порівняльна лінгвістика виходить із необхідності опису мов для цілей навчання іноземних мов. Таким чином, сучасна контрастивна лінгвістика є теоретичним узагальненням і своєрідною сублімацією вікового лінгвістичного опису людства.

Об'єктом порівняльного аналізу може бути будь-яке мовне явище, яке відповідає потребам прикладного дослідження. За умови, що вони стосуються питань прикладного характеру.

Результати дослідження

Багато дослідників аналізують вплив принципу контрастивності на процес створення системи вправ для навчання німецької мови після англійської, а саме сучасні підходи та інновації. Зокрема, Близнюк & Трушковська (2022) зазначають особливості, переваги та недоліки методики вивчення лексики у німецькій мові, вказуючи, що в сучасних умовах вивчення німецької мови важливими складовими є інноваційні технології та медійні засоби.

Наприклад, Ковтун (2021) аналізує поняття «контрастивної граматики». Зокрема, виявляє, що контрастивна граMATика спрямована на встановлення спільних і несхожих, домінуючих і рецесивних рис граматичних структур мов, що зіставляються.

У свою чергу, Ломакович (2019) підкреслює важливість підготовки системи вправ для вивчення німецької мови. Він вважає, що вправа повинна сприяти професійним та комунікативним вмінням.

Поздняков (2017) стверджує, що вправи для вивчення німецької повинні відрізнятися методичними особливостями від англійської, оскільки ці дві мови суттєво відрізняються словоформами.

Для того, щоб гарантувати високу якість вивчення іноземних мов, у навчальний процес необхідно впроваджувати спеціалізовані методи. Викладачі повинні постійно шукати шляхи оптимізації навчального процесу. Одним із способів є робота над розпізнаванням і засвоєнням так званої латентної лексики, тобто слів, схожих за формою і змістом між рідною та іноземною мовами.

Свиридюк (2018) стверджує, що важливим аспектом у вивченні німецької мови є вироблення комунікативної навички, формування власної думки студента.

Для успішного викладання німецької мови викладач повинен вміти знати і передбачати причини можливих труднощів і помилок.

Яковчук (2022) запропонувала дидактичне формування ідентичності людини, що складається з когнітивного, афективного, ціннісного та активно-поведінкового елементів.

Засвоєння синонімів рідної та іноземної мови є результатом як позитивної, так і негативної інтерференції в процесі навчання. Позитивна інтерференція є основою для виникнення

асоціативних зв'язків, які враховують етимологічні та семантичні особливості лексичної одиниці. Негативна інтерференція, навпаки, викликає хибні асоціації.

Ворона (2021) виокремлює важливість використання онлайн-ресурсів для вивчення німецької мови на будь-якому етапі.

Основним завданням викладача у практиці викладання є спрямування уваги студентів на пошук спільних рис у мовних явищах (на рівні лексичних одиниць, граматичних структур та фонетичних явищ) та у мовленнєвих процесах (на рівні усного та писемного мовлення та у рецептивних видах мовленнєвої діяльності).

Одним з основних чинників вивчення німецької мови як другої іноземної після англійської є те, що обидві мови належать до західногерманської групи мов. Це означає їхню тісну генетичну спорідненість, яка проявляється по-різному. Насамперед, це проявляється в лексиці. Існує безліч відповідностей на рівні всіх частин мови:

Наприклад, die Musik – music (музика); der Nachbar – neighbor (сусід); schwimmen – swim (пливти); warm – теплий (тепло); lang; – long (довгий); in – in (в) тощо.

Значні подібності спостерігаються не лише на кореневому рівні, а й на складеному рівні.

Наприклад, der Regenbogen - rainbow (веселка); das Badezimmer - bathroom (ванна кімната).

Іншим доказом спорідненості між німецькою та англійською мовами є наявність в обох мовах більш-менш морфологічної асиміляції інтернаціоналізмів (в основному похідних від грецької чи латинської).

Наприклад, die Universität – university (університет); das Datum – date (дата); ; Studium – study (навчання); (Kilian et al., 1995).

Частота інтерференції залежить від таких чинників:

- рівень мовного розвитку та свідомого володіння рідною мовою;
- рівень володіння першою іноземною мовою - що вищий рівень володіння першою іноземною мовою, то менша інтерференція в процесі вивчення другої іноземної мови;
- інтервал між періодами вивчення двох іноземних мов, тим менший вплив має вивчення першої іноземної мови на вивчення другої іноземної мови.

Таким чином, існує два способи подолання небажаної міжмовної інтерференції: лексичний і граматичний. До лексичних методів належать:

- виокремити відмінностей у вимові та написанні слів у германських мовах, які здебільшого є космополітичними мовами грецького або латинського походження, де відповідні слова вимовляються і пишуться по-різному;
- охарактеризувати список подібної лексики в обох іноземних мовах і використовувати її для прискорення засвоєння лексики;
- з'ясувати відмінності в значенні слів у німецькій та англійській мовах відповідно.

Грамматика, з іншого боку, включає в себе:

- ретельний аналіз граматичних систем обох мов з метою виявлення подібностей і відмінностей в утворенні та вживанні відповідних граматичних категорій;

- порівнювати та обговорювати граматичні структури першої та другої іноземних мов;
- порівнювати та обговорювати граматичні структури першої та другої іноземних мов, уникаючи та долаючи граматичну інтерференцію, зазначають (Kursiša & Schlabach, 2020).

Висновки

Можна стверджувати, що процес вивчення німецької мови як другої після англійської може бути оптимізовано, якщо враховувати вплив на навчання такого явища, як міжмовна інтерференція. Міжмовна взаємодія відіграє як позитивну, так і негативну роль у засвоєнні нової німецької лексики та граматичних структур. Зокрема, велике значення має генетична схожість між двома іноземними мовами: англійською та німецькою мовами. Поєднання аналогії та контрасту є, на нашу думку, ефективним способом подолання негативних наслідків використання лексичних та граматичних засобів. Важливо враховувати подібності та відмінності між іноземними мовами для досягнення бажаних результатів. Не менш важливим є вміння студента застосовувати стратегії, набуті під час вивчення першої іноземної мови, до другої іноземної мови. Тому в даному випадку рівень володіння німецькою мовою є одним із визначальних факторів оптимізації навчання. Результати цього дослідження можуть бути використані для розробки вправ і завдань для викладання німецької мови як другої іноземної.

Література

- Близнюк, Л. М., & Трушковська, А. Д. (2022). Традиційний та дигітальний підходи до вивчення німецької лексики: методи та особливості. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, (82), 150-154. <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2022.82.26>
- Ворона, Т.О. (2021). Застосування онлайн-ресурсів як обов'язковий аспект вивчення німецької мови. *Закарпатські філологічні студії*, 16, 55-60. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.16.10>
- Ковтун, О. В. (2021). Контрастивна граматики оцінки: проблема тлумачення ключових термінів. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*, 4, 150-156. <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.4-2/25>
- Ломакович, В. Я. (2019). Успішно орієнтовані вправи для розвитку мовленнєвої діяльності учнів. *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка Серія : Педагогіка Кременець : ВЦ КОГПА ім. Тараса Шевченка*, 11, 57–68. <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/13701>
- Поздняков, О. В. (2017). Роль інтерференції в процесі вивчення німецької мови як другої іноземної після англійської. *Карпатський край. Наукові студії з історії, культури, туризму*. Івано-Франківськ : Видавництво ПНУ імені Василя Стефаника, 232-239. <http://surl.li/mxanm>
- Свиридюк, В. (2018). Формування комунікативних навичок з німецької мови у студентів-філологів із використанням фразеологізмів. *НАУКОВІ ЗАПИСКИ. Серія: Філологічні науки*, 165, 557-563. <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/711202.pdf>
- Яковчук, М. (2022). Система мовленнєвих ситуацій для компетентісно орієнтованого навчання німецькомовного спілкування учнів 5 класів у закладах загальної середньої освіти. *Ukrainian Educational Journal*, (3), 127–136. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-3-127-136>
- Янковець, О., & Янковець, А. (2019). Особливості викладання німецької мови як другої після англійської у вищих навчальних закладах України в умовах євроінтеграції. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки*, (5), 1-9. <https://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/pedvisnyk/article/view/365>
- Kilian, V., Neuner, G., & Schmitt, W. (1995). *Deutsch als Zweitsprache in der Erwachsenenbildung: Curriculumentwicklung - Übungsmaterial - Lehrerfortbildung*. Langenscheidt. <https://www.amazon.de/Deutsch-Zweitsprache-Erwachsenenbildung-Volker-Klian/dp/3468494521>

How to cite: Skrypnyk, A., Pechenizka, S., & Kornieva, I. (2023). Psycholinguistic aspects of language development: research on language abilities in children and adults. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 166-170). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

Psycholinguistic aspects of language development: research on language abilities in children and adults

Психолінгвістичні аспекти мовного розвитку: дослідження мовних здібностей у дітей та дорослих

Скрипник Антоніна Володимирівна¹, Печенізька (Губарєва) Світлана Сергіївна², Корнєва Інна Валеріївна³

¹кандидат філологічних наук, доцент, кафедра романської філології, Навчально-науковий інститут філології, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна, enseignant78@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-6904-0738>

²кандидат філологічних наук, доцент, кафедра іноземної філології, Київський національний університет культури і мистецтв, м. Київ, Україна, iana7sun@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-9342-1853>

³вчитель англійської мови та зарубіжної літератури, Одрадокам'янський ліцей Тягинської сільської ради Бериславського району Херсонської області, с.Одрадокам'янка, Бериславського району, Херсонської області, Україна, in.korneva2010@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0003-6567-9296>

Accepted: November 13, 2023 | **Published:** November 21, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract. The study of psycholinguistic aspects in language development explores the intricate relationship between language and cognition in both children and adults. Relevant methodologies involve investigating cognitive development phases, cognitive functions' impact on language acquisition, and socio-cultural influences on linguistic skills. Understanding language acquisition in adults includes examining motivational factors, stress, and linguistic group dynamics. Neuro-linguistics investigates the neural correlates of language disorders. These research avenues yield effective values by informing language teaching methods, aiding language disorder correction, and enhancing comprehension of the socio-cultural nuances influencing linguistic development across the lifespan.

Key words: psycholinguistics; language development; adults; children; language abilities; cognitive processes; motivation; critical periods.

Вступ

У царині лінгвістики дослідження психолінгвістичних аспектів має ключове значення для розгадки складної взаємодії між мовою та когнітивними функціями протягом усього життя. Дослідження мовного розвитку як у дітей, так і у дорослих привернуло значну увагу в останні роки, що відображає зростаюче визнання його глибоких наслідків для освіти, психології та неврології. Наукові розробки в цій галузі заглиблюються в багатогранні виміри, починаючи від нейробиологічних основ засвоєння мови до соціокультурних впливів, що формують лінгвістичні компетенції. У міру розвитку технологій такі методології, як нейровізуалізація та комп'ютерне моделювання, дозволили дослідникам глибше заглибитися в когнітивні механізми, що лежать в основі мовних здібностей, пропонуючи безпрецедентне розуміння динамічного процесу розвитку мови (Могильова, 2012).

У сучасних дослідженнях психолінгвістичне дослідження мовного розвитку виходить за рамки традиційного лінгвістичного аналізу, охоплюючи когнітивні, емоційні та соціальні аспекти. Актуальність цього дослідження полягає в його потенціалі для інформування про освітні практики, терапевтичні втручання та наше розуміння когнітивних процесів. Примітно, що нещодавні наукові дослідження з'ясували критичні періоди для оволодіння мовою в ранньому дитинстві та пролили світло на нервову пластичність, яка лежить в основі цих років становлення. Крім того, дослідження вивчення мови дорослими показали роль мотивації, пам'яті та соціокультурних факторів у формуванні мовного рівня. Цей еволюційний ландшафт психолінгвістики відображає тонке розуміння мовного розвитку, яке виходить за рамки дисципліни, сприяючи цілісному розумінню заплутаної подорожі від мовного дитинства до мовної зрілості (Калмикова, 2014).

Результати дослідження

Дослідження психолінгвістичних аспектів мовного розвитку становить динамічну сферу дослідження, заглиблюючись у багатогранний зв'язок між мовою та когнітивними здібностями протягом усього життя. Дослідження в цій галузі мають вирішальне значення для розкриття

складних процесів, які лежать в основі засвоєння, розвитку та використання мови як дітьми, так і дорослими. У міру того, як розширюється наше розуміння людського розуму, розширюється і визнання глибоких наслідків, які мовні здібності мають для освіти, психології та неврології (Чаюк, 2017).

У контексті дітей дослідження мовного розвитку виходить далеко за межі простої хронологічної послідовності мовних віх. Вчені-психолінгвістики глибоко зайняті розгадкою когнітивних тонкощів, пов'язаних із ранніми фазами засвоєння мови. Це включає дослідження появи фонологічної обізнаності, синтаксису та семантики, а також розуміння того, як ці компоненти взаємопов'язуються та розвиваються з часом. Фундаментальним аспектом цього дослідження є визначення критичних періодів, протягом яких діти особливо сприйнятливі до лінгвістичного введення, проливаючи світло на оптимальні вікна для вивчення мови (Калмикова, 2014).

Нейробіологічні основи розвитку мови стали центром дослідження, а прогрес у технологіях нейровізуалізації дає безпрецедентне розуміння. Функціональна магнітно-резонансна томографія і електроенцефалографія дозволяють дослідникам спостерігати за нейронними процесами, пов'язаними з мовними завданнями, пропонуючи цінну інформацію про області мозку, залучені до розуміння мови, її продукування та складну взаємодію між ними (Могильова, 2012).

Більше того, психолінгвістичні дослідження виходять за межі раннього віку й охоплюють постійний розвиток мовних здібностей у дорослих. Всупереч попереднім переконанням, що вивчення мови різко знижується після критичного періоду в дитинстві, сучасні дослідження виявили надзвичайну пластичність мозку дорослої людини. Мотивація, когнітивні ресурси та індивідуальні відмінності відіграють вирішальну роль у формуванні успіху засвоєння мови дорослими, підкреслюючи потребу в індивідуальних підходах до мовної освіти для різних груп населення (Лапшина, & Козак, 2015).

Соціокультурні впливи також виходять на перший план у психолінгвістичних дослідженнях мовного розвитку. Мова, як соціальний феномен, формується культурним контекстом, і дослідники все більше звертають увагу на те, як суспільні норми, моделі спілкування та мовні спільноти впливають на засвоєння та використання мови. Розуміння цих впливів має важливе значення для розробки інклюзивних і культурно чутливих мовних інтервенцій (Бурейко, 2014).

Паралельно галузь нейролінгвістики ретельно вивчає мовні розлади, намагаючись зрозуміти нервові кореляти таких станів, як дислексія, специфічні порушення мови та афазія. З'ясовуючи мозкові механізми, пов'язані з мовним дефіцитом, дослідники прагнуть розробити цілеспрямовані терапевтичні втручання, які використовують нейропластичність для полегшення мовних труднощів.

Ефективні значення, отримані в результаті психолінгвістичних досліджень мовних здібностей, різноманітні. В освіті розуміння когнітивних процесів, пов'язаних із вивченням мови, інформує педагогічну практику, дозволяючи педагогам адаптувати свої підходи для максимального мовного розвитку як дітей, так і дорослих. Терапевтичні втручання при мовних

розладах сприяють тонкому розумінню нейронної основи цих станів, що сприяє більш ефективним і персоналізованим стратегіям лікування.

Психолінгвістичне дослідження мовного розвитку у дорослих становить переконливу область досліджень, що проливає світло на складні процеси, що лежать в основі набуття, еволюції та застосування мовних здібностей у зрілих людей. На відміну від переважної уваги до засвоєння мови в дитинстві, сучасні дослідження визнають дивовижну пластичність мозку дорослої людини та постійний характер розвитку мови протягом усього життя (Бурейко, 2014).

Мотивація виступає як ключовий детермінант у вивченні мови для дорослих. На відміну від внутрішньої, часто неусвідомленої мотивації, яка спонукає дітей вивчати свою першу мову, дорослі часто беруться за вивчення мови з чіткими цілями та особистими стимулами. Розуміння мотиваційної динаміки має важливе значення для розробки ефективних програм мовної освіти, адаптованих до унікальних потреб і прагнень дорослих учнів, незалежно від того, чи керуються вони кар'єрними прагненнями, культурною цікавістю чи соціальною інтеграцією.

Когнітивні ресурси відіграють ключову роль у засвоєнні мови дорослими. Пам'ять, увага та виконавчі функції сприяють здатності сприймати новий словниковий запас, розуміти складні граматичні структури та брати участь у змістовному спілкуванні. Психолінгвістичні дослідження намагаються розкрити складний зв'язок між когнітивними здібностями та володінням мовою у дорослих, пропонуючи розуміння оптимальних стратегій навчання та заходів (Савінова, 2010).

Соціокультурний контекст істотно впливає на мовний розвиток дорослих. Культурні норми, соціальні очікування та мовні спільноти формують підхід дорослих до вивчення та використання мови. Динаміка спілкування в певному культурному контексті впливає на стратегії, які люди використовують для оволодіння новою мовою, підкреслюючи потребу в підходах до мовної освіти з урахуванням культурних особливостей.

Нейролінгвістика, підрозділ на перетині лінгвістики та нейронауки, вивчає нейронні субстрати обробки мови у дорослих. Функціональні методи візуалізації, такі як фМРТ та ЕЕГ, відкривають вікно в діяльність мозку під час виконання мовних завдань, розгадуючи нейронні мережі, задіяні в розумінні, продукуванні та складній взаємодії між цими процесами. Цей нейронауковий об'єктив пропонує цінну інформацію про механізми, що лежать в основі мовних розладів у дорослих, таких як афазія або порушення мови, прокладаючи шлях для цілеспрямованих терапевтичних втручань.

У сфері практичного застосування психолінгвістичне дослідження мовних здібностей дорослих інформує про програми мовної освіти та втручання з мовної терапії. Пристосування методів навчання для використання когнітивних здібностей дорослих учнів, звернення до мотиваційних факторів та інтеграція культурної чутливості до мовних навчальних програм є обов'язковими для сприяння ефективному розвитку мови в цій демографічній групі (Савінова, 2010).

Крім того, вивчення мовних здібностей у дорослих має ширші суспільні наслідки. У все більш взаємопов'язаному світі знання кількох мов є перевагою. Розуміння факторів, які сприяють

або перешкоджають засвоєнню мови дорослими, сприяє розробці політики та ініціатив, які сприяють багатомовності, культурному взаєморозумінню та ефективній комунікації між різними спільнотами.

Висновки

Таким чином, психолінгвістичне дослідження мовного розвитку являє собою багатий ландшафт дослідження, що розвивається. Це дослідження покращує наше розуміння когнітивних, нейронних і соціокультурних аспектів мовних здібностей, починаючи з ранніх етапів фонологічного усвідомлення дітей і закінчуючи складною взаємодією мотивації та когнітивних ресурсів під час вивчення мови дорослим. Оскільки технологічний прогрес і міждисциплінарне співробітництво процвітають, майбутнє обіцяє ще глибше розуміння заплутаної подорожі від лінгвістичного дитинства до лінгвістичної зрілості, з наслідками, які відбиваються в різних галузях дослідження та застосування.

Отже, психолінгвістичне дослідження мовного розвитку дорослих є багатогранною сферою, що розвивається, яка виходить за межі загальноприйнятих парадигм. Розкриваючи складність мотивації, пізнання, соціокультурних впливів і нейронних субстратів, дослідники роблять внесок не тільки в теоретичні рамки, але й у практичне вдосконалення мовної освіти та терапії для дорослих. Оскільки наше розуміння психолінгвістичних аспектів мовного розвитку дорослої людини вдосконалюється, зростає й потенціал використання цих знань на благо окремих осіб та всього суспільства.

Література

- Бурейко, Н. О. (2014). Методологічні засади психологічного дослідження білінгвів у наукових підходах до психолінгвістичної типології білінгвізму. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені ГС Сковороди. Психологія*, (48), 22-29.
- Калмикова, Л. (2014). Психолінгвістика розвитку про мовленнєву діяльність дошкільників. *Вісник Інституту розвитку дитини. Філософія, педагогіка, психологія*, (36), 121-129.
- Лапшина, І. М., & Козак, І. І. (2015). Порівняльні аспекти формування мовної особистості дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. *Психолінгвістика*, (18 (2)), 33-42.
- Могильова, Н. М. (2012). Основні напрямки дослідження комунікативного розвитку дітей у вітчизняній психології. *Психолінгвістика*, (10), 85-92.
- Савінова, Н. В. (2010). Особливості формування граматичної будови мовлення у дітей у нормі та при патології мовленнєвого розвитку: психолінгвістичний аспект. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені МП Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*, (16), 164-168.
- Чаюк, Т. А. (2017). Сучасні погляди на дитяче мовлення у лінгвістиці та психолінгвістиці. *Science and Education a New Dimension. Philology*, 30(117), 7-11.

How to cite: Ponomarenko, O. (2023). Behavioral manifestation of cultural orientations of the Ukrainian screen hero in modern audiovisual works. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 171-176). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

Behavioral manifestation of cultural orientations of the Ukrainian screen hero in modern audiovisual works

Поведінковий прояв культурних орієнтацій українського екранного героя в сучасних аудіовізуальних творах

Пономаренко Олександра Анатоліївна

*Викладач, КНУТКиТ ім.І.К.Карпенка-Карого, м. Київ, Україна, alexadof@gmail.com,
<https://orcid.org/0009-0004-0673-108X>*

Accepted: November 15, 2023 | **Published:** November 21, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: The study highlights the main heroic images in Ukrainian cinema. The research methodology is based on the application of a historical-cultural approach, methods of comparative analysis, comparison, and generalization, which allowed to analyze the main trends of visualization of heroic images in Ukrainian cinematography of the modern period. The interdisciplinary methodology makes it possible to reveal the main chronological and value-meaning features of heroic images in Ukrainian cinema. The goals of the study are attempts to determine the main trends in the construction of heroic images in Ukrainian cinematography during the period of independence. The main results of the study indicate the construction of images of screen heroes in Ukrainian audiovisual works using specific examples. The conclusion states that each of the heroes has its own characteristics, behavioral manifestations, cultural values in certain socio-historical conditions.

Key: audiovisual work, Ukrainian screen hero, cultural orientations, film art, screen art.

Вступ

Аудіовізуальні твори візуально відтворює світ і людину у всіх її проявах. Відтак, свідоме та несвідоме, сенс та інші категорії є суб'єктивними феноменами людини. Отже, феномен підсвідомого ґрунтується на теорії сприйняття, концепції «аудіовізуального механізму мислення» і є інструментом відтворення реальності. Засобами екранного дійства людина поринає в «життєву

реальність», яка є видом буття. Взаємини «людина - екран» є динамічним процесом і спирається на основу кінематографічного мислення.

Аудіовізуальне мистецтво нерозривно пов'язане з технологіями, і вся історія розвитку кіно, телебачення та мультимедіа свідчить про те, що зміни в естетиці аудіовізуальних творів зумовлені не лише наслідками змін у соціокультурному середовищі, Розвиток акторської майстерності в аудіовізуальних мистецтвах визначається тим, що об'єктивні процеси технологізації домінують у матеріально-виробничій сфері і водночас зачіпають духовно-інтелектуальні сфери науки, мистецтва, освіти та комунікації. Найбільш несподіваним і непередбачуваним стало впровадження машин у сферу мистецтва.

Результати дослідження

Багато дослідників вивчали поведінковий прояв культурних орієнтацій українського екранного героя в сучасних аудіовізуальних творах. За Десятником та Лимарем (2020) одним з найактуальніших питань сучасної кінопедагогіки, визначено основні елементи акторської техніки. Федоренко (2018) підкреслює оригінальність ідеї, ґрунтуючись на теорії сприйняття та концепції «механізмів кінематографічного мислення», він є інструментом для відтворення реальності. Кохан (2020) показує, що кінознавці окреслили низку важливих життєвих питань, які мають історичні та культурні традиції і можуть слугувати естетичними та художніми орієнтирами у творчому процесі. За Леликом (2021) культурна дипломатія використовує кожен аспект культури нації, зокрема мистецтво – музику й живопис, виставки, які демонструючи культурні об'єкти, показують потенціал держави, освітні програми та програми обміну в різних сферах. Личковська (2023) проаналізувала теоретико-методологічні засади дослідження акторської творчості в аудіовізуальному мистецтві. Встановлено, що теоретико-методологічною основою дослідження трансформації акторської творчості в аудіовізуальному мистецтві є той факт, що особливості цифрової медіареальності відкривають можливості для маніпулювання часом і процесуальністю, які в матеріальній реальності зазвичай є детермінованими і незворотними. Дослідження Мазепи (2018) підтвердило сьогоднішню екранну культуру як нову форму розвитку культурних здібностей сучасної людини, новий механізм соціалізації та акультурації. Це також система, яка маніпулює і контролює людську свідомість та управляє людськими потребами.

Naumova (2019) представляє теоретичне осмислення пошуків модернізму та авангарду в 20-му столітті. Великий успіх українських фільмів на кінофестивалях по всьому світу доводить, що вітчизняне авторське кіно є потужним каналом комунікації, елементом культурної дипломатії та дієвим інструментом культурної політики України (Погребняк, 2020). У ході дослідження Поліщука та Гуцала (2019) проведено аналітично-порівняльний аналіз українського кінознавства та використано такі методи дослідження: контекстуальний метод, метод порівняння, дескриптивний метод, структурний метод. Наукове дослідження фіксує загалом продуктивний період для українського кіно (Швець 2022).

Сучасність, що характеризується заміною «письмової парадигми» на візуальну, вивела екранне мистецтво на перший план. Тому важливо дослідити, як український аудіовізуальні твори періоду незалежності намагалися конструювати героїчні образи в новому національному та соціальному контексті. Конструювання нового символічного простору, одного з ключових елементів суспільної консолідації, актуалізувало потребу у створенні нового героїчного образу. Конструюванням такої фігури займається насамперед митець, і саме він створює відповідний твору образ героя (Kokhan, 2020). У сучасному культурному контексті найважливішими акторами цього процесу стають виробники візуальних артефактів, передусім кінематографісти.

У зв'язку з активним розвитком цього сектору та індустрії у 21 столітті, аудіовізуальне мистецтво, його виробництво, напрямки та сектори все більше привертають увагу зарубіжних та українських дослідників. Аудіовізуальні мистецтва глибоко інтегровані в життя сучасного суспільства завдяки передовим технологіям, які призвели до значних змін на рівні соціальної та культурної онтології. Інтернет, телебачення, телефони, ноутбуки, планшети та інші гаджети мають сильний вплив на формування важливих соціально-економічних процесів і фактично є індикаторами рівня технологічного та культурного розвитку країни та світу. Кількість телевізійних каналів щороку зростає, інтернет-платформи стають доступнішими для будь-якого користувача мережі, кількість фільмів і серіалів, вироблених кіноіндустрією, зростає в геометричній прогресії, а блогерство стає самостійною професією. Таким чином, аудіовізуальні технології впливають на свідомість людей через цінності, моральні норми та моделі поведінки, що транслюються через екрани різноманітних гаджетів (Shvets, 2022).

У списку популярних аудіовізуальних творів такі, як: «Шляхетні волоцюги», «Чорний козак», «Король Данило», «Крути», «Антон і червона химера», «Заборонений», «Довбуш», «Поводир» Ґрунтовний внесок у вивчення візуального мистецтва зробив режисер Санін своїми шедеврами «Довбуш» (2023) та «Поводир» (2013). Головний герой першого твору Довбуш показує українським глядачам якісний, масштабний екшн про національного героя з цікавими чоловічими персонажами. Зокрема, головний герой несе важливий посил про захист народу, українську самобутність. Екранний герой пррхоходить через біль, втрати, кров і страждання аби глядач зрозумів усю важливість цінностей. У фільмі «Поводир» виконавець головної ролі справляє враження спокійної та скромної людини з великим серцем. Хоча він народився в США, він вважає себе українцем і щиро переймається долею України. Його патріотичне виховання проявляється у вчинках, коли він починає збирати речі для українських дітей, які відвідують школу в Детройті. (Захарченко, 2017, 25 жовтня)

Фільм Бровко Романа «Заборонений» (2019) є сильним мистецьким викликом сучасності. Фільм зображує Стуса і як поета, і як дисидента. Як поет, він представлений своїми віршами, що звучать на екрані та за кадром, тоді як як дисидент він розкривається переважно через його суперечки з представниками радянських правоохоронних органів (міліція, КДБ), його розбіжності з адміністрацією аспірантури, де він навчається, його слова між друзями та родиною, а також його бійки з зухвалими шахтарями в горлівській їдальні (див. нижче). Здебільшого ці діалоги показують

Стуса як менш врівноважену людину, яка прагне конфронтації і не бажає себе стримувати. Іншими словами, антагонізм Стуса тут більше пов'язаний з його характером, ніж з чимось іншим. (Нове українське кіно, 2020, 12 грудня).

Тому у фільмі не розглядається детально минуле Василя Стуса, його мотивації, характер, стосунки з родиною та друзями. Усе тут на рівні узагальнень і констатацій. З цього фільму майже неможливо зрозуміти, хто такий Стус і чому він поводитьсь так, а не інакше. Тому фільм позбавляє поета оригінальності, особливо психологічного характеру, і подає його дещо плакатним. Можливо, фільм може слугувати лише першим кроком до розуміння життя і творчості Василя Стуса.

Фільм З. Буладзе «Антон і червона химера» (2018). У фільмі, завдяки образу головного героя, порушуються універсальні теми, які хвилюють кожного. Він про важливість дитячої дружби, про класову нерівність і ненависть, які призвели до революції, про імміграцію заради здійснення мрії про краще життя. Фільм допомагає нам зрозуміти, що в житті найголовніше і яка ціна людського життя. Ми сподіваємося, що кожен, хто подивиться фільм, відчує те саме. Дія фільму відбувається 1918 року в невеликому німецькому поселенні в Одеській області. Єврейські батько і син Яша випадково опиняються там після погрому. Яша потоваришував із німецьким хлопчиком Антоном, і разом вони стали свідками найважливішої історичної події. (Фільми українською, 2022, 31 грудня)

Історичний аудіовізуальний твір Шапарева О. «Крути» (2018) відтворює міф про битву під Крутами і показує існування двох міфів. Перший із них - той, що визначався обрядами поховання загиблих у бою під Крутами студентів, проведеними Центральною Радою за ініціативи Михайла Грушевського 1918 року. Цей міф мав жертвну риторичу, представляючи битву під Крутами як трагічну й сумну сторінку української історії. На початку 1930-х років на Західній Україні було створено багато в чому інший міф. Його мотиви були сформовані під впливом ідеології інтегрального націоналізму. Міф представляв Куртинську битву в урочисто-героїчному ключі й трактував її як перемогу. Головні герої фільму передають живі, реалістичні картини, розповідають історію від серця, а не від пропаганди, що є важливим моментом для сприйняття розумом глядача подій тих часів. (Історія, 2020, 27 вересня)

Екранний герой фільму Березань О. «Шляхетні волоцюги» (2018) виражає ідею зробити легендарних львівських батирів героями фільму здавалася блискучою: пласт культури, субкультуру, яка існувала до війни 100 років тому й особливо захоплювала тих, хто її знав, можна повернути з минулого, залишеного в піснях і оповіданнях, на поверхню в сьогоденні, й через кіно продовжити в оригінальному та За допомогою кінематографу її можна продовжити в живому й оригінальному вигляді. (Українське кіно, 2022, 23 грудня)

Фільм Чабанюка В. «Чорний козак» (2018) містить ідеї про українську психіку, про наш менталітет, про безсмертя української психіки і перехід від минулого до майбутнього, від батьків до дітей. Це кінематографічна казка, що занурює в минуле, у світ наших прабабусь, у світ, обрамлений переживаннями й подвигами козацьких часів, у світ вічної боротьби добра й зла, любові, забуття і смерті. Реальність, близька до натуралізму, містика, сповнена поезії, - ось тло, на якому живуть головні герої. Вони шукають щастя, самі того не усвідомлюючи. Кожен із них знаходить щастя у

своєму маленькому маленькому світі й водночас у просторах вічного Всесвіту (Редько, 2021, 30 грудня).

Химич Т. продемонстрував фільм «Король Данило» (2018). «Король Данило» - це новий крок до ігрового кіно. Тут уже немає ані оповіді, ані історичного архетипу, на основі якого можна було б уявити його долю. Час Данила Халіцького занадто далекий, щоб співпереживати йому на суто фізичному рівні. Та й режисер, схоже, не прагне цього з цілком зрозумілих причин. Інакше кажучи, перед нами якийсь умовний період, міфічна давнина, в якій люди носили інший одяг, їздили на конях і билися холодною зброєю. Все інше - сучасне: зачіски, мова, жарти, інтриги, мотиви. (Кузнецов, 2020, 15 квітня).

Висновки

Насамкінець слід зазначити, що історіографічний аналіз праць з аудіовізуального мистецтва та виробництва в Україні на сучасному етапі аж ніяк не є вичерпним.

Радше його мета - звернути увагу на постійно зростаючий дослідницький інтерес до цієї галузі та спеціалізації серед українських філософів, мистецтвознавців, культурологів та істориків. Особливий інтерес становлять такі теми: становлення кінорежисера та кіноосвіта, дослідження про українські кіношколи, особливості та умови розвитку аудіовізуальних мистецтв у регіоні тощо.

Література

- Десятник, Г. О., і Лимар, Л. Д. (2020). Основи акторської майстерності в екранній творчості. Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 108 с.
- Захарченко, П. (2017, 25 жовтня). Поводир (2014). [Відео]. Youtube. <https://youtu.be/eaY2cJ2cHxk?si=a446lu6QA8xFH3IT>
- Історія. (2020, 27 вересня). Крути (2018). [Відео]. Youtube. <https://youtu.be/vNHqeLzraXA?si=pN-wxPRBPN-n3hse>
- Кохан, Т. Г. (2020). Культурологічні орієнтири сучасного українського кінознавства. *Українська культурологія*, 1 (6), 18-22. <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1304027.pdf>
- Кузнецов, В. (2020, 15 квітня). Король Данило (2018). [Відео]. Youtube. https://youtu.be/tqrqU0UBNPQ?si=yL1--_E11b9aDb8K
- Лелик, М. Б. (2021). Культурна дипломатія як складова державної комунікації: мистецтво презентації України. Міністерство культури та інформаційної політики України Інформаційний центр культури і мистецтва Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого, 1-19. https://nlu.org.ua/storage/files/Infocentr/Tematch_ogliadi/2021/Culture11.10.pdf
- Личковська, Н. Р. (2023). Теоретико-методологічні основи дослідження акторської творчості в аудіовізуальному мистецтві. *Академічні бачення*, 15, 1-7. <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7759028>
- Мазепа, А. О. (2018). Екранна культура в історії образотворчого мистецтва: феномен, специфіка, актуальні трансформації. *Культура і сучасність*, 2, 256-260. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNL_OAD=1&Image_file_name=PDF/Kis_2018_2_46.pdf
- Наумова Л. М. (2019). Мусієнко О. С. Модернізм & авангард: єдність протилежностей. Кінематограф 20 століття. Науковий вісник КНУТКіТ, 25. <http://nv.knutkt.edu.ua/article/view/188360>

Погребняк Г. П. (2020). Авторський кінематограф у культурному просторі другої половини ХХ-ХХІ ст.: монографія. Київ: НАКККіМ, 448 с.
http://ir.knutkt.edu.ua/bitstream/handle/123456789/628/ПОГРЕБНЯК_Г.П._Монографія%20Авторський%20кінематограф%20в%20культурному%20просторі%20другої%20половини%20ХХ%20-%20початку%20ХХ%20століття.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Поліщук О., Гуцал Р. (2019). Становлення та розвиток українського кіномистецтва. Вісник Київського національного університету культури і мистецтв, 2(2), 173-180. <http://audiovisual-art.knukim.edu.ua/article/download/185697/187132/417591>

Редько, Л. (2021, 30 грудня). Чорний козак (2018) [Відео]. Youtube. https://youtu.be/CYUpVLxf4Gc?si=9HuilHix_mq_IGCE

Українське кіно. (2022, 23 грудня). Шляхетні волоцюги (2018). [Відео]. Youtube. https://youtu.be/pketBC2MsWM?si=q5QTtn_GntelJBpl

Федоренко, В. П. (2018). Кінематографічне мислення як підсвідомий феномен у мистецтві. *Вісник КНУКіМ. Серія «Мистецтвознавство»*, 39, 77-84. https://www.researchgate.net/publication/331059166_KINEMATOGRAFICNE_MISLENNIA_AK_FENOMEN_PIDSVIDOMOGO_V_MISTECTVI

Фільми українською (2022, 31 грудня). Антон і червона химера 2018). [Відео]. Youtube. <https://youtu.be/GzUkFkBRukw?si=-k64W7xGrpeS7s0u>

Швець, Ю. (2022). Енергія відродження. Українське кіно 2014-2020. Кіностудії. том. тринадцятий. Колективна монографія. Упорядник і науковий редактор Лариса Брюховецька. Київ: Редакція журналу «Кіно-Театр» Вид. дім «Освіта України», 248 с. <http://nv.knutkt.edu.ua/article/download/259506/263502>

Нове українське кіно (2020, 12 грудня). Заборонений (2019). [Відео] Електронний ресурс. <https://www.cinema.in.ua/zaboronenyi-onlain/>
<https://kmaesm.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/desyatnyk-g.o.-lymar-l.d.-2020-osnovy-aktorskoyi-majsternosti-v-ekrannij-tvorchosti.pdf>

How to cite: Meshcheriakov, A., Antypenko, N., & Myronchuk, V. (2023). Digital revolution in the banking sector of Ukraine: the impact of technology on customer service. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 177-180). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

Digital revolution in the banking sector of Ukraine: the impact of technology on customer service

Цифрова революція в банківському секторі України: вплив технологій на обслуговування клієнтів

Мещеряков Андрій Адольфович¹, Антипенко Надія Василівна², Мирончук Вікторія Михайлівна³

¹ доктор економічних наук, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Університету митної справи та фінансів, м. Дніпро, Україна, andrei-andrei-70@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-6643-2418>

² доктор економічних наук, професор, професор кафедри економічної кібернетики, факультету менеджменту та маркетингу, Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут" (НТУ КПІ) ім. Ігоря Сікорського, м. Київ, Україна, antypenko@iit.kpi.ua, <https://orcid.org/0000-0003-4132-4709>

³ кандидат економічних наук, доцент, кафедра фінансів, банківської справи та страхування, Вінницького навчально-наукового інституту економіки Західноукраїнського національного університету, м. Вінниця, Україна, viktoriaa.myronchuk@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1720-4558>

Accepted: November 12, 2023 | **Published:** November 22, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: Digital revolution is an innovative direction in the development of the banking sector. The purpose of the study is to determine the impact of technology on customer service by analyzing its positive and negative aspects. Methods of classification, systematization and logical generalization were

used. The signs of attractiveness of digital banking products in particular security, personalization, and low cost were defined. The negative impact of technology was seen in the threat of cyber-attacks and the loss of personal contact, as well as in the need for advanced skills. The results of the study can be used during preparation for topic.

Keywords: digital operations, banking institutions, neobanks, mobile applications, data loss prevention, cyber attacks.

Вступ

В епоху науково-технічного прогресу, зокрема розвитку інформаційних систем і технологій, для утримання конкурентних переваг на ринку фінансових послуг банківські установи повинні здійснити цифрову революцію в рамках своєї діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Питанню цифровізації банківської системи України присвячено низку робіт вітчизняних вчених, серед яких варто виділити працю Завербного та Сокульського (2021), присвячену аналізу рівня цифровізації банківського сектору України в умовах пандемії COVID-19 та розробці на базі дослідження практичних рекомендацій щодо його підвищення а також роботу кандидатів економічних наук Хуторної та Костогриз (2020), у якій було здійснено класифікацію банківської діяльності за видами ефективності та проведено порівняльний аналіз основних можливостей та обмежень використання технологій у процесі обслуговування клієнтів банківських установ. В умовах викликів пандемії COVID-19 та введення в країні воєнного стану з 24 лютого 2022 року необхідним є збереження стабільності банківської системи України, що актуалізує потребу в подальшому дослідженні цієї теми.

Метою написання роботи є уточнення трактування поняття цифрової революції та дослідження рівня впливу технологій на обслуговування клієнтів банківських установ, що діють на території України, в умовах сьогодення.

Результати дослідження

Цифрова революція в банківському секторі – це трансформація традиційних фінансових інститутів, яка полягає у впровадженні інноваційних систем та технологій для покращення клієнтського обслуговування, підвищення ефективності операцій, забезпечення доступності та гнучкості фінансових послуг. Цифрова революція забезпечує створення кіберфізичного простору, поєднуючи фізичний світ з віртуальним. Цифровізація банківського сектору відкрила нові можливості для клієнтів банківських установ, однак її впровадження також пов'язане з певними ризиками та має деякі недоліки.

До основних переваг цифрової революції можна віднести:

1. Доступність послуг. Протягом останніх років банківські установи України були вимушені зменшити кількість фізичних відділень. Однак завдяки вдосконаленню мобільних додатків та появі онлайн-платформ банківські установи не втратили, а навпаки, збільшили клієнтську базу, перевівши обслуговування в онлайн-режим та забезпечивши цілодобову доступність більшості послуг, зокрема здійснення переказів. Важливо зазначити, що в Україні також функціонують необанки – банківські установи, які не мають фізичних відділень. Їхні послуги доступні цілодобово в мобільному додатку. Найбільш популярним небанком є *Monobank*, який має низку суттєвих переваг над іншими банківськими установами, а саме: відсутність комісій, наявність широкого вибору категорій кешбеку, можливість безконтактного переказу коштів шляхом застосування функції *Shake to pay* тощо. Клієнти банківських установ також отримали можливість у разі потреби

підписувати документи, що супроводжують банківські послуги, електронним цифровим підписом, що позбавило необхідності фізичної присутності, а також пришвидшило процес отримання послуг.

2. Безпека та захист даних. Для підвищення рівня захисту даних та ресурсів клієнтів банківські установи застосовують такі інструменти цифровізації, як:

- *one-time password (OTP)* – одноразовий пароль, який найчастіше містить від чотирьох до шести знаків, діє протягом обмеженого проміжку часу та надходить клієнту для підтвердження здійснення операції;

- динамічний *CVC2(CVV2)*-код – тризначний код, зазначений на зворотному боці банківської карти, який автоматично оновлюється щогодини в банківському додатку для зниження ймовірності інтернет-шахрайства. Такий інструмент з'явився в *Monobank* у 2020 році разом із можливістю встановлення власного діючого коду, відмінного від коду, встановленого на картці. Власний код, на відміну від динамічного, не відображається на картці, проте лише він буде вважатися дійсним під час проведення транзакцій на період його встановлення (Власний *CVV2*-код в *Monobank* або як полегшити покупки в інтернеті, 2020);

- технології *DLP (Data Loss Prevention)* – технології захисту конфіденційних даних, спрямовані на забезпечення активного або пасивного контролю за передачею даних електронними каналами за межі банківської мережі з подальшим запобіганням витоку інформації шляхом попередження служби безпеки банківської установи.

3. Персональний підхід. У сучасних ринкових умовах банківським установам стає дедалі складніше утримувати конкурентні переваги. Відсутність гнучкості державних банківських установ та стандартизація більшості їхніх послуг спонукає комерційні банки розробляти індивідуальні підходи до обслуговування клієнтів для стимулювання попиту. Так, для дослідження профілю клієнта банківські установи використовують моделі машинного навчання, які за короткий проміжок часу можуть визначити рівень кредитоспроможності клієнта, спрогнозувати його поведінку, а також виокремити серед усіх клієнтів найбільш цінних для банківської установи. На основі отриманих даних здійснюється оптимізація банківських пропозицій відповідно до потреб клієнтів з урахуванням виявлених у процесі потенційних ризиків для уникнення відтоку та підвищення рівня лояльності користувачів банківських послуг. Як показує досвід, клієнти завжди цінують індивідуальний підхід.

4. Економічність. Цифровізація процесів у банківській системі дає змогу знизити вартість банківських послуг на 40–60 %, що є позитивним чинником як для банківських установ, так і для їхніх клієнтів, особливо тих, хто має низький рівень доходу.

5. Покращення процесу управління власними фінансами. Використання мобільних додатків та цифрових платформ дає клієнту можливість автоматизувати низку операцій, зокрема оплату комунальних послуг, послуг мобільного та інтернет-зв'язку тощо. Водночас вбудовані алгоритми машинного навчання можуть надавати персоналізовані поради з фінансового менеджменту, ґрунтуючись на аналізі банківських операцій, які здійснює користувач, та враховуючи його особисті потреби. Візуалізація даних також сприяє підвищенню фінансової грамотності та стабільності клієнта.

Однак, незважаючи на безперечні переваги, цифрова революція в банківському секторі має декілька негативних аспектів, а саме:

1. Втрата персонального контакту. Перехід на онлайн-обслуговування призводить до скорочення кількості банківських відділень та менеджерів з обслуговування клієнтів. Особи похилого віку, а

також клієнти з малозабезпечених сімей найчастіше віддають перевагу спілкуванню з банківським персоналом, не бажаючи використовувати сучасні технології.

2. Складність у використанні. Процес цифровізації передбачає необхідність підвищення кваліфікації як працівників банківської установи, так і клієнтів, адже вони виступають кінцевими споживачами банківських послуг. Не всі клієнти мають достатній рівень технічної грамотності, що може призвести до зниження попиту та зростання кількості скарг.

3. Кібератаки. Цифровізація захищає клієнтів банківських установ від традиційного шахрайства, проте її впровадження спричинило збільшення кількості кібератак на банківську систему, що призводить до збоїв у роботі банківських додатків та можливого витоку персональних даних.

Висновки

Цифрова революція в банківському секторі України привела до суттєвих змін у традиційних підходах до обслуговування клієнтів, забезпечивши доступність, безпечність, високу якість і персоналізацію банківських послуг. Однак поява проблем, як-от нестача кваліфікованих спеціалістів, загроза кібератак та втрата персонального контакту – актуалізує потребу в розробці практичних рекомендацій щодо покращення процесу обслуговування клієнтів для забезпечення конкурентних переваг банківських установ на ринку фінансових послуг.

Література

Власний CVV2-код в Monobank або як полегшити покупки в інтернеті. (2020, 27 листопада). АТ «Універсал Банк» – Партнер сьогодні. Партнер назавжди. <https://www.universalbank.com.ua/news/sobstvennyj-cvv2-kod-v-monobank-ili-kak-oblegchit-pokupki-v-internete>

Завербний, А. С., Сокульський, Н. Р. (2021). Пандемія як каталізатор цифровізації банківської системи в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*, (2), 5–9. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.2.5>

Хуторна, М. Е., Костогриз, В. Г. (2020). Ефективність діяльності банків в умовах цифровізації. *Вісник Університету банківської справи*, (2(38)), 27–34. [https://doi.org/10.18371/2221-755x2\(38\)2020219694](https://doi.org/10.18371/2221-755x2(38)2020219694)

**Futurity
Publishing**

SECTION: PSYCHOLOGICAL SCIENCES.

SEKCJA: NAUKI PSYCHOLOGICZNE.

How to cite: Romanova, I., Avramenko, A., & Martynenko, S. (2023). Effective methods and strategies for enhancing stress resilience in psychological rehabilitation programs for women affected by violence. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 181-186). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

Effective methods and strategies for enhancing stress resilience in psychological rehabilitation programs for women affected by violence

Ефективні методи та стратегії підвищення стресостійкості в програмах психологічної реабілітації для жінок, які постраждали від насильства

Романова Ірина Василівна¹, Авраменко Алла Іванівна², Мартиненко Сергій Анатолійович³

¹ кандидат медичних наук, доцент кафедри сексології, психотерапії та медичної психології, Харківський національний медичний університет, м. Харків, Україна, <https://orcid.org/0000-0003-0538-8799>, Victimhelp@ukr.net

² кандидат медичних наук, доцент, Харківський національний медичний університет м. Харків, Україна, <https://orcid.org/0009-0006-5246-8627>, ai.avramenko@knmu.edu.ua

³ кандидат медичних наук, доцент, Харківський національний медичний університет, м. Харків, Україна, <https://orcid.org/0009-0003-2955-8366>, Victimhelp@ukr.net

Accepted: November 13, 2023 | **Published:** November 23, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstracts

This study explores the relevance of effective methods and strategies aimed at bolstering stress resistance in psychological rehabilitation programs for women who have experienced violence. Employing a diverse range of therapeutic approaches, the research demonstrates notable results in enhancing participants' emotional resilience and well-being. The significance of these findings lies in the potential to empower survivors, equipping them with the psychological tools to navigate the aftermath of trauma successfully. As societal awareness of the impact of violence grows, implementing these

evidenced-based strategies in rehabilitation programs can contribute substantially to the holistic recovery of women affected by violence.

Key words: stress resistance; psychological rehabilitation; women's health; trauma recovery; violence survivors; effective methods.

Вступ

Поширений вплив насильства щодо жінок залишається гострою глобальною проблемою, що вимагає комплексного розуміння його наслідків і розробки цілеспрямованих заходів. Це дослідження заглиблюється в важливу сферу психологічної реабілітації жінок, які постраждали від насильства, з особливим акцентом на впровадженні ефективних методів і стратегій для підвищення стійкості до стресу. Актуальність цього дослідження підкреслюється приголомшливою поширеністю гендерно зумовленого насильства та необхідністю усунути його глибокі психологічні наслідки (Мокрицька, 2023).

Хоча існуючі наукові розробки висвітлюють складну динаміку травми, зростає визнання потреби в адаптованих програмах реабілітації, які виходять за рамки звичайних терапевтичних підходів. Це дослідження має на меті зробити свій внесок у цей дискурс, що розвивається, досліджуючи нові стратегії, які є перспективними для сприяння стійкості та розширення можливостей жінок на шляху до одужання. У міру того, як у суспільстві зростає усвідомлення багатогранних проблем, з якими стикаються жертви насильства, дослідження прагне спиратися на наявні знання, пропонуючи ідеї, які можуть стати основою для розробки та вдосконалення програм психологічної реабілітації для жінок, які постраждали від насильства (Тіточка, 2022).

Результати дослідження

Програми психологічної реабілітації для жінок, які зазнали насильства, відіграють вирішальну роль у допомозі постраждалим відновити своє життя та відновити відчуття контролю та благополуччя. Одним із ключових аспектів цих програм є підвищення стресостійкості, оскільки постраждалі часто зазнають значних емоційних та психологічних проблем. Впровадження ефективних методів і стратегій для підвищення стресостійкості має важливе значення для успіху таких зусиль з реабілітації (Синишина, & Смук, 2022).

Прийняття підходу з урахуванням травми є провідним аспектом у розробці програм реабілітації. Розуміння впливу травми та визнання її впливу на психічне та емоційне благополуччя постраждалих закладає основу для ефективного втручання. Встановлення безпечного та сприятливого середовища відіграє важливу роль, надаючи жінкам відчуття безпеки та розуміння у процесі їхнього відновлення. (Шестопалова, 2005).

Включення індивідуальних і групових консультацій може надати постраждалим платформу для висловлення своїх емоцій, страхів і тривог у контрольованій обстановці. Підготовлені

терапевти можуть направляти жінок через процес розуміння та управління їхніми реакціями на стресори, сприяючи більш здоровим механізмам подолання та емоційній стійкості.

Запровадження практик уважності та релаксації може значно сприяти зменшенню стресу. Такі методи, як медитація, вправи на глибоке дихання та прогресивне розслаблення м'язів, дають можливість жінкам, постраждалим від насильства, відчувати спокій, зменшити рівень тривожності та відновити відчуття внутрішнього спокою. Ці практики можна інтегрувати в повсякденні справи, щоб сприяти довгостроковій стійкості до стресу (Мокрицька, 2023).

Важливим, у контексті реабілітації, є забезпечення рівня обізнаності щодо управління стресостійкістю, що розширює можливості постраждалих, озброюючи їх інструментами та знаннями, щоб орієнтуватися в складних ситуаціях. Майстер-класи та семінари на такі теми, як самообслуговування, емоційна регуляція та комунікативні навички, можуть покращити їхню здатність справлятися зі стресом і зміцнити впевненість у власних силах (Синишина, & Смук, 2022).

Створення та зміцнення мереж соціальної підтримки мають ключове значення для розвитку стресостійкості. Заохочення тих, хто вижив, спілкуватися з іншими, хто пережив подібні труднощі, може створити відчуття причетності та розуміння. Групи підтримки сприяють обміну стратегіями подолання, надаючи цінне джерело заохочення та співчуття.

Визнання зв'язку між фізичним і психічним здоров'ям має вирішальне значення. Включення регулярних фізичних вправ у програму реабілітації може сприяти зменшенню стресу та загальному самопочуттю. Доведено, що фізична активність вивільняє ендорфіни, які діють як природний підйом настрою, сприяючи позитивному мисленню та зменшуючи вплив стресу (Собко, & Волинець, 2017).

Застосування цілісного підходу до реабілітації передбачає звернення до різних аспектів життя постраждалих, включаючи фізичні, емоційні та духовні аспекти. Інтеграція цілісних методів лікування, таких як арт-терапія, музична терапія та йога, можуть запропонувати альтернативні шляхи самовираження та зцілення, підвищуючи загальну стійкість до стресу.

У процесі надання допомоги постраждалим у визначенні реалістичних цілей та систематичному моніторингу їхнього прогресу виявляється значущість для культивування відчуття досягнення та контролю. Акцентування уваги на урочистості дрібних перемог сприяє позитивному підкріпленню та сприяє формуванню у жінок усвідомлення власної сили та стійкості, що сприяє розвитку внутрішнього локусу контролю.

Таким чином, багатогранність ефективних стратегій протидії стресу в програмах психологічної реабілітації жінок, які постраждали від насильства, вимагає комплексного та адаптивного підходу, який має базуватись на «наявності індивідуалізованої стратегії, що враховує унікальні потреби та характеристики кожної постраждалої жінки, сприяє ефективнішій реалізації програм та підвищує ймовірність позитивних результатів психологічної реабілітації» як наголошують у своїх наукових роботах відомі науковці (Гнатюк, & Василенко, 2014):

- когнітивно-поведінкові втручання. Інтеграція методів когнітивно-поведінкової терапії (КПТ) може допомогти у вирішенні негативних моделей мислення та поведінки, пов'язаних із наслідками насильства. КПТ допомагає постраждалим ідентифікувати та змінювати спотворені думки, дозволяючи їм розвивати здорові перспективи та адаптивні стратегії подолання. Такий підхід може значно сприяти довгостроковому контролю стресу;

- психоосвіта щодо травми - навчання тих, хто пережив травму, про природу травми, її вплив на мозок і загальні реакції на посттравматичний стрес може розширити можливості. Розуміючи фізіологічні та психологічні аспекти свого досвіду, жінки можуть отримати більше відчуття контролю над своїми реакціями, зменшуючи відчуття безпорадності та вразливості;

- семінари з розширення можливостей - проведення семінарів, спрямованих на розширення можливостей і самозахист, може допомогти у відновленні почуття свободи волі у постраждалих. Надання інформації про законні права, навчання наполегливості та практичні навички орієнтування в бюрократичних системах дає жінкам можливість контролювати своє життя та зменшує стрес, пов'язаний із зовнішніми проблемами;

- консультації з питань сім'ї та стосунків. Усвідомлюючи важливість міжособистісних стосунків, сеанси сімейного консультування можуть допомогти постраждалим відновити довіру та зміцнити зв'язки зі своїми близькими. Навчання членів сім'ї щодо впливу насильства та сприяння відкритому спілкуванню може сприяти створенню сприятливого та розуміючого середовища, що має вирішальне значення для стійкості до стресу;

- кар'єра та розширення економічних можливостей - сприяння професійному навчанню та можливостям розвитку кар'єри допомагає жертвам набути фінансової незалежності. Розширення економічних можливостей не лише зменшує стрес, пов'язаний із фінансовою незахищеністю, але й підвищує самооцінку та забезпечує відчуття мети, сприяючи загальному психологічному благополуччю;

- послуги кризового втручання - включення служб реагування на кризові ситуації гарантує оперативне вирішення невідкладних і термінових потреб. Надання доступу до екстреної підтримки, такої як гарячі лінії та консультування у кризових ситуаціях, може запобігти ескалації стресових факторів і запропонувати негайне полегшення у важкі моменти процесу відновлення;

- постійна оцінка та коригування - важливо регулярно оцінювати ефективність реабілітаційних програм. Необхідно активно шукати відгуки учасників, а програми слід коригувати відповідно до мінливих потреб і ідей. Цей ітеративний процес гарантує, що втручання залишатимуться актуальними та відповідатимуть динамічному характеру досвіду та викликів постраждалих;

- залучення спільноти та адвокація - залучення постраждалих до громади та зусиль з адвокації може забезпечити відчуття мети та сприяти розширенню мережі підтримки. Розширення прав і можливостей жінок стати прихильниками змін не тільки зміцнює їх власну стійкість, але й сприяє розриву циклу насильства в громадах;

- культурна компетентність - визнання та повага різноманітних культур є важливими для розробки ефективних програм реабілітації. Культурна компетентність гарантує, що заходи враховують унікальні потреби та перспективи постраждалих, сприяючи інклюзивності та зменшуючи стрес, пов'язаний із культурним дисонансом;

- фокус посттравматичного зростання - зміщення фокусу з простого виживання на посттравматичне зростання підкреслює потенціал позитивної трансформації. Заохочення постраждалих до пошуку сенсу, розвитку нових перспектив і розвитку сильних сторін, що випливають із їхнього досвіду, може сприяти формуванню більш стійкого та зміцненого мислення (Кальницька, 2014).

Тож, можна констатувати, що розвинені та добре адаптовані програми психологічної реабілітації для жінок, які постраждали від насильства, мають важливий потенціал у підвищенні їхньої стресостійкості. Ефективні методи включають індивідуалізовані стратегії, спрямовані на унікальні потреби кожної постраждалої, та комплексний підхід до розвитку внутрішнього локусу контролю. Зазначені програми виявляються важливим елементом подолання наслідків травм та сприяють психологічному відновленню жінок, надаючи їм не лише необхідні навички для подолання стресу, а й віру у власні сили та можливості впоратися з викликами життя. У великій мірі, впровадження таких програм може сприяти створенню стійкого і підтримуючого середовища для жінок, які пережили насильство, і сприяти їхньому повноцінному відновленню.

Висновки

Отже, ефективні стратегії стресостійкості в програмах психологічної реабілітації жінок, які постраждали від насильства, потребують комплексного та індивідуального підходу. Поєднуючи практики, що інформовані про травми, консультування, методи усвідомленості, освіти, соціальну підтримку, фізичне благополуччя, цілісні підходи та встановлення цілей, реабілітаційні програми можуть надати людям, які пережили насильство, можливість подолати наслідки насильства та створити основу для здоровішого та більшого життя. стійке майбутнє.

Таким чином, багатогранність ефективних стратегій протидії стресу в програмах психологічної реабілітації жінок, які постраждали від насильства, вимагає комплексного та адаптивного підходу. Включаючи когнітивно-поведінкові інтервенції, психоосвіту, семінари з розширення можливостей, сімейні консультації, розширення економічних можливостей, втручання в кризові ситуації, безперервне оцінювання, залучення громади, культурну компетентність і фокус на посттравматичному зростанні, реабілітаційні програми можуть надати постраждалим цілісний шлях розширення можливостей до одужання.

Література

Гнатюк, Н. І., & Василенко, О. М. (2014). Проблема насильства в сучасній сім'ї: теоретичні аспекти. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету* Україна, (1), 17-19. <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi->

bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNL
OAD=1&Image_file_name=PDF/Znpkhist_2014_1_5.pdf.

Кальницька, К. О. (2014). Соціально-психологічні технології роботи з жінками-жертвами насильства в сім'ї та чоловіками-кривдниками. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Психологічні науки*, (121), 143-148. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNL OAD=1&Image_file_name=PDF/VchdpuPH_2014_121_31.pdf.

Мокрицька, Н. П. (2023). Деякі питання надання соціальних послуг для осіб, які постраждали від домашнього насильства. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ (серія юридична)*, (3), 182-188. <http://journals.lvduvs.lviv.ua/index.php/law/article/view/642>

Синишина, В. М., & Смук, О. Т. (2022). Психологічна допомога жінкам, що постраждали від гендерно-обумовленого насильства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія*, (6), 33-37. <http://www.psy-visnyk.uzhnu.uz.ua/index.php/psy/article/view/172>

Собко, А. А., & Волинець, Н. В. (2017). Результати опитування соціально-психологічних особливостей жінок, які постраждали від насильства в сім'ї. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету України*, (14), 255-259.

Тіточка, Т. (2022). Віктимолого-психологічна модель реабілітації неповнолітніх жертв сексуального насильства. *Copernicus Political and Legal Studies*, (4), 55-62. <https://bibliotekanauki.pl/articles/2185162.pdf>

Шестопалова, Л. Ф. (2005). Профілактика посттравматичних стресових розладів у жертв надзвичайних подій: медико-психологічні аспекти. *Гуманітарний часопис*, (1), 103-108.

How to cite: Hryshchenko, M. (2023). Psychological and social aspects of professional self-realisation in the work of police officers: trends and challenges. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 187-190). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

Психологічні та соціальні аспекти професійної самореалізації в роботі працівників поліції: тенденції та виклики

Psychological and social aspects of professional self-realisation in the work of police officers: trends and challenges

Грищенко Максим Віталійович ¹

¹ кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, Заступник начальника сектору моніторингу, відділ поліції № 2 Харківського районного управління поліції № 2 Головного управління національної поліції в Харківській області, м. Харків, Україна, тахік.top@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-6516-671X>

Accepted: November 13, 2023 | **Published:** November 24, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: In light of the constant changes in society and the internal challenges faced by law enforcement officers, this study aims to identify trends and challenges that affect their ability to achieve internal harmony and professional development in their work. The following research methods were used: critical analysis, generalisation and systematisation; the inductive method was applied. The thesis presents a definition of the term “professional self-realisation”, identifies the psychological and social aspects of professional self-realisation of police officers and reveals the trends and challenges of their professional self-realisation.

Keywords: professional self-realisation, socio-psychological conflicts, psychological comfort, self-development, stress

Вступ. Розуміння психологічних та соціальних факторів, які впливають на професійну самореалізацію працівників поліції, є важливим елементом у контексті вивчення їх професійної та

особистісної ідентичності. Професійна діяльність працівників поліції вимагає не лише фахових навичок, але й внутрішньої згуртованості та вміння впоратися з психологічними викликами. Тенденції та виклики, які впливають на їх професійну самореалізацію, становлять складну мозаїку, де наявність адекватних стратегій управління емоціями та взаємодії з соціальним середовищем визначають успішність виконання службових обов'язків та загальний психологічний комфорт.

Мета роботи полягає в розкритті основних тенденцій та викликів, які впливають на можливість досягти внутрішньої гармонії та професійного розвитку у роботі працівників поліції.

Досягнення даної мети зумовлює необхідність виконання наступних *завдань*: 1) висвітлення поняття «професійна самореалізація» в сучасному суспільстві; 2) визначення та узагальнення психологічних і соціальних аспектів професійної самореалізації працівників поліції; 3) розкриття сучасних тенденцій в професійній самореалізації в роботі працівників поліції та визначення викликів.

Результати дослідження. Професійна самореалізація в роботі працівників поліції визначається як процес досягнення особистої задоволеності, відчуття власної ефективності та задоволення роботою в рамках своєї професійної діяльності. Професійна самореалізація включає в себе постійний розвиток, досягнення професійних цілей та особистісне зростання у сфері правоохоронної діяльності (Лях, 2021).

В таблиці 1 представлено психологічні та соціальні аспекти професійної самореалізації працівників поліції.

Таблиця 1

Психологічні та соціальні аспекти професійної самореалізації працівників поліції

№	Аспект	Опис
1	Психологічний комфорт	Емоційна стабільність та психологічний комфорт у виконанні службових обов'язків допомагають працівникам поліції уникати стресу та викликів, пов'язаних з роботою у високонапруженій атмосфері.
2	Особистісне зростання	Процес саморозвитку та вдосконалення особистості через професійну діяльність може стимулювати самореалізацію.
3	Міжособистісні взаємини	Якісна взаємодія з колегами, успішне врегулювання конфліктів керівництвом та громадою має великий вплив на самопочуття та задоволення від роботи.
4	Задоволення від роботи	Психологічне задоволення від професійної діяльності може бути важливим аспектом самореалізації.
5	Сприйняття цінностей	Створення ситуацій, де особисті цінності співвідносяться з місією поліцейської роботи, сприяє внутрішній гармонії та самореалізації.

Джерело: власна розробка автора на основі (Твердохлебова, 2020;. Correia, I. et al, 2023)

Отже, психологічні та соціальні аспекти професійної самореалізації у працівників поліції включають в себе емоційну стабільність, взаємодію з оточуючим середовищем, особистісний розвиток та задоволення від виконуваної роботи. Такі аспекти визначають психологічний комфорт та стимулюють внутрішню гармонію, що є важливим фактором успішної самореалізації в професії поліцейського.

У сфері психологічних та соціальних аспектів професійної самореалізації поліцейських спостерігаються деякі сучасні тенденції (Лях, 2021; Лопатинська, 2023)

1. Удосконалення підходів до психологічної підтримки - зростає увага до психологічної підтримки та тренування емоційного інтелекту для поліцейських з метою покращення внутрішньої стійкості та навичок керувати стресом;
2. Розвиток програм саморозвитку - з'являються програми та ініціативи, спрямовані на особистісний та професійний розвиток поліцейських, включаючи тренінги із стресостійкості та психологічного здоров'я;
3. Зміни у взаємодії з громадськістю - поліцейські активно працюють над покращенням взаємодії з громадськістю, що може впливати на їх самооцінку та відчуття професійної цінності;
4. Збільшення ролі психолога в системі правоохоронних органів - розширюється роль психологів у поліції, що дозволяє більш ефективно впливати на психологічний клімат та підтримку поліцейських;
5. Фокус на самопізнанні та саморозвитку - зростає свідомість про важливість особистісного росту та постійного вдосконалення як важливих факторів успішної професійної діяльності.

Також існують і виклики у сфері психологічних та соціальних аспектів професійної самореалізації працівників поліції, які включають (Твердохлебова, 2020; Correia, et al, 2023):

1. Стрес та психологічне навантаження - високий рівень стресу та психологічного навантаження, пов'язаний з роботою, може негативно впливати на психічне здоров'я та емоційний стан поліцейських;
2. Травматичні ситуації - поліцейські часто зіштовхуються з травматичними подіями та стресовими ситуаціями, що може призвести до появи посттравматичного стресового розладу та інших психологічних проблем;
3. Соціальний тиск - високі очікування суспільства до дій поліцейських, а також можливі конфлікти з громадськістю, яке може створювати соціальний тиск та впливати на їх самооцінку;
4. Баланс між особистим та професійним життям - працівники поліції часто зіткнулися з викликом збереження балансу між професійними вимогами та особистим життям, що може впливати на їх емоційне та психічне становище;
5. Нестабільність ситуацій та вплив поточних соціально-політичних конфліктів, воєнного стану та військової агресії на професійну самореалізацію працівників поліції - поліцейські стикаються зі змінами у сфері правопорядку, що може вимагати адаптації до нових викликів та ситуацій, які впливає на їх психологічну готовність.

Висновки. Тема професійної самореалізації у працівників поліції відкриває важливі психологічні та соціальні аспекти, які впливають на їх роботу та особисте життя. Психологічний комфорт, міжособистісні взаємини, саморозвиток та соціальне сприйняття цінностей грають велику роль у стимулюванні професійного зросту. Однак, виклики, пов'язані зі стресом,

травматичними ситуаціями, соціальним тиском та збереженням балансу між роботою та особистим життям, потребують уваги та системних підходів для забезпечення психологічної стійкості та підтримки поліцейських у їх професійній діяльності. Врахування таких аспектів сприяє покращенню робочого клімату та благополуччя працівників правоохоронних органів.

Література

- Твердохлебова, Н. Є. (2020). Особливості професійної самореалізації працівників поліції. *Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України*. Харків, с. 269-270
https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/27_03_2020/pdf/83.pdf
- Лопатинська, І., & Кучерган, Є. (2023). Соціально-психологічні фактори життєво-професійної самореалізації поліцейського. *Наукові перспективи*, 10(40), 787-798. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-10\(40\)-787-798](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-10(40)-787-798)
- Лях, Н. В. (2021). Правові та психологічні засади реалізації гендерної рівності в діяльності Національної поліції України. *Юридична психологія*, 2(29). <https://doi.org/10.33270/03212902.14>
- Correia, I., Romão, Â., Ramos, S., & et al. (2023). Protecting Police Officers Against Burnout: Overcoming a Fragmented Research Field. *Journal of Police and Criminal Psychology*, 38(4), 622-638. <https://doi.org/10.1007/s11896-023-09584-4>

How to cite: Holovchak, H., Ivanova, N., & Kotorobai, S. (2023). Auditorial control and internal control as instruments for enhancing the reliability of financial reporting. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 191-196). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

Аудиторський контроль і внутрішній контроль як інструменти підвищення надійності фінансової звітності

Auditorial control and internal control as instruments for enhancing the reliability of financial reporting

**Головчак Ганна Василівна¹, Іванова Наталія Анатоліївна², Которобай Станіслав
Васильович³**

¹кандидат економічних наук, доцент, кафедра обліку і аудиту, економічний факультет,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м.Львів, Україна,
hanna.holovchak@lnu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0001-8986-4048>

²кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і оподаткування, Уманський національний
університет садівництва, м.Умань, Україна, nn_ii@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-8714-9171>

³кандидат юридичних наук. заслужений економіст України, аудитор, доцент, Київський
Національний Університет театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого,
м. Київ, Україна, vak2019@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-8205-4448>

Accepted: November 16, 2023 | **Published:** November 24, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: This article explores the pivotal role of audit control and internal control mechanisms in bolstering the reliability of financial reporting. Acknowledging the contemporary challenges in financial transparency, the research addresses the relevance of stringent control frameworks. The purpose is to elucidate how these tools contribute to mitigating risks and ensuring the accuracy of financial disclosures. The object of the study is the financial reporting process, while the subject encompasses the effectiveness of audit and internal controls. Results indicate a symbiotic relationship between robust

control measures and enhanced financial reporting reliability, emphasizing their indispensable role in fostering trust and accountability.

Key words: audit control, internal control, financial reporting, reliability, risk mitigation, control frameworks, transparency.

Вступ

У ландшафті фінансових екосистем, що постійно розвивається, гарантія надійної фінансової звітності є наріжним каменем економічної стабільності та довіри інвесторів. Ми заглибимось в критичний аналіз двох інструментальних стовпів у цій сфері: аудиторського контролю та механізмів внутрішнього контролю. Актуальність цього дослідження неможливо переоцінити, враховуючи сучасні виклики, пов'язані з глобальними фінансовими складнощами, динамікою регулювання та необхідністю підтримки прозорих і надійних фінансових систем. Надійність фінансової звітності є фундаментальною для прийняття обґрунтованих рішень зацікавленими сторонами, починаючи від інвесторів і кредиторів і закінчуючи регулюючими органами та широкою громадськістю. В епоху, позначену складними фінансовими інструментами, транскордонними операціями та динамічними ринковими умовами, важливість надійних заходів контролю для забезпечення точності та цілісності розкриття фінансової інформації ніколи не була такою виразною. Аудиторський контроль і механізми внутрішнього контролю стають основою захисту від фінансових спотворень, шахрайства та помилок, таким чином підкріплюючи довіру до фінансової інформації, що поширюється організаціями (Тарашевський, 2016).

Повне розуміння ландшафту вимагає вивчення попередніх наукових пошуків у цій галузі. Попередні наукові розробки долали різні виміри, з'ясовуючи тонкощі систем аудиту та внутрішнього контролю. Науковці досліджували історичну еволюцію цих механізмів, розбирали їх окремі ролі та синергію, а також досліджували ефективність різноманітних систем контролю. Втім, динамічний характер фінансових систем і постійна еволюція нормативних ландшафтів вимагають постійної переоцінки цих інструментів та їх спільного впливу на надійність фінансової звітності.

Наукові дослідження також наважилися на дослідження конкретних випадків, розбираючи випадки, коли аудит і внутрішній контроль були як успішними, так і невдалими. Такі аналізи дають цінну інформацію про практичне застосування цих інструментів у різноманітних організаційних контекстах. До того ж, взаємодія між заходами контролю, структурами корпоративного управління та дотриманням нормативних вимог була центром дослідження, розкриваючи взаємопов'язану мережу, яка впливає на практику фінансової звітності (Фесенко, 2018).

Узагальнюючи наявні знання, усуваючи прогалини та використовуючи уроки, отримані з минулих аналізів, ця стаття намагається розібратися в складнощах аудиторського та внутрішнього контролю в контексті підвищення надійності фінансової звітності. Завдяки ретельному дослідженню їхніх ролей, викликів і потенційної синергії ми прагнемо вчасно внести відповідний внесок у поточний дискурс щодо стійкості та надійності систем фінансової звітності на нашій глобальній фінансовій арені, що постійно розвивається.

Результати дослідження

Дослідження історичної еволюції забезпечує основу для розуміння розвитку аудиту та механізмів внутрішнього контролю. Від початкових стадій до сучасних застосувань ми простежуємо траєкторію цих інструментів і з'ясуємо, як вони адаптувалися до мінливої динаміки вимог до фінансової звітності (Тарашевський, 2016).

Аудиторський контроль, насамперед зовнішній за своєю суттю, служить механізмом зовнішньої перевірки. Ретельно перевіряючи фінансову документацію, аудиторі пропонують незалежну оцінку фінансового стану організації (Воронко, Вовчик & Гончарук, 2019).

Аудиторський контроль відіграє вирішальну роль у підвищенні достовірності фінансової звітності. Процес аудиту передбачає перевірку фінансової звітності та пов'язаної з нею інформації для забезпечення впевненості щодо її точності, повноти та відповідності відповідним стандартам бухгалтерського обліку. Так, до головних способів, за допомогою яких засоби аудиту сприяють надійності фінансової звітності, належать наступні (Дорош, 2021):

- незалежна перевірка – зовнішні аудиторі надають незалежну та об'єктивну оцінку фінансової звітності компанії. Ця незалежність допомагає гарантувати, що фінансова звітність не є упередженою або маніпульованою на користь керівництва чи інших зацікавлених сторін;
- виявлення помилок і шахрайства. Аудиторський контроль призначений для виявлення помилок і порушень у фінансовій звітності. Аудиторі використовують різноманітні аналітичні процедури та тести по суті для виявлення спотворень або шахрайства, підвищуючи точність фінансової звітності;
- відповідність стандартам бухгалтерського обліку – аудиторі забезпечують підготовку фінансової звітності відповідно до чинних стандартів бухгалтерського обліку та нормативних вимог. Ця відповідність додає довіри до фінансової звітності та допомагає підтримувати послідовність і порівнянність;
- оцінка ризику – аудиторі проводять оцінку ризиків, щоб виявити потенційні області суттєвих викривлень у фінансових звітах. Цей процес дозволяє аудиторам зосередитися на областях високого ризику, забезпечуючи більш ефективний і цілеспрямований аудит, що підвищує надійність фінансової звітності;
- оцінка внутрішнього контролю – аудиторі оцінюють ефективність внутрішнього контролю компанії за фінансовою звітністю. Надійний внутрішній контроль зменшує ризик помилок і шахрайства, підвищуючи достовірність фінансової звітності;
- перевірки по суті – аудиторі проводять перевірки по суті, щоб отримати докази щодо точності та повноти сум і розкриття інформації у фінансових звітах. Ці перевірки включають детальну перевірку транзакцій, залишків на рахунках та іншої підтверджувальної документації;
- підвищена довіра. Залучення зовнішніх аудиторів підвищує довіру до фінансової звітності в очах інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін. Надійна фінансова звітність має важливе значення для підтримки довіри та впевненості в бізнес–спільноті;

- своєчасне виявлення проблем – саме завдяки регулярним аудиторським аудитам потенційні проблеми або розбіжності у фінансовій звітності можна своєчасно виявити та усунути, запобігаючи ескалації проблем і зберігаючи достовірність фінансової інформації;

- прозора комунікація. Зовнішні аудиторі повідомляють про свої висновки та думки в аудиторському звіті. Ця прозора комунікація допомагає зацікавленим сторонам зрозуміти рівень надійності фінансової звітності та будь-які проблеми чи проблеми, виявлені під час процесу аудиту.

Внутрішній контроль є важливим інструментом для підвищення надійності фінансової звітності в організації (Дорош, 2021). Внутрішній контроль – це процеси, політика та процедури, які впроваджує керівництво для забезпечення достатньої впевненості щодо досягнення цілей суб'єкта господарювання, включаючи достовірність фінансової звітності. Внутрішній контроль сприяє підвищенню надійності фінансової звітності через наступне (Лучко & Пилипчук, 2015):

1. точність і повнота – внутрішній контроль допомагає забезпечити точність і повноту фінансової інформації. Впроваджуючи контрольні заходи, такі як процеси узгодження, механізми перегляду та перевірки підтвердження, організації можуть виявляти та виправляти помилки у фінансових даних до того, як вони будуть включені у фінансові звіти;

2. запобігання шахрайству та безгосподарності – внутрішній контроль призначений для запобігання та виявлення шахрайства. Розподіл обов'язків, засоби контролю авторизації та обмеження доступу допомагають запобігати та виявляти випадки шахрайства чи неналежного управління, які можуть поставити під загрозу надійність фінансової звітності;

3. своєчасна реєстрація транзакцій. Так, ефективний внутрішній контроль сприяє своєчасній реєстрації фінансових операцій. Це забезпечує актуальність фінансової інформації та точне відображення економічної сутності операцій, що сприяє надійності фінансової звітності;

4. дотримання політики і правил – внутрішній контроль призначений для забезпечення дотримання політики компанії, стандартів бухгалтерського обліку та правових норм. Дотримуючись цих вказівок, організації можуть підвищити надійність своєї фінансової звітності та продемонструвати прозорість і підзвітність зацікавленим сторонам;

5. оцінка та управління ризиками. Внутрішні засоби контролю допомагають виявляти та керувати ризиками, які можуть вплинути на достовірність фінансової звітності. Завдяки оцінці ризиків організації можуть запроваджувати засоби контролю для пом'якшення впливу потенційних ризиків, забезпечуючи відсутність суттєвих викривлень у фінансовій інформації;

6. розподіл обов'язків. Розподіл обов'язків є ключовим принципом внутрішнього контролю. Розподіляючи обов'язки між різними особами чи відділами, організації зменшують ризик непоміченості помилок або шахрайства. Таке відокремлення підвищує надійність фінансової звітності, мінімізуючи можливість маніпуляцій;

7. моніторинг і огляд. Постійний моніторинг і періодичні перевірки внутрішнього контролю сприяють достовірності фінансової звітності. Регулярні оцінки забезпечують ефективне функціонування засобів контролю, а також швидке виявлення та усунення будь-яких недоліків;

8. документація та облік – внутрішній контроль вимагає належної документації та ведення записів. Ведення детальних записів операцій, схвалень та іншої супровідної документації полегшує процес аудиту та надає докази точності та надійності фінансової звітності;

9. спілкування та навчання – ефективний внутрішній контроль включає чітке доведення до працівників політики та процедур. Програми навчання допомагають переконатися, що персонал розуміє свою роль у середовищі контролю, зменшуючи ймовірність помилок і підвищуючи надійність фінансової звітності.

Слід зауважити, що між засобами контролю аудиту та внутрішнім контролем існує синергія. Зовнішні аудитори покладаються на внутрішній контроль компанії як основу для своїх аудиторських процедур. Сильний внутрішній контроль підвищує ефективність зовнішнього аудиту, створюючи структуру, яка забезпечує точну фінансову звітність. Співпраця між внутрішніми та зовнішніми засобами контролю сприяє комплексній та надійній оцінці фінансової звітності (Лучко & Пилипчук, 2015).

І контроль аудиту, і внутрішній контроль мають спільні цілі, такі як запобігання та виявлення помилок, забезпечення дотримання нормативних актів і стандартів бухгалтерського обліку та захист від шахрайства. Ці спільні цілі зміцнюють надійність фінансової звітності шляхом систематичної та ретельної перевірки фінансової інформації (Воронко, Вовчик & Гончарук, 2019).

Організації часто беруть участь у процесі безперервного вдосконалення як засобів аудиту, так і внутрішнього контролю. Регулярні оцінки, перегляди та оновлення систем контролю допомагають адаптуватися до мінливого бізнес– середовища, нових ризиків і нових стандартів бухгалтерського обліку, додатково забезпечуючи постійну надійність фінансової звітності (Фесенко, 2018).

Висновки

Отже, контроль аудиту та внутрішній контроль є двома основними інструментами, які працюють разом для підвищення надійності фінансової звітності в організації.

Таким чином, контроль і процеси аудиту є основними інструментами для забезпечення достовірності фінансової звітності. Вони забезпечують незалежну та систематичну перевірку фінансової інформації, допомагаючи виявляти та вирішувати помилки, шахрайство та проблеми відповідності, зрештою сприяючи цілісності фінансової звітності.

Оскільки фінансові екосистеми продовжують розвиватися, адаптація та інновації цих інструментів контролю є першорядними для підтримки цілісності та достовірності фінансової звітності в глобальному масштабі.

Підводячи підсумок, можна сказати, що засоби внутрішнього контролю служать для організацій ключовим інструментом для підвищення надійності їхньої фінансової звітності. Встановивши надійне середовище контролю, компанії можуть мінімізувати ризики помилок, шахрайства та невідповідності, що зрештою забезпечить зацікавленим сторонам впевненість у точності та цілісності фінансової інформації, представленої у звітах.

Література

Воронко, Р. М., Вовчик, Н. Л., & Гончарук, В. С. (2019). Місце внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту в системі управління підприємством. *Підприємництво і торгівля*, 24, 171–180.

Дорош, Н. (2021). Використання інформаційних технологій у внутрішньому аудиті. *Електронне наукове фахове видання "Соціально– економічні проблеми і держава"*, 2(25), 193–201.

Лучко, М. Р., & Пилипчук, Н. М. (2015). Контроль якості внутрішнього аудиту підприємств в умовах євроінтеграційних процесів. *Бізнес інформ*, 7, 229– 234.

Тарашевський, М. М. (2016). Система внутрішнього контролю: сутність, складові, еволюція. *Водний транспорт*, (2), 181– 187.

Фесенко, В. В. (2018). Теоретичні аспекти розвитку аудиту як форми інформаційної взаємодії принципалів та агентів аудиторських послуг. *Галицький економічний вісник Тернопільського національного технічного університету*, 53(2), 130– 137.

**Futurity
Publishing**

SECTION: ECONOMIC SCIENCES.

SEKCJA: NAUKI EKONOMICZNE.

How to cite: Momot, O., Sybirtsev, V., & Iermak, V. (2023). Blockchain technologies and their implementation in the banking sector of Ukraine. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 197-201). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

Технології блокчейну та їх впровадження в банківському секторі України

Blockchain technologies and their implementation in the banking sector of Ukraine

**Момот Олександр Михайлович¹, Сибіртцев Володимир Васильович², Єрмак Валерій
Олександрович³**

¹ доктор економічних наук, професор кафедри економіки, підприємництва, менеджменту,
Київський міжнародний університет, м. Київ, Україна, o.m.momot@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0003-3799-0821>

² доктор економічних наук, професор, Завідувач кафедри фінансів, банківської справи та
страхування, економічний факультет, Центральнoукраїнський національний технічний
університет, м. Кропивницький, Україна, sybirtsev@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0003-0910-5266>

³ аспірант заочної форми навчання кафедри управління персоналом та підприємництва,
Навчально-науковий інститут «Інститут державного управління» ХНУ імені В. Н. Каразіна, м.
Харків, Україна, Ermakv777@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0000-6715-3982>

Accepted: November 16, 2023 | **Published:** November 26, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: Implementation of blockchain technologies in banking sector represents an important step in modern financial industry. Purpose of research is to define the concept of blockchain, determine

its advantages and disadvantages, explore the peculiarities of its implementation in the banking sector of Ukraine. Empirical methods, methods of classification, systematization, specification and logical generalization were used. Research revealed the imperative need for active implementation of blockchain technologies in banking sector, as it will improve efficiency, transparency of financial transaction, lead to cost reduction, be a bolster of cybersecurity of banking institution. Findings can be used by students during preparation on such topic.

Keywords: blockchain, cryptography, cryptocurrency, smart contract, electronic money, banking system, banking sector, KYC, AML.

Вступ

Банківський сектор – це невід’ємна складова економічної й фінансової інфраструктури держави, яка має значний вплив на її стабільність і розвиток, добробут її громадян. Сьогодні, коли інформаційні системи й технології стрімко розвиваються, а також зростає рівень шахрайства, для ефективного функціонування й здобуття конкурентних переваг на ринку необхідно впроваджувати новітні технології, як-от блокчейн-технології. Блокчейн-технологіям притаманні властивості, які забезпечують анонімність, надійність, цілісність і безпечність даних. У зв’язку з цим дослідження їх у рамках фінансової системи України, а саме банківського сектору, набуває дедалі більшої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питанню використання блокчейн-технологій в банківському секторі присвячені роботи багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців. До прикладу, Шаповалова та Гулак (2022), розглянули особливості здійснення сучасних банківських переказів (с. 94-97). Стащук, Теслюк, та Кузьмич (2022) виявили основні переваги й недоліки запровадження блокчейн-технологій в різних сферах фінансового ринку. Втім, зважаючи на те, що офіційно блокчейн-технології з’явились лише наприкінці 2008 року, теоретична база дослідження особливостей застосування блокчейн-технологій в банківській системі в сучасних умовах є недостатньою.

Метою цієї роботи є трактування поняття блокчейн, визначення основних переваг і недоліків цих технологій і дослідження особливостей їхнього впровадження в сучасний банківський сектор України.

Результати дослідження

Блокчейн – це децентралізоване сховище даних, що складається з ланцюжка блоків. Кожний блок містить окрему інформацію про певні транзакції або події. Спочатку блокчейн розглядався в контексті криптовалют, однак наразі ці технології, серед яких вирізняють публічні, приватні й консорціумні, використовуються також поза межами сфери криптовалют, насамперед в банківському секторі.

Блокчейн-технології побудовані з дотриманням принципу захисту інформації. Дані не зберігаються на одному сервері, а розподілюються між блоками. Їх не можна змінити або видалити після внесення в реєстр, оскільки під час створення блокчейну застосовується криптографія, тобто

дані шифруються, кожна транзакція підписується спеціальним ключем, а будь-які модифікації призводять до руйнування ланцюжка. Тому допускається лише доповнення сховища новою інформацією. Доступом до неї володіє лише певне коло учасників, які працюють в умовах повної прозорості даних. Такі властивості блокчейн-технологій корисні для банківського сектору, оскільки допомагають регуляторам, аудиторам і клієнтам банківських установ легко перевіряти транзакції, що підтримує довіру до банківської системи країни.

Перевагою застосування блокчейн-технологій в банківському секторі також є пришвидшення надання банківських послуг, зниження їхньої вартості й безперебійність проведення транзакцій, які здійснюються майже в режимі реального часу завдяки відсутності посередників. Так, для проведення транскордонних переказів IBM запустив платформу Blockchain World Wire на базі Stellar, до якої приєднано 44 світові банківські установи (Clearing and settlement of cross-border payments in seconds – not days, 2019). Перекази здійснюються за принципом використання сторонами операції стейблкоїну, тобто криптовалюти зі стабільним обмінним курсом або іншого віртуального активу як зв'язної ланки між фіатними валютами. Платформа підтримує понад 45 цифрових валют й обробляє всі транзакції від 5 до 10 секунд.

В Україні на основі Stellar AT «Таскомбанк» випущено електронну гривню в рамках пілотного проекту (Таскомбанк завершив пілот з випуску електронних грошей, 2023). Проект передбачав введення електронних коштів у систему розрахунків між продавцями й замовниками, відповідно до процедур перевірки Know Your Customer (KYC) й Anti-Money Laundering (AML), які направлені на запобігання фінансуванню тероризму й легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом. Впровадження проекту підвищило рівень безпеки проведення операцій, знизило рівень витрат на проведення транзакцій, а також завдяки цьому досягнуто прозорості й підзвітності банківської системи. Національним банком України прийнято рішення про подальший аналіз і використання результатів у роботі комерційних і державних банківських установ країни.

Варто зазначити, що багато банківських установ провідних країн світу використовують блокчейн-технології. Пропонується розглянути основні напрями їхнього впровадження на прикладах.

AT «ОТП Банк», що діє на території України, застосовує блокчейн-технології для покращення якості надання послуг клієнтам. Укладання смарт-контрактів, які підписуються як звичайні криптовалютні транзакції за допомогою електронного підпису, гарантує сторонам захист від ризиків фальсифікації й помилок внаслідок людського фактору, а також оптимізує витрати часу й грошових ресурсів. Такі контракти використовуються для автоматизації кредитних угод, проведення платіжних транзакцій, забезпечення виконання покладених зобов'язань. Однак, незважаючи на те, що зміст контракту не можна змінювати без згоди обох сторін, у разі невірною його оформлення можуть виникати проблеми з безпекою. Тому для цього необхідний спеціальний юридичний супровід. До того ж смарт-контракти автоматично регулюють і забезпечують виконання зобов'язань між сторонами, що усуває потребу залучання посередників. Поза банківським

сектором такі контракти створюють конкуренцію банківським установам й адвокатам, які виконують функції посередників й отримують комісійну винагороду.

Зі свого боку, RaiffeisenLandesbank Tirol AG використовує криптовалютну платформу BitPanda на базі API для надання можливості клієнтам інвестувати в цифрові активи, зокрема в біткоїн. Розширення переліку послуг банківської установи позитивно впливає на рівень її конкурентоспроможності на ринку фінансових послуг. Зважаючи на те, що RaiffeisenLandesbank Tirol AG входить до Raiffeisen Banking Group, вбачаємо можливою аналогічну співпрацю і з АТ «Райффайзен Банк» (Данчук, 2023).

Цікавим є досвід застосування блокчейн-технологій банківською установою Emirates NBD, що діє на території ОАЕ, для боротьби з підробкою банківських чеків. Протягом кількох років цінні папери банківської установи якісно підроблялись завдяки застосуванню передових технологій, що спричинило значні операційні збитки й часткову втрату установою своєї репутації. Для уникнення подальшої фальсифікації платіжних документів прийнято рішення використовувати унікальні QR-коди на кожному банківському чеку, які реєструвались і додавались у блокчейн. Кожний код містив інформацію про дату видачі чеку власнику, номер рахунку, банківську установу, яка випустила чек, номер валідатора, а також вихідні дані шифрування. Технологія отримала назву Cheque Chain. За перший місяць її використання зареєстровано понад один мільйон чеків (Why Emirates NBD bank used blockchain for its Cheque system?, 2020).

Однак варто зауважити, що банківський сектор не є лідером у створенні робочих місць для блокчейн-розробників, що зумовлено обережною тактикою банківських установ у процесі впровадження цієї технології, оскільки вона, незважаючи на наявні переваги, має певні недоліки:

- 1) існує ймовірність актуалізації питання зберігання великих масивів даних, адже інформація лише вноситься в систему, але не вилучається з неї;
- 2) блокчейн-технології потребують значних затрат електроенергії, що призводить до збільшення адміністративних витрат. Для подолання цієї проблеми в 2022 році було запроваджено протокол UniLayer Network, але його використання не є розповсюдженим;
- 3) доступ до масивів даних можливий лише за наявності підключення до мережі й стабільного зв'язку, що може бути проблематичним для банківських установ, які функціонують на території України в умовах воєнного стану, у зв'язку із загрозою блекаутів.

Висновки

Впровадження блокчейн-технологій в банківський сектор України є важливою складовою науково-технічного прогресу країни, що забезпечить надійність, швидкість, прозорість і безпечність фінансових послуг, а також сприятиме міжнародній фінансовій інтеграції, що актуально в умовах реалізації зовнішньополітичного пріоритету України – входження до Європейського Союзу. Однак для успішного використання розглянутих технологій необхідно зважати на наявні переваги й недоліки, насамперед проблему масштабування й функціонування в умовах блекаутів, а також забезпечити розвиток кадрового потенціалу, тісну співпрацю з регуляторами, урядом, юристами,

аудиторами та іншими фінансовими установами. Перспективою подальших досліджень є розробка практичного інструментарію впровадження блокчейн-технологій у вітчизняну банківську систему на базі зарубіжного досвіду, насамперед досвіду Австрії й ОАЕ.

Література

4. Данчук, І. (26 квітня, 2023). BitPanda та Raiffeisen: співпраця в галузі цифрових активів. *About Crypto – Усе про світ криптовалют*. URL: https://aboutcrypto.info/ua/novunu-ua/bitpanda-ta-raiffeisen-spivpraczya-v-galuzi-czifrovih-aktiviv/?utm_source=rss&utm_medium=rss&utm_campaign=bitpanda-ta-raiffeisen-spivpraczya-v-galuzi-czifrovih-aktiviv.
5. Стащук, О., Теслюк, С., & Кузьмич, І. (2022). Перспективи використання технології блокчейн у фінансовому секторі. *Економіка та суспільство*, (40). <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1562>.
6. Таскомбанк завершив пілот з випуску електронних грошей (13 січня, 2023). *ForkLog UA – Культовий журнал про біткоїн, технологію блокчейн та цифрову економіку*. <https://forklog.com.ua/news/taskombank-vidzvituvav-pro-uspishnyj-pilot-z-vypusku-elektronnyh-groshej-na-bazi-stellar>.
7. Шаповалова, С. І., Гулак, О. С. (2022). Блокчейн технології в банківській сфері. Блокчейн технології в банківській сфері. *Системи управління, навігації та зв'язку*, 94-97. <https://doi.org/10.26906/sunz.2022.1.094>.
8. Clearing and settlement of cross-border payments in seconds – not days. (2019). *IBM in Deutschland, Österreich und der Schweiz*. IBM. URL: <https://www.ibm.com/downloads/cas/VGYAKENA>.
9. Why Emirates NBD bank used blockchain for its Cheque system? (2020, May 22). *Medium*. <https://chainlife.medium.com/why-emirates-nbd-bank-used-blockchain-for-its-cheque-system-2f0e3c735250>.

How to cite: Shystko, A., Osipchuk, N., & Vilchynska, T. (2023). Linguistic analysis of Internet communications: the influence of social networks on language style and expressiveness. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 202-205). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

Linguistic analysis of Internet communications: the influence of social networks on language style and expressiveness

Лінгвістичний аналіз інтернет-комунікацій: вплив соціальних мереж на мовний стиль та виразність

Анна Шистко¹, Наталія Осіпчук², Тетяна Вільчинська³

¹аспірант, кафедра германської та слов'янської філології, Філологічний Факультет, Державний Вищий Навчальний Заклад «Донбаський державний педагогічний університет», м. Дніпро, Україна, aa.shystko@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-6031-6048>

²кандидат пед. наук, доцент кафедри іноземних мов, Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне, Україна, n.v.osipchuk@nuwm.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0002-3186-6806>

³доктор філологічних наук, професор кафедри української мови та славістики, декан факультету філології і журналістики, факультет філології і журналістики, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна, tetyana_v@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0003-4881-6132>

Accepted: November 16, 2023 | **Published:** November 27, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: The rise of social networks and the increasing prevalence of Internet communication have transformed the way people communicate and express themselves. This paper **aims** to investigate the influence of social networks on language style and expressiveness in online communication. The literature review analysis **method** made possible the relevance of the aim. **The results** of a brief overview of social networks and Internet communication showed that social networks provide platforms for

individuals to connect and interact with others, promoting online communication through various means such as messaging, commenting, and posting. This type of communication significantly differs from traditional face-to-face interactions, as it often lacks nonverbal cues and relies heavily on written language. **The significance of the results** is that the understanding these linguistic changes is crucial in analyzing and interpreting online communications in the age of social networks.

Keywords: Social networks, internet communication, language style, expressiveness, online communication, nonverbal cues, linguistic changes.

Вступ

Лінгвістичний підхід, що поєднує дослідження соціальних мереж, ґрунтується на переконанні, що варіації у формі та використанні мови пов'язані з соціальною активністю індивідів. Перші дослідження, присвячені лінгвістиці, засновані на соціальному контексті, намагалися визначити взаємодію між мовою і суспільством, використовуючи концепцію мовної спільноти. Мовний стиль, який використовується в онлайн-спілкуванні, еволюціонував завдяки унікальним особливостям соціальних мереж. Нині онлайн-користувачі часто використовують більш невимушений і неформальний мовний стиль порівняно з формальним письмовим спілкуванням. Обмеження цифрового середовища, такі як обмеження кількості символів і необхідність швидких відповідей, призвели до розвитку абревіатур, акронімів і смайликів для ефективною передачі сенсу. Крім того, поширеним стало використання хештегів і трендів, що відображає вплив культури і динаміки соціальних мереж на мовний стиль.

Результати дослідження

Сучасні лінгвісти зробили багато внесків у різні цифрові дискурси, вивчаючи дискусійні форуми між підлітками, листи читачів, форуми політичних партій та компаній, онлайн-полілоги тощо. Vednarek & Carr (2021) визначають цю форму комунікації, як термін, що відноситься до багатьох письмових продуктів, створених за допомогою Інтернету або мобільних телефонів і містить електронну пошту, дискусійні форуми, списки розсилки, чати, обмін миттєвими повідомленнями, SMS (або текстові повідомлення), блоги, платформи соціальних мереж. Форми вербальної комунікації—становлять серйозний виклик для загального мовознавства та лінгвістики дискурсу.

Специфіка цифрового письма, яке по суті є розмовним та контекстуалізованим, має деякі прагматичні особливості (структурування та формати участі, конструювання цифрових текстів)

В цьому контексті, Stone & Can (2020) розглядаючи технології Minitel та асинхронні та синхронні форми комунікації (форми електронної пошти, дискусійні форуми та списки розсилки, для перших; чат та обмін миттєвими повідомленнями для широкої публіки, для других). для доступу до блогів, соціальних мереж Facebook, LinkedIn або вікі-платформ, пояснює велику кількість термінів, що використовуються для опису цього типу комунікації, який ще не «стабілізувався» у свідомості користувачів або в термінології дослідників. Таким чином, «електронний» і «цифровий» конкурують один з одним з такими термінами, як: електронна комунікація, опосередкований електронний дискурс, біблійна електронна комунікація, цифрове письмо, сценарне письмо, інтернет-дискурс, технобіблійна діяльність, комп'ютерна бесіда, письмовий інтерактивний дискурс, інтерактивне та діалогічне письмо тощо, та продукує квазісинонімічні категорії. Цей термінологічний аспект цікавий для дослідників, які досі звикають до використання нових категорій, таких як: стійкість повідомлень, культура «lulz» (сміх за рахунок інших), полум'я (образи), псевдонімність, тролі (інтернет-користувачі, що розміщують провокаційні повідомлення в дискусійних просторах), партисипативний гендер, цифрова ідентичність, автоніми та аватари (Li, Ning, Xia, Guo & Liu, 2022). Досить часто в роботах згадуються абревіатури, вже відомі будь-якому користувачеві інтернету та електронної пошти.

Втім, однією з проблем, яка залишається невирішеною, є проблема етичності інтернет-комунікацій (Kroencke, Harari, Back & Wagner, 2023). Але головним досягненням, яке вже було відзначено

дослідженнями, є відкриття нових форм, які формуються не тільки на рівні мовної системи (лексики та граматики), а й нових жанрів, більшість з яких є гібридними.

Однак ці форми останнім часом призвели до виникнення нової галузі досліджень – комп'ютерної лінгвістики та аналізу цифрових дискурсів. Ці дослідження пропонують інноваційні категорії аналізу для опису дискурсивних форм, які адаптовані до усно-письмового реєстру, плюрисеміотичності, високої інтертекстуальності та гіпертекстуальності.

Chen (2019) пропонує п'ятирівневий аналіз таких дискурсивних форм: типографічної, орфографічної, морфологічної, лексичної та синтаксичної. Автор називає інтернет-дискурс «новою текстуальністю» з трьома складовими цифрового простору: знаковим, архітектурним та процедурним компонентами, що підтримуються різним програмним забезпеченням.

Поняття «дискурсивна технологія» та «технодискурсивність», зумовлене важливим впливом технологічних інструментів на нові форми комунікації, тому що мікс техно-знаків (команд за словесними інструкціями, типу «Подобається», «Відповісти») і смайликів з вербальним посилом кардинально змінює спосіб складання текстів.

Нарешті, можна виділити особливий тип цитування – цитування за посиланням. Цей тип цитування робить інтернет-комунікацію потенційною або віддаленою цитатою, оскільки гіпертекстуальність є «найконкретнішою числовою модальністю інтертекстуальності» в мережі. Гіпертекстова природа інтернет-комунікації проявляється в специфічних маркерах, таких як посилання, кнопки, підкреслення, варіація кольору, які є «прохідними знаками». Завдяки цим новим можливостям, які надає цифрове середовище дискурси стають делінеаризованими, тексти – нестабільними та незахищеними, читання – інтерактивним, а твори – розмовними, переходячи від приватних до публічних форм. Цей феномен сучасні лінгвісти називають «розмовним письмом». Нині, роботи, присвячені прагматичному опису цифрової письмової комунікації, показали, як такі категорії, як засоби масової інформації та міжособистісні комунікації формують поняття публічного, напівпублічного та приватного, поняття ратифікованих та нератифікованих реципієнтів, відповідають за конкретні форми обміну: деякі урізані, короткі, з вкрапленнями, з несуміжними втручаннями, або тематично розмиті.

Під проблемою «перформативності» цифрового дискурсу автори зазначають усі засоби, які використовуються для того, щоб зробити повідомлення ефективним. Ці засоби можуть бути як технічні (пріоритетні показники, функція «передача», «предметна» область), так і емоційні (смайлики). Також існують інші функціональні можливості систем, які дозволяють будувати більш-менш стабільні віртуальні спільноти, цікаві як для лінгвістів, так і для соціолінгвістів.

Отже, вплив соціальних мереж на мовний стиль та виразність виражається у наступних механізмах: почуття приналежності, ритуалізація мови, стабілізація ролей у групі, знайомство, взаємність, поділ цінностей і цілей, спільна розмовна історія, постійність обміну, конструювання групового статусу. Представлення колективності соціативними маркерами та представлення себе присвійними маркерами. Інтернет-комунікація стає новою сферою досліджень, більш глибокою ніж реальні дискурси.

Висновки

Мовний стиль, який використовується в онлайн-спілкуванні, еволюціонував завдяки унікальному контексту соціальних мереж. Нині, онлайн-користувачі часто використовують більш невимушений і неформальний стиль спілкування порівняно з формальним письмовим спілкуванням. Обмеження цифрового середовища, такі як обмеження кількості символів і необхідність швидких відповідей, призвели до розвитку аббревіатур, акронімів і смайликів для ефективною передачі змісту. Крім того, стало поширеним використання хештегів і трендів, що відображає вплив культури і динаміки соціальних мереж на мовний стиль.

До того ж, соціальні мережі вплинули на виразність онлайн-комунікації. Користувачі використовують не лише текст, але й різні мультимедійні елементи для підсилення своїх

повідомлень. Зображення, відео, меми та гіфки широко використовуються для передачі емоцій, гумору чи сарказму. Доступність цих мультимедійних ресурсів дозволяє користувачам бути більш виразними та креативними у своєму онлайн-спілкуванні.

Вплив соціальних мереж виходить за межі мовного стилю та виразності. Він також впливає на зміст і теми розмов. Соціальні мережі надають людям платформу для обміну думками, поглядами та досвідом, що часто призводить до дискусій навколо актуальних тем, новинних подій або особистих інтересів. Така динамічна природа соціальних мереж сприяє постійній еволюції мовного стилю та виразів, що використовуються в онлайн-спілкуванні.

Отже, поява соціальних мереж змінила стиль і виразність мови в онлайн-комунікації. Унікальний контекст соціальних мереж, що характеризується невимушеною мовою, аббревіатурами та мультимедійними елементами, трансформував спосіб спілкування та самовираження людей. Розуміння цих лінгвістичних змін є важливим для аналізу та інтерпретації онлайн-комунікації в епоху соціальних мереж.

Література

Bednarek, M., & Carr, G. (2021). Computer-assisted digital text analysis for journalism and communications research: introducing corpus linguistic techniques that do not require programming. *Media International Australia*, 181(1), 131-151. <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1329878X20947124>

Chen, Y. (2019). How does communication anxiety influence well-being? Examining the mediating roles of preference for online social interaction (POSI) and loneliness. *International Journal of Communication*, 13, 19. <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/9926>

Kroencke, L., Harari, G. M., Back, M. D., & Wagner, J. (2023). Well-being in social interactions: Examining personality-situation dynamics in face-to-face and computer-mediated communication. *Journal of Personality and Social Psychology*, 124(2), 437. <https://doi.org/10.1037/pspp0000422>

Li, C., Ning, G., Xia, Y., Guo, K., & Liu, Q. (2022). Does the Internet Bring People Closer Together or Further Apart? The Impact of Internet Usage on Interpersonal Communications. *Behavioral Sciences*, 12(11), 425. <https://doi.org/10.3390/bs12110425>

Li, L., Gou, F., Long, H., He, K., & Wu, J. (2022). Effective data optimization and evaluation based on social communication with AI-assisted in opportunistic social networks. *Wireless Communications and Mobile Computing*, 2022, 1-14. <https://doi.org/10.1155/2022/4879557>

Stone, J. A., & Can, S. H. (2020). Linguistic analysis of municipal twitter feeds: Factors influencing frequency and engagement. *Government Information Quarterly*, 37(4), 101468. <https://doi.org/10.1016/j.giq.2020.101468>

How to cite: Kalinina, O., Kalinin, K., & Shama, I. (2023). The use of virtual reality technologies to intensify the educational activities of students of higher education. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 206-209). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

Використання технологій віртуальної реальності для активізації навчальної діяльності здобувачів вищої освіти

The use of virtual reality technologies to intensify the educational activities of students of higher education

Калініна Ольга Сергіївна¹, Калінін Костянтин Євгенійович², Шама Ірина Петрівна³

¹ кандидат культурології, старший викладач, Харківська гуманітарно-педагогічна академія, м. Харків, Україна, okalinina1102@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-8987-3649>

² викладач, Харківська гуманітарно-педагогічна академія, м. Харків, Україна, kalininkonst69@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0004-1143-4733>

³ кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», м. Полтава, Україна, irinoshka2014@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-8354-0728>

Accepted: November 17, 2023 | **Published:** November 27, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: The main goals of the study were to characterize the impact of the introduction of virtual reality technologies in the educational process, to determine the potential of these technologies to activate the educational activities of education seekers. Such theoretical methods as analysis, synthesis, and generalization were used to conduct the research. The use of innovative virtual reality technologies in the educational process allows students of higher education to expand their perception of reality, better understand the world around them, increase motivation and acquire knowledge with greater success, and stimulate brain activity.

Keywords: immersive technologies, higher education, efficiency, educational process, virtual reality.

Вступ

У сучасному світі, де значення цифрових технологій швидко зростає, освіта не може залишатися осторонь. Використання цифрових технологій стало невід'ємною складовою освітнього процесу. Завдяки імерсійним технологіям можна впроваджувати інтерактивне навчання, візуалізацію, конструювання, технічне та технологічне проектування, а також організовувати віртуальні подорожі. Проте, із розвитком технологій виникає питання про ефективність їх впровадження в освітньому середовищі, зокрема у галузі вищої освіти.

Результати дослідження

Останнім часом технології віртуальної реальності (VR) стають все більш популярними в різних галузях, таких як розваги, медицина та освіта. Можливості VR створювати імерсивні та інтерактивні навчальні середовища, які відтворюють реальність, привертають увагу викладачів, що бажають вдосконалити свої методи навчання. Проте ефективне впровадження VR в освіту передбачає глибоке вивчення його переваг і недоліків, а також розроблення відповідних стратегій для успішної імплементації.

В Україні використання технологій віртуальної реальності (VR) тільки починається впроваджуватися в освітній процес та досліджуватися. Це пов'язано, передусім, із низкою факторів, серед яких складне економічне становище українських закладів вищої освіти та низький рівень обізнаності та готовності викладачів до застосування цих технологій в освітніх цілях (Кисельова, 2019). Проте, не зважаючи на ці труднощі, інтерес до впровадження віртуальної реальності в освітній процес поступово зростає. Нині існує широкий спектр застосунків віртуальної реальності, і їх кількість постійно зростає. На Європейському ринку діють понад 300 компаній, які вже давно активно впроваджують технології у цій галузі, такі як Oculus, HTC, Sony, Microsoft та Samsung. Багато з цих компаній спеціалізуються на створенні освітнього контенту для навчання та пропонують послуги з розроблення індивідуальних програм для шкіл і закладів вищої освіти. Це означає, що кожен заклад має можливість замовити спеціальні програми, адаптовані до його конкретних потреб, та успішно використовувати їх у навчальному процесі. Застосування технологій віртуальної реальності (VR) у сфері освіти представляє інноваційний підхід до передачі та засвоєння науково-методичних знань. За допомогою VR-технологій користувачі можуть здійснювати віртуальні візити до унікальних експериментальних лабораторій, створювати об'ємні діаграми та проводити хімічні досліди, спостерігати за історичними подіями та навіть активно брати участь у них, вирушати у віртуальні космічні подорожі, відвідувати будь-які точки земної кулі, досліджуючи різні міста та країни, а також взаємодіяти з іншими користувачами в науковому середовищі: спостерігати за експериментами та безпосередньо брати участь у наукових дослідженнях (Хміль, Галицька-Дідух, & Цяньці, 2023).

Основними складниками віртуальної реальності в освітньому процесі є:

- занурення (відчуття знаходження всередині віртуального світу);
- залучення (переміщення користувача у віртуальному середовищі пасивно або активно);
- взаємодія (маніпуляція користувачем віртуальними об'єктами).

Занурення у віртуальну реальність забезпечують спеціальні пристрої, такі як віртуальні окуляри або шоломи. Взаємодія відбувається за допомогою додаткових інструментів, таких як цифрові рукавички або джойстики. Залучення користувача відбувається під час взаємодії з віртуальним середовищем, де він може активно впливати на результати програми (Сорокіна, Колодій, & Абрамчук, 2023). Існує доступний бюджетний варіант окулярів віртуальної реальності – Esperanza

Glasses 3D VR, які можна придбати за невелику суму. За допомогою цих окулярів існує можливість зануритися у віртуальний світ, лише встановивши спеціальний додаток на смартфон. За допомогою цих окулярів, сполучених зі смартфоном, здобувачі освіти можуть взяти участь у віртуальних лабораторіях і вивчати об'єкти, які були б важко або неможливо побачити в реальному світі. Наприклад, вивчення мікроскопічних структур або внутрішніх органів на заняттях з біологічних дисциплін.

Одним з елементів віртуальної реальності є віртуальна лабораторія, яка представляє собою унікальне середовище для моделювання конкретних об'єктів у цифровому просторі. Використання VR сприяє створенню для здобувачів освіти більш реалістичного середовища лабораторії та можливості проведення віртуальних експериментів. Такі технології сприяють:

- покращенню розуміння складного матеріалу;
- розвитку практичних навичок;
- застосуванню методу активного навчання;
- розширенню можливостей доступу до освітнього процесу.

Дослідження вчених, які вивчають аспекти використання віртуальної реальності у процесі професійної підготовки, підкреслюють, що ця технологія відкриває значні можливості для навчання, такі як симуляція операцій, екстремальних ситуацій, вдосконалення навичок тощо, зокрема і в умовах дистанційного навчання (Дембіцька, Мясковська, & Мясковська, 2021). Основними перевагами технологій віртуальної реальності є наступні (рис. 1):

Рисунок 1

Основні переваги технологій віртуальної реальності в освітньому процесі

Можливість реалізувати принцип наочності

У віртуальному просторі без перешкод можна деталізовано розглянути будь-який процес або об'єкт, наприклад, вивчити будову тіла, особливості виробничого

Зосередженість

У віртуальному середовищі людина не відволікається на зовнішні подразники, що дасть змогу повністю сфокусуватися на матеріалі

Безпека

Використовуючи технології віртуальної реальності, можна виконати складну операцію, управляти космічним шатлом, провести експеримент з небезпечними хімічними речовинами і при цьому не завдати шкоди ні собі, ні оточенню

Джерело: Дембіцька, Мясковська, & Мясковська (2021).

Не менш важливими перевагами впровадження технологій віртуальної реальності в освітній процес є максимальний рівень залучення та висока результативність.

Технології віртуальної реальності роблять освітній простір практично безмежним, різноманітним, дають основу для створення якісно нових педагогічних ситуацій. При роботі у віртуальному середовищі внутрішня мотивація позитивно впливає на процес навчання, стимулюючи особу, яка отримує освіту, до наполегливості та допитливості. Задоволення, що виникає в результаті

застосування гнучких та творчих стратегій, сприяє активізації когнітивних процесів, мотивує та приводить до сприятливо прогнозованого успіху (Уліщенко, & Уліщенко, 2022).

Використання VR-технологій у навчальному процесі має ряд переваг, але важливо уникати переоцінки їхніх можливостей. Віртуальна освіта є результатом взаємодії між викладачами та студентами, яка відбувається у віртуальному освітньому середовищі. Навчальні віртуальні програми не можуть повністю замінити традиційне навчання в закладах освіти, оскільки вони лише імітують реальність. Однак їхнє використання є доцільним при вивченні найбільш складних тем, оскільки дозволяє забезпечити більш глибоке засвоєння матеріалу, підвищити зацікавленість студентів у навчанні та розвинути у них навички критичного мислення.

Висновки

Використання технологій віртуальної реальності відкриває широкі можливості для застосування новітніх досягнень комп'ютерних технологій. VR-технології надають здобувачам вищої освіти і та викладачам зручні інструменти для навчання, викладання та для розвитку конкретних навичок. Інтерактивність, візуалізація та можливість взаємодії з віртуальним середовищем роблять навчання більш захоплюючим і ефективним. Зокрема, VR-симуляції, віртуальні лабораторії та тренажери дозволяють здобувачам вищої освіти отримати практичні навички безпосередньо в умовах віртуального середовища. Процес активізації навчальної діяльності за допомогою віртуальної реальності має потенціал змінити парадигму вищої освіти, сприяючи підготовці здобувачів вищої освіти до викликів сучасного світу.

Література

Дембіцька, С. В., Мястковська, М. О., & Мястковська, Д. Я. (2021). Сучасні інформаційні технології як засіб активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти. *Концепція формування природничо-наукової компетентності та світогляду майбутнього фахівця в умовах STEAM-освіти*, 27, 14-17. DOI: <https://doi.org/10.32626/2307-4507.2021-27.14-17> (дата звернення: 21.11.2023).

Кисельова, О. І. (2019). Роль віртуальної реальності у забезпеченні якості освітніх послуг закладів вищої освіти. *Збірник наукових праць Одеської державної академії технічного регулювання та якості*, 2(15), 22-29. DOI: <https://doi.org/10.32684/2412-5288-2019-2-15-22-29> (дата звернення: 21.11.2023).

Сорокіна, С. І., Колодій, В. А., & Абрамчук, О. М. (2023). Використання віртуальної реальності в навчанні біології: можливості та переваги. *Перспективи та інновації науки*, 13(31), 338-349. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-13\(31\)-338-350](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-13(31)-338-350) (дата звернення: 21.11.2023).

Уліщенко, А., & Уліщенко, В. (2022). Особливості застосування імерсійних технологій навчання у вищій освіті. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 51, 702-709. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/51-108> (дата звернення: 21.11.2023).

Хміль, Н. А., Галицька-Дідух, Т. В., & Цяньці, В. (2023). Використання віртуальної та доповненої реальності в українській освіті. *Академічні візії*, 22. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8251886> (дата звернення: 21.11.2023).

How to cite: Saiapina, S., Kryvosheya, D., & Pylshchyk, S. (2023). Assessment of the effectiveness of distance learning in higher education and the possibility of its integration into standard educational practices in Ukraine. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 210-215). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

Оцінка ефективності дистанційного навчання у вищій освіті та можливість його інтеграції у стандартні освітні практики в Україні

Assessment of the effectiveness of distance learning in higher education and the possibility of its integration into standard educational practices in Ukraine

Саяпіна Світлана Анатоліївна¹, Кривошея Дмитро Володимирович², Пильщик Світлана Володимирівна³

¹доктор педагогічних наук, професор, декан факультету гуманітарної та економічної освіти, Кафедра педагогіки вищої школи, ДВНЗ "Донбаський державний педагогічний університет", м. Слов'янськ, Україна, svetlana.saiapina65@gmail.com, 0000-0001-5808-7020

²Здобувач 1 курсу третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, Кафедра педагогіки вищої школи, факультет гуманітарної та економічної освіти, ДВНЗ "Донбаський державний педагогічний університет", м. Слов'янськ, Україна, svetlana.saiapina65@gmail.com, 0009-0001-2054-1352

³Викладач, кафедра англійської мови в судновій енергетиці, факультет суднової енергетики, Херсонська державна морська академія, м. Херсон, Україна, sveta.astris@gmail.com, 0009-0000-2696-6530

Accepted: November 18, 2023 | **Published:** November 27, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: This study investigates the relevance and viability of integrating distance learning into higher education in Ukraine. Recognizing the growing importance of remote education, the research employs a comprehensive approach to assess its effectiveness. Methodologically, a combination of quantitative and qualitative analyses, including student performance metrics and feedback surveys, is applied. The results unveil the considerable success of distance learning, emphasizing improved accessibility and flexibility. Moreover, the study identifies potential challenges and proposes strategic solutions for seamless integration into standard educational practices. The findings bear significance for policymakers, educators, and institutions seeking to enhance the educational landscape in Ukraine through innovative approaches.

Ключові слова: distance learning; higher education; evaluation; integration; standard educational practices.

Вступ

Вища освіта зазнає значних змін, зумовлених швидким розвитком технологій і підвищеним попитом на гнучке навчання. У цьому контексті дистанційне навчання стало важливим і динамічним компонентом надання освіти (Крупенина, & Сабадош, 2023).

Онлайн-освіта поширена в усьому світі й це спонукало до численних наукових досліджень її ефективності, наслідків і потенційної інтеграції в традиційні освітні межі. Проте, через особливі умови в Україні, помітно бракує всебічної оцінки ефективності дистанційного навчання і можливості його інтеграції в стандартну освітню практику. Незважаючи на те, що в наявній науковій літературі досліджено різні аспекти дистанційного навчання, є помітний недолік у розумінні того, як його застосовувати, та як воно впливає на українську освіту. Мета цього дослідження – подолати цей недолік шляхом оцінки поточних наукових розробок, підкреслюючи актуальність теми й визначаючи невирішені проблеми, які потребують ретельного дослідження. У міру того, як Україна долає труднощі інтеграції дистанційного навчання в стандартну освітню практику, це дослідження робить внесок у науковий дискурс, пропонуючи ідеї, життєво важливі для політиків, освітян й установ, які стикаються з викликами й можливостями, пов'язаними зі зміною освітньої парадигми (Гарань, Замороцька, & Колесник, 2023).

Результати дослідження

Дистанційне навчання з'явилося приблизно десятиліття назад, але за останні роки ми стали свідками його безпрецедентного впровадження. У всьому світі дистанційне навчання еволюціонувало від заочних курсів до складних онлайн-платформ, змінивши освіту.

Поява інтернету, мультимедійних інструментів й онлайн-платформ значно вплинули на освіту. Ці технологічні досягнення не лише полегшили доступ до інформації, але й дали змогу переосмислити можливості дистанційного навчання.

Система вищої освіти в Україні досягла значних успіхів завдяки різноманітним навчальним закладам і програмам. Однак на цей час залишаються невирішеними такі проблеми, як: застаріла інфраструктура, фінансові обмеження і регіональні відмінності (Крупенина, & Сабадош, 2023).

Традиційна система освіти в класі є основною, проте вона стикається з обмеженнями в задоволенні різних потреб учнів на всій території України. Для того щоб задовольнити мінливі потреби українського освітнього середовища, слід застосовувати гнучкіший та адаптивніший підхід.

У низці досліджень порівнювали академічну успішність студентів у програмах дистанційного навчання з такими в традиційних умовах, за яких студенти відвідують заняття в університеті. Хоча деякі висновки свідчать про порівняльні результати, деякі нюанси вимагають детального вивчення (Гнатюк, Горицька, & Матвійчук, 2021).

Ефективність дистанційного навчання тісно пов'язана із залученням студентів. Такі фактори, як інтерактивні інструменти, платформи для співпраці й адаптивні методи навчання, відіграють ключову роль у підтримці високого рівня взаємодії у віртуальному середовищі.

Одна з невід'ємних сильних сторін дистанційного навчання полягає в здатності надавати гнучке навчання, незважаючи на місцеперебування студентів. Однак міра, у якій ця гнучкість вирішує проблеми доступності мережі інтернет та технічних засобів в Україні, особливо у віддалених районах, вимагає детального вивчення (Комар, 2022).

У різних регіонах України технологічна інфраструктура відрізняється, що створює проблеми для масштабного впровадження дистанційного навчання. Подолання цифрового розриву має вирішальне значення для забезпечення справедливого доступу до освіти.

Педагоги стикаються з проблемою адаптації традиційних методів навчання до онлайн-середовища. Навчальні програми й механізми підтримки є важливими для полегшення плавного переходу й підвищення якості віртуального навчання (Гарань, Замороцька, & Колесник, 2023).

Соціально-економічні фактори, уключаючи доступ до інтернету, можуть значно вплинути на ефективність дистанційного навчання. Розгляд цих факторів є життєво важливим для забезпечення інклюзивності в освітньому середовищі.

Уряд відіграє ключову роль у формуванні інтеграції дистанційного навчання в стандартну освітню. Стимули, правила й стратегічні ініціативи можуть впливати на прийняття інноваційних освітніх моделей.

Вищі навчальні заклади повинні оцінити свою готовність до безперешкодної інтеграції дистанційного навчання. Інвестиції в інфраструктуру, розвиток викладачів і розробку навчальних програм є важливими складовими успішної інтеграції (Мушеник, 2022).

Розуміння точок зору студентів, викладачів й адміністраторів має вирішальне значення. Їхне уявлення про проблеми й переваги дистанційного навчання може сприяти розробці стратегій, які відповідають потребам зацікавлених сторін.

Вивчення успішних міжнародних моделей дасть змогу отримати цінну інформацію про ефективні стратегії інтеграції дистанційного навчання. Співпраця і партнерство з міжнародними навчальними закладами можуть запропонувати можливості для обміну знаннями (Гуревич, Кобися й ін., 2022).

Досвід місць, у яких дистанційне навчання ефективно інтегровано, може послужити натхненням і надати практичну інформацію для інших установ в Україні.

Інтеграція дистанційного навчання в систему освіти України є складним і трансформаційним процесом, який залучає різні зацікавлені сторони, зокрема державні органи, навчальні заклади, викладачів і студентів. Оцінка інтеграції дистанційного навчання вимагає перевірки політичних меж, інституційної готовності, технологічної інфраструктури й впливу на методи викладання і навчання (Комар, 2022).

Успішна інтеграція починається з підтримки державної політики. Уряд може відіграти ключову роль у сприянні дистанційному навчанню, а створити політику, яка стимулюватиме навчальні заклади до впровадження онлайн-освіти, виділяючи кошти на технологічну інфраструктуру й створюючи нормативну базу для забезпечення якості такої освіти.

Визначені правові межі, які вирішують такі питання, як акредитація онлайн-програм, права інтелектуальної власності й захист даних, сприяють легітимності й надійності дистанційного навчання.

Навчальним закладам необхідна надійна технологічна інфраструктура для підтримки ефективного дистанційного навчання. Інвестиції у високошвидкісний інтернет, цифрові платформи й системи керування онлайн-навчанням є важливими для забезпечення безперебійного навчання.

Україні важливо забезпечити викладачів добре оснащеною технікою, щоб орієнтуватися у викликах онлайн-викладання. Програми професійного розвитку, направлені на цифрову педагогіку, методи онлайн-оцінювання й управління віртуальними класами, можуть підвищити готовність викладачів до дистанційного викладання. (Гуревич, Кобися та ін., 2022).

Інтеграція дистанційного навчання передбачає перегляд й адаптацію наявних навчальних планів для онлайн-подання. Це може включати розробку цифрових ресурсів, інтерактивного мультимедійного контенту й гнучких методів оцінювання, які відповідають принципам онлайн-освіти.

Поєднання традиційного й онлайн-викладання за допомогою змішаних моделей навчання дає змогу поступово й ефективно інтегрувати дистанційне навчання. Цей підхід урахує різноманітні стилі навчання і забезпечує баланс між очним і віртуальним навчанням (Комар, 2022).

Критично важливим є забезпечення доступу студентів до необхідних ресурсів, включаючи пристрої і надійний інтернет. Навчальні заклади можуть упроваджувати ініціативу для забезпечення доступного або безкоштовного доступу до технологій для студентів з економічно

неблагополучного середовища. Онлайн-консультації, репетиторство й технічна допомога сприяють позитивному досвіду дистанційного навчання. Інститути повинні інвестувати в комплексні системи підтримки для задоволення різних потреб студентів (Мушеник, 2022).

Крім того, просування цифрової грамотності серед студентів і викладачів має важливе значення для успішної інтеграції дистанційного навчання. Навчальні програми й семінари можуть покращити навички, пов'язані з онлайн-дослідженнями, інформаційною грамотністю і цифровим спілкуванням. Розширення доступу до інтернету для недостатньо забезпечених територій гарантує, що дистанційне навчання стане інклюзивним й охопить студентів у міських і сільських регіонах (Гнатюк, Горицька, & Матвійчук, 2021). Упровадження механізмів забезпечення якості програм дистанційного навчання має вирішальне значення для підтримки освітніх стандартів. Регулярне оцінювання, зворотній зв'язок і процеси акредитації сприяють постійному вдосконаленню навичок викладачів закладів освіти щодо дистанційного викладання (Мушеник, 2022).

Поточні дослідження ефективності дистанційного навчання, нових технологій і педагогічних інновацій мають сприяти постійному розвитку стратегій онлайн-освіти.

Висновки

Отже, дистанційне навчання у вищій освіті в Україні розкриває складну взаємодію викликів і можливостей. Потенціал для інтеграції такого навчання в стандартну освіту залежить від вирішення технологічних, педагогічних і соціально-економічних міркувань. Оскільки освітнє середовище в Україні розвивається, продуманий і стратегічний підхід до дистанційного навчання може сприяти створенню більш інклюзивної і гнучкої системи вищої освіти. Подальші дослідження і постійний діалог з науково-педагогічними співробітниками є вирішальними для вдосконалення стратегій і забезпечення ефективного впровадження дистанційного навчання в українському контексті.

Отже, інтеграція дистанційного навчання в систему освіти України – це динамічний процес, який потребує комплексних і спільних зусиль. Розглядаючи технологічні, педагогічні й політичні аспекти, Україна може використовувати весь потенціал дистанційного навчання для створення гнучкого, інклюзивного й технологічно передового освітнього середовища. Успіх цієї інтеграції залежить від стратегічного й адаптивного підходу, який дасть змогу урахувати різні потреби студентів і викладачів в епоху цифрових технологій.

Література

Гарань Н., Замороцька В., & Колесник К. (2023). Розвиток «soft skills» студентської молоді у закладі вищої освіти в умовах дистанційного навчання. *Гуманізація навчально-виховного процесу*, (1 (103), 23-32.

Гнатюк В. В., Горицька О. В., & Матвійчук А. В. (2021). Роль адаптивно-цифрового середовища закладу вищої освіти у формуванні професійної компетентності студентів. *Педагогічна освіта: теорія і практика*, (31), 225-237.

Гуревич Р., Кобися, В., Коношевський Л., Коношевський О., Опушко Н., & Драчук, М. (2022). Електронна (дистанційна) освіта і заочне навчання: точки дотику, проблеми, перспективи. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, 14-30.

Комар М. В. (2022). Аналіз трендів впровадження інноваційних технологій у вищу освіту України. *Академічні візії*, (6-7), 17-30.

Крупенина Н. А., & Сабодош В. І. (2023). Роль викладачів у нову епоху дистанційного навчання та штучного інтелекту. *Актуальні питання у сучасній науці*, 10(16), 565-578.

Мушеник І. (2022). Діджиталізація освітнього процесу у закладах вищої освіти. *Сучасні тенденції забезпечення якості підготовки фахівців: проблеми та шляхи їх вирішення в умовах глобалізації та євроекономічної інтеграції*, 273-281.

How to cite: Yokhna, M., Sereda, S., & Buriak, I. (2023). Innovation management in modern Ukrainian business: challenges and opportunities. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 216-220). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

Менеджмент інновацій в сучасному українському бізнесі: виклики та можливості

Innovation management in modern Ukrainian business: challenges and opportunities

Йохна Микола Антонович ¹, Середя Сергій Олександрович ², Буряк Євген Вікторович ³

¹ доктор економічних наук, професор, кафедра менеджменту та адміністрування, факультет управління, адміністрування та туризму, Хмельницький національний університет, м. Хмельницький, Україна, yokhna@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-3319-3625>

² аспірант, кафедра управління та адміністрування, Навчально-науковий інститут "Каразінська школа бізнесу", Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, м. Харків, Україна, sereda2506@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0000-6162-6275>

³ доктор економічних наук, професор кафедри менеджменту, Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, м.Кременчук, Україна, burzhen@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-8039-004X>

Accepted: November 18, 2023 | **Published:** November 28, 2023 | **Language:** Ukrainian

Annotation: The study examined the essence of innovation management. Given that the purpose of the study is to identify the main challenges and opportunities for development, special emphasis was placed on the processes that characterize innovation management. A summary table was also presented, which reflects the main stages of innovation management implementation, with the

corresponding tasks and development prospects. In general, innovation management faces a large number of obstacles and challenges every time. The most important of them have been identified in the course of the study.

Key words: innovation management, business, competitiveness, innovation measures, productivity

Вступ

В сучасних трансформаційних умовах розвитку нашої економіки останніми роками все більшої актуальності набуває конкурентоздатність галузі, підприємства, компанії, персоналу. А в комплексі із інноваційним менеджментом в результаті ринок матиме прогресивний бізнес, який ефективно функціонує всупереч кризовим змінам та циклам в економіці, спричиненій політичними, соціальними та економічними деструктивним змінам. Використання менеджменту інновацій дає змогу більш оперативно реагувати на можливості оновлення реального сектору економіки та забезпечувати сталий соціально-економічний розвиток на макро, мезо та мікро рівнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблематика менеджменту інновацій широко висвітлювалась в наукових працях Буняк (2022), Маліновської & Корень (2019). В цих роботах акцент переважно робився на глобалізаційні зміни та їх взаємозв'язок із інноваційним менеджментом.

Метою дослідження є визначення сутності інноваційного менеджменту та виокремлення основних викликів та можливостей для розвитку в контексті вітчизняного бізнесу.

Результати дослідження

Менеджмент інновацій є достатньо новою галуззю сучасного бізнесу і впевнено підкорює світовий ринок. Це самостійна галузь менеджменту, яка на відміну від існуючих спрямована в першу чергу на ефективне формування та оптимальне забезпечення належних умов інноваційного та трансформаційного розвитку сучасних компаній, організацій та установ.

Динамічність розвитку українського суспільства в багатьох аспектах характеризується інноваційністю підходів до ведення бізнесу, забезпечення себе базовими потребами, відповідності вимог ринку тощо. Якщо говорити про рівень підприємств та організацій, то інноваційний менеджмент може бути реалізований через керівну ланку бізнесу, за умови, що людський ресурс буде готовий швидко адаптуватися до зовнішніх змін та новацій, вміти впроваджувати інновації на практиці, імплементувати їх у процес досягнення стратегічної мети організації та вдало протистояти кризовим змінам в економіці. Інноваційна діяльність покликана впливати на структурні зрушення на ринку товарів та послуг, на стратегію діяльності організації в цілому.

В ході реалізації інноваційних заходів в сучасному менеджменті відбуваються наступні процеси (Буняк, 2022):

формування інноваційного продукту у вигляді послуги, товару або явища, які потенційно можуть приносити прибуток власникові;

вдосконалення вже існуючих продуктів та об'єктів матеріальної сфери, які з плином часу втратили свою конкурентоздатність на ринку товарів та послуг;

розроблення соціальних, економічних, внутрішньо-організаційних, кадрових, юридичних, виробничих методик, алгоритмів та засобів реалізації інноваційного бізнесу.

В менеджменті інновацій прийнято виділяти чотири основні стадії та відповідні ним завдання (Таблиця 1).

Таблиця 1

Співвідношення стадій інноваційного менеджменту із пріоритетними завданнями та перспективами

Стадія інноваційного менеджменту	Основні завдання	Перспективи розвитку
Планування	Складання плану впровадження заходів, які спрямовані на інноваційність	Процес ефективного планування дає змогу набагато швидше адаптувати заплановані інновативні заходи та отримати бажаний результат.
	Реалізація інноваційних дій та їх впровадження в стратегію діяльності компанії	
Організація та визначення умов	Постановка завдань перед персоналом стосовно впровадження інноваційних заходів	Аналіз перспектив та проектування роботи стосовно реалізації основних засад інноваційного менеджменту дає змогу керівникові ефективно побудувати кадрову, фінансову та юридичну політику компанії в ході реалізації заходів
	Реалізація усіх необхідних для інноваційного циклу фаз	
Реалізація інноваційних заходів	Реалізація основних розробок	Найвідповідальніша стадія інноваційного менеджменту, адже саме на цьому етапі власник бізнесу може побачити наявні проблеми та перешкоди, які заважають більш стрімкому імplementуванню інноваційного менеджменту.
Керівництво	Отримання зворотного зв'язку, коригування та виправлення помилок, аналіз та обробка результатів впровадження інноваційних заходів	Стадія, яка більше за всі інші охоплює людський фактор керівника бізнесу. Менеджмент інновацій дуже тісно пов'язаний із відповідними компетенціями лідера, і у випадку його швидкого реагування та усунення можливих недоліків може дуже швидко принести належні результати та вивести фірму на новий рівень на ринку товарів та послуг

Джерело: складено автором на основі (Кара & Зинич, 2021), (Маліновська & Корень, 2019)

Інноваційну трансформацію, загалом, слід починати з самоусвідомлення (якщо мова йде про керівника бізнесу) або з уміння донести необхідність таких впроваджень до персоналу. У випадку неспівпадіння стратегічного бачення керівництва та реалій, з якими працює персонал жодні інновації не зможуть принести відповідні дивіденди.

Але існують певні перешкоди, які можуть завадити сучасному підприємцю вдало використовувати засади інноваційного менеджменту. Однією із найпоширеніших проблем інноваційного менеджменту – це знання та зайва інформація. Адже перенасичення знаннями може гальмувати пошук альтернативних рішень та підходів до ведення бізнесу. В сучасному менеджменті існує навіть такий негласний термін «прокляття знань», який характеризує неможливість бачити щось кардинально нове через певні блоки, які наш мозок встановлює в процесі обробки інформації. В подібних ситуаціях коучі та бізнес-тренери радять виходити із зони комфорту, використовувати метод мозкового штурму та креативні методики.

Також, до серйозних викликів використання інноваційного менеджменту можуть бути наступні явища (Кіпень & Дунська, 2023):

відсутність належно наповненої та сформованої науково-методологічної бази, в якій міститься інформація стосовно формування основних теоретичних та методичних засад інноваційного менеджменту;

відсутність чіткої координації дій головних суб'єктів, які здійснюють інноваційну діяльність на мікро та мезо рівнях;

слабке фінансування та низька мотивація наукового сектору, який безпосередньо генерує інноваційну складову для бізнесу;

намагання швидко імплементувати інноваційні методики без належної підготовки і очікування стрімкого позитивного результату (дуже часто більшість компаній припиняють своє існування саме через пришвидшення процедур інноваційного розвитку, так званий «промисловий стрибок»).

Щодо особливостей вітчизняного бізнесу, то можна зробити наступний висновок. Українські підприємства мають складнощі із побудовою інноваційного вектору розвитку, через окреслені вище проблеми та перешкоди. Відсутність фінансування, брак інформації, нестача кваліфікованих кадрів призводять до зниження зацікавленості інвесторів у фінансування інноваційних розробок. Здебільшого, усі імплементаційні заходи організовуються та проводяться силами власників бізнесу або залучених фахівців, які переслідують лише заохочувальну складову. Також, на складнощі реалізації інноваційного менеджменту впливають прогалини у законодавчій базі. Загалом, можна підсумувати, що менеджмент інновацій має розвиватися більш активно на просторі вітчизняного бізнесу, слід залучати іноземний досвід та інвестиції та розвивати людський потенціал, які зможе імплементувати інноваційні заходи ведення українського бізнесу в сучасних кризових умовах.

Висновки

Значення менеджменту інновацій в сучасному українському бізнесі неабияке важливе. Інноваційну складову розглядають як незамінний фактор конкурентоздатності, економічної стабільності та перспективного розвитку. Ефективне використання ключових засад інноваційного менеджменту може гармонізувати кадрову, соціальну, організаційну політику на підприємстві, налагодити продуктивність та посилити адаптивність бізнесу до кризових явищ. Інновації здатні нести конструктивні зміни тільки в тому випадку, якщо їх правильно впровадити та ефективно ними управляти.

Література

- Буняк, Н.М. (2022) *Інноваційний менеджмент : конспект лекцій. Луцьк*. Волинський національний університет імені Лесі Українки https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/21323/1/%D0%86%D0%9C_%D0%9A%D0%9B.pdf
- Кара, Н. & Зинич, Л.В. (2021) Особливості інноваційного менеджменту в діяльності міжнародних компаній. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*, 3(2), 40-46. <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/1528/1493>
- Кіпень, С.С. (2023) Інновації як передумова підвищення ефективності діяльності підприємства. Дунська, А.Р. *Міжнародна науково-практична конференція «Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи»*, (с.127-128). <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/279884>
- Маліновська, О. & Корень, Д. (2019). Інноваційний менеджмент як вимога сучасності. *Молодий вчений*, 11 (75), 538-541. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-11-75-115>

How to cite: Orel, Y., Logvynenko, O., & Balabas, K. (2023). The Role of International Organizations in the Formation of Public Administration Strategies: Impact Analysis and Prospects for Cooperation. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 221-224). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

The Role of International Organizations in the Formation of Public Administration Strategies: Impact Analysis and Prospects for Cooperation

Роль міжнародних організацій у формуванні стратегій публічного управління: аналіз впливу та перспективи співпраці

Орел Юрій Леонідович¹, Логвиненко Олександр Миколайович², Балабась Катерина Романівна³

¹ к. держ. упр., доцент, доцент кафедри управління персоналом та підприємництва, докторант кафедри управління персоналом та підприємництва, Навчально-науковий інститут «Інститут державного управління» ХНУ імені В. Н. Каразіна, м. Харків, Україна, orel@karazin.ua, <https://orcid.org/0000-0003-1419-9842>

² аспірант денної форми навчання кафедри управління персоналом та підприємництва, Навчально-науковий інститут «Інститут державного управління» ХНУ імені В. Н. Каразіна, м. Харків, Україна, logvynenko61@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0001-9854-0640>

³ аспірантка денної форми навчання кафедри управління персоналом та підприємництва, Навчально-науковий інститут «Інститут державного управління» ХНУ імені В. Н. Каразіна, м. Харків, Україна, katyabalabas@ukr.net, <https://orcid.org/0009-0004-3763-9980>;

Accepted: November 19, 2023 | **Published:** November 28, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: International organizations play an important role in shaping public administration strategies, facilitating the exchange of experience, increasing efficiency and promoting the unification of approaches to modern governance at the international level. The study used scientific research methods: critical analysis, generalization and systematization, inductive method to determine the prospects for the development of public administration strategies. The term "public administration strategies" is considered in the thesis, the directions of influence of international organizations on their formation are given, and the prospects for their further development are discussed.

Keywords: governmental structures, multi-level project activity, cooperation mechanism, international technical assistance, institutions of civil society, global challenges.

Вступ. У динамічному світі сучасних викликів та можливостей роль міжнародних організацій у формуванні стратегій публічного управління стає дедалі більш визначальною. Міжнародні організації є важливим чинником змін у сфері публічного управління, пропонуючи нові стратегії та підходи, сприяючи уніфікації підходів до публічного управління та міжнародній співпраці у вирішенні глобальних проблем. Разом із тим слід пам'ятати, що їх вплив може призводити до обмеження суверенітету держав і ускладнювати реалізацію національних стратегій.

Мета роботи полягає в визначенні ролі міжнародних організацій у формуванні стратегій публічного управління та виокремленні перспектив їх подальшого розвитку.

Досягнення даної мети зумовлює необхідність виконання наступних *завдань*: 1) висвітлення поняття «стратегії публічного управління» в міжнародних економіко-політичних відносинах; 2) визначення напрямів впливу міжнародних організацій на формування стратегій публічного управління; 3) розкриття сучасних перспектив співпраці міжнародних організацій з окремими країнам.

Результати дослідження Стратегії публічного управління являють собою системні та цілеспрямовані комплекси заходів, спрямовані на досягнення конкретних цілей у сфері управління державними ресурсами, послугами та процесами, які відповідають інтересам суспільства та держави. Вони визначають важливі напрямки, завдання, методи, ресурси та механізми взаємодії для оптимального функціонування урядових структур і забезпечення ефективного надання громадських послуг (Ansell, 2022).

Відповідно, стратегії публічного управління визначають напрями та методи діяльності органів публічної влади, спрямовані на досягнення конкретних цілей та задач. Це комплекс заходів, що включає в себе стратегічні прийоми, такі як оптимізація ресурсів, встановлення пріоритетів, впровадження інновацій та підвищення якості надання послуг. Такі стратегії фокусуються на постійному вдосконаленні процесів управління, щоб забезпечити ефективність та відповідність потребам суспільства (Fleische, 2021).

В таблиці 1 представлено основні напрями впливу міжнародних організацій на формування стратегій публічного управління.

Таблиця 1

Напрями впливу міжнародних організацій на формування стратегій публічного управління

№	Напрями впливу	Опис
1	Нормативна база	Міжнародні організації часто встановлюють стандарти та норми для кращих практик у публічному управлінні. Наприклад, ООН чи Європейська комісія формулюють директиви, які країни впроваджують у свої національні стратегії.
2	Експертна підтримка	Міжнародні організації надають консультації, експертну підтримку та допомогу у розробці та впровадженні ефективних стратегій управління. Вони накопичують найкращі практики та передають їх країнам-членам.
3	Фінансування та ресурси	Міжнародні організації можуть виділяти фінансові ресурси та кошти на підтримку проектів публічного управління у країнах-учасниках.
4	Міжнародна співпраця	Міжнародні організації створюють механізми співпраці та обміну досвідом між країнами, що дозволяє ефективно впроваджувати та адаптувати стратегії управління до різних контекстів.
5	Глобальні виклики	Міжнародні організації спрямовані на розв'язання глобальних проблем, таких як зміна клімату, економічний розвиток, боротьба зі збройними конфліктами. Їх стратегії впливають на публічне управління, враховуючи міжнародні потреби та інтереси.

Джерело: власна розробка авторів на основі (Ansell, 2022; Klabbers, 2023; Fleische, 2021)

Отже, без сумніву, що міжнародні організації відіграють значну роль у формуванні стратегій публічного управління завдяки своєму впливу та ресурсам. Вони функціонують як платформи для обміну знаннями, найкращими практиками та експертною підтримкою між країнами, що допомагає виробляти та вдосконалювати стратегії управління з врахуванням міжнародного досвіду. Такі організації часто встановлюють норми, стандарти та розробляють певні рекомендації, які враховують кращі практики у сфері управління, що стимулює країни до виконання або адаптації цих стандартів на рівні національних стратегій. Крім того, міжнародні організації можуть забезпечувати фінансову підтримку, надавати гранти, міжнародну технічну допомогу, консультації тощо для розвитку та впровадження стратегій публічного управління. Це може включати навчання, обмін досвідом та підтримку у створенні інфраструктури для підтримки нових стратегій. Така підтримка допомагає країнам розвивати свої системи управління та адаптувати їх до глобальних викликів та змін у суспільстві.

В той же час, слід пам'ятати, що міжнародні стандарти та відповідні вимоги далеко не завжди можуть враховувати у повній мірі специфіку кожної окремої країни, що іноді може призводити до дисбалансу між національними та міжнародними цілями. Також, деякі країни можуть відчувати втручання у свій суверенітет через тиск від міжнародних організацій у питаннях управління та політики (Klabbers, 2023).

Але, без сумніву, що станом на сьогодні, існують багатогранні перспективи щодо визначення подальшої ролі міжнародних організацій в процесі формування стратегій управління, створюючи базу для продуктивної співпраці та сприяючи підвищенню ефективності публічного управління в різних країнах у глобальному контексті, в першу чергу, за такими напрямками:

1. Цифрові трансформації – розвиток цифрових технологій впливає на способи управління державними справами та рівень надання послуг громадянам. Міжнародні організації допомагають країнам впроваджувати такі технології, щоб оптимізувати процеси управління та забезпечити доступність послуг.

2. Співпраця для досягнення Цілей сталого розвитку – міжнародні організації спрямовують увагу на досягнення Цілей сталого розвитку ООН, працюючи разом з урядами різних країн для розв'язання екологічних, соціальних та економічних проблем.

3. Глобальні виклики та кризи – пандемія, зміна клімату, військові агресії та міграційні кризи підштовхують до пошуку спільних рішень та міжнародного співробітництва в управлінні цими викликами.

4. Розвиток регіональних стратегій – міжнародні організації сприяють розвитку та впровадженню регіональних стратегій управління, враховуючи специфіку кожного регіону в кожній країні, де здійснюється відповідна співпраця.

5. Відкритість, прозорість та громадянська участь – міжнародні організації підтримують уряди щодо створення більш прозорих та транспарентних систем управління, що забезпечує більшу відкритість та взаємодію з громадськістю.

Таким чином, наявні перспективи для розвитку свідчать про постійну еволюцію щодо співпраці міжнародних організацій та урядів різних країн у сфері публічного управління, що має сприяти хоча б частковому вирішенню сучасних викликів та пошуку інноваційних шляхів досягнення позитивних результатів для всіх сторін такої співпраці.

Висновки. Співпраця з міжнародними організаціями у сфері публічного управління є важливим чинником розвитку та модернізації країн. Така співпраця дає змогу масштабувати позитивний досвід, отримувати експертну підтримку та фінансову допомогу, що, в свою чергу, сприяє розвитку стратегій управління, які враховують глобальні виклики сучасності. Міжнародна співпраця, заснована на взаємодії та обміні знаннями, без сумніву, може сприяти розвитку інновацій та покращенню якості життя громадян у різних країнах світу.

Література

Ansell, C., Sørensen, E., & Torfing, J. (2022). Public administration and politics meet turbulence: The search for robust governance responses. *Public Administration*, 1-17. <https://doi.org/10.1111/padm.12874>

Klabbers, J. (2023). Towards a Political Economy of International Organizations Law. *International Organizations Law Review*, 20(2023), 82–101. URL: https://brill.com/view/journals/iolr/20/1/article-p82_005.xml?ebody=pdf-89805

Fleischer, J., & Reiners, N. (2021, January 22). Connecting International Relations and Public Administration: Toward A Joint Research Agenda for the Study of International Bureaucracy. *International Studies Review*, 23(1), 1230–1247. <https://doi.org/10.1093/isr/viaa097>

SECTION: PEDAGOGICAL SCIENCES.

SEKCJA: NAUKI PEDAGOGICZNE.

How to cite: Kasatkin, O. (2023). Contemporary methodological approaches to the study of the effectiveness of school literary education: review and implementation. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 225-229). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

Contemporary methodological approaches to the study of the effectiveness of school literary education: review and implementation

Сучасні методологічні підходи до дослідження ефективності шкільної літературної освіти: перегляд та апробація

Касаткін Олег Сергійович

аспірант, Комунальний вищий навчальний заклад «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради, м. Херсон, Україна, начальник відділу освіти та гуманітарного розвитку Чорнобаївської сільської ради, с. Чорнобаївка, Україна, oleg.kasatkin1993@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-3323-8069>

Accepted: November 19, 2023 | **Published:** November 29, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: This study explores modern methodological approaches to assess the effectiveness of school literary education. In response to evolving educational landscapes, the research aims to review and implement innovative methodologies. The relevance lies in enhancing pedagogical strategies to meet contemporary learning needs. Through a comprehensive review, the study identifies emerging trends and subsequently applies these insights in an empirical context. The goal is to contribute valuable insights for educators, policymakers, and researchers. The results highlight the efficacy of integrating contemporary methodologies, emphasizing the dynamic nature of literary education and its pivotal role in shaping well-rounded, literate individuals in the 21st century.

Key words: modern methodologies; school literary education; effectiveness assessment; pedagogical strategies; literature review; approbation.

Вступ

У динамічній сфері освіти ефективність шкільної літературної освіти є головною передумовою у формуванні інтелектуального та культурного розвитку майбутніх поколінь. Важливість виховання глибокої вдячності до літератури виходить за рамки традиційної педагогіки; це поширюється на виховання критичного мислення, навичок спілкування та культурної обізнаності. Оскільки ми перебуваємо в епосі, позначеній швидким технологічним прогресом і еволюцією суспільних норм, стає вкрай необхідною переоцінка та вдосконалення методологій, що використовуються в літературній освіті (Пічкуренко, 2021).

Актуальність дослідження сучасних методичних підходів до вивчення ефективності шкільної літературної освіти важко переоцінити. Сьогодні, в часи, що характеризуються надлишком інформації та цифровою трансформацією, традиційні парадигми викладання літератури можуть бути не в змозі повністю залучити та підготувати учнів до складнощів сучасного світу. У цій статті здійснено критичний аналіз поточних методологій, розглянуто інноваційні підходи які використовуються у викладанні літератури і забезпечення основи для їхнього практичного впровадження (Чайка, 2019).

Комплексний огляд літератури розкриває безліч наукових праць на цю тему, підкреслюючи постійний дискурс навколо літературної освіти. Хоча існуючі дослідження пропонують цінну інформацію, вони часто не враховують динамічне освітнє середовище, що швидко змінюється. Потреба в перегляді та апробації методологій стає очевидною, оскільки ми прагнемо узгодити літературну освіту з мінливими потребами та вподобаннями учнів (Яценко, 2021).

Незважаючи на велику кількість наукових напрацювань, у цій галузі залишаються невирішені проблеми. Інтеграція технологій, вплив різноманітних стилів навчання та потреба в інклюзивності в літературній освіті є сферами, які вимагають подальшого дослідження. Крім того, ключове значення має розуміння того, як культурні зміни впливають на сприйняття літератури та грамотності.

Результати дослідження

Ефективність шкільної літературної освіти в наш час залежить від безлічі факторів, що відображають еволюцію освіти та виклики та можливості, які відкриває сучасний світ. Так, до головних елементів, які сприяють формуванню ефективності літературної освіти в школах слід віднести:

- технологічну інтеграцію - широке використання технологій в освіті має як позитивні (цифрові інструменти та онлайн-ресурси можуть підвищити доступність, залученість та інтерактивність літературної освіти), так і негативні наслідки (час перед екраном, цифрові відволікання та цифровий розрив);
- використання різноманітних літературних текстів та жанрів, оскільки інклюзивність літературної освіти має вирішальне значення для розуміння різних поглядів, точок зору та досвіду.

Сучасні навчальні програми спрямовані на включення широкого спектру літературних текстів і жанрів, які представляють різні культури, ідентичності та історичні контексти. Ця інклюзивність сприяє більш повному розумінню людського досвіду та сприяє культурному вихованню учнів;

- культурну відповідність - визнання та включення культурного середовища студентів у літературну освіту має важливе значення для її ефективності. Методи навчання, що відповідають культурним особливостям, допомагають зробити матеріал більш зручним і привабливим для різних груп студентів, сприяючи більш інклюзивному та збагачувальному освітньому досвіду;

- міждисциплінарні підходи, інтеграція літературної освіти з іншими предметними галузями, такими як історія або суспільствознавство, може підвищити актуальність і взаємозв'язок змісту. Міждисциплінарні підходи заохочують студентів встановлювати зв'язки між різними областями знань, сприяючи цілісному розумінню світу;

- професійний розвиток вчителя. Ефективність літературної освіти тісно пов'язана з навичками та стратегіями, які використовують педагоги. Постійні можливості професійного розвитку для вчителів, зосереджені на інноваційних методах навчання, інтеграції технологій та культурній компетентності, сприяють створенню динамічного та ефективного навчального середовища;

- стратегії оцінювання - спосіб оцінювання літературної освіти відіграє значну роль у визначенні її ефективності. Окрім традиційних стандартизованих тестів, викладачі вивчають альтернативні методи оцінювання, такі як оцінювання на основі проєктів, портфоліо та результативні завдання, щоб краще охопити різноманітні навички та компетенції, розвинені завдяки літературній освіті;

- підтримка та залучення батьків до літературної освіти сприяє її успіху. Коли батьки активно залучають своїх дітей до читання, створюють сприятливе домашнє середовище для навчання грамотності та співпрацюють з вчителями, учні, швидше за все, розвиватимуть позитивне ставлення до читання та навчання;

- соціальне та емоційне навчання (SEL) - визнання соціальних та емоційних аспектів навчання стає все більш важливим у літературній освіті. Програми SEL, спрямовані на емоційне благополуччя, емпатію та навички міжособистісного спілкування студентів, можуть позитивно вплинути на їхню взаємодію з літературними текстами та покращити їхній загальний досвід навчання;

- враховуючи взаємопов'язаність світу, літературна освіта розширюється, охоплюючи глобальну перспективу. Знайомство з літературою різних культур і міжнародних авторів розширює кругозір студентів, виховує почуття глобального громадянства та заохочує цінувати різноманітність;

- можливість адаптації до індивідуальних потреб у навчанні - розпізнавання та пристосування до різних стилів навчання та здібностей має вирішальне значення. Ефективна літературна освіта передбачає диференційоване навчання, персоналізовані методи навчання та

включення адаптивних технологій для задоволення індивідуальних потреб і сильних сторін учнів (Яценко, 2021).

Сучасні методологічні підходи до дослідження ефективності шкільної літературної освіти за останні роки зазнали значного розвитку, відображаючи зростаюче усвідомлення складного характеру навчання та потреби в нюансних оцінках. Літературна освіта в школі відіграє вирішальну роль у формуванні пізнавального, емоційного та соціального розвитку учнів. Оскільки педагоги та дослідники прагнуть підвищити якість літературної освіти, вони звертаються до інноваційних методологій для оцінки її ефективності (Майданенко, & Кульбач, 2021).

Одним із провідних підходів у вивченні ефективності літературної освіти є використання кількісних методів дослідження. Дослідники використовують статистичний аналіз, щоб виміряти вплив конкретних літературних програм на розуміння учнями прочитаного, навички критичного мислення та загальну академічну успішність. Ці дослідження часто передбачають широкомасштабне оцінювання, стандартизовані тести та опитування для збору кількісних даних, що дозволяє ідентифікувати закономірності та кореляції між різними методами навчання та результатами навчання (Чайка, 2019).

Крім кількісних методів, в оцінюванні ефективності літературної освіти набули значення якісні дослідницькі підходи. Якісні дослідження вивчають життєвий досвід учнів, викладачів та вчителів, пропонуючи глибоке уявлення про динаміку навчального середовища. Дослідники проводять інтерв'ю, фокус-групи та спостереження, щоб відобразити багатогранний характер літературної освіти, досліджуючи такі чинники, як залучення учнів, взаємодія вчителя та учня та інтеграція різноманітних літературних жанрів (Пічкурченко, 2021).

Крім того, змішані методи досліджень з'явилися як цілісний спосіб дослідження ефективності літературної освіти. Поєднуючи як кількісні, так і якісні дані, дослідники можуть отримати більш повне розуміння складної взаємодії між методами навчання, залученням учнів і результатами навчання. Такий інтегрований підхід дозволяє здійснити тонкий аналіз, який виходить за межі обмежень окремих методів дослідження, надаючи більш цілісне уявлення про фактори, що впливають на ефективність літературної освіти в школах (Ситченко, 2020).

Розвиток технологій вплинув і на методичні підходи до вивчення літературної освіти. Цифрові інструменти та платформи все частіше використовуються для оцінки читацьких звичок учнів, відстеження їх прогресу та надання персоналізованого зворотного зв'язку. Освітні технології не лише пропонують нові шляхи для збору даних, але й підвищують доступність та інклюзивність літературної освіти, враховуючи різноманітні стилі та уподобання навчання (Майданенко, & Кульбач, 2021).

Ще одним критичним аспектом сучасних методичних підходів є врахування соціокультурного контексту літературної освіти. Зараз дослідники визнають важливість визнання культурного розмаїття, мовних варіацій і соціально-економічних факторів, які можуть впливати на ефективність літературного навчання. Методики з урахуванням культурних особливостей спрямовані на те, щоб літературна освіта була інклюзивною та актуальною для учнів із різним

походженням, сприяючи створенню більш справедливого навчального середовища (Нежива, & Паламар, 2020).

Крім того, лонгітюдні дослідження набули особливого значення в дослідженні довгострокового впливу літературної освіти на інтелектуальний та емоційний розвиток учнів. Спостерігаючи за учнями протягом тривалого періоду, дослідники можуть оцінити тривалий вплив різних методів навчання, програмних втручань і літературного впливу на навички грамотності, здатність критичного мислення та звички вчитися протягом усього життя.

Висновки

Отже, зазначимо, що ефективність шкільної літературної освіти в сучасну епоху є багатограним і динамічним поняттям. Це вимагає цілісного підходу, який враховує технологічний прогрес, культурне розмаїття, підготовленість учителів, стратегії оцінювання та прагнення виховувати любов до літератури та навичок критичного мислення. Оскільки освіта продовжує розвиватися, урахування цих факторів буде важливим для забезпечення того, щоб літературна освіта залишалася наріжним каменем всебічного та ефективного навчального досвіду для учнів.

Таким чином, необхідно зазначити, що дослідження ефективності шкільної літературної освіти розвивалося з утвердженням сучасних методичних підходів. Поєднання кількісних, якісних, змішаних методів дослідження, технологічної інтеграції, реагування на культуру та лонгітюдних досліджень відображає прагнення до розуміння багатогранної природи літературного навчання. Оскільки педагоги та дослідники продовжують удосконалювати ці методології, сфера літературної освіти може набути більш багатоаспектного та всебічного розуміння того, що сприяє ефективному навчанню для учнів у різноманітних навчальних закладах.

Література

Майданенко, С., & Кульбач, Л. (2021). Психолого-педагогічні умови ефективної організації методичної роботи в Новій українській школі. *Науково-педагогічні студії*, (5), 43-52.

Нежива, Л., & Паламар, С. (2020). Інноваційні технології в літературній освіті майбутніх учителів початкової школи. *Освітологічний дискурс*, 31(4), 129-142.

Пічкуренко, Н. М. (2021). Особливості застосування дидактичних ігор на уроках української мови та літературного читання. *Початкова освіта: історія, проблеми, перспективи*, 129-132.

Ситченко, А. (2020). Літературна освіта школярів у викликах компетентнісного навчання. *Освітологічний дискурс*, (2 (29)), 51-63.

Чайка, О.М. (2019). Комплексна методика розвитку творчої самостійності майбутніх учителів зарубіжної літератури в процесі їх методичної підготовки. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. *Педагогічні науки*, 3 (326), 272 – 285.

Яценко, Т. (2021). Підручник літератури як засіб розвитку самостійної читацької діяльності учнів у реаліях Нової української школи. *Проблеми сучасного підручника*, (27), 299-307

How to cite: Shkitov, A. (2023). Current trends in the development of steganography algorithms to ensure reliability and efficiency. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 230-234). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

Current trends in the development of steganography algorithms to ensure reliability and efficiency

Шкітов Андрій Анатолійович

*Студент, 2 курс, група KI-22-1а, спеціальність «Комп'ютерна інженерія»
Інститут комп'ютерних технологій Університету «Україна», м. Київ, Україна,
<https://orcid.org/0009-0005-4600-8467>*

Accepted: November 21, 2023 | **Published:** November 29, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: The author of the article investigates steganography as a phenomenal-digital method of hiding information in various data carriers in order to ensure confidentiality and prevent detection. It was highlighted that cyber modernity requires constant improvement of means of protecting confidential information and ensuring security. At the same time, one of the key areas of information security is steganography. A conceptual model of reliability and efficiency priority algorithms is defined. The growing threats of cyber security and the corresponding range of applications in the conditions of martial law are taken into account. The author planned and predicted the appropriate level of protection of confidential information.

Keywords: steganography, media files, cyber modernity, algorithms, reliability.

Вступ

Стеганографія - це вчення про приховане передавання інформації шляхом вбудовування секретних даних в інші незвичайні об'єкти або медіафайли, такі як текстові документи, зображення, аудіофайли чи відеофайли. Це відрізняється від криптографії, яка займається захистом інформації через шифрування. Основною метою стеганографії є таємне передавання інформації без виявлення її наявності. Дослідження стеганографії актуальне у зв'язку зі збільшенням кількості кіберзагроз та важливістю забезпечення конфіденційності даних.

Основні причини використання стеганографії включають:

1. Забезпечення конфіденційності: Стеганографія дозволяє приховувати наявність повідомлень або даних в інших об'єктах, зменшуючи ризик їхнього виявлення та доступу незаконних користувачів.
2. Передача конфіденційної інформації: Застосовується у випадках, коли важлива інформація повинна бути передана безпечно без привертання надмірної уваги.
3. Запобігання аналізу даних: Стеганографія допомагає завадити спостереженню або аналізу даних, таким чином, ускладнюючи виявлення секретних повідомлень.

Результати дослідження

Сучасні технології стеганографії розвиваються, і вони стають все більш складними і надійними. Вони використовують різні методи, включаючи LSB стеганографію, фреквенційну стеганографію та використання текстових форматів. Застосування стеганографії має свої переваги, такі як забезпечення конфіденційності та захист від аналізу даних (Мельник & Кондакова, 2020).

Втім, важливо зауважити, що використання стеганографії для зловживання або злочинних цілей може бути незаконним і порушувати приватність та безпеку. Також, розвиток алгоритмів стеганографії вимагає постійного оновлення та адаптації, оскільки методи виявлення стеганографії також постійно розвиваються. Тому необхідно систематично оновлювати свої знання про найновіші тенденції в галузі стеганографії з метою забезпечення ефективного та безпечного впровадження цієї технології в різноманітних сферах.

Сучасні тенденції розвитку алгоритмів стеганографії передбачають:

1. Збільшення обчислювальної складності. Розвиток алгоритмів стеганографії включає у себе зростання обчислювальної складності для ускладнення виявлення прихованої інформації.
2. Використання машинного навчання. Машинне навчання стало корисним інструментом для покращення якості та надійності стеганографічних методів, зокрема для генерації більш стійких прихованих повідомлень та унікальних ключів.
3. Використання адаптивних методів: Алгоритми стеганографії стають більш адаптивними до різних умов і типів зображень або медіафайлів.
4. Застосування у сферах безпеки. Стеганографія широко використовується для захисту конфіденційної інформації, такої як урядові документи або особисті дані, від несанкціонованого доступу.

5. Оцінка стійкості до атак. Дослідження та розробка методів для оцінювання стійкості стеганографічних систем до різних видів атак і аналізу стають актуальними завданнями.

Зазначу, що розвиток технологій і методів стеганографії може змінюватися з часом, і для актуальної інформації варто постійно знаходити нові джерела та дослідження в цій галузі. Саме тому пропоную розглянути сучасні алгоритми стеганографії на прикладах.

1. LSB (Least Significant Bit) стеганографія. Цей метод використовує найменш значущі біти (LSB) покриття (зображення або звук) для приховування бітів іншого файлу. Мінімальні зміни в оригінальному покритті допомагають підтримувати прихованість. Алгоритми, які використовують LSB стеганографію, можуть зашифровувати приховані дані для підвищення безпеки (Стасюк та ін., 2021).

2. Фреквенційна стеганографія. Цей метод використовує зміни в частотному спектрі аудіо або зображень для приховування даних. Він може використовувати методи, такі як зміна амплітуди чи фази сигналу. Фреквенційна стеганографія може бути більш стійкою до розширення та компресії, порівняно з LSB методами.

3. Використання текстового формату. Сучасні алгоритми стеганографії можуть використовувати текстові документи, такі як HTML-сторінки або PDF-файли, для приховування інформації. Вони можуть використовувати різні методи, такі як зміна розмірів шрифту, розташування тексту або вставка невидимих символів для кодування даних.

4. Використання різноманітних носіїв. Сучасні алгоритми стеганографії можуть працювати з різними типами носіїв, включаючи зображення, аудіо, відео, текст і навіть мережевий трафік. Вони можуть використовувати комбінації цих носіїв для приховування даних.

5. Використання криптографії: Деякі сучасні алгоритми стеганографії комбінують стеганографію з методами шифрування, що робить важчим виявлення інформації та забезпечує додатковий рівень безпеки.

6. Методи множинного приховування: Ці алгоритми використовують багато різних методів приховування для покращення стійкості та надійності стеганографії. Наприклад, один алгоритм може використовувати LSB стеганографію, фреквенційну стеганографію та текстовий формат одночасно (Кошкіна, 2021).

Ці сучасні алгоритми стеганографії розвиваються, щоб залишатися кроком перед методами виявлення стеганографії. При цьому важливо пам'ятати, що використання стеганографії для незаконних цілей, таких як шпигунство або кримінальна діяльність, може бути незаконним і порушувати приватність та безпеку. Виходячи із останнього важливо зазначити, що розвиток алгоритмів стеганографії тягне за собою не тільки позитивні моменти у вигляді захисту інформації та збереження конфіденційної інформації, але і погіршення ситуації із кібератаками на державні установи та інші установи.

Нещодавно ми спостерігали за використанням стеганографії у таких шкідливих програмах і засобах кібершпигунства: Microcin (також відомий як six little monkeys); NetTraveler; Zberp.; Enfal

(його новий завантажувач називається Zero.T);Shamoon.;KinS.;ZeusVM.;Triton (Fibbit) (Li et.al., 2013).

Чому автори шкідливого програмного забезпечення все активніше використовують стеганографію у своїх розробках? Ми бачимо три основні причини:

1. Це дозволяє їм приховати сам факт завантаження або вивантаження даних, а не лише самі дані.

2. Допомогає обійти системи глибокого пакетного інспекцій (DPI), що є актуальним у корпоративних мережах.

3. Використання стеганографії може допомогти обійти перевірку в AntiAPT-продуктах, оскільки останні не можуть обробляти всі графічні файли (їх занадто багато в корпоративних мережах, а алгоритми аналізу є дорогими).

Висновки

У тезах була розглянута гіпотеза про ефективність та важливість використання стеганографії для забезпечення безпеки та конфіденційності інформації в сучасному цифровому світі. Дослідження показало, що стеганографія є потужним інструментом для приховування інформації у різних типах носіїв, від текстових документів до аудіо- та відеофайлів.

Ключові аргументи, представлені в основній частині тез, вказують на наступне:

1. Різноманітність методів: розгляд різноманітних методів стеганографії, таких як LSB стеганографія, фреквенційна стеганографія та використання текстового формату, підкреслив їхню універсальність та адаптивність.

2. Застосування в різних галузях: вивчення застосування стеганографії в різних галузях, таких як безпека зв'язку, захист конфіденційної інформації та попередження аналізу даних.

4. Забезпечення безпеки та конфіденційності: подання прикладів використання стеганографії для забезпечення безпеки та конфіденційності в реальних сценаріях, зокрема, у випадку передачі інформації журналістами.

5. Технічні інновації: проведення порівняльного аналізу методів стеганографії з використанням математичних параметрів, що сприяє розумінню їхньої технічної ефективності.

Усі ці аспекти підтверджують важливість та реальні переваги використання стеганографії в сучасному інформаційному суспільстві, підтверджуючи гіпотезу про її високий потенціал у забезпеченні безпеки та захисту конфіденційності даних.

Література

Кошкіна, Н. В. (2021). Методи стеганоаналізу з навчанням та класифікацією за характеристичними векторами. *Питання оптимізації обчислень-XL*” (с.153–154). Київ: Ін-т кібернетики ім. В. М. Глушкова НАН України.

Мельник, С. В., & Кондакова, С. В. (2020). Світові тенденції розвитку цифрової стеганографії в контексті завдань забезпечення інформаційної безпеки держави. *Актуальні проблеми управління інформаційною безпекою держави* (с. 134–138). Київ: Наук.-вид. відділ НА СБ України.

Стасюк, О. І., Гнатюк, С. О., Довгич, Н. І., & Літош, М. С. (2021). Сучасні стеганографічні методи захисту інформації. *Захист інформації*, 1(50), 56–63.

Li, F., Zhang, X., Chen, B., & Feng, G. (2013). JPEG steganalysis with high-dimensional features and bayesian ensemble classifier. *IEEE signal processing letters*, 20(3), 233–236.

How to cite: Hryhoriv, O., & Marusiak, V. (2023). Managing cross-border projects in the face of global crises. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 235-239). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

Managing cross-border projects in the face of global crises

Olha Hryhoriv¹, Viktoriia Marusiak²

¹PhD in Economics, Chief Accountant, Associate Professor of the Department of Finance Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk, Ukraine, olha.hryhoriv@pnu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0001-8945-6124>

² Master, Leading Accountant, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk, Ukraine, viktoriia.marusiak.18@pnu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0001-5190-4884>

Accepted: November 23, 2023 | **Published:** November 29, 2023 | **Language:** English

Abstract: The article examines the impact of the global economic crises on Ukraine and the participation of universities in cross-border projects. Using the experience of Precarpathian National University (PNU), the financial mechanism for managing cross-border initiatives in the context of global instability is analysed. It is shown that PNU maintains flexibility and resilience, successfully implementing projects even with reduced funding due to the impact of the current russian aggression against Ukraine. Emphasis is placed on effective risk management in the context of changing legal regulations and the importance of stability for the successful implementation of cross-border initiatives in a global environment.

Keywords: crises, risks, financial mechanism, regulatory support, international cooperation.

Introduction

In the past decades, global, regional, and domestic crises have affected Ukraine's economy. During the previous global crisis, effective presidential policies allowed the country to avoid serious consequences for the economy (Zakharchenko, 2022). Domestic crises caused by revolutionary events acted as a catalyst for adapting to economic fluctuations and opened new opportunities for entrepreneurs and institutions.

During the 2020-2022 crisis, Ukraine faced serious challenges, such as economic stagnation in 2020 and the destruction of infrastructure during the war in 2022, which caused a visible decrease in economic activity. These developments have forced communities and entrepreneurs to implement crisis management as a key tool for adapting to unstable conditions. Some regulatory restrictions in times of crisis have slowed down the financing and implementation of cross-border projects.

Research Results

The theoretical aspects of cross-border project management have been studied by a number of scholars, and we suggest considering some of them.

The researchers Trokhanovskiy & Vasyliuk (2023) focus on the importance of grants as an additional financial source and the impact on the country's development. Higher education institutions can receive grants from various sources, including international aid and cross-border projects (Zadoia, 2020).

Oldak (2021) believes that the discussion on cross-border cooperation should be expanded, given that almost every region of Ukraine interacts with the adjacent territories of neighbouring countries. It is important to note that some regions are still under temporary occupation, so it is impossible to generalise this aspect for all and talk about implementation.

Korneliuk and Matiushok (2021) in their work explore the issue of cross-border cooperation, its provision with financial support, defined as a key mechanism for the development of regional strategies and projects. Funding from the European Union is based on the principles of partnership and equality, with an emphasis on cross-border nature and consideration of environmental sustainability, human rights and democracy. This approach contributes to the successful implementation of projects by promoting effective partnerships, improving the quality of life and creating a favourable environment for the joint development of different regions.

Despite the challenges posed by constant fluctuations in all spheres of public life and the instability of the regulatory framework, Ukraine continues to participate in international projects and develop. In this context, exploring ways to optimise financial mechanisms for managing international donor funding, especially in cross-border projects during times of crisis, is gaining new relevance. The growing interdependence of countries and regions underscores the importance of analysing the effectiveness and improving financial strategies for managing international cross-border projects and regulatory support.

In the context of global economic crises, it is important to consider the management of the financial mechanism of cross-border projects as a complex and necessary area of activity. The growing interdependence of countries increases the vulnerability of the global economy, and global crises, especially the economic ones, lead to political and social challenges.

Economic crises are complex phenomena that arise as a result of the interaction of various factors and can take different forms, affecting all areas of social activity. Understanding the nature and dynamics of

global economic crises is important for developing strategies to manage and minimise their consequences.

Social and economic crises tend to recur regularly and can have a global impact. The pendulum system hypothesis indicates that regional crises can act as catalysts for the development of global crises through developed information systems (Melnyk & Pryveda, 2020). In the context of cross-border projects, the main goal of managing the financial mechanism is to achieve efficient use of resources, ensure sustainability and fulfil project objectives. This requires a comprehensive approach, considering the different aspects and uniqueness of each project. Given that during the regional crisis caused by the war, when state funds are primarily directed to the country's defence capability, maintaining and improving the level of international cooperation for the implementation of cross-border projects in the context of regulatory normalisation will help to avoid complications in the development of Euroregional cooperation in Ukraine due to problems with the adaptation of national legislation to European standards. Legislative harmonisation is becoming key to creating a favourable environment and increasing Ukraine's attractiveness to European partners (Verkhovna Rada Ukraine, 2018; Cabinet of Ministers of Ukraine, 2023). Effective management of the financial mechanism of cross-border projects requires an integrated, innovative and flexible approach that takes into account global economic crises and ensures the sustainability and effectiveness of projects in a changing global economic environment.

The use of various international resources opens up wide opportunities for Ukrainian institutions to implement cross-border projects. It is important to keep in mind that this process is associated with compliance with the legal framework and grantor requirements, which determines an effective control system (Pavlikha & Kytsiuk, 2014). Participation in grant programmes requires a thorough understanding of the requirements and specifics of each programme, as well as prompt updates of information for successful project submission. For universities participating in cross-border projects, it is important to comply with the legal framework, ensure effective financial control, team coordination, and communication with other university departments.

Each of the administrative departments of the university plays a key role in the implementation of the cross-border project:

- facilitating interaction with grantors, ensuring proper documentation, controlling legal aspects;
- dealing with competitive selection and personnel management;
- assisting in planning and financial management, conducting calculations and accounting;
- carrying out procurement processes;
- disseminating information about the project through visuals and broadcasting information through media and social networks.

In general, for the successful implementation of cross-border projects and enhancing the university's reputation as a reliable international partner, it is necessary to take into account the requirements of grantors, comply with financial performance standards, and demonstrate flexibility in responding to changes during the project.

Located at the crossroads of important economic corridors and European cultures, Precarpathian National University (PNU) is actively developing cross-border projects that enhance its academic status and contribute to regional development. Funding for such initiatives is identified as a key factor for success and sustainability. It is noted that in the period from 2020 to 2022, PNU successfully attracted international grants, demonstrating a high interest in cross-border cooperation. Although funding decreased in 2022 due to the completion of some projects and the impact of the war, the university

continues to be actively involved in cross-border initiatives, maintaining its sustainability and effectiveness.

Despite the difficulties, PNU continues to demonstrate flexibility and success in implementing cross-border projects, which opens up prospects for further development and cooperation with international partners (Tsependy & Kropelnytskoi, 2021).

Conclusions

Managing the financial mechanisms of cross-border projects in the global crisis requires a comprehensive approach and strategic planning, but an in-depth analysis of indicators shows the sustainability and effectiveness of PNU projects, even with a decrease in funding in 2022. The key factors for the successful implementation of cross-border projects in times of crisis are effective risk management, communication, and consideration of legal and regulatory aspects. The stability of the university's internal structure and partnership in the context of ongoing war are necessary prerequisites for attracting additional funding in the form of cross-border projects. In turn, to manage risks, it is necessary to regulate the regulatory framework for the implementation of cross-border projects at the country level to improve and simplify cooperation with the European Union and other countries, which will help achieve the strategic goals of the university and Ukraine as a whole.

References

Cabinet of Ministers of Ukraine (2023). Postanova № 590 Pro zatverdzhennia Poriadku vykonannia povnovazhen Derzhavnoi kaznacheiskoi sluzhboi v osoblyvomu rezhymi v umovakh voiennoho stanu [Resolution No. 590 On Approval of the Procedure for Exercising Powers by the State Treasury Service in a Special Regime under Martial Law]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/590-2021-n#Text> [in Ukrainian]

Korneliuk, O., & Matiushok, V. (2021). Transkordonni prohramy ta proekty v Ukraini [Cross-border programmes and projects in Ukraine]. *Mizhnarodni vidnosyny, suspilni komunikatsii ta rehionalni studii-International relations, public communications and regional studies*, 2(10), 199–212. <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2021-02-199-212> [in Ukrainian]

Melnyk, O. H., & Pryveda, R. B. (2020). Formy transkordonnoho spivrobotnytstva v Ukraini: stan ta perspektyvy rozvytku [Forms of cross-border cooperation in Ukraine: state and prospects of development]. *Pidpriemnytstvo ta innovatsii - Entrepreneurship and innovation*, (12), 30–36. <https://doi.org/10.37320/2415-3583/12.5> [in Ukrainian]

Oldak, L. Ya. (2021). Transkordonne spivrobotnytstvo–vazhlyvyi chynnyk pryskorennia intehratsiinykh protsesiv [Cross-border cooperation is an important factor in accelerating integration processes] <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/10328/1/177-180.pdf> [in Ukrainian]

Pavlikha, N. V. & Kytsiuk, I. V. (2014). Upravlinnia proektamy yak instrument aktyvizatsii transkordonnoho spivrobotnytstva [Project management as a tool for enhancing cross-border cooperation]. *Sots.-ek.problemy suchas.periodu Ukrainy- Socio-economic problems of the modern period of Ukraine*, (3(107)), 188–199. [in Ukrainian]

Trokhanytskyi, V., & Vasyliuk, M. (2023). Osoblyvosti obliku hrantovoi diialnosti zakladiv vyshchoi osvity» [Features of accounting of grant activity of higher education institutions"]. «*Stalyi rozvytok ahrarynoyi sfery: inzhenerno-ekonomichne zabezpechennia*»- "Sustainable development of the agrarian sector: engineering and economic support": materials of the VII International Scientific and Practical Conference. (pp. 82-84). Zaporizhzhia: FO-P Odnorog T.V. [in Ukrainian]

Tsependy, I. Ye., & Kropelnytskoi, S. O. (ed.). (2021). *Kerivnytstvo z upravlinnia proektamy rozvytku : interaktyvnyi navchalnyi posibnyk* [A guide to managing development projects : An interactive tutorial]. Ivano-Frankivsk : Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. https://agentyzmin.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/04/PM_AgentyZminPNU_Book-1-%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%81%D0%BD%D1%83%D1%82%D0%BE.pdf [in Ukrainian]

Verkhovna Rada Ukraina (2018). *Pro transkordonne spivrobotnytstvo: Zakon Ukrainy vid 24.06.2004 № 1861-IV* [On cross-border cooperation: Law of Ukraine of 24.06.2004 No. 1861-IV]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-15#Text>

Zadoia, O. (2020). Sotsialno-ekonomichna model yak chynnyk podolannia nehatyvnykh naslidkiv ekonomichnoi kryzy [The socio-economic model as a factor in overcoming the negative effects of the economic crisis]. *Yevrointehratsiinyi vybir Ukrainy ta problemy makroekonomiky- European integration choice of Ukraine and problems of macroeconomics: XXVIII International Scientific and Practical Conference of Young Scientists and Students: abstracts, 71-74*. https://duan.edu.ua/images/News/UA/Departments/International_economics/Thesis_int_econ.pdf [in Ukrainian]

Zakharchenko, V.I. (2022). *Klasteryzatsiia transkordonnoho spivrobotnytstva v konteksti yevrointehratsii Ukrainy* [Clustering of cross-border cooperation in the context of Ukraine's European integration]. Odesa: National University of Odesa Polytechnic. https://economics.net.ua/wp-content/uploads/2022/09/Zakharchenko_zvit_klasteryzatsiya.pdf [in Ukrainian]

How to cite: Chui, O.(2023). Botanical research and monitoring of rare plant species in Ukraine: methods and results. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 240-245). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

**Botanical research and monitoring of rare plant species in Ukraine:
methods and results**

**Ботанічні дослідження та моніторинг рідкісних видів рослин в Україні:
методи та результати**

Чуй Ольга Василівна

кандидат біологічних наук, викладач, Івано-Франківський фаховий коледж ЛНУП, м. Івано-Франківськ, Україна, 4ujolja@gmail.com, 0009-0000-8502-0032

Accepted: November 24, 2023 | **Published:** December 4, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstracts: The article deals with botanical research and monitoring of rare plant species in Ukraine. Analyzes the main issues related to the study and preservation of rare plant species, the main recommendations for ensuring the preservation of plant species that need protection. Critically evaluates the criteria for the preparation of Red Books and the inclusion of plants in the Red Lists at different conservation levels. Criteria for assessing the condition of individuals and populations of rare plant species are presented, taking into account the need to use non-destructive morphometric methods in their analysis. The main categories of populations of rare species are distinguished according to the degree of their stability. Sources of risk for plant species in need of protection are considered, and general conclusions about the mechanisms of biodiversity loss and the disappearance of rare species are summarized.

Keywords: botanical research, monitoring, rare plant species, botany, research methods and results.

Вступ

Зменшення біорізноманіття Землі, особливо рослинного, є важливою науковою проблемою сьогодення. Найважливішим фактором, пов'язаним зі зникненням видів, є руйнування та деградація навколишнього середовища, в тому числі під впливом забруднюючих речовин. Іншою важливою загрозою є поширення інвазивних видів, які експерти визначають як рушійну силу деградації довкілля, оскільки неаборигенні інвазивні рослини замінюють місцеві види. На додаток до вищезазначених загроз, в останні роки було чітко визнано, що зміна клімату в бік більш сухого і теплого клімату є фактором ризику для рослинності, особливо в посушливих регіонах.

Зміна клімату може перевищити адаптаційні можливості рослин, і в результаті, наприклад, у Західній та Центральній Європі, місцеві лісові породи дерев, за прогнозами, будуть витіснені південними, посухостійкими видами. Багаторічні дослідження деревних рослин на сході США показують, що більше половини цих видів мають тенденцію до звуження ареалу поширення в умовах змін температури і кількості опадів за останні 20 років. Виключення рідкісних видів з рослинних екосистем загрожує зникненням цілих спільнот.

Процес глобального скорочення біорізноманіття та збільшення кількості видів, що перебувають під загрозою зникнення, зумовили необхідність детального вивчення механізмів стабільності популяцій та розробки методів прогнозування ризику вимирання. Для прогнозування стану популяцій рідкісних видів рослин в умовах зміни абіотичних факторів були запропоновані демографічні моделі. Оскільки дослідження конкуренції між рідкісними та звичайними видами показали, що будь-який вид може стати рідкісним, нині загально визнано, що ефективність природоохоронних та відновлювальних заходів має визначатися з урахуванням екологічних потреб кожного виду.

Оцінка стану, життєздатності, стійкості та тенденцій трансформації популяцій рослин в Україні базується на методі аналізу ембріонального складу популяцій. Відповідно до цього підходу, необхідними є наступні параметри.

Згідно з цим підходом, параметри, необхідні для визначення стану досліджуваної популяції, абсолютно не залежать від динаміки чисельності і зводяться лише до визначення способу існування популяції в межах угруповання. Вважалося, що популяції можуть існувати як інвазійні, нормальні або регресивні форми протягом десятиліть, залежно від життєвої історії рослини і періоду, коли особини перебували в певному онтогенетичному стані. На відміну від традиційних методів, концепція оцінки життєвого шляху популяції базується на врахуванні частки особин на різних життєвих стадіях у досліджуваній популяції. Такий підхід дозволяє визначити життєздатність популяції за характером варіації ключових параметрів популяції на основі короткострокових і довгострокових спостережень, а не за її станом на момент спостереження.

Використовуючи різні математичні моделі, дослідники намагалися визначити певну порогову кількість особин, за межами якої популяція має найбільші шанси вижити після 100 років. Оцінки мінімальної життєздатності популяції ґрунтувалися виключно на її чисельності. Застосування

спрощеної генетичної моделі привело до ідеї, що зазвичай існує поріг життєздатності популяції від 50 до 500 особин.

Це визнано "ефективним розміром" популяції. Однак накопичені дані свідчать про те, що деякі популяції можуть виживати протягом дуже тривалих періодів часу навіть при низькій щільності населення. Таким чином, для прогнозування стійкості популяції недостатньо враховувати лише один параметр (чисельність). Більше того, навіть якщо чисельність популяції досягає певного необхідного рівня, неможливо гарантувати безпеку виживання популяції.

Очевидна невдача в оцінці стійкості популяцій рідкісних видів рослин призвела до трансформації методології мінімально життєздатної популяції в методологію аналізу життєздатності популяцій. В останні роки важливість досліджень, які одночасно оцінюють як онтогенез, так і життєздатність популяцій, значно підвищила достовірність оцінок стану популяцій та прогнозів їхньої динаміки. Метою нашого дослідження є визначення стану популяцій та можливих тенденцій змін рідкісних видів рослин на основі повного популяційного аналізу, що включає оцінку онтогенетичної та біоструктурної структури популяції за показниками розміру ареалу, чисельності особин у популяції, щільності популяції та динаміки популяції.

Результати дослідження

Багато дослідників вивчали ботанічні дослідження та моніторинг рідкісних видів рослин в Україні. Зокрема, Akimov et al. (2019) визначили питання для підвищення ефективності Червоної книги України у збереженні видів, що охороняються. Danylyk et al. (2022) провели критичний аналіз рідкісних видів судинних рослин на північному заході України. Узагальнено результати та складено список регіонально рідкісних видів судинних рослин Волинської області. Dovgorola & Boyko (2022) уточнює поняття «компетентність» і «дослідницька компетентність». Запропоновано власне тлумачення дефініції «дослідницька компетентність студентів-біологів». Вона проявляється у знаннях, уміннях і навичках, які можуть бути використані для розв'язання біологічних проблем, мотиваційно-особистісних якостях, ціннісній орієнтації та позитивному дослідницькому ставленні, сформованих у процесі навчання у шкільних курсах «Біологія» та «Біологія і екологія». Rak et al. (2022) доводять необхідність створення природоохоронних територій в існуючих національних природних парках. Дослідження з моніторингу флористичного різноманіття та деградованих ландшафтів у південній прикордонній зоні національного природного парку «Нижньоворсклянський» показали, що існує загроза засолення, зменшення флористичного різноманіття та деградації ґрунтів у південній прикордонній зоні у разі посилення антропогенного тиску або продовження сільськогосподарської діяльності. У статті висвітлюється особистість професора Тадеуша Вільчинського та його внесок у створення Ботанічного саду і розвиток Львівського державного медичного університету імені Данила Галицького загалом. Також обговорюються сучасні виклики, які стоять перед Ботанічним садом Kharachko & Skolskyi (2017). Klymenko et al. (2017) виявили показниками, що детально описують популяції рідкісних видів, були визначені щільність популяції, індекс регенерації, індекс генеративності та життєздатність

популяції. Найвищі кореляційні зв'язки виявлено між показниками, що відображають ембріологічну структуру популяції. Найнижчі статистично значущі кореляції з іншими параметрами популяції мають кількість особин у популяції, щільність популяції та коефіцієнт життєздатності популяції, що свідчить про їхню автономність. Для довгострокового моніторингу популяцій рідкісних видів рослин рекомендується враховувати річну динаміку чисельності та щільності популяцій, значення індексу продуктивності популяції як інтегрального показника онтогенетичної структури популяції та зміни життєздатності популяції. Представлено результати багаторічного інтродукційного дослідження колекцій рідкісних рослин Кременецького ботанічного саду та регіональних колекцій рідкісних рослин Chubata (2018). Shparenko (2018) наведено історичні результати досліджень рідкісних видів рослин у басейні річки Волинь. Також наведено дані соціологічних досліджень, проведених представниками різних наукових шкіл, що працюють у регіоні.

Згідно з вимогами, вся рідкісна і зникаюча рослинність в межах підприємства повинна бути ідентифікована і взята під охорону. Місця розташування виявлених рідкісних видів рослин повинні бути позначені на картах і взяті під охорону Chubata (2018). Наявність на території підприємства рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів та рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, необхідно враховувати під час планування та здійснення лісогосподарських і природоохоронних заходів. При складанні технічних карт лісогосподарської діяльності місця перебування рідкісних видів і рослинних угруповань повинні бути включені в технічну схему, щоб гарантувати, що природний режим їх існування не буде порушений під час проведення заходів. Працівники лісового господарства та лісової охорони повинні щорічно проходити навчання з виявлення рідкісних і зникаючих видів, а процедури повинні бути задокументовані. Працівники лісової охорони повинні постійно проводити дослідження з виявлення рідкісних і зникаючих видів рослин та здійснювати їх щорічний моніторинг. Збереження біорізноманіття включає систему правових, організаційних, економічних, матеріально-технічних, освітніх та інших заходів, спрямованих на охорону, відтворення і використання рослинного і тваринного світу. Пріоритети збереження задекларовані в Червоній книзі - головному національному документі України. Також затверджено перелік рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин і грибів, які підлягають охороні у Львівській області. Охорона занесених видів рослин і грибів забезпечується на державному рівні такими заходами: 1) створення спеціального правового статусу, що забороняє або обмежує їх використання. 2) врахування охоронних вимог при розробці місцевих нормативно-правових актів. 3) систематичні дослідження для виявлення оселищ та постійний моніторинг популяцій. 4) пріоритетність створення системи територій та об'єктів природно-заповідного фонду та спеціальної охорони. 5) відтворення в особливих умовах. 6) врахування вимог особливої охорони при розміщенні продуктивних сил, здійсненні господарської діяльності, вирішенні питань землевідведення, підготовці проектів і проектно-планувальної документації та проведенні екологічної експертизи (Shparenko, I. E. 2018). При цьому, забороняється: 1) здійснення господарської діяльності, яка

може завдати шкоди природоохоронним територіям або порушити екологічний баланс. 2) проведення лісогосподарської діяльності без погодження з Міністерством екології та природних ресурсів для об'єктів ПЗФ загальнодержавного значення та Львівським міським управлінням екології та природних ресурсів для об'єктів ПЗФ місцевого значення. 3) засмічення або забруднення території. 4) в'їзд транспортних засобів будь-якого виду, крім службових транспортних засобів лісової, природоохоронної, інспекційної служб та пожежної техніки. 5) відвідування лісових заказників туристами або населенням без дозволу землекористувача. 6) випасання та випасання тварин на території ПЗФ. 7) заготівля сіна, лікарських рослин, квітів, насіння та плодів. 8) збирання рідкісних і зникаючих видів рослин, занесених до Червоної книги України 9) геологічні дослідження, порушення ґрунтового покриву. 10) будівництво споруд, які можуть змінити ландшафт і завдати шкоди природоохоронній території Dovgorola & Boyko (2022).

Висновки

Загалом, збереження рідкісних видів рослин є комплексним завданням, оскільки воно є частиною проблеми збереження біорізноманіття в глобальній біосфері. Важливим питанням є перехід від збереження видів рослин до збереження конкретних рослинних популяцій. Ефективність такого збереження наявність наукової інформації про стан та динаміку популяцій рідкісних рослин у регіоні. Червона книга України є основним інструментом захисту рідкісних і зникаючих видів флори і фауни. Загалом, Червона книга має адекватну нормативно-правову базу для виконання свого мандату. Однак існує потреба у підвищенні ефективності Червоної книги та покращенні статусу видів, що охороняються. Це стосується різних аспектів функцій Червоної книги - від моніторингу популяцій червонокнижних видів до посилення координації досліджень рідкісних видів та збереження рідкісних видів.

Функція Червоної книги має багато аспектів, починаючи від посилення координації досліджень рідкісних видів до заходів проти браконьєрства, цілеспрямованого управління природоохоронними територіями, розробки та впровадження національних планів дій зі збереження конкретних видів та вдосконалення галузевої політики і практики в конкретних секторах економіки.

Література

Akimov, I. A., & Kostyushin, V. A., Korneev, V. O. (2019). Red Book of Ukraine: state and directions of development. *Bulletin of the National Academy of Sciences of Ukraine*, 7, 45-55. <https://doi.org/10.15407/visn2019.07.045>

Danylyk, I., & Kuzyarin, O., Danylyk, R., Sosnovska, S. (2022). Regionally rare species of vascular plants of Volyn region (Ukraine). *Notes in Current Biology*, 1 (1), 8-16. <https://doi.org/10.29038/2617-4723-2022-1-1-2>

Danylyk, I., & Sosnovska, S., Kuzyarin, O., Kuzmishyna, I., Kotsun, L. (2018). Monitoring of Rare Vascular Plant Populations in Cheremskyi Nature Reserve (Volyn Region, Ukraine). *Lesia Ukrainka Eastern European National University Scientific Bulletin* 8 (381), 40-48. <http://journalbio.vnu.edu.ua/index.php/bio/article/download/360/276>

Dovgopola, L. I., & Boyko, Y. V. (2022). Monitoring of populations of rare plants as a means of forming research competence in students in the assessment of biology. *Pedagogy of creative personality formation in higher and secondary schools*, 82, 108-113. <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2022.82.18>

Rak, O. O., & Derevska, K. I., Myrizhuk, E. O. (2022). Floristic diversity and scientific monitoring of the landscapes of the lower Sula (prigoan areas of the NPP "Nizhnyo-Sulskyi") Scientific notes of the NaUKMA. *Biology and Ecology*, 5, 56-63. <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0fc4a946-e935-406c-90bb-60d5bfe8ad8e/content>

Kharachko, T. I., & Skolskyi, I. M. (2017). Historical excursion and current realities of the botanical garden of the Lviv National Medical University named after Danylo Halytskyi. *Scientific bulletin of NLTU of Ukraine*, 3, 199-202. <https://doi.org/10.15421/40270345>

Klymenko, G., & Kovalenko, I., Lykholiar, Yu., Khromykh, N., Didur, O., Alekseeva, A. (2017). The integral assessment of the rare plant populations. *Ukrainian Journal of Ecology*, 7(2), 201-209. <http://surl.li/nnfqy>

Korotchenko, I. A. (2019). Analysis of approaches to the formation of lists of regionally rare plant species in Ukraine. *Yuriy Kondratyuk Poltava Polytechnic National University*, 147-150. https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PolNTU/6909/1/12%20мнпк_147-150_Смоляр.pdf

Chubata, T. V. (2018). Preservation and introduction of rare species in the Kremenets botanical garden. *Scientific bulletin of NLTU of Ukraine*, 2, 68-71. <https://doi.org/10.15421/40280212>

Shparenko, I. E. (2018). The history of the study of rare plant species in the territory of the Vorskli River basin. *Biology and Ecology*, 1, 54-65. <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/10284/1/6.pdf>

How to cite: Firmansyah, H., & Said, L. R. (2023). Harvesting Success: How Farmers' Group Members Cultivate Business Prosperity through Social Media Insights. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 246-250). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

HARVESTING SUCCESS: HOW FARMERS' GROUP MEMBERS CULTIVATE BUSINESS PROSPERITY THROUGH SOCIAL MEDIA INSIGHTS

Hairi Firmansyah¹, Laila Refiana Said²

¹*Doctoral Program of Development Studies, Lambung Mangkurat University, Banjarmasin, Indonesia, firmansyahhairi@gmail.com*

²*Lecturer Program of Development Studies, Lambung Mangkurat University, Banjarmasin, Indonesia*

Accepted: November 25, 2023 | **Published:** December 4, 2023 | **Language:** English

Abstract: This research aims to analyze Farmer Group members' use of social media as a source of information in farming activities in Banjarbaru City, South Kalimantan Province, Indonesia. The analysis used was descriptive. The number of respondents was 60 members of the Farmer Group. The results obtained from this research indicate the use of social media by members of farmer groups as a source of information in farming activities in Banjarbaru City every planting season (business period) consisting of (1) As a source of obtaining technical information on commodity cultivation (45%) (2) As a source of obtaining information on integrated pest and disease control (32%), (3) As a source of obtaining information on harvest and post-harvest (8%) and (4) As a source of information on marketing agricultural products (16%).

Keywords: farmer groups, information, social media.

Introduction

Today's developments in science and technology have produced many communication media that can be used to share information quickly. The many alternative communication media available require consideration and planning in selecting/determining and using appropriate communication media to help disseminate information. Using appropriate communication media will make it easier for the information to reach the target (user) effectively and efficiently. According to Hootsuite's latest report in July 2019, more than 3.5 billion people have joined social media. Of the world's total population of 7.697 billion, 46%, or almost half of the world's total human population, are active social media users. The growth of social media users globally in a year reaches more than a quarter billion (Pertiwi 2019, Riyanto 2019). The results of Hootsuite's research also explain that social media users in Indonesia have reached 150 million or around 56% of the total population.

The uses and gratifications theory approach has been widely used to research media use by audiences. According to Ruggiero (2000), the Uses and Gratifications approach uses new mass media such as newspapers, radio, television, and the Internet. In the internet environment, users are seen as more actively participating in using new media compared to traditional media. It is in line with the Uses and Gratifications approach, which states that media selection can satisfy audiences in meeting their needs, and audiences can understand various reasons for using media.

Researchers use the Uses and Gratifications approach to explain the choice and use of new media, such as the Internet, and its applications by audiences. Currently, the Uses and Gratifications approach is increasingly widespread and has been used to research the use of mobile phones, social media, social networking sites, the use of microblogging, the use of instant messaging, the use of online games, the use of animated news, and the use of entertainment media. In line with this, Amin et al. (2013) stated that the focus of Information and Communication Technology (ICT) applications in the agricultural sector is to meet farmers' needs for information (Suratini et al., 2021). However, the development of information technology, especially social media, has not been able to be utilized optimally by farmers in Banjarbaru City, South Kalimantan Province, Indonesia, to increase farming productivity significantly.

Based on the background, it is necessary to carry out exploratory research to analyze the use of social media by members of farmer groups as a source of information in farming activities.

Research Results

The research was conducted in five sub-districts in Banjarbaru City: Liang Anggang District, North Banjarbaru District, South Banjarbaru District, Landasan Ulin District, and Cempaka District. It still exists in urban areas even though Banjarbaru City continues to develop actively. Research activities will be carried out for three months, from July to September 2023.

The research was conducted in five sub-districts in Banjarbaru City: Liang Anggang District, North Banjarbaru District, South Banjarbaru District, Landasan Ulin District, and Cempaka District. It still exists in urban areas even though Banjarbaru City continues to develop actively. The research was carried out for three months, from July to September 2023.

Qualitative data processing is done through data reduction, namely sorting, focusing attention, and simplifying the data to answer research objectives. The data obtained through the questionnaire was processed using Microsoft Excel and then described..

There is an illustration of the use of social media by Farmer Group members as a source of information in farming activities in Banjarbaru City, which is presented in Table 1:

Table 1. Use of social media by Farmer Group members as a source of information in farming activities in Banjarbaru City in 2023

	Benefits of social media as a source of information	Number of uses (people)	Percentage (%)
1	Commodity cultivation techniques	27	45
2	Integrated pest and disease management	19	32
3	Harvest and post-harvest	5	8
4	Marketing	9	15
Total		60	100

Based on the data in Table 1, social media has become an essential tool for farmer members of farmer groups. As many as 44% of them actively use platforms such as Facebook, Instagram, YouTube, and WhatsApp to search for information about technical methods for cultivating agricultural commodities. Farmers can easily share experiences, tips, and the latest information regarding effective cultivation techniques through social media. It allows for faster and broader communication between members of farming groups, enriching their knowledge in increasing agricultural yields. The existence of special farmer groups on social media becomes a collaborative forum for them to exchange information and provide mutual support. Farmers can ask questions directly, provide solutions to their problems, and share photos or videos of technical demonstrations related to cultivating certain commodities. Thus, social media provides a space to build a solid virtual community among farmers, even though they are in different locations in Banjarbaru City.

Social media platforms also allow farmers to follow accounts discussing cultivation techniques. The latest information about agricultural technology innovations, weather changes, or best practices in commodity cultivation can be quickly conveyed through posts or videos on social media. It helps farmers stay informed and update their knowledge of the latest agricultural developments. Thus, farmers of farming groups in Banjarbaru City use social media as a communication tool and a valuable source of information to improve the quality and productivity of their farming.

Social media has also become a significant tool for farmers of farming groups to find information about how to control pests and diseases that attack their farming in an integrated manner. With a utilization rate of 32%, social media has become an effective platform for exchanging knowledge and experience among farmers. This reflects their adaptation to modern technology as the primary source of agricultural information. In this context, Facebook, Instagram, YouTube, and WhatsApp emerge as the social media most frequently used by farmers. They form discussion groups or agricultural forums on this platform, where they can share information, present the problems they face, and find solutions together. Through social media, farmers can quickly get answers to their questions about how to control pests and diseases in an integrated manner without having to gather physically.

The successful use of social media by farmers can also be seen in the improvement in the quality of their decisions in dealing with pest and disease problems. Information obtained through social media is often real-time and relevant to local conditions, allowing farmers to take more timely and effective control measures. It can increase farming productivity and reduce losses caused by pest and disease attacks. Apart from that, using social media also provides opportunities for farmers to be involved in virtual training and workshops. They can access webinars or online tutorials on integrated pest and disease management organized by agricultural experts or research institutions. It provides an opportunity for farmers to continue to develop their knowledge and skills in farming management.

Overall, using social media by farmers who are members of farmer groups in Banjarbaru City expands their access to information and builds mutually supportive online communities. It creates a farming

environment that is more connected and adaptive to change, increasing the sustainability of farming in the city.

The use of social media by farmer members of farming groups has become an integral part of their efforts to increase knowledge about harvest and post-harvest techniques in farming. Data shows that as many as 8% of the total farmers in the city, or the equivalent of 5 people, actively use social media to find the latest information regarding these techniques. Farmers can share experiences, exchange ideas, and get advice from fellow farmer group members and agricultural experts through social media platforms. It proves that social media is a forum for social interaction and a valuable source of knowledge for farmers to increase the productivity and quality of their agricultural products.

The use of social media by farmers who are members of farmer groups in Banjarbaru City not only focuses on the technical aspects of agriculture but also involves social and economic dimensions. They can access information about agricultural markets, price trends, and business opportunities through social media platforms to help them plan their marketing strategies for agricultural products. In addition, exchanging information via social media also enables the formation of collaborative networks between farmers, which can support the exchange of social capital and increase collective capacity. Thus, the use of social media by farmers in Banjarbaru City is not only a means to increase efficiency in agricultural practices but also as a strategic tool in developing the economic and social aspects of the sustainability of their farming businesses.

In Banjarbaru City, the trend of modernization in the agricultural sector is increasingly visible with the rapid adoption of social media as a source of information and marketing of agricultural products. Recent data shows that as many as 15% of farmers in this city have utilized social media platforms to increase the visibility of their agricultural products. They use social media to communicate and share information and as a platform to market their agricultural products. E-commerce markets that often appear on social media platforms are an effective means for these farmers to sell their products online, taking advantage of the potential for a broader and more diverse market reach.

The use of social media by farmers in Banjarbaru City also creates a collaborative ecosystem between producers and consumers. Farmers can directly interact with consumers through social media platforms, get direct feedback, and answer real-time customer questions or needs. It strengthens the bond between farmers and consumers and increases transparency in the agricultural supply chain. Additionally, through e-commerce marketplaces on social media, farmers can offer their products more efficiently and keep up with rapidly changing consumer trends.

Social media, as a source of marketing information for agricultural products, provides economic benefits for farmers in Banjarbaru City and helps build a positive image of the agricultural sector in the eyes of the public. By utilizing this technology, farmers can not only optimize their sales but also participate in driving digital transformation in the agricultural sector, creating new opportunities and improving the overall welfare of farmers.

The use of social media by farmers in Banjarbaru City has become an essential milestone in the transformation of modern agriculture. Even though it is not evenly distributed at every stage of agricultural activity, adopting information and communication technology (ICT) marks significant progress in the agricultural sector. Social media provides fast and broad access to the latest information about agricultural technology, markets, and policies, enabling farmers to improve their knowledge and skills continuously. This phenomenon reflects a positive change in the agricultural paradigm, where the farming community in Banjarbaru City is starting to utilize various ICT tools to increase their efficiency and productivity.

Agricultural development, seen through social media as a comprehensive source of information, provides a positive indication for the future of agriculture in Banjarbaru City. This development reflects good adaptation to social and technological changes among agricultural communities. By utilizing social media, farmers can improve their agricultural products' quality and economic welfare. Therefore, it is necessary to continue to encourage technology integration and expand access to information so that all stages of agricultural activities can experience the same benefits. Thus, farmers' use of social media in Banjarbaru City is a local innovation and a model for sustainable agricultural development in similar areas.

Conclusions

The use of social media by Farmer Group members as a source of information in farming activities in Banjarbaru City is 1. As a source of obtaining technical information on commodity cultivation, 45%; 2. As a source for obtaining information on integrated pest and disease control, 32%; 3. As a source of obtaining harvest and post-harvest information, 8%; and 4. As a source of obtaining marketing information on agricultural production, 16%. This research is descriptive and exploratory. Future research should be able to follow up by analyzing various variables that are assumed to influence farmers' digital literacy.

References

- Amin, M., Sugiyanto, Sukesi, K., & Ismadi. (2013). Application of Cyber Extension as Communication Media to Empower the Dry Land Farmer at Donggala District, Central Sulawesi. *J. Basic. Appl. Sci. Res*, 3(4), 379–385. [https://www.textroad.com/pdf/JBASR/J. Basic. Appl. Sci. Res., 3\(4\)379-385, 2013.pdf](https://www.textroad.com/pdf/JBASR/J. Basic. Appl. Sci. Res., 3(4)379-385, 2013.pdf)
- Pertiwi, W. K. (2019). Hampir Setengah Penduduk Bumi sudah “Melek” Media Sosial. Kompas.Com.
- Riyanto, A. D. (2019). Hootsuite (We are Social): Indonesian Digital Report 2019. Andi.Link. <https://andi.link/hootsuite-we-are-social-indonesian-digital-report-2019/>
- Ruggiero, T. E. (2000). Mass communication and society uses and gratifications theory in the 21st Century. *Mass Communication and Society*, 3(1), 3–37. <https://doi.org/10.1207/S15327825MCS0301>
- Suratini, S., Muljono, P., & Tri Wibowo, C. (2021). Pemanfaatan Media Sosial untuk Mendukung Kegiatan Penyuluhan Pertanian di Kabupaten Minahasa Provinsi Sulawesi Utara. *Jurnal Penyuluhan*, 17(1), 12–24. <https://doi.org/10.25015/17202132302>

How to cite: Musimkhan, M. K., Berkinbayev, S. F., Almkhanova, A. B., & Turdy, M. A. (2023). Clinical picture of a patient with chronic heart failure. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 251-254). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

Clinical picture of a patient with chronic heart failure

Musimkhan Maral Kuanyshovna¹, Berkinbayev Salym Fakhatovich², Almkhanova Aizhan Bolatovna³, Turdy Madina Akhmetkalikyzy⁴

¹*Department of clinical disciplines, NPJSC "Kazakh National Medical University named after S.D. Asfendiyarov", Kazakhstan*

²*Department of Cardiology, NPJSC "Kazakh National Medical University named after S.D. Asfendiyarov", Kazakhstan*

³*Department of internal diseases, NPJSC "Kazakh National Medical University named after S.D. Asfendiyarov", Kazakhstan*

⁴*2nd year resident, specialty therapy, NPJSC "Kazakh National Medical University named after S.D. Asfendiyarov", Kazakhstan*

Accepted: November 26, 2023 | **Published:** December 6, 2023 | **Language:** English

Abstract: The thesis explores clinical and demographic aspects of chronic heart failure (CHF) patients from Almaty's City Cardiology Center, aiming to depict their profile and assess therapy adherence. Predominantly male (70.2%), aged 50-69 (42.1%), and of Kazakh ethnicity (51.7%), patients often sought emergency care (84.6%) and underwent revascularization (55.3%). With 2.3 concomitant diagnoses, prevalent functional class III, and dyslipidemia, the majority had a positive treatment outcome (97.5%).

This research offers crucial insights into CHF demographics, risk factors, and therapy effectiveness, aligning with abstract construction criteria for potential readers seeking CHF management information.

Keywords: clinical and demographic characteristics, chronic heart failure, coronary heart disease, clinical recommendations.

Introduction

Clinical and demographic characteristics of patients are directly related to the state of the cardiovascular system. In addition, it was found that the severity of clinical symptoms of cardiovascular insufficiency depends on the age, gender, and social status of the patient. Thus, the detection of such patterns allows us to assess the impact of these patterns on the clinical picture and prediction of the outcome of therapy. The purpose of this project is to describe the clinical picture of the CHF case and assess the compliance of therapy with modern recommendations. Demographic and clinical characteristics of patients diagnosed with CHF who are on inpatient treatment at the City Cardiology Center of Almaty were analyzed. Age, gender, functional classification of the New York Association, a history of arterial hypertension (AH), atrial fibrillation (AF), diabetes mellitus (DM), chronic kidney disease (CKD), chronic obstructive pulmonary disease (COPD), digestive diseases and anemia were considered. Data on concomitant diseases, ejection fraction (EF), glomerular filtration rate (GFR), brain natriuretic peptide (NT-proBNP) and highly sensitive troponin (HpTp) were also collected. Medication intake cards were compiled indicating the labeling of international nonproprietary names and daily doses.

Research Results

Men predominate among patients with chronic heart failure (n=85; 70.2%), women account for 29.8% (n=36). Among male patients, there is a predominance of age groups of 50-59 years (n=21; 24.7%) and 60-69 years (n=30; 35.3%), and among women – 60-69 years (n=12; 33.3%) and 80-89 years (n=13; 36.1%).

Table 1

Age-sex characteristics of patients with chronic heart failure of ischemic etiology (n, in % of total)

№	Age/sex	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79	80-89	Bcero
1	Men	2,4	5,9	24,7	35,3	18,8	12,9	100
2	Women	0	0	5,6	33,3	25,0	36,1	100
3	Both	1,7	4,1	19,0	34,7	20,7	19,8	100

Source: authors' own development

The distribution of patients by nationality: Kazakhs – 51.7%, Russians - 39.7%, Uighurs - 7.2%, other nationalities - 1.4%, reflects the ethnic composition of the residents of Almaty in 2021 (Kazakhs - 61.4%, Russians - 24.312%; Uighurs - 5.42%). Myocardial revascularization by coronary bypass surgery and percutaneous intervention was 55.3% (n=67), while stem damage to the coronary bed was observed in 61.1% of cases (n=74).

In the anamnesis, the most common diseases were arterial hypertension (n=116; 95.9%), myocardial infarction (n=91; 75.2%), DM (n=46; 38.0%), atrial fibrillation (n=39; 32.2%). According to the classification of NYHA, functional class III prevailed among patients - 91% (n=110, men – 78 and women – 32), functional class II and IV occurred in 4.1% of cases (n=5); and functional class I was observed in

1 case, which was 0.8% (n=1). Analysis of therapy conducted at the inpatient stage showed that blockers of the renin-angiotensin-aldosterone system (RAAS) (angiotensin converting enzyme inhibitors (ACE inhibitors), angiotensin receptor antagonists, sacubitril/valsartan) were received by 72.7% of patients, beta-blockers – 90.9%, antagonists of mineralocorticoid receptors (AMCR) – 58.1%, glycosides were received by 8.2%, diuretics – 53.8% of patients and statins – 75.2%. All groups of drugs were prescribed according to existing recommendations in acceptable optimal doses.

The registers show that there are significant regional differences in the characteristics of patients with CHF observed both in outpatient care and receiving inpatient treatment. Approaches in diagnosis, treatment and outcomes also have differences (Maggioni et al., 2013).

Comorbidity or polymorbidity is typical for patients with CHF. The data obtained by us have similar trends in the works of our European and Russian scientists (Chernyavskaya & Glezer, 2021; Komajda, 2003). However, there are several significant differences in the frequency of diabetes, CKD and anemia in patients with CHF, in our work the frequency was lower. Arterial hypertension occurs among our patients with a high frequency, while the average pressure level was in the acceptable range, but the heart rate does not reach the target indicator.

The frequency of echocardiography, NUP, calculation of GFR in hospitals in the city is quite high and significantly exceeds the data published in Europe.

When evaluating the prescribed therapy for CHF of ischemic genesis, attention is drawn to complete or partial non-compliance with current recommendations. The proportion of patients receiving recommended therapy is significantly lower than reported in international, European registers (Crespo-Leiro et al., 2016; van Deursen et al., 2014).

Conclusions

Clinical and demographic portrait of a patient with chronic heart failure of ischemic genesis is a man (70.2%), age group 50-69 years (42.1%), Kazakh (51.7%), a resident of the city (81.8%), a pensioner (57.8%), was admitted to the hospital by ambulance (84.6%), who was myocardial revascularization was performed for ischemic heart disease (55.3%), with an average of 2.3 concomitant diagnoses, most often having a III functional class for chronic heart failure, with increased body weight, with dyslipidemia due to an increase in low-density lipoprotein, with a reduced ejection fraction (58.7%), who received basic therapy, with a positive treatment outcome (97.5%).

References

- Chernyavskaya, T. K., & Glezer, M. G. (2021). Clinical characteristics and treatment of outpatients with chronic heart failure in the Moscow Region. *Almanac of Clinical Medicine*, 49(2), 125–131. <https://doi.org/10.18786/2072-0505-2021-49-023>
- Crespo-Leiro, M. G., Anker, S. D., Maggioni, A. P., Coats, A. J., Filippatos, G., Ruschitzka, F., Ferrari, R., Piepoli, M. F., Delgado Jimenez, J. F., Metra, M., Fonseca, C., Hradec, J., Amir, O., Logeart, D., Dahlström, U., Merkely, B., Drozd, J., Goncalvesova, E., Hassanein, M., ... on behalf of the Heart Failure Association (HFA) of the European Society of Cardiology (ESC). (2016). European Society of Cardiology Heart Failure Long-Term Registry (ESC-HF-LT): 1-year follow-up outcomes and differences across regions. *European Journal of Heart Failure*, 18(6), 613–625. <https://doi.org/10.1002/ejhf.566>

Komajda, M. (2003). The EuroHeart Failure Survey programme—a survey on the quality of care among patients with heart failure in Europe Part 2: treatment. *European Heart Journal*, 24(5), 464–474. [https://doi.org/10.1016/s0195-668x\(02\)00700-5](https://doi.org/10.1016/s0195-668x(02)00700-5)

Maggioni, A. P., Dahlström, U., Filippatos, G., Chioncel, O., Leiro, M. C., Drozd, J., Fruhwald, F., Gullestad, L., Logeart, D., Fabbri, G., Urso, R., Metra, M., Parissis, J., Persson, H., Ponikowski, P., Rauchhaus, M., Voors, A. A., Nielsen, O. W., Zannad, F., ... on behalf of the Heart Failure Association of the European Society of Cardiology (HFA). (2013). EUR *Observational* Research Programme: regional differences and 1-year follow-up results of the Heart Failure Pilot Survey (ESC-HF Pilot). *European Journal of Heart Failure*, 15(7), 808–817. <https://doi.org/10.1093/eurjhf/hft050>

van Deursen, V. M., Urso, R., Laroche, C., Damman, K., Dahlström, U., Tavazzi, L., Maggioni, A. P., & Voors, A. A. (2014). Co-morbidities in patients with heart failure: an analysis of the European Heart Failure Pilot Survey. *European Journal of Heart Failure*, 16(1), 103–111. <https://doi.org/10.1002/ejhf.30>

How to cite: Rudyka, D. & Orel, Y. (2023). State regulation of the cryptocurrency market. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 255-259). Futurity Research Publishing.
https://futurity-publishing.com/international_conference_3

State regulation of the cryptocurrency market

Dmytro Rudyka ¹, Yurii Orel ²

¹ student of the 2nd year of full-time education, the second degree of higher professional education (master's degree), specialty 076 "Entrepreneurship, trade and stock market activity", Educational and professional program "Organization and economics of entrepreneurial activity", The Educational and Scientific Institute "Institute of Public Administration" of V.N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv, Ukraine

² Candidate of Sciences in Public Administration, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Personnel Management and Entrepreneurship of the Educational and Scientific Institute "Institute of Public Administration" of V.N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv, Ukraine

Accepted: November 26, 2023 | **Published:** December 8, 2023 | **Language:** English

Abstract: According to recent research conducted by Chainalysis, Ukraine is one of the world leaders in cryptocurrency usage and ranks third out of 146 countries in cryptocurrency adoption (The 2022 global crypto adoption index: Emerging markets lead in grassroots adoption, China remains active despite ban, and crypto fundamentals appear healthy, 2022). The global cryptocurrency market has experienced rapid growth, reaching a market capitalization of over \$2 trillion in 2021 and falling to \$1.2 trillion nowadays. The complex and ever-evolving nature of the cryptocurrency industry presents unique challenges for regulators and policymakers. Ukraine has taken significant steps to establish a clear legal framework for the industry. However, this is just the beginning. Developing a balanced and effective regulatory framework will be a key factor in determining Ukraine's position in the global cryptocurrency market, giving a possibility to become a leader or an outsider.

Keywords: cryptocurrency regulation, Ukraine's cryptocurrency market, blockchain technology, global regulatory, practices financial innovation and risks.

Introduction

Research Objective – critically analyze and assess the current regulatory frameworks for the cryptocurrency market, with a focus on Ukraine's legislative approach, and to explore the implications of these regulations on the global cryptocurrency landscape, innovation, and investor protection.

Tasks

- 1) to evaluate Ukraine's Regulatory Framework: Examine the "About Virtual Assets" law in Ukraine, assessing its effectiveness in providing a transparent and secure environment for cryptocurrency investors and operators;
- 2) to analyze different regulatory approaches taken by countries such as the United States, China, Japan and Switzerland, highlighting their impact on the cryptocurrency market and drawing lessons that could be applied to Ukraine's context;
- 3) to investigate the challenges and opportunities presented by the cryptocurrency market, including its potential for financial innovation and the risks of illegal activities like money laundering;
- 4) to propose recommendations for developing a flexible and adaptive regulatory framework in Ukraine that balances the need for investor protection, market integrity, and the encouragement of technological innovation in the cryptocurrency sector.

Research Results

Cryptocurrencies are digital currencies that operate independently of governments and financial institutions and use cryptography to secure their transactions and to control the creation of new units. The first cryptocurrency, Bitcoin, was introduced in 2009 by an anonymous person or group known as Satoshi Nakamoto (Nakamoto, 2008). Since then, the cryptocurrency market has grown exponentially, with over 10,000 different cryptocurrencies available today and with hundreds of new ones being developed each year.

While Bitcoin remains the most well-known and valuable cryptocurrency, with a market capitalization of over \$500 billion, others such as Ethereum, Tether and Binance Coin have also gained popularity and market share. Ethereum is the second-largest cryptocurrency by market capitalization, with a market cap of over \$200 billion, while Tether is the third largest with a market cap of over \$80 billion (CoinMarketCap, 2023, April 23). Cryptocurrencies are decentralized and operate independently of governments and financial institutions, using peer-to-peer transactions to eliminate the need for intermediaries such as banks. This feature has made cryptocurrencies an attractive investment opportunity for individuals and companies worldwide. However, the decentralized nature of cryptocurrencies also presents some concerns. One of the biggest concerns is their potential use in illegal activities such as money laundering and terrorism financing. The lack of regulation can leave consumers vulnerable to fraud. Cryptocurrencies are also known for their volatility in price, which can create significant risks for investors. For example, the price of Bitcoin has fluctuated wildly over the years, from a high of almost \$65,000 in April 2021 to a low of under \$4,000 in March 2020 (CoinDesk, 2023).

Cryptocurrencies have the potential to revolutionize the way we conduct financial transactions, but it is important to address the challenges that come with this innovation. As such, many governments and regulatory bodies around the world are exploring ways to regulate the cryptocurrency industry (European Banking Authority, 2021, January). The regulation of the cryptocurrency market is a complex issue, and

the Ukrainian government has recently taken steps to create a clear legal framework for the industry. On February 17, 2022, the law "About Virtual Assets" was adopted, which aims to provide a safer and more transparent environment for investors (Verkhovna Rada of Ukraine, 2022).

The law defines virtual assets as digital representations of value that can be digitally traded, transferred, and used for payment or investment purposes. It also provides a clear definition of virtual asset service providers (VASPs) as entities that offer services for the exchange, storage, and management of virtual assets.

All VASPs must now register with the National Bank of Ukraine and obtain a license to operate in the country. They are required to comply with anti-money laundering and counter-terrorism financing measures, as well as customer identification and verification requirements. The law also defines regulations for creating and using virtual assets, ensures the safety of investors, and establishes taxation policies. Additionally, the law enforces penalties for illegal actions such as money laundering, financing terrorism, and fraud.

While the law "About Virtual Assets" is a significant step forward, it has faced criticism from some industry experts. Some argue that the requirements for obtaining a license are too strict and could discourage new players from entering the market. Others suggest that the law does not go far enough in protecting investors from fraud and that more action is necessary to guarantee a secure investment environment (Cryptocurrency and Ukrainian legislation. What's wrong?, 2023).

Despite criticisms, the adoption of the law sends a clear signal that the Ukrainian government is dedicated to promoting the growth of the cryptocurrency market and protecting investors from fraudulent activities. The regulation of the cryptocurrency market is a global challenge faced by many countries around the world. To learn from international experiences, it is crucial to examine both successes and mistakes of various countries.

One country that has taken a particularly strong stance on cryptocurrency regulation is Japan. After the high-profile hack of the Japanese exchange Mount Gox in 2014, the Japanese government recognized the need for strong regulation to protect consumers and prevent money laundering. They passed a law in 2017 that recognized Bitcoin and other cryptocurrencies as legal property and required cryptocurrency exchanges to be licensed by the Financial Services Agency (An overview of the cryptocurrency regulations in Japan, n.d.). Another country with a high level of cryptocurrency regulation is Switzerland. They have taken a more business-friendly approach, seeking to attract cryptocurrency and blockchain companies to their jurisdiction while still protecting consumers. Switzerland has enacted various regulations such as Anti-Money Laundering (AML) and Know Your Customer (KYC) to combat fraudulent activities ((An overview of the cryptocurrency regulations in Switzerland, n.d.).

In the United States, the regulation of cryptocurrency varies by state, with some states having stricter regulations than others. However, the federal government has also taken steps to regulate the market. The Financial Crimes Enforcement Network (FinCEN) requires cryptocurrency exchanges to register with the agency as money services businesses (MSBs) and comply with AML regulations. The Securities and Exchange Commission (SEC) also regulates the market, with some cryptocurrencies being classified as securities subject to federal securities laws (Dewey & Patel, 2023).

China's approach to regulating cryptocurrency has been controversial. The Chinese government has banned initial coin offerings (ICOs) and enforced strict measures on cryptocurrency exchanges, which has led to a decrease in cryptocurrency trading activity in the country. Some criticize China's strict approach, arguing that it has hindered innovation and prevented investment in the cryptocurrency market. Others argue that it has helped to prevent fraud and safeguard investors (Satsuk, 2023).

While the current regulation for virtual assets in Ukraine is a step forward, there is still much room for improvement.

One of the main criticisms of the current regulation is that it is too complex and confusing for businesses and individuals to navigate. There is a need to clarify and simplify the regulatory to make them more accessible and understandable for everyone.

Additionally, the government can create a regulatory sandbox for cryptocurrency startups, where they can test their products and services in a controlled environment. This will allow these companies to innovate and experiment without the fear of running afoul of regulations. It will also give regulators the opportunity to learn more about these companies and their products, which can help them to create more effective regulations.

Since the cryptocurrency industry is constantly changing, it is important that the regulatory framework is flexible enough to adapt. To achieve this, regular communication and collaboration among regulators, industry leaders, and other stakeholders are essential. By doing so, the regulations can remain relevant and effective in the long run.

Finally, it is essential to promote education and awareness about cryptocurrencies and blockchain technology among the public. The “Diia. Digital Education” platform and recently released educational course on crypto literacy and blockchain are excellent initiatives that can significantly contribute to increasing public knowledge about the industry (Diia.Osvita - Educational project on crypto-literacy and blockchain. Module 1, n.d.; Rating of crypto exchanges in Ukraine - all conditions of the best crypto exchanges, n.d.).

Conclusions

In conclusion, the cryptocurrency market is a rapidly growing industry that requires responsible and effective regulation. Ukraine has made significant progress in creating a clear legal framework for the industry, but there is still more work to be done. Nowadays there are more than 30 licensed cryptocurrency exchanges in Ukraine, and the government is continuing to develop policies to support the industry.

Moving forward, it is crucial to strike a balance between protecting investors and preventing illegal activities while promoting innovation and growth in the market. A flexible and adaptive regulatory framework that considers the changing landscape of the industry is essential.

The cryptocurrency market presents both risks and opportunities. It is up to regulators, industry leaders, and other stakeholders to ensure that it grows and thrives in a responsible and sustainable way. Future publications and research will show how to shape the future of the cryptocurrency market in Ukraine and to keep leader position around the world in usage of this awesome technology.

References

The 2022 global crypto adoption index: Emerging markets lead in grassroots adoption, China remains active despite ban, and crypto fundamentals appear healthy. (2022, September 14). Chainalysis. <https://blog.chainalysis.com/reports/2022-global-crypto-adoption-index/>

Nakamoto, S. (2008). Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System. Bitcoin.org. Retrieved December 7, 2023, from <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>

CoinMarketCap. (2023, April 23). Cryptocurrency Market Capitalizations. <https://coinmarketcap.com/>

CoinDesk. (2023). Bitcoin Price Index. <https://www.coindesk.com/price/bitcoin>

European Banking Authority. (2021, January). Report with Advice for the European Commission on Crypto-Assets. <https://www.eba.europa.eu/eba-reports-on-crypto-assets>

Verkhovna Rada of Ukraine (2022). On virtual assets Law of Ukraine dated 17.02.2022 No. 2074-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>

Cryptocurrency and Ukrainian legislation. What's wrong? (2023). News about business, economy, finance, markets and companies - NV Business. <https://biz.nv.ua/ukr/experts/kriptovalyuta-roste-na-tli-bankivskoji-krizi-chomu-vazhko-cim-skoristatisya-v-ukrajini-50315121.html>

An overview of the cryptocurrency regulations in Japan. (n.d.). Cointelegraph. <https://cointelegraph.com/learn/crypto-regulations-in-japan>

An overview of the cryptocurrency regulations in Switzerland. (n.d.). Cointelegraph. <https://cointelegraph.com/learn/an-overview-of-the-cryptocurrency-regulations-in-switzerland>

Dewey, J. N., & Patel, S. (2023, October 30). *Blockchain & Cryptocurrency Laws and Regulations | USA | GLI.* GLI - Global Legal Insights - International legal business solutions. <https://www.globallegalinsights.com/practice-areas/blockchain-laws-and-regulations/usa>

Satsuk, P. (2023, August 14). *All You Need to Know about Crypto Regulations in China.* WLGLOBAL. <https://www.wlglobal.solutions/blog/all-you-need-to-know-about-crypto-regulations-in-china-its-complicated/>

Diia.Osvita - Educational project on crypto literacy and blockchain. Module 1. (n.d.). Diia.Osvita. <https://osvita.diia.gov.ua/courses/crypto-and-blockchain-module1>.

Rating of crypto exchanges in Ukraine - all the conditions of the best crypto exchanges. (n.d.). Ministry of Finance - all about finance: news, exchange rates, banks. <https://minfin.com.ua/ua/crypto/exchanges/>.

SECTION: PSYCHOLOGICAL AND SOCIAL REHABILITATION.

SEKCJA: REHABILITACJA PSYCHOLOGICZNA I SPOŁECZNA.

How to cite: Yurchenko, L. & Gontarenko, L. (2023). Botanical research and monitoring of rare plant species in Ukraine: methods and results. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 260-263). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

Challenges of psychological and social rehabilitation of the population of Ukraine and ways to overcome them

Виклики психологічної і соціальної реабілітації населення України та шляхи їхнього подолання

Любов Юрченко¹, Людмила Гонтаренко²

*¹доктор філософських наук, професор, доцент кафедри соціальних та гуманітарних дисциплін
Національного університету цивільного захисту України, Україна*

*²кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри соціальних та гуманітарних дисциплін
Національного університету цивільного захисту України*

Accepted: November 28, 2023 | **Published:** December 10, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: The **goals** of the study are to analyze the current social and psychological state of the population of Ukraine; characteristics of the constituent components of the proposed psychological and social rehabilitation and challenges regarding their implementation. **Methodologically**, the work is based on testimonies and assessments of accomplices of real events, data from preliminary monitoring of the results and consequences of the impact on the affected citizens. The obtained **results** prove that solving the problems of psychological and social rehabilitation of the population affected by the war in Ukraine is a complex and chronologically permanent task for many years.

Keywords: social, psychological state, rehabilitation, dislocation, stress disorder.

Вступ

В сучасних умовах України, що переживає складний період трансформацій та соціальних змін, питання психологічної та соціальної реабілітації населення стають надзвичайно актуальними. В умовах загострення соціальних проблем, економічної нестабільності, викликів пандемії та повномасштабного вторгнення РФ, важливо розглядати не лише фізичне, але й психологічне благополуччя громадян (Герасименко, Скрипніков, & Ісаков, 2023). Війна в Україні має глибокий вплив на психологічний і соціальний стан її населення (Гавловський, 2019, Семігіна, 2020). Поза фізичними деструктивними наслідками та втратами людських життів, воєнні дії призвели до комплексу проблем у сфері психічного здоров'я та суттєвих дисфункцій соціальних структур і систем підтримки (Петухова, Заушнікова, & Каськов, 2023, с.125). Незважаючи на високу актуальність та терміновість подій, систематизовані, чітко визначені та науково обґрунтовані положення щодо реабілітації населення, постраждалого внаслідок подій, визначаються обмеженнями у науковій соціально-психологічній площині (Тернопільська & Бакуліна, 2020; Walker, 2013). У зв'язку з цим, постає необхідність інтегрованих зусиль щодо ретельного дослідження феномену психологічної та соціальної реабілітації населення, постраждалого від війни в Україні.

Результати дослідження

Досліджуючи психологічний і соціальний вплив війни та поточні ініціативи з реабілітації, перш за все, підкреслюємо важливість міждисциплінарного підходу до лікування та реінтеграції.

Загальний аналіз сучасного соціального та психологічного стану населення України зумовлює дефініцію наступних наслідків війни:

- психологічна травма - насильство та нестабільність: призводять до низки проблем психічного здоров'я, включаючи посттравматичний стресовий розлад, депресію та тривогу;
- переміщення та соціальна дислокація: конфлікт призвів до переміщення багатьох людей і сімей, що призвело до втрати житла, громад і мереж соціальної підтримки;
- втрата близьких: призводить до глибокого горя, складних процесів трауру та потреби у підтримці після втрати;
- соціальна фрагментація: підірвані соціальна згуртованість та довіра між сусідами.

Усвідомлюючи багатогранні виклики, з якими стикаються постраждалі, комплексна психологічна та соціальна реабілітації можуть включати:

- розширення доступу до послуг з питань психічного здоров'я, включаючи консультування, терапію та психіатричну допомогу, щоб задовольнити психологічні потреби постраждалих;
- створення ініціативи щодо відновлення соціальних зв'язків і мереж підтримки, сприяння згуртованості та стійкості громад;
- програми реабілітації мають включати принципи допомоги з урахуванням травм, гарантування підтримки;
- освіта та обізнаність мають на меті зменшити стигматизацію, пов'язану з проблемами психічного здоров'я, заохочення людей шукати допомоги;
- реінтеграції переміщених осіб громади мають важливе значення для відновлення соціальних структур і сприяння соціальній реабілітації.

Ці виклики включають обмеження ресурсів, труднощі надання послуг у зонах конфлікту та триваючу небезпеку для життя у багатьох регіонах. Вирішення цих проблем є життєво важливим для забезпечення комплексної відповіді на потреби постраждалих осіб і громад (Goleman, 2021; Панок, 2022; Нікітчук, & Федун, 2022).

Щодо дефіциту ресурсів. Ефективний розподіл фінансових та людських ресурсів є завданням, що вимагає постійних зусиль, особливо в контексті країни, яка зазнає впливу тривалого конфлікту.

Недостатність коштів і персоналу ускладнює належне укомплектування та фінансування служб психічного здоров'я, громадських програм і мереж підтримки. У результаті певні райони або групи населення мають обмежений доступ до реабілітаційних послуг. Надання реабілітаційних послуг у зонах активного конфлікту становить значні матеріально-технічні проблеми та проблеми безпеки. Ці зони часто недоступні з міркувань безпеки, а присутність медичних працівників та психологів може бути обмеженою. Нестабільність у цих регіонах може порушити надання послуг. Потреба в психічному здоров'ї та соціальній підтримці часто найбільша в цих уражених конфліктом районах.

Така незахищеність не тільки обмежує можливості надання послуг, але й посилює психологічний стрес постраждалого населення. Люди, які живуть у цих районах, часто стикаються з постійними загрозами, насильством і вимушеним переміщенням, що ще більше ускладнює їх відновлення та реінтеграцію.

Стигматизація навколо проблем психічного здоров'я та травм, пережитих під час конфлікту, можуть стримувати людей від звернення за допомогою. Зменшення стигматизації та підвищення обізнаності про важливість психологічної та соціальної реабілітації є важливими, але складними завданнями. Культурні норми, традиції та ставлення суспільства можуть перешкоджати дієвості та ефективності даного процесу. Це зумовлює необхідність проведення постійних кампаній з підвищення обізнаності громадськості та освітніх зусиль (Чернецька та ін., 2023, с. 766). Відсутність вичерпних даних та надійних результатів досліджень щодо психологічного та соціального впливу війни в Україні породжує ще одну важливу проблему. Без достовірної та своєчасної інформації стає складною ефективна адаптація зусиль з реабілітації. Збір даних, дослідження та моніторинг мають вирішальне значення для розуміння мінливих потреб постраждалого населення а також оцінки впливу ініціатив з реабілітації на людину.

Висновки

Можна зробити висновок, що вирішення завдань психологічної та соціальної реабілітації населення, постраждалого від війни в Україні, є складним та тривалим процесом, що розгортається впродовж багатьох років. Ці виклики, що включають обмеження ресурсів, труднощі в зонах конфлікту, постійну незахищеність, стигматизацію та недостатність моніторингових даних, підсилюють необхідність постійної рішучості, запровадження інновацій та співпраці між державними установами, неурядовими організаціями та міжнародним співтовариством. Визнаючи ці виклики та вирішуючи їх, можливо краще забезпечити цілісну та комплексну відповідь на потреби постраждалих осіб та громад.

У майбутньому соціальний працівник має продовжувати зосереджуватися на дестигматизації проблем психічного здоров'я, а державні органи України інвестувати в довгострокові програми реабілітації та збирати дані для інформування про втручання, що ґрунтуються на доказах. Перспективи подальших досліджень вбачаються у дослідженні відбудови соціальних структур, що сприятиме згуртованості постраждалого населення та відновлення відчуття причетності до загальної мети.

Література

Гавловський, О. Д. (2019). Організація фізичної та психологічної реабілітації учасників антитерористичної операції (АТО) в Україні. *Вісник проблем біології і медицини*, 2(1), 275–279, http://nbuv.gov.ua/UJRN/vpbm_2019_2%281%29__62

Герасименко, Л.О., Скрипніков А.М., Ісаков Р.І. (2023). Реакція на важкий стрес та розлади адаптації. *Постравматичний стресовий розлад*. Київ: ВСВ «Медицина». <https://core.ac.uk/download/pdf/200102348.pdf>

Нікітчук, У. І., & Федун, В. П. (2022). Операціоналізація поняття «психоемоційне благополуччя особистості». *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія*, (3), 20–25. <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2022.3.4>

Панок, В. Г. (2022). Діяльність психологічної служби та Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи в умовах війни: результати, проблеми, пріоритети. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 4(2), 1–8. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4205>

Петухова, І., Заушнікова, М., & Каськов, І. (2023). Психологічне благополуччя особистості в умовах війни. *Вісник Національного університету оборони України*, 73(3), 124-129. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2023-73-3-124-129>

Семигіна, Т. (2020). *Сучасна соціальна робота*. Київ: Акад. пр., соц. відносин і туризму. ISBN 978-617-7874-20-0

Тернопільська В. І., & Бакуліна О. С. (2020). Актуальні питання соціальної політики в Україні. Східна Європа: економіка, бізнес та управління, 24, 191-194. <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/bitstream/123456789/4281/1/Ternopilska.pdf>

Чернецька, Ю., Оніпченко, О., & Оніпченко, П. (2023). Соціально-реабілітаційна діяльність: теорія, досвід, перспективи. *Вісник науки та освіти*, (9 (15)), 757-770. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-9\(15\)-757-771](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-9(15)-757-771)

Goleman, D. (2021). *Inteligencia Emocional (Emotional Intelligence Spanish Edition)*. Reverte, Editorial S.A. http://www.cutonala.udg.mx/sites/default/files/adjuntos/inteligencia_emocional_daniel_goleman.pdf

Walker, P. (2013). *Complex PTSD: From surviving to thriving : a guide and map for recovering from childhood trauma*. https://pete-walker.com/complex_ptsd_book.html

How to cite: Jannah, R., & Said, L. R. (2023). Performance of Posyandu Cadres in Stunting Prevention Efforts in South Kalimantan Province. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 264-269). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

PERFORMANCE OF POSYANDU CADRES IN STUNTING PREVENTION EFFORTS IN SOUTH KALIMANTAN PROVINCE

Raudatul Jannah¹, Laila Refiana Said²

¹ *Doctoral Program of Development Studies, Lambung Mangkurat University, Banjarmasin, South Kalimantan, Indonesia*

² *Doctoral Program of Development Studies, Lambung Mangkurat University, Banjarmasin, South Kalimantan, Indonesia*

Accepted: November 29, 2023 | **Published:** December 10, 2023 | **Language:** English

Abstract: Prevalence of stunting Indonesia in 2022 is 21.6%, which is above the WHO standard. Posyandu cadres plays an important role in preventing and reducing stunting. This research aims to determine the factors related to the performance of posyandu cadres. Based on the results of research using a systematic literature review method from several articles from the last 10 years, there were 10 articles that were reviewed in depth and articles were obtained that stated there was a relationship and there was no relationship. In addition, visualization is used to show 230 frequency terms related to the performance of posyandu cadres in preventing stunting, and there are three that are most relevant, namely toddlers, PMBA, and cadres. However, there are still not many articles that address the issue of improving the performance of posyandu cadres.

Keywords: performance, posyandu cadres, stunting prevention, South Kalimantan.

Introduction

SDGs (*Sustainable Development Goals*) are the world's sustainable development agenda for 2030, one of the targets of which is to eliminate all forms of malnutrition, as well as an international agreement

regarding achieving the 2025 target for short and thin children under 5 years of age (stunting). The Indonesian government is working to realize this achievement these SDGs also realize the Vision of a Golden Indonesia in 2045, because Indonesia is predicted to obtain a demographic bonus of 319 million people of productive age. The demographic bonus will have a positive impact if the productive age is superior quality human resources, but conversely, if the demographic bonus is not of good quality (counter-productive) it will be a source of problems. Factors that influence the quality of human resources in the future include stunting. In general, stunting is a condition when a child experiences growth disorders which result in the child's height being far below the age standard. The short-term negative impact caused by stunting is disruption of brain development, physical growth disorders, intelligence and body metabolism disorders (Rahayu et al., 2018), in the long term it causes economic income as a result of productivity to become state expenditure (Utari & Prasetyo, 2021). World Bank notes state that stunting can cause economic losses of 2–3% of gross domestic product (GDP) per year (Ananda, 2023).

Based on the Indonesian Nutrition Status Survey (SSGI) by the Ministry of Health, It is stated that the prevalence of stunting in Indonesia is 21.6% in 2022, which is above the standards set by WHO (World Health Organization). The national target for reducing the stunting prevalence rate by 2024 is 14%, so *extra effort is needed* to achieve this target. The prevalence of stunting in South Kalimantan Province is 24.6%, and Barito Kuala Regency contributes the highest figure, namely 33.6%. The occurrence of stunting is caused by multifactors, including problems related to access to nutritious food, less than optimal parenting patterns, lack of access to health services, hygiene practices or environmental health problems that affect access to clean water and sanitation (environment) (Stunting.go.id, 2020). To reduce the prevalence of stunting, various efforts have been made by the Regional Government, including the Posyandu Revitalization Program (Anggraini et al., 2022). Posyandu is a form of Community Resource Health Effort (UKBM) which aims to empower and facilitate the community in obtaining health services for mothers, babies and toddlers and is organized from, by, for and with the community. Posyandu cadres play a key role in disseminating information about nutrition, monitoring children's growth, and providing basic health services, as well as being able to apply basic skills to health services at Posyandu (Directorate of Health Promotion and Community Empowerment, 2023).

Based on the results of research conducted by Prof. Dr. Damayanti Syarif in Bayumundu Village, that the success of stunting prevention is the consistency of nutrition monitoring activities carried out by cadres and village midwives at Integrated Service Posts (Posyandu) (Candarmaweni & Rahayu, 2020). Monitoring the growth of toddlers is one of the routine tasks of Posyandu cadres which is carried out once a month according to the Posyandu opening day schedule by weighing them and measuring body length/height (anthropometrics). Thus, the performance of Posyandu Cadres is very important because it can detect early (*screening*) the nutritional status of toddlers to prevent stunting. Based on the problems that have been described, the author is interested in conducting research on the performance of Posyandu Cadres in efforts to prevent stunting in South Kalimantan.

Research Results

As shown in table 1.1 below, 10 articles are displayed which were reviewed in depth by the author. There are articles that state that there are differences in results between one study and another. Where a lot of research has been carried out to find out several factors that influence the performance of posyandu cadres. The method used is *Systematic Literature Review* (SLR) with the keywords "cadre performance", "posyandu cadres", "stunting", and "stunting in South Kalimantan". Then articles that are related are *reviewed*.

Table 1. Synthesis Results

No	Researcher Name	Research result				
		Motivation	Knowledge	Long time as a cadre	Training	Skills
1	Afifa (2019)	$P1= 0.000$ $P2=0.000$	$P1= 0.015$ $P2= 0.145$	$P1 =0.673$ $P2=$ 0.168	-	-
2	Yuliana et al. (2016)	$P= 0.000$	-	-	-	-
3	Dela Widia Astuti	$P=0.004$	-	-	-	-
4	Jafar Arifin	$P2= 0.019$	$P1 = 0.006$ $P2= 0.010$	$P1= 0.022$	-	-
5	Devi Rufaidah	-	$P=0.000$	-	-	-
6	Fitri Damayanti et al. (2022)	-	$P= 0.013$	$P= 0.000$	$P= 0.004$	$P= 0.031$
7	Rista Rent	-	$P= 0.010$	-	-	-
8	Linda Raniwati	$P= 0.024$	$P= 0.016$	-	-	-
9	Fitra Idris Nteseo	$P= 0.029$	$P= 0.013$	-	-	-
10	Musmiler (2020)	$P= 0.008$	$P= 0.006$	-	-	-

Based on the findings from 10 articles originating from the database, a search found a relationship between motivation, knowledge, length of time as a cadre, training and skills. The review found 7 articles that conducted research related to motivation variables, 8 articles related to knowledge, 3 articles related to the variable length of time as a cadre, 1 article related to training, and 1 article related to Skills. All 10 articles used a quantitative research design with a *cross-sectional approach*.

The Relationship Between Motivation and the Performance of Posyandu Cadres

Based on table 1, seven research articles were found regarding the relationship between motivation and the performance of posyandu cadres. In line with research conducted by Yuliana et al. (2016), The research results show a P value = 0.000, meaning that it shows a significant relationship between motivation and the performance of posyandu cadres. Level of motivation of posyandu cadres Obtained from cadres who have good performance, the highest proportion is found in cadres with good cadre motivation (69.6%). Meanwhile, among cadres who have poor performance, the highest proportion is found in cadres with low cadre motivation (86.4%) (Yuliana, 2016). Therefore, efforts to build motivation are a key strategy to improve cadre performance with moral support starting from the family, community and local health workers (Musmiler, 2020).

The Relationship Between Knowledge and the Performance of Posyandu Cadres

Based on the table above, 8 research articles were found regarding the relationship between knowledge and the performance of posyandu cadres. The research findings of Afifa (2019) show that knowledge is a dominant factor that consistently influences cadre performance. The results of the first path analysis show that cadre knowledge is a variable that has a direct and significant influence on performance with a greater *explained variance in the motivation variable* ($P= 0.015$), however in the second path analysis the motivation variable has no effect on cadre performance ($P= 0.145$) (Afifa, 2019). Thus, the relationship between knowledge and the performance of posyandu cadres is explained, showing that knowledge is a dominant factor that consistently influences cadre performance, but not all cadres get the same opportunity to *share* knowledge through refreshing knowledge from the training agenda.

The Relationship Between Being A Cadre and the Performance of Posyandu Cadres

Based on table 1, 3 research articles were found related to the long-term relationship between being a cadre and the performance of posyandu cadres. In line with Fitri Damayanti's (2022) research, the results showed that there was a relationship between the variable length of time as a cadre and the performance of posyandu cadres in efforts to prevent stunting, which was found to be $P= 0.000$ ($p<0.05$). However, research by Afifah (2019) shows that there is no relationship between the variable length of

time as a cadre and the performance of posyandu cadres because the length of time as a cadre is not balanced with the provision of regular knowledge and skills upgrades (Afifa, 2019).

The Relationship Between Training and the Performance of Posyandu Cadres

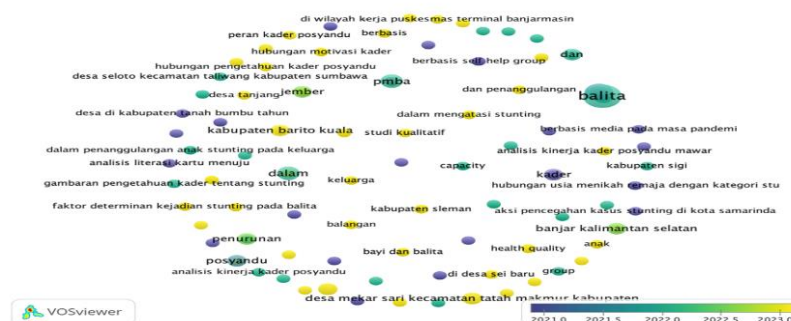
Based on the table above, 1 research article was found related to the relationship between training and the performance of posyandu cadres. In line with research conducted by Fitri Damayanti (2022), this research resulted in $P=0.004$ ($p<0.05$) so it can be concluded that there is a relationship between training factors and the performance of posyandu cadres in efforts to prevent stunting in the Puskesmas area. The results of the researcher's analysis are of the opinion that it would be better for a cadre to receive training more often to be able to change behavior or actions in handling or preventing stunting by a cadre (Fitri Damayanti et al., 2022).

The Relationship Between Skills and the Performance of Posyandu Cadres

Based on table 1, 1 relevant article was found regarding the relationship between skills and the performance of posyandu cadres. Fitri Damayanti's (2022) research findings showed that there was a relationship between skills in influencing stunting prevention where the results showed $P=0.031$ ($p<0.05$) so that the resulting high skills of a cadre could be influenced by the level of activity and knowledge of the cadre (Fitri Damayanti et al., 2022). The relationship between skills and performance of posyandu cadres shows that the level of skill of a cadre can be influenced by the level of activity and knowledge of the cadre.

To strengthen this writing, a study was carried out using VOSviewer 1.6.20. The results of the VOSviewer 1.6.20 visualization show that there are 230 frequency of occurrence of terms related to the performance of posyandu cadres in preventing stunting in South Kalimantan, there are three that are most relevant in the title of the scientific article, namely toddlers, PMBA, and cadres. As shown in Figure 1 below:

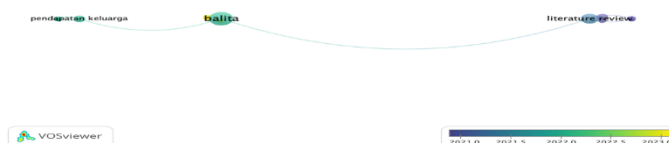
Figure 1. Overlay Visualization of Posyandu Cadre Performance in South Kalimantan

Source: VOSviewer 1.6.20

There are a number of titles that have not been widely used as scientific articles, including analysis of the performance of posyandu cadres (Olivia & Sudarman, 2022), evaluation of infant and child feeding programs (Nurwulansari, 2023), the relationship between cadre motivation (Agustina et al., 2023), factors determinants of the incidence of stunting in toddlers (Setyawan, 2023), the new normal era of adaptation through empowerment (Candarmaweni & Rahayu, 2020), and optimizing the role of Health cadres in improving Health services for toddlers (Sudarman et al., 2023).

Figure 2. Network Visualization of the performance of posyandu cadres in South Kalimantan

Source: VOSviewer 1.6.20

Meanwhile, articles that are related between one article and another are articles whose title contains the term toddler which is related to the title family income (Hasbiah et al., 2021) and a literature review (Mardhiyah et al., 2021).

Conclusions

The prevalence of stunting in South Kalimantan Province is 24.6%. This is of course a concern that the success of preventing stunting is the consistency of nutrition monitoring activities carried out by cadres and village midwives at Integrated Service Posts (Posyandu). In order to make it easier to obtain data, the author used data research with 10 articles originating from a database which found there was a relationship between motivation, knowledge, skills and training with the performance of posyandu cadres, but the relationship with length of time as a posyandu cadre and posyandu performance did not show significant results. The results of the VOSviewer 1.6.20 visualization found that there were many studies that examined stunting in toddlers, however, there were still not many that addressed the issue of improving the performance of posyandu cadres in efforts to prevent stunting, especially in South Kalimantan.

References

- Afifa, I. (2019). Cadre performance in stunting prevention: The role of length of service as a cadre, knowledge and motivation. *Brawijaya Medical Journal*, 30(4), 336–341.
- Agustina, MA, Ningsih, F., & Ovany, R. (2023). The relationship between cadre motivation and cadre activeness in implementing posyandu during the pandemic in the working area of the UPT Puskesmas Menteng, Palangka Raya City. *Surya Medika Journal*, 9(1), 73–80.
- Ananda, C.F. (2023). *Stunting and development polemic*. Faculty of Economics and Business.
- Anggraini, D. I., Apriliana, E., Sari, M. I., & Suwandi, J. F. (2022). Giga model (fulfillment of family nutrition) as an effort to prevent stunting and malnutrition. *New Mind*, 6(1), 39–50. <https://doi.org/10.33373/jmb.v6i1.3906>
- Candarmaweni, & Rahayu, A. Y. S. (2020). Challenges of preventing stunting in the new "New normal" era of adaptation through community empowerment in pandeglang regency (The challenges of preventing stunting in Indonesia in the new normal era through community engagement). *Indonesian Health Policy Journal: JKKI*, 9(3), 136–146.
- Directorate of Health Promotion and Community Empowerment. (2023). *Basic skills training curriculum for Posyandu cadres*. Indonesian Ministry of Health.
- Fitri Damayanti, D., Aprianti, E., Fatolah, O., Sulistiawati, R., Midwifery, J., & Pontianak, P. (2022). Factors influencing the role of posyandu cadres in efforts to prevent stunting in the Sungai Melayu community health center area, Ketapang Regency. *Equatorial Midwifery Journal*, 8(1), 8–12.
- Hasbiah, H., Netty, Widyarni, A., & Inayah, H. K. (2021). *The relationship between knowledge, family income and parenting patterns with the incident of stunting in toddlers in the working area of the Pekauman community health center, Banjarmasin city*. Repository UNISKA. <http://eprints.uniska-bjm.ac.id/id/eprint/8125>
- Mardhiyah, A., Wijaya, A., & Roni, F. (2021). Literature review: The relationship between motivation and the performance of posyandu cadres. *Journal of Nursing*, 19(1), 37–46.
- Musmiler, E. (2020). Factors that influence cadre performance in Posyandu services. *Journal of Health Trust*,

2(1), 126–133. <https://doi.org/10.55866/jak.v2i1.53>

- Nurwulansari, F. (2023). *Evaluation of the Infant and Child Feeding Program (IYCF) using the Logic Model Approach*. <https://books.google.com>
- Olivia, T., & Sudarman, S. (2022). Performance analysis of Posyandu Cadres in Gunong Kleng village. *Journal of Social and Policy Issues*, 2(4), 164–167. <https://doi.org/10.58835/jspi.v2i4.70>
- Rahayu, A., Yulidasari, F., Putri, A. O., & Anggraini, L. (2018). Study guide – Stunting and prevention efforts. In *Book of stunting and efforts to prevent it*. CV Mine.
- Setyawan, R. (2023). Determinant factors of stunting incidents in toddlers in West Kalimantan province (2018 Riskesdas data study). *Healthy People: Journal of Public Health*.
- Stunting.go.id. (2020). *What are the risk factors/causes of stunting as an indication of chronic nutritional problems?* [https://stunting.go.id/faq/whether-yang-jadi-besar-resiko-pemebab-stunting-as-indication-problem-gizi-kronis/#:-:text=These factors include, clean and sanitation \(environment\)](https://stunting.go.id/faq/whether-yang-jadi-besar-resiko-pemebab-stunting-as-indication-problem-gizi-kronis/#:-:text=These factors include, clean and sanitation (environment))
- Sudarman, S., Prasetyo, J. ., Solehah, E. L., Asfar, A. ., & Ervianti, Y. . (2023). Optimizing the role of health cadres in improving health services for toddlers at integrated health posts. *CARADDE: Jurnal Pengabdian Kepada Masyarakat*, 6(1), 61–67. <https://doi.org/10.31960/caradde.v6i1.1989>
- Utari, W., & Prasetyo, I. (2021). The influence of work ethic, education and work experience on the work productivity of Ypp Sabilal Muhtadin Balikpapan teachers. *Journal of Managerial Business*, 5(2), 127–133. <https://doi.org/10.37504/jmb.v5i2.392>
- Yuliana, R., Supriyadi, & Ismahmudi, R. (2016). *The relationship between motivation and the performance of Posyandu cadres at Posyandu Berseri and Posyandu Bahagia in the working area of Rimba Ayu Health Center, Kota Bangun District, Kutai Kartanegara Regency*. Universitas Muhammadiyah Kalimantan Timur Digital Repository. <https://dspace.umkt.ac.id/handle/463.2017/1800>

SECTION: PEDAGOGICAL SCIENCES.

SEKCJA: NAUKI O WYCHOWANIU.

How to cite: Shostachuk, T. (2023). Polish Concept of Art Education: Adaptation to the Ukrainian Context. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 270-272). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

Polish Concept of Art Education: Adaptation to the Ukrainian Context

Польська концепція мистецької освіти: адаптація в український КОНТЕКСТ

Тетяна Шостачук ¹

¹кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри образотворчого мистецтва та дизайну, Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-4542-2835>

Accepted: November 29, 2023 | **Published:** December 11, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: The modern change in education requires a deep transformation in molding personalities, emphasizing individuals' multifaceted development within national and global cultures. In the Republic of Poland, cultural pedagogy is actively engaged in extensive scientific research to understand the impact of art on personality education. This research delves into the distinctive features of the Polish paradigm of art education, revealing a dual-domain concept. The first domain involves aesthetic education, dedicated to cultivating aesthetic culture and sensibility. The second domain fosters well-rounded personalities via intellectual, moral, and social development, encouraging creativity. Exploring innovative arts-based education holds promise for further investigation.

Keywords: national education, cultural pedagogy, art education, aesthetic education, personality development

Вступ

У контексті інтеграції України до світової спільноти на різних рівнях – політичному, економічному, культурному та освітньому – українська освіта зацікавлена в ознайомленні з досягненнями закордонних освітніх практик. Освіта є важливим елементом соціальної структури будь-якої держави, а глобальні зміни в економіці, політиці, науці та техніці вимагають модернізації будь-якої освітньої системи. Тому важливим є ознайомлення із польськими педагогічними дослідженнями освіти та виховання для застосування цього досвіду в українській педагогіці.

Результати дослідження

У ХХ столітті найбільш ґрунтовне дослідження взаємозв'язку мистецтва та освіти здійснив професор естетики Герберт Рід (1976), який розробив систему виховання засобами мистецтва, покликану розвивати рівновагу інтелектуальних, емоційних і мотиваційно-вольових функцій людини, як відображення ідей добра, краси та істини в процесі діяльності. Він стверджував, що метою виховання мистецтвом є залучення людини до діяльності й розвитку, активізація її творчої уяви, яка стане вільним вираженням власної особистості, замість безапеляційного визнання порядків, норм і правил та безумовного визнання авторитетів (Herbert, 1976). Учений усвідомлював важливість мистецтва в майбутньому та припускав, що мистецтво «повинно заволодіти нашим життям таким чином, щоб ми могли сказати: немає більше творів мистецтва, є тільки мистецтво. Це означало б, що мистецтво стало способом життя» (Herbert, 1976, с. 26).

Видатний польський педагог і психолог Стефан Шуман (1975) стверджував, що мистецтво є культурною спадщиною людства й що це багатство слід використовувати належним чином, а також необхідно забезпечити підготовку реципієнтів мистецтва до того, щоб вони могли насолоджуватися мистецтвом і збагачувати своє життя, спілкуючись з ним. Учений наголошував, що спілкування з творами мистецтва поглиблює наше ставлення до дійсності й посилює життєрадісність людини й суспільства та вважав, що через призму мистецтва людина «вчиться сприймати, переживати, відчувати дійсність, а також розуміти суть і мету людського життя» (Szuman, 1975, с. 18), а завдяки мистецтву, що практикується і проживається, відбувається найвищий розвиток особистості.

За Стефаном Шуманом (1975) існує два методи виховання мистецтвом.

Перший передбачає виховання реципієнтів мистецтва, здатних глибоко й проникливо сприймати, розуміти та переживати творчість великих митців (архітекторів, скульпторів, художників, музикантів, прозаїків, поетів тощо) і таким чином ставитися до мистецтва з повагою і любов'ю та з бажанням ретельно досліджувати та відчувати шедеври мистецтва (Szuman, 1975). За допомогою цього методу можна залучати студентів у світ художньої культури та даємо їм можливість скористатися цінностями та благами цієї культури.

Другий метод, який використовується в практиці виховання мистецтвом, – це стимулювання, виховання та розвиток творчої активності студентів.

Про виховання мистецтвом багато писав польський філософ, гуманіст і педагог Богдан Суходольський (1990). Виховну цінність він вбачав як у живій традиції старого мистецтва, пережитого знову і знову, так і в експресивно-творчій діяльності, пошуку нових художніх засобів вираження. Виховання засобами мистецтва, зрозуміле таким чином, є натхненням для певного роду естетичного досвіду, який охоплює всю особистість чутливої та розумово активної людини (Suchodolski, 1990). Для педагогіки велике значення має те, що цей вчений розглядав організоване спілкування з мистецтвом як частину загальної педагогіки, а процес виховання мистецтвом – як засіб, що доповнює загальний розвиток людської особистості. А найбільш цитовані його слова – «Не тільки виховання повинне служити мистецтву, але мистецтво має служити вихованню» (Suchodolski, 1990, с. 55) – ми вважаємо девізом педагогіки культури.

Ідеї Богдана Суходольського були підтримані та розвинуті Іреною Войнар (1984). На основі її ретельних досліджень світової традиції виховання мистецтвом було створено унікальну *«польську концепцію виховання мистецтвом»*, що ґрунтується на ідеї *«відкритого розуму»*. Контакт з мистецтвом (експресія і сприймання) насамперед допомагає формувати творче ставлення до світу і власну особистість (творення і самотворення) (Wojnar, 1984).

Отже, польська концепція естетичного виховання/виховання мистецтвом була заснована в 1960-х роках на педагогічному факультеті Варшавського університету. У різних дослідженнях і

дискусіях можна зустріти такі терміни, як «польська теорія естетичного виховання» або «Варшавська школа естетичного виховання».

Ірена Войнар (1984), окреслила польську концепцію виховання мистецтвом та визначила її як розширене естетичне виховання дводіапазонного характеру: перший діапазон охоплює естетичне виховання як розвиток естетичної чутливості та естетичної культури, необхідних для переживання та пізнання цінності мистецтва, тоді як другий – виховання повноцінної особистості в інтелектуальній (збагачення знань та навчання особистісного мислення), моральній та соціальній (набуття основ моральної оцінки та здатності розуміти людські ситуації, а отже, досягати найвищого взаєморозуміння з іншими людьми) сфері та в у сфері формування уяви та творчого ставлення (Wojnar, 1984).

Проаналізувавши концепцію Ірени Войнар (1984), слід зазначити, що процес виховання мистецтвом має на меті відновити необмежені творчі можливості сучасної людини, активізувати її психологічні диспозиції, особливо уяву, яка є джерелом творчості, постійно вдосконалювати людяність незалежно від її інтерпретації.

Своєю чергою польський філософ та історик мистецтва Владислав Татаркевич (2001), розглядає мистецтво з точки зору творчої діяльності та особистісного самовираження: «...мистецтво – це відтворення речі, або конструювання форм, або передавання почувань, якщо витвір – плід такого відтворення, конструювання, передавання – спроможний захоплювати, хвилювати або викликати струс» (с. 41).

Проте слід усвідомлювати, що ні соціологія мистецтва чи історія мистецтва, не займаються конкретно виховним впливом цінностей мистецтва на особистість, тоді як дослідження цього процесу є предметом педагогіки культури, стверджує Марек Маріуш Титко (2011).

Найбільш відомий представник сучасної польської педагогіки культури, Януш Гайда (2006) наголошує, що сьогодні – це «слушний момент, щоб згадати заснування педагогіки культури та довірити виховання людини тій педагогіці, яка розглядає це виховання як формування особистості на цінностях культури й мистецтва» (с. 20).

Зазначений підхід Gajda (2006), підкреслює актуальність розглядання виховання як процесу, що базується на цінностях культури та мистецтва, забезпечуючи тим самим не лише збагачення духовного світу особистості, але й підготовку її до взаємодії з сучасним соціокультурним середовищем.

Висновки

За нашим переконанням, відповідно до сучасного розуміння виховання мистецтвом, в якому мистецтво стає інструментом цілісного розвитку особистості, саме воно надає людині можливість жити творчо й досягати гармонії у своєму чуттєвому, емоційному та інтелектуальному житті. Мистецтво, таким чином, стає не лише засобом самовираження, а й ключовим елементом формування глибокого і різнопланового розвитку особистості в сучасному світі.

Література

- Татаркевич, В. (2001). *Історія шести понять: Мистецтво. Прекрасне. Форма. Творчість. Відтворництво. Естет. переживання* (В. Корнієнко. Пер.) Київ: «Юніверс». ISBN 966-7305-45-7.
- Gajda, J. (2006). *Pedagogika kultury w zarysie*. Kraków: Oficyna Wydawnicza «Implus». ISBN 978-83-7308-791-0.
- Herbert, R. (1976). *Wychowanie przez sztukę*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Suchodolski, B. (1990). *Wychowanie dla przyszłości*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Szuman, S. (1975). *O sztuce i wychowaniu estetycznym*. Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.
- Tytko, M. M. (2011). *O problemach kultury plastycznej w edukacji (Część 1). Kultura i Wychowanie*. Nr 2 (2), 161.
- Wojnar, I. (1984). *Teoria wychowania estetycznego*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.

How to cite: Mashtakova, Y., & Orel, Y. (2023). Development of the IT Sector in Ukraine: challenges, problems, solutions. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 273-276). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

Development of the IT Sector in Ukraine: challenges, problems, solutions

Розвиток ІТ сектору економіки України: виклики, проблеми, рішення

Маштакова Юлія Костянтинівна¹, Орел Юрій Леонідович²

¹студентка 2 курсу денної форми навчання, другий ступінь вищої професійної освіти (магістратура), спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», Освітньо-професійна програма «Організація та економіка підприємницької діяльності», Навчально-науковий інститут «Інститут державного управління» ХНУ імені В. Н. Каразіна, м. Харків, Україна, yulya1204mashtakova@gmail.com

²к. держ. упр., доцент, доцент кафедри управління персоналом та підприємництва, Навчально-науковий інститут «Інститут державного управління» ХНУ імені В. Н. Каразіна, м. Харків, Україна, orel@karazin.ua

Accepted: November 30, 2023 | **Published:** December 11, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: This research comprehensively analyzes the Ukrainian IT sector, which has demonstrated significant growth and resilience in recent years in response to challenges such as the COVID-19 pandemic and ongoing conflict. Since its initial steps with a few companies, the IT industry has expanded to encompass over 2000 companies and more than 300,000 professionals, contributing significantly to the national economy. Successful adaptation strategies employed by the IT sector during crises, including business relocation and operational optimization, have positioned it as a key player, ensuring positive growth even in times of military aggression. Therefore, this study aims to identify the reasons behind the success of the IT sector and its crisis management methods, providing relevant insights for businesses across various sectors to aid in their recovery post-crisis.

Keywords: IT sector, IT industry, economy, GDP, crisis management, economic development, industry evolution, national recovery.

Introduction

Research Objective – дослідити динаміку зростання та механізми забезпечення стійкості ІТ-сектору економіки України, проаналізувати його відповіді на поточні виклики, спровоковані пандемією COVID-19 та війною, визначити ключові фактори, які сприяли його успіху та стабільності в умовах кризи. *Tasks*: 1) проаналізувати динаміку змін українського ІТ-сектору за роки незалежності; 2) дослідити механізми реагування ІТ-сектору та методи його адаптації під час пандемії COVID-19 та війни; 3) проаналізувати економічний вплив ІТ-сектору на економіку України під час цих криз; 4) визначити ефективні стратегії управління та операційні стратегії, які при цьому використовував ІТ-сектор і які можуть бути застосовані до інших бізнесів в контексті повоєнного відновлення.

Research results

Сфера інформаційних технологій дотепер є однією з найбільш привабливих для людей абсолютно різного віку і спеціалізації. Якщо 5-10 років тому ця галузь в основному пов'язувалась з програмістами та тестувальниками, то зараз її межі значно розширились. До ІТ-технологій активно залучаються спеціалісти по проєктному менеджменту, по управлінню персоналу, продажам, переговорах, бухгалтери, юристи, логісти, бізнес-аналітики, архітектори інтеграцій, виробники інтегральних схем (для розробки вбудованого програмного забезпечення). Поточний список всіх професій, залучених до ІТ-сфери дуже великий. Ця галузь невпинно розвивається та масштабується. Компанії саме цієї галузі найлегше перетворюються в мультинаціональні та можуть поєднувати в одній команді людей з різних країн та різних часових поясів. Сфера ІТ є провідником інновацій та залучає до цього процесу найбільш обдарованих людей. Дослідження розвитку ІТ-сфери та досвіду успішних компаній є актуальною темою для всіх, хто шукає новітніх рішень та актуальних перевірених методів ведення бізнесу.

Український ІТ-бізнес розпочався майже одночасно з історією незалежної України. Ще в 1991 році було засновано декілька відомих компаній, таких як ELEKS та Infopulse (D. O. U., 2023).

Перші компанії були орієнтовані на внутрішній ринок. Втім, криза дев'яностих не сприяла розвитку. І в цьому моменті ІТ-сектор вперше показав свою динамічність – українські компанії почали переорієнтовуватись на зарубіжних замовників. Це виявилось дуже вдалим кроком, оскільки саме український сектор ІТ зміг скласти велику конкуренцію існуючим компаніям на глобальному ринку. Ця тенденція зберіглась і в 2000-ні роки і є актуальною сьогодні. Роки діяльності дали найголовніше – це досвід як розвивати бізнес, як залучати іноземних клієнтів, як заробляти.

Три найголовніші риси української ІТ-сфери сприяли розвитку та залученню замовників і капіталу: високий рівень експертності, високий рівень відповідальності та відносно невеликі зарплати, за які були готові працювати спеціалісти. Середня зарплатня спеціалістів всередині України була в рази нижча за середню зарплатню зарубіжних спеціалістів. Тому, українські підприємства отримали свій головний козир – вони могли конкурувати з опонентами пропонуючи більш дешеві контракти, водночас повністю задовольняючи потреби своїх розробників. Загалом, можна сказати, що ці три головні якості до сих пір є невід'ємними частинами успіху ІТ-сектору.

Одним з додаткових факторів успіху ІТ-ринку було державне регулювання. Так як ІТ-сектор не мав великого внеску в економіку, він доволі довгий час мав змогу зростати та розвиватися без складних регуляцій та обмежень з боку держави. Також, поштовхом для розвитку стала модель роботи працівників ІТ через ФОПів (Давидова, 2021).

В підсумку, інкубатор зростання ІТ-сфери склався за рахунок вдалої ситуації на глобальному ринку і за рахунок слабкого втручання держави в регуляцію цієї сфери. Додатково, окрім зростання як бізнесу, ІТ-індустрія розвинулась до великих успіхів в освіті. Однією з проблем державної освіти є певне відставання від сучасних технологій та трендів. Дуже мало ВНЗ

випускають ІТ-спеціалістів, що є необхідними для галузі. Проте, потенціал українських випускників завжди був доволі високим. ІТ-індустрія впоралась з цією задачею – в 2000-х роках було створено безліч ІТ-курсів, впроваджено внутрішні (в компаніях) програми менторства, додано можливості стажування та інтернатури. Сьогодні ІТ-компанії активно залучають студентів ще під час їхнього навчання в університетах до інтернатурських програм. Це дає змогу людині отримати найбільш актуальні знання і практичні навички, і в момент випуску з ВНЗ вона може почати роботу вже не як початківець, а як повноцінний працівник.

Держава, тим не менше, звертає свою увагу на зростаючий сектор – як на привабливу сферу для оподаткування та регулювання. Такі ініціативи як Дія-Сіті та гіг-контракти Дія.City (n.d.) є показовими, адже це результат співпраці держави та провідних ІТ-компаній України. Варто зазначити, що за період існування ІТ-сфери держава вже декілька разів хотіла збільшити податки. Проте цього не сталося, більшою чергою, через наявність відкритої консультативної групи «бізнес-держава». Разом з інноваціями ІТ-бізнес приносить країні досвід регулювання розвинених країн світу і тому має змогу давати доцільні поради стосовно регулювання галузі що розвивається.

Серед одних з великих випробувань для ІТ-індустрії став COVID-19. Необхідно зауважити, що це випробування було подолано набагато легше порівняно з іншими галузями. Одним з відкриттів для ІТ стало те, що офіси в принципі не потрібні для більшості компаній і для більшості команд. Прилаштуватися до роботи з дому було доволі неважно для переважної більшості працівників. Добре побудовані команди з відповідальними технічними та командними лідерами показували продуктивність праці чи не вищу, ніж до епідемії. Економія часу на трансфері до роботи і назад та домашня затишна атмосфера компенсували напруженість від ситуації. До того ж, напівпусті офіси могли прийняти ту невелику кількість працівників, хто не міг облаштувати робоче місце вдома, не порушуючи норми оголошені державою. Цей фактор сприяв стабілізації індустрії, бо, все ж таки, супутня економічна криза призвела до скорочення замовлень та більш економного витрачання коштів.

Як виявилось, COVID-19 був не найбільшим випробуванням у ІТ-галузі та нашої країни в цілому. Повномасштабна війна поставила нові рамки складності. До війни переважна більшість ІТ-компаній та працівників були зосереджені на сході України. Після початку війни релокація бізнесу в більш безпечні регіони була вельми складним завданням, для якого в багатьох компаніях були розроблені спеціальні плани та сформовані команди. На поточний момент в середньому 50% спеціалістів та їх сімей є тимчасово релокованими в більш безпечні регіони країни (Гурська, 2023).

Від самого початку війни ІТ-бізнес вживав всіх можливих заходів для забезпечення неперервної роботи. Ці заходи включали релокацію фахівців з небезпечних регіонів та забезпечення офісів генераторами електроенергії та сховищами. Західні регіони України виявилися доволі привітними до переміщення ІТ-бізнесу. Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська області є лідерами по залученню та допомозі в релокації ІТ-фахівців. За ініціативи Закарпатської обласної адміністрації успішно створено ІТ-кластер у даному регіоні. Понад 30 тисяч фахівців з сфери інформаційних технологій переїхали на Закарпаття, де їм були надані офісні приміщення та коворкінги. Крім того, компаніям забезпечено послуги з охорони, високоякісний інтернет, а також допомогу та супровід у питаннях оподаткування (Лучечко & Гордійчук, 2023).

На прикладі ІТ-індустрії можна робити багато висновків, стосовно ефективності керування та реагування на проблеми. Це – успішна галузь і бізнес, який за 30 років виріс з декількох компаній з десятками працівників, до більше ніж 2000 компаній та більше 300 тисяч працівників у сфері (D. O. U., 2023, Квітень 3). Від непомітної до економіки сфери ця галузь доросла до заробітку більше ніж 7 мільярдів доларів за рік (в 2022 р.). Саме ІТ-сектор виявився єдиним сектором, що показав позитивне зростання під час військової агресії. Тому, дослідження причин успіху, механізмів подолання кризи та оптимізації робочого процесу ІТ-сфери є актуальною темою сьогодні. Ці знання та стратегії вкрай необхідні кожному малому, середньому чи великому бізнесу що має ризик опинитися в скрутному становищі. Це необхідно державі в цілому, зараз і в майбутньому,

після перемоги, задля найбільш ефективної та скорішої відбудови держави з метою повернення до нормального, мирного та процвітаючого життя.

Conclusions

Нині ІТ-сфера України є прикладом зростання, стійкості та адаптивності, ефективно долаючи значні виклики та кризи. Вона розвинулася з маленького, майже непомітного сектору до надважливого гравця в масштабах національної економіки, демонструючи позитивне зростання навіть під час пандемії та воєнної агресії з боку РФ. Стратегічні відповіді ІТ-сектора на кризи, включаючи релокацію робочої сили та оптимізацію операцій, підкреслюють його ключову роль у забезпеченні національної економічної стабільності. Набуті в процесі аналізу причин успіху ІТ-сектора знання є безцінними не лише для різних видів бізнесу у кризових умовах, але й для повоєнного відновлення країни, в процесі повернення її до мирного стану та всебічного розвитку.

References

- Бурда В. (n.d.). *Програмний стрибок. Як ІТ-сектор став одним із драйверів української економіки*. НашКиїв.UA. <https://nashkiiev.ua/technology/programnii-stribok-yak-it-sektor-stav-odnim-iz-draiveriv-ukrainskoi-ekonomiki>
- Гурська, М. (2023, Січень 9). *Релокація, втримання клієнтів, вплив рецесії. Як українські ІТ-компанії пережили 2022 рік і чого очікують від 2023-го*. DOU. <https://dou.ua/lenta/articles/how-it-companies-survived-2022/>
- Давидова, В. (2021). 30 років ІТ в Україні. Як це було. Ліга.Net : веб-сайт. Projects.liga.net. https://project.liga.net/projects/it_history/
- Дія.City (n.d.). <https://city.diiia.gov.ua/>
- Лучечко, Ю. & Гордійчук, А. (2023). Регіональні тенденції і пріоритети розвитку аграрного бізнесу в Україні у період війни. *Економічний форум*, 1(3), 22–28. <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2023-3-3>
- Д. О. У. (2023, Квітень 3). *Скільки айтівців в Україні: +32 тисячі ІТ-ФОПів за рік згідно з Мін'юстом*. DOU. <https://dou.ua/lenta/articles/how-many-devs-in-ukraine-2023/>

**Futurity
Publishing**

SECTION: PSYCHOLOGICAL SCIENCES.

SEKCJA: NAUKI PSYCHOLOGICZNE.

How to cite: Zelenin, V., & Volnova, L. (2023). Using social networks as a communication tool to improve mental health: opportunities and limitations. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 277-280). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

Using social networks as a communication tool to improve mental health: opportunities and limitations

Використання соціальних мереж як інструмента комунікації для покращення психічного здоров'я: можливості та обмеження

Зеленін Всеволод Володимирович ¹, Вольнова Леся Миколаївна ²

¹кандидат психологічних наук, доцент, професор кафедри політичної психології та міжнародних відносин, факультет психології, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, м.Київ, Україна, sevacello@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-1267-9308>

²кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психосоматики та психологічної реабілітації, факультет психології, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, м.Київ, Україна, volnova1979@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-9647-8214>

Accepted: December 1, 2023 | **Published:** December 11, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: The phenomenon of social networks has scientific interest in psychology, since they are an integral part of the lives of most modern people. The purpose of the study is to identify the main opportunities and limitations of using social networks as a tool to improve mental health. Research methods included analytical, deductive, methods of systematization and logical generalization. The study

revealed a high risk of the negative impact of social networks on a person's mental state if they are used unconsciously. The results of the study can be used during preparation for psychology classes.

Key words: social networks, mental state, cyberbullying, self-expression, internet, user, Blue Whale Challenge

Вступ

В останні десять років соціальні мережі є невід'ємним складником повсякденного життя людей. Вони дають змогу безперебійно підтримувати зв'язок із друзями, колегами, сім'єю, є джерелом натхнення, додаткового або основного доходу, засобом самовираження тощо. У соціальних мережах середньостатистичний інтернет-користувач проводить приблизно дві години на день, а деякі користувачі приділяють їм до п'яти годин. Отже, соціальні мережі можуть мати вплив на психічний стан людини, як позитивний, так і негативний.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Питанню впливу соціальних мереж на психічне здоров'я людини присвячено не так багато наукових робіт вітчизняних і зарубіжних вчених, що пов'язано з новизною цієї проблеми в суспільстві. Серед праць науковців, що були опубліковані протягом останніх п'яти років, варто звернути увагу на дослідження психіатра Гайдабруса (2021), в якому було проаналізовано наслідки активного використання соціальних мереж під час пандемії COVID-19 (Гайдабрус, 2021), а також працю здобувача вищої економічної освіти Шелеста, в якій було визначено основні соціальні групи, котрі найбільш вразливі до негативного впливу соціальних мереж в умовах воєнного стану (Шелест, 2023). Однак необхідним є всебічне дослідження можливого впливу використання соціальних мереж на психічне здоров'я населення в сучасних умовах.

Метою написання роботи є дослідження основних можливостей та обмежень у використанні соціальних мереж як інструменту комунікації для покращення психічного здоров'я.

Результати дослідження

Соціальні мережі були створені передусім як інструмент комунікації. Так, одна з найстаріших платформ Six Degrees, заснована в 1997 році, уможливила створення власних профілів та листування з друзями. Зі свого боку, LinkedIn, започаткована в 2002 році, допомагала побудувати ділові контакти, а Facebook, створений у 2004 році, – налагодити взаємини між студентами університетів. Отже, у XXI столітті люди отримали можливість розповсюджувати важливу інформацію, просувати власні ідеї, проводити онлайн-зустрічі, формувати ділові зв'язки, шукати роботу та обмінюватися професійним досвідом, а також комунікувати з інтернет-друзями та близькими з будь-якої точки світу, що сприяє різноманітності та обміну культурними цінностями.

Однак, незважаючи на це, більшість досліджень вказує на пряму залежність між рівнем стресу людини та часом, проведеним у соціальних мережах. Так, чим більше людина є залежною від соціальних мереж, тим вищий ризик розвитку депресії та психічного розладу, що пов'язано з такими негативними аспектами використання соціальних мереж, як:

1. Неадекватна оцінка зовнішності та способу життя. В епоху популярності соціальної мережі Instagram виникли певні нові критерії, які визначають ідеальну особистість. Так, у людини має бути гладка шкіра без плям, зморщок і нерівностей, струнка постать, дорогий одяг, новий телефон, багато друзів, а кожний день має бути насичений новими подіями, відвідуванням різноманітних заходів, подорожами тощо. Це спричиняє появу «соціального порівняння», що призводить до

депресії та зростання відчуття тривоги. Окрім того, формується синдром втрачених можливостей, або синдром FoMO, який розвиває страх не дізнатися важливих новин, а також відчуття жалю від неможливості бути присутнім на якомусь заході, у якомусь місці, де гарантовано повинно відбутися щось важливе та цікаве, що матиме вагомий вплив на життя людини надалі. Соціологічні опитування показують, що найбільш вразливою групою людей є підлітки, особливо дівчата (Wells та ін., 2021).

2. Ізоляція. Спілкування з людьми через соціальні мережі не може повністю замінити реальне спілкування, передати почуття, емоції. Незважаючи на те, що соціальні мережі знижують рівень самотності, вони віддаляють користувачів від реального світу. До прикладу, в мережі «Інтернет» будь-яка людина здебільшого є важливою, має багато друзів та однодумців. Однак у реальному житті лише невеликий відсоток інтернет-друзів будуть готові прийти на допомогу. Окрім того, віртуальне спілкування з близькими людьми не дає можливості доторкнутися до них – обійняти батьків, поцілувати дружину тощо.

3. Психологічний вплив. Соціальні мережі можуть бути інструментом впливу на поведінку людей, насамперед молоді. Так, наприклад, координована гра «Синій кит», поширена серед дітей і підлітків, мала на меті довести гравця до самогубства, застосовуючи засоби психологічного впливу, зокрема шантажу. Важливо зазначити, що на початковому етапі координатори часто використовують реальні факти та демонструють дружнє ставлення для формування довіри у користувача та отримання від нього необхідної персональної інформації, яка надалі може бути використана проти нього.

4. Кібербулінг. Поява соціальних мереж не лише не обмежила булінг, а ще й вивела його на новий рівень, зробивши «суспільним надбанням». Соціальні мережі можуть розпалювати ворожнечу, поширювати плітки та образи, а також недостовірну інформацію, яку користувачі можуть сприймати як факт. Відповідні публікації та коментарі можуть негативно вплинути на психічне здоров'я людини.

Однак в останні роки зростає також і рівень підтримки в соціальних мережах. Так, користувачі, звертаючись до інтернет-спільнот і груп, можуть розраховувати на підтримку, допомогу та розуміння від психологів та однодумців. Окрім того, вони отримують доступ до різних тренінгів та безоплатних матеріалів, опублікованих організаціями та групами експертів у сфері психології. Це допомагає користувачам краще розуміти власний психічний стан. Сучасні налаштування соціальних мереж також спрямовані на захист користувачів від негативних коментарів та кривдників. Це особливо важливо для людей, які зіткнулись з психологічними та соціальними труднощами. Іншими можливостями використання соціальних мереж як інструменту комунікації для покращення психічного здоров'я можуть бути:

1. Можливість самовираження. Соціальні мережі є безкоштовними майданчиками для просування власних ідей та результатів діяльності. Публікація фотографій, текстів, аудіо- та відеоматеріалів дає змогу користувачам ділитися відчуттями та емоціями, які в реальному житті можуть бути пригнічені. Важливо зазначити, що стримування емоцій має негативний вплив не тільки на психічне, а й на фізичне здоров'я людини, адже може викликати м'язовий спазм, розлад харчової поведінки, порушення сну, неконтрольовану агресію тощо.

2. Можливість знайти однодумців. Використання соціальних мереж не обмежує коло можливих знайомств, що пов'язано з глобальним використанням мережі «Інтернет». Це сприяє підвищенню ймовірності налагодження взаємозв'язків між людьми, що мають спільні інтереси. Людина є істотою соціальною, тому встановлення та зміцнення зв'язків з однодумцями за допомогою соціальних мереж може позитивно вплинути на психічне здоров'я.

3. Можливість підтримання зв'язку з близькими. Незважаючи на те, що віртуальне спілкування не може повністю замінити реальне, користувачі соціальних мереж мають можливість швидко отримувати інформацію про своїх близьких, майже в режимі реального часу, якщо співрозмовник на зв'язку. Це знижує рівень тривожності, відчуття якої є характерним для багатьох людей, передусім батьків.

Отже, соціальні мережі можуть бути інструментом покращення психічного здоров'я людини в разі їх свідомого та відповідального використання, а саме:

- 1) використання соціальних мереж протягом обмеженого часового проміжку;
- 2) запобігання розповсюдженню особистої інформації;
- 3) фільтрування інформації для уникнення матеріалів та співрозмовників, які мають негативний вплив на психічне здоров'я;
- 4) чіткого розмежування віртуального та реального світів завдяки досягненню балансу.

Висновки

Вплив соціальних мереж на психічне здоров'я людини є неоднозначним і залежить від низки чинників. Так, надмірне їх використання може призвести до підвищення рівня тривожності, розвитку депресії, що свідчить про необхідність ужиття превентивних заходів, а саме: налаштування конфіденційності, фільтрування інформації, знаходження балансу між реальним світом та віртуальним, вчасне звернення по допомогу. Урахування розглянутих аспектів використання соціальних мереж дасть змогу користувачам обмежити рівень їх негативного впливу на власне психічне здоров'я та забезпечити його покращення.

Література

Гайдабрус, А. В. (2021). Зв'язок психічного здоров'я під час пандемії COVID-19 та використання соціальних мереж. *Психіатрія, неврологія та медична психологія*, 17, 14–20. <https://doi.org/10.26565/2312-5675-2021-17-02>

Шелест, А. Л. (2023). Соціально-психологічні аспекти впливу соціальних мереж на українське суспільство під час війни. Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства, 104–108. ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. <http://dspace.pdpu.edu.ua/jspui/handle/123456789/17572>

Wells, G., Horwitz, J., Seetharaman, D. (2021, 14 вересня). *Facebook knows Instagram is toxic for teen girls, company documents show*. WSJ. <https://www.wsj.com/articles/facebook-knows-instagram-is-toxic-for-teen-girls-company-documents-show-11631620739>

SECTION: POLITICAL SCIENCES.

SEKCJA: NAUKI POLITYCZNE.

How to cite: Lebedynska, I. (2023). New challenges to international humanitarian law regarding the use of uncrewed aerial vehicles in armed conflicts. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 281-285). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

NEW CHALLENGES TO INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW REGARDING THE USE OF UNCREWED AERIAL VEHICLES IN ARMED CONFLICTS

Inna Lebedynska

legal advisor of the non-profit association "New Profile", Israel, <https://orcid.org/0000-0002-3710-6293>

Accepted: December 2, 2023 | **Published:** December 11, 2023 | **Language:** English

Abstract: This article explores the emerging challenges posed to international humanitarian law (IHL) by the proliferation of unmanned aerial vehicles (UAVs) in armed conflicts. The purpose is to analyze the impact of drone usage on IHL principles, focusing on transparency, proportionality, and accountability. Employing a qualitative research method, the study evaluates recent armed conflicts involving UAVs, addressing issues of target identification, civilian protection, and legal responsibility. The findings highlight the evolving nature of armed conflict due to technological advancements, emphasizing the need for updated IHL frameworks to ensure the ethical and legal use of unmanned aerial vehicles in contemporary warfare.

Keywords: international humanitarian law; unmanned aerial vehicles; armed conflicts; drone warfare; challenges; transparency; proportionality.

Introduction

In the rapidly changing landscape of modern warfare, the proliferation of unmanned aerial vehicles (UAVs) has created unprecedented challenges to longstanding principles of international humanitarian law (IHL). The relevance of this topic is emphasized by the growing prevalence of drones in armed conflicts around the world, which raises acute questions about the adequacy of the existing legal framework. Recent research and publications have shed light on the complex intersections between the use of UAVs and IHL, revealing a complex situation fraught with ethical, legal, and operational dilemmas. As armed forces increasingly use drones for surveillance, reconnaissance, and targeted strikes, the necessity of critical evaluation and adaptation of IHL becomes imperative (Kravchenko, 2015).

Analysis of recent armed conflicts involving UAVs has revealed several multifaceted problems that require the attention of scholars. One of the main problems is related to the transparency and accountability of drone operations. The ability of unmanned systems to carry out covert missions and deliver precision strikes challenges traditional norms of warfare, complicating attempts to distinguish combatants and undermining the principle of proportionality.

In addition, the issue of target identification has become a critical focus in the context of drone warfare. The accuracy of UAVs in targeting specific individuals or locations can be a double-edged sword, potentially reducing consequential damages but also creating challenges in distinguishing legitimate military targets from civilian entities. It raises questions regarding compliance with the fundamental principle of IHL regarding the distinction between combatants and non-combatants (Shevchuk, 2022).

Civil protection, the cornerstone of humanitarian law, is another problem. Despite technological progress, the unintended consequences of drone strikes on civilians remain. Unresolved questions relate to the extent to which existing legal frameworks adequately protect civilians in the face of advances in military technology and tactics.

The ethical aspects of drone warfare further complicate the discourse. As drones minimize direct risks to military personnel, they are redefining the dynamics of conflict. This shift prompts a reassessment of just war theory and requires a comprehensive study of the ethical implications of using unmanned systems in armed conflicts.

Results of the research

International humanitarian law (IHL), also known as the laws of war or armed conflict law, is a body of legal principles aimed at limiting the consequences of armed conflict and protecting those who do not or no longer engage in hostilities. As technology continues to develop, the emergence of unmanned aerial vehicles (UAVs), commonly called drones, has posed new challenges and issues regarding the application and interpretation of IHL in armed conflicts (Poteryayko & Byelikova et al., 2021).

One of the main problems associated with the use of UAVs in armed conflicts is the issue of distinction. IHL provides that the parties to the conflict must distinguish between civilians and combatants, as well as civilian objects and military objects. The use of UAVs, especially those equipped with advanced surveillance and targeting capabilities, raises concerns about the ability to effectively identify these important differences. Unlike traditional warfare, where combatants can visually identify targets on the battlefield, UAV operators may be physically distant from the conflict zone, relying on technologies that may have limitations in distinguishing between civilian and military objects and people (Shevchuk, 2020).

In addition, the deployment of UAVs raises questions about the principle of proportionality. According to IHL, the use of force must be proportionate to the achieved military superiority and avoid excessive harm to civilians and civilian objects. The accuracy and lethality of certain UAVs may challenge traditional notions of proportionality, as these technologies can potentially target specific individuals or locations with high precision. However, the risk of harm remains, and the consequences of errors in target identification can be serious (Kravchenko, 2015).

The liability issue is another serious challenge in the context of UAVs and IHL. Conventional warfare often involves clearly identifiable military units and personnel, making it easier to assign responsibility for violations of IHL. In the case of UAVs, the chain of command and decision-making processes can be more complex. Determining who is ultimately responsible for a drone strike that results in civilian casualties can be difficult, especially when the operation involves cooperation between different states or non-state actors.

The use of armed UAVs in extraterritorial targeted killings further complicates the situation. Such operations may raise questions about the sovereignty of the state in which the strike takes place, as well as the legality of targeted killings under IHL. The lack of a clear international consensus on the legal basis of extraterritorial drone strikes can lead to ambiguity and controversy regarding the application of IHL in such situations (Shevchuk, 2022).

Another problem is the potential blurring of traditional geographical and temporal boundaries of armed conflicts. UAVs equipped with long-range capabilities can operate across borders and engage targets in areas far removed from the immediate conflict zone. It calls into question the traditional understanding of armed conflicts as local events with defined borders. The ability of UAVs to project force over long distances raises questions about the application of IHL in situations where traditional notions of the front line and rear areas may be less relevant.

In addition, the development of technologies has led to the creation of autonomous or semi-autonomous UAVs, capable of making decisions without direct human intervention. The development of such technology raises ethical and legal questions regarding the application of IHL, particularly in terms of human control over the use of force. Ensuring accountability for actions taken by autonomous systems and addressing potential unintended consequences or failures becomes a critical aspect of adapting IHL to the changing environment of warfare (Poteryayko & Byelikova et al., 2021).

Another important aspect of the challenges associated with the use of UAVs in armed conflict is the impact on transparency and dissemination of information. Unlike traditional warfare, where battlefield

events are often visible to the public and the media, the use of UAVs can involve covert operations and targeted strikes that may go unnoticed by the wider international community. This lack of transparency raises concerns about accountability and the ability to hold parties involved in armed conflicts accountable for their actions. It also makes it difficult for humanitarian organizations and human rights defenders to monitor and respond to potential violations of IHL.

The proliferation of UAV technology among state and non-state actors further complicates efforts to regulate and enforce IHL. The availability and relatively low cost of UAVs means that a wider range of organizations can use these technologies in armed conflict. It creates a need for increased international cooperation and coordination to establish common standards and regulations governing the use of UAVs by IHL.

In turn, the rapid pace of technological progress in the UAV field may outpace the development of the legislative framework. With the emergence of new capabilities, such as unmanned aerial vehicles or advanced artificial intelligence applications, the international community must be proactive in anticipating and addressing the legal and ethical implications of these technologies in the context of armed conflict.

The psychological impact of UAVs on civilians is another dimension of the challenges facing IHL. The constant threat of aerial surveillance and the possibility of strikes can create a widespread sense of insecurity among civilians, even those not directly involved in the conflict. This psychological impact raises questions about the humanitarian aspects of armed conflicts and the long-term consequences for the affected population (Kolomiitsev, Misyura, et al., 2023).

Solving the problems associated with the use of UAVs during armed conflicts requires a multifaceted approach. States, international organizations, and civil society should work together to adapt existing legal frameworks, develop new norms where necessary, and ensure effective accountability mechanisms. It may involve strengthening international institutions responsible for overseeing compliance with IHL, increasing the transparency of military operations involving UAVs, and promoting international dialogue on the ethical and legal implications of new technologies.

Conclusions

Thus, the use of unmanned aerial vehicles in armed conflicts creates new and complex challenges for international humanitarian law. Issues of distinction, proportionality, accountability, extraterritoriality, and the emergence of autonomous technologies require careful consideration and adaptation of the existing legal framework. As technology continues to evolve, the international community must engage in ongoing dialogue to ensure that IHL remains effective in regulating the use of force and protecting the rights of civilians in an ever-changing global security environment.

Solving these challenges requires the concerted efforts of the international community. Continuous dialogue, cooperation, and the development of new norms and rules are essential for IHL to remain effective and relevant in the face of technological progress. Strengthening international institutions responsible for overseeing compliance, increasing transparency in military operations, and

stimulating ethical debate about new technologies are imperative steps toward mitigating the impact of UAVs on IHL. By comprehensively solving these problems, the world community can strive to find a balance between the use of technological achievements for military purposes and the protection of the rights of civilians in armed conflicts.

Reference List

Kolomiitsev, O., Misyura, O., Osiyevsky, S., Tretyak, V., Komarov, V., Pustovarov, V., and Gaidak, I. (2023). Analysis of directions for the development of the military technosphere of NATO countries. *Scientific Collection «InterConf+»*, (37 (171)), 379-397. Available at: <https://archive.interconf.center/index.php/2709-4685/article/view/4405>

Kravchenko, V. (2015). The theory of "hybrid war": the Ukrainian dimension. *Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences*, (2), 139-148.

Poteryayko, S., Byelikova, K., and Tverdokhlib, O. (2021). The problem of state administration in the sphere of state security in modern scientific discourse. *Chronicle of Volyn*, (25), 136-142. Available at: <http://litopys.volyn.ua/index.php/litopys/article/view/280>

Shevchuk, V. M. (2020). Innovations in forensic technology: modern possibilities and problems of application. *Scientific Journal of the International Humanitarian University*, (43), 146-151.

Shevchuk, V. M. (2022). Military criminology: formation problems and role in modern conditions. *Implementation of human rights in law enforcement under occupation of Ukrainian territories*, 136-140.

**Futurity
Publishing**

SECTION: ARCHITECTURE.

SEKCJA: ARCHITEKTURA.

How to cite: Radzei, O., & Prybieha, L. (2023). Principles of regeneration the historical rural settlements of Kyiv's region. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 286-290). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

Principles of regeneration the historical rural settlements of Kyiv's region

Засади регенерації історичних сільських поселень Київщини

Радзей О. В.¹, Прибсга Л. В.²

¹аспірант Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури (НАОМА), м. Київ, Україна

²кандидат архітектури, професор кафедри теорії, історії архітектури та синтезу мистецтв Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури, м. Київ, Україна

Accepted: December 3, 2023 | **Published:** December 11, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: The publication raises the issue of regeneration of historic rural settlements, as one of the archaic forms of urban planning that preserved the national features of settlement formation to a much greater extent, unlike "cosmopolitan" cities in terms of development. Historical rural settlements are always the habitats of cultural monuments of local and national significance, as well as centers of manifestations of regional distinctive culture, fine arts, crafts and characteristic urban planning traditions, which is almost the main argument in defense of their authentic environment and urban planning structure.

Keywords: Historical rural settlements, planning organization, cultural monuments of local and general national importance, cultural heritage, authentic toponymy, natural environment.

Вступ

Актуальність теми дослідження та практична значимість його результатів визначається:

1. Важливістю відновлення історичних сільських поселень, як документальних свідчень історичного розвитку регіону та засад національної пам'яті.
2. Нагальною потребою збереження та регенерації історичних сільських поселень в умовах руйнівних впливів російсько-української війни.
3. Задачею запобігти нерегламентованій забудові сільської місцевості, зокрема знищенню пам'яток археології задля сільськогосподарських потреб.
4. Проблемою недоцільної функціональної адаптації наявних пам'яток культури та їх нерационального включення до планувальної структури села.

Метою дослідження є визначення засад регенерації історичних сіл Київщини. Задля її досягнення було визначено такі завдання:

1. Визначити стан дослідженості історичних сільських поселень Київщини в українській історіографії, зокрема у наукових виданнях.
2. Визначити територіальні межі історичних сільських поселень Київщини.
3. Розкрити методика дослідження історичних сіл і засади їх регенерації.
4. Виявити історико-культурний потенціал історичних сільських поселень.
5. Визначити засади регенерації історичних сільських поселень.

На різних етапах дослідження були застосовані та апробовані такі методи:

- 1) історичний, задля комплексного сприйняття сільського поселення в історичному та культурному контексті регіонального і загальнонаціонального розвитку;
- 2) картографічний, застосований для прив'язки до місцевості важливих археологічних та історичних об'єктів, пов'язаних з даним населеним пунктом, визначення характерних форм рельєфу, що формує природне середовище поселення;
- 3) морфологічний метод та композиційний аналіз передбачає оцінку та прогноз розвитку даної урбаністичної структури, виявляє його основні особливості;
- 4) візуальне спостереження сприяє безпосередньому сприйняттю об'єкта дослідження, що зведе до мінімуму вплив суб'єктивних суджень попередніх дослідників історичних сільських поселень;
- 5) системно-порівняльний аналіз, який має на меті виявити характер розвитку та стан дослідженості історичних сільських поселень Київщини в контексті вітчизняних та закордонних досліджень сільських історичних поселень і практики їх регенерації.

Результати дослідження

Питання регенерації та форм збереження історичних сільських поселень у вітчизняній пам'яткоохоронній теорії та практиці лишається відкритим і малодослідженим. Зокрема йдеться про розробку методики визначення охоронного ареалу історичного сільського поселення, форм його збереження та засад класифікації, а також обґрунтування економічної доцільності вживаних дій з регенерації для об'єднаних територіальних громад, до складу яких включено дані села згідно чинного адміністративно-територіального поділу. Серед вітчизняних дослідників найчастіше оперує поняттям «історичні села» та наголошує на важливості їх збереження професор Прибєга

(1992). Натомість ряд інших дослідників зокрема Самойловича (1972), Івашко (2003), Бугай (2011) та Ясінського (2018) досліджували лиш окремі аспекти розвитку історичних населених пунктів, розглядаючи проблему комплексно.

У постанові Кабінету Міністрів «Про затвердження порядку визнання населеного місця історичним» (2006) прописано підстави, на яких даний населений пункт («історичне місце») може бути включений до Списку історичних (Кабінет Міністрів України, 2006).

Зокрема йдеться про збережений ареал - територіально обмежене середовище історичного поселення, яке належить охороняти. Однак відсутні жодні рекомендації щодо визначення охоронних ареалів важливих історико-культурних об'єктів у сільському середовищі:

«історичне населене місце – це місто, селище чи село, яке зберегло повністю або частково свій історичний ареал з об'єктами культурної спадщини і пов'язані з ними розпланування та форму забудови, типові для певних культур або періодів розвитку та занесене до Списку історичних населених місць (2001), якщо вони відповідають, щонайменше, двом з таких критеріїв:

- 1) наявність історичних, архітектурних, ландшафтних та садово-паркових об'єктів культурної спадщини, які мають містобудівне значення;
- 2) розпланування відповідно до минулих історичних епох (до початку ХХ століття);
- 3) збереження основних композиційних центрів та композиційних осей населених місць;
- 4) наявність рядової історичної забудови». Як підсумок впровадження цього порядку, у постанові «Про затвердження Списку історичних населених місць України» наведено перелік населених пунктів, зокрема Київщини, визначених як історичні (Кабінет Міністрів України, 2001).

Серед них немає жодного сільського поселення (селище міського типу Ржищів, що згадується в Списку, станом на 2023 рік має статус міста), що загрожує втратою аутентичного середовища села, як важливого документу історії розвитку окремих регіонів у культурному, етнографічному та краєзнавчому контексті

З метою визначення засад регенерації історичних сільських поселень було досліджено такі гіпотези:

- 1) Село, як історичне, має бути засновано не пізніше рубежу ХІХ-ХХ ст.
- 2) Історичне сільське поселення містить аутентичні пам'ятки культури, що не зазнали б реконструкції або перебудови.
- 3) Планувальна організація має лишатись незмінною, як один із вимірів автентичності й розвиватися та сталим алгоритмом.
- 4) Об'єкти забудови історичного сільського поселення мають зводитись із застосуванням місцевої сировини.
- 5) Археологічна пам'ятка, за наявності, що засвідчує давнє заснування населеного місця, має бути гармонійно включена у планувальну структуру села зі збереженням характерного природного середовища.
- 6) Первісна топоніміка та місцеві об'єкти нематеріального культурного надбання (ремесла, види образотворчого мистецтва, фольклор, пам'ять про історичні постаті та події, пов'язані з даним населеним пунктом) є важливим аспектом існування села, як історичного.

7) Закріплення окремих сіл за об'єднаними територіальними громадами визначає потребу в окремому, насамперед, економічному обґрунтуванні доцільності регенерації історичних поселень, як суттєвої статті витрат місцевого бюджету.

Висновки

У процесі дослідження з'ясовано, що проблема регенерації історичних сільських поселень Київщини перебуває лиш на початкових етапах свого вирішення. Уточнення потребують навіть поняття і терміни, не беручи до уваги розробку методики та шляхів розв'язання задачі з відродженні історичних сіл. Неповнота визначень у нормативних документах та законодавчих актах спричиняє руйнування важливих пам'яток культури в результаті неконтрольованої сільськогосподарської діяльності, а роль самих сіл у регіональній економіці настільки нівелюється, що з відтоком місцевого населення дедалі менше людей зацікавлені в регенерації цих важливих у контексті регіонального та загально національного становлення містобудівних утворень. В існуючих об'єктах археології влада ОТГ вбачає перешкоду, а не ресурс, що жодним чином не наближає нас до стратегій регіонального розвитку західноєвропейських держав. Однак, екзистенційна війна, нав'язана російською федерацією, спонукає дедалі більше громадян звертатися до виявів своєї національної та історичної самобутності. Щоправда, повнота понять у нормативних документах та безпосередня мотивація місцевих органів влади – одні з основних передумов ефективної регенерації історичного села.

Література

Болотова, Г. В., Вислобоков, К. А., Гирич, І. Б., Гирич, Т. Ю., Гісцова, Л. З., Грабова, Н. С., Гуржій, О. І., Зотіков, О. Л., Найденко, П. П., Полейгалов, О. Г. Сас, П. М., & Якушкін, Г. Р. (1989). *Описи Київського намісництва 70-80-х років XVIII ст.* Наукова думка.

Бугай, А.С. (2011). *Змійові вали: збірник матеріалів науково-дослідницької спадщини.* Персонал.

Івашко, Ю. (2003). *Дерев'яне церковне зодчество Київщини.* Гопак.

Кабінет Міністрів України (2001). «Про затвердження Списку історичних населених місць України»: Постанова № 878-ВР. <http://consultant.parus.ua/?doc=00ZOD6B0D1>

Кабінет Міністрів України (2006). «Про затвердження порядку визнання населеного місця історичним»: Постанова № 909-ВР. https://ips.ligazakon.net/document/view/kp060909?an=45&ed=2019_03_27

Похилевич, Л. И. (1864). *Сказания о населенных местностях Киевской губернии или Статистические, исторические и церковные заметки о всех деревнях, селах, местечках и городах, в пределах губернии находящихся.* Киево-Печерская лавра. <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0002928>

Прибега, Л. В. (1983). Село як на долоні. *Культура і життя*, (5).

Прибега, Л. В. (1987). Про форми охорони. *Пам'ятники України*, (2).

Прибега, Л. В. (1990). Форми та методи охорони історико-архітектурної спадщини. *Історико-культура спадщина та суспільний розвиток*, 97–118.

Прибега, Л. В. (1992). Функції та форми охорони історико-архітектурної спадщини у сільській місцевості. *Планування, забудова і благоустрій сіл України*, (15), 46-53.

Прибега, Л. В. (1994). Збережемо історичні села! *Пам'ятки України*, (1), 70-72.

Прибега, Л. В. (1996). Традиційне сільське середовище і методи охорони народної архітектурної спадщини. *Вісник Укрзахідпроектреставрація*, : матеріали конф. «Традиційна архітектурна спадщина: стратегія охорони та реставрації», (4), 15-16.

Прибега, Л. В. (2001). Історичні ареали поселень: сутність і методологічні засади охорони. *Українська академія мистецтва*, (8), 113-120.

Самойлович, В. П. (1972). *Українське народне житло (кінець XIX – початок XX ст.)*. Наукова думка.

Ясінський, М. Р. (2018). *Відтворення кварталів житлової забудови центральних частин малих історичних міст*: автореф. дис. канд. архітектури. Національний університет «Львівська політехніка». <https://old.lpnu.ua/research/disscoun/d-3505211/yasinskyu-maksym-romanovych>.

**Futurity
Publishing**

SECTION: PSYCHOLOGICAL SCIENCES.

SEKCJA: NAUKI PSYCHOLOGICZNE.

How to cite: Vlasenko, Y., Mykhliuk, E., & Smoliar, I. (2023). Analysis of the influence of stress on the development of psychological disorders in children and adolescents in war conditions. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 291-296). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

Analysis of the influence of stress on the development of psychological disorders in children and adolescents in war conditions

Аналіз впливу стресу на розвиток психологічних розладів у дітей та підлітків в умовах війни

Власенко Юліана Костянтинівна¹ Михлюк Едуард Ігорович², Смоляр Ірина Іванівна³

¹ кандидат політичних наук, доцент кафедри соціальної роботи, психології та соціокультурної діяльності ім. Т. Сосновської, Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут», м. Кам'янець-Подільський, Україна, ulianna1501@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-4241-969X>

² кандидат психологічних наук, доцент, Заступник начальника кафедри психології діяльності в особливих умовах, соціально-психологічний факультет, Національний університет цивільного захисту України, м. Харків, Україна, edyard_2401@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0003-4850-3566>

³ кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри психології і педагогіки, факультет здоров'я, фізичного виховання і туризму, Національний університет фізичного виховання і спорту України, м. Київ, Україна, rusiksmol@gmail.com, 0000-0001-8817-7035

Accepted: December 3, 2023 | **Published:** December 12, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: The article analyzes the impact of stress on the development of mental disorders in children and adolescents during the war. Psychological immaturity of young people, weak volitional control of emotional reactions and strong influence of subcortical structures on the functional state of the central nervous system determine the specific consequences of psychological trauma for young people after stress. It has been proven that children are particularly sensitive to information products, they not only perceive them, but also, above all, grow up in a certain subcultural atmosphere. The presence of children in the conditions of military conflicts, where information plays a decisive role, can cause physiological maladaptation, which can lead to psychological disorders. Therefore, the issue of children's informational and psychological safety becomes especially relevant in modern conditions.

Keywords: stressful state, war in Ukraine, methods of combating stress.

Вступ

Сучасні військові конфлікти мають прямий вплив на психологічне здоров'я людини. Воюючі сторони настільки вправно маніпулюють інформацією для зміни місцевої та глобальної громадської думки, що вміле використання психологічних засобів дезінформації може зробити непотрібним розгортання бойових військ. Тому вплив інформації на громадську думку можна розглядати як прямий інструмент ведення сучасної гібридної війни. Тому важливим завданням у боротьбі з агресором є захист населення від психологічного тиску.

Діти, які є особливо чутливими до інформаційних продуктів, не лише сприймають їх, а й зростають у певній субкультурній атмосфері, створеній ними, і стають групою ризику щодо шкідливих інформаційних впливів та інформаційних загроз.

У цьому контексті слід зазначити, що необмежений і неконтрольований потік інформації в умовах воєнних конфліктів може викликати інформаційний стрес у дітей.

Результати дослідження

Багато дослідників проводили взаємозв'язок між впливом стресу та розвитком психологічних розладів у дітей та підлітків в умовах війни. Наприклад Vasenko (2019) на основі аналізу теоретичних та емпіричних даних досліджень у статті розглядав психологічні особливості стресу та життєстійкості у дітей та підлітків в умовах військових конфліктів. Hodlevska (2019) дослідила вплив інформації на дитячу психологію в умовах військового конфлікту та специфіку інформаційного стресу як причини психологічних наслідків конфлікту. Kulish & Sirik (2023) з'ясували сутність понять «стрес», «травматична подія» та «посттравматичний стресовий розлад» та описали основні симптоми та чинники посттравматичного стресового розладу. Особливу увагу приділено підліткам, які є особливо вразливими до наслідків ПТСР. Oros (2023), проводив комплексну оцінку психоемоційного стану внутрішньо переміщених осіб за допомогою індивідуально розроблених опитувальників, міжнародних шкал, тестів в онлайн і офлайн форматах. Pokhilko (2017) стверджує, що сьогодні майже мільйон українських дітей позбавлені

дитинства. Змалечку вони піддаються бомбардуванням, пораненням, вбивствам, спустошенням, руйнуванням і мають сумний досвід війни та її жорстоких проявів. Вони знають такі слова, як «доти», «зенітно-ракетні комплекси», «бойові машини піхоти», «протитанкові ракетні комплекси» та «перемир'я». Sazonova (2021) описала зміст програм психологічного супроводу подолання стресу у підлітків. Незрілість молодої психіки, слабкий вольовий контроль емоційних реакцій і сильний вплив підкіркових структур на функціональний стан центральної нервової системи визначають специфічні наслідки психологічної травми для молодих людей після стресу. Turina & Solokhina (2022) встановили, що найпоширенішими негативними психічними симптомами були тривога, депресія та психосоматичні розлади (безсоння, різні болі в животі та спині). Проаналізували загальні міжнародні оцінки впливу травматичних подій у військових конфліктах на психічне здоров'я людей. Yatsyna (2022) зазначила, що розлад має кілька психологічних сфер, таких як пізнання, емоції (інтенсивність та адекватність емоційних реакцій), задоволення потреб та контроль імпульсів, які впливають на особистісну та соціальну дезінтеграцію. Узагальнила розуміння поняття "психологічна травма", роз'яснивши різницю між поняттями "психологічна травма" та "психологічне потрясіння". Zhurba (2022) розглянула проблему війни як фактор, що впливає на смисложиттєві орієнтири сучасної молоді. На основі аналізу наукових джерел війна визначається як збройна боротьба між державами за територію, ресурси та сфери впливу, економічні та людські втрати, нав'язування зовнішньої політики з метою зміни політичного та соціального устрою, заперечення права на свободу та вибір. Zlyvkov & Lukomska, Yevdokymova, Lipinska (2023) наголошують на необхідності вивчення кращих міжнародних практик надання психологічної підтримки дітям війни, а за відсутності таких практик - створення та поширення власних практик, оскільки український досвід є майже унікальним і корисним для психологів різних країн, де можуть відбуватися збройні конфлікти.

Дитинство та юність - це період стрімкого зростання, величезного потенціалу та, з одного боку, значних ризиків, а з іншого - сильного впливу зовнішніх факторів. У цей період людська психіка є вразливою, але водночас пропонує чудові можливості для розвитку та формування нових здібностей (Yatsyna 2022).

Важливість внутрішнього потенціалу людини та зовнішніх факторів знаходиться в центрі сучасних підходів до життєстійкості, на відміну від підходів, сфокусованих на травмах та ушкодженнях, які домінували донедавна. Підхід життєстійкості зміщує акцент з негативних наслідків стресових ситуацій і травм на психічний потенціал людини та її здатність впоратися зі стресом і досягти позитивних результатів для здоров'я. З цієї точки зору можна стверджувати, що люди мають вроджену здатність мобілізувати свої психічні ресурси та психологічно відновлюватися, особливо в кризових ситуаціях. Сучасні дослідження свідчать про те, що індивідуальні відмінності у реакції на стресові фактори є менш важливими в таких ситуаціях, але навіть у таких ситуаціях не всі відчувають гострий стрес. Стрес - це не просто нервове напруження, а неспецифічна реакція організму на зміну умов, що вимагає адаптації та відновлення нормального стану. Наслідки стресу проявляються не стільки в його наявності, скільки в ступені інтенсивності та якості. Це комплекс

адаптивних реакцій і навичок подолання, які проявляються на різних рівнях: фізіологічному, психологічному та поведінковому (Sazonova, 2021). Стрес проявляється як відповідь на специфіку взаємодії індивіда з навколишнім середовищем. Якщо при фізіологічному стресі реакція досить стереотипна, то психологічний стрес індивідуальний і не завжди передбачуваний. При зіткненні зі стресовими ситуаціями найбільш чутливими індикаторами стресу є психологічні реакції, які, на відміну від фізіологічних реакцій, є непередбачуваними. Інтенсивність і вираженість психологічних реакцій залежать від особистісних характеристик і умов життя людини, яка переживає стрес. Тому характер стресової ситуації залежить від ступеня невідповідності між зовнішніми вимогами і потенціалом людини. Надзвичайна ситуація військового конфлікту створює постійний стрес і травму для всіх учасників конфлікту, включаючи військових і цивільне населення, всіх тих, хто прямо чи опосередковано постраждав, і особливо соціально вразливих груп, таких як жінки, діти, молодь і люди похилого віку. Крім того, військовий конфлікт на сході України характеризується своєю гібридною природою, що має ще більш стресовий вплив. Люди втрачають нормальні орієнтири у сприйнятті навколишньої дійсності, деформуються їхні почуття і цінності стабільності та передбачуваності життя (Basenko, 2019). Перебіг посттравматичних реакцій у дітей та підлітків, які постраждали від збройних конфліктів, відрізняється і має свою специфіку від дорослих. В умовах війни молоде покоління зазнає численних стресових впливів, які часто призводять до повторної віктимізації та гострої травми. Через вікові особливості, тобто недостатню фізіологічну, соціальну та психологічну зрілість, підлітки мають труднощі в розумінні природи подій, натомість зосереджуються на сприйнятті ситуації значущими дорослими і сильніше запам'ятовують свої власні почуття щодо ситуації. Як наслідок, їхній внутрішній образ світу змінюється, що призводить до тривоги, страху та агресії. Підлітки часто відчують подвійний стрес - власний внутрішній стрес і стресові ситуації в сім'ї, а їхній психологічний стан ускладнюється невмінням виражати свої емоції через брак когнітивного досвіду. Вираженість стресу та стресостійкості у дітей та підлітків загалом, і зокрема у дітей та підлітків, які проживають у зонах військових конфліктів та зазнають впливу більших психологічних травм, визначається ступенем невідповідності між об'єктивними зовнішніми вимогами та внутрішнім потенціалом особистості і залежить від наявності та дієвості внутрішніх та зовнішніх захисних факторів.

Висновки

Забезпечення інформаційної безпеки дітей в умовах збройного конфлікту є дуже важливим, адже інформаційна безпека особистості - це захист психіки людини від негативних впливів, які здійснюються шляхом впровадження деструктивної інформації у свідомість та підсвідомість людини, що призводить до неадекватного сприйняття дійсності.

У сучасних умовах питання інформаційно-психологічної безпеки дітей набуло більшої актуальності, а розуміння існуючих загроз і ризиків, механізмів їх впливу та можливостей захисту стало не лише психологічною проблемою, а й нагальною потребою соціальної практики.

Таким чином, можна зробити висновок, що вираженість стресу та стресостійкості у дітей та підлітків загалом і у дітей та підлітків, які проживають у зонах військових конфліктів, зокрема, які піддаються значно більшим психотравмуючим впливам, визначається ступенем невідповідності між об'єктивними зовнішніми вимогами та внутрішнім потенціалом особистості і залежить від наявності та дієвості внутрішніх та зовнішніх захисних факторів.

Важливість та актуальність подальшого вивчення особливостей переживань дітей та підлітків у зв'язку зі стресовими подіями нинішнього військового конфлікту на сході України можна обговорити, по-перше, для вивчення питання розвитку індивідуальної стійкості в ситуаціях військового конфлікту в конкретному соціокультурному середовищі, а по-друге, для вивчення розвитку дитинства та юності, оскільки в цей період відбуваються важливі процеси розвитку психоемоційного та особистісного становлення.

Література

Basenko, O. M., & Yukhimenkov Doctoral School National University of Kyiv-Mohyla Academy. (2019). Psychological features of stress and vitality In children and adolescents in conditions of military conflict. *Theory and Practice of Modern Psychology*, 5(2), 14–19. <https://doi.org/10.32840/2663-6026.2019.5-2.3>

Hodlevska, V. Yu. (2019). Informational stress in children as a cause of psychological consequences of military conflicts. *Political Life*, 2, 50-54.

Kulish, O. V., & Sirik, I. V. (2023). Features of the manifestation of post-traumatic stress disorder in adolescents from internally displaced persons. *Psychophysiology and Medical Psychology*, 43, 261-266. <http://habitus.od.ua/journals/2023/46-2023/43.pdf>

Oros, M. M. (2023). The impact of war on a person. Changes in psyche and character in the conditions of martial law. *Ukraine honey. magazine*, 2(154), 3-7. <https://api.umj.com.ua/wp/wp-content/uploads/2023/05/5271.pdf>

Pokhilko, D. S. (2017). Children and war. *NUTZU*, 1-25. <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/4865/1/Діти%20та%20війна.pdf>

Sazonova, I. V. (2021). Psychological help for teenagers to overcome stress (from work experience). *Academic notes of TNU named after V.I. Vernadskyi*, 32(71), 65-71. <https://doi.org/10.32838/2709-3093/2021.4/11>

Tyurina, V. O., & Solokhina, L. O. (2022). The impact of military conflicts on human mental health: a brief review of international research. *Personality, Society, War. Kharkiv*, 116-121. <http://surl.li/mtovw>

Yatsyna, O. F. (2022). The impact of war on mental health: signs of psychological traumatization of children and adolescents. *Scientific perspectives*, 7(25), 554-567. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-7\(25\)-554-567](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-7(25)-554-567)

Zhurba, K. (2022). War as a factor influencing the meaningful sphere of modern teenagers. *New pedagogical thought*, 2(110), 105-109.3. <https://lib.iitta.gov.ua/732806/1/457-Текст%20статті-1291-1-10-20221109.pdf>

Zlyvko, V., & Lukomska, S., Yevdokymova, N., Lipinska, S. (2023). *Children and war*. Kyiv.-Nizhyn: Publisher PP Lysenko M.M. https://opac.kpi.ua/estorage/i/Dity_i_viina_2022_VL_Zlyvko.pdf

How to cite: Kotyk, M., Kotiash, V., & Kurasova, N. (2023). Adapting traditional curricula to virtual reality: benefits and challenges. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 297-301). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

Adapting traditional curricula to virtual reality: benefits and challenges

Адаптація традиційних навчальних програм до використання віртуальної реальності: переваги та виклики

Котик Михайло Васильович ¹, Котяш Вадим Миколайович ², Курасова Наталія Іванівна³

¹ кандидат технічних наук, старший викладач кафедри комп'ютерної інженерії та електроніки, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ, Україна, mykhaylo.kotykh@pnu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0001-6149-0734>

² викладач, Дніпровський фаховий педагогічний коледж комунального закладу вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради, м. Дніпро, Україна, <https://orcid.org/0009-0000-5586-5202>

³ старший викладач, кафедра довузівської підготовки, факультету по роботі з іноземними студентами, Одеського національного морського університету, м. Одеса, Україна, ukhnatali@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-8672-0110>

Accepted: December 4, 2023 | **Published:** December 12, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: With the rapid development of technology, the emphasis in education is shifting from simple information transfer to information transfer using innovative approaches. The relevance of the study lies in the need to prepare modern students for the realities of the digital era, where the use of innovative approaches is important for a successful educational process. The theses are devoted to the study of the advantages and challenges in adapting traditional curricula to the use of virtual reality. The

abstracts present the advantages and disadvantages of introducing virtual reality into curricula. The thesis also describes the challenges facing this process. The information provided reflects the need to improve teacher training and create affordable solutions for the successful integration of virtual reality into curricula.

Keywords: virtual reality, immersive environment, innovations in education, educational process.

Вступ. Використання віртуальної реальності в сучасній освіті є однією з найбільш перспективних тенденцій. Завдяки швидкому розвитку технологій віртуальної реальності з'являються нові можливості для перетворення традиційних навчальних програм. Адаптація цих програм до використання віртуальної реальності стає не лише актуальним завданням, але й важливим фактором у вдосконаленні процесу навчання. Це створює нові можливості для трансформації звичайних навчальних програм, зробивши адаптацію до віртуального середовища не лише актуальною, а й критично важливою. Зокрема, віртуальна реальність не лише полегшує засвоєння матеріалу через іммерсивність, а й сприяє розвитку практичних навичок у безпечному та контрольованому середовищі. Її використання підвищує зацікавленість здобувачів освіти.

Мета роботи полягає в дослідженні переваг та викликів в адаптації традиційних навчальних програм до використання віртуальної реальності. Досягнення визначеної мети зумовлює необхідність виконання наступних *завдань*:

- 1) визначення поняття «віртуальна реальність» в навчальних програмах;
- 2) систематизація переваг та недоліків використання віртуальної реальності в освітньому процесі;
- 3) висвітлення базових етапів процесу адаптації навчальних програм до впровадження віртуальної реальності;
- 4) визначення викликів, з якими стикається цей процес.

Результати дослідження. Віртуальна реальність у навчальному середовищі - це використання комп'ютерних технологій для створення іммерсивного, інтерактивного середовища, яке дозволяє здобувачам освіти відчувати себе, ніби вони знаходяться в іншому місці або реальності. Це може включати в себе використання спеціального обладнання, такого як VR-окуляри, інтерактивні сенсорні панелі та інші пристрої, що створюють імітацію або моделюють реальні об'єкти, ситуації або оточення для навчання, дослідження або тренування. Це дозволяє здобувачам освіти отримувати інтерактивний досвід, який може покращити їх засвоєння матеріалу та сприяти активному навчанню.

Дослідження віртуальної реальності в освітньому середовищі достатньо розповсюджене, цієї темі приділяють увагу багато науковців. Так, науковці Marougkas та ін. (2023) зосередилися на огляду теорій, підходів та методологій використання віртуальної реальності в освіті протягом останнього десятиліття.

Arpel та ін. (2021) в своєму дослідженні аналізували переваги та виклики впровадження віртуальної реальності в навчальні програми бакалаврату. Автори детально розглядали можливості цієї технології для навчання на рівні вищої освіти. Цікаве дослідження провели автори Samros (2021) та ін., які досліджували ефективність використання віртуальної реальності (VR) у вивченні тривимірних векторів у вступному університетському курсі фізики. Автори використали експериментальний дизайн, порівнюючи контрольну та експериментальну групи, й оцінювали результати студентів за допомогою попереднього та післядипломного опитування. Результати показали перевагу експериментальної групи в питаннях, де візуалізація була ключовою, а

студенти високо оцінили вплив VR на їхнє навчання та розуміння курсу. Дане дослідження дає змогу краще зрозуміти потенціал VR в університетській освіті та спонукає викладачів розглянути цей інструмент для поліпшення навчального процесу. Дослідження автора Shehbaz (2021) зосереджене на ефективності іммерсивних технологій у майбутній професійній освіті. Автор аналізує вплив цих технологій на навчання майбутніх професіоналів, надаючи можливість краще зрозуміти перспективи їх застосування в освіті та професійному розвитку.

Отже, результати досліджень, проведених на різних рівнях освіти, вказують на переваги цієї технології у поліпшенні розуміння матеріалу та підвищенні зацікавленості здобувачів освіти. Наукові роботи підкреслюють важливість розгляду віртуальної реальності як ефективного інструменту для сприяння якісному навчанню.

Віртуальна реальність у навчальному середовищі - це використання комп'ютерних технологій для створення іммерсивного, інтерактивного середовища, яке дозволяє здобувачам освіти відчувати себе, ніби вони знаходяться в іншому місці або реальності. Це може включати в себе використання спеціального обладнання, такого як VR-окуляри, інтерактивні сенсорні панелі та інші пристрої, що створюють імітацію або моделюють реальні об'єкти, ситуації або оточення для навчання, дослідження або тренування. Це дозволяє здобувачам освіти отримувати інтерактивний досвід, який може покращити їх засвоєння матеріалу та сприяти активному навчанню (Campos, et al, 2022).

В таблиці 1 наведено переваги та недоліки використання віртуальної реальності в навчальному процесі.

Таблиця 1

Основні переваги та недоліки використання віртуальної реальності в навчальному процесі

№	Переваги	Недоліки
1	Іммерсивне навчання - VR дозволяє створювати віртуальні сценарії, що занурюють учнів у іммерсивне оточення, де вони можуть взаємодіяти з віртуальними об'єктами та отримувати навчальний матеріал більш природним чином.	Технічні проблеми - низька якість зв'язку, обмеження обладнання, а також нестабільна робота додатків VR можуть вплинути на зручність та доступність цієї технології для всіх учнів.
2	Візуалізація складних концепцій - VR допомагає у візуалізації абстрактних чи складних концепцій.	Вартість - інфраструктура VR може бути дорогою, включаючи спеціальні пристрої, програмне забезпечення та підтримку, що може обмежувати доступність технології для широкого кола учнів та навчальних закладів.
3	Індивідуалізація навчання - VR може адаптуватися до потреб кожного учня, створюючи персоналізовані сценарії навчання, що дає змогу учням вивчати матеріал у власному темпі та відповідно до своїх унікальних потреб.	Відволікання та залежність від технологій - занадто інтенсивне використання VR може призвести до відволікання уваги від основного матеріалу та перетворити навчання на розважальний процес, а не на засвоєння знань.
4	Стимулювання інтересу до навчання - використання VR уроків робить навчання більш цікавим та захопливим, оскільки воно викликає зацікавленість та активізує увагу учнів через новаторський підхід.	Неоднорідність контенту - якість контенту VR може варіюватися, іноді навіть не відповідати освітнім потребам або бути неякісним, що може вплинути на ефективність навчання.
5	Практичне застосування - VR може відтворювати реальні ситуації, що дозволяє учням отримати практичний досвід у безпечному середовищі, наприклад, у медичній чи інженерній освіті.	Питання приватності та безпеки - використання VR може створювати питання щодо приватності та захисту персональних даних учнів, особливо при використанні з'єднання з мережею Інтернет.

6	Розвиток критичного мислення - VR сприяє розвитку аналітичних та критичних розумових навичок, оскільки вимагає від учнів розв'язувати проблеми та приймати рішення в інтерактивному середовищі.	
---	---	--

Джерело: складено автором на основі (Maroukhas, et al., 2023; Appel et al., 2021)

Отже, використання віртуальної реальності в навчальних програмах дозволяє створювати іммерсивне, практичне оточення, що покращує засвоєння матеріалу та зацікавленість студентів. Однак, на шляху використання цієї технології можуть виникати виклики, такі як високі витрати на обладнання та підготовку, а також потреба у вивченні ефективних методів її інтеграції в навчальний процес.

Адаптація традиційних навчальних програм до використання віртуальної реальності зазвичай розпочинається з аналізування поточних програм, визначення їхньої структури та вмісту (рис. 1). Далі відбувається ідентифікація можливостей впровадження віртуальної реальності для покращення процесу навчання, уточнення цілей та завдань, які можуть бути досягнуті через цю технологію. Після цього розробляються спеціальні програми, модулі або додатки, що використовують віртуальну реальність для навчання здобувачів освіти. Важливим етапом є пілотне впровадження нових технологій у навчальний процес, аналіз результатів та модифікація програми відповідно до отриманих даних і відгуків. Такий ітеративний процес дозволяє оптимізувати використання віртуальної реальності в навчальному середовищі для досягнення кращих результатів у процесі освіти.

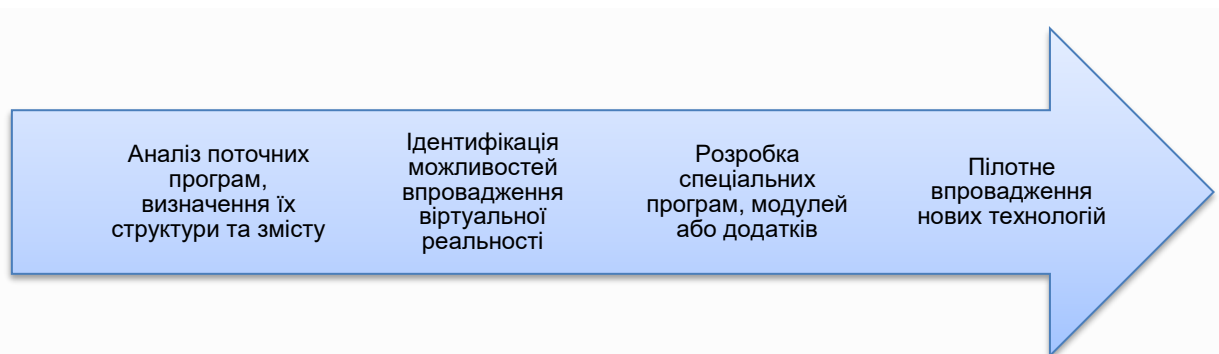

Рис. 1. Процес адаптації традиційних навчальних програм до використання віртуальної реальності

Джерело: складено автором на основі (Shehbaz, 2022)

Процес адаптації традиційних навчальних програм до використання віртуальної реальності може стикнутися з певними викликами:

1. Технічні обмеження - перехід до використання віртуальної реальності потребує спеціалізованого обладнання та програмного забезпечення, що є вартісним або складнодоступним для деяких закладів освіти.
2. Навчання та підготовка викладачів - викладачі можуть потребувати додаткової підготовки для використання віртуальної реальності в навчальному процесі. Не всі вони можуть бути знайомі з цією технологією або готові до її впровадження
3. Ефективність та педагогічна цінність – є потреба у вивченні ефективності віртуальної реальності в контексті навчання, що включає аналіз того, як саме ця технологія покращує засвоєння матеріалу та розвиток необхідних навичок.

4. Прийняття технології - деякі здобувачі освіти можуть бути не підготовлені до використання віртуальної реальності або відчувати незручності чи неувагу під час використання таких інтерактивних технологій.

Отже, вирішення цих викликів передусім передумою успішному впровадженню віртуальної реальності у навчальному середовищі.

Висновки

Адаптація традиційних методів навчання до віртуальної реальності - це не просто модернізація освітнього процесу, але й виклик, що потребує комплексного підходу. У цьому контексті, на перший погляд, відкриваються можливості для збагачення навчання та створення інноваційного навчального середовища. Втім цей шлях вимагає не лише технологічних знань, але й вдосконалення педагогічної майстерності та постійного аналізу його ефективності. Таким чином, успішне впровадження віртуальної реальності потребує глибокого розуміння освітніх потреб та здатності до інноваційного мислення з боку здобувачів освіти та педагогів.

Література

Ali, S. (2022). The Effectiveness of Immersive Technologies for Future Professional Education. *Futurity Education*, 2(2), 14–22. <https://doi.org/10.57125/FED/2022.10.11.25>

Appel, L., Peisachovich, E., & Sinclair, D. (2021). CVRRICULUM program: Benefits and challenges of embedding virtual reality as an educational medium in undergraduate curricula. *International Journal for Innovation Education and Research*, 9(3), 219–236. <https://doi.org/10.31686/ijer.vol9.iss3.2992>

Campos, E., Hidrogo, I., & Zavala, G. (2022). Impact of virtual reality use on the teaching and learning of vectors. *Frontiers in Education*, 7. <https://doi.org/10.3389/feduc.2022.965640>

Maroukias, A., Troussas, C., Krouska, A., & Sgouropoulou, C. (2023). Virtual reality in education: A review of learning theories, approaches and methodologies for the last decade. *Electronics*, 12(13), 2832. <https://doi.org/10.3390/electronics12132832>

How to cite: Ahdani, N., & Said, L. R. (2023). Factors Influencing Increased Efforts to Examine Pregnant Womento Reduce the Risk of Maternal Death: A Systematic Literature Review. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 302-306). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

Factors Influencing Increased Efforts to Examine Pregnant Womento Reduce the Risk of Maternal Death: A Systematic Literature Review

Nurul Ahdani¹, Laila Refiana Said²

¹*Doctoral Program of Development Studies Lambung Mangkurat Univercity, Banjarmasin, Indonesia*

²*Doctoral Program of Development Studies Lambung Mangkurat Univercity, Banjarmasin, Indonesia*

Accepted: December 4, 2023 | **Published:** December 12, 2023 | **Language:** English

Abstract: Maternal mortality is the yearly number of women's deaths from any cause. This research aims to determine the factors that influence antenatal care using a systematic literature review method from Indonesian scientific articles in the last ten years. Sixteen articles were carried out in-depth, and articles that stated differences in results between one study and another were found. The research results generally show a relationship between knowledge, distance to health service facilities, and support from health workers. However, some found no relationship between distance to health service facilities and support from health workers with the compliance with antenatal care visits.

Keywords: Antenatal Care, Risk of Maternal Death, Systematic Literature Review.

Maternal mortality is the annual number of deaths of women from any cause related to or aggravated by pregnancy, labor, or childbirth within 42 days after the termination of pregnancy, regardless of the duration or location of the pregnancy stated per 100,000 live births in a specific time (Unicef, 2019). Maternal mortality rate is essential in assessing society's welfare and health status (Badan Pusat Statistik, 2012). Although substantive, this figure is a third of the annual figure of 6.4 percent needed to achieve the Sustainable Development Goals (SDG) goal of 70 maternal deaths per 100,000 live births by 2030 (WHO et al., 2023). Until now, in Indonesia, the maternal mortality rate is still around 305 per 100,000 live births. This figure has not yet reached the specified target of 183 per 100,000 KH in 2024 (Kemenkes, 2023).

Many factors can influence maternal mortality, including, according to McCarthy and Maine, risk factors for maternal mortality are divided into three: (1) distant determinants, which include education and employment; (2) intermediate determinants, which include maternal age, parity, residence location, referral status, number of antenatal visits, the distance between pregnancies, first aid delivery, place of delivery and risk factors existing in the mother, and (3) close determinants which include: complications in pregnancy, childbirth and during the postpartum period, as well as mode of delivery (McCarthy & Maine, 1992).

Antenatal Care (ANC), namely pregnancy checks, has the aim of maximally improving the physical and mental health of pregnant women (Kemenkes, 2018). Basic Health Research Data in 2018 Q1 was 86%, and Q4 was 74.1% (Rikesdas, 2018). The World Health Organization recommends antenatal care visits at least eight times. The first visit in the first trimester is 0-12 weeks of gestation, the second-trimester visit is 20 and 26 weeks, and the third-trimester visit is 30, 34, 36, 38, and 40 weeks of gestation (WHO, 2016).

Six antenatal visits are recommended with the frequency of visits: 1) 2 times in the first trimester, 2) 1 time in the second trimester, and 3) 3 times in the third trimester (Kemenkes, 2020). Regular antenatal visits have many benefits for mothers and can certainly be an effort to reduce maternal mortality. Several factors influence mothers' behavior in making antenatal visits. Based on Lawrence Green's opinion in Notoatmodjo (2012) predisposing factors include age, education, employment, parity, knowledge, and attitudes. Enabling factors include distance from residence, family income, and media information. Strengthening factors include support from the partner, family, and existing health workers (Notoadmodjo, 2012).

Apart from the behavioral factors of pregnant women in making ANC visits, the role of midwives or doctors is also closely related to increasing the coverage of visits by pregnant women in reducing maternal mortality. During this visit, the role of midwives and doctors is expected to be able to prevent complications that may occur during pregnancy so that they can be recognized early and can be treated quickly and appropriately. It can reduce the risk of morbidity and death for pregnant women (Roobiati et al., 2019). Based on the problems described above, the problem of this research was formulated as "What determinant factors influence pregnant women's visits for antenatal care"

Formulation of the purpose of the article

The research method is a Systematic Literature Review (SLR). The inclusion criteria for this literature review are limited to a maximum of the last ten years (2018-2023), articles used in Indonesian or English, and original research articles with full text available and free of charge. The main variables examined in this scientific search were antenatal care visits related to maternal knowledge, distance from residence to health services, and support from health workers. Search for articles using the search engines Garuda Portal, ResearchGate, and Google Scholar with the keywords "Knowledge", "Distance to Health Service Facilities", "Health Worker Support", and "Compliance with Antenatal Care Visits". Articles that met the inclusion criteria were then reviewed.

Research Results

Analysis of recent research and publications

The results of the analysis that has been carried out are described in Table 1. Sixteen articles were analyzed. There were differences in results among the articles. Many studies have been conducted to determine the factors influencing ANC. The research results generally show a relationship between knowledge, distance to health service facilities, and support from health workers with compliance with ANC visits. However, some found no relationship between distance to health service facilities and support from health workers with compliance with ANC visits (Table 1).

Table 1. Synthesis Results

	Author	Findings		
		Maternal/ANC Knowledge	Distance to Health Service Facilities	Health Worker Support
1	Afdilla (2023)	0,001	-	-
2	Winarni (2023)	0,006	-	-
3	Yolanda (2023)	0,000	-	-
4	Mulyati (2023)	0,010	0,076	-
5	Meilani (2023)	-	0,005	-
6	Simanjuntak (2023)	0,036	0,063	0,038
7	Suhada (2023)	0,000	-	0,000
8	Mangosa (2022)	0,007	-	-
9	Fibrianti (2022)	0,033	-	-
10	Trishinta (2022)	0,027	-	-
11	Irianti (2021)	0,030	-	-
12	Syahrir (2020)	0,000	0,237	0,000
13	Setyaningrum (2019)	0,001	-	0,456
14	Armaya (2018)	0,011	-	0,021
15	Tasliyah (2017)	0,001	0,574	0,909
16	Safitri (2016)	0,003	0,001	-

Based on the findings from 16 articles originating from databases with searches related to factors that influence antenatal care visits, namely maternal knowledge, distance to health service facilities, and support from health workers which have been reviewed, 16 articles were found that conducted research related to knowledge variables, six related articles distance to health care facilities and six articles related to health worker support variables. All 16 articles used a quantitative research design with a cross-sectional approach.

Relationship between knowledge and compliance with ANC visits

Based on Table 1, 16 articles that researched were found 16 articles mentioned a relationship it follows research conducted by Oktavia (2018), which also shows that the research results show a relationship between pregnant women's knowledge about the danger signs of pregnancy and ANC examination visits with a p-value of 0.001. The respondent's level of knowledge about antenatal care was obtained from experience regarding pregnancy, level of education, environment, and so on. Experiences about pregnancy can be obtained from the respondent's pregnancy or information from other people's experiences (Oktavia, 2018). Some have never had an antenatal visit at all, so there are concerns that an unwanted pregnancy could occur (Mulyati et al., 2023).

Relationship between distance to health care facilities and compliance with ANC visits

Table 1 shows six articles researching the relationship between distance to health service facilities and compliance with ANC visits. Of the six articles, two show a relationship, and the other four show no relationship between distance to health service facilities and compliance with ANC visits. It may be because the proportion of respondents who adhere to ANC and live close to or less than 1 km (69.4%) is not much different from respondents who live far or more than 1 km (61.3%). Likewise, the proportion of respondents who do not comply with ANC who live close to each other (30.6%) is not much different from respondents who live far away (38.7%) (Setyaningrum et al., 2019).

Relationship between health worker support and ANC visit compliance

Table 1 shows six articles researching the relationship between health worker support and compliance with ANC visits. Of the six articles, five concluded there was a relationship, and one other showed there was no relationship between health workers' support and compliance with ANC visits. Respondents who did not complete ANC visits were respondents who received less support from health workers (Tasliyah et al. 2017). Respondents who received less support from health workers were that they were not explained about the danger signs of pregnancy by health workers and were not reminded to attend classes for pregnant women.

Conclusion

Maternal knowledge, distance from residence to health services, and support from health workers are mostly related to compliance with antenatal care visits based on a systematic literature review study. Health workers and related parties need more intensive education and outreach on a regular and ongoing basis regarding the benefits of pregnancy check-ups and the impact of not having pregnancy check-ups, considering that the coverage of visits by pregnant women is still low.

References

- Badan Pusat Statistik. (2012). *Survei Demografi dan Kesehatan Indonesia 2012 (SDKI12)*. <https://www.bps.go.id/news/2012/05/28/6/survei-demografi-dan-kesehatan-indonesia-2012--scki12-.html>
- Kemendes, R.I. (2018). *Pentingnya Pemeriksaan Kehamilan (ANC) di Fasilitas Kesehatan*. <https://ayosehat.kemkes.go.id/pentingnya-pemeriksaan-kehamilan-anc-di-fasilitas-kesehatan>

- Kemendes RI. (2020). *Pedoman Pelayanan Antenatal, Persalinan, Nifas, Dan Bayi Baru Lahir Di Era Adaptasi Baru*.
- Kemendes, R.I. (2023). *Turunkan Angka Kematian Ibu melalui Deteksi Dini dengan Pemenuhan USG di Puskesmas*. <https://sehatnegeriku.kemkes.go.id/baca/rilis-media/20230115/4842206/turunkan-angka-kematian-ibu-melalui-deteksi-dini-dengan-pemenuhan-usg-di-puskesmas/>
- McCarthy, J., & Maine, D. (1992). A framework for analyzing the determinants of maternal mortality. *Pubmed*, 23(1), 23–33. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/1557792/>
- Mulyati, T., Munawaroh, M., & Herdiana, H. (2023). Pengaruh Pengetahuan Ibu, Sarana Dan Prasarana Serta Peran Keluarga Terhadap Antenatal Care Terpadu Di Desa Pakuncen Kec. Bojonegara Tahun 2022. *SENTRI: Jurnal Riset Ilmiah*, 2(6), 1883–1895. <https://doi.org/10.55681/sentri.v2i6.978>
- Notoatmodjo, S. (2012). *Promosi Kesehatan dan Ilmu Perilaku*. Jakarta: Rineka Cipta; 2012
- Oktavia, L. (2018). Kunjungan Antenatal Care Ditinjau dari Tingkat Pengetahuan Ibu Hamil Tentang Tanda Bahaya Kehamilan. *Jurnal Aisyah: Jurnal Ilmu Kesehatan*, 3(1), 95–100. <https://doi.org/10.30604/jika.v3i1.95>
- Riskesdas. (2018). Laporan Riskesdas 2018 Nasional.pdf. In *Lembaga Penerbit Balitbangkes*.
- Roobiati, N. F., Sumiyarsi, I., & Musfiroh, M. (2019). Hubungan Tingkat Pengetahuan Tentang Tanda Bahaya Kehamilan Trimester Iii Dengan Motivasi Ibu Melakukan Antenatal Care Di Bidan Praktik Swasta Sarwo Indah Boyolali. *Jurnal Kesehatan*, 12(1), 30–39. <https://doi.org/10.23917/jk.v12i1.8937>
- Setyaningrum, D., Mainase, J., & Kailola, N. E. (2019). Faktor-Faktor Yang Berhubungan Dengan Kepatuhan Melaksanakan Antenatal Care (Anc) Di Wilayah Kerja Puskesmas Waihaong Ambon 2018. *Pattimura Medical Review (PAMERI)*, 1(2), 17–30. <https://ojs3.unpatti.ac.id/index.php/pameri/index>
- Unicef. (2019). *Maternal Mortality Data*. <https://data.unicef.org/resources/dataset/maternal-mortality-data/>
- WHO. (2016). *WHO recommendations on antenatal care for a positive pregnancy experience*.
- WHO, UNICEF UNFPA, & WORLD BANK GROUP and UNDESA/Population Division. (2023). Trends in maternal mortality 2000 to 2020: estimates. In *WHO, Geneva*. <https://www.who.int/reproductivehealth/publications/maternal-mortality-2000-2017/en/>

**Futurity
Publishing**

SECTION: LAW SCIENCES.

SEKCJA: NAUKI PRAWNE.

How to cite: Bohdan, Y. (2023). Comparative analysis of constitutional legal mechanisms for preventing corruption in Ukraine and other countries. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 307-310). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

Comparative analysis of constitutional legal mechanisms for preventing corruption in Ukraine and other countries

Порівняльний аналіз конституційних правових механізмів запобігання корупції в Україні та інших країнах

Богдан Юлія Валеріївна ¹

¹ кандидат юридичних наук, доцент кафедри філософії, права та соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії статистики, обліку та аудиту, м. Київ, Україна, bogdanyulya@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-6898-2675>

Accepted: December 4, 2023 | **Published:** December 13, 2023 | **Language:** English

Abstract: Prevention of corruption is an important component of state policy. The purpose of writing is to analyze domestic and foreign constitutional legal mechanisms for the prevention of corruption. Methods of classification, analysis, systematization, generalization were used. Main bodies and laws regulating the issue of corruption in Ukraine were determined. The drawbacks of the anti-corruption legislation were identified, and recommendations were provided based on the study of foreign experience. Need for further improvement of the existing system both in Ukraine and in the world was determined. Obtained results can be used during preparation for seminars and writing articles on topic.

Key words: corruption, anti-corruption legislation, lobbying, constitution, corruption perceptions index.

Вступ

Корупція виступає однією з головних перешкод на шляху до економічного розвитку, політичної стабільності та надійності суспільної системи. Вона завдає непоправної шкоди державі і суспільству, спричиняючи бюджетні проблеми, падіння якості послуг, збільшення соціальної напруги, підриває авторитет влади і зменшує до неї довіру в суспільстві, а також чинить негативний вплив на імідж держави у світі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Дослідженню питання запобігання корупції присвячено низку робіт вітчизняних вчених. Серед таких, що опубліковані останнім часом, можна виділити декілька розвідок. Мулик у своїй праці проаналізував можливість внесення до законодавства, що регулює питання запобігання корупції, низки норм, спрямованих на протидію корупції під час передачі дарунків до ЗСУ (Мулик, 2023). Пишна здійснила класифікацію суб'єктів запобігання корупції, а також визначила основні її види (Пишна, 2022). Однак недостатнім зостається дослідження теоретично-правових аспектів протидії корупції в провідних країнах світу. Важливим імпульсом до осмислення актуальності даної проблеми є прагнення України до європейської інтеграції. Через це необхідним є дослідження закордонного досвіду протидії корупції задля впровадження розглянутих практик в існуючу систему запобігання корупції в Україні.

Метою написання роботи є визначення поняття «корупція» та дослідження конституційних правових механізмів її запобігання в Україні та інших країнах світу.

Результати дослідження

Корупція – це негативне явище, яке найчастіше проявляється у зловживанні владою або службовим становищем посадових осіб для особистої вигоди. Корупція може приймати різні форми, такі як хабарництво, зловживання впливом, непотизм, розкрадання, шахрайство, фаворитизм тощо. До різновиду корупції часто відносять також лобіювання, хоча в деяких країнах світу лобізм не є порушенням законодавства.

Сукупність правових норм, які визначають правові засади діяльності спрямованої на боротьбу з корупцією, об'єднані в антикорупційне законодавство країни. Основним законом, що регулює механізми запобігання корупції в Україні, є Закон України «Про запобігання корупції». Цим нормативним актом визначені спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції – це органи прокуратури, Національної поліції, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції (частина перша статті 1 Закону України «Про запобігання корупції»).

Відносини, що виникають у сфері запобігання корупції, регулюються, зокрема Конституцією України (стаття 2 Закону України «Про запобігання корупції»). Згідно ст. 19 Конституції України, органи влади та їх посадові особи повинні діяти відповідно до прийнятих норм та правил Основного Закону, а у ст. 24 визначається рівність всіх громадян перед законом. Однак наявність депутатської недоторканності (ст. 80 Конституції України) виступає перешкодою щодо запобігання корупції, що спричинене зловживанням своїх повноважень представниками органів влади. У цьому контексті важливим кроком є запровадження певних обмежень депутатської недоторканності. Така практика поширена в деяких країнах і може бути використана в Україні. Наприклад, в Казахстані депутати позбавляються недоторканності за скоєння тяжкого злочину, тобто такого, що передбачає позбавлення волі від п'яти до десяти років або сплату штрафу у розмірі від двадцяти до сімдесяти

п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів (ст. 96 Кримінального кодексу України). В свою чергу, в Скандинавії передбачені відповідні дії у разі скоєння злочину – застосування покарання щодо позбавлення волі від двох років.

Дотримання антикорупційних принципів є необхідним і з огляду на прагнення України вступити до ЄС. Так, відповідно до рішення Венеціанської комісії, до Конституційного Суду України не можуть бути призначені судді, кандидатури яких не було ухвалено Дорадчою групою експертів (ДГЕ). Згідно Конституції України, призначення суддів повинно здійснюватися на конкурсній засаді, однак, відповідно до законопроекту №7662, не забороняється призначати кандидатів, що отримали незадовільну оцінку ДГЕ. Це є негативним фактором, адже виступає перешкодою на шляху до євроінтеграції.

Про ефективність боротьби з корупцією свідчить позиція країни в Глобальному індексі сприйняття корупції – щорічному рейтингу країн світу, що укладається організацією Transparency International і відтворює сприйняття корупції у країні за шкалою від 100 (немає корупції) до 0 (надзвичайна корупція). В цілому, країнам Європейського союзу притаманна європейська модель сприйняття корупції, що характеризується практичною відсутністю корупції. Наразі, для України індекс сприйняття корупції складає 33 бали зі 100 можливих. В той час, коли для більшості країн ЄС даний показник складає більше 50 (Індекс сприйняття корупції у світі – 2022, 2023). Такі результати були отримані завдяки запровадженню в деяких країнах, зокрема в Швейцарії, для якої індекс сприйняття корупції на кінець 2022 року склав 82 бали, в Німеччині – 79 балів та в Австрії – 71 бал, принципу чотирьох очей, що полягає у подвійному контролі всіх операцій, а саме виключає можливість одноосібного прийняття рішень. Окрім того, наприклад, в Нідерландах Конституцією закріплені заходи боротьби з корупцією, що включають гласність всіх порушень з подальшим обговоренням можливих наслідків та заходів їх усунення, а уряд зобов'язується монарху не порушувати антикорупційне законодавство.

Для азійських країн, натомість, характерний високий рівень корупції, боротьба з яким полягає в тотальному контролі з боку держави над всіма сторонами громадського життя. Так, подекуди, найжорстокішим покаранням за порушення антикорупційного законодавства є смертна кара. В Україні на законодавчому рівні закріплене право на життя кожного громадянина. У разі порушення антикорупційного законодавства передбачається штраф або позбавлення волі без можливості звільнення від відповідальності у зв'язку з покаяттям, навіть у разі скоєння подібного злочину вперше. Для порівняння, Конституція КНР не передбачає наявності у громадян КНР та іноземних громадян права на життя, тому в КНР застосовується смертна кара як покарання за порушення соціалістичного режиму, порядку управління та державної безпеки. В окремих випадках покарання можливо відтермінувати до двох років включно та/або скасувати з одночасною заміною на позбавлення волі (Матяш, 2023).

Для Сполучених Штатів Америки, в свою чергу, притаманні такі конституційні правові механізми запобігання корупції, як практична відсутність імунітету у працівників органів влади, включаючи Президента, можливість отримання винагороди посадовими особами виключно від уряду своєї держави, а також наявність покарання за будь-яке потенційне правопорушення антикорупційного законодавства з можливим позбавленням волі на декілька десятиліть, що не властиво українському законодавству. В Конституції США чітко визначено порядок притягнення до відповідальності порушників антикорупційного законодавства, а саме: передбачається відсторонення від роботи осіб, що обіймають посади від Президента країни до цивільних посадових осіб, у разі визнання їх винності в порядку імпічменту.

Однак, незважаючи на жорсткий контроль протидії корупції, в США на законодавчому рівні легалізовано лобізм та президентське помилування, що не є нормою для законодавства нашої

країни. Багато науковців вважають лобізм альтернативою корупції, адже дане поняття передбачає вплив на політичну систему та сферу державного управління з боку представників недержавних організацій задля забезпечення прийняття чиновниками рішень, вигідних для певного кола осіб. В свою чергу, президентське помилування дозволяє зняти звинувачення з особи, що була притягнута до відповідальності за порушення антикорупційного законодавства. А отже – це унеможливорює повне викорінення проблеми корупції (Зосимчук, 2023).

Висновки

Проблема корупції властива не тільки Україні, а й більшості країн світу. Проведений аналіз основних механізмів протидії корупції показав наявність сукупності антикорупційних методів, які відрізняються залежно від того, в якій країні вони запроваджуються. Було визначено необхідність комплексного застосування існуючих підходів, адже запобігання корупції сприяє економічній стабільності, соціальній рівності, ефективному розподілу наявних ресурсів, посилює демократію та забезпечує захист прав громадян країни. З метою пришвидшення процесів євроінтеграції вбачаємо необхідним подальше удосконалення антикорупційного законодавства України.

Література

Зосимчук, Б. (2023, 22 червня). *А як у них? Корупція в ЄС та США*. Останні новини від редакції сайту Інформатор: теми дня, фото, відео, події. <https://informatoer.ua/uk/a-yak-u-nih/amp>

Індекс сприйняття корупції у світі – 2022. (2023). Індекс сприйняття корупції у світі – 2022. <https://cpi.ti-ukraine.org>

Матяш, Т. (2023, 7 січня). *У Китаї колишнього чиновника засудили до страти за хабарництво, але пом'якшили вирок до довічного ув'язнення*. LB.ua. https://lb.ua/world/2023/01/07/541801_kitai_kolishnogo_chinovnika.html

Мулик, О. Р. (2023). Окремі аспекти запобігання корупції при передачі подарунків до сил безпеки і оборони України в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми протидії корупції в Україні в умовах воєнного стану*, 113-117. <https://doi.org/10.36059/978-966-397-293-0-30>

Пишна, А. Г. (2022). Актуальні аспекти протидії корупції. *Актуальні питання запобігання корупції: міжнародний та національний досвід*, 56–59, <https://dspace.oduvs.edu.ua/handle/123456789/5796>

**Futurity
Publishing**

SECTION: PEDAGOGICAL SCIENCES.

SEKCJA: NAUK PEDAGOGICZNYCH.

How to cite: Holovnia, Y., Shostak, I., & Dierniaieva, O. (2023). Comparative analysis of the use of artificial intelligence in higher education in different EU countries. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 311-314). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference

Comparative analysis of the use of artificial intelligence in higher education in different EU countries

Порівняльний аналіз використання штучного інтелекту у вищій освіті в різних країнах ЄС

Головня Юлія Ігорівна¹, Шостак Ігор Олександрович², Дєрняєва Ольга Володимирівна³

¹доцент кафедри публічного управління та адміністрування, факультет економіки, менеджменту та психології, Державний торговельно-економічний університет, м. Київ, Україна, [y.golovnia@knu.edu.ua](mailto:golovnia@knu.edu.ua), <https://orcid.org/0000-0002-9430-0869>

²кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри спеціальної фізичної та домедичної підготовки, факультет підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції, Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кропивницький, Україна, shostakigor21021986@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0001-0373-0768>

³викладач кафедри іноземних мов, Військова Академія, м. Одеса, Україна, olgadernyayeva@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0000-3844-2435>

Accepted: December 5, 2023 | **Published:** December 13, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: Artificial intelligence is designed to change the traditional system of higher education. The purpose of writing is to perform a comparative analysis of its implementation in different EU countries. In the process of research, the methods of comparison, systematization and logical generalization were

used. It was determined that the level of implementation of artificial intelligence in the education system depends on the capabilities and prejudices of a specific country. Main areas of application of artificial intelligence by such countries as Spain, the Netherlands, Poland, France, Germany and Finland were characterized. The considered practices can be implemented in national educational system.

Key words: artificial intelligence, legislation, AI tools, smart-campus, chat-bot, learning practices, UNESCO.

Вступ

Штучний інтелект (ШІ) є однією з ключових технологій 21 століття, яка має значний потенціал для трансформації вищої освіти. ШІ може допомогти викладачам у персоналізації навчання, забезпеченні зворотного зв'язку та оцінюванні, а також у створенні нових освітніх можливостей для студентів. Однак, впровадження ШІ в освіту пов'язане з низкою ризиків, таких як упередженість алгоритмів, втрата робочих місць та етичні проблеми. Ці ризики вимагають ретельного розгляду та розробки заходів щодо їх мінімізації.

Аналіз останніх досліджень та публікація

Штучний інтелект (ШІ) є однією з найактуальніших тем досліджень у сфері вищої освіти. Вчені з різних країн вивчають перспективи та ефективність використання ШІ у вищій освіті. Так, Драч, Петроє та інші вчені з України у своїй праці (Драч та ін., 2023) визначили основні принципи та ризики ШІ, а також особливості національних політик країн Європейського Союзу (ЄС) щодо використання ШІ у вищій освіті. Сілютіна, своєю чергою, здійснила порівняння основних аспектів використання ШІ у вищих навчальних закладах в ЄС, США та Україні (Сілютіна, 2023). Однак, випуск великих мовних моделей науково-дослідницькою організацією OpenAI, схвалення проекту закону щодо регулювання штучного інтелекту в країнах ЄС влітку 2023 року та прискорення євроінтеграції України створюють передумови для подальшого розвитку використання штучного інтелекту у вищій освіті в країнах ЄС.

Метою написання роботи є проведення порівняльного аналізу використання штучного інтелекту у вищій освіті в країнах ЄС з метою розробки рекомендацій щодо ефективного впровадження цих практик у вітчизняні вищі навчальні заклади.

Результати дослідження

Штучний інтелект являє собою комп'ютерну технологію машинного навчання, яка постійно навчається та імітує поведінку людини під час вирішення поставлених завдань з використанням певного набору правил та програмних алгоритмів. Вперше поняття штучного інтелекту було використано в 1956 році, однак, широкого використання штучний інтелект набув лише у двадцяті роки XXI століття. Так, нині штучний інтелект (ШІ) є важливою технологією для розвитку сучасного суспільства. Він уже широко застосовується в різних сферах, зокрема в економіці, промисловості, медицині та будівництві. Для опанування ШІ важливим є його використання в закладах вищої освіти. Це сприятиме досягненню безперервності та зростанню доступності освіти, забезпечить персоналізацію навчального процесу під потреби кожного студента, в тому числі з особливими освітніми потребами, а також зменшить рівень навантаження на викладачів завдяки автоматизації процесу оцінювання та розробці персонального асистента.

Впровадження чат-ботів у вищій освіті може стати ефективним способом надання інформації та допомоги студентам. Наприклад, в Університеті Мурсії, що розташований в Іспанії, був створений чат-бот «Лола», який обробив понад чотири з половиною тисячі запитів від студентів та надав

ґрунтовні відповіді майже на сорок тисяч запитань. Впровадження чат-бота не призвело до скорочення персоналу університету. Натомість це дозволило викладачам, які витрачали час на роз'яснення одних й тих самих питань, приділити більше уваги розробці навчальних програм та побудові якісних презентаційних матеріалів, що сприяє покращенню засвоєння матеріалу студентами. Крім того, технології штучного інтелекту використовуються університетами Іспанії з метою пришвидшення адміністративних процедур щодо адаптації іноземних студентів, які навчаються за програмами обміну (Newton, 2021).

Своєю чергою, у Нідерландах використання штучного інтелекту (ШІ) спрямоване на запобігання виникненню труднощів у процесі здобуття вищої освіти та розробку механізмів їх подолання. Це реалізується шляхом проактивної взаємодії між викладачами, студентами та ШІ-системами. У Польщі впроваджені технології гейміфікації, які залучають до освітнього процесу та утримують увагу студентів завдяки використанню ігрових елементів, включаючи систему винагород та бонусів, здорову конкуренцію та адаптацію під потреби кожного здобувача освіти. Такий підхід сприяє зниженню відсотка відтоку учасників онлайн-програм, який нерідко досягає майже 80%, незалежно від типу та вартості курсів. Впровадження смарткампусів у Франції є перспективним напрямом розвитку вищої освіти. Ці навчальні заклади, оснащені сучасними технологічними засобами, зокрема системами штучного інтелекту, мають потенціал для оптимізації процесів управління наявними ресурсами, підвищення рівня безпеки завдяки використанню новітніх систем ідентифікації особистості тощо. Однак, нині смарт-кампуси знаходяться лише на стадії розвитку і не є розповсюдженими в інших країнах ЄС.

Німецькі університети пропонують високоякісні навчальні програми зі штучного інтелекту, які готують студентів до успішної кар'єри в цій галузі. Зміст курсів варіюється залежно від навчального закладу, але найчастіше включає вивчення таких дисциплін, як робототехніка, комп'ютерні науки, машинне навчання та штучний інтелект, а також практичну імплементацію набутих знань. У 2022 році на базі університетів було відкрито три школи імені Конрада Цузе – німецького інженера. Якщо в технологічних інститутах, які є в різних країнах ЄС, крім програм, пов'язаних з вивченням штучного інтелекту, є інші програми та спеціальності, то нові школи були створені виключно з метою залучення талантів для розвитку галузі штучного інтелекту (Which country is best for MS in artificial intelligence – your guide, 2023). Своєю чергою, Фінляндія, як одна з провідних країн у сфері освіти, є новатором у впровадженні безплатних онлайн-курсів у систему вищої освіти. Ці курси, які розміщені на платформі VILLE, використовують технології штучного інтелекту для генерування завдань, надання зворотного зв'язку та здійснення оцінки. Платформа дозволяє здобувачам освіти працювати самостійно або спільно, опановуючи широкий спектр дисциплін, включаючи інформаційні системи та технології, математику, лінгвістику тощо.

Попри те, що штучний інтелект (ШІ) має потенціал для значного покращення освіти та інших сфер життя суспільства, не всі країни ЄС охоче впроваджують його. Наприклад, в Італії в березні 2023 року було прийнято закон, який забороняє використання ШІ у зв'язку з ризиками для безпеки та приватності (Музиченко, 2023). Це рішення було викликане такими негативними аспектами використання ШІ, як:

1. Посилення нерівності між студентами. Не всі здобувачі освіти мають постійний доступ до програмного забезпечення під час підготовки до занять та іспитів. Хоча деякі закордонні університети прописали в кодексі внутрішніх правил заборону на використання інструментів на основі штучного інтелекту в освітньому процесі, у зв'язку з відсутністю чіткої методики щодо швидкого виявлення згенерованих текстів. Роботи, написані без використання штучного інтелекту, можуть бути оцінені так само як і роботи, створені з його використанням. Це особливо стосується робіт, написаних не в електронному вигляді. Такі роботи найчастіше перевіряються викладачами власноруч, що ускладнює виявлення плагіату та використання відповідної технології.

2. Нестача кваліфікованих спеціалістів. Впровадження штучного інтелекту в освітній процес вимагає від вчителів певних знань та навичок, здобуття яких потребує часу та ресурсів.
3. Відсутність чіткого регулювання використання штучного інтелекту. В червні 2023 ЮНЕСКО провела опитування 450 навчальних закладів, в результаті якого було виявлено, що лише 13% університетів мають офіційні інструкції щодо використання штучного інтелекту, і лише половина з них є деталізованими. Більшість університетів спирається на усні вказівки. Однак, на початку осені університети країн ЄС, зокрема Бельгії та Словенії, вже почали розробляти інституційні рекомендації щодо використання штучного інтелекту, що є позитивним кроком на шляху до його інтеграції в освітній процес.
4. Загроза онлайн-шахрайства. Злом технологій штучного інтелекту в освітній сфері може призвести до порушення конфіденційності та цілісності персональних даних здобувачів освіти, а також до маніпулювання їхніми рішеннями.
5. Залежність від технологій. Постійне використання штучного інтелекту у вищій освіті посилює ризик втрати набутих навичок, вмінь студентів, погіршує їх здатність до критичного мислення, самостійного генерування ідей та вирішення поставлених завдань. Це може призвести до зниження когнітивних функцій в ранньому віці та загального регресу суспільства.

Висновки

Сучасний рівень розвитку інформаційних систем та технологій спонукає вищі навчальні заклади до переосмислення наявних педагогічних моделей. Проведене дослідження показало готовність більшості навчальних закладів ЄС до впровадження та дослідження штучного інтелекту. Однак, деякі університети, зокрема Італії, з побоюванням ставляться до інтеграції штучного інтелекту в освітній процес, що пов'язано з рядом проблем, які виникають в процесі його імплементації. Це спричиняє необхідність у подальшому дослідженні напрямків уникнення негативного впливу використання штучного інтелекту в закладах вищої освіти.

Література

Драч, І., Петроє, О., Бородієнко, О., Регейло, І., Базелюк, О., Базелюк, Н., & Слободянюк, О. (2023). Використання штучного інтелекту у вищій освіті. *Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство»*, (15), 66-82. <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2023-15-66-82>.

Музиченко, О. (2023, 31 березня). *Італія першою у світі заборонила штучний інтелект ChatGPT: причина*. ТСН.ua. <https://tsn.ua/svit/italiya-pershoyu-u-sviti-zaboronila-shtuchniy-intelekt-shatgpt-prichina-2298088.html>.

Сілютіна, І. (2023). Етичні та правові аспекти впровадження систем штучного інтелекту в освітній процес у вищій школі. *Вісник науки та освіти*, (10 (16)), 850-862. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-10\(16\)-850-862](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-10(16)-850-862).

Newton, D. (2021, 26 квітня). *From admissions to teaching to grading, AI is infiltrating higher education*. The Hechinger Report. <https://hechingerreport.org/from-admissions-to-teaching-to-grading-ai-is-infiltrating-higher-education/>.

Which country is best for MS in artificial intelligence – your guide. (2023, 20 жовтня). Upgrad abroad. <https://www.upgradabroad.com/articles/which-country-is-best-for-ms-in-artificial-inte>

How to cite: Sayenko, Y., Dubova, K., & Starchuk, O. (2023). Intellectual property in IT law: copyright protection and the patent system. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 315-318). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference

Intellectual property in IT law: copyright protection and the patent system

Інтелектуальна власність в айтї праві: захист авторських прав та патентна система

Юлія Саєнко¹, Катерина Дубова², Оксана Старчук³

¹кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін і трудового права імені професора О.І.Процевського, факультет історії і права, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди, м. Харків, Україна, j.saenko.j@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-0798-5370>

²кандидат юридичних наук, доцент кафедри морського та господарського права, факультет морського права, Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, м. Миколаїв, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-1098-9620>, kateryna.dubova@nuos.edu.ua

³кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін, юридичний факультет, Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна, oksana-starchuk@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0003-2816-9951>

Accepted: December 5, 2023 | **Published:** December 13, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: The development of information systems and technologies contributes to the emergence of innovations that require proper protection. The purpose of the work is to study the peculiarities of intellectual property protection in IT law. Methods of classification, comparison, systematization and generalization were used. The concept of intellectual property, the legislative regulation of the protection of copyrights and patents, their main differences and limitations arising as a result of bypassing the legislation were defined. The results of the conducted research can be used by developers and companies in the field of information technologies to ensure reliable protection of intellectual property.

Key words: IT industry, intellectual property, copyright, patent, Berne Convention, bailment, patent trolls, labour law, labour rights.

Вступ

Інтелектуальні ресурси є основою для успішного створення, просування та підтримки інформаційних товарів та послуг. Вони створюють додаткову вартість для ІТ-компаній і роблять їх більш привабливими для інвесторів і споживачів. Нині питання захисту інтелектуальної власності є актуальним, адже саме інтелектуальні ресурси закладають фундамент майбутнього потенціалу людства.

Аналіз останніх досліджень та публікація

Дослідження захисту інтелектуальної власності в айті-праві є актуальним напрямком наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених. Наприклад, Божко у своїй роботі проаналізував основні проблеми захисту авторських прав в айті-праві в Україні та розробив пропозиції щодо їх подолання. (Божко, 2020). В свою чергу, Гарново дослідив правові аспекти регулювання захисту авторських прав в мережі Інтернет та можливі шляхи удосконалення наявного законодавства (Harnowo, 2022) Однак, новизна та стрімкий розвиток айті-індустрії спонукають до більш глибокого дослідження даної теми.

Метою написання роботи є визначення поняття інтелектуальної власності та дослідження обмежень та можливостей захисту авторських прав та використання патентної системи в сучасних ринкових умовах.

Результати дослідження

Інтелектуальна власність, на відміну від матеріальної, є більш вразливою, адже представляє собою комплекс правових заходів та норм, що забезпечують захист результатів людської діяльності, що носять інтелектуальний характер, тобто є результатом творчої діяльності людини. Право на інтелектуальну власність належить її творцеві або правонаступнику.

Авторське та патентне право є основними видами інтелектуальної власності. Перший закон в сфері охорони авторського права з'явився у Англії у 1710 році і називався «Статут королеви Анни». Воно виникає внаслідок створення твору, який є результатом творчої діяльності людини, і визначає права та обов'язки автора та інших осіб щодо використання твору. Автор має моральні та речові права на свій твір, які не вимагають обов'язкової реєстрації. В Україні авторське право регулюється Конституцією, Бернською конвенцією про охорону літературних та художніх творів, Цивільним Кодексом, Законом України «Про авторське право і суміжні права» та іншими нормативно-правовими документами. Авторське право підлягає захисту в усіх країнах-учасницях Бернської конвенції, якими виступають понад 160 країн світу.

Нині в сфері айті-права до предметів інтелектуальної власності можуть бути віднесені програмне забезпечення, схеми, специфікації, діаграми, макети меню, протоколи, командні рядки, алгоритми, логотипи та інші ілюстрації, блок-схеми, оформлення інтерфейсу, технічні рішення, 3D-моделі тощо. Однак, варто зазначити, що мови програмування не виступають об'єктами інтелектуальної власності, адже міжнародний суд прирівнює їх до людської мови, яку використовують письменники при написанні своїх творів (Gesmer, 2023). Тобто, мови програмування – це лише інструмент виконання завдань інформаційними системами. В свою чергу, статтю 6 Закону України «Про авторське право і суміжні права» до авторських прав відносять комп'ютерні програми та бази даних, а статтями 20, 21, 25 та 26 регулюються їх охорона та можливість вільного використання.

Одним з ключових етапів захисту об'єктів інтелектуальної власності є їх депонування. Депонування дозволяє зафіксувати дату та час їх створення, що значно знижує ризик незаконного присвоєння права власності на них. Для реєстрації авторського права розробник повинен подати заяву до відповідного органу та сплатити відповідний збір. ІТ-компанії можуть захистити авторські права за допомогою чітко прописаних контрактів, ліцензій на програмне забезпечення та договору про конфіденційність (NDA). Важливо зазначити, що немайнові права інтелектуальної власності на всі об'єкти, створені під час дії трудового договору та в процесі його виконання, належать співробітнику, а не компанії. В свою чергу, майнові права розділені порівну між творцем та роботодавцем або замовником. Однак, при створенні об'єкту за замовленням окремі немайнові права на такий об'єкт можуть належати замовнику, а не творцю.

Патент, на відміну від авторського права, є документом, який діє з моменту державної реєстрації та надає захист окремим об'єктам інтелектуальної власності на чітко визначений законодавством проміжок часу, після спливу якого такі об'єкти стають предметами загального надбання. В Україні строк дії патенту складає від 10 до 20 років, залежно від його виду. Так, патент можна отримати на винахід, тобто новий об'єкт, який є промислово придатним та має винахідницький рівень, або корисну модель, що закріплено в Законі «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі». Відповідно, більший строк дії буде мати перший патент. Нині вважається, що використання патенту надає більше захисту, ніж використання авторського права. Це спонукає учасників айти-права все частіше вносити до реєстру патент на створені програмні забезпечення. Це пов'язано з відсутністю захисту функціональності програми та її перекомпелювання у разі використання авторського права. Найчастіше патентуванню підлягають способи використання програми або гри, інтерфейс та алгоритм. Рідше патентують архітектуру або апаратуру. Вартість оформлення патенту в Україні складає від 300 доларів США, в той час коли вартість оформлення авторського права складає не більше 20 доларів США. Строк оформлення, в свою чергу, варіюється від 18 місяців до 3 років для патентів та до 3 місяців для авторського права (Табан-Тарлов, 2020). Важливо зазначити, що в період дії воєнного стану в Україні, який було введено з 24 лютого 2022 року, строки можуть бути не дотримані.

Законодавче регулювання питання захисту інтелектуальної власності в айти-праві має ряд обмежень та проблем, які спричиняють порушення інтелектуальної власності. Серед них можна виділити:

1. Невідповідність умов патентоспроможності об'єктам інтелектуальної власності в галузі ІТ. Зміна хоча б однієї умови патентоспроможності дозволяє користувачам уникнути відповідальності за порушення інтелектуальної власності, оскільки інтелектуальна власність вважається порушеною лише у разі використання всіх ознак винаходу або корисної моделі.
2. Піратство програмного забезпечення. У багатьох користувачів комп'ютерної техніки стоять неліцензійні програмні забезпечення, що знижує рівень доходів їх розробників. Виявити порушників є практично неможливим через глобальність такого правопорушення.
3. Складність захисту комерційних таємниць. У разі неналежного оформлення трудового договору, NDA та відсутності контролю за витоком інформації за межі організації, зростає ризик втрати конкурентних переваг та доходу.
4. Патентні тролі або непрактикуючі суб'єкти. Патентні тролі – це фізичні або юридичні особи, які оформлюють патенти на раніше незапатентовані об'єкти або перспективні винаходи, або ж викуповують у фінансово-нестабільних фізичних та юридичних осіб реальні патенти з метою підвищення власного доходу шляхом взяття участі в судових позовних процесах, за результатами яких вони мають можливість отримати право на одержання ліцензійних платежів з виробників

запатентованих товарів та послуг. Варто зазначити, що патентні тролі не зацікавлені у виробництві та покращенні наявних винаходів.

5. Глобалізація айти-індустрії як фактор, що ускладнює захист інтелектуальної власності. Всесвітнє розповсюдження інформаційних систем та технологій призвело до того, що об'єкти інтелектуальної власності можуть використовуватися в будь-якій країні світу. Це ускладнює створення єдиного механізму регулювання захисту інтелектуальної власності, оскільки в різних країнах діють різні нормативно-правові акти. У разі порушення прав інтелектуальної власності в одній країні, порушник може перебувати та бути резидентом іншої країни. У цьому випадку застосування норм права однієї країни до такого порушника може бути оскаржено.

Висновки

Для отримання конкурентних переваг на ринку учасники айти-індустрії повинні забезпечити належний захист своєї інтелектуальної власності. Незважаючи на можливу її очевидність, необхідним є законодавче її закріплення шляхом реєстрації авторського права або патенту для уникнення патентного тролінгу. Авторське право та патент не є взаємовиключними і можуть існувати поряд. Однак, авторське право не розповсюджується на технічні рішення, що спонукає розробників здійснювати державну реєстрацію патентів. Перспективами подальшого дослідження є пошук шляхів вдосконалення та уніфікації наявної законодавчої бази з питань регулювання захисту прав інтелектуальної власності.

Література

- Божко, Є. І. (2020). *Захист прав інтелектуальної власності в IT-сфері* [Master's thesis, Сумський Державний Університет]. eSSUIR – Electronic Sumy State University Institutional Repository. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/81898>
- Табан-Тарлов, Д. (2020, 24 липня). *Патенти в IT: Як і що можна запатентувати – блог 4b.ua*. 4B. <https://4b.ua/blog/it-patents-what-can-be-patented-ua/>
- Gesmer, L. (2023, 29 квітня). *The impact of SAS Institute, Inc. v. World Programming Ltd. on non-literal software copyright infringement*. LinkedIn: Log In or Sign Up. <https://www.linkedin.com/pulse/impact-sas-institute-inc-v-world-programming-ltd-software-lee-gesmer>
- Harnowo, T. (2022). Law as technological control of the infringement of intellectual property rights in the digital era. *Corporate and Trade Law Review*, 2(1), 65–79. <https://doi.org/10.21632/ctrl.2.1.65-7>

How to cite: Sichkarchuk, N. (2023). Assessment of special educational needs of children with speech disorders. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 319-322). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference

Assessment of special educational needs of children with speech disorders

Оцінювання особливих освітніх потреб дітей з порушенням мовлення

Січкачук Наталія Дмитрівна

кандидат педагогічних наук, доцент, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Івано-Франківськ, Україна

Accepted: December 6, 2023 | **Published:** December 13, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: The theses explore the importance of improving scientific and methodological approaches to assessing the educational needs of children with severe speech disorders. To achieve the set goal, a theoretical analysis and synthesis of scientific approaches to defining the concept of "educational needs" were employed. The research identified the necessity of integrating the medical component into the process of diagnosing and correcting the educational needs of children with severe speech disorders. Additionally, a correlation between psycho-linguistic and emotional-personal components in the development of this category of children was revealed. The theoretical synthesis and practical conclusions affirm the need for the development and implementation of individualized approaches to assessing and meeting the educational needs of children with severe speech disorders for their successful adaptation to the educational environment.

Keywords: comprehensive diagnosis, developmental assessment, emotional-personal component, speech activity.

Вступ

Реформування освітньої системи в сучасній Україні, яке основною метою вбачає розбудову Нової української школи, опікується питаннями освіти дітей з особливими освітніми потребами. Цей процес має інтенсивний характер: удосконалюються закони, нормативні акти, розробляються

методичні рекомендації, проводяться наукові дослідження та розвивається практика їх впровадження у системі спеціальної та інклюзивної освіти (Верховна Рада України, 2021).

Безперечно, величезне значення в даному питанні є узагальнення здобутків спеціальної педагогіки та психології незалежної України та досвіду закордонних освітніх систем для впровадження інклюзивної освіти й збереження спеціальної освіти з метою реалізації рівних прав дітей з особливими освітніми потребами відповідно до їх можливостей. Результатом науково-практичних здобутків став кваліфікований психолого-педагогічний, медичний та соціальний супровід дітей з особливими освітніми потребами від раннього віку до закінчення навчання в закладі загальної середньої освіти (Верховна Рада України, 2017).

Актуальними ж залишаються питання пошуку і удосконалення методичного забезпечення психологів, логопедів, вчителів-дефектологів та соціальних педагогів, реабілітологів. Існує багато тестових систем та методик вивчення стану різних сторін розвитку дітей з особливими освітніми потребами, але важливим залишається проблема якісної інтерпретації отриманих результатів й відповідно визначення психолого-педагогічних та медико-соціальних умов успішного навчання даної категорії дітей (Моргун & Тітов, 2009). Таким чином, саме ці якісні особливості й умови будуть складати *особливі освітні потреби*, які мають величезне значення для прояву актуальних і розвитку потенційних емоційно-вольових, когнітивних та енергетичних можливостей.

Відповідно до психологічного та педагогічного визначень «особливих освітніх потреб» - це потреби у спеціальних умовах навчання, які є важливою основою для реалізації можливостей, формування й підтримки мотивації дітей до різних видів діяльності взагалі та навчальної зокрема.

Важливо пам'ятати, що реалізувати освітні потреби не можливо без постійної підтримки соціально-медичними чинниками, адже психічний розвиток в фундаменті має біологічну основу (Ярмола та ін., 2020).

У ході дослідження використано теоретичний аналіз та узагальнення наукових підходів, спрямованих на визначення поняття «освітні потреби» дітей із порушеннями мовлення. Здійснено докладний огляд відомих теоретичних концепцій та методологій, спрямованих на розуміння освітніх потреб цієї особливої категорії здобувачів освіти. Теоретичний аналіз сприяв розкриттю основних концептуальних засад та виявленню аспектів діагностування стану розвитку дітей з тяжкими порушеннями розвитку, які вимагають подальшого наукового дослідження. Необхідним елементом методології було врахування перспективних наукових розробок та сучасних тенденцій у сфері психології та педагогіки, спрямованих на вдосконалення методик визначення освітніх потреб дітей із тяжкими порушеннями мовлення.

Ці методичні підходи дозволили не лише здійснити аналіз наявних теоретичних концепцій, а й виокремити ключові компоненти, які визначають особливості освітніх потреб особливої категорії здобувачів освіти.

Результати дослідження

Процес оцінювання особливих освітніх потреб не відокремлений від діагностики спрямованої на встановлення типу порушеного розвитку. Даний процес ґрунтується на принципі комплексного дослідження стану розвитку дитини. Таке комплексне оцінювання потребує удосконалення достовірної системи критеріїв з побудовою візуальних графіків взаємозалежності розвитку сенсорних систем, функціональних систем організму дитини та індивідуальної освітньої траєкторії (Прохоренко та ін., 2022).

Комплексне оцінювання освітніх потреб дитини з порушеннями мовлення повинне використовувати різні методики вивчення мовлення, як функціональної системи, в якій живе і розвивається мова – знаково-символічна система. Також в процесі оцінювання потрібно враховувати вікові межі кількісно-якісних показників розвитку різних сторін мовлення.

Таким чином, оцінювання особливих освітніх потреб дітей з порушеннями мовлення передбачає вивчення впливу труднощів у навчанні на розвиток психічних процесів та емоційно-особистісної. Певні труднощі виникають при відставанні мовного та мовленнєвого розвитку, і своєрідні при кожному виді порушеного розвитку мовлення (Рібцун, 2021).

Звернемо увагу на особливості вивчення емоційно-особистісної складової розвитку дітей з тяжкими мовленнєвими порушеннями, становлення якої відбувається в процесі накопичення й узагальнення життєвого досвіду через реалізацію емоційно-оцінного компоненту мовленнєвої діяльності. Досліджуючи реалізацію емоційно-оцінного компоненту мовленнєвої діяльності на базі закладів дошкільної освіти компенсуючого типу для дітей з тяжкими порушеннями мовлення ми визначили основні психолого-педагогічні умови діагностики та корекції: залучення дітей до різних доступних видів провідної діяльності; врахування онтогенетично-вікових основ розвитку мовлення та емоційної сфери дитини у відповідності до анатомічного дозрівання відповідних структур мозку; особливостей формування мовленнєвої функції у системі емоція-мотив-мовлення; кількісно-якісних характеристик діагностичних критеріїв та динаміки корекційної роботи (Січкачук, 2011). Оцінка мовленнєвого розвитку дитини здійснюється з метою визначення наявності мовленнєвого порушення, його структури, труднощів використання засобів мовлення. Результати оцінки вчитель-логопед зазначає у висновку про комплексну оцінку (Рібцун, 2020).

Висновки

Оцінка емоційно-вольової сфери дитини з тяжкими порушеннями мовлення через діагностику регулятивної функції мовлення дає змогу виявити труднощі, механізми, умови навчання здатності дитини до вольових зусиль в різних видах діяльності під впливом власного мовлення та мовлення дорослого. Розвинуті здібності покращують рівень соціальної адаптації, взаємовідносин з однолітками.

Аналіз наявних методик оцінювання психолого-педагогічного розвитку дитини з тяжкими порушеннями мовлення засвідчує необхідність постійного пошуку доцільних оцінювально-корекційних методик комплексного вивчення системи мовлення-емоції-мотивація-навчання. Вчасно виявленні освітні труднощі, добір відповідних методів та прийомів навчання, визначення дозування навчального матеріалу дасть змогу окреслити корекційно-діагностичний маршрут. Оцінювання має бути спрямоване на визначення позитивних сторін розвитку дитини, як основи для її подальшого розвитку, навчання та виховання, а також здійснювати контрольню-освітню; діагностико-коригувальну та стимулювально-мотиваційну функцію (Софій, 2015).

Література

Верховна Рада України (2017). Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 № 545. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF>

Верховна Рада України (2021). Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 № 957. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text>

Прохоренко, Л.І., Шевченко, В.М. Шевченко, Ю.В., Орленко І.М. & Соколова, Г.Б. (ред.).(2022). *Методичні рекомендації щодо визначення освітніх труднощів та рівнів підтримки у дітей раннього та дошкільного віку.*
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/2022/06/23/List.MON-4.1196-22-08.6.2022.pdf>

Моргун, В.Б., & Тітов, І.Г. (2009). *Основи психологічної діагностики.* Київ :Слово.

Рібцун, Ю. (2020). *Учні початкових класів із тяжкими порушеннями мовлення: навчання та розвиток.* Львів : Світ.

Рібцун, Ю. В. (2021). Розвиток емоційної сфери дітей із тяжкими порушеннями мовлення. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови.*, 1(16), 295-313.
<https://doi.org/10.33189/epsn.v1i16.156>

Січкачук, Н. Д. (2011). Загальна характеристика складових емоційно-оцінної лексики та особливості розвитку її складових у дітей із моторною алалією відповідно до рівня мовленнєвого недорозвитку. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*, 18, 235-238. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2011_18_62

Софій, Н. З. (2015). *Створення індивідуальної програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами.* Київ : Пляди.

Ярмола, Н., Коваль-Бардаш, Л., Компанець, Н., Квітка, Н. & Лапін, А. (2020). *Діти з особливими освітніми потребами у загальноосвітньому просторі.* Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України.

SECTION: PHILOLOGICAL SCIENCES.

SEKCJA: NAUKI FILOLOGICZNE.

How to cite: Sivachenko, I., Honcharuk, V., & Podlevska, N. (2023). Study of the impact of translation on the reception of literary works: comparative analysis of the original and translation. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 323-327). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference

**Study of the impact of translation on the reception of literary works:
comparative analysis of the original and translation**

**Дослідження впливу перекладу на рецепцію літературного твору:
порівняльний аналіз оригіналу та перекладу**

**Сіваченко Інна Вікторівна¹, Гончарук Валентина Анатоліївна², Подлевська Неля
Володимирівна³**

¹доктор філософії, доцент, Національний університет «Одеська морська академія»,
м. Одеса, Україна, inn-bojk@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-4031-0746>

²кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української літератури, українознавства
та методик їх навчання, факультет філології та журналістики, Уманський державний
педагогічний університет імені Павла Тичини, м.Умань, Україна, goncharuk424@ukr.net,
<https://orcid.org/0000-0002-7323-0590>

³кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри, слов'янської філології, гуманітарно-
педагогічний факультет, Хмельницький національний університет, м. Хмельницький, Україна,
podlevskaja@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-6210-265X>

Accepted: December 7, 2023 | **Published:** December 13, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: In this study, the impact of translation on the reception of literary works is examined through a comparative analysis of the original and translated texts. Recognizing the increasing importance of global literary exchange, the study employs a comprehensive methodology that includes linguistic and cultural analysis. The results reveal subtle changes in meaning, style, and cultural nuances between the original and translations. The research emphasizes the significance of fidelity in translation to preserve the essence of literary works across linguistic and cultural boundaries. Ultimately, understanding this dynamic enhances the assessment of the intricate interaction between language, culture, and the perception of literature in a global context.

Key words: translation impact; literary reception; comparative analysis; original text; translation studies; cross-cultural analysis.

Вступ

У динамічному середовищі літератури складна взаємодія між мовами та культурами займає центральне місце, коли літературний твір виходить за межі оригінальних мовних кордонів завдяки перекладу. Дослідження впливу перекладу на рецепцію літературного твору є ґрунтовним і багатограним дослідженням трансформаційних особливостей, які відбуваються з літературним твором, коли він пересувається мовними просторами. Це потребує розуміння складнощів, пов'язаних із перетворенням суті твору іншою мовою, зберігаючи при цьому його внутрішні культурні та мистецькі нюанси (Павленко, 2012).

Наукові напрацювання про вплив перекладу на рецепцію літературних творів не лише дає цінну інформацію про використані методології, але й пропонує низку теорій, точок зору та критики. Вчені та дослідники ретельно вивчали різні аспекти цього явища, розгадуючи складну динаміку, яка розгортається, коли твір презентується новій аудиторії через переклад.

Актуальність нашого дослідження стає ще більш очевидною в глобалізованому світі, де обмін ідеями, культурами та літературою набув поширення як ніколи. Акт перекладу служить мостом, який з'єднує різні літературні пейзажі та сприяє міжкультурному діалогу, що виходить за межі географічних та мовних кордонів. У цьому контексті необхідно з'ясувати, наскільки переклад впливає на рецепцію літературного твору, формуючи читацьке сприйняття та інтерпретацію (Бойко, 2021).

Однак перекладознавство не позбавлено невирішених проблем і недосліджених територій. Незважаючи на велику кількість доступних досліджень, існують прогалини та неясності, які спонукають до подальших наукових розвідок. Залишаються невирішеними питання щодо вірності перекладу оригінальному тексту, ролі культурних нюансів і впливу мовних відмінностей на залучення читачів.

Результати дослідження

Література, як універсальна форма людського вираження, долає мовні та культурні кордони, об'єднуючи людей у різних регіонах і суспільствах. Переклад літературних творів відіграє ключову роль у тому, щоб зробити ці культурні скарби доступними для широкої аудиторії. Однак

процес перекладу є складним і включає численні лінгвістичні, культурні та мистецькі міркування. Це наукове дослідження має на меті дослідити глибокий вплив перекладу на сприйняття літературного твору, використовуючи порівняльний аналіз оригінального та перекладеного текстів.

Теорія перекладу забезпечує основу для розуміння динаміки, пов'язаної з перенесенням літературного змісту з однієї мови на іншу. Впливові роботи таких теоретиків, як Роман Якобсон, Вальтер Бенджамін і Юджин Ніда, допомагають глибше зрозуміти проблеми та нюанси процесу перекладу. Теоретична основа також включає поняття «точність», «еквівалентність» і «динамічна еквівалентність», які є важливими для оцінки ефективності перекладів у збереженні суті оригінального твору (Павленко, 2012).

Однією з головних проблем у перекладі літературного твору є подолання розриву між мовами та культурами. Мови містять унікальні культурні нюанси, ідіоми та вирази, які можуть не мати прямих еквівалентів у цільовій мові. Перед перекладачами стоїть делікатне завдання зберегти культурне багатство оригінального тексту, одночасно гарантуючи, що він резонує з почуттями цільової аудиторії.

Передача значення з мови оригіналу на мову перекладу схильна до семантичних зрушень і двозначностей. Слова та фрази можуть мати різні конотації, емоційні відтінки чи історичний резонанс у різних мовних контекстах. Ретельний аналіз того, як ці семантичні зміни впливають на сприйняття літературного твору, дає цінне розуміння тонкощів перекладу.

У літературних творах часто використовуються унікальні стилістичні елементи та літературні прийоми, які підвищують їхню художню цінність. Переклад цих елементів вимагає глибокого розуміння літературних традицій вихідної мови та вміння ефективно відтворити їх у цільовій мові. Порівняльний аналіз дасть можливість дослідити, як збереження або адаптація стилістичних елементів впливає на естетичне та емоційне переживання читачів (Кавун, 2013).

Основна перевірка перекладеного літературного твору полягає в його сприйнятті аудиторією. Теорія реакції читача пропонує призму, через яку можна досліджувати, як люди інтерпретують перекладені тексти та взаємодіють із ними. Такі фактори, як культурне походження, знання мови та попереднє знайомство з вихідною культурою, впливають на сприйняття читачами перекладеного твору. Аналізуючи відповіді читачів, це дослідження прагне виявити моделі сприйняття та визначити властивості перекладу, які сприяють або перешкоджають позитивному досвіду читання.

Вплив перекладу на сприйняття літературного твору є багатограним і складним аспектом міжкультурної комунікації та літературного аналізу. Переклад, як процес передачі тексту з однієї мови на іншу, має значний вплив на сприйняття твору, його розуміння та оцінку читачами, які можуть належати до іншого мовного та культурного середовища (Новікова, 2014).

В основі проблеми лежить завдання точної передачі не лише буквального значення слів, а й нюансів, культурних конотацій і стилістичних елементів, притаманних оригінальному тексту. Мова не є просто інструментом спілкування – це носій культури, історії та унікальних способів

вираження ідей. Отож, коли літературний твір піддається перекладу, він зазнає трансформації, яка виходить за межі лінгвістичної сфери.

Серед головних міркувань у перекладі літературних творів є збереження авторського голосу та стилю. Кваліфікований перекладач повинен знайти тонкий баланс між вірністю намірам автора та адаптацією тексту відповідно до мовних особливостей мови перекладу. Цей процес передбачає не лише мовну спритність, а й глибоке розуміння культурного контексту, у який включено твір (Лащик, & Кучера, 2019).

Вплив перекладу на рецепцію літературного твору стає особливо очевидним впродовж дослідження культурних та історичних згадок, вбудованих у текст. Посилання, яке сильно резонує в культурному середовищі вихідної мови, може втратити своє значення або викликати інші асоціації, якщо перенести його в інший мовний і культурний контекст. Отже, читачі перекладених творів можуть виявитися віддаленими від певних культурних тонкощів, що впливає на їхнє загальне розуміння та взаємодію з текстом.

Окрім культурних нюансів, сама структура та ритм літературного твору можуть бути фундаментально змінені під час процесу перекладу. Поетичні елементи, гра слів і унікальні мовні структури можуть створювати проблеми, які вимагають від перекладача творчих рішень. Вибір, зроблений для вирішення цих проблем, може суттєво вплинути на естетичний та емоційний вплив перекладеного твору.

До того ж, рецепція літературного твору через переклад переплітається з соціально-політичним середовищем цільової аудиторії. Перекладачі можуть зіткнутися з дилемою: або одомашнити текст, зробивши його більш знайомим для цільової аудиторії, або вивести його за кордон, зберігши елементи вихідної культури. Ці варіанти можуть сформуванати читацьке сприйняття твору та його відповідність їхньому власному життєвому досвіду (Лащик, & Кучера, 2019).

Роль перекладача як посередника між культурами важко переоцінити. Їхні рішення, свідомі чи інші, формують наратив і визначають, як твір сприйматиме нова аудиторія. У випадках, коли перекладена версія суттєво відхиляється від оригіналу, постає питання, чи залишається вона вірним відображенням бачення автора, чи стає окремою творчою роботою.

Висновки

Таким чином, вплив перекладу на рецепцію літературного твору є складною взаємодією мовних, культурних і творчих міркувань. Оскільки література долає кордони, робота перекладачів стає невід'ємною частиною подолання прірв між мовами та культурами. Вибір перекладача глибоко впливає на сприйняття твору, збагачуючи літературний ландшафт різноманітними голосами та перспективами. Вивчення цієї динаміки не лише поглиблює наше розуміння мистецтва перекладу, але й покращує оцінювання взаємозв'язку глобальних літературних традицій.

Отже, дослідження впливу перекладу на рецепцію літературного твору вимагає багатовимірного підходу, який враховує мовні, культурні та мистецькі елементи. Заглиблюючись у теоретичну базу, культурні та мовні проблеми, семантичні зміни, стилістичні елементи та відгуки читачів, перекладачі повністю адаптовують перекладений текст до оригіналу.

Література

- Бойко, Я. (2021). Креативна особистість перекладача як фактор діахронної множинності перекладів (на матеріалі українських ретрансляцій трагедій В. Шекспіра). *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологія*, (45), 41-51.
- Кавун, Н. (2013). Теорія художнього перекладу в сучасній літературознавчій рецепції: лексичний аспект. *Вісник Черкаського університету. Серія: Філологічні науки*, (5), 41-44.
- Лашик, Н. М., & Кучера, А. М. (2019). Переклад художнього тексту та інтерпретація (літературознавчий аспект). *Прикарпатський вісник НТШ. Слово*, (3), 198-204.
- Новікова, Т. В. (2014). Художній переклад і порівняльне літературознавство: точки дотику. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*, (10 (2)), 150-153.
- Павленко, О. Г. (2012). Художній переклад як предмет теоретичної рефлексії. *Вісник Маріупольського державного гуманітарного університету. Серія: Філологія*, (7), 68-80.

**Futurity
Publishing**

SECTION: PUBLIC ADMINISTRATION.

SEKCJA: PUBLICZNA ADMINISTRACJA.

How to cite: Myroshnychenko, V., Oliskevych, M., & Kravchuk, M. (2023). The influence of public administration on the effectiveness of public services in Ukraine: analysis of best practices and challenges. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 328-333). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

The influence of public administration on the effectiveness of public services in Ukraine: analysis of best practices and challenges

Мирошніченко Віктор Олексійович¹, Оліскевич Маркіян Мирославович², Кравчук Мирослав Олександрович³

¹Голова циклової комісії суспільно-гуманітарних дисциплін, викладач-методист, викладач вищої категорії, ВСП "Одеський технічний фаховий коледж Одеського національного технічного університету", м. Одеса, Україна, amartol.ioann@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-6811-9791>

²аспірант, кафедра публічного адміністрування та управління бізнесом, факультет управління фінансами та бізнесу, Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, Україна, olisk@ukr.net, <https://orcid.org/0009-0000-5465-880X>

³студент, кафедра математичної економіки, економетрії, фінансової та страхової математики, механіко-математичний факультет, Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, Україна, olisk@ukr.net, <https://orcid.org/0009-0004-4881-0210>

Accepted: December 7, 2023 | **Published:** December 14, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: The article examines the analysis of public administration on the effectiveness of public servants in Ukraine. Attention was drawn to the need to create effective public services and the main aspects of administrative reform. The main conditions for increasing the efficiency of state institutions due to their promotion and evaluation of the efficiency of state employees and state institutions as a

whole are considered. To analyze the theoretical foundations of informatization of public services and the world experience of adapting information and communication technologies to increase the effectiveness of the process of making and implementing public administration decisions.

Keywords: best practices and challenges, impact of public administration, state, public services, public administration, analysis.

Вступ

Актуальність дослідження полягає в тому, що на основі нових для державного конституціоналізму принципів необхідно вивчити такі детермінанти, як «державні послуги», відповідно до вимог Конституції, що стосуються застосування основних принципів концепції здійснення державної влади, зокрема принципів децентралізації, відповідальності, ефективності та спадкоємності. У багатьох відповідних положеннях деякі з цих принципів викладені буквально, в той час, як інші є конфіденційними. Гарант верховенства права має унікальні інструменти для забезпечення прав і свобод громадян, громад, людей та держав. Ця вища інстанція має спільні зобов'язання та обов'язки, особливо щодо органів державного та місцевого самоврядування, їх філій та заступників, посадових осіб та посадових осіб. Ці положення можуть бути витлумачені як аксіоматичні, так і потребувати обґрунтування. Водночас вони є основою антропоцентричної концепції в Україні, частково визначаючи функціональну єдність та систематичне становище в таких правових категоріях, як «Публічна служба» та «Державна служба».

Державна служба як соціальна концепція відображає характер і методи діяльності людей, які беруть участь у здійсненні функцій держави, а також відтворює факт соціального поділу праці. Державні служби, державні та місцеві органи влади є невіддільною частиною суспільного життя і відіграють важливу роль у його регулюванні та забезпеченні. Обов'язки та функції держави безпосередньо реалізуються в діяльності працівників державної служби. Оскільки посада є частиною установи як структури, органу, до складу якого входять працівники комунальних служб, порядок зміни та переведення посад, а також встановлення посад, їх правил і методів, є важливими аспектами організації персоналу, які пов'язані з основною структурною одиницею. Отже, державні служби виникають з моменту встановлення їх статусу, який визначає їх місце в державній організації. Посада є невіддільною частиною державного апарату та муніципальних організацій. Створення посади доповнює структуру державного апарату та муніципальних організацій. Адміністративна система та організація державного апарату, успадковані Україною від радянського періоду, були невідповідними вимогам часу і нової політичної реальності. Тому виникла необхідність постійних змін у структурі та функціях державних установ на всіх рівнях протягом 20 років. Розвиток ринкової економіки та громадянського суспільства вимагав перетворення бюрократії в ефективну систему управління, що обслуговує населення. У зв'язку з цим необхідно було переглянути призначення державних і громадських органів.

Аналіз останніх публікацій

Вплив державного управління на ефективність публічних служб в Україні є предметом дослідження багатьох дослідників. Наприклад, Fostikova (2020) доводить, що мотивація є одним з найважливіших факторів, що впливає на ефективність державної служби. Вона також зазначає, що серед наукового товариства, яке вивчає декомунізацію, існує консенсус щодо необхідності мотивації державних службовців. Galai (2019) підкреслює важливість формування змісту державних послуг таким чином, щоб категорія «державні послуги» була чітко визначена і не перетиналася з іншими видами діяльності. Він також аналізує природу взаємопов'язаних понять «державне управління», «публічне адміністрування» та «публічне управління» і стверджує, що останні два поняття є застарілими та мають більше значення в модернізованому сенсі. Lazog та Lazog (2022) використовують системний підхід для аналізу організаційно-функціональної структури системи управління персоналом в державних установах України. Вони враховують чинне законодавство, що регулює організацію і діяльність суб'єктів цієї системи. Також вони висвітлюють особливості використання коштів інституту, який займається управлінням персоналом у державних установах. Malinovskyi (2018) систематизував знання про теорію та історію державної служби в Україні. Він приділив особливу увагу організаційно-правовим аспектам державної служби, а також практичним елементам цієї соціально-правової установи та видам професійної діяльності. Також він запропонував класифікацію видів державних послуг та їх основні характеристики.

Мета дослідження

Визначити ключові особливості функціонування публічного управління через вплив державного регулювання в умовах війни та можливі шляхи підвищення його ефективності.

Результати дослідження

Мукolyuk (2022) теоретично обґрунтував завдання та фактори ефективності функціонування адміністративної системи України в умовах воєнного стану. Він ґрунтувався на аналізі, узагальненні та систематизації наукових джерел і дійшов висновку, що ефективність управління є важливим питанням для вітчизняних вчених, але управління в умовах війни є новою темою, яка потребує подальшого розвитку. Зрештою, національна безпека України сьогодні залежить від здатності адміністративної системи повністю виконувати свої функції. Reshota (2020) проаналізував сучасні тенденції розвитку управління в Україні, визначив основні напрями процесу зміни та трансформації внутрішньої адміністративної системи під впливом цивілізаційних змін та викликів глобалізації. Sabadosh & Sivak, Kharchenko (2020) розглянули основні причини адміністративної реформи України. Автори звернули увагу на необхідність створення ефективних державних служб та основних аспектів адміністративної реформи. У статті Strelchenko (2019)

надано комплексну характеристику державної служби України. Було проведено класифікацію основних видів комунальних послуг на дві групи за певними критеріями. У дослідженні використано загальнонаукові та спеціальні методи, які є важливими засобами наукового дослідження. Sytnikov (2022) зробив аналіз реформи інституту державної служби України включає зміни, що відбуваються на кожному етапі реформи, а саме нормативно-правове забезпечення функціонування державної служби, організаційну структуру інституту державної служби, кадрову політику, надання державних послуг громадянам державними службовцями, розвиток інформаційного суспільства. У статті Yevsyukova & Mykhaylova (2021) виділено та схарактеризовано основні показники дослідження. Виявлено фактори складності процесу модернізації офіцерського складу в Україні. Зроблено висновок, що на даному етапі розвитку українського суспільства державні службовці постають як складні інституційні комплекси, які потребують модернізації та активного використання. Вони пов'язують організаційну структуру, працюють з громадянським суспільством через свої інститути, всебічно підтримують діалог декомунізації між державними установами та населенням та беруть участь у процесі прийняття управлінських рішень.

Система мотивації державних службовців є одним із ключових факторів ефективності адміністративних органів. Нині виникають питання про ефективність системи, ефективність держслужбовців. Зокрема, про умови, необхідні для розкриття потенціалу державних службовців. Для підвищення ефективності роботи державних органів необхідно удосконалити систему мотивації, враховуючи індивідуальні потреби та мотивації працівників. Для цього необхідно проаналізувати методи та методи, які можуть створити конструктивний контекст, структурувати та визначити засоби стимулювання людських ресурсів.

У кінці ХХ століття була оцінена важливість управління людськими ресурсами, але деталі управління людськими ресурсами в суспільстві приділяють мало уваги порівняно з науковими дослідженнями приватних організаціях. Важливу роль у забезпеченні ефективного управління та ефективного задоволення потреб громадян відіграють державні та міські органи. Адміністративні одиниці державних та місцевих органів влади визначають деталі управління людськими ресурсами та визначають проблемні сфери. Одне з основних завдань відповідних департаментів є необхідність стратегічної оцінки та контролю людських ресурсів (Sytnikov 2022). Проблема в тому, що існують певні труднощі в узгодженні між гнучкими формами зайнятості, стимулюванням інноваційної діяльності працівників, створенням умов для професійного розвитку, які є важливими елементами гнучких та інноваційних методів управління, та загальними принципами декомунізації організації державного сектора, які передбачають певну стабільність у кадровій політиці. Аналізуючи розвиток державного сектору, можна виділити такі тенденції:

1. Розширення уваги до ефективності
2. Трансформація лідерства
3. Реформа платіжної системи

4. Необхідність дослідження продуктивності співробітників

У державному секторі мотивація базується на цінностях, тобто на бажанні служити суспільним інтересам, сприяючи як розробці, так і реалізації державної політики, лояльності та повазі до уряду, відданості ідеї справедливості та соціальної рівності, а також доброзичливості до людей та груп, що робить їх унікальними порівняно з державною політикою (Galai 2019). Таким чином, основними причинами вибору державних послуг є утримання роботи, соціальне забезпечення, бажання отримати досвід роботи на державній службі та досягнення особистих цілей. Серед внутрішніх факторів мотивації декомунізації можна виділити: зміст роботи, можливості навчання, характер відповідальності, бажання внести свій внесок в управління зв'язками з громадськістю, згоду з державною політикою, бажання володіти владою. Зовнішні фактори мотивації декомунізації включають: соціальне забезпечення, умови праці, заробітну плату, безпеку на робочому місці, можливість кар'єрного зростання, соціальний статус і престиж. Попри невеликі відмінності, як внутрішні, так і зовнішні причини є взаємно важливими (Fostikova 2020).

Висновки

Отже, резюмуючи все вищесказане, можна сказати, що сьогодні Україна працює над розв'язання ключових проблем адміністрацій. Ці проблеми включають створення інтегрованої та незалежної адміністративної системи, ефективної системи фінансового управління, системи відповідальності за порушення, високого професійного рівня персоналу, підвищення якості адміністративних послуг тощо. Однак, повномасштабне вторгнення поставило перед українським урядом нові виклики. Для того, щоб забезпечити ефективне функціонування адміністрації в умовах війни, необхідно враховувати нові ризики та обставини.

Література

Fostikova, V. (2020). Motivational factors of effective personnel activity in the public sector. *Law and public administration*, 3, 174-179. http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/3_2020/28.pdf

Galai, V. (2019). Content of public service. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*, 58, 208-211. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/36072/1/3МІСТ%20ПУБЛІЧНОЇ%20СЛУЖБИ.pdf>

Lazor, O., & Lazor, O. (2022). Organizational and functional structure of the personnel management system in public authorities in Ukraine. *State and Regions*, 4 (78), 86-94. http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/4_2022/13.pdf

Malinovskyi, V. (2018). Public service in Ukraine: textbook. Kyiv: "Condor" Publishing House, p. 312. <https://core.ac.uk/download/pdf/199400191.pdf>

Mykolyuk, O. (2022). Public administration under martial law: the question of efficiency. *Public administration and administration in Ukraine*, 29, 45-48. <http://www.pag-journal.iei.od.ua/archives/2022/29-2022/8.pdf>

Reshota, O. (2020). Peculiarities of the development of public administration in Ukraine: modern trends and problems. *Public administration: improvement and development*, 3, 1-7. http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/3_2020/39.pdf

Sabadosh, G., & Sivak, E., Kharchenko, O. (2020). Terms of use of effective public service in Ukraine. *Scientific notes of the University "KROK"*, 1 (57), 85–93. <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2020-57-85-93>

Strelchenko, O. (2019). Doctrinal characteristics of public service in Ukraine: concept and classification. *Philosophical and methodological problems of law*, 1 (17), 104-111. <https://philosophy.naiu.kiev.ua/index.php/philosophy/article/download/1144/1148/>

Sytnikov, O. (2022). Reforming public service in Ukraine. *Ministry of Education and Science of Ukraine Vasyl Stus Donetsk National University, Vinnytsia*, p. 60. <https://jarch.donnu.edu.ua/article/download/13455/13361>

Yevsyukova, O., & Mykhaylova, T. (2021). Civil service of Ukraine: specifics of the complexities of the modernization process. *Public administration: improvement and development*, 4, 1-9. http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/4_2021/3.pdf

How to cite: Chumak, O., & Volokha, A. (2023). Analysis of correlations of maternal factors with indicators of cellular immunity of newborns from mothers with undifferentiated connective tissue dysplasia. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 334-338). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

Analysis of correlations of maternal factors with indicators of cellular immunity of newborns from mothers with undifferentiated connective tissue dysplasia

Чумак О.Ю.¹, Волоха А.П.²

¹ асистент кафедри педіатрії з дитячими інфекціями Луганський державний медичний університет, м. Рівне, Україна

² д. мед. н., професор кафедри педіатрії, дитячих інфекційних хвороб, імунології та алергології НУОЗ України імені П.Л. Шупика, м. Київ, Україна

Accepted: December 9, 2023 | **Published:** December 14, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract

Undifferentiated connective tissue dysplasia (USTD) in parturient women is an unfavorable factor for newborns immunological maladaptation.

Aim: studying correlations between maternal factors (including the USTD) and newborns immunological indicators.

Methods. 122 mothers and 122 newborns were examined. The USTD signs in women and Immunological indicators in children were studied.

The results. Weak and moderate correlations between the USTD signs, age, height, hemoglobin in mothers ($p < 0.05$, $p < 0.01$) and the neutrophils, lymphocytes number, CD22+ B-lymphocytes, CD3+ T-lymphocytes subpopulations (CD3+CD4+, CD3+CD8+, CD3+HLA-DR+, CD3+CD4+/CD3+CD8+), NK-cells (CD16/56+) in newborns were determined.

Conclusions. The association of prenatal factors with cellular immunity indicators of infants was established.

Key words: signs of USTD in parturient women, newborns, cellular immunity.

Вступ

На тепер відомо, що наявність НДСТ у вагітних та породіль обтяжує постнатальну адаптацію новонароджених дітей (Serena, 2022). У разі спадкування сполучнотканинної дисплазії спричинюється порушення трофіки та розвитку тимуса плоду, що призводить до розладу диференціації лімфоцитів. Це обумовлює певний дисбаланс в імунітеті новонародженого, що імовірно може ускладнити його імунну адаптацію та зумовити зниження імунологічної резистентності на подальших етапах розвитку (Radin, 2020). Враховуючи вельми незначну вираженість зовнішніх проявів НДСТ в періоді новонародженості, актуальним уявляється вивчення взаємозв'язку між проявами сполучнотканинної дисфункції в породіль та імунологічними показниками в їхніх дітей, а також з'ясування значущих материнських чинників ризику щодо неонатальної дезадаптації імунної системи. Варто зазначити, що на тепер не проводилося дослідження показників клітинного імунітету в новонароджених дітей на тлі НДСТ в їхніх матерів.

Мета дослідження: вивчити кореляції між значущими антенатальними, перинатальними чинниками та значеннями показників клітинного імунітету в новонароджених дітей від матерів із НДСТ.

Результати дослідження

Проспективне клінічне дослідження проведено протягом 2018-2020 років в акушерських стаціонарах центральних міських лікарень м. Рубіжного та м. Лисичанська Луганської області (Україна). Обстежено 122 породіллі віком 16-44 років та 122 народжені ними дитини (67 (55%) дівчаток і 55 (45%) хлопчиків) з гестаційним віком (ГВ) 28-42 тижні, масою тіла – 1270-4070 г. Серед обстежених дітей було 79 (64,8%) доношених і 43 (35,2%) народжених передчасно.

З-поміж материнських чинників враховано вік, масу тіла, зріст, рівень гемоглобіну (HGB) крові. Для визначення вираженості проявів НДСТ у жінок враховувалася наявність доліхостеномелії та гіпермобільність суглобів, адже відомо, що подовження кінцівок у поєднанні з підвищеною рухливістю суглобів є локомоторними критеріями НДСТ (Pollock, 2021). Доліхостеномелія визначалась за попередньо обчисленими пропорціями, а саме: співвідношенням розмаху рук до зросту, довжини кисті до зросту, довжини стопи до зросту. Гіпермобільність суглобів (ГС) було оцінено за шкалою Бейтона. Також вивчено наявність асоційованих з НДСТ ускладнень вагітності та пологів, зокрема варикозної хвороби, передчасного розриву плодових оболонок (ПРПО), загрози передчасних пологів (ЗПП), слабкість пологової діяльності, плацентарної

дисфункції, багатоводдя та акушерського травматизму. Зазначені стани вважаються акушерськими ознаками НДСТ у породіль (Radin, 2020).

У новонароджених дітей виконано клінічний аналіз крові із розрахунком абсолютних значень нейтрофілів (NEU), лімфоцитів (LYM). Крім того, здійснено імунологічне дослідження крові та проаналізовано кількісні значення В-лімфоцитів (CD22+), субпопуляцій Т-лімфоцитів (CD3+), а саме Т-хелперів (CD3+CD4+), цитотоксичних Т-клітин (CD3+CD8+), активованих Т-лімфоцитів (CD3+HLA-DR), значення імунорегуляторного індексу (CD3+CD4+/CD3+CD8+) та натуральних кілерів (CD16/56+).

Статистичний аналіз отриманих результатів проведено за допомогою програми «IBM SPSS Statistics 27». Аналіз кореляцій між показниками проведено за допомогою критерію Манна-Уїтні (U) та коефіцієнта Спірмена (ρ). Результати обчислень вважались статистично значущими при $p < 0,05$.

У таблиці 1 надано значення медіан (Me), Q_1 (25%) і Q_3 (75%) квантилів, мінімальних ($X_{\min}$) і максимальних ($X_{\max}$) значень В-лімфоцитів, Т-лімфоцитів та їх субпопуляцій у новонароджених дітей.

Таблиця 1

Показники субпопуляцій лімфоцитів в обстежених новонароджених ($\times 10^9/\text{л}$)

Показник	CD22+	CD3+	CD3+CD4+	CD3+CD8+	CD3+ HLA-DR	CD3+CD4+/ CD3+CD8+	CD16/56+
Me	0,74	1,55	0,88	0,64	0,62	1,30	0,60
[Q_1; Q_3]	[0,49; 0,88]	[1,15; 1,88]	[0,72; 1,06]	[0,45; 0,90]	[0,49; 0,78]	[1,01; 1,70]	[0,47; 0,74]
$X_{\min}$	0,1	0,44	0,20	0,24	0,18	0,75	0,17
$X_{\max}$	1,75	3,29	1,75	1,65	1,47	2,50	1,39

Джерело: власна розробка авторів

За результатами рангового кореляційного аналізу (табл. 2) зареєстровано взаємозв'язки між акушерськими маркерами НДСТ у породіль і значущими антенатальними чинниками, з одного боку, та імунологічними показниками в новонароджених дітей, з іншого боку.

Таблиця 2

Парні кореляції між материнськими чинниками та показниками клітинного імунітету в обстежених новонароджених

Материнські чинники	Показники клітинного імунітету дітей (абс. $\times 10^9/\text{л}$); CD3+CD4+/CD3+CD8+ (у. од.)	Коефіцієнт Спірмена (ρ)	p
Вік матері, роки	CD3+CD8+	0,233	0,045
Зріст матері, см	LYM	0,248	0,032
	CD3+	0,301	0,009
	CD16/56+	0,242	0,037
	CD3+HLA-DR+	0,252	0,031
	LYM	0,302	0,009
HGB матері, г/л	CD3+CD8+	0,292	0,012
	CD16/56+	0,254	0,030
	CD3+	0,276	0,018
	CD3+HLA-DR+	0,291	0,013
	NEU	-0,231	0,049
Наявність ПРПО в матері	CD3+CD4+/CD3+CD8+	-0,222	0,05
	LYM	-0,240	0,038
Наявність ЗПП в матері	CD3+	-0,261	0,025

	CD3+CD4+	-0,222	0,05
	CD3+HLA-DR+	-0,222	0,05
	CD16/56+	-0,239	0,041
	CD22+	-0,256	0,030
Наявність НДСТ в матері	CD3+CD8+	0,250	0,032
	CD22+	0,222	0,05
Наявність ГС в матері	CD3+CD8+	0,254	0,030

Джерело: власна розробка авторів

З'ясовано, що діти від матерів із локомоторними проявами НДСТ ($p < 0,05$) достовірно частіше мали більшу абсолютну кількість CD3+CD8+ та CD22+ в крові, ніж немовлята від здорових матерів. Водночас зареєстровано зворотні достовірні взаємозв'язки між наявністю ПРПО ($p \leq 0,05$) в породіль і абсолютною кількістю нейтрофілів, значеннями індексу CD3+CD4+/CD3+CD8+ в крові новонароджених, а також між реєстрацією ЗПП ($p \leq 0,05$) у матерів і вмістом лімфоцитів, CD22+, CD3+, CD3+CD4+, CD3+HLA-DR+ та CD16/56 в їхніх дітей. Прямі кореляції встановлено між віком ($p < 0,05$) матерів і рівнем CD3+CD8+ в крові немовлят, зростом ($p < 0,05$; $p < 0,01$) та HGB ($p < 0,05$; $p < 0,01$) породіль і кількістю LYM, CD3+, CD3+CD8+, CD16/56, CD3+HLA-DR+ в крові дітей.

Отже, такі чинники, як ПРПО, ЗПП, більший вік, вищий зріст і вищий рівень HGB в породіль, можуть бути прогностично несприятливими щодо постнатальної адаптації імунної системи в новонароджених за наявності НДСТ в їхніх матерів. Між рештою вивчених анте- і перинатальних факторів та імунологічними показниками в новонароджених не було встановлено вірогідних кореляцій ($p > 0,05$).

Перспективою подальших досліджень є катамнестичне спостереження за дітьми з групи неонатального обстеження на подальших етапах їхнього розвитку для оцінки структури захворюваності та особливостей фізичного розвитку на тлі різного ступеня експресії в них НДСТ. Водночас отримані результати дозволяють на доклінічному етапі виокремити з-поміж досліджуваних новонароджених певну групу ризику як щодо маніфестації НДСТ, так і щодо виникнення та прогресування диспластикозалежних соматичних захворювань, в основі яких є імунологічна складова. Це сприятиме своєчасному залученню дитячого імунолога до моніторингу дітей із групи ризику з метою покращення якості їхнього життя у майбутньому.

Висновки

1. У дітей від матерів із проявами НДСТ, достовірно частіше в крові реєструється більша абсолютна кількість CD3+CD8+ ($p = 0,032$) та CD22+ ($p = 0,05$).

2. Наявність у матерів передчасного розриву плодових оболонок, асоціюється з нижчою абсолютною кількістю нейтрофілів ($p = 0,049$) та нижчими значеннями CD3+CD4+/CD3+CD8+ ($p = 0,05$) в крові їхніх дітей, а реєстрація в жінок загрози передчасних пологів корелює з меншим вмістом лімфоцитів ($p = 0,038$), CD22+ В-лімфоцитів ($p = 0,030$), CD3+ Т-лімфоцитів ($p = 0,025$) та їх субпопуляцій: CD3+CD4+ ($p = 0,05$), CD3+HLA-DR+ ($p = 0,05$) та CD16/56 ($p = 0,041$) в крові новонароджених.

3. Більший вік породіль асоціюється з більшим вмістом CD3+CD8+ в крові дітей ($p=0,045$), а вищий зріст і більший рівень HGB в матерів корелюють із більшою концентрацією LYM ($p=0,032$ та $0,009$, відповідно до зросту та HGB), CD3+ ($p=0,009$ та $0,018$), CD3+CD8+ ($p=0,012$ відповідно до HGB), CD16/56 ($p=0,037$ та $0,030$), CD3+HLA-DR+ ($p=0,031$ та $0,013$) в крові дітей.

Література

Pollock, L., Ridout, A., The, J., Nnadi, C., Stavroulias, D. (2021). The Musculoskeletal Manifestations of Marfan Syndrome: Diagnosis, Impact, and Management. *Current Rheumatology Reports*, 23, 1-18.

Radin, M., Schreiber, K., Cecchi, I. (2020). A multicentre study of 244 pregnancies in undifferentiated connective tissue disease: maternal/fetal outcomes and disease evolution. *Rheumatology (Oxford)*, 59 (9), 2412–2418.

Serena, C., Clemenza, S., Simeone, S. (2022). Undifferentiated connective tissue disease in pregnancy: a topic yet to be explored. *Frontiers in Pharmacology*, 13, 1-10.

**Futurity
Publishing**

SECTION: MEDICAL SCIENCES.

SEKCJA: NAUKI MEDYCZNE.

How to cite: Lazareva, A., Demydenko, O., & Blahovisna, L. (2023). Sociological Analysis of Innovations in Medicine and Their Impact on the Healthcare System of Ukraine. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 339-343). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

Sociological Analysis of Innovations in Medicine and Their Impact on the Healthcare System of Ukraine

Соціологічний аналіз інновацій у медицині і їх вплив на систему охорони здоров'я України

Лазарева Алла Олексіївна¹, Демиденко Ольга Григорівна², Благовісна Людмила Петрівна³

¹ кандидат філософських наук, доцент кафедри психології та соціальної роботи, навчально-науковий інститут гуманітарних наук, Національний університет "Одеська політехніка", м. Одеса, Україна, fort4356all@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-7817-2481>

² здобувач освіти, Черкаська медична академія, м. Черкаси, Україна, olga.smela@ukr.net

³ здобувач освіти, Черкаська медична академія, м. Черкаси, Україна, blagovisnaludmila@gmail.com

Accepted: December 9, 2023 | **Published:** December 14, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: This paper explores contemporary trends in the development of innovations in the medical field, emphasizing the necessity of implementing innovative technologies to enhance the quality of medical services and the efficiency of the healthcare system. The analysis focuses on key areas such as telemedicine, artificial intelligence, genetic therapy, and 3D printing.

Keywords: innovations, medicine, telemedicine, artificial intelligence, genetic therapy, 3D printing.

Вступ

У сучасному світі інновації у медичній сфері є рушійною силою розвитку науки та охорони здоров'я. Вони не лише визначають напрямки наукових досліджень, а й формують стратегії систем охорони здоров'я країн світу. Соціологічний аналіз є невіддільною частиною дослідження впливу цих інновацій на медичну систему України. Зростання технологічних можливостей в галузі медицини спричиняє революційні зміни у лікуванні та діагностиці, але також ставить перед суспільством і медициною як галуззю цілий ряд викликів, які необхідно вирішувати.

Динаміка розвитку сфери медицини, зокрема інноваційних методів профілактики, діагностики та лікування, є набагато швидшою порівняно з прогресом у багатьох інших галузях, оскільки вона спирається на три ключові фактори: високий рівень технологічності, глибокий зв'язок з наукою та важливий вплив людського фактора.

Результати дослідження

Інновації в медицині являють собою новаторські підходи, методи, технології та вдосконалення, спрямовані на поліпшення якості надання медичних послуг і результатів лікування. Ці інновації можуть охоплювати широкий спектр аспектів, включаючи профілактику, діагностику, лікування і реабілітацію. Серед інновацій сучасної медицини відмітимо наступні:

1. Телемедицина. Застосування інформаційних технологій для віддаленого здійснення консультацій, діагностики та моніторингу пацієнтів.

Наразі телемедицина в Україні перебуває на етапі активного розвитку, але для її подальшого поширення та ефективного використання необхідно удосконалити юридичну базу, яка регулює процес надання телемедичних послуг. Для успішного розвитку телемедицини в Україні перш за все, необхідно розробити та прийняти законодавчі акти у сфері телемедицини та електронної охорони здоров'я, які відповідали б юридичним стандартам Європейського Союзу та рекомендаціям ВООЗ.

Також важливо розробити нормативно-доказову та науково-методичну документацію, стандарти та протоколи, а також впровадити національну систему електронних медичних записів, систему дистанційного навчання, електронного документообігу та інформаційні системи для лікувально-профілактичних, освітніх і науково-дослідних установ. Не менш важливим є впровадження інформаційних фармацевтичних систем та систем захисту цифрової інформації Жуковська, 2020, с. 25).

2. Штучний інтелект в діагностиці. Використання алгоритмів штучного інтелекту для аналізу зображень, лабораторних даних та інших клінічних даних для більш точної діагностики.

Наразі в Україні триває пілотний проєкт з використання штучного інтелекту в галузі медицини. Місто Одеса стало першим в Україні, де було запроваджено експериментальний проєкт телемедицини під назвою «BrainScan» (Лиманська, 2023).

Це інноваційна система, що працює на основі штучного інтелекту, що істотно прискорює процес діагностики захворювань або ушкоджень головного мозку, коли час виявляється критичним фактором.

Нейромережа системи проводить автоматичний аналіз зображень комп'ютерної томографії та виявляє патологічні зміни. Протягом 5 хвилин після обробки знімка програмою, лікар може прийняти рішення про подальше лікування. Це дає змогу значно прискорити весь процес діагностики.

3. Генетична терапія. Нині в Україні ця інноваційна методика знаходиться на етапі активного розвитку і досліджень.

Впровадження генетичної терапії в Україні містить проведення наукових досліджень, розробку технологій та встановлення етичних стандартів, пов'язаних зі змінами в генетичному коді. Лікарські дослідження і клінічні випробування генетичної терапії реалізуються в рамках спеціалізованих медичних центрів та дослідницьких лабораторій.

4. 3D-друк. Виготовлення органів і тканин за допомогою 3D-друку для трансплантації та реконструкції.

Так, наприклад, сучасні технології 3D-друку дозволяють створювати механізовані штучні руки, які інтегруються з датчиками м'язових імпульсів та відтворюють анатомію руки з високою точністю. Технології 3D-друку мають потенціал революціонізувати реабілітацію людей з втратою кінцівок, оскільки дозволяють створювати протези, які відновлюють функціональність руки (Тирпак, 2023).

Технологія тривимірного друку має значний потенціал для застосування в імплантології, зокрема для виготовлення пластин, що заміщають втрачені кістки у пацієнтів, які потребують реабілітації після черепно-мозкової травми. 3D-принтери відкривають нові можливості для кардіохірургії, дозволяючи створювати штучні судини, які можуть бути успішно імплантовані пацієнтам зі зношеними або ушкодженими судинами (Тирпак, 2023).

Виробництво трубчастих трахеальних стентів із біоматеріалу полікапролактону, які розчиняються в організмі пацієнта протягом трьох років, є важливим досягненням у галузі трахеальної медицини. Це дозволяє уникнути необхідності у подальших операціях на їх видалення. Крім того, це стає значним кроком в напрямку біодеградації матеріалів у медицині.

Загалом інновації в медицині суттєво впливають на систему охорони здоров'я України, забезпечуючи ряд переваг:

- *точніше та ефективніше лікування.* Використання новітніх технологій полегшує діагностику та лікування, забезпечуючи швидше визначення проблем та ефективне лікування;
- *скорочення термінів лікування.* Інновації сприяють розробці швидших методів та процедур лікування, що призводить до зменшення термінів одужання та вартості медичних послуг;
- *електронна медична документація.* Впровадження систем електронної медичної документації полегшує обмін інформацією між медичними закладами та покращує координацію лікування;
- *підвищення якості навчання медичних працівників.* Застосування нових методів навчання, включаючи симуляційні технології та віртуальну реальність, покращує підготовку медичних фахівців;
- *ефективне управління ресурсами.* Інноваційні технології дозволяють оптимізувати роботу медичних закладів, ефективно використовувати ресурси та покращувати якість медичних послуг;
- *залучення інвестицій.* Розвиток інновацій у медицині може залучати інвесторів та сприяти розвитку медичного сектору країни.

Разом з тим, варто також зауважити, що теперішній стан впровадження інновацій у сферу охорони здоров'я на сьогодні – це серйозна перешкода на шляху її формування як ефективної конкурентоспроможної галузі економіки (Савостенко та ін., 2022, с. 44).

Причинами виникнення зазначених проблем є:

- нормативно-правове забезпечення державної інноваційної політики в галузі охорони здоров'я є неповним і нескоординованим; обмежене використання інструментів державно-приватного партнерства у цьому секторі;
- відсутня або обмежена ефективність інноваційної інфраструктури, яка повинна сприяти розвитку інноваційного підприємництва в охороні здоров'я;
- недосконалість механізмів економічного стимулювання підприємств для проведення наукових досліджень і розробок у галузі охорони здоров'я;
- низький попит на внутрішньому ринку на досягнення вітчизняної медичної та фармацевтичної науки, що призводить до втрат впливу на інноваційно-технологічний розвиток фармацевтичного виробництва і системи охорони здоров'я країни;
- систематичне невиконання фінансових умов реалізації державних та місцевих програм, спрямованих на інноваційний розвиток охорони здоров'я, а також наукових досліджень у цій галузі;
- недостатнє використання можливостей для участі в міжнародних інноваційних програмах і проєктах вченими та малим і середнім бізнесом (Савостенко та ін., 2022, с. 44).

Висновки

Отже, під впливом сучасних технологій виникають нові можливості, але і виникають соціальні та організаційні виклики. Розвиток телемедицини, використання штучного інтелекту, генетична терапія та 3D-друк органів розширюють можливості діагностики та лікування, проте важливо розв'язувати питання доступності та регулювання.

Впровадження інновацій стикається з нормативно-правовими, економічними та соціокультурними викликами, такими як нестача законодавчої бази для медичних інновацій, потреба вдосконалення інноваційної інфраструктури та ефективних економічних стимулів для розвитку медичних технологій. Низький попит на внутрішньому ринку може обмежувати внутрішній вплив вітчизняних наукових досягнень, ускладнюючи їх інтеграцію у систему охорони здоров'я.

Усе це підкреслює необхідність комплексного підходу до розв'язання проблем, що виникають під час інтеграції інновацій у медичну сферу. Забезпечення взаємодії між державою, галузевими експертами, технологічними підприємствами та громадськістю – це ключовий елемент для створення сучасної, ефективної та доступної системи охорони здоров'я в Україні.

Література

Жуковська, А. Ю. (2020). Інноваційні технології інклюзивної медицини. *Інноваційна економіка*, 3-4(83), 19-30. doi: 10.37332/2309-1533.2020.3-4.3 (дата звернення: 10.12.2023).

Лиманська, К. (2023, 12 вересня). В українських лікарнях почали використовувати штучний інтелект. *УНІАН*. <https://www.unian.ua/health/v-ukrajinskih-likarnyah-pochali->

Савостенко, Т.О., Шевченко, Л.Г., Соломаха, О.А. (2022). Інноваційний розвиток системи охорони здоров'я як об'єкта державного регулювання: стан і проблеми. *Дніпровський науковий часопис* 342

публічного управління, психології, права, 2, 38–45. DOI: 10.51547/ppp.dp.ua/2022.2.6 (дата звернення: 10.12.2023).

Тирпак, А. (2023). Інновації 3D-друку в медицині. *Політ. Сучасні проблеми науки* : тези доповідей XXIII Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених. Київ: Національний авіаційний університет. <https://dspace.nau.edu.ua/handle/NAU/59252>

**Futurity
Publishing**

SECTION: TELECOMMUNICATIONS AND RADIO ELECTRONICS.

SEKCJA: TELEKOMUNIKACJA I ELEKTRONIKA RADIOWA.

How to cite: Faychuk, V. (2023). Research of routing models taking into account information security risks. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 344-348). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

Research of routing models taking into account information security risks

Файчук Валентин Олександрович ¹

¹ магістр, студент аспірантури, кафедра телекомунікацій, Інститут телекомунікацій радіоелектроніки та електронної техніки, Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів, Україна, faitchouk.valentyn@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-8779-6595>

Accepted: December 9, 2023 | **Published:** December 14, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: This abstract explores a secure routing flow model in a software-defined network using a vulnerability catalog. The purpose of this paper is to analyze the capabilities of routing tools to counter potential attacks and the prospects for using SDN data planes, taking into account key indicators of materiality to increase the level of network security. The methods of analysis, information gathering, and generalization were used for the theoretical development of the topic. In the main results, by changing the route metric, it is recommended to improve the existing secure routing model by taking into account the key vulnerability importance metric.

Keywords: global routing model, risk assessment, cyber security.

Вступ

Дотепер гарантія стабільності кіберпростору і безпеки телекомунікацій є важливим і актуальним питанням, особливо в контексті інтенсивної цифрової трансформації. На превеликий жаль, існуюча телекомунікаційна мережа не відповідає вимогам сучасності і постійно зростаючим потребам користувачів інформаційних сервісів і сервісних послуг. Для вирішення цього важливого завдання, перед обличчям атак зловмисників, порушення цілісності мережевих елементів, збоїв

різного походження, перевантаження мережі, сучасна TCM забезпечує і підтримує прийнятний рівень обслуговування, адаптивно реагує на всі ці інциденти, захищаючи критично важливі мережеві елементи і їх компоненти, обмежуючи зокрема негативний вплив на мережу. На сучасному етапі численна кількість дослідників вивчали питання моделей анонімної маршрутизації, досліджуючи їхню ефективність та можливість застосування в контексті забезпечення конфіденційності та безпеки у мережевих комунікаціях. До прикладу, Єременко та Плехова (2022) розглядають модель безпечного потоку маршрутизації, яка ґрунтується на ключових показниках вразливості в програмно визначених мережах. Автори ретельно вивчають та аналізують цю модель з метою подальшого вдосконалення підходів до забезпечення безпеки в мережевих структурах, враховуючи актуальні вимоги та виклики сучасності.

Аналіз можливостей засобів маршрутизації для боротьби з можливими атаками підтвердив перспективи використання площин даних SDN з урахуванням ключових показників важливості вразливостей для підвищення рівня мережевої безпеки.

У свою чергу, Evdokymenko et al. (2020) пропонують вдосконалену модель маршрутизації потоків, яка враховує ризики інформаційної безпеки, використовуючи ключові показники тяжкості вразливості. Підхід, застосований до концепції електронних доказів у кримінально-процесуальному кодексі та інших розділах внутрішнього процесуального права аналізують (Кобець & Кобець, 2022).

Лемешко та ін. (2022) розглянули моделі та методи маршрутизації в інформаційно-комунікаційних мережах. Автори визначили, що теоретичною основою для перспективних протоколів маршрутизації та технічних засобів традиційного та програмно налаштованого управління трафіком. Таким чином, на кожному рівні моделі OSI існує безліч одночасних аналізаторів трафіку, VPN (віртуальних приватних мереж), брандмауерів і систем виявлення і протидії атакам, які можуть бути використані для підвищення безпеки TCM як на кожному рівні системи, так і по всій мережі. До того ж, особливу увагу слід приділити тому, як забезпечити захист TCM, використовуюваного на мережевому рівні. Також, використання протоколу безпечної маршрутизації в ІТ має бути ізольованим. Завдяки RBM можна не тільки підвищити безпеку TCM, але і забезпечити кіберстійкість мережі.

Результати дослідження

Головною ідеєю в основі безпечної маршрутизації є підвищення кіберстійкості та безпеки. Для підвищення відмовостійкості і стійкості до кіберпростору все частіше використовуються протоколи швидкої маршрутизації, які в основному є реактивними і орієнтовані на захист мережевих елементів, таких як вузли, канали зв'язку і маршрути. Втім, незважаючи на те, що ТКМ є більш ефективним з точки зору підвищення своєї безпеки порівняно з проактивним ПБМ, реактивні протоколи втрачаються з точки зору якості обслуговування ТКМ і, перш за все, середньої затримки мережі. Це пов'язано з тим, що в першу чергу необхідно оцінити стан безпеки мережі та її елементів на основі аналізу параметрів безпеки і, при необхідності, розрахувати маршрут з використанням цих параметрів. Nizovtsev & Parfyo (2023) описали можливість використання маршрутизаторів Wi-Fi для встановлення мобільних терміналів, а також їх мережеву активність під час розслідування кіберзлочинності. Самойленко (2020) детально охарактеризувала основи методології розслідування злочинів, скоєних у кіберпросторі. Авторка розглядає елементи криміналістичних характеристик злочину, які визначаються деталями кіберпростору як місця злочину. У монографії звернено увагу на проблемні аспекти порушення кримінальної справи, визначено деталі використання приватної інформації при розслідуванні злочинів, вчинених у кіберпросторі, подано ситуацію розслідування та тактичне функціонування її розслідувань (Самойленко, 2020).

Собчук та ін. (2021) пропонують вдосконалений алгоритм маршрутизації для самоорганізованих інформаційних мереж. Його особливості полягають в тому, щоб зменшити надмірність потоку керуючих сигналів в мережі, передаючи функцію вибору маршруту всіх ретрансляційних вузлів, забезпечуючи швидку адаптацію і самовідновлення мережі по альтернативних маршрутах у випадку відмови активних ретрансляційних вузлів. Тиртишніков та ін. (2017) розглянули особливості апаратної реалізації оптимального алгоритму адаптивної маршрутизації повідомлень на основі координат у різних мережах торіодальної мережі зв'язку.

Zubok (2019) визначив, що один із найважливіших кроків при моделюванні впливу атаки на маршрутизацію є створення офіційної глобальної моделі маршрутизації через Інтернет. На основі проведеного аналізу ПБМ слід зазначити, що всі вони є вдосконаленнями порівняно з традиційними протоколами маршрутизації, що використовують показники безпеки. Подальші вдосконалення протоколу та моделі безпечної маршрутизації для усунення недоліків існуючих рішень повинні відповідати наступним вимогам:

- ✚ аналіз особливостей структурно-функціональної будови ТКМ;
- ✚ підтримка потокової передачі різних типів трафіку;
- ✚ врахування параметрів безпеки як окремих елементів, так і всієї мережі;
- ✚ розгляд ризиків інформаційної безпеки на основі існуючих та виявлених вразливостей у мережевих елементах;
- ✚ підтримка рекомендованих показників якості обслуговування;
- ✚ прийнятна обчислювальна складність і масштабованість кінцевого рішення за умови більшої реалізації протоколу.

Таким чином, у цьому дослідженні було вирішено нагальну проблему вдосконалення моделі маршрутизації потоків з урахуванням ризику інформаційної безпеки за допомогою базового індексу тяжкості вразливості.

Удосконалення моделі полягає у введенні вагового коефіцієнта в якості метрики маршруту, який характеризує ризики, створювані вразливістю, виявленими в вузлах ТКМ, і вимірює умовну вартість використання каналів зв'язку. Використання цих коефіцієнтів в рамках моделі маршрутизації потоків гарантує, що потоки пакетів передаються по найбільш безпечному маршруту в ТКМ. У цей час мережа покладається на практичні реактивні механізми для захисту від крадіжки префіксів. Це пояснюється тим, що запропоновані проактивні механізми повністю ефективні лише при глобальному розгортанні, і оператори неохоче впроваджують їх через пов'язані з цим технічні та фінансові витрати. Захист від крадіжки складається з 2 етапів: виявлення і пом'якшення наслідків. Аналіз механізму атаки, в залежності від її мети і варіантів її реалізації. Виявлення в першу чергу забезпечується сторонніми службами, такими як bgpmon, який відстежує фактичний маршрут, повідомляючи адміністраторів мережі про підозрілі події, пов'язані з префіксом на основі інформації про маршрут, а також шляхом відстеження та моніторингу оновлень оголошень про маршрути BGP. Якщо трапиться інцидент, уражена мережа вживатиме заходів для пом'якшення наслідків цієї події, наприклад, оголосить більш конкретний префікс для мережі або зв'яжеться з іншими користувачами, щоб виключити підроблену рекламу. Втім через поєднання технічних і практичних проблем з розгортанням існуючий підхід реагування в значній мірі неадекватний. Зокрема, при використанні найсучасніших технологій виникають наступні основні проблеми: різні типи маршрутизаційних атак, комбінація методів призводить до того, що не існує надійного способу виявити перехоплення маршруту. Оператор повинен

заздалегідь повідомляти про будь-які законні зміни в політиці маршрутизації (формування нових взаємодій між ASS, оголошення нових префіксів та ін.). Необхідно переконатися, що такі зміни не розглядаються як підозрілі події в системі виявлення атак з боку умовних третіх осіб, у свою чергу, прийняття менш суворої політики компенсації нестачі оновленої інформації і зниження навантаження. І, згідно з поточною практикою, швидкість реагування на інциденти в будь-якому випадку буде нижчою, оскільки попередження від систем моніторингу та сторонніх сервісів доведеться перевіряти вручну. В процесі оцінки ризиків описуються особливі вимоги до якості інформації, тобто максимально можливий рівень повноти, точності та відповідності вимогам на момент отримання та якості її джерел.

Висновки

Отже, важливим визначенням ризику є прогнозування можливого результату атаки та оцінка масштабів цього впливу. Зокрема, висвітлено необхідність врахування маршруту поширення, зони впливу та кількості «пошкоджених» маршрутів. Однією з ключових рекомендацій для забезпечення ефективної оцінки ризику є надання офіційного опису об'єктів глобальної маршрутизації та взаємозв'язків між автономними системами. Останнє сприяє можливості отримати повний і чіткий зоровий образ структури, що дозволяє більш точно прогнозувати можливі наслідки атаки. Ці кроки є важливими кроками для моделювання кібератак на глобальну маршрутизацію, формулюючи завдання управління ризиком перехоплення маршрутів конкретним вузлом як завдання пошуку найбільш ефективної топології зв'язку. Зазначений у тексті формальний опис двох компонентів процесу маршрутизації – префікса IP і розрахунку вибору шляху – є значущим етапом у створенні бази для аналізу та виявлення слабких місць системи. Ця деталізація дозволяє ефективно аналізувати потенційні вразливості та розробляти стратегії захисту, спрямовані на запобігання можливим загрозам. Отже, проведений аналіз, представлений вище, має потенціал для оптимізації методів оцінки ризику глобальної маршрутизації. Останнє може бути досягнуто через узагальнення та врахування офіційного опису та конкретизацію компонентів маршрутизації, що сприятиме більш ефективному управлінню та захисту мережевої інфраструктури.

Література

Єременко, О. С., & Плехова, Г. А. (2022). Дослідження моделей безпечної маршрутизації на основі базових метрик уразливостей в мережах SDN. *Проблеми телекомунікацій*, (2 (31)), 34-50. <https://doi.org/10.30837/pt.2022.2.03>

Кобець, М. В., & Кобець, Р. М. (2022). Використання можливостей wi-fi роутерів під час виявлення та розслідування кримінальних правопорушень. *Криміналістичний вісник*, 38(2), 36–47. <https://doi.org/10.37025/1992-4437/2022-38-2-36>

Лемешко О.В., Єременко О.С., Євдокименко М.О., Шаповалова А.С., Слейман Б. (2022). *Моделювання та оптимізація процесів безпечної та відмовостійкої маршрутизації в телекомунікаційних мережах*. Харків: ХНУРЕ.

Одеса :ТЕС.

Самойленко, О. А. (2020). *Основи методики розслідування злочинів, вчинених у кіберпросторі*. Собчук В.В., Бреславський В.О., Лаптев С.О., Лаптева Т.О., Загінєй А.Ю., & Коваленко О.В. (2021). Розробка алгоритму маршрутизації самоорганізованих інформаційних джерел. *Deutsche Internationale Zeitschrift für zeitgenössische Wissenschaft*, (7-1), 32-37. doi: 10.24412/2701-8369-2021-7-1-32-37

Тиртишніков, О.І., Курчанов, В.М., Мавріна, М.О. & Кор, Ю.М. (2017). Особливості апаратної маршрутизації у тороїдально-решітчастих комунікаційних мережах Системи управління, навігації та зв'язку, 2 (42), 150-153. <http://journals.nupp.edu.ua/sunz/article/view/690>

Evdokymenko, M., Shapovalova, A., & Shapovalov, M. (2020). Flow model of routing taking into account information security risks using basic vulnerability criticality metrics. *Electronic scientific publication - "Telecommunications Problems" magazine*, 1 (26), 48-62. https://pt.nure.ua/wp-content/uploads/2021/03/201_yevdokimenko_security.pdf

Nizovtsev, Y., & Parfyo, O. (2023). Using the wi-fi capabilities of routers for determining a mobile terminal and its network activity during cyber crimes investigation. *Information and law*, (4(47)), 124–135. [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2023.4\(47\).291614](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2023.4(47).291614)

Zubok, V. (2019). A formal description of objects and processes of global routing on the Internet to assess the impact of cyberattacks on routing. *Registration, storage and processing of data*, 4, 67-75. <http://drsp.ipri.kiev.ua/article/download/199409/199726>

How to cite: Aleksandrin, A., Khomenko, I., Romanyuk, G., & Dolynska, M. (2023). Prevention and control of infections in primary health care for children. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 349-352). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

Prevention and control of infections in primary health care for children

Профілактика і контроль інфекцій під час надання первинної медичної допомоги дітям

Андрій Александрін¹, Ірина Хоменко², Галина Романюк³, Марія Долинська⁴

¹кандидат медичних наук, докторант

²доктор медичних наук, професор

³асистент

¹⁻³ кафедра громадського здоров'я, епідеміології та екології НУОЗ України імені П. Л. Шупика, Україна, м. Київ, Україна

⁴кандидат медичних наук, доцент, медичний директор, Громадська організація «Інфекційний контроль в Україні», м. Київ, Україна

Accepted: December 9, 2023 | **Published:** December 15, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: The aim of the work was to improve the prevention and control of infections (PCI) in primary healthcare facilities providing care to children. The recommended WHO system for assessing PCI in healthcare facilities was implemented in 94 institutions, followed by the provision of technical support to enhance the PCI plan and develop necessary standard operating procedures (SOPs). Advisory assistance in prioritizing measures, developing PCI plans, and necessary SOPs within a 4-6 month timeframe resulted in strengthening the infection control (IC) program, as reflected in a 50-120 point improvement in reassessment scores.

Keywords: infection control, children, standard operating procedures (SOPs).

Вступ

Під профілактикою та контролем інфекцій під час надання первинної медичної допомоги дітям (ПІК) у лікувальних закладах ВООЗ розуміє практичний, обґрунтований даними доказової медицини підхід, який забезпечує захист пацієнтів і працівників охорони здоров'я від зараження під час надання медичної допомоги, у тому числі інфекціями, викликаними мультирезистентними мікроорганізмами. Інфекції, пов'язані з наданням медичної допомоги (ІПНМД), є найбільш частим ускладненням лікування. ІПНМД реєструються у 7% пацієнтів у розвинутих країнах і у 10% – у країнах, що розвиваються. Досить часто ІПНМД призводять до істотного погіршення якості життя і навіть смерті пацієнта (Naque et al., 2018). Тож, наслідки ІПНМД можуть бути гіршими за захворювання, з приводу якого пацієнти звертаються по медичну допомогу.

Діти є більш, ніж дорослі, сприйнятливими до інфекційних захворювань. Цьому сприяють наступні фактори (рис. 1):

Потреба у сторонньому догляді, тобто постійний контакт з можливим джерелом інфекції;

Додатковий ризик інфікування через іграшки та предмети догляду;

Залучення рота до вивчення навколишнього середовища, через яке проходять діти на певних стадіях розвитку;

Фізіологічна незрілість імунної системи і сприйнятливність до інфекцій.

Рис. 1. Імунна вразливість у дитячому здоров'ї: фактори схильності до інфекцій

Джерело : власна розробка авторів

Деякі вакциноконтрольовані інфекційні захворювання, зокрема кір, вітряна віспа та кашлюк, є високо контагіозними і спричинюють значний ризик розвитку спалахів у дитячих лікувальних закладах. Діти молодшого віку часто не мають симптомів на початку інфекційних хвороб, особливо вірусних захворювань респіраторного тракту. Це підвищує ризик трансмісії та утруднює профілактичні заходи (Posfay-Barbe, Zerr, & Pittet, 2008). Окрему проблему становить необґрунтоване використання антибіотиків широкого спектру дії в педіатрії, що створює умови для внутрішньолікарняного поширення стійких до антибіотиків штамів і поєднує проблему ПІК та антибіотикорезистентності (Hughes et al., 1986). Дослідження навколишнього середовища за допомогою рота, яке характерне для розвитку дитини до 3-х років або довше (за затримки розвитку) створює вхідні ворота для розмаїття патогенів. До того ж, зі зрозумілих причин, діти не можуть самі дотримуватися правил гігієни і потребують постійного догляду. Це створює як ризики зараження дітей від дорослих, так і дорослих від дітей. Особи, залучені до догляду за маленькою дитиною, постійно контактують з біологічними секретамі, випорожненнями тощо і тому мають особливо ретельно дотримуватися правил гігієни рук, прибирання та дезінфекції, а також поводження з продуктами харчування (Little & Cutcliffe, 2006; Amadi et al., 2021). Надання пріоритету первинній медичній допомозі і обмеження госпіталізації, що є частиною загальної стратегії надання медичної допомоги дітям в останні роки, крім інших переваг, сприяє зниженню ризику ІПНМД. Проте, унаслідок такого підходу, на амбулаторному лікуванні можуть знаходитися

діти на тривалому лікуванні, у тому числі і з імуносупресією. Тому заходам ПІІК у закладах амбулаторного лікування слід приділяти належну увагу (Rathore et al., 2017).

Результати дослідження

У 2020-2023 рр. ГО «Інфекційний контроль в Україні» запровадив технічну підтримку у розбудові програм ПІІК у 94 закладах первинної медико-санітарної допомоги. Згідно зі запровадженою ВООЗ методикою, кожен компонент ІК оцінювався у балах (максимальна оцінка – 100 балів). Під час первинної оцінки переважна більшість закладів продемонструвала сумарно лише базовий рівень впровадження ІК (до 400 балів) (World Health Organization, 2016).

Враховуючи значну кількість пацієнтів дитячого віку, що отримують допомогу в закладах первинної медичної допомоги, та особливості поширення інфекцій серед дітей, під час визначення інфекційних ризиків окремо враховували ризики для дитячого населення.

Допомога дітям зазвичай потребує мультидисциплінарних команд. Медичні й немедичні працівники, залучені до процесу, можуть передавати інфекцію дітям та заражатися самі. Тож, обов'язковою є вакцинація медичного персоналу за календарем. Особливу увагу слід надавати вакцинації проти гепатиту В, грипу та COVID-19. Вхідний скринінг на початку роботи має виключати допуск на робоче місце персоналу з підвищенням температури, кашлем або чханням.

Скринінг на інфекційні хвороби при надходженні, профілактичні заходи, сплановані з урахуванням особливостей шляхів передачі імовірної інфекції мають бути постійною частиною ПІІК у лікувальному закладі.

З огляду на вищенаведені ризики, під час розробки планів ПІІК в закладах первинної медико-санітарної допомоги, особливу увагу надавали створенню СОПів, що стосувалися: розподілу потоків пацієнтів, ізоляції пацієнтів з можливими інфекційними захворюваннями; вакцинації медичних працівників і пацієнтів, які належать до груп ризику тяжкого перебігу захворювання; підтримки ефективної природної вентиляції в лікувальних закладах; гігієни рук; прибирання та дезінфекції високо контактних поверхонь.

Окрему увагу приділяли іграшкам, як необхідного атрибуту надання медичної допомоги дітям. Проте іграшки можуть стати фактором інфікування (Merriman et al., 2002). Серед вимог, що увійшли до СОПу з поводження з іграшками були: використання лише нових іграшок, виготовлених з матеріалів, що легко миються та дезінфікуються; призначення особи, відповідальної за спостереження за використанням іграшок, миття та дезінфекцію іграшок між прийомом пацієнтів, особливо, якщо вони мають видимі забруднення, перебували у роті дитини, або використовувалися дитиною, яка перебуває на ізоляції або помічено, що іграшки перебували у контакті зі слизовими оболонками пацієнта. Консультативна допомога з пріоритизації заходів, розробки планів ПІІК і необхідних СОПів, у терміни 4-6 місяців призвела до зміцнення програми ІК, що знайшло відображення у покращенні результатів повторної оцінки на 50-120 балів.

Висновки

1. Впровадження ПІІК у закладах первинної медико-санітарної допомоги потребує приділення уваги профілактики ІПНМД, притаманних дитячому віку.
2. Визначення пріоритетних напрямків покращення ПІІК в лікувальних закладах дозволяє досягнути істотного удосконалення упродовж 4-6 місяців консультативної підтримки.

3. Розробка та впровадження стандартів операційних процедур (СОПів), зокрема з урахуванням розподілу потоків пацієнтів, вакцинації, гігієни рук та обробки іграшок, є ключовим елементом успішної програми інфекційного контролю у дитячих лікувальних закладах.

Література

Amadi, O. F., Chinawa, A. T., Asinobi, I. N., Ekwochi, U., Nduagubam, O. C., Iheji, C. C., Okamkpa, C. J., & Ndu, I. K. (2021). The risk of nosocomial infection transmission in the paediatric outpatient clinic in a developing country. *Journal of Advances in Medicine and Medical Research*, 92–98. <https://doi.org/10.9734/jammr/2021/v33i1530990>

Haque, M., Sartelli, M., McKimm, J., & Abu Bakar, M. B. (2018). Health care-associated infections – an overview. *Infection and Drug Resistance*, 11, 2321–2333. <https://doi.org/10.2147/idr.s177247>

Hughes, W. T., Williams, B., Williams, B., & Pearson, T. (1986). The nosocomial colonization of T. Bear. *Infection Control: IC*, 7(10), 495–500. <https://doi.org/10.1017/s0195941700065115>

Little, K., & Cutcliffe, S. (2006). The safe use of children's toys within the healthcare setting. *Nursing Times*, 102(38), 34–37.

Merriman, E., Corwin, P., & Ikram, R. (2002). Toys are a potential source of cross-infection in general practitioners' waiting rooms. *The British Journal of General Practice: The Journal of the Royal College of General Practitioners*, 52(475), 138–140.

Posfay-Barbe, K. M., Zerr, D. M., & Pittet, D. (2008). Infection control in paediatrics. *The Lancet. Infectious diseases*, 8(1), 19–31. [https://doi.org/10.1016/S1473-3099\(07\)70310-9](https://doi.org/10.1016/S1473-3099(07)70310-9)

Rathore, M. H., Jackson, M. A., Byington, C. L., Maldonado, Y. A., Barnett, E. D., Davies, H. D., Edwards, K. M., Lynfield, R., Munoz, F. M., Nolt, D., Nyquist, A.-C., Sawyer, M. H., Steinbach, W. J., Tan, T. Q., Zaoutis, T. E., COMMITTEE ON INFECTIOUS DISEASES, & MHCM. (2017). Infection Prevention and control in Pediatric Ambulatory Settings. *Pediatrics*, 140(5). <https://doi.org/10.1542/peds.2017-2857>

World Health Organization (2016). Guidelines on Core Components of Infection Prevention and Control Programmes at the National and Acute Health Care Facility Level. Geneva.

**Futurity
Publishing**

SECTION: ART HISTORY.

SEKCJA: HISTORIA SZTUKI.

How to cite: Fedorkiv, O., Tsurkan, I., & Khodykina, Y. (2023). The influence of art on human psychosocial development: an interdisciplinary approach. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 353-356). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

The influence of art on human psychosocial development: an interdisciplinary approach

Вплив мистецтва на психосоціальний розвиток людини: інтердисциплінарний підхід

Федорків Оксана Петрівна¹, Цуркан Ігор Миколайович², Ходикіна Юлія Юрїївна³

¹ кандидат мистецтвознавства доцент, кафедра сценічного мистецтва і хореографії Інституту Мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ, Україна, oksana.fedorkiv@pnu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0003-4762-6564>

² доктор філологічних наук, доцент, професор, кафедра івент-менеджменту і соціальних комунікацій Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв, м. Миколаїв, Україна, kherson@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-8200-5299>

³ кандидат психологічних наук, доцент, кафедр психологічної та педагогічної антропології, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, м. Харків, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-0246-5421>

Accepted: December 9, 2023 | **Published:** December 15, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: In today's world, where the importance of psychological health and social interaction is rapidly increasing, studying the impact of art on psychosocial development is becoming important for creating strategies to support mental health and social harmony in the modern world. The abstracts are devoted

to the study of the impact of art on the psychosocial state of a person from the point of view of an interdisciplinary approach. The abstracts also reveal the importance of an interdisciplinary approach to the influence of the psychosocial state of a person. The theses also present the benefits of art's influence on the psychosocial state of a person.

Keywords: art, psychological health, harmony, interdisciplinary approach, stress.

Вступ

Вплив мистецтва на психосоціальний розвиток людини є проблемою, яка привертає увагу не лише мистецької спільноти, але й науковців певних галузей. Взаємодія з різними формами мистецтва має потенціал не лише творчо впливати на емоційний та психічний стан людини, але й сприяти її соціальному розвитку. Зростання інтересу до вивчення впливу мистецтва на психосоціальний розвиток є актуальним у зв'язку із зростанням вимог сучасного суспільства до підтримки психічного та емоційного благополуччя людини. Мистецтво сприймається як потужний каталізатор для стимулювання емоцій, розвитку креативності та підвищення психічного здоров'я. В умовах стресу, соціальних та психологічних викликів мистецтво може стати важливим інструментом для підтримки та розвитку психосоціальних ресурсів особистості. Такий підхід актуальний у контексті розвитку програм психосоціальної підтримки та соціальної інтеграції у різних сферах життя.

Мета роботи полягає в дослідженні впливу мистецтва на психологічний стан людини в сучасних умовах реальності. Досягнення визначеної мети зумовлює необхідність виконання наступних завдань:

- 1) визначення поняття «мистецтво»;
- 2) розкриття інтердисциплінарного підходу до впливу мистецтва на психосоціальний стан людини;
- 3) систематизація переваг мистецтва щодо його впливу на психосоціальний стан людини.

Результати дослідження

Мистецтво – це вираз людської творчості, який проявляється у різних формах: живопис, скульптура, музика, театр, література, кіно, танець та багато інших. Це спосіб виявляти емоції, ідеї та переживання, використовуючи різноманітні техніки та матеріали. Мистецтво може бути індивідуальним творчим процесом митця або колективною творчістю групи. Воно відображає культурні та історичні аспекти суспільства і може викликати емоційні, інтелектуальні та соціальні відгуки у глядачів або слухачів.

Темі впливу мистецтва на психологічний стан людини приділяють увагу багато науковців. Так, авторка Ovcharuk (2023) в своїй роботі аналізує можливості використання міжнародного досвіду в сфері культурно-мистецьких практик як гуманітарної стратегії психосоціальної підтримки дітей та молоді в Україні в умовах воєнного конфлікту. Науковиця досліджує такі можливості на прикладі мистецького проекту. Дослідники Mastandrea та ін. (2019) вивчають вплив мистецтва на психічне та фізичне благополуччя, наводячи дані з різних сфер, включаючи музеї, охорону здоров'я та освіту. Автори аналізують емоційний вплив естетичного сприйняття та нейрологічні показники, щоб розкрити, як мистецтво відбивається на людському психічному стані. В статті авторів Karkou та ін. (2022) визначаються психологічні та фізіологічні переваги, що виникають внаслідок взаємодії з мистецтвом. Науковці обґрунтовують вплив мистецтва на психічне здоров'я та фізичний стан людини, висвітлюючи його важливість у зміцненні благополуччя та здоров'я. Автори пропонують комплексний огляд позитивних аспектів, які виникають при взаємодії з різними видами мистецтва.

Отже, результати наукових досліджень вказують на певну взаємодію емоційних, культурологічних та нейрологічних аспектів з мистецтвом та його вплив на психічне та фізичне благополуччя. Наукові роботи демонструють важливість мистецтва як інструменту підтримки

психосоціального стану людини та підкреслюють його значущість для зміцнення загального благополуччя й здоров'я.

В контексті впливу мистецтва на психосоціальний стан людини, інтердисциплінарний підхід означає комбінування знань і методів з психології, соціології, мистецтва, культурології, нейронаук та інших галузей для глибокого вивчення взаємозв'язку між мистецтвом та психосоціальним станом людини. Такий підхід дозволяє розглядати вплив мистецтва на людину з різних ракурсів і вивчати його не лише через призму психологічних аспектів, але й культурних, соціальних та нейробіологічних факторів (рис. 1).

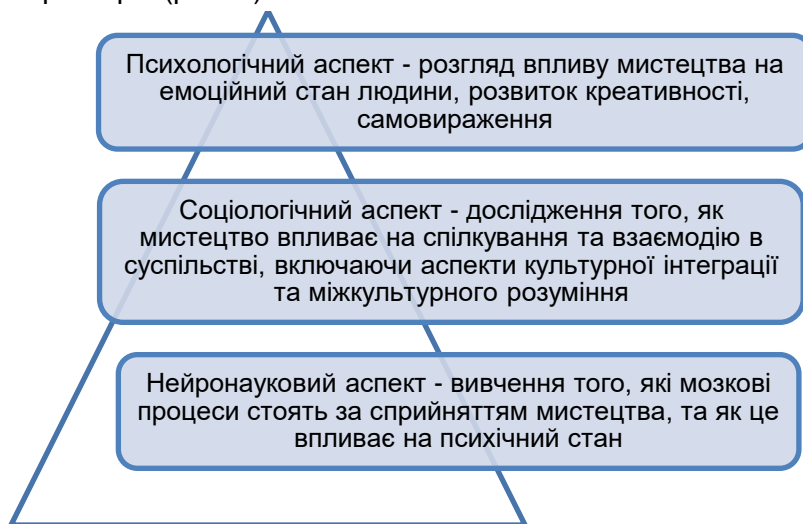

Рисунок 1. Інтердисциплінарний підхід впливу мистецтва на психосоціальний стан людини

Джерело: складено авторами на основі (Ovcharuk, 2023)

На основі представленої інформації на рисунку 1, доцільно розкрити вплив мистецтва на психологічний стан через його переваги, які наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Основні переваги впливу мистецтва на психологічний стан людини

№	Переваги	Вплив
1	Сприяння позитивним емоціям та радості	Мистецтво може викликати позитивні емоції, сприяючи виникненню почуття радості, задоволення та емоційного комфорту.
2	Зниження рівня стресу та тривоги	Взаємодія з мистецтвом, будь то творчість або сприйняття твору, може допомогти знизити рівень стресу та тривоги, сприяючи релаксації та відновленню емоційного балансу.
3	Виявлення та вираження емоцій	Мистецтво допомагає людям виявляти та виражати свої емоції, навіть ті, які складно передати словами.
4	Підвищення самооцінки та самопізнання	Мистецька діяльність може сприяти розвитку самооцінки, допомагаючи людині краще розуміти себе та свій внутрішній світ.
5	Розвиток креативності та нових ідей	Зайняття мистецтвом сприяє розвитку креативності та сприятливо впливає на появу нових ідей та підходів до вирішення проблем.

6	Покращення концентрації та пам'яті	Деякі види мистецтва, зокрема малювання або музика, можуть покращувати концентрацію та пам'ять.
7	Сприяння критичному мисленню та аналізу	Аналіз творів мистецтва може розвивати критичне мислення, допомагаючи сприймати та аналізувати різні відтінки значень та вражень.

Джерело: складено авторами на основі (Ovcharuk, 2023; Mastandrea та ін., 2019)

Отже, такі переваги можуть всебічно впливати на психічний стан та благополуччя людини через взаємодію з мистецтвом.

Висновки

Вплив мистецтва на психосоціальний розвиток людини є складним та багатогранним явищем, яке можна краще зрозуміти через інтердисциплінарний підхід. Такий підхід дозволяє розглядати мистецтво не лише як засіб виразності чи культурного вираження, але й як важливий елемент психічного, соціального та нейробіологічного розвитку. За допомогою психологічного аналізу можна розглянути вплив мистецтва на емоційний стан, креативність та самовираження особистості. Через соціологічну призму можна вивчити вплив мистецтва на спілкування, взаємодію між культурами та соціальну інтеграцію. Нейронауковий підхід дозволяє розглядати мозкові процеси, що відбуваються при сприйнятті мистецтва, та їхній вплив на психічний стан. Такі аспекти взаємодіють та відбиваються на різних сферах життя людини, сприяючи психічному здоров'ю, розвитку креативності, покращенню спілкування та зумовлюючи взаєморозуміння між культурами. Інтердисциплінарний підхід допомагає глибше розуміти вплив мистецтва на психосоціальний розвиток, враховуючи різноманітність його аспектів та роль в житті людини.

Література

Ovcharuk, O. (2023). Art Projects as Humanitarian Strategies for Psychosocial Support: International Experience of Development and Implementation. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science Journal*, 1, 29–35. doi: 10.32461/2226-3209.1.2023.277629

Mastandrea, S., Fagioli, S., & Biasi, V. (2019). Art and Psychological Well-Being: Linking the Brain to the Aesthetic Emotion. *Frontiers in Psychology*, 10, Article 739. doi:10.3389/fpsyg.2019.00739

Karkou, V., Sajjani, N., Orkibi, H., Groarke, J. M., Czamanski-Cohen, J., Panero, M. E., Drake, J., Jola, C., & Baker, F. A. (2022). Editorial: The Psychological and Physiological Benefits of the Arts. *Frontiers in Psychology*, 13, 840089. doi: 10.3389/fpsyg.2022.840089

**Futurity
Publishing**

SECTION: PEDAGOGICAL SCIENCES.

SEKCJA: NAUK PEDAGOGICZNYCH.

How to cite: Lukianenko, Y. (2023). Peculiarities of the pedagogical influence on the formation of the personality of the older male sibling (OBB) in a single-parent family. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 357-361). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

Peculiarities of the pedagogical influence on the formation of the personality of the older male sibling (OBB) in a single-parent family

Yuliia Lukianenko

Graduate Student of the Department of Pedagogy, Primary Education and Educational Management of Mykola Gogol Nizhny State University, Nizhyn, Ukraine

Accepted: December 9, 2023 | **Published:** December 15, 2023 | **Language:** English

Abstract: The paper focuses on examining the dynamics of sibling relationships within the context of a single-parent household. In particular, the author's attention is focused on the psychological and pedagogical features of raising an older male sibling in a family where there are only brothers and an absent father. This problem is relevant for Ukrainian families in connection with changes in society caused by full-scale Russian aggression and the death of a large number of the male population. The material will also be useful to educators and teachers of educational institutions, coaches of sports schools and sections, parents and a wide range of interested readers.

Keywords: siblings, incomplete family, older male sibling, problems of raising teenagers.

Introduction

The introduction needs to relate to the problems or issues being recognised and eventually leading the research questions. The structuring of the introduction part may vary.

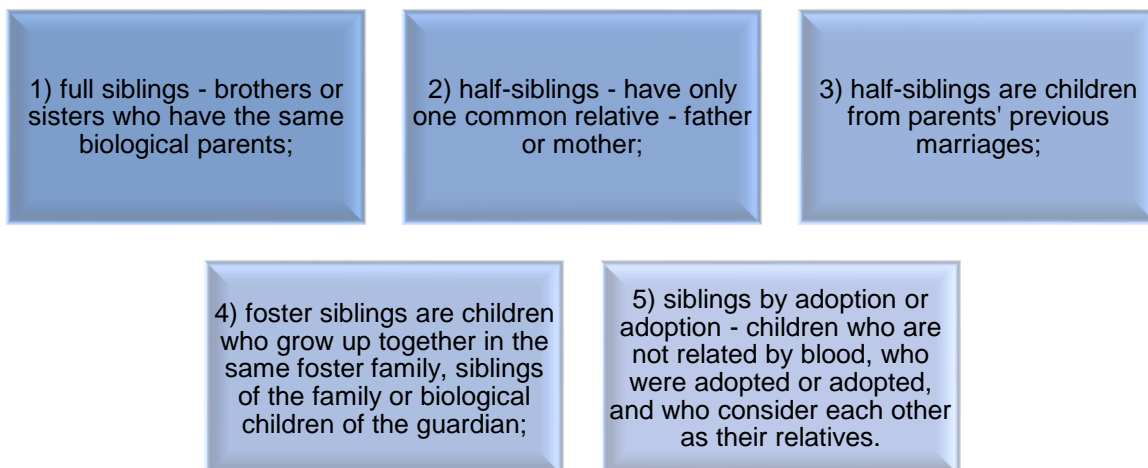
This section discusses the results and conclusions of previously published studies, to help explain why the current study is of scientific interest.

Research Results

The formation and development of a child's personality is influenced by many factors, but there are given to the child from the closest environment - from the family. The formation of character traits and personal experience of each child begins with the family, where everyone has his place, his rights and responsibilities. The family acts as a model of the universe for a newborn child and gives it protection, support, and teaches relationships with people. A child acquires the first, and often the most important, experience of communication and building relationships in the family circle. All family members participate in the upbringing process, but the most interesting for this study are the relationships of brothers and/or sisters, or, in other words, siblings. Siblings are children (brothers and/or sisters) who have common parents and, as a rule, grow up together. Growing up in the same family contributes to the development of strong bonds between brothers and sisters and is accompanied by the experience of strong feelings such as love, friendship, hostility, indifference, etc. Such connections are often determined by the order of birth, upbringing, character traits and personal experience of each of the siblings and play a significant role in shaping the personality of all members of the family system. After all, sibling relationships are often the longest-lasting relationships between close people. There are several types of siblings (fig 1).

Figure 1

Sibling Dynamics: A Comprehensive Typology in Family Structures

They are not related by blood, but growing up in the same family also affects the formation of the personality of each of them. All the listed siblings, provided they live together in the same family for a long time, create a special family subsystem, which is organically connected with other family subsystems (parent and child subsystem, parents' marital relationship subsystem, "grandfather/grandmother" subsystem, and others). The sibling system is part of a whole and, at the same time, is separate of a whole, which is the object of psychological research. And if the coexistence and mutual influence of siblings in complete families is covered in psychological works and pedagogical literature, then the topic of sibling relationships in incomplete families is not sufficiently disclosed. However, in modern conditions,

when the number of single-parent families is increasing and, in connection with this, the behavior patterns of members of the family system are changing, it is important to understand the processes that take place within all subsystems, as well as how these processes will affect the formation of the personality of children who will grow up in such conditions.

Literature review

A significant contribution to the study of sibling issues was made by such leading scientists as Adler (2007), who studied the influence of birth order on lifestyle, Levy (1936), who was interested in sibling rivalry, and Rubin et. al. (2020), who studied sibling stereotypes of interaction with others.

The work of Jost & Sontag (1944) describes the reaction of siblings to the appearance of a new family member in the family, the study of Toman (1959) determines the influence of family positions of siblings on their personal characteristics and future married life. It should also be said that research on sibling relationships is developing in three main directions: the first is dedicated to the study of problems related to the order of birth of children in the family, the second describes intra-family differences and investigates their nature, the third defines individual psychological features of siblings. Modern scientific research by leading scientists emphasizes the importance of studying the family as a holistic phenomenon, considering the interaction unfolding in three subsystems, while the focus is on marital and child-parent relationships Hüter (2022), Shivers (2019), Krejčová, Chýlová, & Rymešová (2023). Psychological features of one subsystem of family relations - the interaction between siblings and the possibilities of pedagogical influence on such a system is the least developed problem in social and family psychology and pedagogy.

Research results

Largely, our appearance, mental and creative abilities, character, and behavior are determined by the genes we received from our parents. But since a person is a social being, both genetics and the environment in which we live play a big role in our upbringing. And the first environment in which the "assembly" of a person begins is the family. Living in one family for a long-time form in a person certain stereotype of behavior, which largely determine further relations with other people. The relationship of the children in the family according to the order of their birth is determined by their sibling positions.

This hierarchy of birth cannot be changed, but knowing about it and the peculiarities of sibling positions, you can adjust your behavior in relation to the people around you (Diduk, 2001).

The basis for sibling positions is a typical family with two children, in which the following combinations are possible:

- 1) two boys, older and younger brothers respectively (OBB and YBB);
- 2) two girls, respectively the older and younger sisters (OSS and YSS);
- 3) children of different sexes, and here two options are possible - older brother and younger sister (OBS and YSB) and older sister and younger brother (OSB and YBS);
- 4) identical siblings are also distinguished: males and females (Single Sibling) ;
- 5) if there are more than two children in the family, there are also more sibling combinations, and here you need to consider each child in relation to his older/younger sisters/brothers separately;
- 6) siblings like twins and children with disabilities also fall into a special group.

Let's consider the peculiarities of the pedagogical influence of parents on the older male sibling in the system of "brothers" - the older brother of the brother (abbreviated OBB).

Before the birth of his younger brother, OBB was the only child in the family, all the attention and love of his parents belonged only to him. But a younger brother appeared and OBB's life changed - now he is forced to share the attention and love of his parents with his brother. In addition, they still want OBB to take care of the younger brother and play with him, but whether he accepts the younger brother is entirely up to the parents. Parents often leave the youngest in the OBB company and thereby make him responsible for the life and health of the youngest child. By this way a sense of responsibility is formed in OBB, but at the same time, he has a desire to command and organize everything and everyone. Most often, OBB likes the worship and respect of a younger brother. This gives OBB self-confidence, he feels like a protector and indisputable authority for his younger brother. In a full family, where there are three men and one woman, competition for the mother's attention may begin. Here, the father has a personal example to show the boys how a loving and caring man should behave (Posvistak, 2017).

OBB has no experience of communicating with girls (because he has no sister) and it will be difficult for him to get along with them. In the teenager's company OBB easily gets along with boys and can make friends with everyone except the other OBB. If two OBBs are found in one group, such a group will inevitably split in two. Two leaders by character cannot get along in the same team.

At school things do not always go smoothly due to quarrels OBB with teachers, especially if the teachers are women. For OBB, only a man who is older and who knows more than OBB can be an authority. Father, stepfather, coach - he listens to them much more often than to women. A good start to studying for SBB is the military school, where there is someone who OBB can take an example from and there are tasks for each day.

The main authority for OBB is the father, whom he wants to respect, so if there is a divorce in the family, the mother must maintain a relationship with the father of the boys (Krupnyk, 2016). This is necessary for their acceptance of maleness and education of male character traits. OBB is close to the father, and if there is no father in the family, OBB can become a "father" for younger children (Yurchenko, 2016). He easily takes responsibility for his younger brothers and sisters, tries to help his mother in everything and even begins to earn money to support the family. It is difficult for him to accept a new man of his mother, he may even feel useless and leaves the family, but if the relationship with the stepfather is going well and OBB feels respect to him, such family relations can be the beginning of real male friendship. OBB has a hard time with the death of his mother, it is a real tragedy for him, but the death of his younger brother or best friend will remain for him a heavy, burdened sense of guilt, memories for the rest of his life.

Conclusion

Considering all the above, it becomes clear that such changes in the family like the death of one of the parents or the divorce of the parents directly affect the relationship between children and parents, brothers, and sisters, as well as the formation of the personality of all children in the family. The question of how the process of raising children from single-parent families should be carried out at home and at school and what methods of educational work can positively affect the process of growing up of children from single-parent families remains open.

References

Adler, A. (2007). Position in family constellation influences lifestyle. *Readings in the theory of individual psychology*, 323–340.

Diduk, I.A. (2001). *Relations between children in the family as a factor in their psychosocial development*. autoref. thesis ... candidate psychol. sciences: 19.00.07. Institute of Psychology named after H.S. Bone of the APN of Ukraine. Kyiv.

Hüter, M. (2022). *Childhood 6.7: A History of Family Socialization and the Education and Schooling of the Human Being*. BoD–Books on Demand.

Jost, H., & Sontag, L. W. (1944). The genetic factor in autonomic nervous system function. *Psychosomatic Medicine*, 6(4), 308–310.

Krejčová, K., Chýlová, H., & Rymešová, P. (2023). Analysis of siblings' relationship and parenting style using structure modelling approach. *Plos one*, 18(2), e0281266.

Levy, D. M. (1936). Hostility patterns in sibling rivalry experiments. *American Journal of Orthopsychiatry*, 6(2), 183.

Posvistak, O.A. (2017). *Theoretical and historical foundations of family psychology*. Khmelnytskyi: KhNU.

Rubin, J. D., Gülgöz, S., Alonso, D., & Olson, K. R. (2020). Transgender and cisgender children's stereotypes and beliefs about others' stereotypes. *Social psychological and personality science*, 11(5), 638–646.

Shivers, C. M. (2019). Empathy and perceptions of their brother or sister among adolescent siblings of individuals with and without autism spectrum disorder. *Research in developmental disabilities*, 92, 103451.

Toman, W. (1959). Family constellation as a character and marriage determinant. *The International Journal of Psycho-Analysis*, 40, 316.

Tsyura, S.B. (2016). Characteristic features of the pedagogical environment for the development of siblings. *Bulletin of Lviv University. "Pedagogical" series. Lviv: View of the Lviv National University named after I. Franka*, 30, 149–151.

Yurchenko, I. (2016). Basic psychological and pedagogical features of single-parent families in modern Ukraine. *Collected scientific papers Kherson State University. Kherson. Pedagogical sciences*, 65, 57-64. <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/6595/1/Yurchenko.pdf>

SECTION: PEDAGOGICAL SCIENCES.

SEKCJA: NAUK PEDAGOGICZNYCH.

How to cite: Jalilbayli, O. B. (2023). Contextualizing Foreign Language Learning: Strategies, Concepts, and the Path to Universal Development. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 362-366). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

Contextualizing Foreign Language Learning: Strategies, Concepts, and the Path to Universal Development

Ogtay B. Jalilbayli

PhD in Engineering, Doctor of Philological, Head of the Department of Far Eastern Languages And Literature, Professor, & Director of the Confucius institute at the Baku State University, Azerbaijan, <https://orcid.org/0000-0002-0817-4908>

Accepted: December 9, 2023 | **Published:** December 15, 2023 | **Language:** English

Abstract: This article reveals the importance of contextualization in the process of learning a foreign language. It is found that contextualization is a process that occurs mainly through the use of semiotic models of knowledge. The main results describe the method of implementing the contextualization technology, which aims at professional foreign training. The methods of synthesis, analysis, information gathering, and generalization were used for the theoretical development of the topic. The goals of the study are to determine the content and means of expression of a foreign language. The conclusions emphasize that students acquire knowledge in context through joint activities in a social environment. This becomes more evident when it is recognized that education is not limited to formal learning but occurs through the socialization and development of individuals in society.

Keywords: professional training, contextual training, strategies and approaches.

Introduction

In the modern system of vocational education, the contextual approach is the basis for the most complete and high-quality training of future specialists to solve real-life situations, taking into account the needs of students, teachers, and employers. An important feature of the contextual approach in the educational process is that it is based on interdisciplinary learning, problem-based learning, and the use of external contexts. The application of a contextual approach to learning in different disciplines helps students develop a realistic perspective: to understand the relevance and necessity of knowledge and to use the acquired competencies.

Study results

In the modern practice of professional development, contextual learning is defined as a learning process in which the learning content is embedded in the context, object, and social context of solving important problems of professional activity. In the process of contextual learning, learning activities are transformed into professional ones, their cognitive needs, motivations, goals, actions, means, subjects, and results are gradually transformed into professional ones. Psychological, pedagogical, and didactic conditions are created for students to set and achieve their own goals, to transfer their activities from learning to work.

Many researchers have studied the contextualisation of foreign language learning, strategies, concepts, and the path to universal development. For example, Dereka and Kwiatkowska (2021) discussed the importance of foreign languages in the education of higher education students and emphasised the need for foreign language proficiency as an important component of modern professional development. Kozhukhar and Matvienko (2020) explained the essence of contextual learning and the importance of using a foreign language to update professional knowledge and competencies.

Baddane & Abdelghanie (2023) consider the possibilities of using contextual learning technologies in the process of learning foreign languages in higher education.

Labiste (2019), emphasising the positive value of errors and their correction in foreign language teaching, presents different views on error correction.

Irwandi, Gusti, & Albert (2018) raise the issue of the basics of adult education in the context of foreign language learning, consider the features of continuing adult education, psychological challenges, and ways to overcome them. Nanyiza & Munsaka (2023) summarise the practical experience of applying a contextual approach to ESP teaching. It is shown that the use of adapted communicative exercises creates the necessary conditions for students to be able to express themselves in English, use their previous experience in situations related to their future professional activities, and demonstrate their willingness to work in a team to achieve a common result.

Maristry (2020) states that digital technologies have become an important element in the language learning process. Electronic communication devices such as computers, laptops, mobile phones, global communication systems, video and audio conferencing, videophones, webcasts, and chat rooms have

become an integral part of language learning and are widely used in educational settings. Sendur et. al. (2021) examines the motivation that non-native language students need to learn a foreign language. Pariscal & Gonzales-Aboy (2022) note that in today's society, where communication in foreign languages and processing large amounts of information is becoming increasingly important, foreign language skills have been identified as a key to success. Wilson (2021) analyses modern methods of teaching foreign languages and determines their suitability for use in technical higher education institutions.

The concept of “contextual education” involves understanding contextual teaching as a process of developing relevant competencies in students, and contextual learning as an activity that helps students acquire relevant competencies. According to the researcher Wilson (2021), contextual learning motivates students, increases learning efficiency, does not require traditional texts, and improves engagement. It is important to apply a contextual approach to teaching adult learners and motivating them, as adult learning is characterised by the following indicators:

1. self-regulation of activity;
2. enrichment of the spectrum of personal experience;
3. readiness to learn;
4. life, goal, and problem orientation;
5. motivation by internal factors.

In addition, students are motivated to learn when they feel that they can influence their own learning and take responsibility for their own learning. In this context, it is important for teachers to set clear goals, provide students with options for action, and always provide meaningful feedback.

An important feature of the contextual approach to learning is that it is based on interdisciplinary connections, problem-based learning, and the use of external contexts for learning.

Students who study topics in relation to interdisciplinary aspects and specific contexts try to apply the knowledge and skills they have acquired in the relevant context.

Contextual learning helps students make connections between internal and external contexts. Learners carry out activities in contexts such as the classroom, home, workplace, and the Internet, drawing on existing knowledge, past experiences, and other everyday lessons and situations. The experience gained in this way leads to a greater awareness that learners can retain competencies over a long period of time and apply them in the future in the right context and at the right time.

The aim of contextual learning is to enable learners to better understand life situations that arise in the workplace, identify and solve problems effectively, make wise decisions, and think creatively. Contextual learning therefore requires a high level of thinking.

Researchers Derek and Kwiatkowska (2021) argue that competent, professional, and effective learning can only take place if the context of professional activity is accurately and continuously reflected. They argue that university education is a scholarly activity based on a wide range of professional skills, practices, and a high academic level and that the context of practice should be analysed as the basis for the quality of professional performance.

In the current context, there are criteria for the effectiveness of teacher education and a number of contextual factors have been identified that should be taken into account in higher teacher education. These are the professional context (represented by characteristics such as subject matter, class size, student ability, and assessment methods) and the social context, which should be systematically reviewed as these factors are constantly changing. The contextual approach aims to resolve contradictions in vocational education. The main problem is that mastery of professional activities should be achieved within the framework of educational activities that differ qualitatively in terms of goals, content, form, methods, means, processes, and programme outcomes. In other words, it is necessary to learn one thing - to work - and at the same time learn something fundamentally different. Contextual learning solves this problem by organising a dynamic movement of learners' activities from real educational, semi-professional, and educational-professional activities to real professional activities with the corresponding transformation of needs, motives, goals, actions and behaviour, means, objects, and results.

Contextual learning as a way to overcome these challenges is based on the following main pillars:

- 1) the principle of pedagogical support for students' personal involvement in learning activities;
- 2) the principle of consistent modelling of the general content, forms, and conditions of professional activity of a specialist in the student's educational activity;
- 3) the principle of problematic learning content and development process in the educational process;
- 4) the principle of compliance of the organisation of student learning activities with the goals and content of education;

Conclusions

Thus, contextual learning has been used in higher education for a long time and still remains an innovative method. The use of contextual learning in foreign language teaching has a positive impact on the development of skills, problem solving and teamwork.

References

- Dereka, K. O., & Kviatkovska, A. O. (2021). Peculiarities of teaching a foreign language in higher education institutions. *Innovative pedagogy*, 42, 141-145. <http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2021/42/28.pdf>
- Kozhukhar, O. O., Matviienko, I. V. (2020). Technologies of contextual foreign language teaching in the professional development of a future specialist's personality. *"ΛΟΓΟΣ"*, 10, 76-78. https://www.researchgate.net/publication/339034256_TEHNOLOGII_KONTEKSTNOGO_NAVCANNA_INOZEMNOI_MOVI_U_PROFESIYNOMU_ROZVITKU_OSOBISTOSTI_MAJBUTNOGO_FAHIVCA
- Baddane, K., & Ennam, A. (2023). Contextualization strategies and reading comprehension: An investigation among IELTS test-takers. *International Journal of Linguistics, Literature and Translation*, 6(11), 148–156. <https://doi.org/10.32996/ijllt.2023.6.11.19>

- Labiste, J. (2019). Contextualization in English language education: Navigating the place of maritime culture in Philippine English language teaching. *Asian EFL Journal*, 23(6.2), 83-108.
- Irwandi, I., Quaidy, G. M., & Albert, A. (2018). Teaching Vocabulary In Contextualization For Young Learners. *Proceedings of ISELT FBS Universitas Negeri Padang*, 6, 41-44.
- Nanyinza, E., & Ecloss Munsaka, E. (2023). Contextualization strategies used by pre-service teachers' in teaching English grammar in Malawian secondary schools. *EAST AFRICAN JOURNAL OF EDUCATION AND SOCIAL SCIENCES*, 4(3), 172–182.
<https://doi.org/10.46606/eajess2023v04i03.0288>
- Maristy, H. S. (2020, August). Contextualization to enhance students' writing ability. In *1st International Conference on Language, Literature, and Arts Education (ICLLAE 2019)* (pp. 196-202). Atlantis Press.
- Sendur, K. A., van Drie, J., & van Boxtel, C. (2021). Historical contextualization in students' writing. *Journal of the Learning Sciences*, 30(4–5), 797–836.
<https://doi.org/10.1080/10508406.2021.1939029>
- Pariscal, D. R. P., & Gonzales-Aboy, I. (2022). Practices in the contextualization of the English Curriculum in the public secondary schools. *TechHub Journal*, 37(1), 60–75.
<https://doi.org/10.47577/tssj.v37i1.7594>
- Wilson, A. (2021). Context and contextualisation: Hallmarks of authentic spoken English. *Recherche et Pratiques Pédagogiques En Langues de Spécialité - Cahiers de l' APLIUT*, 40(1).
<https://doi.org/10.4000/apliut.8547>

How to cite: Kolodii, V., Vakerych, M., & Hedzur, T. (2023). Study of the role of microorganisms in the restoration of polluted water bodies of Ukraine. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 367-371). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

Study of the role of microorganisms in the restoration of polluted water bodies of Ukraine

Вивчення ролі мікроорганізмів у відновленні забруднених водойм України

Колодій Валентина Анатоліївна¹, Вакерич Михайло Михайлович², Гедзур Тетяна Іванівна³

¹ кандидат біологічних наук, старший викладач, кафедра біології та екології, природничо-економічний факультет, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, м. Кам'янець — Подільський, Україна, kolodiyva@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-9669-4144>

² кандидат біологічних наук, доцент, завідувач кафедри генетики, фізіології рослин і мікробіології, Біологічний факультет, ДВНЗ "Ужгородський національний університет", м. Ужгород, вул. Волошина, 32, судовий експерт сектору молекулярно-генетичних досліджень відділу біологічних досліджень та обліку, Закарпатський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України, м. Ужгород, Україна, mykhailo.vakerich@uzhnu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0002-3268-7797>

³старший викладач, кафедра генетики, фізіології рослин і мікробіології, біологічний факультет, Ужгородський національний університет, м. Ужгород, Україна, tetjana.hedzur@uzhnu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0002-4614-1760>

Accepted: December 10, 2023 | **Published:** December 15, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: The main goals of the study were to analyze the current state of reservoirs in Ukraine and to determine the role of microorganisms in their restoration. General scientific methods, namely analysis, synthesis and generalization, were used to investigate this issue. The use of microorganisms in the restoration of water bodies in Ukraine has significant potential. They help reduce water pollution and improve its quality. The obtained results play an important role in the development of scientific and practical recommendations for the management of water resources and the preservation of ecosystems.

Keywords: reservoirs, biological methods of cleaning, microorganisms, modern problems of restoration of reservoirs.

Вступ

Водні ресурси в країні становлять одне з основних джерел питної води для населення та відіграють вирішальну роль у розвитку народно-господарського комплексу. Ураховуючи нерівномірний розподіл водних ресурсів по території країни, зокрема їхню найбільшу концентрацію на заході та найменшу – у південних районах Донецької, Запорізької, Херсонської та Одеської областей, необхідно здійснювати раціональне використання та ефективно охороняти їх від забруднення. Щороку в українські водойми потрапляє п'ять мільйонів тон солей, і значна частина забруднення походить від відходів тваринницьких комплексів. Майже половина всього обсягу мінеральних добрив і отрутохімікатів, які використовуються на полях, змивається в річки. Рівень очищення води наразі дуже низький. На даний час очисні споруди, навіть ті, які використовують біохімічні методи очищення, видаляють лише 10–40% неорганічних речовин, які містять 40% азоту, 30% фосфору та 20% калію. Тому використання мікроорганізмів в очищенні води стає актуальним питанням.

Результати дослідження

Проблеми екології у всьому світі щороку зростають і набувають все більшої актуальності. В Україні вони особливо загострилися під час повномасштабного вторгнення РФ. Шкода, завдана водоймам України, охоплює різні аспекти, такі як забруднення, засмічення, вичерпання тощо. Ці чинники, зі свого боку, можуть погіршити умови водопостачання, призвести до шкоди здоров'ю людей, спричинити зниження рибних запасів та інших ресурсів водного господарства, а також зумовити погіршення умов існування диких тварин, зниження родючості ґрунтів та інші негативні наслідки. Ці явища виникають через зміну фізичних і хімічних властивостей води, зменшення їхньої природної здатності до очищення, а також порушення гідрологічного і гідрогеологічного режимів водних ресурсів (Лукашевич, 2023).

Останнім часом майже всі водні ресурси зазнають значного забруднення через зростання впливу людської діяльності: невідповідальна експлуатація територій з порушенням припустимих меж, неналежне дотримання режиму обмеженого господарювання вздовж берегових захисних смуг.

Здебільшого водні системи України, такі як річкові та озерні, активно використовуються в господарській діяльності. Вони виступають як джерела водопостачання і приймальники для промислових, комунальних та сільськогосподарських стічних вод. Промисловість використовує майже половину усього обсягу витрат води з цих джерел. Високий рівень наявності гербіцидів в річках призводить до їхньої непридатності для використання, зупинки роботи фільтраційних станцій та обмеження доступу громадян до поверхневих вод. Наукові дослідження підтверджують, що практично всі поверхневі води зазнають забруднення протягом останніх років. На додаток, ці водойми потерпають внаслідок забруднення від військових дій та полігонів. Однією з проблем екології також є забруднення водойм нафтою та нафтопродуктами. До того ж, надмірна кількість

важких металів, включаючи ті, які мають біогенні властивості, має токсичний вплив на біоту (Васильченко, 2023).

Біологічне очищення води – широко використовуваний метод очищення стічних вод (господарсько-побутових та промислових). Його основа полягає у здатності мікроорганізмів використовувати органічні сполуки, такі як кислоти, спирти, білки, вуглеводи тощо, як джерело харчування. Для цього використовують біофільтри з тонкою бактеріальною плівкою, біологічні ставки з мікроорганізмами, аеротенки з активним мулом, бактеріями та мікроорганізмами.

Активний мікробіоценоз, який є специфічним активним мулом, здійснює окиснення фенолів та роданідів і має властивий видовий склад мікрофлори та мікрофауни, а також морфологічні та технологічні особливості флоків. Серед бактеріальної флори переважають хемоорганогетеротрофні фенолоокиснюючі бактерії та хемолітоавтотрофні роданідоокиснюючі бактерії. Контроль за станом такого мулу вимагає специфічних методів, оскільки традиційний гідробіологічний аналіз, який застосовується для технічного контролю міських очисних споруд, не може ефективно характеризувати окиснюючі властивості цього мікробіоценозу щодо основних забруднювачів – фенолу та роданідів.

Оцінку концентрації фенолоокиснюючих бактерій здійснюють за допомогою мікробіологічного методу, який включає посів на елективних живильних середовищах. Однак цей метод є трудомістким, не експресивним і вимагає спеціалізованого обладнання та кваліфікованих фахівців мікробіологів.

Біохімічний аналіз процесу окиснення фенолів фенолоокиснюючими бактеріями показує, що цей процес каталізується ферментом поліфенолоксидазою (ПФО). Біохімічний показник активного мулу, а саме поліфенолоксидазна активність (ПФОА), відображає концентрацію фенолів у стічних водах і має стійку кореляцію із ефективністю видалення цих речовин активним мулом з реальних та модельних стічних вод. Визначення ПФОА є простим, оперативним та не вимагає висококваліфікованих виконавців (Юрченко, Банніков, Нестеренко, & Мельнікова, 2023).

Важливим також є використання іммобілізованих мікроорганізмів для видалення азотових сполук із стічних вод. Це дозволяє уникнути рециркуляції активного мулу та стічних вод, а створення в біореакторах просторової сукцесії мікроорганізмів і трофічного ланцюга іммобілізованих гідробіонтів дозволяє зменшити приріст біомаси.

Іншим прикладом використання активного мулу є фільтрація води. Приміром, бактерії роду *Nitrosomonas*, присутні у мулі, демонструють здатність виробляти сполуки, які трансформують аміак (NH_3) в нітрити (NO^{2-}) під час процесу нітрифікації. Бактерії *Nitrobacter* також додатково окислюють нітрит (NO^{2-}) до нітрату (NO^{3-}) у межах того ж процесу. Це перетворення сприяє руйнуванню структури патогенних і гнилisних бактерій, вірусів та інших шкідливих мікроорганізмів у водоймах. Результатом цього процесу є покращення якості води, оскільки мікробне забруднення зменшується.

Мікроорганізми виконують розклад органічних забруднювачів, перетворюючи їх у біологічну масу та стійкі сполуки. Процеси біологічного (бактеріального) очищення води від фізіологічно та екологічно небезпечних іонів амонію, нітратів, іонів важких металів, включаючи шестивалентний хром, виявляються значно простішими, економічно вигіднішими та екологічно безпечнішими у порівнянні з фізико-хімічними процесами. Скажімо, використання хлору для очищення води дає певний ефект, але залишки хлору все одно можуть залишатися в питній воді, що негативно впливає на здоров'я людини. У порівнянні з цим, мікробні процеси сульфат- та хроматредукції не вимагають використання реагентів, вони відбуваються без енергетичних витрат та зумовлюють утворення компактних осадів нерозчинних у воді сполук важких металів, що робить їх

перспективними. Такий процес сприяє зменшенню вмісту шкідливих речовин у воді. Наприклад, використання бактерій роду *Pseudomonas* у водоочисних біотехнологіях дозволяє ефективно очищати воду від аміаку, фенолу, нафтолу та інших органічних сполук, які можуть бути присутні у водоймах (Здібель, Вічко, & Карпик, 2023).

Європейські вчені вивчали бактерії *Alcanivorax borkumensis* та *Oleispira antarctica*. Встановлено, що коли декілька штамів-деструкторів використовуються спільно у консорціумі, їхня здатність до розкладання нафтових забруднень збільшується. Підбір культур або суміші штамів мікроорганізмів, що враховують оптимальні умови навколишнього середовища, такі як температура, солоність, рівень рН, аерація та наявність необхідних елементів мінерального живлення, призводить до високої ефективності утилізації нафтових вуглеводнів (Kovalenko, & Goncharuk, 2019).

Деякі біотехнологічні компанії вже використовують конкретні асоціації бактерій для розкладання нафти та нафтопродуктів. Серед найбільш популярних складів бактерій у таких ізолятах визначено *Ochrobactrum sp.*, *Stenotrophomonas maltophilia*, *Pseudomonas aeruginosa*, *Bacillus subtilis*, які відзначаються високим рівнем розкладання сирої нафти – 83% (Kovalenko, & Goncharuk, 2019).

Загалом, розвиток і впровадження біотехнологій очищення води, заснованих на певних властивостях мікроорганізмів, являють собою значущий крок з огляду на поліпшення якості води у водоймах України та ефективне використання водних ресурсів, а також сприяють підтримці сталого розвитку усіх галузей народного господарства.

Висновки

Використання мікроорганізмів як ефективних агентів біологічного очищення води є одним із інноваційних шляхів для відновлення водойм та поліпшення якості води в цілому в Україні і в інших країнах світу. Для відновлення забруднених водойм важливо впроваджувати сучасні технології очищення, суворий контроль за викидами підприємств та підвищувати обізнаність громадськості щодо цієї проблеми. Дослідження процесів очищення водойм за допомогою мікроорганізмів та використання біохімічних методів може слугувати основою для розробки ефективних стратегій відновлення та захисту водойм в Україні, особливо в умовах збільшення антропогенного впливу.

Література

Васильченко, Д. В. (2023). Проблеми водних ресурсів в світі та в Україні. *Євроінтеграція екологічної політики України*: Матеріали П'ятої Всеукраїнської науково-практичної конференції. (с. 67-74). Одеса: Одеський державний екологічний університет. <http://eprints.library.odeku.edu.ua/id/eprint/12256/1/Збірник%20матеріалів%202023.pdf#page=67> (дата звернення: 20.12.2023).

Здібель, О. А., Вічко, О. І., & Карпик, Г. В. (2023). Підготовка якісної питної води з використанням мікроорганізмів. *«Якість води: біомедичні, технологічні, агропромислові і екологічні аспекти»*: Збірник матеріалів II Міжнародної науково-технічної конференції (с. 29-30). Тернопіль. https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/42150/2/MNTK_2023_Zdybel_O_A-Production_of_high_quality_29-30.pdf (дата звернення: 20.12.2023).

Лукашевич, Д. С. (2023). Забруднення водних ресурсів внаслідок військової агресії. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку юридичної науки, освіти та технологій у XXI столітті в дослідженнях молодих учених* (с. 107-110). Харків. https://dspace.library.khai.edu/xmlui/bitstream/handle/123456789/4834/Aktualni_pytannya.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=107 (дата звернення: 20.12.2023).

Юрченко, В. О., Банніков, Л. П., Нестеренко, С. В., & Мельнікова, О. Г. (2023). Тестування фенол деструктивної здатності активного мулу при біологічній очистці стічних вод коксохімічних виробництв. «*Чиста вода. Фундаментальні, прикладні та промислові аспекти*»: Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 125-річчю з дня заснування КПІ ім. Ігоря Сікорського (с. 162-164). Київ. https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/62920/1/Pure_water_2023-162-165.pdf (дата звернення: 20.12.2023).

Kovalenko, V. F., & Goncharuk, V. V. (2019). Ecological State of Aquatic Ecosystems of Ukraine Using the Dnipro River as an Example. *Journal of Water Chemistry and Technology*, 41, 151-157. <https://doi.org/10.3103/S1063455X19030032> (дата звернення: 20.12.2023).

**Futurity
Publishing**

SECTION: ECONOMIC SCIENCES.

SEKCJA: NAUKI EKONOMICZNE.

How to cite: Bigun, V., Zakharin, A., & Tkachuk, S. (2023). Financing small and medium-sized businesses in times of war: innovative approaches and support programs. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 372-377). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

Financing small and medium-sized businesses in times of war: innovative approaches and support programs

Фінансування малого та середнього бізнесу в умовах війни: інноваційні підходи та програми підтримки

Бігун Вячеслав Васильович¹, Захарін Андрій Володимирович², Ткачук Світлана Петрівна³

¹бакалавр, керуючий партнер, Будівельна Компанія Релакс, ТОВ Національний центр сертифікації якості послуг, м. Київ, Україна, <https://orcid.org/0009-0009-7425-2570>, slav-box@ukr.net

²аспірант кафедри економіки, обліку та оподаткування, Національний університет "Чернігівська політехніка", м. Чернігів, Україна, sport.ua@ukr.net, <https://orcid.org/0009-0003-4871-0888>

³кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та соціально-поведінкових наук, Інституту економіки та бізнес освіти, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини м. Умань, Україна, svitlana.tkachuk97@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-4547-7307>

Accepted: December 10, 2023 | **Published:** December 15, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: Today, financial support for small businesses is a real catalyst for change and an important factor in the economic recovery of Ukraine. After all, the activities of small and medium-sized enterprises ensure the satisfaction of local consumer demand, which stimulates the circulation of money and contributes to socio-economic well-being. The following research methods were used in the study: critical analysis, generalization and systematization; the inductive method was applied. The thesis presents the latest approaches to financing the activities of small and medium-sized enterprises in Ukraine during the war, in particular: crowdfunding, venture capital financing, the use of blockchain technologies, etc. The thesis also discusses government programs for financing small and medium-sized enterprises.

Keywords: small and medium-sized businesses, crowdfunding, venture capital financing, blockchain technologies, support programs.

Вступ

В умовах війни, підтримка малого та середнього бізнесу стає надзвичайно актуальною та складною задачею. Неспокійна політична обстановка, економічні та фінансові турбулентності на фоні військової агресії створюють складні виклики для стабільності бізнесу. Дослідження фінансування умов малого та середнього бізнесу в умовах війни є важливим для розуміння інноваційних стратегій, які спрямовані на підтримку цих підприємств. Дане дослідження має на меті виявити інноваційні підходи та програми фінансування, що сприяють малому та середньому бізнесу в умовах війни зберегти стійкість та продовжувати розвиватися. Враховуючи непередбачуваність умов, вивчення таких ініціатив та їх ефективність стають важливими для забезпечення життєздатності економіки та підтримки бізнесу у складних умовах війни.

Мета роботи полягає в розкритті основних інноваційних підходів та програм щодо фінансування малого та середнього бізнесу в умовах війни в Україні.

Досягнення даної мети зумовлює необхідність виконання наступних завдань:

- 1) висвітлення поняття «фінансування малого та середнього бізнесу»;
- 2) узагальнення інноваційних підходів щодо його фінансування;
- 3) визначення основних програм фінансування малого та середнього бізнесу.

Результати дослідження

Фінансування малого та середнього бізнесу - це процес забезпечення таких підприємств необхідними фінансовими ресурсами для їхньої діяльності. Це може включати отримання кредитів від банків, залучення інвестицій від приватних інвесторів чи венчурних фондів, використання грантів або державної підтримки, видачу облігацій або акцій, а також внутрішні джерела фінансування, такі як прибуток, який генерується самим підприємством.

Дослідженню фінансування підприємств малого та середнього бізнесу присвячено багато робіт. Зокрема, автори Гладун та Яремко (2023) в своєму дослідженні висвітлювали передумови та бар'єри для інноваційно-інвестиційного розвитку малих та середніх підприємств в Україні. Автори проаналізували фінансові та організаційні аспекти, розкривши ключові чинники, що обмежують їх розвиток.

Дослідження Поврозника (2023) розкриває особливості використання бюджетно-податкових інструментів для сприяння інноваційному розвитку підприємництва в умовах цифровізації національної економіки. Робота аналізує роль фіскальних інструментів у стимулюванні інновацій та виявляє їх вплив на ефективність підприємницької діяльності.

Науковець Мельник (2023) у своєму дослідженні аналізував сучасний стан та проблеми українського бізнесу в умовах війни, висвітлюючи шляхи вирішення цих проблем. Робота звертає увагу на виклики та можливості, які виникають для підприємств у воєнний період.

Автори Михаліцька та Яцик (2023) досліджували розвиток малого підприємництва в умовах воєнного стану, зосереджуючись на інструментах забезпечення фінансової та кадрової безпеки. Автори аналізували фактори, які впливають на стійкість підприємств малого бізнесу та запропонували стратегії для підтримки їхнього розвитку в умовах кризи.

Умови війни створюють складні виклики для фінансування малого та середнього бізнесу, але водночас спонукають до пошуку та впровадження інноваційних підходів для забезпечення необхідних ресурсів.

В таблиці 1 представлено інноваційні підходи щодо фінансування діяльності малого та середнього бізнесу.

Таблиця 1

Інноваційні підходи щодо фінансування діяльності малого та середнього бізнесу

№	Підхід щодо фінансування	Характеристика
1	Громадське фінансування	Використання платформ масового фінансування (краудфандингу) для залучення коштів від широкої аудиторії людей, які підтримують ідеї та проекти малого бізнесу.
2	Венчурне фінансування	Інвестиції від венчурних фондів або інвесторів, які спеціалізуються на підтримці стартапів та інноваційних проектів.
3	Державна підтримка	Розробка спеціальних програм та лояльних фінансових умов для малого бізнесу, що працює в умовах військових конфліктів, включаючи субсидії, гранти, податкові пільги.
4	Розвиток альтернативних фінансових інструментів	Використання криптовалют, блокчейн-технологій, смарт-контрактів тощо для забезпечення фінансової стійкості та залучення інвестицій.
5	Міжнародна співпраця	Залучення міжнародних фінансових інституцій, організацій та програм для підтримки малого бізнесу в умовах конфлікту

Джерело: власна розробка автора

Наприклад, якщо розглядати громадське фінансування, або краудфандинг, то варто зазначити, що краудфандинг - це модель фінансування, при якій група людей, зазвичай через онлайн-платформу, вносить невеликі суми грошей, щоб підтримати конкретний проект, ідею чи ініціативу. Сьогодні в Україні існують такі проекти, зокрема такий інноваційний український проект, як Спільнокошт. Це інноваційна фінансова платформа, спрямована на залучення коштів для реалізації різноманітних проектів, що включають у себе розвиток соціального бізнесу, фінансування винаходів, виробництво фільмів та інші ініціативи. Цей проект створений для формування спільноти та сприяння у створенні та реалізації цілей шляхом фінансової підтримки від співзасновників та учасників цієї платформи (Спільнокошт – краудфандинг в Україні, 2022)

Венчурний капітал - це форма інвестиційного фінансування, коли фінансові ресурси надаються стартапам та компаніям з високим потенціалом росту та інноваційними ідеями. Венчурний капітал зазвичай використовується на ранніх стадіях розвитку бізнесу, коли існує високий ризик, але й

великий потенціал прибутковості в разі успішного втілення ідеї або розробки продукту. Така форма фінансування часто пов'язана з інноваційними технологіями, новаторськими ринковими ідеями та стартапами в галузях, де можливий швидкий зріст і висока вартість компанії у майбутньому. Оскільки український венчурний бізнес знаходиться на початковому етапі розвитку, підтримка з боку держави є вкрай важливою. Тут вітчизняні інноватори активно створюють численні передові розробки, які вже знаходять попит за кордоном та приносять значні прибутки, що свідчить про значний потенціал для розвитку венчурного бізнесу. Нині в Україні створено державний національний фонд стартапів, у якому гроші на роботу та гранти виділяються з державного бюджету. Це дає можливість профінансувати від 200 до 600 українських проектів у таких сферах фінансування, як штучний інтелект, доповнена реальність, Big Data, блокчейн, кібербезпека, оборона, медицина й охорона здоров'я, подорожі, фінансові технології, освітні технології, роботобудування, професійні послуги, програмне забезпечення як послуга, виробництво, електронна комерція, просування інтернет-речей (Литвин & Булак, 2023).

Фінансування через технології блокчейну українським підприємствам у військових умовах є інноваційним підходом, що передбачає використання децентралізованих систем платежів та збору коштів на основі блокчейну. Це включає створення спеціалізованих платформ, де компанії залучають фінансування через токенизацію активів або видачу криптовалютних токенів. Такі системи забезпечують більшу прозорість та недоторканність операцій, оскільки всі дані записуються в блокчейн, що унеможливує їхнє видалення або маніпулювання. Український досвід показує, що такий підхід може забезпечити підприємствам, особливо в умовах війни, більшу фінансову стабільність та доступність до джерел фінансування, а також зменшити бюрократію та ризики корупції завдяки прозорим фінансовим процесам (Мельник, 2023).

Сьогодні в Україні існує багато програм фінансування діяльності малих та середніх підприємств.

В таблиці 2 представлено програми фінансування малого та середнього бізнесу, які врегульовані положеннями порядку їх надання та затверджені Постановою КМ України №738 від 21.06.2022 року «Деякі питання надання грантів бізнесу».

Таблиця 2

Програми фінансування малого та середнього бізнесу в Україні

№	Грантові програми	Опис
1	Своя теплиця	Грантова програма спрямована на розвиток сфери тепличного сільського господарства, надаючи до 7 млн гривень на площу до 2 гектарів, але не перевищуючи 70% вартості всього проекту. Отримані кошти можна використати для створення комплексу теплиць, закупівлі посадкового матеріалу та технічного обладнання. Однією з умов отримання гранту є зобов'язання створення не менше 40 робочих місць.
2	Новий рівень	Грантова програма спрямована на підтримку переробних підприємств, надаючи до 8 млн гривень для закупівлі обладнання та розширення виробничих можливостей у сферах, таких як виробництво меблів, будматеріалів, одягу, фурнітури, обробка металу, аграрна переробка та інші. Основною метою програми є збільшення частки переробки продукції, зокрема в її експорті. Умовою отримання гранту є зобов'язання створення до 25 нових робочих місць.
3	Своя справа	Програма надання мікрогрантів на суму до 250 тисяч гривень призначена для тих, хто бажає започаткувати або розвинути свій невеликий бізнес. Така можливість відкрита для різних видів діяльності, від підприємств, що спеціалізуються на виробництві одягу, автомобільних сервісних центрів та хімчисток до кав'ярень, пекарень, перукарень тощо. Гранти можна використовувати на закупівлю обладнання, придбання сировини, внесення

		оплати за оренду, маркетинг та рекламу, комерційні концесії чи лізинг. Однією з умов отримання гранту є зобов'язання створення принаймні одного нового робочого місця.
4	ІТ-стартап	Програма грантів до 3,5 мільйонів гривень спрямована на фінансування зарплати працівників, консультаційні послуги, придбання обладнання, проведення науково-дослідницьких та конструкторських робіт, а також маркетингові заходи. Її мета полягає в створенні нових компаній та робочих місць у сфері високих технологій та зростанні експорту ІТ-послуг. Отримувачі грантів повинні забезпечити створення не менше трьох робочих місць, враховуючи етап життєвого циклу свого стартапу.
5	Компенсація за працевлаштування ВПО	Компенсація роботодавцю витрат на оплату праці за кожну працевлаштовану особу з числа внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні за рахунок коштів резервного фонду державного бюджету.

Джерело: складено автором на основі (Верховна Рада України, 21 червня 2022).

Отже, такі програми грантів відображають широкий спектр підтримки малих і середніх підприємств у різних сферах діяльності. Кожна з них спрямована на підтримку різних галузей бізнесу, починаючи від тепличних господарств до високотехнологічних стартапів. Вони надають можливості фінансування для підтримки створення нових підприємств, розвитку інновацій та збільшення конкурентоспроможності бізнесу. Отримувачі грантів зобов'язані сприяти створенню робочих місць, що сприяє розвитку економіки та підтримці підприємництва.

Висновки

Фінансування малого та середнього бізнесу в умовах війни потребує інноваційних стратегій та програм підтримки. Використання новітніх технологій, таких як блокчейн, краудфандинг, венчурне фінансування може забезпечити ефективні інструменти для збору коштів та підтримки підприємств, забезпечуючи прозорість, безпеку та доступність фінансування. Переваги інноваційних підходів полягають у зниженні бюрократії, збільшенні стабільності бізнесу та зменшенні ризиків в умовах конфлікту. Однак успішне впровадження таких програм вимагає від уряду та бізнес-спільноти спільних зусиль для створення сприятливого законодавчого середовища та підтримки інноваційних ініціатив.

Література

Верховна Рада України (21 червня 2022). Деякі питання надання грантів бізнесу: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.06.2022 р. № 738. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-2022-%D0%BF#n19>

Гладун, Р. Я., & Яремко, П. (2023). Інноваційно-інвестиційний розвиток: передумови та бар'єри для МСП в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*, 19. DOI: 10.32702/23066814.2023.19.117

Литвин, І. В., & Булак, Ю. В. (2022). Венчурний бізнес в Україні в умовах воєнного часу. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*, 2(8). <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/dec/29541/220972maket-287-295.pdf>

Мельник, Т. (2023). Український бізнес в умовах війни: сучасний стан, проблеми та шляхи їх вирішення. *Journal of Innovations and Sustainability*, 7(3), 07. <https://doi.org/10.51599/is.2023.07.03.07>.

Михаліцька, Н. Я., & Яцик, М. Р. (2023). Розвиток малого підприємництва в Україні у період воєнного стану: Інструменти фінансової та кадрової безпеки. *Науковий вісник Львівського*

державного університету внутрішніх справ, (2), 45–54. <https://doi.org/10.32782/2311-844X/2023-2-6>

Підтримка бізнесу в умовах війни. (2023). <https://business.dii.gov.ua>.
<https://business.dii.gov.ua/wartime>

Поврозник, П. П. (2023). Бюджетно-податкові інструменти стимулювання інноваційного розвитку підприємництва в умовах цифровізації національної економіки. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*, 30(58), 4-13. [https://doi.org/10.25264/2311-5149-2023-30\(58\)-4-13](https://doi.org/10.25264/2311-5149-2023-30(58)-4-13)

Спільнокошт – краудфандинг в Україні. (2022). <https://biggggidea.com/projects/>

**Futurity
Publishing**

SECTION: ECONOMIC SCIENCES.

SEKCJA: NAUKI EKONOMICZNE.

How to cite: Bashir, M. S., & Babiker, A. A. (2023). Experts' Perceptions on Saudi's Shari'ah Governance Framework for Banking. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 378-383). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

Experts' Perceptions on Saudi's Shari'ah Governance Framework for Banking

Mohamed Sharif Bashir¹, Abdo Aglan Babiker²

¹ *Applied College, Imam Mohammad Ibn Saudi Islamic University, Riyadh, Saudi Arabia*

<https://orcid.org/0000-0001-5110-8503>

² *College of Business, Imam Mohammad Ibn Saudi Islamic University, Riyadh, Saudi Arabia*

<https://orcid.org/0009-0001-9405-6392>

Accepted: December 10, 2023 | **Published:** December 15, 2023 | **Language:** English

Abstract: This research investigates *Shari'ah* governance in Islamic banks situated in Saudi Arabia based on the perceptions of Islamic finance experts. A descriptive analytical approach is employed. The research reveals that the Saudi *Shari'ah* governance structure for local financial institutions is still far from that applied and practiced in most Islamic financial institutions in Gulf Cooperation Countries (GCCs) in terms of compulsory implemented standards and requirements. This research highlights some challenges faced by Saudi authorities in implementing the *Shari'ah* governance structure, while also suggesting some policy changes to improve *Shari'ah* governance practices in Saudi banks.

Keywords: Islamic banking, Islamic finance, governance practices, *Shari'ah* governance.

Introduction

Due to significant annual growth rates of Islamic financial institutions worldwide in recent decades, there has been a rising interest in *Shari'ah* (Islamic law) governance for Islamic banking sector. According to recent data, the economies of the Middle East are crucial to the growth of Islamic financial institutions (Al-Zamel, 2018; Bashir & Babiker, 2023; Yousufi & Sara, 2018). Saudi Arabia has gained a prominent position in the realm of Islamic finance through the Financial Sector Development Program and the strategic plan for Islamic finance (Bashir, 2023; Bashir et al., 2023; Vision 2030, 2023).

The current research holds importance in its focus on the framework of *Shari'ah* governance within the Saudi context. On the practical level, this research can assist policymakers and decision makers in regulatory bodies in developing the *Shari'ah* governance framework in Saudi Arabia, providing insight into the key challenges facing the implementation of the *Shari'ah* governance regulatory framework. Furthermore, this research can help in formulating appropriate policies and procedures to enhance the *Shari'ah* governance framework implemented in Saudi banking sector. This research primarily aims to investigate the *Shari'ah* governance framework in Saudi financial institutions based on the perceptions of Islamic finance experts.

In Islamic financial institutions, there is an association between *Shari'ah* and corporate governance. One model involves having both external and internal *Shari'ah* supervisory boards (Bashir & Babiker, 2023; Osemy, 2020; Salama, 2020; SAMA, 2020). The Islamic Financial Services Board (IFSB) defined *Shari'ah* governance within banks as “the system through which Islamic financial services institutions ensure that there is independent and effective supervision of the *Shari'ah* compliance” (Al-Noubani & Sadiqi, 2016; Al-Salehi, 2020). Several prominent organizations have developed *Shari'ah* governance principles; for instance, both the Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions (AAOIFI) and the IFSB have adopted governance principles and issued standards regarding *Shari'ah* governance in the context of Islamic banks (Bashir & Babiker, 2023; SAMA, 2021).

Research Results

Semistructured interviews were conducted to investigate and understand how *Shari'ah* governance is implemented in Saudi financial institutions. The interviews involved a sample of 9 managerial leaders who are experts and practitioners in Islamic banking and responsible for supervising Islamic banking transactions in some Saudi's banks. Examples of these responsibilities include the Head of the *Shari'ah* Committee, Secretary of the Committee, Head of the Compliance Unit, Head of the Internal Audit Unit, as well as advisors (Aljuaid et al., 2022). These interviews allowed for capturing the opinions of the sample participants at these senior managerial levels regarding the study's questions and the implementation of governance practices.

Content analysis demonstrates that there are differences and variations in opinions among the study sample regarding how important the level of implementation of *Shari'ah* governance framework in Saudi banks is. These opinions can be summarized as follows.

Application of Shari'ah Governance

Some of the sample participants perceived the implementation of *Shari'ah* governance within Saudi banks as important. However, their perceptions varied among different banks. Participants from banks that fully practice Islamic banking exhibited greater awareness of the importance of implementation. Their previous Islamic banking practices have contributed to their understanding of the importance of implementing the *Shari'ah* governance framework. On the other hand, banks that operate Islamic windows were found to have a relatively low perception of the importance of implementation. This can be attributed to the lack of previous experiences with these windows before the issuance of the *Shari'ah* governance framework.

Compliance with the Requirements of the Shari'ah Governance Framework

Some experts believed that local financial institutions are committed to adhering to the *Shari'ah* governance framework of the Saudi Arabian Monetary Authority (SAMA; also called the Saudi Central Bank). They viewed the central bank as having contributed to enhancing this commitment through the periodic issuance of circulars and guidelines to the Islamic finance sector. They also perceived that full-fledged Islamic banking has a distinctive experience and a strong commitment to SAMA's directives. With regard to the Islamic windows, the governance framework itself is considered a positive addition to the sector. However, there is a need for a clear strategy within the branches and Islamic windows, as well as attracting and qualifying personnel within the bank.

Challenges Facing Shari'ah Governance in the Saudi Context

Experts' responses to the most important obstacles to implementation of *Shari'ah* governance in local Saudi financial institutions have been classified as follows:

Regulatory and Legislative Challenges: Some experts believed that there are regulatory and legislative challenges hindering implementation of SAMA's *Shari'ah* governance framework. These challenges include the following:

- Lack of clear details within the framework regarding roles and responsibilities, regarding *Shari'ah* committees as well as *Shari'ah* auditing. The tasks of internal control and *Shari'ah* auditing differ due to the nature of their work and practice, especially in *Shari'ah* aspects.
- Lack of clarity in the framework regarding organizational structure. No clear differentiation exists between *Shari'ah* auditing, compliance, and supervision, resulting in confusion in practices and designations within banks. Additionally, no minimum standard exists for the organizational structure in *Shari'ah* departments in fully Islamic banks and banks with Islamic windows.
- Lack of guidance outlining the procedures and policies for implementing Islamic banking in relevant departments and the mechanism of collaboration between risk management and *Shari'ah* departments regarding the risks of noncompliance.

Technical Challenges

Some important technical challenges include the following:

- Lack of a clear mechanism for the accountability segregation between fully *Shari'ah*-compliant assets and liabilities and conventional ones, and lack of harmonized standards for the implementation of

Islamic banking in local banks in Saudi Arabia. There is a need for central standards (hybrid model) while ensuring the suitability of *Shari'ah* governance for the nature of traditional financial practices.

- Absence of a centralized guide from SAMA for Islamic banking products in banks operating in Saudi Arabia. This is despite the imposition of typical products and contracts by the central bank without seeking the opinions of *Shari'ah* bodies and committees.
- Differences in implementation of *Shari'ah* governance between Islamic windows in conventional banks and those that comply with *Shari'ah* in terms of fulfilling *Shari'ah* governance requirements. The nature of Islamic banking practice in fully compliant banks is not adequately considered compared with conventional banks providing products and services that comply with *Shari'ah* through Islamic windows.

Administrative Challenges

Most experts believed that administrative obstacles affect restrictions on *Shari'ah* governance implementation in local banks in Saudi Arabia. Some important administrative challenges include the following:

- Lack of a centralized strategy for developing qualified personnel in Islamic banking that combines banking expertise with the relevant jurisprudential issues related to *Shari'ah* governance practices in local banks.
- Shortage of specialists in Islamic banking and finance in Saudi banks, as well as limited experience in dealing with contemporary Islamic banking issues in the banking environment of Saudi Arabia.
- Lack of local academic institutions offering specialized programs and professional certifications in Islamic finance and banking, which is likely to facilitate accumulation of knowledge and experience among Islamic finance scholars.
- Insufficient number of competent individuals with both banking and jurisprudential qualifications in local banks in Saudi Arabia, resulting in some *Shari'ah* committee members serving in multiple banks without a defined timeframe.

Conclusions

The relevant conclusions of this research can be summarized as follows.

1. Based on experts' opinions on the Saudi *Shari'ah* governance framework, this research shows that a key feature of the Saudi *Shari'ah* governance framework is that it adheres to the minimum requirements set out in the international standards governing Islamic financial institutions and adopted by AAOIFI and IFSB.

2. According to the perspectives of individuals in the selected sample, the dimensions of governance in Saudi banks were ranked based on their level of implementation. The dimension of organizational structure was the most implemented, followed by disclosure and transparency; independence and confidentiality of information; and control, audit, and accountability. This ranking indicates the banks' focus on organizational structure, as well as their evolving practices related to disclosure, transparency, and independence, in line with the requirements of the *Shari'ah* governance framework. It also reflects the strong commitment of banks' boards of directors to *Shari'ah* governance, in addition to the instructions administered by SAMA regarding *Shari'ah* governance practices and their continuous enhancement.

3. The research results show diverse opinions on the most effective ways to introduce *Shari'ah* governance to local financial institutions. Some experts believed that the implementation should be carried out in stages, thereby learning from mistakes and gradually enhancing and generalizing the

framework. Others emphasized the necessity of integrating a *Shari'ah* supervision department into the central bank, to monitor the implementation process, continuously emphasize the importance of *Shari'ah* governance, develop regulations and guidance, and promote ongoing compliance. Some participants highlight the importance of capacity building and competency development to ensure appropriate, effective implementation of the framework.

References

- Aljuaid, M., Bashir, M. S., & Babiker, A. (2022). *Shari'ah governance in local banks in the Kingdom of Saudi Arabia: An analytical study*. https://www.researchgate.net/publication/365153659_Sharia'h_Governance_in_Local_Banks_in_the_Kingdom_of_Saudi_Arabia_An_Analytical_Study
- Al-Noubani, K. F., & Sadiqi, A. (2016). *Governance of Islamic financial institutions*. SABIC Chair for financial markets studies, Imam Muhammad bin Saud Islamic University, Riyadh.
- Al-Salehi, Al-Mahdi (2020). *The future of Islamic finance in the light of governance and shari'ah governance developments* [Doctoral research]. Arab Center for Strategic and Economic Studies and Policies, ARID Platform.
- Al-Zamel, M. O. (2018). The reality of administrative performance in academic and administrative departments in Saudi universities in light of governance principles and vision 2030. *Journal of Islamic University for Educational and Psychological Studies*, 4(26), 229–247.
- Bashir, M. S., Edris, M. M. A., & Muslichah, M. (2023). Does shari'ah supervisory board characteristics affect Islamic banks' financial performance? Evidence from Saudi Arabia. *Corporate Board: Role, Duties and Composition*, 19(2), 15–25. <https://doi.org/10.22495/cbv19i2art2>.
- Bashir, M. S. (2023). Shari'ah governance and financial performance in Islamic banks: Evidence from Saudi Arabia. In *2nd International Conference on Islamic Economics, Maldives (ICONIE 2023)*. International Research Centre of Islamic Economics and Finance, Kolej Universiti Islam Antarabangsa Selangor in collaboration with Islamic University of Maldives. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.31507.96807>
- Bashir, M. S., & Babiker, A. A. (2023). Evaluation of shari'ah governance practices in Saud Arabian banks. *Malaysian Journal of Syariah and Law*, 11(2), 243–270. <https://doi.org/10.33102/mjssl.vol11no2.480>.
- Osemy, A. Z. Z. (2020). The impact of corporate governance on the financial reporting quality in Saudi banks. *Global Journal of Economics and Business*, 8(1), 166–179. <https://doi.org/10.31559/GJEB2020.8.1.12>
- Salama, A. A. (2020). *Banking systems in Saudi Arabia*. Dammam: Al-Mutanabbi Library for Publishing and Distribution.
- Saudi Arabian Monetary Authority (SAMA) (February 2020). Shari'ah governance framework for banks and financial institutions operating in the Kingdom. <https://www.sama.gov.sa/en-US/Laws/BankingRules/Shariah>.
- SAMA. (2021). *Key principles of governance in financial institutions under the supervision of the Saudi Arabian Monetary Authority* (3rd ed.). Saudi Arabian Monetary Authority.

https://www.sama.gov.sa/en-US/Laws/BankingRules/Key_Principles_of_Governance_in_Financial_Institutions-En.pdf

Vision 2030 (2023). *Financial sector development program – Implementation plan, 2021. Islamic finance strategy implementation plan*. <https://www.vision2030.gov.sa/media/0ztlddeu/financial-sector-development-program-delivery-plan-en.pdf>

Yousufi, R., & Azzayzia, S. (2018). Governance implementation in Islamic financial institutions: The case of the Islamic bank of Jordan. *Journal of Economic Development*, 5, 187–201.

**Futurity
Publishing**

SECTION: ECONOMIC SCIENCES.

SEKCJA: NAUKI EKONOMICZNE.

How to cite: Nastenko, M., Cherniaieva, O., & Vysochan, L. (2023). Investment Crowdfunding Platforms in Ukraine: Development Prospects and Regulation. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 384-388). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

Investment Crowdfunding Platforms in Ukraine: Development Prospects and Regulation

Платформи для спільного інвестування в Україні: перспективи розвитку та регулювання

Настенко Марія Миколаївна ¹, Черняєва Олена Вікторівна ², Височан Леся Михайлівна³

¹ кандидат економічних наук, доцент, кафедра фінансів та інноваційного менеджменту, факультет менеджменту та інформаційної безпеки ВНТУ, м. Вінниця, Україна, Nastenkot@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-6311-6850>

² кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансового та податкового права, Державний податковий університет, м. Ірпінь, Україна, chernyeva22@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-2339-9416>

³ доктор педагогічних наук, професор кафедри початкової освіти, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано Франківськ, Україна, vysochan.lesia@gmail.com, 0000-0002-8978-5005

Accepted: December 10, 2023 | **Published:** December 15, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: The article defines the essence of the concept of crowdfunding as a modern way of financing creative ideas, new enterprises, innovations, technologies and socially significant projects in the conditions of growing computerization and informatization. The target audience of the financing tool is defined and the essence of the online platforms used to collect funds for the projects presented is described. It was analyzed that joint investment organizations are gaining more and more popularity in Ukraine. Factors restraining the development of financing methods in Ukraine are outlined, and recommendations are provided for further strengthening the functioning of crowdfunding in the country.

Keywords: development prospects, joint investment in Ukraine, platforms, crowdfunding, crowdsourcing.

Вступ

У наш час, в умовах розвитку інновацій, технологій, стартапів, креативних ідей та розробки соціально значущих проєктів, актуальним завданням є пошук нових шляхів фінансування. Цьому істотно сприяє поширення інформатизації та комп'ютеризації, використання Інтернету, що надає можливість використання новітніх фінансових інструментів, яким в Україні приділяється недостатньо уваги.

Краудфандинг, або громадське фінансування, – це метод залучення коштів для зростання та розвитку проєктів, ініціатив, бізнесів і програм за рахунок добровільних внесків великої кількості небайдужих людей, які не мають жодного стосунку до самого проєкту або до професійного інвестування в бізнес, тому для засновників ці кошти є безризиковими. При краудфандингу люди співпрацюють і фінансують один одного через спеціальну онлайн-платформу, щоб підтримати роботу і зусилля інших, наприклад, реалізацію проєкту, стартапу або інновації.

Результати дослідження

Багато науковців досліджували спільне інвестування, перспективи розвитку та регулювання в Україні. Наприклад, Бахур (2021) аналізує специфічний контекст використання таких інструментів, як краудфандинг і краудсорсинг, для місцевого розвитку та розвитку громад і обговорює основні питання, пов'язані з цією темою: Бражник та Дорошенко (2020) визначають процес формування ринку спільного інвестування та його характеристику, а також подають класифікацію агентств спільного інвестування. Гвоздь, Бондаренко, Кулиняк (2020) аналізують найпопулярніші міжнародні та вітчизняні інтернет-платформи краудфандингу, їхні вимоги та критерії фінансування.

Івахненко (2017) описує модель оптимізації портфеля для планів спільного інвестування та вказує на проблеми з поточними інвестиційними фондами.

Криштак (2021) розглядає запропоновані економістами методи класифікації схем спільного фінансування.

Шаповалова (2022) вважає, що ліміти на краудфандингових платформах для збору коштів, а також інвестиційні бар'єри й обмеження, які містяться в законодавстві в усьому світі, звужують інвестиції в проекти громадського фінансування.

Ситник (2018) виявив, що краудфандинг, спочатку зосереджений на підтримці нових підприємств, тепер активно використовується відомими підприємствами для просування нових продуктів. Татарин і Пілат (2023) обговорюють основні концепції, пов'язані з появою схем колективного інвестування, та окреслюють їх цілі. Теслюк та інші (2022) описують предмет цього інвестиційного інструменту та характер онлайн-платформи, яка використовується для фінансування конкретного проекту.

Краудфандинг тісно пов'язаний з краудсорсингом, точніше, з одним з його аспектів. Ці концепції мають одну спільну рису: добровільну участь кількох осіб. Однак, на відміну від краудсорсингу, краудфандинг не об'єднує знання чи ідеї людей, а радше збирає кошти від них. Суб'єктами краудфандингу є донори, які сприяють реалізації проекту чи ініціативи, та реципієнти, які потребують коштів. Сам процес відбувається на спеціальній онлайн-платформі, яка полегшує створення максимально повного опису проекту та вимог до фінансування. Для приватних інвесторів інвестування через краудфандинг має багато переваг. Більш прозорий і доступний спосіб залучення коштів порівняно з іншими традиційними методами; менш ризикований, оскільки ви можете інвестувати невелику суму; отримати інноваційні продукти до того, як вони вийдуть на ринок; мати можливість відчувати проєкт як частину проєкту, оскільки в ньому беруть участь кілька людей. Як уже зазначалося, професійні онлайн-платформи відіграють ключову роль у процесі краудфандингу. Вони спеціально розроблені для збору, обробки, зберігання та передачі великих обсягів даних і коштів, отриманих від інвесторів через Інтернет, і виступають посередниками між інвесторами та розробниками проєктів. Діяльність таких платформ може мати свої особливості та здійснюватися по-різному залежно від національного законодавства (Ситник, 2018). Деякі з них аналізують і відфільтровують проблемні проєкти перед подачею тендерів, а інші просто зв'язують компанії з інвесторами. У свою чергу, окремі платформи виступають єдиними власниками капіталу інвесторів для компаній, які вони фінансують, тоді як інші висувають певні вимоги до учасників, наприклад, громадянство або правовий статус. Найбільші міжнародні краудфандингові платформи – Kickstarter, IndieGoGo, Boomerang, RocketHub і ArtistShare (Шаповалова, 2022). Платформи громадського фінансування гарантують цілісність нових проєктів та організацій, але їх поки що мало. Утім їх можна використовувати не лише для залучення зовнішнього фінансування, а й як інформаційну можливість перевірити реальність і ринкову затребуваність бізнес-ідеї, вийти на зовнішні ринки, привернути увагу ЗМІ, спонсорів, інвесторів та інвесторів-ангелів проєкту. Краудфандинг має використовуватися як додаткове джерело доходу для організації або як зовнішній капітал для запуску проєкту. Оскільки в Україні триває повномасштабна війна, використання такого інвестиційного інструменту стає все більш актуальним. Вже нині

краудфандингові платформи все частіше використовуються для фінансування проєктів і стають все більш важливими.

Водночас, попри очевидний економічний потенціал і актуальність використання цього інструменту, існують фактори, що стримують розвиток краудфандингу в Україні (Криштак, 2021). Головні з них:

- 1) відсутність законодавчої бази, що регулює краудфандинг;
- 2) загальний обсяг коштів, зібраних українськими краудфандинговими платформами, є незначним порівняно з міжнародними платформами;
- 3) низькі доходи населення – платоспроможний попит на проєктне фінансування є обмеженим;
- 4) недовіра населення до цього способу фінансування;
- 5) відсутність необхідного рівня знань про інвестиційну діяльність з використанням краудфандингових платформ.

Висновки

Отже, краудфандинг достатньо нове поняття в Україні, проте є надійним способом залучення коштів на різноманітні проєкти та стартапи. Окрім цього, існують проблеми, що перешкоджають розвитку краудфандингу. Для його функціонування і розвитку в Україні можна рекомендувати: врегулювати законодавчу базу для краудфандингу; підвищити рівень комунікації між інвесторами та розробниками проєктів; спростити переказ коштів для забезпечення прозорості їх збору та підвищення рівня довіри; створити консультативну службу для надання інформації про процедури фінансування та підтримки розробки проєктів.

Література:

Бахур, Н. В. (2021). Краудфандинг та краудсорсинг як інструменти стимулювання розвитку регіонів та громад. *«Ефективна економіка»*, 9, 1-10. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2021/87.pdf

Бражник, Л., Дорошенко, О. (2020). Діяльність інститутів спільного інвестування в Україні. *Гроші, фінанси та кредит*, 42, 279-284. http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/42_2020_ukr/49.pdf

Гвоздь, М. Я., Бондаренко, Ю. Г., & Кулиняк, І. Я. (2020). Краудфандинг як інструмент залучення коштів для фінансування стартап-проєктів: аналіз зарубіжного та вітчизняного досвіду. *Економіка та управління підприємством*, 43, 131-136. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/43_2020_ukr/26.pdf

Івахненко, І. С. (2017). Підвищення ефективності інститутів спільного інвестування в Україні. *Чорноморські економічні дослідження*, 23, 178-185. http://bses.in.ua/journals/2017/23_2017/36.pdf

Криштак, І. В. (2021). Види інститутів спільного інвестування в Україні. *Науково-правовий електронний журнал*, 12, 164-166. URL: http://lsej.org.ua/12_2021/39.pdf

Ситник, Н. І. (2018). Краудфандинг: нові можливості та тренди. *Науковий вісник Херсонського державного університету*, 31, 187-192. <https://ejournal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/398>

Татарин, Н., & Пілат, М. (2023). Інститути спільного інвестування України: аналіз сучасного стану та перспектив розвитку. *Молодий вчений*, 5 (117), 184-189. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-5-117-36>

Теслюк, С. А., Матвійчук, Н. М., & Демчук Н. В. (2022). Краудфандинг як сучасний спосіб фінансування: проблеми та перспективи його розвитку в Україні. *Економіка і суспільство*, 37, 1-5. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/1183/1140/>

Шаповалова, Д. Р. (2022). Огляд правових аспектів краудфандингових відносин в Україні та світі. *Науково-правовий електронний журнал*, 7, 498-502. http://www.lsej.org.ua/7_2022/120.pdf

Шаповалова, Д. Р. (2022). Особливості правового статусу краудфандингових платформ в Україні. *Держава та регіони*, 1(75), 108-111. http://law.stateandregions.zp.ua/archive/1_2022/18.pdf

**Futurity
Publishing**

SECTION: PEDAGOGICAL SCIENCES.

SEKCJA: NAUKI PEDAGOGICZNE.

How to cite: Trubenko I., & Boholii, M. (2023). Adaptation of interactive teaching methods to the needs of multicultural higher education in Ukraine: analysis of challenges and opportunities. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 389-394). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

**Adaptation of interactive teaching methods to the needs of
multicultural higher education in Ukraine: analysis of challenges and
opportunities**

**Адаптація інтерактивних методів навчання до потреб
мультікультурної вищої освіти в Україні: аналіз викликів та
можливостей**

Трубенко Ірина Анатоліївна¹, Боголій Марина Олександрівна²

¹ кандидат філологічних наук, доцент, Черкаський національний університет ім. Богдана Хмельницького, м. Черкаси, Україна, irinatrubenko@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-5802-2929>

² Викладач, Військова академія, м. Одеса, Україна, marina2709@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0003-1452-3806>

Accepted: December 10, 2023 | **Published:** December 15, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: The research addresses the pressing issue of adapting interactive teaching methods to the conditions of multicultural higher education in Ukraine. The objective is to identify challenges arising in this context and highlight opportunities for process optimization. The object of the study is the educational process in higher education institutions, with the subject being interactive teaching methods. The research aims to develop recommendations for enhancing the adaptability of methods to culturally diverse environments, fostering increased teaching effectiveness, and expanding opportunities for all students. The results of the study illuminate key trends and strategies for overcoming challenges in this context.

Key words: adaptation; interactive learning methods; multicultural higher education; challenges; opportunities; educational process; cultural diversity; teaching effectiveness.

Вступ

У сучасному середовищі вищої освіти прагнення до мультикультуралізму створює як виклик, так і можливість. Оскільки університети в Україні намагаються формувати інклюзивне освітнє середовище, адаптація інтерактивних методів навчання стає критично важливою темою. Це дослідження має на меті заглибитися в нюанси вищої освіти в Україні, зокрема розглядаючи проблеми та можливості, пов'язані з адаптацією підходів до інтерактивного навчання для задоволення різноманітних потреб мультикультурного студентського колективу.

Актуальність цієї теми підкреслюється мінливою демографічною структурою студентської спільноти, яка відображає різноманітність культур, походження та перспектив. У міру того, як освітнє середовище змінюється, потреба звернути увагу на культурне розмаїття в межах педагогічної системи стає вкрай необхідною. Метою цього дослідження є аналіз існуючого наукового досвіду в цій сфері, вивчення питань використання та адаптації інтерактивних методів навчання в мультикультурних умовах вищої освіти в усьому світі, з особливим акцентом на українському контексті (Романова, 2020).

Незважаючи на зростаючу кількість джерел про полікультурну освіту та інтерактивне навчання, залишаються невирішеними питання щодо ефективної інтеграції цих методів у систему вищої освіти України. Ретельно досліджуючи існуючу наукову літературу та науковий дискурс, необхідно виділити ключове розуміння тонкощів інтерактивного навчання в мультикультурному середовищі (Харківська, 2014).

Основна проблематика дослідження охоплює розуміння перешкод для ефективної адаптації, оцінку впливу культурного розмаїття на результати навчання та формулювання рекомендацій щодо оптимізації інтерактивних методів навчання.

Результати дослідження

Останніми роками середовище вищої освіти в Україні зазнало значних трансформацій, позначених дедалі більшим акцентом на мультикультуралізмі. Оскільки країна прагне створити більш інклюзивне освітнє середовище, адаптація інтерактивних методів навчання стала доречним предметом обговорення. Цей дискурс підживлюється визнанням різноманітності студентського контингенту у вищих закладах освіти, що відображає багатий український гобелен культурного, мовного та етнічного походження.

Одна з головних проблем у адаптації інтерактивних методів навчання до потреб полікультурної вищої освіти в Україні полягає у визнанні неоднорідності студентського контингенту. Україна, з її історичним, мовним та регіональним розмаїттям, є домівкою для студентів з різними уподобаннями щодо навчання, рівнями попередньої освіти та культурними орієнтаціями. Отже, розробка стратегій навчання, які враховують це різноманіття, одночасно сприяючи інклюзивному освітньому досвіду, є складним і нагальним завданням.

Мова, що є фундаментальним аспектом культури, стає ключовим елементом у адаптації інтерактивних методів навчання. Українські університети часто приймають студентів, які володіють різними мовами як першою чи другою. Встановлення балансу між популяризацією української мови, яка є засобом навчання в багатьох закладах освіти, і дотриманням мовного розмаїття може бути непростим. Багатомовна підтримка, послуги перекладу та гнучка мовна політика є потенційними рішеннями, але їх реалізація вимагає ретельного розгляду інституційних ресурсів і політичних рамок (Білик, Кабанська, & Ялліна, 2023).

Крім того, включення культурно чутливого контенту в інтерактивні навчальні матеріали є життєво важливим для сприяння дійсно інклюзивному освітньому досвіду. Навчальна програма, яка відображає культурне багатство України, охоплює внески різних регіонів та етнічних груп, може сприяти створенню найбільш гармонійного та інклюзивного освітнього середовища.

Запровадження новітніх технологій, зокрема цифрових платформ та інструментів онлайн-навчання, відкриває широкі перспективи та водночас спричиняє деякі труднощі в адаптації інтерактивних методів навчання. Хоча цифрові ресурси можуть полегшити доступ до навчальних матеріалів і покращити комунікацію, цифровий розрив залишається проблемою. Забезпечення рівноправного доступу до технологій та інтернету для студентів із різним соціально-економічним становищем є обов'язковим, щоб запобігти загостренню існуючої освітньої нерівності (Харківська, 2014).

У подоланні цих викликів є варті уваги можливості для використання технологій на користь полікультурної вищої освіти в Україні. Інтерактивні навчальні платформи можуть бути розроблені для включення адаптивних функцій, які задовольняють індивідуальні стилі навчання та вподобання. Віртуальні класи та онлайн-простори для співпраці дають змогу здобувачам спілкуватися з однолітками з різних культур, сприяючи міжкультурному розумінню та співпраці.

В той же час, інтеграція технологій занурення, таких як віртуальна реальність і симуляції, може запропонувати можливості навчання, які долають культурні та мовні бар'єри. Ці технології

мають потенціал для створення віртуальних середовищ, які імітують сценарії реального світу, надаючи студентам практичний досвід, який є культурно відповідним і контекстуально значущим.

Прагнучи адаптувати інтерактивні методи навчання до потреб мультикультурної вищої освіти в Україні, для закладів освіти вкрай важливо прийняти проактивний підхід та підхід до співпраці. Програми розвитку викладачів, які сприяють розширенню культурної компетентності та чуйності, можуть надати педагогам можливість створювати інклюзивне середовище навчання. Навчальні заняття щодо включення різноманітних точок зору в навчальні матеріали та ефективного використання технологій можуть підвищити здатність викладачів вирішувати унікальні виклики, пов'язані з мультикультурним студентським колективом (Романова, 2020).

До того ж, найважливішим є виховання почуття приналежності та спільності серед студентів. Служби підтримки студентів, такі як програми наставництва та групи культурної спорідненості, можуть відігравати ключову роль у створенні мережі підтримки для студентів з різним походженням. Ці ініціативи не тільки впливають на загальний добробут студентів, але й підвищують їхній академічний успіх, сприяючи розвитку почуття спільності та спільного розуміння.

Важливо вести постійний діалог зі студентами для збору відгуків про ефективність інтерактивних методів навчання. Цей цикл зворотного зв'язку може надати цінну інформацію про конкретні потреби та вподобання студентського колективу, дозволяючи закладам освіти постійно вдосконалювати свої підходи. Крім того, залучення представників студентів до процесів прийняття рішень може гарантувати, що політика та практика є інклюзивними та відображають інтереси всього студентського контингенту (Щербакова, 2014).

Співпраця із зовнішніми організаціями, громадськими лідерами та культурними експертами також може покращити адаптацію інтерактивних методів навчання. Встановлення партнерства з організаціями, які спеціалізуються на мультикультурній освіті або лінгвістичній підтримці, надаватиме цінні ресурси та ідеї. Такий спільний підхід стимулюватиме розвиток найкращих практик та інноваційних рішень, спрямованих на вирішення унікальних проблем, з якими стикається мультикультурна вища освіта в Україні (Білик, Кабанська, & Ялліна, 2023).

Зміни на рівні політики є не менш важливими для створення сприятливого середовища для успішної адаптації інтерактивних методів навчання. Інститути повинні переглянути політику, пов'язану з мовними вимогами, розробкою навчальних програм і використанням технологій, щоб привести їх у відповідність з метою сприяння мультикультурному та інклюзивному освітньому досвіду. Також, адвокація державної підтримки та фінансування ініціатив, які сприяють різноманітності та інклюзії, впливатиме на реалізацію ефективних стратегій.

Оскільки адаптація інтерактивних методів навчання до потреб мультикультурної вищої освіти в Україні прогресує, важливо підкреслити роль оцінювання та оцінки у вимірюванні ефективності цих стратегій. Традиційні методи оцінювання не завжди можуть охоплювати різноманітні способи, якими студенти з різних культурних середовищ взаємодіють із матеріалом і демонструють своє розуміння матеріалу. Тож, переоцінка практики оцінювання є виправданою.

Включення стратегій оцінювання з урахуванням культурних особливостей гарантує, що студенти оцінюються таким чином, що враховуються їхні унікальні культурні та мовні погляди. Це може включати урізноманітнення форматів оцінювання, наприклад, включення оцінювання на основі проєктів, презентацій і спільних завдань, що дозволяють студентам продемонструвати своє розуміння у спосіб, який відповідає їхнім культурним походженням. На додаток, надання чітких критеріїв оцінювання та конструктивного відгуку, який визнає та цінує різноманітні підходи до навчання, може підвищити справедливість та ефективність процесу оцінювання (Білик, Кабанська, & Ялліна, 2023).

Технології можуть відігравати суттєву роль в еволюції методів оцінювання. Адаптивні навчальні платформи та інструменти оцінювання на основі штучного інтелекту можна адаптувати до індивідуальних стилів навчання, забезпечуючи ще більш персоналізоване та справедливе оцінювання. Однак слід уважно розглянути потенційні упередження в алгоритмах і потребу в постійному вдосконаленні, щоб переконатися, що ці інструменти ефективно задовольняють різноманітні потреби студентів.

Постійний професійний розвиток педагогів є невід'ємною частиною успіху цих адаптацій. Навчальні програми мають бути зосереджені не лише на впровадженні інтерактивних методів навчання, а й на вдосконаленні практик оцінювання, які відповідають принципам інклюзивності. Це передбачає створення культури відкритості для зворотного зв'язку та зобов'язання вдосконалювати стратегії навчання та оцінювання на основі доказів їхнього впливу на результати навчання студентів (Караманов, & Караманов, 2013).

Іншим критичним аспектом є інтеграція культурної компетентності в розширену навчальну програму. Курси, присвячені вихованню культурної обізнаності та розуміння, можуть доповнювати інтерактивні методи навчання, створюючи середовище, де студенти та викладачі активно беруть участь у розмовах про різноманітність та мультикультуралізм. Цей міждисциплінарний підхід допомагає побудувати основу для інклюзивного навчання, заохочуючи студентів цінувати та поважати різноманітні погляди в їхній академічній та професійній діяльності.

Висновки

Отже, адаптація інтерактивних методів навчання до потреб мультикультурної вищої освіти в Україні потребує комплексного та нюансованого підходу. Визнання різноманітності студентського колективу, вирішення мовних проблем, включення культурно чутливого контенту та відповідальне використання технологій є важливими компонентами цього трансформаційного процесу. Долаючи ці виклики та використовуючи можливості, які надає інтерактивне та технологічно вдосконалене навчання, українські вищі заклади освіти можуть створити найбільш інклюзивне та динамічне навчальне середовище, готуючи студентів до успіху у взаємопов'язаному та мультикультурному світі.

Таким чином, шлях до адаптації інтерактивних методів навчання до потреб полікультурної вищої освіти в Україні є багатограним завданням, яке вимагає відданості, співпраці та постійного

реагування на нові умови та виклики. Вирішуючи мовні, культурні та технологічні проблеми, заклади освіти можуть створити більш інклюзивне та динамічне навчальне середовище. Прийняття різноманітності не тільки збагачує освітній досвід для студентів, але й готує їх до навігації у взаємопов'язаному глобалізаційними процесами суспільстві. Завдяки об'єднаним зусиллям на інституційному, факультетському та політичному рівнях українська вища освіта справді може стати маяком інклюзивності та інновацій.

Література

Білик, В. М., Кабанська, О. С., & Ялліна, В. Л. (2023). Технологічні аспекти викладання «Загальної педагогіки» (модуль «Освіта та виховання в мультикультурному середовищі»). *Теорія та методика навчання та виховання*, (54), 7-17.

Караманов, О. В., & Караманов, О. В. (2013). Музей–школа–університет: особливості педагогічної взаємодії в сучасному суспільстві знань. *Освіта та педагогічна наука*, (4), 44-50.

Романова, О. (2020). Гуманістична концепція мовної освіти інокомунікантів у координатах інноваційного розвитку. *Філософія та гуманізм*, (11), 91-98.

Харківська, А. (2014). Інноваційна діяльність ВНЗ у регіональній освітній системі. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка Серія: Педагогічні науки*, (132), 15-19.

Щербакова, Г. В. (2014). Педагогічні умови формування полікультурної компетентності студентів-медиків. *Соціальна педагогіка: теорія та практика*, (2), 108-112.

**Futurity
Publishing**

SECTION: PHILOSOPHY OF EDUCATION.

SEKCJA: FILOZOFIA EDUKACJI.

How to cite: Ongesa, C. M. (2023). Addressing Critical Thinking Lacuna in Gas laws Taught at Kenyan Secondary School Physics. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 395-400). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

Addressing Critical Thinking Lacuna in Gas laws Taught at Kenyan Secondary School Physics

Cosmas Masega Ongesa

¹Department of Philosophy and Religious Studies University of Nairobi, Kenya, cosmaso81@gmail.com

Accepted: December 10, 2023 | **Published:** December 15, 2023 | **Language:** English

Abstract: There are numerous studies on critical thinking (CT), but very few studies have been done on CT gap in gas laws Kenyan physics curriculum. This paper analyzed the Kenyan physics curriculum resources on gas laws. The study found that learners were not actively involved in verifying gas laws relations with problem identification, study procedure, making observations, and finding solutions to Boyle's and Charles' law. It is evident, therefore that CT gap exist is in Kenya's secondary physics curriculum. Learners', therefore, need to be actively engaged in identifying the problem and finding solutions to address any fallacy that relate gas laws.

Keywords: Critical thinking, problem-based learning, Charles' Law, Curriculum, Gas Laws.

Introduction

Studies done concerning CT in classroom practice have shown better results in classes where inquiry-based learning is practised compared to ordinary classrooms. Critical thinking (CT) in this study is broadly defined as a skilful, reasonable thought that brings good judgment because it has criteria; is self-correcting, and is sensitive to a context given (Roberson et al., 2021). Important and generalizable criteria for CT include strength, validity, reliability, consistency, evidence, relevance, and coherence. CT involves self-correcting by focusing on one's thought processes to rectify and discover any challenge faced. Self-correcting toward individual improvement requires an active, persistent, and critical mind (Ongesa et al., 2023). It is sensitive to the context through the specific considerations of given circumstances, for overall configurations, untranslatability of different meanings, and any special limitations in the process of thinking (Ennis, 2018).

Of interest in this study is gas laws Kenyan secondary physics curriculum teaching-learning resources. The focus is how the teaching of gas laws can develop in learners a mindset that can think critically. Physics is a science where learning should be accompanied by a series of practical activities (experiments, demonstrations, and projects). Experiments and demonstrations follow an empirical approach. Given the problem or the task to be investigated, tools of data collection that include apparatus and chemicals are assembled and ready to investigate the task or the problem. This is followed by an experimental procedure where steps on how data is to be collected and analyzed are listed (see also Nussbaum, 2020). Data is then collected and its trend is recorded in form of tables or statements. Data collected is then analyzed qualitatively (where statements that follow logical order are examined to come to a valid conclusion) or quantitative where data is analyzed in the form of tables and graphs and the relationship in variables can form a theory or a law when the same experiment shows consistent result through several tests.

Even though CT is not mentioned as one of the objectives that a learner should attain by the end of the training, experiments done by learners may be a CT indicator (Schendel et al., 2022; Ongesa et al., 2023). This though may not be the case in our current secondary school physics curriculum. Ongesa's 2020 paper on 'Critical thinking gap in the Kenyan schools' and Namwambah's 2020 paper on 'centrality of critical thinking on value-creating education in Kenya' observe that the Kenyan secondary education curriculum is a teacher-centered curriculum where a learner is just an observer. If learners are involved in problem identification, designing experimental procedures, and doing those experiments with a teacher as just a guide then that learning is inquiry-based and can develop in learners critical thinking. Learners too should be inducted to take full responsibility for analyzing and reporting data. This data analysis can be used to deduce a conclusion or form a mathematical explanation that can be used to verify or solve the problem being studied.

The study assessed gas laws in physics using Elder & Paul's (2019) CT Model. Gas laws are a part of the physics content that examines how the relationship of physical conditions (volume, pressure, and temperature) affect the properties of gases (Ongesa et al., 2023). The relationship between a fixed mass of a given pressure and the volume of the same gas is explained by Boyle's Law. The relationship between the volume of a fixed mass of gas and the temperature of the same gas is explained by Charles' law. Whereas the relationship between the pressure of a gas and the temperature of the same gas is determined by Pressure law. My study focuses on these three gas laws, but, the main emphasis is put on Charles' law which investigated the relationship between the volume of a fixed mass of a gas and its temperature. The focus of this study was CT on the formulation of these gas laws. Gas laws investigated were Charles' law and Boyle's law. To be addressed was the CT gap during teaching/learning Charles' and Boyle's laws.

Research Results

From the analysis of gas laws physics resources, it emerged that four main assumptions are held by all the gas laws: pressure law, Boyle's law, Gay Lussac's law, Charles' law, and Grahams' law of diffusion. Learners verifying all these gas laws must know theoretically that:

- ✚ gas particles have no forces acting among them,
- ✚ particles do not occupy any space or volume,
- ✚ gases are in a continuous random motion and,
- ✚ the mass of gases must be held constant when verifying those laws otherwise the relationship may not be accounted for.

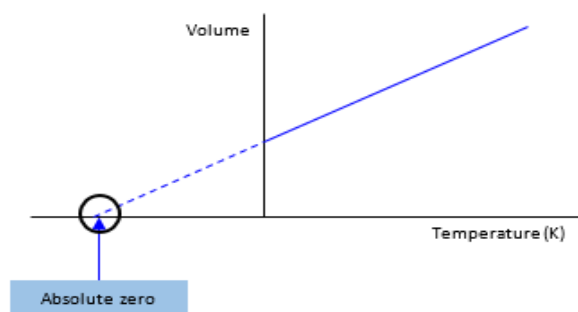
The stated assumptions are imaginary and cannot be visualized by a learner, hence gas laws cannot be verified since the conditions stated can't be attained in a normal school environment. This means that the learner is not actively involved in analyzing and verifying gas laws. Such a form of learning cannot promote CT. For example, a learner using a syringe to compare changes in pressure and volume is likely not to get accurate data if the assumptions are not met.

Boyle's law and Charles' law are drawn from the ideal gas equation/law which provides the simplified form of ideal gas law. This means that Boyle's law and Charles' law relate all three physical conditions (volume, pressure, and temperature). Charles' law is the relationship between the volume of a given mass of gas and the absolute temperature (temperature measured in Kelvin). According to Charles' law, the volume of a fixed mass of gas varies directly from the absolute temperature when the pressure of that gas has been kept constant.

From the analysis, temperature in degrees Celsius ($^{\circ}\text{C}$) does not vary directly with volume according to Charles' law. This is because at zero degrees Celsius the gas still has some volume. Zero degree Celsius according to ideal gas law is equal to 273K and at this temperature, the gas has some volume. The argument given by the proponents of ideal gas law which this study discounts are that the volume of a gas will be zero when the temperature is negative 273 degrees Celsius (-273°C). Negative 273 degrees Celsius is called absolute zero temperature since the volume of the gas is assumed to be zero. These observations cannot be obtained by a learner working in normal school conditions using available apparatus. The scale is called the absolute scale and it varies directly to volume according to Charles' law.

Figure 1

The graph showing the relationship between pressures against volume (Charles' Law Physics)

Source: authors own development

As we shall see later and from existing literature see also Nussbaum (2020) information like such cannot promote the development of CT. All gases liquefy before attaining the said zero Kelvin or negative 273 degrees Celsius where the volume of a gas is assumed to be zero see also Ongesa (2020).

Absolute temperature is defined as the temperature measured on the Kelvin scale where one degree Celsius is equal to 273 Kelvin (K). Whereas absolute zero temperature is defined as the temperature at which the internal energy of a gas is assumed to be theoretically zero. This means that the volume and pressure of a gas at this temperature are assumed to be zero.

The concept of absolute zero temperature and absolute temperature is therefore flawed and cannot be used to develop CT in those who are learning. Charles' law to this end may not be giving clear/factual information that can be relied on in finding a solution to the problem of the relationship between the volume of a fixed mass of a gas and temperature. This is because if the energy of a gas is zero, its volume and pressure are also zero which means that the gas does not exist. If that gas is assumed not to exist, then the law is not drawn logically see also Harris (2019) and the law, therefore, is invalid hence it is wrong. Such laws as Charles' law cannot provide the learner with the opportunity to develop critical thinking.

Relating the understanding of gas law with elements of thought in Elder & Paul's (2019) critical thinking teaching/learning model having intellectual learning standards, it is clear that gas laws and especially 'Charles' law' is not free from ambiguity or confusion. This is because absolute zero temperature is a theoretical value, not a practical value that cannot be empirically verified given that all gases liquefy before attaining absolute zero temperature. At absolute zero temperature, all the gases under study are in the liquid state and do not have the properties of a gas. Ideal gas law and in this case Charles' law cannot be empirically or theoretically tested or verified. Since all gases liquefy before attaining zero kelvin and no gas practically exists at zero kelvin, then, we doubt Charles' law see also Schendel et al. (2022). Learners have not been given room to identify the problem associated with the three physical quantities (volume, pressure, and temperature), tools for collecting data, and procedure due to several assumptions. To this end, therefore, we conclude that Charles' law is not drawn logically and cannot be used in developing CT in learners.

Evidence provided under which Charles' and Boyle' are based lacks consistency and logical validity since gases do not attain zero kelvin. Gas laws as presented in the Kenyan secondary physics book three and physics book three have failed to meet Elder & Paul's (2019) intellectual learning standards (relevance, validity, true, logical, precision, etc.) (Elder & Paul, 2019). Some of the standards for example; having no contradiction, being free from bias or distortion, and being free from confusion or ambiguity are not met by gas laws. This means, therefore, that learners learning gas laws cannot develop CT since the information given is contradictory (does not make sense at all) and is not logical.

Physics is a science where learning should be accompanied by a series of practical activities (experiments, demonstrations, and projects). Learners should be given opportunity to identify problem associated with the relationship of the three physical conditions (volume, pressure, and temperature) using appropriate tools and apparatus. Design their procedure, make observations, test the results using standard conditions, and draw a valid and logical conclusion. Doing this will develop in those learners a mindset that can always reason and think thereby developing critical thinking. A model for promoting teaching of CT in gas law physics has been developed by the study. The model known as the Critical Thinking Learning Model (CTLM) requires that learners in every content be taught higher order thinking (analysis, synthesis, and evaluation), key critical thinking dispositions (inquisitiveness and open

mindedness), how to make assumptions, evaluate evidence obtained or given and make logical conclusion.

Conclusions

Boyle's laws and Charles' laws as presented in secondary physics curriculum for Kenyan learners are not drawn logically and cannot develop in secondary school learners that can reason consistently and think critically. These laws have not properly defined how CT is to be developed in physics learners doing gas laws during the teaching/learning process. Almost all gases liquify before attaining the said 0K by kinetic theory of gases. Charles' law and Boyle's laws as presented are premised on wrong assumptions that gases have 0K. such a content, therefore, cannot be used to develop in learners critical thinking aspects. For one to know the nature of the problem, strategies (deductive and inductive reasoning) for how to go about solving the problem are required. The Kenyan physics curriculum on gas laws needs to be revised to include philosophical methodologies (mainly logic, higher order of Bloom's taxonomy, CT dispositions (self-efficacy, inquisitiveness, and open-mindedness), recognize assumptions, and make logical conclusions or CTLM model to guide teachers and learners on how to develop CT.

References

- Elder, L., & Paul, R. (2019). *The thinker's guide to intellectual standards: The words that name them and the criteria that define them*. Rowman & Littlefield.
- Ennis, R. H. (2018). Critical thinking across the curriculum: A vision. *Topoi: An International Review of Philosophy*, 37(1), 165–184. <https://doi.org/10.1007/s11245-016-9401-4>
- Harris, K. I. (2019). Using peer-shared intervention strategies for promoting math explorations and critical thinking in early childhood inclusive classrooms. *International Journal of Contemporary Education*, 2(1), 33-42.
- Namwambah, T. D. (2020). Centrality of critical thinking to value creating education for human and national development. *Financing for Development*, 1(2), 1-18.
- Nussbaum, M., (2020). *Critical thinking is needed in education*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Ongesa, C. M. (2020). Critical thinking skill gap in the Kenyan education curriculum: The 21st century skills for the global citizen. *Journal of Interdisciplinary Studies in Education*, 9(SI), 178–191. <https://doi.org/10.32674/jise.v9isi.1860>
- Ongesa, C. M., Mbugua, K., & Maweu, J. M. (2023). Investigating the critical thinking indicators in Kenya's basic education curriculum. *Journal of Pedagogy, Andragogy and Heutagogy in Academic Practice/ISSN:2708-261X*, 4(2), 1–20. <https://uonjournals.uonbi.ac.ke/ojs/index.php/pedagogy/article/view/1522>
- Ramalingam, S., Hashim, H., & Yunus, M. M. (2021). Revised Community of Inquiry as a Theoretical Foundation for understanding Students' Blended Learning Experiences. In *2nd Progress in Social Science, Humanities and Education Research Symposium (PSSHRS 2020)*. Atlantis Press. <https://doi.org/10.2991/assehr.k.210618.041>

Roberson, D. N. D. N., Zach, S., Choresh, N., & Rosenthal, I. (2021). Self Directed Learning: A Longstanding Tool for Uncertain Times. *Creative Education*, 12(05), 1011–1026. <https://doi.org/10.4236/ce.2021.125074>

Schendel, R., McCowan, T., Rolleston, C., Adu-Yeboah, C., Omingo, M., & Tabulawa, R. (2020). Pedagogies for critical thinking at universities in Kenya, Ghana and Botswana: the importance of a collective 'teaching culture'. *Teaching in Higher Education*, 1–22. <https://doi.org/10.1080/13562517.2020.1852204>

Wason, H. (2023). *Learning to teach critical thinking in Higher Education*. EdD thesis The Open University. DOI: <https://doi.org/10.21954/ou.ro.0001568b>

**Futurity
Publishing**

SECTION: ECONOMIC SCIENCES.

SEKCJA: NAUKI EKONOMICZNE.

How to cite: Fadyeyeva, I., Zvonar, V., & Krymska, A. (2023). The role of Big Data and data analytics in improving financial decision-making in enterprises. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 401-406). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

The role of Big Data and data analytics in improving financial decision-making in enterprises

Роль Big Date і аналітики даних для покращення прийняття фінансових рішень на підприємствах

Фадєєва Ірина Георгіївна¹, Звонар Віктор Павлович², Кримська Анна Олександрівна³

¹*доктор економічних наук, професор, кафедра фінансів, обліку та оподаткування, Інститут економіки та менеджменту, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, м. Івано-Франківськ, Україна, i.fadyeyeva@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-6978-1621>*

²*доктор економічних наук, старший науковий співробітник, професор, кафедра економічної теорії та конкурентної політики, факультет економіки, менеджменту та психології, Державний торговельно-економічний університет, м. Київ, Україна, viktorzvonar@yahoo.com, <https://orcid.org/0000-0003-1300-4791>*

³*старший викладач, кафедра менеджменту, маркетингу і міжнародної логістики, Чернівецький торговельно-економічний інститут Державного торговельно-економічного університету, м. Чернівці, Україна, ryhz8998@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-6410-9476>*

Accepted: December 11, 2023 | **Published:** December 15, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: This study explores the pivotal role of Big Data and data analytics in enhancing financial decision-making within enterprises. Through comprehensive analysis, it unveils the relevance of leveraging vast datasets for informed decision processes. The results showcase tangible improvements in decision accuracy, risk management, and resource optimization. Significantly, the study underscores the transformative impact on overall financial performance and strategic planning. The acquired insights not only validate the criticality of adopting data-driven approaches but also emphasize their paramount significance in navigating the complexities of contemporary business landscapes, offering enterprises a competitive edge through more informed and effective financial decision-making.

Key words: Big Data; data analytics; financial decision-making; enterprises; relevance; significance; decision accuracy.

Вступ

У динамічному середовищі сучасної глобальної економіки підприємства стикаються з безпрецедентними проблемами та можливостями, які вимагають зміни парадигми у підходах до ухвалення рішень. Одним із найважливіших каталізаторів цієї трансформації є поява великих даних і революційних можливостей аналізу даних. Оскільки підприємства борються зі зростаючим обсягом, швидкістю та різноманітністю даних, які генеруються щодня, використання потужності великих даних стало не лише стратегічною перевагою, але й необхідністю для ухвалення обґрунтованих рішень, особливо у сфері фінансів.

Актуальність цієї теми підтверджується величезною кількістю даних, які генеруються в результаті фінансових операцій, динаміки ринку та взаємодії з клієнтами в епоху цифрових технологій. Традиційні методи ухвалення фінансових рішень, які зазвичай ґрунтуються на історичних даних і статичних моделях, стають все менш ефективними для орієнтування в складнощах сучасного бізнес-середовища. Великі дані та аналітика даних пропонують так зване «рятівне коло», яке дозволяє підприємствам отримувати корисну інформацію з величезних і різноманітних наборів даних, забезпечуючи точніші прогнози, оцінку ризиків і стратегічне планування.

Наукове товариство досягло значних успіхів у розвитку великих даних та аналітики даних для ухвалення фінансових рішень. Передові технології, такі як машинне навчання, штучний інтелект і прогнозне моделювання, застосовуються для виділення значущих шаблонів із величезних наборів даних, які є в розпорядженні підприємств. Ці вдосконалення дозволяють аналізувати дані в реальному часі, виявляти аномалії та персоналізувати фінансові стратегії, революціонізуючи розподіл ресурсів, управління інвестиціями та зменшення ризиків (Бурбан, 2021).

До того ж, інтеграція аналітики великих даних спричинила появу інструментів прогнозної аналітики, які прогнозують ринкові тенденції, визначають нові можливості та оцінюють потенційні ризики. Оскільки фінансові установи та підприємства активно застосовують ці технології, вони отримують конкурентну перевагу, ухвалюючи рішення на основі перспективних ідей, а не реагуючи на історичні події.

Попри вражаючі успіхи, досягнуті в цій галузі, існує кілька невирішених проблем, які ускладнюють повну інтеграцію великих даних і аналітики даних у процеси ухвалення фінансових рішень. Проблеми конфіденційності, безпеки даних і етичні міркування є в центрі уваги цих проблем, оскільки використання конфіденційних фінансових даних викликає питання про прозорість, підзвітність і потенційне зловживання інформацією (Марусей, 2016).

Крім того, масштабованість і сумісність чинних інфраструктур великих даних створюють постійні проблеми для підприємств, які прагнуть оптимізувати свої можливості аналізу даних. Оскільки обсяг даних продовжує зростати в геометричній прогресії, потреба в масштабованих і адаптованих рішеннях стає першочерговою. Стандартизація форматів даних і протоколів, а також розробка всеосяжних структур керування даними залишається сферою, що потребує узгоджених зусиль як науковців, так і практиків галузі.

Результати дослідження

У сучасному бізнесі та фінансах значення великих даних і аналітики даних стає все більш важливим для вдосконалення та революціонізації процесу ухвалення фінансових рішень на підприємствах. Оскільки організації стикаються з постійно зростаючим обсягом даних, отриманих із різноманітних джерел, використання можливостей великих даних і застосування передових методів аналітики стало стратегічним імперативом для збереження конкурентоспроможності та ухвалення обґрунтованих рішень (Яворська, 2021).

Одним з основних вкладів великих даних в ухвалення фінансових рішень є їхня здатність обробляти величезні та різноманітні набори даних. Нині підприємства мають справу з безпрецедентним потоком структурованих і неструктурованих даних, включаючи записи транзакцій, взаємодію з клієнтами, канали соціальних мереж, ринкові тенденції та економічні показники. Традиційні методи обробки та аналізу даних часто недостатні для отримання значущої інформації з цього масиву інформації. Технології великих даних, такі як Hadoop і Spark, дозволяють підприємствам ефективно зберігати, обробляти й аналізувати масивні набори даних, забезпечуючи основу для більш точного й комплексного ухвалення рішень (Дрокіна, Дарчук, & Крижко, 2018).

Аналітика даних відіграє вирішальну роль у перетворенні необроблених даних в оперативну інформацію. Завдяки застосуванню статистичних моделей, алгоритмів машинного навчання та методів штучного інтелекту підприємства можуть виявляти закономірності, кореляції та тенденції у своїх даних. Ці аналітичні висновки дають фінансовим фахівцям можливість ухвалювати обґрунтовані рішення, передбачати ринкові тенденції та визначати можливості або

ризика, які в іншому випадку могли б залишитися непоміченими. Наприклад, прогнозну аналітику можна використовувати для прогнозування ринкових тенденцій, оптимізації інвестиційних портфелів та вдосконалення стратегій управління ризиками.

Крім того, інтеграція Big Data та аналітики в процес ухвалення фінансових рішень поширюється на такі сфери, як виявлення та запобігання шахрайству. Величезні обсяги транзакційних даних можна аналізувати в режимі реального часу для виявлення аномальних моделей або підозрілих дій, що дозволяє підприємствам завчасно зменшувати фінансові ризики. Це не тільки захищає активи організації, але й підвищує загальну чесність фінансових операцій.

Впровадження аналітики даних у процесі ухвалення фінансових рішень також сприяє розробці персоналізованих і орієнтованих на клієнта стратегій. Аналізуючи поведінку та вподобання клієнтів, фінансові установи можуть адаптувати свої продукти та послуги відповідно до індивідуальних потреб, тим самим підвищуючи рівень задоволеності та лояльності клієнтів. Цей рівень налаштування може призвести до конкурентної переваги на ринку, де клієнтський досвід стає все більш відмінною рисою (Яворська, 2021).

До того ж, аналітика великих даних дозволяє підприємствам покращити процеси бюджетування та прогнозування. Використовуючи історичні дані та враховуючи зовнішні фактори, такі як економічні показники та ринкові тенденції, організації можуть створювати більш точні фінансові моделі. Це, своєю чергою, сприяє розробці реалістичних бюджетів, кращому розподілу ресурсів і підвищенню точності прогнозування, що сприяє загальній фінансовій стабільності та стратегічному плануванню.

Попри очевидні переваги, інтеграція великих даних і аналітики у процес ухвалення фінансових рішень не позбавлена проблем. Підприємства повинні розв'язувати питання, пов'язані з конфіденційністю даних, безпекою та відповідністю, щоб забезпечити етичне використання даних. Крім того, зростає попит на кваліфікованих професіоналів, які можуть інтерпретувати складні аналітичні результати та перетворювати їх на практичні ідеї для осіб, які ухвалюють рішення (Бурбан, 2021).

Крім того, вплив великих даних і аналітики даних розширює можливості традиційного ухвалення фінансових рішень, впливаючи на стратегічне планування та стійкість організації. Оскільки підприємства стикаються з безпрецедентною невизначеністю та динамічними ринковими умовами, розуміння, отримане за допомогою аналітики даних, стає важливим у розробці адаптивних стратегій. Аналітика в режимі реального часу дозволяє організаціям швидко реагувати на зміни ринку, регуляторні зміни та глобальні економічні зрушення, позиціонуючи їх, щоб використовувати можливості та ефективно зменшувати ризики (Марусей, 2016).

Інтеграція алгоритмів машинного навчання в процеси ухвалення фінансових рішень підвищує автоматизацію та ефективність. Автоматичні торгові системи, що працюють на основі складних алгоритмів, можуть здійснювати операції зі швидкістю, неможливою для трейдерів, використовувати коливання ринку та оптимізувати інвестиційні портфелі. Цей рівень автоматизації

не тільки покращує швидкість ухвалення рішень, але й мінімізує вплив емоційних упереджень, сприяючи більш раціональним і орієнтованим на дані інвестиційним стратегіям.

Крім того, еволюція фінансових технологій (FinTech) значною мірою завдячує своїм успіхом симбіозу з великими даними та аналітикою. Фінтех-компанії використовують інформацію, що базується на даних, щоб пропонувати інноваційні фінансові продукти та послуги, руйнуючи традиційні фінансові установи. Від однорангових кредитних платформ до робо-консультантів, сектор FinTech значною мірою покладається на аналітику, щоб надавати ефективні, зручні та персоналізовані фінансові рішення, які задовольняють потреби споживачів, що постійно змінюються (Романенко, 2016).

Крім того, відповідність нормативним вимогам стала головною проблемою у фінансовій галузі. Впровадження суворих нормативних рамок, таких як Базель III та GDPR, вимагає ретельного моніторингу та звітності. Великі дані та аналітика дають змогу підприємствам оптимізувати процеси відповідності шляхом автоматизації збору даних, забезпечення точності даних і полегшення своєчасного звітування. Це не тільки зменшує ризик регуляторних санкцій, але й підвищує загальну прозорість і підзвітність фінансових операцій.

Висновки

Таким чином, роль великих даних і аналітики даних у покращенні процесу ухвалення фінансових рішень на підприємствах є критично важливою сферою, що розвивається. Поточні наукові розробки обіцяють майбутнє, де підприємства зможуть використовувати весь потенціал даних для ухвалення більш обґрунтованих, стратегічних і гнучких фінансових рішень. Однак розв'язання невирішених проблем є обов'язковим для забезпечення відповідального та етичного використання даних у прагненні до економічного успіху. Оскільки технології продовжують розвиватися, шлях до розкриття трансформаційної сили великих даних в ухваленні фінансових рішень вимагає співпраці, інновацій і відданості навігації в мінливому ландшафті корпоративних стратегій, що керуються даними.

Неможливо переоцінити роль великих даних та аналітики даних у покращенні ухвалення фінансових рішень на підприємствах. Здатність використовувати й аналізувати величезні набори даних дає змогу організаціям ухвалювати обґрунтовані стратегічні рішення, оптимізувати операційну ефективність і отримати конкурентну перевагу в бізнес-середовищі, яке дедалі більше керується даними. Оскільки технології продовжують розвиватися, використання потужності великих даних і аналітики стане невіддільною частиною для підприємств, які прагнуть орієнтуватися в складних фінансових ситуаціях і сприяти стабільному зростанню й успіху.

Література

Бурбан, О. В. (2021). Роль оцінювання вартості як інструмента підготовки рішень для обґрунтування ринкової капіталізації підприємства. *Економічний форум*, (1), 116-121.

Дрокіна, Н. І., Дарчук, В. Г., & Крижко, О. В. (2018). Інструменти бізнес-аналітики для візуалізації маркетингових даних. *Причорноморські економічні студії*, (26 (1)), 128-138.

Марусей, Т. В. (2016). Впровадження CRM-систем у маркетингову діяльність підприємства. *Економіка та держава*, (6), 87-89.

Романенко, О. О. (2016). Використання системи цифрового маркетингу для ефективного впровадження маркетингових стратегій підприємствами харчової промисловості. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Економічні науки*, (21(2)), 98-103.

Яворська, О. Г. (2021). Бізнес-аналітика як інструментарій підтримки прийняття рішень в ресторанному бізнесі. *Вісник соціально-економічних досліджень*, (3-4 (78-79)), 174-185.

**Futurity
Publishing**

SECTION: ECONOMIC SCIENCES.

SEKCJA: NAUKI EKONOMICZNE.

How to cite: Skorba, O., Kuzmenko, O., & Levchenko, O. (2023). Innovations in accounting: using blockchain technology to increase the reliability of financial reporting. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 407-411). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

Innovations in accounting: using blockchain technology to increase the reliability of financial reporting

Інновації в бухгалтерському обліку: використання блокчейн-технологій для підвищення надійності фінансової звітності

Скорба Олег Анатолійович ¹, Кузьменко Олена Петрівна², Левченко Оксана Федорівна ³

¹кандидат економічних наук, доцент, старший викладач, кафедра бухгалтерського обліку та оподаткування, навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту, Сумський державний університет, м. Суми, Україна, o.skorbao@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-8209-0673>

²старший викладач, кафедра обліку та оподаткування, факультет фінансів та обліку, Державний торговельно-економічний університет, lotusekgas@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-2417-924X>

³викладач-методист, Житомирський агротехнічний фаховий коледж, м. Житомир, вул. Покровська, 96, levchenko.of@ukr.net, <https://orcid.org/0009-0004-0320-2991>

Accepted: December 11, 2023 | **Published:** December 15, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: The authors examines the impact of blockchain technology on accounting and financial reporting of companies in Ukraine within the rapidly changing economic environment. The research aims to conduct a deep analysis of the blockchain technology's influence on accounting and financial reporting, explore the prospects of using blockchain to optimize accounting processes, and assess the readiness

of enterprises and their personnel for blockchain technology implementation. The obtained results suggest that implementing blockchain technology can enhance the reliability of financial reporting, optimize accounting processes and make them more efficient, ensuring a high level of trust amid digital transformation.

Keywords: transformation, digitalization, optimization, information space, database, financial information.

Вступ

Технологія блокчейн в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності стає важливою в умовах швидкої цифрової трансформації економіки. Її впровадження відкриває перспективи покращення точності обліку, оптимізації процесів та забезпечення високого рівня довіри до фінансової звітності, що стає ключовим для конкурентоспроможності підприємств. Наше дослідження спрямоване на детальний аналіз впливу технології блокчейн на бухгалтерський облік та фінансову звітність. Отримані результати слугуватимуть теоретичним, а також практичним надбанням для сучасного бізнесу, який матиме змогу впровадити дієві рішення для ефективності облікового процесу та надійності фінансової звітності.

Результати дослідження

В умовах стрімкої цифрової трансформації в українській економіці, де використання цифрових технологій стає невід'ємною частиною господарських та фінансових процесів, дослідження питання інновацій в бухгалтерському обліку є актуальним. Тоді, коли обробка великих баз даних, вибір алгоритмів управління та оцінка ефективності систем стають складнішими завданнями, перспектива впровадження блокчейн-технологій для підвищення надійності фінансової звітності видається ключовим напрямом дослідження. Технологічні новації вимагають комплексного вибору технічних засобів та забезпечення взаємодії всіх елементів у системі управління (Шевчук та ін., 2019).

Перспективним напрямом вважається концепція формування єдиного цифрового простору, заснованого на розподіленому доступі до бухгалтерської інформації (Приображенська, 2019). Вона передбачає активне залучення висококваліфікованих фахівців у сфері блокчейн до оптимізації облікових процесів, що стане значущим кроком задля підвищення надійності фінансової звітності. Подібний підхід може сприяти не лише забезпеченню безпеки інформації, але й створенню ефективної та прозорої системи обліку.

Поєднання бухгалтерського обліку та звітності, фінансового аналізу та аудиту набуває великої ефективності завдяки використанню технології блокчейн, яка демонструє високий рівень функціональності (Савків та Кузьмін, 2023). Безперечно, інтеграція цієї технології в бухгалтерські процеси не тільки підвищує точність і достовірність обліку, але й слугує створенню надійної основи для фінансового аналізу та аудиту. Такий підхід розкриває нові можливості для автоматизації і

стандартизації процесів, впливає на покращення якості фінансової звітності та високий рівень довіри в бухгалтерських практиках.

Блокчейн являє собою децентралізовану систему, яка функціонує як мережа взаємопов'язаних комп'ютерів. Вважається, що однією з головних переваг є те, що підприємство може економити грошові ресурси, оминаючи посередників та зменшуючи часові затрати (Король та Клочко, 2020). Отже, використання блокчейн в бухгалтерському обліку може допомогти створити більш ефективні та економічні процеси, і водночас підвищити рівень довіри до фінансової звітності завдяки його функціональним характеристикам.

Впровадження хмарних технологій, штучного інтелекту, блокчейну та інноваційних інструментів стає важливим чинником для підприємств, які прагнуть оптимізувати управління фінансами. Їх використання, разом з підвищенням безпеки та точності обробки фінансової інформації, створює умови для ефективнішого використання бюджету (Миколюк та Бобровник, 2021). Враховуючи це, перехід до цифрових інструментів в області бухгалтерського обліку є стратегічно важливим для підприємств, оскільки забезпечить не лише ефективне управління ресурсами, але й підвищення їхньої конкурентоспроможності в умовах швидкої цифрової трансформації.

Серед переваг застосування технології блокчейн в бухгалтерському обліку є також значне зменшення часу, необхідного для виконання різноманітних операцій (Бабінська, 2022). Виходячи з цього, впровадження блокчейну в бухгалтерію одночасно допомагає оптимізувати процеси і забезпечити більшу точність та надійність облікових операцій. Це стає ключовим фактором в умовах постійних змін і високих вимог до швидкості обробки фінансової інформації в сучасному бізнес-середовищі.

Використання технології блокчейн дозволяє також автоматизувати процес формування балансу і звітності у режимі реального часу, уникаючи необхідності чекати завершення звітного періоду (Попівняк, 2019). Це значний поступ на шляху вдосконалення бухгалтерського обліку, оскільки надає можливість негайно отримувати актуальну інформацію про фінансовий стан підприємства. До того ж, сприяє більш оперативному управлінню ресурсами та швидкому прийняттю стратегічних рішень.

Використання блокчейн-технологій забезпечує надійність фінансових операцій, мінімізуючи ризик шахрайства, а також надає додатковий рівень точності в отриманні інформації про грошові потоки компаній (Панкратова, 2022). Важливою складовою є можливість використання аналітики даних для управління фінансами, що дозволяє підприємствам розробляти прогнози щодо можливих ризиків та приймати обґрунтовані рішення на основі цієї інформації. Це стає необхідним фактором для ефективного фінансового управління та стратегічного планування в умовах невизначеності.

На етапі впровадження цієї технології відбудуться зміни в роботі фінансистів та бухгалтерів, оскільки механізм виконання конкретних облікових завдань підпорядкований новому технологічному підходу (Вакульчик та Брайко, 2021). Проте, важливо зауважити, що це не

приведе до втрати важливості роботи висококваліфікованих фахівців у сферах фінансів та аудиту. Навпаки, із зростанням використання нових технологій, потреба у кваліфікованих спеціалістах збільшиться, оскільки їм належатиме роль не тільки в рутинних завданнях, але і в аналізі, стратегічному плануванні та вирішенні складних ситуацій. Бухгалтери та фінансові аналітики, які залучаються до процесів, повинні володіти розумінням системи та кодів блокчейну, щоб ефективно виконувати технічний контроль (Тесак, 2022). Тому компаніям варто проводити навчання персоналу, щоб надати необхідні знання для активної участі кадрів у системі блокчейн. Зокрема, це не тільки забезпечить компетентність у сучасних технологіях, але й дозволить працівникам взаємодіяти з блокчейн-системами з огляду на розуміння їхнього функціоналу та впливу на оптимізацію бухгалтерських процесів в компанії.

Висновки

Отже, впровадження технології блокчейн у бухгалтерський облік та фінансову звітність є вкрай перспективним напрямом в умовах стрімкої цифрової трансформації. Пристосовуючись до вимог сучасності, ця інноваційна практика не лише підвищує точність та достовірність обліку, але й сприяє оптимізації процесів управління та формуванню фінансової звітності. Результати нашого дослідження демонструють, що використання блокчейн-технології стає ключовим чинником для підвищення конкурентоспроможності підприємств у новітній цифровій економіці. Беручи до уваги активний розвиток цих технологій та їхній потенціал для оптимізації бухгалтерських процесів, впровадження блокчейну є стратегічно важливим рішенням для підприємств, що прагнуть до ефективного та надійного управління фінансами.

Література

Бабінська, С. (2022). Технологія блокчейн в аудиті: сучасний стан та перспективи застосування. *Економіка та суспільство*, (36). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-36-26>

Вакульчик, О., & Брайко, В. (2021). Перспективи та проблеми впровадження блокчейн-технологій в обліку та аудиті. *Науковий погляд: економіка та управління*, 1(71), 63-70. <https://doi.org/10.32836/2521-666x/2021-71-11>

Король, С., & Клочко, А. (2020). Цифрові технології в обліку й аудиті. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*, (1), 170-176. <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2020-1-29>

Миколюк, О., & Бобровник, В. (2021). Управління підприємством в умовах діджиталізації економіки. *Вісник Хмельницького національного університету*, 296(4), 142–146. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2021-296-4-23>

Панкратова, О. (2022). Особливості сучасної системи управління розвитком підприємства в умовах цифрової економіки. *Інфраструктура ринку. Економіка та управління підприємствами*, (69), 104-107. <https://doi.org/10.32782/infrastructure69-18>

Попівняк, Ю. (2019). Технологія блокчейн у бухгалтерському обліку й аудиті: сучасний стан, можливості та перспективи застосування. *Економіка, управління та адміністрування*, 3(89), 137-144. [https://doi.org/10.26642/ema-2019-3\(89\)-137-144](https://doi.org/10.26642/ema-2019-3(89)-137-144)

Приображенська, В. (2019). Вплив цифрової економіки на розвиток компетенцій у галузі бухгалтерського обліку. *Фінансовий журнал*, (5), 50-63. <https://doi.org/10.31107/2075-1990-2019-5-50-63>

Савків, У., & Кузьмін, Т. (2023). Удосконалення ведення бухгалтерського обліку та формування звітності в умовах цифрової економіки. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*, 2(19), 87–95. <https://doi.org/10.15330/apred.2.19.87-95>

Тесак, О. (2022). Облікова політика підприємства: аналіз ризиків використання технології блокчейн в бухгалтерському обліку та аудиті. *Академічні візії*, (13). <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7331052>.

Шевчук, І., Депутат, Б., & Тарасенко, О. (2019). Цифровізація та її вплив на економіку України: переваги, виклики, загрози й ризики. *Причорноморські економічні студії*, 47(2), 173-177. <https://doi.org/10.32843/bses.47-660>

**Futurity
Publishing**

SECTION: PSYCHOLOGICAL SCIENCES.

SEKCJA: NAUKI PSYCHOLOGICZNE.

How to cite: Halahan, V., Petrovska, K., & Plohynska, A. (2023). Research on the relationship between the use of modern technologies and the mental health of adults. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 412-415). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

Research on the relationship between the use of modern technologies and the mental health of adults

Дослідження взаємозв'язку між використанням сучасних технологій та психічним здоров'ям дорослих

Галаган Василь Васильович¹, Петровська Катерина Володимирівна², Плошинська Анжела Анатоліївна³

¹ аспірант, кафедра психології Навчально-наукового інституту психології та соціальних наук, Межрегіональна Академія управління персоналом, м.Київ, Україна, driver8111978@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0007-2299-0673>

² кандидат педагогічних наук, завідувачка, доцентка кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти, Бердянський державний педагогічний університет, м. Запоріжжя, Україна, k.petrovska.bdpu@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-4857-0793>

³ кандидат психологічних наук, доцент, кафедра педагогічної та вікової психології, факультет психології та спеціальної освіти, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро, Україна, anzhela130172@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-4268-4434>

Accepted: December 11, 2023 | **Published:** December 15, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: The technological revolution has significantly impacted the mental health of the modern population. This study aims to analyze the relationship between the use of modern technologies and the mental health of adults. Content analysis, comparison and logical inference methods were used in the

research process. The findings indicated a connection between excessive use of technologies and increased levels of depression, stress, as well as anxiety among adults. On the other hand, limited use of modern technologies can have a positive effect. The results of conducted research can be used by students and psychologists.

Keywords: mental health, adult life, fear of missing out, cyberbullying, Internet addiction, tracker, technologies.

Вступ

В сучасному світі із стрімким розвитком науково-технічного прогресу технології стали невід'ємною складовою життя суспільства. Постійне використання технологій має як негативний, так і позитивний вплив на психічне здоров'я людини. Ця тема становить науковий інтерес для вивчення і зумовлює проведення даного дослідження та публікацію його результатів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Дослідження взаємозв'язку між використанням технологій та психічним здоров'ям людини розпочалось в 90-х роках ХХ століття, однак, стрімкий їх розвиток призвів до необхідності оновлення отриманих результатів. Серед робіт сучасних вчених варто виділити працю науковиць Петрунько та Телешун (2022), присвячену класифікації видів залежності дорослих від технологій та пошуку шляхів їх подолання, а також дослідження Іванової (2023), яке було пов'язано з оцінкою можливостей використання віртуальної реальності в психотерапії. Однак для актуалізації набутих знань з урахуванням сучасних тенденцій науково-технічного поступу важливим є продовження дослідження даної теми.

Метою написання роботи є визначення впливу сучасних технологій на психічне здоров'я дорослих.

Результати дослідження

Вперше поняття «комп'ютерна залежність» з'явилося в 90-х роках ХХ століття. Час, який витрачає сучасна людина на технології, збільшився майже в 6 разів, порівняно з показником початку ХХІ століття, що пов'язано зі зростанням різноманіття технологій. Так, в нинішні дні поряд з персональними комп'ютерами існують розумні будинки, смартфони, розумні окуляри, різноманітні роботи, треки тощо. Розповсюдження пандемії COVID-19 призвело до переходу на онлайн-обслуговування та вивело використання сучасних технологій на новий рівень.

Новітні технології передусім були створені для покращення якості життя населення, зменшення навантаження та витрат робочого часу. З їх допомогою людина отримала доступ майже до всіх джерел знань, змогу підтримувати взаємозв'язок з близькими, друзями та колегами на постійній основі, можливість для самовираження та розвитку. Все це має позитивний вплив на психічний стан людини. Зокрема, використовуючи соціальні мережі, батьки більше не хвилюються за своїх дітей, адже можуть написати, зателефонувати їм, навіть побачити їх у будь-який момент часу. Для працівників також, з'явилися сприятливі умови, аби вчасно та оперативно вирішувати нагальні питання, маючи доступ до робочих місць з будь-якої точки світу. Відомо, що досить часто у людини формується відчуття тривоги у разі неможливості виконати певну роботу в конкретний момент часу через відсутність доступу до робочого місця. Наприклад, йдучи додому в п'ятницю ввечері та маючи незавершені справи на роботі, людина може відчувати провину, хвилювання, страх тощо.

Такі емоції не тільки негативного впливають на психічний стан самої людини, а й на оточуючих, адже вона може виявити до них гнів чи байдужість. Сучасні технології дозволяють уникнути подібних ситуацій для представників більшості професій.

Однак, важливо пам'ятати, що тривале перебування людини за комп'ютером або іншим пристроєм може порушити режим сну та спровокувати прояви ознак депресії. Окрім того, якщо знаходитись біля екрану більше двох годин на день, це витісняє можливу фізичну та мозкову активність, що може спричинити погіршення фізичного здоров'я людини та навіть призвести до ранньої деменції. Такого висновку можна дійти в результаті аналізу основних напрямів використання відповідних технологій. На жаль, здебільшого громадяни використовують їх для стеження за життям інших людей в соціальних мережах, бездумного гортання стрічки новин або Тік-Току, постійного перегляду фільмів та серіалів тощо. Такі дії не тільки не мають позитивного впливу на інтелект людини, а й спричиняють появу депресії, інформаційної залежності та розвиток синдрому втрачених можливостей (fear of missing out або FoMO).

Зазвичай мозок людини однаково реагує як на реальність, так і на вигадані події. В наш час між користувачами соціальних мереж існує суперництво, яке полягає в бажанні бути лідером серед інших за кількістю лайків, коментарів, переглядів та підписок. З цією метою люди вдаються до хитрощів – використовують фотешоп, сайти для накручування перелічених інструментів визнання, чужі фото та відео або власні, що зроблені в інший день. Тож, за допомогою сучасних технологій люди будують в соціальних мережах ідеальне життя. У звичайного користувача при перегляді сторінок таких людей виникає відчуття, що його реальне життя є невдалим, а усі досягнення – марними, на тлі ідеального життя його друзів, колег, сусідів тощо. Це знижує самооцінку, призводить до дисморфії тіла, а в найбільш тяжких випадках, – доповнене кібербулінгом в інтернет-просторі, – навіть може стати поштовхом до самогубства.

В свою чергу, оновивши стрічку новин людина отримує нову порцію інформації. Відповідно, якщо людина цього не робитиме – вона не буде причетною до подій, що відбуваються в світі. Це викликає відчуття невловимої тривоги, для уникнення якого потрібно лише знову оновити стрічку. Тривога також виникає в разі одночасного використання декількох інформаційних потоків, тобто, діяльності в режимі багатозадачності, що спричиняє зниження когнітивних можливостей пам'яті та уваги. Це проявляється внаслідок неможливості мозку людини постійно працювати в такому темпі, на відміну від комп'ютера.

Варто зазначити, що вченими було доведено негативний вплив блакитного світла моніторів на психічне здоров'я людини у вечірній час. Водночас зниження депресії було відмічено у разі використання пристроїв у денний час в обмеженому обсязі (Кононенко, 2023).

Цікавим є вплив використання AirTag, SmartTag та інших трекерів на психічний стан людей з обсессивно-компульсивним розладом (ОКР) та підвищеним рівнем тривожності. Так, для людей з даними розладами є характерним зародження нав'язливих негативних думок, які можуть бути пов'язаними з потребою у перевірці наявності певних предметів. Трекери, якими можна керувати за допомогою планшета або смартфона, легко справляються з даною проблемою, надаючи повну інформацію власнику щодо його речей. Так само, зокрема, смарт-годинники можуть бути використані батьками для стеження за переміщенням власної дитини. Наприклад, Apple Watch можливо прив'язати лише до одного пристрою, що вилучає ймовірність прийняття сигналу тривоги іншими пристроями.

До інших позитивних аспектів використання сучасних технологій дорослими можна віднести наступні:

1. Можливість отримати психологічну допомогу в режимі онлайн. Онлайн-режим не тільки пропонує анонімний формат консультацій та більшу доступність, а й дозволяє швидко отримати допомогу у критичних випадках.
2. Нагода урізноманітнити відпочинок. Зараз інформаційні ресурси пропонують широкий спектр розваг, що сприяє зниженню стресу та покращенню настрою.
3. Перспектива розвиватися. Новітні технології відкрили доступ до різних джерел інформації практично на безоплатній основі. Навчаючись новому, людина покращує власну самооцінку, задоволеність та рівень життя.

Висновки

Сучасні технології, відіграючи важливу роль в житті дорослих, мають як позитивний, так і негативний вплив на їхнє психічне здоров'я. З одного боку, вони сприяють зниженню тривожності батьків за дітей, допомагають боротися з психічними розладами, заохочують до самореалізації та розвитку. З іншого – надмірне їх використання може призвести до зворотного ефекту, а саме: розвинути інтернет-залежність, дисморфію тіла, депресію, стати причиною скоєння самогубства. Необхідним є дотримання балансу під час використання сучасних технологій для зменшення їхнього негативного впливу на власний психічний стан. Пошук шляхів подолання негативного впливу технологій на психічне здоров'я людини вбачається як перспективний напрям подальших наукових досліджень.

Література

Іванова, Є. (2023). Використання віртуальної реальності в психоконсультуванні для пацієнтів із тривожними розладами. *Наукові інновації та передові технології*, (13(27)). [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-13\(27\)-965-976](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-13(27)-965-976).

Кононенко, В. (2023, 28 лютого). *Власти в депресію від монітора? Як блакитне світло впливає на зір та психіку*. *Vikna*. <https://vikna.tv/styl-zhyttya/zdorovia-ta-krasa/blakytne-svitlo-monitora-vplyv-na-zir-ta-psyhiku-doroslyh-j-ditej/amp/>.

Петрунько, О., & Телешун, К. (2022). Інтернет-залежність дорослих користувачів та можливості її профілактики. *Вчені записки Університету «КРОК»*, (4(68), 91–99). <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2022-68-91-99>.

SECTION: SOCIOLOGICAL SCIENCES.

SEKCJA: NAUKI SOCJOLOGICZNE.

How to cite: Hizriani, N. (2023). Empowering the Community through International Community Service Learning in Southern Thailand: Harmony of Culture and Language. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 416-420). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

Empowering the Community through International Community Service Learning in Southern Thailand: Harmony of Culture and Language

Nani Hizriani¹

*Doctoral Program of Development Studies Lambung Mangkurat University, Banjarmasin,
nanihizriani@uin-antasari.ac.id*

Accepted: December 11, 2023 | **Published:** December 15, 2023 | **Language:** English

Abstract: This paper examines the International Community Service Learning (CSL) program by Antasari State Islamic University students in Southern Thailand. It focuses on promoting community empowerment, cultural harmony, and language development. The CSL program bridges academic knowledge with societal needs through initiatives in three-language education, Islamic outreach, and cultural preservation. The study highlights the program's success in fostering global perspectives and achieving educational, cultural, and community development goals.

Keywords: Community Empowerment, Community Service Learning, Southern Thailand.

Introduction

Social changes are inseparable from the role of higher education, pivotal in shaping a society capable of adapting to the complexities of global challenges. The Community Service Learning (CSL) program, a form of field education, provides students with practical experience in engaging with communities beyond the campus. This program directly teaches them to identify and address social issues (Claes et al., 2022). Functioning as an educational innovation, the program empowers students to contribute significantly to

global problem-solving. It motivates them to become agents of change, effectively bridging the gap between academic knowledge and community needs. Empowering communities through CSL programs strategically enhances student involvement in addressing community needs and solving problems within their available resources and capabilities (Matzembacher et al., 2019; Mogford & Lyons, 2019). The International CSL program at Antasari State Islamic University (UIN Antasari) is implemented under the International Learning Independence Campus Teaching (MBKM) concept. It mandates students to participate in a month-long community service at Ma'had Al-Bi'sat Addiniyah and Ma'had Al Irsyad lil-Banat Thamavitva Mulniti School in Yala Province, Thailand.

This study seeks to assess how the International Community Service Learning (CSL) activities influence students' engagement in diverse cultural communities, appraise the enhancement of students' Islamic preaching abilities within the program, and gauge the effectiveness of introducing Banjar culture and the Indonesian language to the local community. Additionally, it aims to compare the International CSL program at UIN Antasari with global standards and assess its impact on community development.

The qualitative research design employed in this study, which involves interviews with participants and focus groups to gather in-depth insights into their experiences and perceptions. Additionally, document analysis of program-related documents, such as reports and reflections, were conducted to supplement the qualitative findings. The data are used to provide a comprehensive and robust understanding of the outcomes of the International Community Service Learning program at UIN Antasari, particularly in relation to student engagement, Islamic preaching development, and the introduction of culture and language to the local community.

This study holds significance for academia, educational institutions, and communities by providing insights into the impact of international community service learning on students and the communities they serve, emphasizing cultural understanding, language development, and community empowerment.

The purpose - to present a comprehensive examination of the International Community Service Learning (CSL) program conducted by students from Antasari State Islamic University in Southern Thailand.

The objectives are:

- 1) to showcase how the CSL program promotes community empowerment, cultural harmony, and language development;
- 2) to demonstrate the integration of academic knowledge with societal needs, particularly in three-language education, Islamic outreach, and cultural preservation;
- 3) to highlight the program's effectiveness in fostering global perspectives and achieving significant progress in educational, cultural, and community development. These conference materials aim to disseminate these insights to a scholarly audience, contributing to broader discussions on the role of community service learning in global education contexts.

Research Results

The International CSL program at UIN Antasari was conducted in Yala Province, Southern Thailand, in 2023. Yala, one of the four provinces in Thailand with a significant Muslim population along with Pattani, Narathiwat, and Songkhla, was chosen for its interesting social diversity and rich cultural heritage. This region, bordering Malaysia and inhabited by the Malay-Muslim ethnic group, has experienced significant changes in its language and culture since the Thai government implemented an assimilation program. The Malay language, while no longer the official language in government, is still used for Islamic religious knowledge, ceremonies, and oral communication among the Malay people. The program aims to provide students with opportunities to actively participate in various international activities within diverse cultural

communities, develop Islamic preaching, and introduce Banjar culture and the Indonesian language to the local community. Additionally, it serves as a benchmark for developing community service programs at UIN Antasari to meet international standards and achieve measurable results.

Community empowerment conceptually involves social actions where a community organizes itself into joint plans and activities to solve social problems or meet social needs according to its capabilities and resources (Sumodiningrat, 2009; Zastrow et al., 2019; Ledwith, 2020). Furthermore, the Minister of Home Affairs Regulation of the Republic of Indonesia No. 7 of 2007 on Community Empowerment Cadres states that community empowerment is a strategy used in community development efforts to achieve capacity and independence in societal, national, and state life (Article 1, paragraph 8) (retrieved from Md Safian, 2007). In other words, community empowerment is a strategy to realize the capacity and independence of the community.

This concept is closely related to the role of 12 UIN Antasari students in the International CSL activities in Ma'had Al-Bi'sat Addiniyah and Ma'had Al Irsyad lil-Banat Thamavitya Mulniti School in Yala. The following are programs implemented by students during the International CSL activities in Southern Thailand:

Three-Language Learning Program

During the implementation of the International CSL program in Islamic schools in Southern Thailand, students collaborated with teachers to design a trilingual learning program in Indonesian, English, and Arabic. Students majoring in education worked with teachers at Ma'had Al-Bi'sat Addiniyah and Ma'had Al Irsyad lil-Banat to develop engaging language teaching techniques and methods. The program focused on developing speaking, listening, reading, and writing skills in these three languages, while also integrating Islamic contexts with Malay, Banjar, and Indonesian cultural elements. The goal was to enable students to apply their language knowledge practically in various classroom activities, thereby supporting multilingual understanding and deepening cultural awareness. Educational empowerment programs, particularly those in language development, aim to enhance the quality of education within the community (Chotimah et al., 2018; Prasetya et al., 2018).

Islamic Outreach

International CSL students actively participated in spreading and introducing Islamic values, teachings, and practices to the Yala community. They demonstrated behaviors and practices aligned with Islamic values, contributing to the moral and character building of students. Additionally, they engaged in religious activities such as congregational prayers, religious studies, routine meetings, and Islamic preaching via local radio stations. This was crucial in a region with a predominantly Muslim population like Southern Thailand, where there is a strong desire to preserve Islamic values as guiding principles for students across generations. Through Islamic outreach, an increase in the community's knowledge and understanding of Islam is expected, encouraging active participation in religious activities and a continuous deepening of religious understanding (Alam & Aqbar, 2020; KKN (Community Service Program) Yala – Thailand, n.d.). Such increased awareness of Islamic values can strengthen Islamic identity and foster good character within the community.

Preservation of Malay Culture and Introduction of Banjar Culture

One of the cultural activities conducted by International CSL students was introducing the use of the traditional musical instrument, the "kompang," to students. Kompang is a type of drum used by the Malay people, including the Banjar, for Islamic performances. The Banjar community recognizes this art form as "terbang" or Hadrah. The musical instrument accompanies the recitation of the "shalawat," fostering enthusiasm and the spirit of Islamic art (Syarifah & Ali, 2023). The use of kompang or terbang indirectly

introduces the Hadrah Banjari, popularized by Abah Guru Sekumpul Muhammad Zaini bin Abdul Gani (Waqfin et al., 2021). In a different context, students also introduced the process of making "sasirangan," a traditional fabric from South Kalimantan. The above programs demonstrate that students, as academic members, play a crucial role in community development (Shaturaev, 2021; Zastrow & Hessenauer, 2022). The concept of community empowerment, according to Sulistiyani (2004), covering enabling development, empowering potential or power, and achieving independence, has been realized. Firstly, the enabling aspect is reflected in efforts to create a learning environment that supports the growth and development of the local community. CSL students can contribute to creating an atmosphere that allows local potential to thrive by listening to and understanding the needs and culture of the Southern Thai community. Secondly, the International CSL program can strengthen the potential and power of the community by actively involving them in planning and implementing activities. Students can share their knowledge and skills with the local community, empowering them to better address challenges and utilize existing opportunities. Thirdly, the creation of community independence. Through active community participation in development and teaching activities conducted by students, an improvement in the community's ability to manage resources and solve their own problems is expected. Thus, the program contributes to the creation of independence at the local level. Through the International CSL program, the community empowerment targets mentioned by Mardikanto and Soebianto (2012), including better education, better accessibility, better action, better institutions, better environment, and better community, can be achieved. Through this approach, it is hoped that the community involved in the International CSL program can become more independent, possess broader skills and knowledge, and better manage their own lives.

Conclusions

The International CSL program in Southern Thailand, led by students from UIN Antasari, has brought about positive changes in community empowerment, the introduction of Banjar culture, and improvements in education and Islamic outreach. This program's unique approach to three-language learning, Islamic outreach, and the preservation of Malay culture through Hadrah Banjari art, has created an engaging and enjoyable learning environment, positively affecting the local Islamic identity. These positive impacts are anticipated to be lasting, influencing community empowerment, cultural preservation, and education over the long term. As an exemplary international implementation of the MBKM concept, the program sets high standards for community service and provides students with a global perspective. Furthermore, the study offers lessons for similar programs worldwide, emphasizing the importance of understanding cultures and engaging with communities in service. By acknowledging the challenges encountered and resolved, the conclusion presents a comprehensive view of the program's success. Exploring opportunities for improvement or expansion, based on the lessons learned, contributes to a realistic perspective, and encourages continual growth in future initiatives.

References

- Alam, P., & Aqbar, K. (2020). Stimulasi Dakwah Menuju Masyarakat Qur'ani melalui KKN STIBA Makassar di Desa Alatengae Kabupaten Maros. *WAHATUL MUJTAMA': Jurnal Pengabdian Masyarakat*, 1(2), 209–221. <https://doi.org/10.36701/wahatul.v1i2.274>
- Chotimah, I., Muflihuddin, & Anggraini, D. (2018). Pemberdayaan Masyarakat Melalui Peningkatan Kualitas Pendidikan Ekonomi Kesehatan Dan Lingkungan. *Abdi Dosen: Jurnal Pengabdian Pada Masyarakat*, 2(Vol 2 No 1 (2018): Maret 2018), 62–72.
- Claes, E., Schrooten, M., McLaughlin, H., & Csoba, J. (2022). Community service learning in complex urban settings: challenges and opportunities for social work education. *Social Work Education*, 41(6), 1272-1290.

KKN (Community Service Program) Yala - Thailand (n.d.). Instagram. Retrieved December 23, 2023, from <https://www.instagram.com/kkninterthai/?igshid=NzZIODBkYWE4Ng%3D%3D>

Ledwith, M. (2020). *Community development: A critical approach*. Policy Press.

Mardikanto, T., & Soebianto, P. (2012). *Pemberdayaan masyarakat dalam perspektif kebijakan publik*. Alfabeta.

Matzembacher, D. E., Gonzales, R. L., & do Nascimento, L. F. M. (2019). From informing to practicing: Students' engagement through practice-based learning methodology and community services. *The International Journal of Management Education*, 17(2), 191-200.

Mogford, E., & Lyons, C. J. (2019). The impacts of international service learning on a host community in Kenya: Host student perspectives related to global citizenship and relative deprivation. *Frontiers: The Interdisciplinary Journal of Study Abroad*, 31(2), 86-104.

Prasetya, E. P., Abdulrahman, & Rahmalia, F. (2018). Pemberdayaan Masyarakat Tentang Kesehatan Pendidikan Dan Kreatifitas. *Jurnal Pengabdian Pada Masyarakat*, 2(1), 19–25. <http://pkm.uika-bogor.ac.id/index.php/ABDIDOS/article/view/69>

Shaturaev, J. (2021). indonesia: superior policies and management for better education (Community development through Education). *Arhiv nauchnyh issledovanij*, 1(1). <https://journal.tsue.uz/index.php/archive/article/view/1735>

Sulistiyani, A. T. (2004). *Kemitraan dan model-model pemberdayaan*. Gava Media.

Sumodiningrat, G., & Adhi, A. S. (2009). *Mewujudkan kesejahteraan bangsa: menanggulangi kemiskinan dengan prinsip pemberdayaan masyarakat*. Elex Media Komputindo.

Syarifah, M., & Ali, M. (2023). Membangun Kesadaran Hukum Masyarakat Dusun Bendungan Desa Jungkarang, Kecamatan Jrengik Kabupaten Sampang. *Al-Khidmah: Jurnal Pengabdian Kepada Masyarakat*, 3(2), 1–14. Retrieved from <https://ejournal.kopertais4.or.id/madura/index.php/khidmah/article/view/6684>

Waqfin, M. S. I., Roziqin, M. K., Lilawati, E. Nisa' K., Qosim, N., & Wahyudi. (2021). Pelatihan Banjari Peningkatan Seni Religius bagi Generasai Muda melalui Pelatihan Banjari di Desa Kepuhdoko Tembelang Jombang. *Keagamaan: Jurnal Pengabdian Masyarakat*, 2(3), 127–131.

Zastrow, C., & Hessenauer, S. L. (2022). *Empowerment series: Introduction to social work and social welfare: Empowering people*. Cengage Learning.

Zastrow, C., Kirst-Ashman, K. K., & Hessenauer, S. L. (2019). *Empowerment series: understanding human behavior and the social environment*. Cengage Learning.

**Futurity
Publishing**

SECTION: PEDAGOGICAL SCIENCES.

SEKCJA: NAUK PEDAGOGICZNYCH.

How to cite: Adigun, A. A. (2023). PERCEIVED PREVALENCE OF SMARTPHONE DEPENDENCE AMONG HEALTHCARE STUDENTS IN ILORIN, KWARA STATE. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science* (pp. 421-426). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3

PERCEIVED PREVALENCE OF SMARTPHONE DEPENDENCE AMONG HEALTHCARE STUDENTS IN ILORIN, KWARA STATE

Akeem Ayodeji Adigun

PhD in Guidance and Counseling, Department of Psychology, School of Social Sciences, Nottingham Trent University, UK, <https://orcid.org/0000-0002-0651-0023>

Accepted: December 11, 2023 | **Published:** December 15, 2023 | **Language:** English

Abstract: The study investigated the prevalence of smartphone dependence among healthcare students in Ilorin. This research was a quantitative approach that adopts a survey research design to conduct the study. The proportionate sampling technique was used to select 269 respondents. A self-developed questionnaire was employed to collect data from the respondents. The percentage, independent t-test and one-way ANOVA were used to analyse the data collected. Of the 269 copies of questionnaire administered, 254 copies were adequately filled, included and reported in the analyses. High prevalence level of smartphone dependence was found among healthcare students in Ilorin. Also, gender and age have no relative influence on the respondents' perceived prevalence of smartphone dependence. Relevant recommendations were provided in this regards.

Key Words: *Prevalence, smartphone dependence, healthcare, students.*

Introduction

Problematic smartphone use is a type of psychological or behavioral dependence on mobile devices and is strongly related to other types of excessive use of digital media, like social media dependence and internet addiction disorder. The term “behavioural addictions” in relation to smartphone use can lead to additional issues in research and stigmatize users (Panova & Carbonell, 2018; Smetaniuk, 2014). Dependence can manifest as a preoccupation with mobile communication, an excessive spending of time or money on mobile devices, or the usage of mobile devices in dangerous or unsuitable situations, such as when operating a vehicle.

The prevalence of smartphone dependence has continued to rise as a result of rapid technological innovation. For instance, in Nigeria, Amali et al. (2012) discovered that University of Ilorin students have a practice of utilizing mobile phones for various purposes during lecture hours. Balogun and Olatunde (2020) found a significant prevalence of problematic smartphone use among pre-university students in Ibadan. Amole et al. (2020) also discovered a comparatively high frequency of problematic phone use with documented physical and social repercussions among Kano metropolis youngsters. Ogunmodede et al. (2023) found a 99.4% (3305) frequency among university undergraduates. Female gender, engaging in nocturnal calls or social media chats, using a smartphone in bed when unable to sleep at night, and probable psychiatric morbidity were all reported to be predictors of smartphone use among students.

Smartphone dependency has been linked to both physical and mental health issues, including dry eyes, carpal tunnel syndrome, repetitive motion injuries, wrist, neck, back, and shoulder pain, migraine headaches, numbness and pain in the thumb, index and middle fingers. These behaviors are attributed to a complex interaction of factors, including genetics and neurobiological mechanisms, personality traits, coping mechanisms, and social environment (Griffiths, 2014). Current theoretical developments have largely embraced bio-psychosocial models of addiction. As a result, a mix of biological, psychological, and social elements play a role in the etiology of addiction, which may also apply to Smartphone dependence (Oulasvirta et al., 2011).

Demographic variations have also been reported to have influenced the overuse of smartphone. The study of Zhong, et al. (2022) showed that difference in mobile dependence and demographic factors and gender and age among the students examined. Tavakolizadeh (2014) found similar findings as the females were found to be more susceptible to addiction than the males; and age has an influence on the respondents' mobile addiction. Conversely, the results of the study by Kuma, et al. (2019), which reported that no significant difference exists between male and female prevalence of phone dependence; while Haug, et al. (2015) study did not find a relative age difference in respondents' perceived prevalence of phone dependence.

Less focus has been placed on the excessive phone use, particularly in the study's location, among healthcare students. Few studies that are currently available have only examined smartphone dependence among undergraduate students at traditional universities (Balogun & Olatunde, 2020; Ogunmodede, et al., 2023) and young people who were surveyed online (Amole, et al., 2020), but none have examined healthcare students in the Ilorin metropolis. Therefore, this study deems it essential to examine prevalence of smartphone dependence among healthcare students in Ilorin, Kwara State and the demographic interactions on respondents' perceptions.

Research Questions

The research question emerged from the first objective of this study:

1. How prevalent is phone addiction among healthcare students in Ilorin?

Research Hypotheses

The following hypotheses are in line with objectives:

1. There is no significant difference in the perceived prevalence of phone addiction among healthcare students in Ilorin based on gender.
2. There is no significant difference in the perceived prevalence of phone addiction among healthcare students in Ilorin based on age.

Methodology

This study is basically a descriptive research; thus, the research design adopted for this study is the descriptive survey design. The researcher considered this design appropriate because it involves the use of questionnaire to sample the opinions or perception of the respondents on the extent to which they make use of their phones daily. The population for this study consisted of all healthcare students in UITH school complex, Ilorin, Kwara State. The population is estimated at 892 students.

Based on the population size, 269 students were selected to participate in this study. The respondents were selected using proportionate sampling technique as shown in Table 1. At the first stage, the researcher used proportionate sampling technique to select respondents based on the contribution of each of the nine schools; then, random sampling technique was adopted to select the respondents from each of the Departments. However, at the completion of the research exercise, while sorting and coding the data collected, 254 responses were adequate, included and reported in the data analysis.

The instruments used for this study was a self-developed questionnaires titled "Prevalence of Phone Addiction Questionnaires" (PPAQ). The instrument was divided into two sections A and B. The section A elicits information on the personal characteristics of respondents such as gender and age; while sections B contained fifteen items on "Prevalence of Phone Addiction". The section B was patterned on five point Likert-type format, of A = Always; OC = Often; S = Sometimes; R = Rarely; and N = Never.

The content validity of the instrument was achieved by giving the questionnaire to four (4) experts in the measurement and evaluation. Suggestions and corrections made by the experts were incorporated into the final draft of the instrument. The split-half reliability method was used to establish the reliability of the instrument. The once-administered 20 copies of the questionnaire (to healthcare students that were part of this study) were split into two and the Cronbach Alpha statistics was used to determine the consistency of the instrument. Consequently, 0.86 reliability index was obtained that adjudge the questionnaire trustworthy for this study.

Results

Research Question: How prevalent is phone dependence among healthcare students in Ilorin?

Table 2

Distribution of Perceived Prevalence of Phone Dependence among Healthcare Students

Score Range	N	Percentage	Remark
60-75	140	55.0	High prevalence
45-59	88	35.0	Moderate prevalence
1-44	26	10.0	Low prevalence

On the prevalence of phone dependence scale, there are 15 items with five point Likert-type scoring format, which include Always = 5; Often = 4; Sometimes = 3; Rarely = 2 and Never = 1. So, the highest score range is between 60-75, which skewed to the left continuum (Always and Often) of the scale; the middle scores range from 45-59, which falls within the middle continuum (Sometimes) of the scale; while the low score range is between 1-44, which skewed to the right continuum (Rarely and Never) of the scale. Based on this classification, Table 3 indicates that 140 (55.0%) of the respondents falls within 60-75 score range, 88 (35.0%) scored within 45-59 on the scale; while 26 (10.0%) were between 1-44 score range of the scale. Since 55.0% of the respondents agreed to “always and often” usage of smart phone, it is inferred that there is a high prevalence of smartphone phone dependence among healthcare students in Ilorin, Kwara State.

H₀₁: There is no significant difference in the perceived prevalence of smartphone phone dependence among healthcare students in Ilorin based on gender.

Table 3

Independent t-test Comparing Male and Female Respondents’ Perceived Prevalence of Smartphone Phone Dependence

Gender	N	Mean	SD	df	Cal. t	p-value	Remark
Male	106	50.67	5.19	252	0.43	0.664	Retained
Female	148	50.36	5.733				

Table 3 shows that at a degree of freedom (df) of 252, the calculated t-value of 0.43 is not statistically significant ($p = 0.664 > 0.05$). This indicates that, there is no significant difference in the perceived prevalence of smartphone phone dependence among healthcare students in Ilorin based on gender; hence, the hypothesis was retained. Therefore, the respondents are not different in their perception of prevalence of smartphone phone dependence among the students despite their gender difference.

H₀₃: There is no significant difference in the perceived prevalence of smartphone phone dependence among healthcare students in Ilorin based on age.

Table 4

One-Way ANOVA Comparing Respondents’ Perceived Prevalence of Smartphone Phone Dependence Based on Age

Source	Sum of Square	df	Mean Square	Cal. F	p-value	Remark
Between Group	147.884	4	36.971	1.22	0.302	Retained
Within Group	7527.601	249	30.231			
Total	7675.484	253				

Table 4 shows that at degrees of freedom (df) of 4 and 249, the calculated F-ratio of 1.22 is not statistically significant ($p = 0.302 > 0.05$). This indicates that, there is no significant difference in the perceived prevalence of smartphone phone dependence among healthcare students in Ilorin based on age; hence, the hypothesis was retained. Therefore, the respondents with different age groups are not different in their perception of prevalence of smartphone phone dependence.

Discussion

The descriptive statistics revealed that there is a high prevalence of smartphone dependence among healthcare students. This implies that healthcare students are dependent on or involve in excessive use of Smartphone. Being preoccupied with the use of phone, spending so much time on phone and losing interest in beneficial task at the expense of Smartphone usage are common phenomena among the healthcare students. Such attitude and mannerism might divert their focus, disrupt their academic commitment and mar their health status. The finding of this study is in contrast with Noronha et al. (2022), which indicated a moderate level of phone addiction among the study's participants; while Yahyazadeh et al. (2017) finding reported a lower prevalence level of smartphone dependence among the sampled respondents. Perhaps, the difference in methodologies adopted in achieving or realizing the objectives of the studies could have been responsible for the disparity in findings between this current study and the past researches.

The result of the independent t-test revealed that there is no significant difference in the perceived prevalence of smartphone dependence among healthcare students in Ilorin based on gender. This means that the male and female healthcare students were similar in their view of the prevalence of phone addiction among them. This finding corroborates the previous studies by Abed et al. (2017); Kuma et al. (2019), which reported that no significant difference exists between male and female prevalence of phone addiction. Similarity of this finding with the previous studies could have been because they were conducted among respondents that possessed similar demographic attributes. This finding suggests that male and female individuals are both susceptible to excessive Smartphone use and dependence.

The ANOVA statistical result revealed that there is no significant difference in the perceived prevalence of phone addiction among healthcare students in Ilorin based on age. This means that the healthcare students are coherent in their views of the prevalence of smartphone dependence despite variation in their age range. The result of this study complies with the finding of Haug et al. (2015), which revealed that age difference did not bring about difference in respondents' perceived prevalence of dependence. The similarity of the respondents' attributes with the previous research could have led to congruence in their findings. This finding suggests that age is not a determinant of susceptibility to smartphone dependence.

Conclusion

The findings of the study revealed that smartphone dependence is high among healthcare students. Also, gender and age have no relative influence on the perceived prevalence of smartphone dependence among the healthcare students. Intervention strategies should therefore be centered on reducing the level of smartphone dependence among the healthcare students and positive usage of the technological gadgets.

Recommendations

Based on the findings of this study, it was recommended that:

1. The school administration, counsellors and instructors should urge students, through workshops and orientation programs, to reflect on their smartphone usage and how it may be influencing their studies, personal and interpersonal relationships, and general well-being. This will enable them to promptly evaluate the level at which they involve in the use of phones and reduce their dependency on it.
2. Students should be encouraged by school healthcare stakeholders to create boundaries for their smartphone usage by designating specific times of the day to check their smartphones or

deactivating notifications during study sessions. This will go a long way in checkmating their excesses in the use of smartphones and avoid being dependent on its use.

References

- Abed, S. N., Abd, R. K., Salim, I. D., & Jamal, N. A. (2017). Prevalence of mobile phone addiction among students in Institute Technical of Kut. *Mosul Journal of Nursing*, 5(1), 33–38.
- Amali, I. O. O., Bello, M., & Hassan, I. (2012). A survey of university of Ilorin students' use of mobile phone in lecture rooms and its implications in education for Nigeria development. *Journal of Education and Practice*, 3(10), 1–7.
- Amole, T., Agoyi, O., & Tsiga-Ahmed, F. (2020). Prevalence, pattern and factors associated with problematic phone use among youths in Kano Metropolis, Nigeria. *Annals of African Medical Research*, 3(142), 78–83.
- Balogun, F. M., & Olatunde, O. E. (2020). Prevalence and predictors of problematic smart phone use among pre-varsity young people in Ibadan, Nigeria. *Pan African Medical Journal*, 36, 235.
- Griffiths, M. D. (2014). A 'components' model of addiction within a biopsychosocial framework. *Journal of Substance Use*, 10, 191–197.
- Haug, S., Castro, R. P., Kwon, M., Filler, A., Kowatsch, T., & Schaub, M. P. (2015). Smartphone use and smartphone addiction among young people in Switzerland. *Journal of Behavioural Addiction*, 4, 299–307. DOI: 10.1556/2006.4.2015.037.
- Kuma, V. A., Chandrasekaran, V., & Brahadeeswari, H. (2019). Prevalence of smartphone addiction and its effects on sleep quality: A cross-sectional study among medical students. *Industrial Psychiatry Journal*, 28(1), 82–85.
- Noronha, S., Fernandes, R., Zacharias, S., Jimmy, S., Raju, S., & D'silva, P. (2022). Correlation between smartphone addiction and loneliness among healthcare students. *Arch Med Health Science*, 10, 192–196. <https://www.amhsjournal.org/text.asp?2022/10/2/192/364979>.
- Ogunmodede, J. A., Ogunmodede, A. J., Ahmed, A., Buhari, O. I. N., Agede, O. A., Bojuwoye, M. O., ... Bolarinwa, O. A. (2023). Prevalence and predictors of problematic smartphone use among university undergraduates. *International Journal of Public Health and Clinical Sciences*, 10(1), 1–18.
- Oulasvirta, A., Rattenbury, T., Ma, L., & Raita, E. (2011). Habits make smartphone use more pervasive. *Personal Ubiquit Computing*, 16, 105–114.
- Panova, T., & Carbonell, X. (2018). Is smartphone addiction really an addiction?. *Journal of Behavioral Addictions*, 7(2), 252–259.
- Smetaniuk, P. (2014). A preliminary investigation into the prevalence and prediction of problematic cell phone use. *Journal of Behaviour Addiction*, 3(1), 41–53.
- Tavakolizadeh, J., Atarodi, A., Ahmadpour, S., & Pourghesiar, A. R. (2014). The prevalence of excessive mobile phone use and its relation with mental health status and demographic factors among the students of Gonabad University of medical sciences in 2011–2012. *International Journal of Medicine*, 2(1), Article e15527.
- Yahyazadeh, S., Fallahi-Khoshknab, M., Norouzi, K., & Dalvandi, A. (2016). The prevalence of smart phone addiction among students in medical sciences universities in Tehran 2016. *Adv Nursing Midwifery*, 26, 1–10. <https://journals.sbmu.ac.ir/en-jnm/article/view/15723>.
- Zhong, Y., Ma, H., Liang, Y-F., Liao, C-J., Zhang, C-C., & Jiang, W-J. (2022). Prevalence of smartphone addiction Asian medical students: A meta-analysis of among multinational observational studies. *International Journal of Social Psychiatry*, 68(6). <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/00207640221089535>.

CONTENT

Ostap-Stepan Bachynskiy DIGITALISATION OF CIVIL SERVANTS' WORK	4
Valentyna Kolodii, Oksana Stanichenko, Alona Kuchak THE IMPACT OF GAME TECHNOLOGIES ON MOTIVATION AND LEARNING OUTCOMES IN UKRAINE	8
Ruslan Lemeshchuk MANAGEMENT OF THE PERSONNEL ADAPTATION SYSTEM AT ENTERPRISES	13
Viktor Myroshnychenko, Nataliia Savastru, Nadiia Strelak USING INTERACTIVE TEACHING METHODS TO STIMULATE STUDENT ENGAGEMENT IN HIGHER EDUCATION IN UKRAINE	19
Zhanna Kartashova, Mariia Kuziv, Olha Zadorina EFFECTIVENESS OF PROBLEM-BASED LEARNING IN INCREASING THE ACTIVITY OF HIGHER EDUCATION STUDENTS	25
Nadiia Shcherbakova PECULIARITIES OF FORMING SPEECH ETIQUETTE IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS	29
Olena Stepanenko, Yevhen Kryvokhyzha, Tamara Halytska-Didukh EVALUATION OF THE RESULTS OF USING CREATIVE APPROACHES TO ENHANCE LEARNING ACTIVITIES IN HIGHER EDUCATION IN UKRAINE	32
Cleopatra Deliou, Maria Malagkoniari BUSINESS EXECUTIVES' PERSPECTIVES ON THEIR WORKPLACE WELL – BEING THROUGHOUT COVID-19 PANDEMIC	36
Elshan Zohrab oghlu Orujov APPLICATION POSSIBILITIES OF THE FRENCH MODEL OF USING WOOD IN THE CONSTRUCTION INDUSTRY	42
Larysa Filippova, Olena Shevchenko, Nataliia Shulha INTRODUCTION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN EDUCATIONAL PROGRAMS AS A MEANS OF IMPROVEMENT OR DETERIORATION OF UKRAINIAN EDUCATION?	47
Artur Kocharyan, Viktoriia Prylypko, Nina Stelmah THE ROLE OF DISTANCE LEARNING IN SUPPORTING THE EDUCATIONAL PROCESS IN THE CONDITIONS OF WAR: UKRAINIAN REALITIES	51
Andrii Savula THE ODE «TO MELPOMENE» AS ONE OF THE PEAKS OF HORACE'S POETIC MASTERY ..	55
Valentyna Chubenko, Aliy Tugushev, Anatolija Krasnova IMPLEMENTATION OF VIRTUAL REALITY IN MEDICAL EDUCATION: IMPACT ON THE EDUCATIONAL PROCESS AND TRAINING OF STUDENTS	60
Tetiana Berezovska, Tetiana Datsiuk, Anna Semeniuk-Prybaten LEGAL ASPECTS OF UKRAINIAN NATIONAL IDENTITY: FROM HISTORY TO THE PRESENT	65
Georgia Andreou, Robyn Gillies, Maria Gkantaki COLLABORATIVE LEARNING IN HIGHER EDUCATION IN GREECE AND AUSTRALIA: ADVANTAGES AND CHALLENGES	70
Olena Kozhushko TO THE ISSUE OF BORROWING FOREIGN EXPERIENCE IN THE ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF VOLUNTEER ACTIVITIES	76
Yuriy Bidzilya, Yevhen Solomin ANALYSIS OF LINGUISTIC MEANS IN POLITICAL DEBATES: STRATEGIES OF PERSUASION AND MANIPULATION	79

Tetyana Plazova, Inna Horbenko, Oleksandr Vilchynskiy MEDIA INFLUENCE ON THE FORMATION OF PUBLIC OPINION AND POLITICAL PREFERENCES IN THE DIGITAL AGE	83
Maria Karadimou SCRAPING THE TIP OF THE ICEBERG: THE MULTIFACETED ROLES OF SCHOOL LEADERS	87
Viktorii Kondratenko, Liubov Bilyk, Nataliia Sydoruk ASSESSMENT OF PROFESSIONAL TRAINING OF HEALTHCARE PROFESSIONALS IN THE CONTEXT OF GLOBAL HEALTH CHALLENGES.....	92
Vitalii Pastushenko, Iryna Pavlenko, Galina Rizak THE USE OF SIMULATION-BASED LEARNING IN MEDICAL EDUCATION: AN ASSESSMENT OF PRACTICAL BENEFITS AND LIMITATIONS.....	97
Anton Bukoros THEORETICAL PRINCIPLES OF DESIGNING AN INNOVATIVE MODEL OF COMPETENCE FORMATION IN DIGITAL TECHNOLOGIES AMONG BACHELORS OF MULTIMEDIA DESIGN	101
Nelya Guts, Svitlana Svitiukova, Svitlana Cherevko PEDAGOGICAL SKILL AS A FACTOR IN IMPROVING THE QUALITY OF EDUCATION: ANALYSIS AND IMPROVEMENT STRATEGIES.....	106
António Rodrigues SUSTAINABILITY REPORTS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN PORTUGAL AND SPAIN.....	110
Ivan Prysiashniuk PROTECTION OF THE RIGHTS OF MILITARY PERSONNEL IN THE CRIMINAL PROCESS OF UKRAINE: ASPECTS OF MARTIAL LAW	113
Olena Luzhanytsia, Halyna Bachynska, Yevhenii Verbytskyi STUDY OF INTERACTION BETWEEN TWO LANGUAGES IN BILINGUAL ENVIRONMENTS AND THEIR INFLUENCE ON LINGUISTIC IDENTITY.....	119
Liudmyla Kostenko, Olena Spolska, Mykola Tsoi ART AS A MEANS OF SHAPING CIVIC IDENTITY: PEDAGOGICAL APPROACH.....	123
Nataliya Maslova THE ROLE OF CONSTITUTIONAL LAW AS A TOOL FOR ENSURING HUMAN RIGHTS IN UKRAINE	128
Vasylyna Rusyn, Serhii Kapshyn RESEARCH OF BENZOTHIAZOLECARBOCYANINE IN AQUEOUS SOLUTIONS.....	133
Nadiia Pylypenko, Olha Hubar, Hanna Chyrva ETHICAL ASPECTS OF THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN EDUCATIONAL PROCESSES AND WORK WITH THE DATA OF EDUCATION SEEKERS..	139
Tetiana Zaburmekha, Liubov Khomanchuk VALUE EDUCATION OF JUNIOR SCHOOLCHILDREN: NATIONAL AND PATRIOTIC ASPECT	143
Marharyta Yehorenko, Olena Hrechanovska, Olena Lishchun RESEARCH ON THE IMPACT OF SOCIAL NETWORKS ON SELF-ESTEEM AND MENTAL HEALTH OF YOUNG PEOPLE.....	149
Vladyslav Bilov THE USE OF BUILDING INFORMATION MODELING TECHNOLOGIES IN THE RESTORATION AND FURTHER OPERATION OF ARCHITECTURAL MONUMENTS.....	153
Tetiana Havryliuk, Yuliia Zaverukha, Natalia Kushevska STUDY OF INTERCULTURAL COMMUNICATION AND ITS ROLE IN THE MODERN WORLD.....	158
Oksana Panzyha THE IMPACT OF THE CONTRASTIVENESS PRINCIPLE ON THE PROCESS OF CREATING A SYSTEM OF EXERCISES FOR TEACHING THE GERMAN LANGUAGE AFTER ENGLISH: ANALYSIS OF APPROACHES AND INNOVATIONS	162

Antonina Skrypnyk, Svitlana Pechenizka (Gubareva), Inna Kornieva PSYCHOLINGUISTIC ASPECTS OF LANGUAGE DEVELOPMENT: RESEARCH ON LANGUAGE ABILITIES IN CHILDREN AND ADULTS	166
Oleksandra Ponomarenko BEHAVIORAL MANIFESTATION OF CULTURAL ORIENTATIONS OF THE UKRAINIAN SCREEN HERO IN MODERN AUDIOVISUAL WORKS	171
Andrii Meshcheriakov, Nadiia Antypenko, Viktoriia Myronchuk DIGITAL REVOLUTION IN THE BANKING SECTOR OF UKRAINE: THE IMPACT OF TECHNOLOGY ON CUSTOMER SERVICE	177
Iryna Romanova, Alla Avramenko, Serghii Martynenko EFFECTIVE METHODS AND STRATEGIES FOR ENHANCING STRESS RESILIENCE IN PSYCHOLOGICAL REHABILITATION PROGRAMS FOR WOMEN AFFECTED BY VIOLENCE	181
Maksym Hryshchenko PSYCHOLOGICAL AND SOCIAL ASPECTS OF PROFESSIONAL SELF-REALISATION IN THE WORK OF POLICE OFFICERS: TRENDS AND CHALLENGES.....	187
Hanna Holovchak, Nataliia Ivanova, Stanislav Kotorobai AUDITORIAL CONTROL AND INTERNAL CONTROL AS INSTRUMENTS FOR ENHANCING THE RELIABILITY OF FINANCIAL REPORTING	191
Oleksandr Momot, Volodymyr Sybirtsev, Valerii Iermak BLOCKCHAIN TECHNOLOGIES AND THEIR IMPLEMENTATION IN THE BANKING SECTOR OF UKRAINE.....	197
Anna Shystko, Nataliia Osipchuk, Tetiana Vilchynska LINGUISTIC ANALYSIS OF INTERNET COMMUNICATIONS: THE INFLUENCE OF SOCIAL NETWORKS ON LANGUAGE STYLE AND EXPRESSIVENESS	202
Olha Kalinina, Kostyantyn Kalinin, Iryna Shama THE USE OF VIRTUAL REALITY TECHNOLOGIES TO INTENSIFY THE EDUCATIONAL ACTIVITIES OF STUDENTS OF HIGHER EDUCATION	206
Svitlana Saiapina, Dmytro Kryvosheya, Svitlana Pylshchuk ASSESSMENT OF THE EFFECTIVENESS OF DISTANCE LEARNING IN HIGHER EDUCATION AND THE POSSIBILITY OF ITS INTEGRATION INTO STANDARD EDUCATIONAL PRACTICES IN UKRAINE	210
Mykola Yokhna, Serhii Sereda, Ievgen Buriak INNOVATION MANAGEMENT IN MODERN UKRAINIAN BUSINESS: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES	216
Yurii Orel, Oleksandr Logvynenko, Kateryna Balabas THE ROLE OF INTERNATIONAL ORGANIZATIONS IN THE FORMATION OF PUBLIC ADMINISTRATION STRATEGIES: IMPACT ANALYSIS AND PROSPECTS FOR COOPERATION.....	221
Oleh Kasatkin CONTEMPORARY METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE STUDY OF THE EFFECTIVENESS OF SCHOOL LITERARY EDUCATION: REVIEW AND IMPLEMENTATION.....	225
Andrii Shkitov CURRENT TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF STEGANOGRAPHY ALGORITHMS TO ENSURE RELIABILITY AND EFFICIENCY	230
Olha Hryhoriv, Viktoriia Marusiak MANAGING CROSS-BORDER PROJECTS IN THE FACE OF GLOBAL CRISES.....	235
Olha Chui BOTANICAL RESEARCH AND MONITORING OF RARE PLANT SPECIES IN UKRAINE: METHODS AND RESULTS	240
Hairi Firmansyah, Laila Refiana Said HARVESTING SUCCESS: HOW FARMERS' GROUP MEMBERS CULTIVATE BUSINESS PROSPERITY THROUGH SOCIAL MEDIA INSIGHTS.....	246

Maral Musimkhan, Salym Berkinbayev, Aizhan Almukhanova, Madina Turdy CLINICAL PICTURE OF A PATIENT WITH CHRONIC HEART FAILURE.....	251
Dmytro Rudyka, Yurii Orel STATE REGULATION OF THE CRYPTOCURRENCY MARKET	255
Luybov Yurchenko, Luydmila Gontarenko CHALLENGES OF PSYCHOLOGICAL AND SOCIOLOGICAL CHALLENGES OF PSYCHOLOGICAL AND SOCIAL REHABILITATION OF THE POPULATION OF UKRAINE AND WAYS TO OVERCOME THEM	260
Raudatul Jannah, Laila Refiana Said PERFORMANCE OF POSYANDU CADRES IN STUNTING PREVENTION EFFORTS IN SOUTH KALIMANTAN PROVINCE.....	264
Tetiana Shostachuk POLISH CONCEPT OF ART EDUCATION: ADAPTATION TO THE UKRAINIAN CONTEXT	270
Yuliia Mashtakova, Yurii Orel DEVELOPMENT OF THE IT SECTOR IN UKRAINE: CHALLENGES, PROBLEMS, SOLUTIONS.....	273
Vsevolod Zelenin, Lesia Volnova USING SOCIAL NETWORKS AS A COMMUNICATION TOOL TO IMPROVE MENTAL HEALTH: OPPORTUNITIES AND LIMITATIONS	277
Inna Lebedynska NEW CHALLENGES TO INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW REGARDING THE USE OF UNCREWED AERIAL VEHICLES IN ARMED CONFLICTS.....	281
Oleksii Radzei, Leonid Prybieha PRINCIPLES OF REGENERATION THE HISTORICAL RURAL SETTLEMENTS OF KYIV'S REGION	286
Yuliana Vlasenko, Eduard Mykhliuk, Iryna Smoliar ANALYSIS OF THE INFLUENCE OF STRESS ON THE DEVELOPMENT OF PSYCHOLOGICAL DISORDERS IN CHILDREN AND ADOLESCENTS IN WAR CONDITIONS	291
Mykhaylo Kotyk, Vadym Kotiash, Nataliya Kurasova ADAPTING TRADITIONAL CURRICULA TO VIRTUAL REALITY: BENEFITS AND CHALLENGES	297
Nurul Ahdani, Laila Refiana Said FACTORS INFLUENCING INCREASED EFFORTS TO EXAMINE PREGNANT WOMEN TO REDUCE THE RISK OF MATERNAL DEATH: A SYSTEMATIC LITERATURE REVIEW.....	302
Yuliia Bohdan COMPARATIVE ANALYSIS OF CONSTITUTIONAL LEGAL MECHANISMS FOR PREVENTING CORRUPTION IN UKRAINE AND OTHER COUNTRIES	307
Yuliia Holovnia, Igor Shostak, Olha Dierniaieva COMPARATIVE ANALYSIS OF THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN HIGHER EDUCATION IN DIFFERENT EU COUNTRIES.....	311
Yuliya Sayenko, Kateryna Dubova, Oksana Starchuk INTELLECTUAL PROPERTY IN IT LAW: COPYRIGHT PROTECTION AND THE PATENT SYSTEM	315
Nataliia Sichkarchuk ASSESSMENT OF SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS OF CHILDREN WITH SPEECH DISORDERS	319
Inna Sivachenko, Valentyna Honcharuk, Nelia Podlevska STUDY OF THE IMPACT OF TRANSLATION ON THE RECEPTION OF LITERARY WORKS: COMPARATIVE ANALYSIS OF THE ORIGINAL AND TRANSLATION	323

Viktor Myroshnychenko, Markiiian Olishevych, Myroslav Kravchuk THE INFLUENCE OF PUBLIC ADMINISTRATION ON THE EFFECTIVENESS OF PUBLIC SERVICES IN UKRAINE: ANALYSIS OF BEST PRACTICES AND CHALLENGES.....	328
Olha Chumak, Alla Volokha ANALYSIS OF CORRELATIONS OF MATERNAL FACTORS WITH INDICATORS OF CELLULAR IMMUNITY OF NEWBORNS FROM MOTHERS WITH UNDIFFERENTIATED CONNECTIVE TISSUE DYSPLASIA	334
Alla Lazareva, Olga Demydenko, Liudmyla Blahovisna SOCIOLOGICAL ANALYSIS OF INNOVATIONS IN MEDICINE AND THEIR IMPACT ON THE HEALTHCARE SYSTEM OF UKRAINE	339
Valentyn Faychuk RESEARCH OF ROUTING MODELS TAKING INTO ACCOUNT INFORMATION SECURITY RISKS.....	344
Andrii Aleksandrin, Iryna Khomenko, Galyna Romanyuk, Maria Dolynska PREVENTION AND CONTROL OF INFECTIONS IN PRIMARY HEALTH CARE FOR CHILDREN	349
Oksana Fedorkiv, Ihor Tsurkan, Yuliia Khodykina THE INFLUENCE OF ART ON HUMAN PSYCHOSOCIAL DEVELOPMENT: AN INTERDISCIPLINARY APPROACH	353
Yuliia Lukianenko PECULIARITIES OF THE PEDAGOGICAL INFLUENCE ON THE FORMATION OF THE PERSONALITY OF THE OLDER MALE SIBLING (OBB) IN A SINGLE-PARENT FAMILY	357
Ogtay B. Jalilbayli CONTEXTUALIZING FOREIGN LANGUAGE LEARNING: STRATEGIES, CONCEPTS, AND THE PATH TO UNIVERSAL DEVELOPMENT	362
Valentyna Kolodii, Mykhailo Vakerych, Tetiana Hedzur STUDY OF THE ROLE OF MICROORGANISMS IN THE RESTORATION OF POLLUTED WATER BODIES OF UKRAINE	367
Vyacheslav Bigun, Andrey Zakharin, Svitlana Tkachuk FINANCING SMALL AND MEDIUM-SIZED BUSINESSES IN TIMES OF WAR: INNOVATIVE APPROACHES AND SUPPORT PROGRAMS	372
Mohamed Sharif Bashir, Abdo Aglan Babiker EXPERTS' PERCEPTIONS ON SAUDI'S SHARI'AH GOVERNANCE FRAMEWORK FOR BANKING.....	378
Mariya Nastenکو, Olena Cherniaieva, Lesya Vysochan INVESTMENT CROWDFUNDING PLATFORMS IN UKRAINE: DEVELOPMENT PROSPECTS AND REGULATION	384
Iryna Trubenko, Maryna Boholii ADAPTATION OF INTERACTIVE TEACHING METHODS TO THE NEEDS OF MULTICULTURAL HIGHER EDUCATION IN UKRAINE: ANALYSIS OF CHALLENGES AND OPPORTUNITIES	389
Cosmas Masega Ongesa ADDRESSING CRITICAL THINKING LACUNA IN GAS LAWS TAUGHT AT KENYAN SECONDARY SCHOOL PHYSICS	395
Iryna Fadyeyeva, Viktor Zvonar, Anna Krymska THE ROLE OF BIG DATA AND DATA ANALYTICS IN IMPROVING FINANCIAL DECISION-MAKING IN ENTERPRISES	401
Oleh Skorba, Olena Kuzmenko, Oksana Levchenko INNOVATIONS IN ACCOUNTING: USING BLOCKCHAIN TECHNOLOGY TO INCREASE THE RELIABILITY OF FINANCIAL REPORTING.....	407
Vasyl Halahan, Kateryna Petrovska, Anzhela Plohynska RESEARCH ON THE RELATIONSHIP BETWEEN THE USE OF MODERN TECHNOLOGIES AND THE MENTAL HEALTH OF ADULTS.....	412

Nani Hizriani | EMPOWERING THE COMMUNITY THROUGH INTERNATIONAL COMMUNITY SERVICE
LEARNING IN SOUTHERN THAILAND: HARMONY OF CULTURE AND LANGUAGE 416
CONTENT 427